

336
141

118590172

Cat 274

Guilhermus parisieñ de vniuerso.

No tiene q expurgar &c.,

hec pars pertinet usque ad fol. 69. ubi incipit 2. pars.

Incipit pͣma pars pͥme partis Guilhermi Parisien̄. de vniuerso.

Scientia de vniuerso dicitur fm̄ duas intentiones quarū altera est phylosophia cōpleta ex aggregatiōe omnium scientiaꝝ phylosophicarum quēadmodū vniuersum aggregatū ē ex omnibꝰ q̄ sunt. et eius totalitas nō est. nisi collectio omniū eoꝝ. Hoc autē manifestū est ex ꝓportione quoniā quēadmodum se habet vnū quodq̄ scibiliū ad totum aggregatū ex omnibꝰ scibilibus. Sic scienciarū vnaqueq̄ ad scientiā aggregatā ex omnibus Hoc autē est vt iam dixīꝰ phylosophia completa in totalitate sua. Huius vero exemplum est scientia de triangulo ꝛ sciētia de circulo que partes sunt indubitāter geometrie complete. quēadmoduꝫ triangulus et circulus partes sunt vniuersi ꝑ geometriam mensurabilis seu cognoscibilis. Sic numerus et magnitudo continua ad aggregatū ex ambabus ꝛ eodē mō sciencie de his ad scientiā aggregatam ex ambabus se habent. Altera vero intentio de sciencia de vniuerso ē sciencia de ipso per modū quo ē vniuersum hoc ē de his que sunt ei ꝑ modū istuꝫ videlicet inquantum est vniuersum ꝛ hoc nominabo ꝛ numerabo et ꝓsequar inquisitione ꝑscrutata ꝑ vias probationū et declarationū ꝑ quas acquiret tibi certitudo eoꝝ si deꝰ voluerit

Quꝫ illa scientia sit pars secunda pͥmi sapiētialis ac diuinalis magisterij ꝓpter duas causas.

Dico igitur in pͥmis quia vniuersū nō intelligo hic nisi vniuersitateꝫ creatoris ꝛ siue dicam vniuersuꝫ siue omē siue mundū simpliciter. hoc ē absq̄ determinationis adiectione vna est intentio apud me triū istorū. Quare sciencia de vniuerso ꝑ modū istum est sciencia de omni scientiaq̄ de mundo simpliciter scientia vna est. ꝛ est pars secūda pͥmi sapientialis ac diuinalis magisterij. Hoc autē ē propter duas causas quarū altera est honor et gloria creatoris qui ē finis pͥcipuus et vltimus totius sapientialis diuinalisq̄ magisterij propter hunc finē eīn phylosophantes in rebus huiusmōi solū recte vereq̄ phylosophanter in illis. Non enim hac de causa sola inuestiganda sunt magnalia. ac mirabilia creatoris. vt cognoscantur quinpotius vt ipse magnificetur et agnoscatur esse deus ac diuinis seculorum et suadeatur ꝑ hoc vel potius ingeratur animabus humanis honorificētia cultus ipsius. Cognitio quippe sola et enarratio laudū atq̄ magnaliū ipsiꝰ non ei debetur nec sola perficit animas nr̄as. sed veritas atq̄ sinceritas diuine venerationis est ei debita propter supereminentiā glorie sue ꝛ altitudinis ꝛ animabus etiaꝫ nostris debita est sicut nobilis ꝑfectio earum et ipa etiā ē humane vite decor vniꝰ et decus eximiū. Aliasq̄ quoq̄ iam didicisti. quia q̄ sic phylosophant et animas suas miserabiliter decipiunt ex cōtra ipaꝫ veram phylosophyam quinq̄ modis peccant. Pͥmū quia vacuam eam faciunt et inanem ab eo qđ potissimū continere debet videlicet gloriā seu glorificationē creatoris. Secūdo quia sterilem eam faciūt a fructu suo q̄ ē remuneratio felicitatis eterne. que in nouissimo expectatur. Tercio quia deformem eam faciūt ac detruncatā finē ab ea huiꝰmōi detrūcantes cum pͥcipua eius pulchritudo ac speciositas i hoc fine ꝯsistat quemadmodum si pauo decandetur cuius pulchritudinis pars maxima in cauda ꝯsistit. Quarto stultiam eam faciūt q̄ntū ad seipos dum magis ex ea stulti q̄ꝫ vere sapientes efficiunt ex ea quippe stulte non sapiēter ꝛ viuūt ꝛ operant. Quinto iniuriosam ꝛ cōtumeliosam illā deo efficiunt duꝫ illam glorie sue inanissime applicant glorificari ex illa inaniter ꝛ nō creatorē glorificare veneratione congrua cupiētes. Huiꝰmōi ergo homines nō phylosophos veri nominis. Sꝫ phylosophorum simias ridiculosissimas q̄ꝫ vtiq̄ vere sunt reputate. Secūda causa ē destructio erroris qui sunt circa vniuersuꝫ siue de vniuerso erroꝝ inq̄ntū quibus declinat a vijs veritatis ꝛ semitis rectitudinis ꝑ quas ad hunc finem scilicet vere phylosophatiōis venitur. Sunt etiaꝫ isti errores quia coulq̄ glorie dei ꝯtradicat vt vel dimidiꝰ deꝰ ꝛ nō inultimate ꝑfectionis ꝑfectus putet vel indignus omī gratiarūactione. omniq̄ honorificētia. vtpote qui nec aliud nec aliter possit vel nūq̄ꝫ potuerit facere q̄ꝫ faciat vel qui omīno nō curet. qđ agatur in rebus humanis vel circa eas esse penitus

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

negauerunt. Sunt et alij errores quibus et omnis lex contradicit et eisdē ab omni lege contradicitur nec ꝯtenti fuerunt. Huiusmodi erronei sic imminuere gloriā dei ⁊ euacuare spem cultoꝝ ipius quin et vniuerso eternitatē attribuere ausi sunt ⁊ probationibus se hoc posse astruere attentauerūt. Manifestū igitur est quia errores istos destruere et ꝯtradictionibus hmōi erroneorū respondere questionesq̄ eorū dissoluere veritatēq̄ contrariā astruere p̄sentis ꝓpositi est intentionis mee ac desiderij in hoc tractatu si deus voluerit.

Quod actor vniuersi est vnus rationib⁹ stabiliter et error manicheorum simul destruitur.

Dico igitur quia vniuerso ē vnitas qua et ē et dicit̄ vniuersum. ⁊ actori eius qui est benedictus deus et sublimis quoniā ipse ē vnus ⁊ quoniā nō est ei alter cōtrarius. et hic declarabo tibi ꝑ vias ꝓbationū nō quemadmodū in p̄me phylosophie p̄ma pte declarat̄. Sed probationibus facillimis et pene vulgaribus quoniā hui⁹ erroris auctores fm vētores vulgares hic est breuis intellectus ⁊ pauce estimationis homines se duxerūt. ⁊ hic ē error p̄mus cuius destructioni intendo in hoc p̄mo capitulo. hic igit̄ error ortū habuit a regione psidis ⁊ auctor ei⁹ dictus ē manis. Unde et sequaces eius manicheos nominat gens xp̄ianorū et cepit error iste fere cū ipa lege xp̄ianoꝝ. Fuitq̄ ⁊ ē adhuc nō solū ꝑnitiosissim⁹. Sed etiā pestilentissimus quapropter ipm etiā gladio rigue ꝑsequi ⁊ extermiare vsq̄ hodie nō desistit. Hoc etiā nō min⁹ gens hebreorū aut saracenoꝝ faceret. si apud eos inueniret̄. Hic ergo seductor et falsiloquus posuit duo esse principia duos esse deos ⁊ nominauit alterū deū lucis et deū benignū. alterū v̄o deū tenebrarū et deū malignū. Sic posuit ⁊ duo vniuersa duoq̄ regna duas etiā gētes. ⁊ vocauit eas iuxta p̄dictas noia cōes gentē luc̄ ⁊ gnetē tenebraꝝ. Regnū luc̄ ⁊ regnū tenebraꝝ Substancias etiā diuisit iuxta modū istū ⁊ q̄s greci vocat eudemones latini v̄o anglos bonos dixit a deo bono ⁊ principe luc̄ creatos eiusq̄ mistros eē. Quos aūt vocant cacodemōes latini v̄o angelos malos vł dyabolos posuit a principe tenebrarū et deo maligno creatos eē eiusq̄ eē mistros ꝗ oīa mala ꝑatissimos atq̄ ꝓmptissimos posuitq̄ ꝯrietatē int̄ principes istos ⁊ bellū nō solū ꝑpetuū. Sꝫ etiā eternū ⁊ inter regna et gētes eoꝝ. Sūt ⁊ alia deliramenta ⁊ mirabilia earū etiā rami multi error̄ istius q̄s ꝑsequi nō est intētionis mee hic

Radices erroris manicheoꝝ extirpāt̄ per rationes methaphysicas.

In p̄mis igit̄ cōtra ipāꝫ radicem ac radicale fundamentūꝫ erroris isti⁹ disputandū erit Dico ergo q̄ cū erronei isti ponūt duo principia atq̄ coequeua ⁊ eterna necesse habēt ꝯsequenter ponere. Utrūq̄ eē necesse eē ꝑ se et ꝓpter hoc simplex ⁊ vltimate simplicitatis. Si eī aliquo modoꝝ alterutrū eoꝝ eēt cōpositū eēt ex necessitate partibile ⁊ ꝓpter hoc haberet aliquo mō ptes quare neutrū eorū eēt principiū simplr̄ cū vtrūq̄ haberet multa priora se ~~valet~~ videlicet ptes suas siue cōponentia sua. oēs eī ptes ⁊ oīa ꝯponētia priora sunt toto suo qd̄ cōponūt. Ampli⁹ neutrū eorū erit necesse esse per se fm hoc imo vtrūq̄ erit possibile eē ꝑ se cūꝫ vtrūq̄ sit causatū ab ip̄is ptib⁹ cōponētib⁹ totalitatē ipius oīno et cōpositū quolibꝫ modorū causatū ē partiū ex q̄bus ꝯsistit totalitas ipius et etiā cōpositorū adunāt̄ seu aggregātis ptes illius ⁊ adducētis in totalitatē ipius. Jam ante declaratū ē i p̄ma pte p̄me phylosophie q̄ oē hmōi causatū ē possibile eē per se ⁊ ē recipiens eē supra se qd̄ ē aliud ab ipo ⁊ ꝓpter hoc est in eo potēcialiter siue possibiliter quonteꝫ ē et accidens hoc ē adueniēs ei ⁊ receptum ab ipo supra totā completā essentiā suam eē ei oē qd̄ dat̄ a causa hmōi suo causato sepabile ē ab illo saltē intellectu. et oē receptū a suo recipiente ⁊ generaliter omne eē cū fuerit aliud a suo ente separabile ē ab ipo eē mō quo diximus. Omne aūt a quo eius eē separabile ē nō habet illud nisi possibiliter siue potencialiter ⁊ ita nō hꝫ illud ea necessitate qua aliqd dicit̄ necesse eē ꝑ se. Manifestū igit̄ ē q̄ neutrū duoꝝ istoꝝ principioꝝ ē necesse eē ꝑ se

Amp. si vtrūq̄ ē necesse eē per se vtrūq̄ erit simplex i vltimitate simplicitatis in neutro igr̄ aliquid erit eēncialit̄ qd̄ nō sit ipm. Cū igr̄ bonitas ⁊ malicia sint i eis essencialiter ex necessitate alterū erit sua ipa bonitas alteꝝ v̄o sua ipa malicia. Necesse ergo per se aut dicet̄ vniuoce de ambobus aut equoce. q̄ si vniuoce q̄cquid igr̄ erit alteri ꝑ hoc q̄ ē necesse eē ꝑ se siue per

suã essenciã erit z alteri. q̃re si alteri ẽ bonitas p hoc q̃ ẽ necesse esse p se erit similiter ei aliter z de malicia eodẽ modo se habere necesse est. q̃re vel vtrũq; erit bonũ eẽn cialiter vel vtrũq; malũ vel vtrũq; bonuz et malũ simul. ampli⁹ si vniuoce dr̃ de eis necesse esse p se o eclaratum ante est alibi q̃ necesse esse p se nullo modorum potest esse cõmune imo necesse est ipm̃ esse vnuz in fine vnitatl z i vltimate indiuiduitatis q̃ non potest esse nisi vnũ numero. Nullomodo igr̃ erunt duo illa cõtraria vel cõmune ad illa. Q̃ꝫ si dixerit q̃ q̃ equiuoce dr̃ de illis. manifest⁹ ẽ error ei⁹ cum non dicatur necesse nisi a non cessando. Necesse enim p se verissima declaratione ẽ q̃ nõ cessat eẽ z hoc est ei p se hoc est nõ aliunde. hoc autem est dicere cuius esse cõtinuũ ẽ non habens abscisionem vel itterruptionẽ in suo esse. z hoc est ei nõ aliunde videlicet ipsa cõtinuitas essendi seu pmanendi q̃ntũ ad necessitatẽ igit̃ nõ dr̃ necesse p se de eis equiuoce. Sꝫ neq; q̃ntuz ad id q̃ est p se. Si ei p se sentit i negationẽ solã vt eius intentio sit hec. scilicet non aliunde. Manifestũ est q̃ negatio ista vna intentione dicitur de ambob⁹. Si ꝟo intẽtio ei⁹ est firmitas querendi quemadmodũ cadere videtur i ratione substãcie vel iuxta modũ illũ. Dico q̃ nec sic dr̃ de eis nisi vniuoce. vtrũq; ei ẽ vna intẽtione firmũ i suo esse cum neutrum sit pendens ab alio neq; dillabens. aut diffluens i corruptionẽ siue in nõ esse ipm̃ vero esse cum de vtroq; dicat̃ essenci aliter tñ non recipit itellect⁹ q̃ de eis dicatur equiuoce nec ẽ possibile itellectui humano q̃ntumcunq; pteruo et discolo cõtingere vel somniare ibi equocationẽ nisi fortassis hic delirare voluerit. Q̃ de altero sic dicat̃ vt significet bonitatẽ vt de altero similiter vt significet maliciã q̃si ens et bonũ p̃mũ cõueniat̃ vno mõ. Sit̃r ens z malũ p̃mũ cõuertant̃ altero mõ. Patefaciã aũt tibi p̃cedẽtes pbationes anteq̃ꝫ incipiam destruere hoc. Manifestũ ei p se quia q̃cquid inest socrati p hoc q̃ ẽ hõ inest et cuilibet aliũ indiuiduoz eiusdeꝫ speciei q̃re quicq̃d inest p̃ncipio malo p hoc q̃d est necesse eẽ p se inest. et principio bono per hoc ipm̃. Si necesse esse p se cõiter ei vniuoce dr̃ de ambob⁹ vt hõ de socrate z aliis idiuiduis eiusdẽ speciei q̃re si alterꝫ ẽ malũ p hoc q̃ ẽ necesse esse p se erit z reliquũ malũ p eandẽ causam. Sit̃r z bonuz q̃re vtrũq; erit et bonũ z maluz. Q̃ꝫ si necesse esse p se singulare ẽ seu ppriũ z idiuiduale accidit id ẽ ei p eandẽ via quẽadmoduz si dicat̃ q̃ albũ p hoc q̃d ẽ socrates est hõ erit z medic⁹ p eandẽ causaz hõ. Iaꝫ ergo patefeci tibi certitudinẽ pbationũ istarũ.

Error manicheorũ alia via destruit̃ si ens de duob⁹ principiis que ponunt dicatur equiuoce.

Euertar igr̃ nũc iuxta pmissũ ad destruendã istã vanissimã falsitatẽ q̃ errone⁹ iste delirat ens a dr̃ vtroq; dictorum principiorum dici equiuoce z altera intẽtione ipam entitatem nihil aliud esse q̃ꝫ ipam bonitateꝫ. Altera ꝟo ipaꝫ entitatẽ nihil aliud ee nisi ipam maliciaꝫ. Dico igit̃ q̃ cum ipe ponat bonitatem et malicia cõtrarias ꝟo cõtrarietate necesse est vt ponat eis gen⁹ cõmune. Q̃d si ipm̃ ens nõ ẽ eis cõmune q̃ idubitater ẽ oim̃ cõmunissimũ multoforũ⁹ nihil aliud erit eis necesse. Amp̃. cũ cõtraria circa idẽ habeãt naturalit̃ z eẽ et fieri. Si veri nois cõtraria sunt bonitas z malicia et erũt z fiẽt ex necessitate circa idẽ subiectũ. Idem inq̃ vel genere vt albũ z nigrũ circa supficiẽ et sanũ z egrũ circa corp⁹ animal vel circa idẽ specie z eadẽ sanũ z egrũ circa eundẽ hominẽ ex necessitate ergo cõmunicãt genus aliq̃d bonitas z malicia. Ampli⁹. manifestũ p se ẽ q̃ vtrũq; cõmunicat rõe substãcie p vt substãcia generali itẽtiõe accipitur vt dicat̃ dr̃ omi eo q̃ ppria firmitate sic stat vt nõ idigeat fulcimẽto aut sustẽtatione subiecto p modũ q̃ accidẽs dr̃ idigere subiecto. Q̃ꝫ si ratiõnẽ substãcie cõmunicat ergo z ipam substanciã z nomen eius. Amp̃. scdm̃ hoc null⁹ sermo erit aliis hominibus cũ hmõi erroneis cũ ipi aliis rationib⁹ z intẽtionib⁹ oẽs sermones accipiãt q̃ꝫ alij homies. Si enim equiuoce vtimur vl poti⁹ abutimur hoc noie ens equiuocabũt eodẽ erroꝫ z alia q̃re imponent eis magnificatiões z intẽtiones quas nec recipit nec capit itellectus hominũ alioꝝ. Ampli⁹. nõ effugiũt quin cõtrariũ z cõtrarietas cõmuniter dicãtur de vtroq; eoꝝ sꝫ nec declinare possunt in contrariuz sub ente cũ entiũ quoddã sit alij contrariuz et quoddã nulli. Contrarioꝝ ꝟo nulluz ẽ nõ ens z nullũ non enti cõtrariũ. Cũ igr̃ cõmuniter dicat̃ de hijs cõtrariũ ens ꝟo supr⁹ sit ad id q̃d ẽ contrariũ manifestũ ẽ quod ens cõmuniter dicet̃ de illis. Amp̃. vnũ

et necessitate cōmuniter dicif de illis alio
quin non vere dicerenf duo. nec essent ni
si vtrūq; eēt vnū. Amp. q̄ ē ratio vel in
tentio vnius. nisi in se indiuisum z ab his
diuisum diuisione que ei congruit. Ne-
mo autē dubitat quin hec ratio vtroq; cō-
ueniat amplius nec duo pncipia nec duo
dū vel eēnt vel dici possent nisi pncipiū z
deꝰ vniuoce de his diceretur quēadmo-
dū nec duo canes de dicitur animal gres
sibile terrestre z pisces. Noie enī semel po
situs. hoc ē vna positiōe nō potest vn hu-
manꝰ intellectus equoce eo q nō conuin
gat actꝰ simul intelligere diuersa. falso au
tē dicitur ista duo animalia sunt duo ca-
nes. Sic et falsissime asserunt vel duo esse
pncipia vel duos deos. Si deꝰ z pncipiū
equoce dicitur de ipis. Amp. quomō
oia alia vniuoce dicerētur de eis. Si ens
z necesse eē p se equiuoce solūmō dicere
tur de eis. Rex ei vniuoce d' de ambobꝰ.
Similiter z pnceps similiter et regnū pn-
cipatus de regnis eoꝝ z pncipatibus. Si
militer z gens de gente luminis z de gēte
tenebrarū. Similiter z angelꝰ de angelis
bonis z angelis malis. Eodem mō z sub
stācia de substācijs bonis z substācijs ma
lis necesse igitur ē vt et illa suprema oīa
videlz deꝰ boni illius z necesse eē p se di-
canf de eis vniuoce q si ē manifestū est ti
bi q: impossibile est quicq d eos posuisse
superiꝰ dixiꝰ cū necesse esse p se nō diui
ditur vllo modorum nec si commune ali-
quo genere ɔmunitatis multitudini que
sic multa essencialiter id ē q̄ sit hoc et hoc.

Amp. esse in se aut pure bonū aut pu
re malū aut neutꝝ. ita vt oīno sit imune
a bonitate et malicia cum ei sit impartibi
le p oēm modū et simplex in vltimate sim
plicitatē nō potest eē mixtū ex bono z ma
lo cum omne mixtū potēcialiter sic ɔposi-
tū ex eis ex quibꝰ mixtū ē. quēadmodū ox-
imel z ex melle z aceto cū etiā oē mixtū
posteriꝰ sit naturaliter vtroq; eorū ex qbꝰ
mixtum ē. Restat igr vt necesse eē p se sic p
vnū triū3 modoꝝ q̄s dixi tibi vi3 vt sit vl'
pure bonū vel pure malū vel seorsu3 oīnī
no a bonitate z malicia. Qd si fuerit pure
bonū neutrū igr duoꝝ pncipioꝝ dictoru3
erit pure malū vel eēncialiter etiā malū cū
vtriusq; eē sit pure bonū p eandē viā ma-
nifestū ē q: si fuerit pure malu3 necesse est
neutꝝ dictoꝝ duoꝝ pncipioꝝ erit pure bo
nū cū ei vtrūq; eoꝝ sit i seipo z eēncialiter
necesse eē p se erit vtrūq; ex necessitate pu
re malū cum ipm necesse eē in seipo sit pu
re malū. Si vo necesse eē p se ē seorsum in
seipo a bonitate et malicia erit ex necessi-
tate vtrunq; toto suo esse seorsum a boni
tate et malicia cuz necesse esse per se sit to-
tū esse vtriusq; ipoꝝ. Amplius. cū vtrū
q3 ipoꝝ simplr sic in vltimate simplicitatē
et nō habēs nullo modoꝝ partē et partē.
manifestū ē q: neutrū ipoꝝ habet aliquid
eēnciale pter ipm eē z q ē z quo est. qre cū
dicent vniuoce ipm necesse esse p se nihil
habet alteꝝ essenciale qd nō habeat et re
liquū. Si ergo bonitas ē essencialis alteri
erit essencialis ex necessitate ambobꝰ z d
malicia similiter se habet erunt igr ambo
ex necessitate essencialiter bona et essenci
aliter mala. Impossibile igr ē vt alterū sit
essencialiter bonum alteꝝ essencialit' ma-
lum. Amp. manifestū ē q eē nō hz cō
trariū aut oppositum nisi non eē vl' aliqd
eoꝝ q̄ ad nō eē dicāt q potꝰ ē medium in
ter eē z nō eē qm ipi esse ɔtrariū q̄lia sunt
mori deficere corrumpi z similia quorum
vnumqdq3 via est ad nō eē z mediuz pe
qd venif ad illud. Iā autē didicisti q a di-
gnus ē noie ɔtrarij extremum q̄ aliqd ex
medijs et q: vera cōtrarietas nō ē nisi in-
ter extrema cum cōtrarietas verissima ra
tione et deputata distinctiōe sit differētia
cōpleta z ppt' hoc maxima. Manife-
stū ergo ē tibi p hoc q: esse plenum atq3 p
fectum nō hz contrarium veri' noīs ac ra-
tione nisi nō eē ɔpletum. hoc ē cum quo
nihil oīno ē de ipo eē. Sed q: ergo ista vl
pncipium bonoꝝ cū sit ens pfectum in vl
timitate pfectionis in se z fm se nō hz cō-
trariū nisi nō ens puatū in vltimitate pri-
uationis ab ipo esse. Intelligo autem sic
puatū cui oīno nihil relictū sit de ipo esse
media ei q̄ postea nō sic puata sē ɔpleta
sez puatōe ipius eē neq; diminuta ɔpleta
diminutōe eiusdē ɔpleta ei diminutō ɔsu
mata ɔsumptio ē. Manifestū igr ē q prin
ceps tenebrarū fm deliramētum errone-
orū istoꝝ ē vere z oino nō ens hoc ē nihil
ɔsus habens ipius esse cū ipsi ponāt ipz
ɔtrarium ei q est z fm eos sic in cōplemē
to et vltimitate differentie ad ipum esse si
ue ad ipm ens. Qd si dixit q: non eousq;
distat ab ipo eē videlicet ɔpleta differētia
seu maxima sed appropinqt ei erit ergo si
cut mediū ad illud. Quare erit vel deficī-
ens vel demoriens vl' corruptionem susti

nens vel aliqḋ hmōi ex quoꝝ vtroq̃ȝ ma-
nifestū est q: nec deus nec p̄ncipiū nec p̄n
ceps vllo modoꝝ nominadus ē cuȝ eius
eē adeo debile ꝛ infirmū fit. vt ad om̄ino
eē festinet vtpote in eiusdem via positum

Destructio erroris manicheoꝝ si mali
cia principii tenebrarū ponatur occidere.

Iam quia patefactum ē tibi ꝙ ma
licia non potest essencialis esse ei
ꝙ est necesse esse per se ꝛ quia qui
ponunt principium maloꝝ eregione ꝛ cō
trarium principio bonoꝝ necesse habēt
ponere ipum necesse esse ꝑ se. Nunc vero
declarabo tibi quia malicia non potest ei
esse aduenticia vel accidentalis. Dico igr̄
quia si malicia aduenticia est ei erit ei vel
a se vel ab alio. Q: si fuerit ei a se. videlicȝ
acq̄sita ei per se erit hoc ex necessitate vno
modoꝝ quos dicā videlicet vel naturali-
ter erit nata in eo quēadmodum putredo
ꝛ alie quedā passiones in quibusdam na
turaliter nascūt̄ aut erit ei ex op̄atiōe sua
qua fuit agens in seip̄m vl̄ in aliud vl̄ erit
ei impressa ab alio agente in ip̄um. Q: si
fuerit in eo nata naturaliter cū in suo esse
non sit ip̄m nisi bonū et eius ent tas non
sit nisi bonitas erit ex necessitate ex bono
in eo malum et ex bonitate malicia ꝛ hoc
naturaliter ac ꝑ se. cum non aliunde vide
licet ꝑ aliud malicia ei aduenerit. Am
plius. scd̄m hoc ip̄m genuit maliciā in se
ip̄o q̄re de bono ꝛ de bonitate sua genu-
it in se maliciā et hoc ꝑ se. Manifestū aūt
est quia ex neutro contrarioꝝ naturalit̄ ae
ꝑ se ꝓcedit reliquū.. Amp̄. Malicia aut
est contraria bonitati eius essenciali ꝛ na
turali. Si est contraria ergo non est in eo-
dem cū ip̄a nec patitur eam secum. Nō ē
igitur in eo malicia nec esse potest cuȝ bo
nitas sit eidem essencialis et inseꝑabilis.
Q: si dixerit q: non est contraria non est
igitur veri nominis malicia q̄re nō erit ve
re malū ex ip̄a vel ꝑ ip̄am. Amp̄. scd̄m
hoc non erit ꝯtraria bonitati alteri⁹ prin-
cipii videlicet qḋ ē principiū bonorum cō
municāt enim ex necessitate bonitatē essen
cialem sicut ꝛ ip̄m esse ex quo ē vtriq̃ȝ bo-
nitas essencialis. Amp. hmōi malicia
aut est aliquo mō repugnās bonitati ei⁹
essenciali aut nullo mō. Si dixerit q: ē ei
repugnans aliquo mō quero iterū aut re
pugnat essencie ei⁹ aut non ꝙ si repugnat
essencie eius nō patit̄ igr̄ illā essenciaȝ ei⁹
si fortior ē ea. Iam dudum ergo destruxit
eam. Si autē minus fortis ē essencia eius
q̄ȝ ip̄a malicia. iam dudum igit̄ destructa
ē ab ip̄a malicia. Q: si fuerit eque fortes.
altera igr̄ impedit alteraȝ ꝛ nō sinit aliq̄d
ex ea esse quare nō ꝓueniet aliqd maluȝ
ex ea. Si aliquid igit̄ ꝓuenit ex ea erit vel
bonū vel mediū inter bonū et maluȝ. Si
vero nō fuerit repugnās essencie eius scd̄m
se sed repugnat ei in actibus vl̄ operibus
suis. hoc nō potest eē nisi altero duorum
modoꝝ quos narrabo quorū primus est
vt impediat operetur om̄ino et tunc prin
cipiū malorum nihil opabitur vel poterit
operari ꝑ essenciaȝ suā ꝛ ita erit impoten
tissimū scd̄m essenciā suā. Secūd⁹ mod⁹
v: ip̄ediat eā ne opet̄ ꝓut vult. aut sic vult
sine ꝑ vt deberet. aut sic deberet ex q̄ ap-
paret alia impotentia et miseria ip̄ius. vi
delicet q nō potest opari ꝓut vult aut sic
vult neq̃ȝ pro vt debet aut sicut debet.

Amp̄. Istā maliciā aut sustinet volun-
tarie aut inuitū ꝙ si voluntarie non repu
gnat igr̄ essencie ip̄ius naturaliter cū hoc
clarissime videat ꝛ nihil tenebrarū q̄ȝtum
ad ignorantia paciat̄. Nihil ei om̄ino est
ꝑ lesionē essencie sue. Si eñ sciat aut vi-
deat volūtarie paciatur. Si vero nō vo-
luntarie vel inuitus patitur vel sustinet ist
am maliciaȝ apparet impotentia miseria
ip̄ius cum velit repellere maliciā ꝓpriam
ꝛ excludere a se et non possit ex quo etiaȝ
apparet ip̄m seruū esse malicie sue ꝛ ea co
gente opari mala velut pressum seruitute
malicie ꝓprie ꝛ non posse abiicere vel ex-
cutere a se iugū huius seruitutis. Am
pli⁹. hec malicia aut ē ei coeterna aut ad-
uenit ei ex tpe. ꝙ si est ei coeterna cum sit
aliud ab ip̄o erit creata vel facta ab ip̄o ꝛ
creatura vel factura eius q̄re erit volūtati
ei⁹ oīno subdita ꝛ nihil ꝯtra ip̄m oīno po
tens q̄re nō erit nisi q̄ȝdiu vult ꝛ quō vult
Non ē igit̄ in ip̄o nisi ꝑ volūtatē ip̄ius ex
solus potest eaȝ destruere. sicut et omnes
alias facturas suas. Cum ergo malicia ei
noceat faciens eaȝ deterius q̄ȝ esset sine il
la non sustinebit eam per punctū tp̄is in
seip̄o. Amp̄. si cogitauit creado mali
am in seip̄o aut intendit in hoc ꝓdesse si-
bi aut ledere se et nocere sibi. Si intendit
ꝓdesse sibi apparet ei⁹ error. imo cecitas
manifeste cum dubitari non possit mali
am nocere ei in quo est. error autē nullo
mō cadit in deū. Similiter nec ignorātia
isti sunt errorei ponunt ip̄m eꝯ deum. Si

vero intendit sibi nocere et ledere se et hoc
faciens ex prudens cum error vt dixi ex ignoran
tia apud ipm locum nō habeat apparet eui
denter eius dementia. nihil enim est qd sibi no
cere aut se ledere scienter intēdat nisi aut
turbatio ire aut alterius passionis ipsum
subuerterit sicut accidit in eis q seipos iu
gulant interdū aut aliter occidūt de qbus
dubiū non est quin ex demētia hoc faciāt.
Si vero ex tēpore malicia ei aduenit ma
nifestū ē ipm fuisse corruptū atq puersum.
et etiā seductū q enim aliqd efficiatur ma
lū cum prius non esset non fit nisi vno tri
um modorū quos narrari valet corrupti
one vt equus qui corruptiōe humorū aut
membri alicuius efficitur malus cum prius
nō esset aut ex puersitate sicut accidit i ho
minibus qui de bonis mali efficiunt cum
eorum voluntates puertunt vt mala vel ma
le velint aut seductione quēadmodū con
tingit in hijs qui p errorem vel ignoranti
am mali fiunt aliena suggestione decepti
Qualiter ergo iste somniatus deus malus
effectus ē quicqd enim horum triū passus fu
erit manifestū est ipm noīe dei indignissi
mū nihil enim horum cadere potest in veri no
minis deū. Amplius. mutatio non fit
nisi in substancia que sustinet pdicamen
ta accidens etiam omne in ea est q̄re neqz
accidens neqz mutatio attingūt ad id qd
est necesse eē p se supra ē et seorsum longe
a substancia et acciden. Amp. quomō
eēt mutatus an a se an ab alio ex quo pa
tent tibi multe vie ad destructionē errorū
istorū Qd si ab alio agente in ipm necesse
est ipm eē passibilem et hoc passione vilis
sima atqz turpissima. Nihil enim vilius aut
turpius ē q̄ malicia q̄ longe autem hec fit
a natura. imo a nobilitate et supeminētia
deitatis seu diuinitatis nihil videt qui hoc
nō videt.

Adhuc destruitur error manicheorum
et hoc per rationes cōmunes et intellectu
faciles.

Q uoniā autē rationēs q̄s vsqz huc
tibi adduxi methaphisice sunt atqz
sapienciales satisfaciā tibi ꝯsequē
ter de promisso et adducā tibi ratiōes vul
gares et intellectu facillimas p quas decla
rabit tibi erroris istius nō tam impossibi
litas q̄ etiā ridiculositas. Dicā igit in pri
mis quia malū ꝓpe vel nociuū est sic her
ba mala et morbus malus vel nocumen
tum ipm iuxta quā intentionē vsualit di

citur multa mala fecit mihi homo ille. Tercio
modo inordinatū quēadmodū quedam
male sedere dicunt que nō sedent in loco
suo vel ordine vt viror i facie humana. Quar
to mō dicit malum impfectum id ē puiua
tū qualicunqz perfectione sua vnde et male
operari dicitur quis cum opatur opera p̄
uata ꝯuenientibus pfectionibus et has pfe
ctiones latini vocāt circūstancias operum q̄
les sunt finis causa modus locus tempus
et p modū istū male operari dicitur qui vel
nō eo modo vel nō eo fine opat quomō
vel quibus operandū eē et adhūc modū
se habet de alijs pfectionibus vel circum
stancijs et ad hāc intentionem reduci po
test puatio debite mensure vel quantitatis
p quem modū supfluum et diminutū ma
la dicunt. Superfluitas vero atqz indigen
tia malicie et forsitan hoc insinuari voluit
aristoteles in libro topicorum vbi dixit quia
bonū quantū dicitur vt in mediocri hoc ē
in medio qd est inter extrema superfluita
tis et indigentie et benefecisse aliquid di
citur scdm hoc cum eius opus nec supflui
tatem habet nec diminutionē omniū autē
istarū intentionū que magis conueniens
videtur pncipio malorum. Prima ē scdm quā
malū dicitur nociuū. Incipiā igitur auxili
ante deo destruere hanc intentionē in eo
et somniant pncipium malorum. Dico igit si
pncipium malorum nō est nociuū nō ē ma
lum p modum istū. Si vero est nociuū erit
nociuū simpliciter et vniuersaliter aut erit
nociuū particulariter tm̄ et cur. Qd si fue
rit nociuū simpliciter et vniuersaliter ergo
nulli erit proficuū nulli igit pderit qualit
igitur erit dator eē et vite toti generi tenebra
rū imo toti vniuersitati malorum. Scdm er
rorem enim istū ipe est creator vniuersitatis
et dator sapientie et virtutis atqz potesta
tis omnis quas habent maligni spiritus
alieqz male substancie. Amp. cum dat
eis omnia hec autem animo et intentōne
nocendi dat eis aut dat animo et intentio
ne illa quia scit ea eis vel bona eē vel vti
lia vel necessaria aut omino nocendi alijs
per hoc. Qd si animo nocendi eis mani
festū ē ipum errare cum credat se eis noce
re quibus tantas virtutes seu potestates
tantam sapientiam. tantas artes et ipsum
esse qd inter omnia ē maxime necessarium
largitur. Si vero animo pficiendi siue p
defendi eis. hec omia dat illis. manifestū
est ipm et pficuū eē et perutilem toti regno

suo tam intentione ꝙ facto. Nō igit̃ ē no cinus simpliciter ⁊ vniuersaliter. Q. si ant mo nocēdi alii vel alius dat oia hec suis il lis igit̃ ē nociuus quantū in eo ē ⁊ solus cū omnibus suis manifeste sit ꝓficuꝰ. quare illa sola ē malus ꝑm hāc intentionē qua re videlicet ulterius videlicet magis malus ē ꝑm intentionē istā quā principiū bonoꝝ cuȝ ipm principiū bonorū malis ⁊ nociuū sit ⁊ inimicū ac destructiuū ipoꝝ. Amplius. aut eius intentio ē ad destruenduȝ vel occupandū regnū bonorū aut defendendū suū tm̄ ꝙ si eius intentio est ad destruendū ei occupandū regnuȝ illud cum hoc non possit quoniā rex bonorū nō est minus potens ipo videlȝ regnū eius debilius regno illiꝰ. Manifestū est ipm eē in vltimitate miserie miserū primū quideȝ q: ardore insaciabili auaricie laborat duȝ regnū ambit alienū qđ adipisci nō potest deinde odio vel inuidia ardet inextinguibiliter. Similiter ira dū nō ꝓuoto inimicissimū sibi principem bonorū impugnare vel pugnare ꝑualet. Ira autem ⁊ inuidia et odiū ⁊ auaricia eius sunt ei omnea in vltimo et generaliter quecunqꝫ de eo dicunt̃ ꝑ se sunt apud ipm ꝑma et maxima. Quia igr̃ ista miserie sunt ⁊ molestie imo tormenta spiritualia necesse ē ipm ⁊ miserū esse in vltimitate miseriarū et torqueri in vltimitate tormentorū. Q. si dixerit q: ista nō dicunt̃ de eo nisi ꝑm effectū quemadmodū ⁊ principeȝ bonorū xpiani dicūt iratū nō ꝑm turbationis affectū sed scđm vitionis effectum. Sequitur eos ex necessitate ipm eē omnino liberū ⁊ imunē ab ira et odio inuidia et omni mala volūtate et apud se quietissimū pacatissimū ac beatissimū ⁊ nihil habere omīno malicie in se. vl̕ apud se sed effectiue tm̄ ipm vocari malū. Hoc autem malus viii facile destruit̃ et primū quidē quoniā si nō est malus nisi effectiue nō erit cōtrarius ꝑncipi bonoꝝ eū princeps bonorū bonus sit nō solū effectiue siue ꝑ modum effectionis imo etiā essencialiter. Secundo quia quemadmodū ꝑnceps bonoꝝ simpliciter optimus ē ⁊ eēncialiter ⁊ ꝑ modū effectōis Sic ꝑncipē maloꝝ vtroqꝫ mō pessimū eē necesse est q̄re nō solū malus erit ꝑ modū effectionis. imo etiā eēnaliter ita vt eius entitas ipa eius malicia sit queadmodū in ꝑncipe bonorū se hȝ scȝ ꝙ eius entitas ipa bonitas ē. Ampluꝰ. Bellū qđ ponūt inter ipm et principē bonoꝝ et regnū eius atȝ regnū bonoꝝ aut ē iustū aut non ꝙ si ē iustū a ꝑte ipsius iuste igr̃ agit impugnādo principem bonorū ei regnū ipsiꝰ. q̄re et bn̄ ipse etia princeps bonorū debet ei cedere ⁊ nō repugnare q̄re iniquus ē in resistēdo ⁊ repugnando ei ꝑnceps bonorū. Si ꝟo iniustū est bellum ē igitur ex iniusta causa hec autē causa. aut est sol i cōtrarietas. aut est aliqua ex causis nomina is scȝ ambitio siue auaricia siue odiū siue inuidia. siue ira ꝙ si sola cōtrarietas causa est belli. hmōi ꝯtrarietas nō potest eē iusticia ꝑ se in eo ꝙ contrarietas tunc eī ex vtraqꝫ ꝑte esset iniusticia ⁊ iniquitas equaliter cum equaliter sit cōtrarietas a ꝑte ꝑncipis bonoꝝ ad ipm vt eo modo. Preterea malum inuenitur sepissime malo cōtrariū ⁊ etiaȝ in rebus sensibilibus quas ipi ponūt creaturas eē seu facturas ꝑncipia malorū vt caliditas et frigiditas se habent ei multa huiusmodi quare eet iniustū bellū int̃ hmōi et etiam ex vtraqꝫ parte. Cum eī cōtraria omnia veri nominis equalia sint iure ⁊ lege nature iniustū et iniquū est vt alterum alteri dominetur aut īpsit. Amplius si queadmodū se hꝫ ꝑnceps bonorum ad omnia que bonitatis sunt siue bona. Sic princeps malorum ad ea que malicie sunt siue mala erit ex necessitate vt quemadmodū de principio bonorū iusticia pietas et beniuolentia atqꝫ beneficentia aliaqꝫ omnia hmōi in ꝑmis dicuntur ⁊ maxime vt de ꝑncipio malorū c— —ia predictis dicant̃ in ꝑmis et maxime q̄re quemadmodū ꝑnceps bonorū in ꝑmis ē iustꝰ. et maxime ⁊ ad hunc modū de aliꝭ. Sic ꝑnceps malorū in ꝑmis sit iniustus et maxime in ꝑmis impius. et maxime in ꝑmis maliuolus et maxime in ꝑmis maleficus hoc est maleficentissimus. Facilimū aūt est destruere vnūquodqꝫ istorū de eo sicut euidēter ē videre de ipa iniusticia. Leges eī quibus regnū suuȝ regit aut sunt quales esse debēt in regno illo aut nō. Si sūt quales eē debent in regno illo non dedit igit̃ leges subditis suis. nisi quales dare debuit et ita non precepit aut statuit in regno suo nisi qđ debuit ꝙ aūt debuit statuere debuit seruari a subditis eius ꝙ autem debet seruari iustum est seruare omne qđ iustum est seruari. iustum est quare non statuit aut ꝑcepit aut precepit iniqua nisi qđ iustum ē eꝫ precipere vel statuere

et subditos eius seruare apte igit ista nul
lo mō iniustus ē. Amp̄. Aut ipse debet
facere solū qđ malū ē aut nō. Si sic faciē
do igit malū nō facit nisi q̄ debet facien-
do aut q̄ debet nō ē iniustus. imo iustus
et equus et bonus. Eodē modo est decla
rare de iudicijs quia si non debet iudica-
re nisi iniuste erit ⁊ iniudicando iniuste iu
stus q̄re nullo modo℞ erit iniustus hoc ē
nec operando iniuste nec iudicando iniu
ste nec statuendo vel p̄cipiendo qđ iiustū
ē. Q̄ si dixerit quia debet facere bonum
destruit hoc mult᷑ modis. p̄mū q᷑ natura
li possibilitate ꝓhibitus ē facere bonū si
cut cōfitetur aduersarius. nihil autē earū
que p se impossibilia sunt alicui debitū ē
apud ip̄m. nō eīm quia bonū est eē homi-
nem debet asinus esse homo cum hoc im
possibile sit apud ip̄m. Amp̄. Cū prin-
cipiū seu p̄nceps bonorū ad bona ꝓpor-
tionabilit̄ se habeat hoc similit̄ vt iste ad
mala erit et p̄mutatim vt qeumadmodū
ille se habet ad mala sic iste ad bona. q̄re
sicut ille nec debet facere mala. nec decet
eum nec decere potest facere illa. Sic nec
iste vnq̄ debet facere bona. et sicut ille fa
cit q̄ eum decet ⁊ ad eū ꝑtinet faciēdo bo
na. sic iste faciendo mala. quare si verum
ē q̄ benefacere sit facere q̄ ad aliquem ꝑ-
tinet et q̄ eum decet hoc enim modo sem
per benefacit princeps bono℞. Semp igr̄
benefacit mala faciendo princeps malo℞

Amplꝰ. Sicut leges oēs et statuta
principis bono℞ sunt de bonis faciendis
et de malis fugiendis. sic leges et statuta
principis malorum erunt ecōtrario đ ma
lis faciendis et de bonis fugiendis ⁊ sicut
ille auctoritatem habet statuēdi illa in re
gno suo. Sic iste habet ius ⁊ potestatem
statuendi cōtraria in regno suo. ⁊ sicut illi
obediendū ē a subditis suis in regno suo
Sic et isti in regno suo. Quare manifestū
ē q̄ iura huius duorū regno℞ ꝯtraria sūt
et cum aliqđ ē ius in altero eo℞. contrari-
um ē ius in reliquo. Quare manifestū est
vtrūq̄ regnū iustis legibus ac statutis re-
gi ⁊ ideo bene ac decenter admynistrari a
principe suo quare vterq̄ ē bonus admy-
nistrator regni sui q̄ntū ad hoc ⁊ vterq̄ bo
nus ē in benefaciēdo oībꝰ hus q sunt de
regno suo dando scꝫ eis eē et alia que sūt
eis bona hoc ē necessaria et vtilia q̄re eq̄-
liter boni sunt isti duo principes taꝫ in bo
na faciendo suis q̄ȝ in admīstrādo et regē
do ea q̄ sibi subdita sunt ⁊ insup eodē mō
et equaliter mali id ē nociui cuꝫ neuter eo
ruꝫ nociuus sit nisi vel cōtrario suo. vel ei
q̄ ē ex parte contrarii sui. Et de regnis eo-
rum eodē mō se habet. Amp̄. cum isti
erronei ponant virtutes ⁊ vicia contraria
et ab hmōi principibus cōtrarijs ⁊ eodeꝫ
mō se habere principem malorū ad vicia
sicut principem bono℞ ad virtutes erit igr̄
vt quēadmodū virtutes omnes de princi
pe bonorū dicūtur in primis. ⁊ maxime ꝑ
modū quo ei ꝯgruit. sic et omnia vicia de
principe malorū ꝑ modū eundem. quare
quēadmodū ille ē virtuosus in vlt mo vir
tuositatis. Sic iste viciosus ē in vltimo vi-
ciositatis quare laborās ē omni peste vici
orum in vltimo quare falsitate et infideli-
tate ergo nulli suorum fidem aut veritatē
seruat. Silr̄ videlicet amiciciā quare oīs
suos odit atꝫ ꝑsequit̄ ⁊ cum nullo eorum
pacem habet omnes ergo suos implaca-
biliter ꝑsequit̄. Cum igr̄ oīmodam ha-
beat potestatē in eos omnes destruit q̄re
nihil suorū esse pateretur aut viuere. quēad-
modū et princeps bono℞ si odio haberet
aliquē eo℞ quē facit. statim illud destrue-
ret. Q̄ si dixerit q᷑ fidē amiciciā et verita-
tem seruat suis. ⁊ toti regno suo. Inimicis
autē et contrarijs nihil bo℞ seruat. Mani
festū est quia hoc videlicet falsitas ē vide-
licet infidelitas videlicꝫ viciosa odiositas
cum hec oīa per modū suū inueniant̄ in
principe bono℞. amicicias eīm vel fidē nō
habet ad mala. imo ea implacabiliter ꝑse
quit̄ veritatē quidem iusticie habet ađ ea
qua ea punit et vindicat. Nō autē eāꝫ ve
ritatē quaꝫ fedus aut amicicia regnit siue
societas. Amp̄. necesse est principē ma
lorū eē sapientissimū. Scit igr̄ et quid fac̄
et qualiter in omnibꝰ ⁊ ꝑ oīa quare scit se
male agere cum male agit. Si n unq̄ ma
le agit. Sciens igit̄ et prudens male agit
quociensc unq̄ male agit aut potest igr̄ se
cōtinere ne male agat aut non potest Si
nō potest nō ē igr̄ ei voluntariū male age-
re sꝫ necessariū maxime cū ipotētia illa na
turalis ei sit. nullū aūt ē peccatū nisi volū
tariū peccatuꝫ dico opis q̄re nō peccat in
eo q̄ sic agit. Nunq̄ igr̄ male agit cū nūq̄
q̄ȝ peccet. Si vo potest ꝯtinere se ne male
agat et male agit quō igr̄ sapiēs ē. Amp̄
sic sapiētia ⁊ virtus necessaria cōmitatiōe
se cōmitant̄ sic insipiētia seu stulticia ⁊ vi
ciū. Cū igr̄ viciosus sic in vltimo viciositat̄

erit igr̄ stult⁹ ꝛ insipiēs ī vltimo stulticie et insipientie Amp̄. Si verū ē q̄ꝫ vicia obtenebrant eas in quibus sunt et stultos eas faciunt ac insipientes. Sicut virtutes ecōtrario eos illumināt in quibus sunt eosq̄ꝫ prudentes faciant atq̄ꝫ sapientes cum princeps maloꝝ in vltimo et maxime illa habeat erit ex necessitate in vltimo obtenebrationis obtenebratus et in vltimo stulticie atq̄ꝫ insipientie stultus et insipiens.

Amp̄. sicut p̄nceps lucis in vltimo luminositatis luminosus. Sic p̄nceps tenebrosus in vltimo tenebrositatis tenebrosus. Sicut eñ ille ad lucē se habet sic iste ad tenebras ꝑ omnē modū. quēadmodū igr̄ ille in vltimo luminositatꝭ spūalis luminosus ē. Sic iste in vltimo tenebrositatis spiritualis tenebrosus. Sicut eñ luminositas temporalis apud princpē lucꝭ locum nō habet cuꝫ sit incorpalis in vltimo corpalitatis. Sic et tenebrositas corpalis apud princip̄ tenebrarū locū non habet neq̄ꝫ necesse ē tibi vt remoueam corporeitatē ab vtroq̄ꝫ cum iam dubitare nō posset necesse esse per se seorsum esse longe a corpeitate vtpote simplex ī vltimitate simplicitatis cū omne corporeū partibile sit ī infinitū et aggregatū ex pte et parte. imo ex ptibus qbus nō ē numerus atq̄ꝫ compositum ex materia ꝛ forma. Obtenebratus igitur est princeps tenebrarū obtenebratione spirituali vltraq̄ꝫ nō ē obtenebratio. Hec autē ē ignorātia sicut sciencia lux q̄re omnia ignorās est et nihil sciens omnino

Amp̄. manifestū ē de vicus q̄ cū vehementer inualuerint nō vicia tm̄ sunt ſꝫ insanie sicut ira ꝑ vehementiā furor efficitur Eodē mō se habet et de amore quare cuꝫ omnia vicia in p̄ncipe tenebrarū sicut ī vltimo vehementie et intensionis necesse ē ipm̄ in vltimo furiositatis ꝛ insanie furiosum et insanū. hoc autē est dicere furiosissimū atq̄ꝫ insanissimū quare nec suis nec alijs parcere. Sꝫ passim occidere passim destruere passimq̄ꝫ in omnes et in seipsuꝫ seuire. Si autē necesse ē ꝛ de gente eius q̄re in gente eius ē bellum vniuersale taꝫ ciuile q̄ꝫ intestinū quare regnū eius destruit seipm. imo iam dudum destruxit quemadmodū multitudo insanoꝝ et in semet ipos seuientiū nec ad modicum stare potest. Quomodo igitur stetit regnū huius per infinita milia annorum non eñ principium scdm̄ ipsos vel si habet iam ab eius conditione annorum multa milia transierunt.

Destructio erroris manicheorum. Si ponant principem tenebrarum esse corporeum et regna eius tenebrosa.

Uia ꝟo consq̄ꝫ decipiunt erronei q huiusmodi vt principem istuꝫ corporeum esse sentiant regnuꝫ eius totū esse tenebrosum etiam tenebrositate corporali bene se habet etiaꝫ de hoc circa eos iuxta eorum insipientiam disputare. Quero igitur ab eis vtrum tenebre huiusmodi visum impediant. q̄ si visum impediunt vniuersaliter cecus igitur ē ipse et nihil videns et tota gens eius in regno suo nisi forte dixerit q̄ gens eius est et ipsemet quēadmodū apud nos bubones noctue et vespertiliones ꝛ similia que in tenebris vident in luce vero cecantur. Ponant igr̄ isti totam gentem eius esse corporeaꝫ spirituales eñ substancias nec lux nec tenebra corporalis ad visuꝫ spiritualem. id est intellectum iuuat aut impedit. Scdꝫ hoc ipse de die nihil videbit videlicet gens eius et ꝓpt̄ hoc resistere nō potent principi lucis et genti eius de die omni igr̄ die vincetur a principe lucis. Si princeps lucis ꝛ exercitus eius possunt intrare regnū ipsi⁹ Q̄ꝫ si dixerit q̄a rex lucis si intraret regnū tenebraruꝫ obtenebraret ibi manifestus ē in hoc error eoꝝ. lux eñ tenebras intrās ipas expellit et locum quantūcunq̄ꝫ tenebrosum illuminat nec tenebris lucis possibile ē repellere quia ex modica lucerna tenebras magnas vincit domum magnā illuminans quare tenebre regni istius non possunt prohibere nec etiam resistere quominus princeps lucis et gens eius regionem intrent et illuminent tenebrarū. quapropter excecabitur. Sic princeps tenebrarum et tota gens ipsius. ꝛ ita patebit gladio et direptioni atq̄ꝫ destructioni principis lucis ꝛ gentis eius. Amplı⁹. Scdꝫ hoc regio nostra nec lucis erit nec tenebrarum. cum de die sit lucis scilicet et d̄ nocte tenebrarum ad quem istorum principum vel cuius regnum pertinebit. Q̄ꝫ si dixerit quia tenebre adeo dense sunt in regno illo. vt nullo modo luci peruie vel penetrabiles sint. Manifestuꝫ est huiusmodi homineꝫ non intelligere quid tenebra sit. Tenebra enim non dicitur nisi secundum tres intentiones quas narrabo.

Prima est p̄uatio lucis sicut apparet in no
cte et die. Nox em̄ non potest intelligi ni-
si p̄uatio luminis solaris quā efficit interpo
sitio terre. nō enim nouā dispositionē in
ducit aer ex recessu solis que tenebra possit
dici cuius declaratō hec est quia si intelle
xerimus splendorē solis ab aere recedere
et nullam ei nouam dispositionē aduenī-
re erit nihilominus tenebra ꝛ nox ꝛ nihil
videbitur in regione a qua terra p̄hibet
et abscondit splendorem solis. Si eniꝫ te
nebra dispositio eēt cōtraria splendori vl'
lumini in aere cum contraria ex necessita
te equalis sint virtute resisteret et ex necessi
tate et fieret mixtū seu mediū ei luce et te-
nebra in aere. ꝛ ita dies nō esset dies imo
mixtū ex die et nocte et eodē mō continge
ret ꝙ nulla nox eēt neqꝫ dies veri nominis.

Secunda intentio qua tenebra dicitur
corpus densum. ꝛ densitate sua resistens
lumini. Sicut terra nubes et caligo. Cau-
sa autē in hoc est quoniam quociens dici
tur alterum oppositorū tociens et reliquū
dici necesse est quare si lux corpus dicitur.
quemadmodum sol aut flama dicetur et
corpus et oppositum tenebra. Si ergo di
xerit regnum tenebrarū regionem eē cali
ginis teterrime vel terre nubilositatis ne-
cesse habet pcedere que supra dixi hoc est
nihil ibi videre vl' videri nisi quēadmodū
narraui supra videlicet ꝙ animalia regni
illius animalia nocua sunt vt bubones ꝛ
noctue et vespiliones. Sed nec sic effugi
et aduersarius quoniaꝫ hmōi tenebra. id
est corpus huius tenebrositatis aut est im
passibile a contrario quocunqꝫ vel non ꝙ
si fuerit impassibile nō potest igitur in eo
fieri motus sicut valet induuisio accidunt
etiam ex hoc in numero puersitates et in
cōuenientia p̄imum quia cum sit corpus
erit vel simplex vel mixtum et si fuerit sim
plex nō habet huiusmodi densitatem qa
neqꝫ flama neqꝫ caligo. neqꝫ nubes. neqꝫ
fumus. corpus simplex est. aer vero depa
ratione accipit ab huiusmodi caliginosi-
tate ꝛ densitate. sicut a nubibus et nebu
lis. quare contingit ibi fieri depuratione
vel possibile est saltem fieri ibi depuratio-
nē ꝛ ita fieri regionē illā receptiuaꝫ luminis
ꝛ illuminabilē quare nō est regio tenebra
rū nisi ꝓpt' absentiā lucis scdm hoc et ita
nō erit regio tenebrarū nisi quēadmodū
habitatio nr̄a de nocte. Amplius. cuꝫ
regio illa ignē habeat ignis autē dissoluti

uus sit huiusmodi densitatis et grossiciei
erit quemadmodum et apud nos vt cum
inualuerit apud eos in regione illa calor
subtilietur hmōi tenebra et deponat illaꝫ
grossiciem. fiatqꝫ apta receptioni luminis

Amp̄. scdm hoc apte hoc ē circa sedeꝫ
p̄ncipis tenebrarum fit tanto maior tene-
brositas q̄nto maior ē dignitas atqꝫ nobi-
litas loci illius ꝙ inferioris et a sede p̄nci
pis remotiorꝫ quare ibi maior densitas
et caligo erit ergo locus vilior atqꝫ defor
mior grossicies em̄ et densitas ignobilita-
tes sunt ꝛ deformitates in corporibus

Amp̄. In medio terre si locus ibi ē. est
vlāmitas elongatiōis a luce. Similit' dē-
sitatꝪ et grossiciei nec est somniate corpus
grossius terra vel magis resistens lumini.
quare si sedes p̄ncipis tenebrarū in mun-
do isto est ibi eam eē necesse ē quare qē-
admodū terra ē fex omniū corporꝫ et loc'
ille feculētior ac vilior ita ꝛ habitatores lo
ci illius quasi fex sunt omnium substantia
rū spiritualiū. Si locus corꝫ ibi ē et ip̄e et
iaꝫ fex vilissima in imo loci illius resideat.

Amplius. ab isto p̄ncipe malorꝫ neces
se ē vt sint omnia vicia quemadmoduꝫ a
principe bonorū omnes virtutes. Sic igi
tur q̄nto aliqs virtuosior tanto p̄ncipi bo
norū acceptior. Sic q̄nto aliqs viciosior.
tanto p̄ncipi malorū gratior. Amplı'
scdm hec que sunt vicia in regno p̄ncipis
bonorū erunt virtutes in regno cōtrario
et ecōuerso quare nihil erit simpliciter vir
tus aut viciū. Sꝫ in quodā vel alicubi ꝛ si
militer nihil erit simpliciter bonū vl maliū

Amp̄. sicut p̄nceps bonorū colit' vtu-
tib', Ita et p̄nceps malorꝫ colit' vicijs ꝛ
colēdus ē. Que igit' erit remūeratio vino
rū apud ip̄m huiusmōi cultus. Cū em̄ re-
mūeratio virtutū q̄ in vita ista sunt sit de-
cor vtutū q̄ in altera vita sunt erit ne simi-
liter vt remūeratio viciorū q̄ hic sūt defor
mitas atqꝫ puersitas viciorū q̄ in altera vi
ta erūt q̄ tāto maior erit ꝙ hic quāto glīa
animarū futura maior ē ꝙ decor earū hic
Hec autē nō est remūeratio neqꝫ felicitas
sꝫ damnatio et infelicitas qua maior cogi-
tari nō potest. Amp̄. declaratū ē iaꝫ ti
bi qa vicia ꝛ vtutes circa idē subiectū ha
bet fieri naturaliter et oīa ꝯtraria. Scdm
huic errorem autē vicia nō habēt fieri nisi
in gente tenebrarū q̄ tota creata ē a prin-
cipe malorum quare apparet ea non esse
contraria scdm eos quis enim est qui nō

videat homines ex vitiosis virtuosos fie-
ri et ex bonis malos et ecõuerso. Am-
plius. remũeratio q̃ cultores suos remu-
nerat princeps malorum aut est felicitas
aut miseria ꝙ si miseria nõ est ergo remu
neratio sed vindicta. Si vero felicitas ma-
nifestum ẽ autem q: neq: felicitas potest
esse ex vicijs neq: cũ vicijs cum vnũquodq:
eorũ miseria sit et tãto maior miseria q̃n
to maius quis enim dubitet auariciã famẽ
esse siue sitim pecuniaꝝ et possessionũ. fa-
men autẽ siue corporalis sit siue spiritualis
nemo dubitat esse miseriã. Similr et lu-
xuriam famẽ esse sitim corporalis voluptat.
Jam vero ꝛ inuidiã et odiũ quis non vide
at tormẽta esse aiarum humanoꝝ ꝛ spũa
lia earum incẽdia manifestũ igitur ẽ quia
cũ vicijs vel cũ vicio etiam earum nõ pt
esse vera felicitas. Si igr̃ vera felicitate re
munerat cultores suos pnceps malorum
necesse ẽ vt a vicijs in eos exuat atq: purifi
cet q̃re necesse hz eis destruere merita ma
gis q̃z mercedẽ retribuat. Manifestũ etiã
ẽ ex hoc cõseq̃nter q: q̃nto viciosiores sũt
hmõi cultores tãto longius sunt ab hmõi
remuneratiõe. Si aũt reminiscerl de glo
ria aiarum vera qz felicitate earum certũ
est tibi q: status cui debet hmõi felicitas
similitudo q̃dam est ꝯtentus ꝛ q̃si vmbra
illius. Status vero viciosus nõ solum dis-
similis est statui felicitat sed etiã ꝯtrario

Manifestũ est igitur ꝙ apud pncipẽ
maloꝝ nõ est remuneratio felicitat ꝓ
cultu sibi exhibito sz magis dãnatio ꝛ mi-
seria cum apõ ipm impossibile sit cessare
vicia ymo necesse sit tãto eẽ maiora q̃nto
viciniora ei ꝓpter hoc tãto maiorem esse
miseriã grauioraq: tormẽta. Amp. qs
erit cultus eius q̃ sacra. que sacrificia que
laudes ꝛ orões. Sicut enim pnceps bono-
rum colitur largiẽdo alijs et subueniẽdo
ita coletur iste fraudando rapiẽdo furan
do. Retribuet igitur ista faciẽtibus vel mer
cedẽ vel penã et de mercede iam diximus
q: felicitatẽ ꝓstare nõ potest nec apud eũ
potest esse vllo modoꝝ felicitas. Si vero
penaz retribuit erit ergo bonus et iustus
dum et mala persequr bonus ꝛ dum ꝙ
iustum ẽ retribuit mala faciẽtibus iustus
Sacra vero et sacrificia cuiusmõi exhiben
tur ei nisi execrationes oim modoꝝ pecca
torum ꝛ vitiorũ que oĩa non sacra ꝛ sacri
ficia. cum nec sacrent nec sanctificẽt sz ma
gis execratiões sunt ꝛ ingnatiões facien

tium. Quare non cultus diuinus sz mag
ꝯtrariũ erũt omia hec. Amplius. que lau
des et extolletur a subditis suis ꝛ quid in
eo vel ꝓpter qd laudabit. Nõ et laudari
potest ꝓ eo ꝙ bonus vel quia boni aliqd
faciat quid ergo de eo ꝓdicabũt laudato
res eius Si enim ꝓdicant de eo ꝙ malus
est et quia malefacit oĩa quecũq: facit nõ
est hoc laus sed vituperiũ ꝛ mala diffama
tio. Si vero ꝓdicant quia bonus ẽ ꝛ q̃ be
nefacit oĩa q̃cunq: facit. hic nõ taz falsissi
ma adulatio est qua etiam irrisio siue de-
risio quemadmodũ si quis coruũ laudare
re volens ꝓdicet album ei de cigno simi
liter si eum nigrũ quis dicat. Nemo dubi
tabit quin vtrũq: irrideat. Quas aũt ora
tiones seu petitiones dirigent ad eum ab
eo enim peti non possunt bona cum ea pre-
stare non possit ergo non potest ab eo pe
ti nisi vt mala faciat petentibus vel bona
ab eis auertat. Hec autẽ sunt petitiones
insanissimorũ qui enim talia petunt non
mercedẽ petunt et premium sed damnati
onem atq: tormentum. Preterea si inter
rogentur cultores eius videlicet ꝓpter qd
colant eum aliud respondere nõ poterũt
nisi propter ipsum colimus vt omnia ma-
la nobis faciat et oĩa bona a nobis auer-
tat. Amplius. scdm istos erroneos qd
dicetur de omnibus mala facientibus nisi
ꝙ ea faciendo colunt pncipem malorum
Sicut bona facientes colunt pncipez bo
norum. Dicetur igitur scdm hoc ꝙ omnes
fornicatores. omnes fures. omnes rapto-
res. cultores sunt pncipis hmõi. ex quo se
quitur omnia lupanaria et omnes speluũ
cas latronum templa eius esse cum in eis
locis cultus hmõi exerceat. Qd si dixerit q:
non colunt eum hoc faciendo cum ꝓpter
amorem aut honorem eius ista non faci-
ant. Sed si quis ꝓpter honorem vl amo
rem eius talia faceret ille ipsum in hoc ho
noraret ꝛ coleret. Dico autem quia si hoc
essz videlicet quia talia placerent et inimi
cissimus esset cultoꝝ suoruz. cum ex hon o
ratio animaruz suarum ei placeret illam
q: ab ipis requirerent. Sequitur etiaz ex
hoc ꝙ non solum fugiendus sit a cultori-
bus suis. Sed etiam totis studijs ac viri-
bus impugnandus. eo ꝙ maxima mala
eorum ei placeant ꝛ ad ea illos preceptis
ac legibus inducat et ab ipis ea requirat. Ma
xima ei mala aiaꝝ sunt vicia ꝛ pctã vtpo
te morbi ꝛ vulnera eaꝝ tãq: q̃dã mortes

ĩparum ꝙ qui non videt omnino obrutu it ꝛ nec hominis nomine dignus est.

Conclusio premissorum.

Jam igiṫ satisfeci tibi in hoc ꝙ vulgaribꝰ et itellectu facillimis declarationibus atꝫ ꝓbationibꝰ destruxi vanitatē de duobus p̄ncipijs q̄ ē error nocissimꝰ manicheorū quē oīs lex ipugnat ꝛ sicut iam manifestū factū ē tibi p̄me phylosophie ꝑs illū alias vnus destruit ꝛ iuxta illas multas hic tibi posui possent et alia ad destructionē huiꝰ erroris adduci qbus supsedeo motu prolixitatꝭ adducā aūt ꝑ errore isto ratões q̄ ipsos in hoc induxisse videṫ respōdebo eis vbi dignū aliqd responsiōe inuenero

Ratões adducūtur siue radices que manicheos in errorē induxisse videntur.

Quarū igṫ p̄mū est q: ex altero ꝯtrario ꝛ nō potest eē alterū malū. igṫ

b ex bono eē nō potest. erit igitur ex malo ꝛ q: res nō currit in īfinitū videlꝫ vt hoc malū sit de illo malo et illud ex tercio et ita in infinitum erit igṫ venire ad malū qd nō ē ex alio. Sꝫ neqꝫ ē ex bono. quare malū illud ex nullo ē et ita ē p̄ncipiū in se et etiā p̄ncipium malorum cuꝫ alia sint ex ipo. Amp̄. aut aliqd ē p̄mum maluꝫ videlꝫ an̄ qd nō ē aliud aut nullū qd sinullū ascendit igṫ res in infinitū. Jā ante destructa ē īfinitas causarū et declaratꝰ ē status earꝫ tibi ꝑ me ī tractatu de p̄mo p̄ncipio ꝛ de ꝓbationibꝰ ac declarationibꝰ qbus stabiliṫ eē illius ꝛ de vijs qbꝰ venitur ad ipm. Si v̄o aliqd ē p̄mū maluꝫ cum illud nō possit eē ex bono erit ex necessitate p̄ncipiū in se vt dixi ꝛ causa illorū malorum.

Amp̄. oīe qd ē malū aut ē malū ex se aut ex alio ꝙ si nihil ē malū ex se. erit igiṫ omne qd ē malū malū ex alio. ꝛ ita vel ex alio qd ē malum vel ex alio quod est malū. vl' alio qd est bonū ex p̄ma radice quā p̄mo posui. quare vnūquodqꝫ qd est malū erit malū ex alio qd ē maluꝫ ꝛ ita redibit ad infinitatē p̄dictā vel fiet circulꝰ aut reflexio causarū vicꝫ vt a. sit malū ex b. et b sit malū ex a. Jam autē destruxi tibi circulationē et reflexionē in eodē tractatu destructione postq̄ꝫ nō relinqtur dubitabo. Q: si aliqd est malū essencialiṫ aut erit illi p̄ncipiū aliud ex quo sit aut nō. Si sit erit igṫ illud p̄ncipiū malum ex posita radice. ꝛ nō erit minus malū. q̄re erit malū essencialiter ꝛ ita rediṫ ad id qd ante dixerā videlicet ꝙ aliqd erit malū eēncialiter ꝛ p̄ncipiū malorum. Eadē pene via ē q̄ queriṫ vtꝝ oīe qd ē malū sit malū s̄m subāꝫ aut s̄m participationē ꝙ si oīe qd ē maluꝫ ē malum s̄m participationē. quēadmodū si diceret quonia a ē malū in habēdo seu ꝑticipādo b. ꝛ rursum b. ē malū ī habēdo vel ꝑticipādo c. ꝛ ita in īfinitū. Jam errorē istū meministi eē destructuꝫ vbi destructa ē infinitas causarū. Silr' se hꝫ ꝛ de circulatione vel reflectione. Alia autē via declarabiṫ hoc esse īpossibile malū enꝫ s̄m hāc intentionē erit habens malū et iteruꝫ malum illud erit eiusdē intencionis videlicet habēs malum aliud ꝛ sic in infinituꝫ q̄re malum nō erit nisi habens in ipo īfinicies implicatū cum ei de malo habens totū et solum extraxerꝭ nihil erit residuuꝫ Si eī aliqd erit residuum illud erit indubitāter malum aliqd. Sed in omni malo intelligiṫ habens et aliud. Quare habēs nō est totaliter extractum a malo cum adhuc sit in illo ꝙ erat residuum. faciā autē hoc clarius et dicā q: si malum est habēs maliciam siue participans erit malicia explicationē habitus malicie ꝛ malicia habita eodē mō erit habitꝰ alterꝰ malicie q̄ similiter erit habitus tercie malicie ꝛ ita in infinitum q̄re cum aggregauerꝭ omēs istas explicationes inueniet ex necessitate malicia habitꝰ habitꝰ habitus. ꝛ ita in infinitum ita vt non occurrat cuiꝰ sit habitus nisi alterius habitus ꝛ quociēs ibi poniṫ habitꝰ intelligaṫ genitiui casus. Quare scd̄m hoc malum erit infinitum ꝛ inexplicabile ꝛ ideo inintelligibile et propter hoc non potuit hoc nisi homo qui non intelligit seip̄m. Tu autem scis ex alijs quia hoc ē vnū ex p̄ncipijs p̄me phylosophie p̄me partis videlicet ꝙ omne ē intelligibile eē. Scis etiā q: phylosophia nō cōsulit erroribus hominū qui seip̄os non intelligunt vel qui ponunt intelligibilia. Reuertatur igitur ad id in quo eram et dicaꝫ quia impossibile est omne quod ē maluꝫ malum esse scd̄m participationem ex quo erronei isti videntur sibi probasse ꝙ aliqd sit malum essencialiter siue scd̄m substanciam.

Destructio prime radicis cui rationes manicheorum maxime innitur.

Ex igiṫ omnia que ꝓposita' sunt

b facile est soluere vel potius dissoluere. Jncipiam igitur a radice cui rationes eorum maxime innituntur.

Hec autem est quā dixi videlicet alterum contrariorum esse non posse ex altero. Dico igitur hanc radicem esse falsaʒ nisi hoc modo eam intelligant videlicet ꝙ ex altero contrariorū non potest eē per se alterū.

Manifestū enim ē q ex calore interdū ē frigus p accidēs ꝛ corpa animaliū per calorē infrigidanẗ scdm accidēs calor ei apperit poros in corpibus animaliū ꝛ amplificat eos ꝛ ppter hoc et vaporat calor ex illꝛ ꝛ frigescūt postea. Silr ꝛ ecōtrario p frigiditatē cōstringūtur pori eorundē et ido multiplicat calor intus retineẗ. Amp. Ex vino ē ebrietas. Ibi ergo manifestū est q ex bono ē malū nisi forte dicatq vinū nō ē bonū eodē mō ex medicina quantūcunqꝫ bona et salutari pueniit interdū egritudo cū quis eaʒ aut nō debita mēsura aut nō debito mō aut nō tpe accipit optuno. Q si dixerit nec medicinā esse bonaʒ nec ipam sanitatē pcedā ad alia. Scientiā eī nō negabat eē bonū vel bonā. qd enī est bonū si sciētia nō ē bonū. ex illa tamē manifeste plerūqꝫ oritur malū supbie ꝛ iactātie ꝙ si nec ipam scientiā bonū eē cōfiteri noluerit de ᵭtute. hoc negare nō poterit ex q etiā similia mala plerūqꝫ proueniunt multi enī de sanctitate sua in mala supbie iactātie ꝛ inanis glorie deciderūt. Amplius. mali inuidie nūqꝫ nō est ex alieno bono et incessante cessat. Amp. de visibilib᷒ si quid ꝯcedū tē ē bonū debite hoc indubitāter ꝯcedēt. Nō ē aūt dubiū quin ex ea pueniat obtenebratio visus ꝛ tandē cecitas videlicʒ cū nimia fuerit aut tempore aut vehemētia. Q si de visibilib᷒ nihil bonū eē dixerit ꝛ de alijs sensibilib᷒ similiter iam in hoc deuenit vt sensu indigeat nō quidē ad expientiā tm. Sʒ quēadmodū īsensat᷒ qs ei nō sentiat vtilitates escarū vestimētoꝝ ꝛ alioꝝ hmōi ꝛ ipemet etiam q hoc delirat quicqd ad exteriua ratiōnē dicat int᷒ cū diuẗ ad ratiōnē ista sentit esse vtilia ppter qd et querit illa quemadmodū cū ppẗ frigus supfluū cui᷒ nocumentū sentit ꝛ magis timet querit caloreʒ tanqꝫ vtilē ꝛ nocumentū frigoris phibentē. Isti igr erronei dū ista querūt non taʒ salubriter qꝫ etiā licite ꝛ honeste testes sūt ꝯ seipos frigus ei supfluū pacienti calorē querere salubrē nō tā liani est qꝫ etiā debitū eorūqꝫ vt reus mortis sue fit et homicida supius qui in eo statu calefieri neglexerit quia igr nemo teneẗ querere nisi qd bonū est. Manifestū ē calorē hmōi bonum esse ꝛ de frigore similiter verum est.

Amplī᷒. nemo dubitat quin ex vino fit ebrietas ꝛ qnto melius tanto maior ex illo ebrietas tanto qꝫ facilī᷒ qre manifestuʒ ē ꝙ ex bono malum et ecōtrario ex malo bonʒ. quemadmodū ex egritudine ꝛ flagellatiōe correctionū et eruditionū ꝛ hoc ipm testatur natura in vnoquoqꝫ que nobis suggerit et vnūquemqꝫ nostruʒ docet paruulos et stultos flagellare. Similiẗ maleficos punire. vt vel ipi corrigant vel alij. et de canibus et equis similiter sa habet. Quia igr hoc nature testimoniū apd omnes est ꝛ semper vniuersale ē. testimoniū autē vniuersale nature falsum esse impossibile est. Quare ex hmōi malis bonū correctionis et eruditionis puenire manifestum ē. Quis autem qui mentē habeat dubitare potest quin ex bono sanctitatis aliarūqꝫ virtutū interdum superbia oriaẗ et cōtemptus alioꝝ. Similiter ꝛ ex bono fortitudinis preceps audacia ꝛ iracundia. Iuxta hec aquaʒ et ignem aut dicent esse bona aut mala. Si bona cum igiẗ manifestum sit mala. plerumqꝫ ex illis prouenire videlicʒ exustiones hominū ꝛ immersiones aliasqꝫ multiplices destructiones.

Manifestū est ex bonis mala puenire vel oriri. Q si dixerint quia mala sunt.

Manifestū ē similiter ex hijs multa bona puenire sicut sunt temperate calefactiones purgationes decoctiōes illuminationes ꝛ ex aqua similiẗ ablutiones pistruʒ origenum intritiones. agroꝝ fecundationes. molendinoꝝ aquaticoꝝ multiplices vtilitates. Eodē modo se habʒ ꝛ de corporibus celestibus. quia et bona et mala rebus inferioribus ex ipis proueniunt.

Amplī᷒. quis ignorat quin ex eodem homine et bona opera sunt quandoqꝫ et mala alioquin necesse habent dicere ꝙ q bonus est non potest mali aliquid facere aut qui malus ē nihil boni facere potest. Hoc autem est cuius contrarium quilibet sentit in semetipo. ꝛ propter qd et penitet multa egisse. ꝛ erubescunt etiā cum videntur mala facientes et nemo est qui nō corde vl ore non arguat malefacientes ꝛ nō iudicet euʒ pena dignū. Quare vnusquisqꝫ credit male agentē quēcunqꝫ aliter agere debere et etiā posse. alioqn nec culpandū nec puniēdū ipm iudicaret quēadmodū neqꝫ lapidē p eo ꝙ moueẗ deorsum.

Amplius. secundum incorrectio locuȝ
h̄ret apud aliquē nec etiaȝ possibilis esset
Amplius. ipa iusticia q̄ puniūt malefi-
cia p publicas potestates ⁊ magistratus ini-
quissima ⁊ iniustissima eēt. Si ei mali natu
rali ipossibilitati ꝓhibiti essent secus age
re non eēt ab eis regrenduȝ neqȝ ꝓ hoc ꝙ
male agūt vllatenus puniēdi. Tu eni scis
quoniā a corpibus grauibus nō regrimus
vtrū moueantur in sursum neqȝ quisqȝ au
det eis irasci ꝓ eo ꝙ mouentur deorsum.
Quare si sui necessitate mali astricti vł al
ligati sunt ad male agendū nec irascendū
ē eis ꝓ eo ꝙ male agūt nec regrendū ab
ipis quādo taliter agāt. Amplius. laus
et vituperiū falsissima erūt cum boni nec
mali naturaliter tm̄ agāt. Nature vero nec
laus nec vituperiū debeat i se ꝓ opibus su
is eo ꝙ necessitate opetur vt nō libertate
ad modū seruiētis q non potest aliud fa-
cere q̄ȝ ꝙ iubetur sicut alibi didicisti. Re-
linqtur ergo hmōi erroneis vt necessario
ꝯcedāt et bono malū et ecōuerso licȝ pac
cidēs aut vt ꝯfiteātur nihil de sensibus bo-
nū eē cum ex vnoquoqȝ eoꝝ malū ꝓueni
at. Amplius. cum bellū eternum inter
p̄ncipem lucis ⁊ p̄ncipē tenebrarum sit fm
eos aut nocet ei p̄nceps lucis i aliquo aut
nō nocet aliqd igr̄ mali ei facit ⁊ illud ma
lum ē euidēter ex ipo p̄ncipe lucis cuȝ illud
faciat. Quare nō soli ex bono ē malū sed
etiam ex optimo. Si vero nihil mali ei facit
eadē ratione neqȝ facere potest. ⁊ hec scit
ipe cuȝ tu scias hec stultissime igr̄ pugnat
ꝯtra ipȝ cū sciat se nihil ei posse facere ma
li et ꝓpter hoc se nō posse nocere eidē. Jā
igr̄ destruxi tibi p̄mā radicē p quaȝ videri
poterat in istum errorē erroneos istos fu-
isse inductos.

Destructio secunde radicis eiusdē er-
roris.

Secunda vero radix q̄ querunt vtrū
aliqd sit p̄mū malum aut nullū ⁊
hāc de termino tibi ⁊ dissoluo per
distinctionē eius ꝙ ē malum. Si eni ma-
lum intelligāt nociuū iaȝ dixi tibi qꝛ nihil
ē tale et si ei aliqd sit nociuū tibi vel malū
quēadmodum si aliqd ē sanum alicui vt
visio vel inaſio aut mēbri alicuius detrūca
tio non ido ē sanū simplr. Preterea licȝ sit
veꝝ ꝙ aliqd nocet alicui nō ꝓpt hoc cō-
sequēs ē vt etiā sit nociuū illi quemadmo
dum non seqtur vt si aliqd mortificat ali-
qd ꝙ ꝓpter hoc sit mortificatiuū vel si al

bat ꝙ ꝓpter hoc sit albatiuū vel albifica
tiuum ⁊ hoc ē quoniā denoīatiōes hmōi
fm virtutē ⁊ aptitudinē naturalē dicūtur.
Non eni ꝓpe percussiuum dr nisi ꝙ hȝ virtu
tē vel aptitudinē ordinatā adhuc ⁊ intēdē
tem sicut inasiuū non dr nisi ex virtute quā
hȝ ad iadēdum neqȝ penetratiuū aut di-
gestiuum nisi ꝙ hȝ vtutē intendentem in
hoc nihil autē ē tale i tota vniuersitate re-
ruȝ quāqȝ ei et venenata aīalia ⁊ rapacia
noceāt alijs siue occidendo siue deuoran
do illa nō tamen adhuc est intendens vir
tus eoꝝ vt noceat illis. Sȝ magis vt ꝓsit
ꝓprio subiecto ⁊ hoc vel pascendo ipm. et
nutriendo vel defendēdo. ⁊ nocumentuȝ
qd ei ab alio iminet repellēdo leo ꝓpe tm̄
venat onagrum ⁊ deuorat non intēdit ei
nocere. licet plurimuȝ noceat. sȝ sibi ꝓdes
se nutriendo saltem seipsum carnibus illius
Eodeȝ mō se hȝ ⁊ de alijs. Neqȝ intentio
ignis est destruere ꝙ ꝯburit sȝ magis mul
tiplicare speciē suā i materia quā superat.
Q si dixerit qs qꝛ ira est ad nocēdum alij
nō recte dicit. quin potius est ad vltionem
vel ad victoriā ⁊ vtrunqȝ istorum bona re
putat natura animalium. Ultionē qdem
tanqȝ iustum reputat. Victoriā autem tan
q̄ȝ aliqd magnificum. Sicut apparet i ele
phantibus qui subditos habent quos vice
runt et q̄si iura fuitutis in eos exercent. Si
vero malum accipiat nocumentū ipsum.
Respondeo qꝛ p̄mum mali est p̄uatio si-
ue carentia p̄mi boni naturalis ꝙ est esse
Primum vero mali gratuituȝ. id est graue
oppositum p̄me grē carentia est. Que au
tē sit p̄ma gra nō aliter tibi determino hic
nisi ꝙ iuxta ordines receptibilium. Sunt
⁊ ordines gratiarū ⁊ iuxta maneries eoꝝ
quēadmodū in hominibus. Prima grā ē fi-
des gratuita quoniā p̄mo ⁊ docenda ē et
tenenda hoibus tanqȝ fundamentum et
caput vere religionis ac diuini cultus. Jn
angelicis vero substancijs et alijs nobili-
bus abstractis. Prima gratia est nobilis
illa dei cognitio que naturali earū cogni-
tioni et sapiētie incōparabilis est per mo-
dum omnem ⁊ iuxta hunc modum p̄mū
malum. id est nocumentuȝ in substancijs
intelligentibus est auersio cogitatus siue
cognitionis a creatore ex hoc enim malo
sequitur desertio ipius siue derelictio que
est proculdubio recessio a fonte bonoꝝ ex
q̄ sequit depauperatio recedētiū ⁊ arefactio
atqȝ mortificatio ipsoꝝ. Qui eni cogitatus

fiti sunt in ipm creatorem. necesse est vt ei
ꝯgruentib⁹ virtutibus omibus adhereat
Cogitat⁹ eni ē q̄ in primis creator tenetur
intellectu ꝛ per hūc ꝯsequēter in virib⁹ mo
tiuis. q̄re ipa sublato fructus bonoꝝ quo
dāmō aret et q̄ntū ad bona seu data sua
nobilia q̄ longe pstantiora sunt naturali-
bus cessat influentia largitat. sue i eos q
cogitatū suū ab eo auerterint vl' i alia con
uerterint. ꝯuerterint inq̄ꝫ ꝯuersione fixa et
adherenti vel auerterint simul hoc est illo
mō. Nō ei si ad momentū vel horā vl' ali
ud vel de alio cogitet ꝓpter hoc cogitatū
suū ab eo auertit. de hoc autē perscrutati-
us atꝫ diffusius inuestigabo vbi de mali-
cia maloꝝ angeloꝝ quos homines dya-
bolos vulgo vocāt tractabo. De hoc aūt
malo qd dixim⁹ puraꝫ priuationē eē nō ē
necesse q̄ ipm sit ab alio vel bono vl' ma
lo cū oino nō sit q̄ eni oino nō ē. impossi
bile ē ab aliquo eē nō tamē negandū est
negationē negationis interdū causam eē
Q. si q̄s querat vn̄ hoc vel qd est causa ꝓ
pter quā iste mō non cogitat de creatore.
Rn̄deo q̄ priuatio alicui⁹ earū que faci-
unt cogitare de ipso. Si vero intellexerit
malū tercio mō valet viciū vel peccatum.
licet hic ad aliū tractatū pertineat recte re
sponderi potest q̄a vel superbia vel inui-
dia quoꝝ vtrūqꝫ occasio eēndi ē bonū vel
ꝓpriū vel alienū ꝛ sicut iā dixi tibi ad aliū
tractatū hoc pertinet et vides in omnib⁹
hijs imbecillitatē itellect⁹ hominū hmōi
omino ei manifestū ē eas ignorare qd est
q̄ dr̄ malū ꝛ ꝯfuse eos vti intentionib⁹ ꝓ
dictis. Sꝫ nec etiā aliq̄ intentionū triū p-
dictaꝝ potest eē principium q̄ debeat dici
vel deus vel princeps vel rex id q̄ dr̄ ma-
lum primū. Malū eī id ē nociuum nō po
test eē princeps maloꝝ sicut iam declara-
ui tibi cum totū et tāta bona largiat̄ suis
id ē oib⁹ q̄ in regno sunt. Sꝫ neqꝫ primū
maluꝫ id ē primū nocumentū dignū ē. vt
debeat dici principiuꝫ vel princeps. vl' rex
vel deus vel auctor alicui⁹ cum oia nocu
mēta vel priuationes oino sint vel fere pri
uationes. Nocumētum eni nō ē nisi abla
tio alicuius boni vel vtilis aut applicatio
alicui⁹ q̄ hui⁹ ablationeꝫ inducit. Nihil
autē tale dignū ē nomie ꝑncipis vel ꝑnci-
piuꝫ. Similit̄ nec viciū aut peccatū. Quis
ei audeat hoc cogitare q̄ viciū aut pecca
tū sit ꝑncipiū aut princeps nec de⁹ aut do
minus maxime tanti regni q̄ntū ipi dicunt

eē regnū tenebraꝝ. Manifestū igr̄ ē tibi
per hoc inq̄tuꝫ tenebras ignorantie sint q̄
nec intelligūt intētiones eius q̄ malum ē

Amp. Interrogabo eos de q̄ gēte ipsi
sint ꝛ ad cuius regnū ꝑtineat videlicet an
sint de gente tenebraꝝ an de gente luc. q̄
si fuerit de gente tenebraꝝ q̄ vtiqꝫ ei tene-
bris ignorantie sue appareat forsitan alicui
nō immerito impugnāt ꝑncipem lucis cum
hostes eius sint q̄re nō ē ꝯueniēs testimo
niū eoꝝ ꝯtra illū. Secundo quoniā gens
tenebrarū aut oino ceca ē ꝛ illa nihil pror-
sus scit debite vl' regno eius aut nō aliter
videt q̄ꝫ animalia quo dicunt̄ lucifuga vt
noctue vespiliones ꝛ similia. Utroqꝫ igr̄
mō indigni sunt q̄bus credat̄ de luce vel
regno ei⁹. Si eī oino nihil sciūt de ea nō
ē eis credendū cū de ea loquantur. vt som
niantes et nihil de ea videre valētes. Si
aūt non plus sciūt de luce q̄ꝫ animalia lu
ci fuga vt dixi. Manifestū ē quoniā nō so
lū falsum sed etiā ꝑuersum ē iudiciū eoꝝ
ð luce hmōi quippe animalia noctē repu
tant eē lucē ꝛ ecōuerso. ꝛ solē nō lunā sed
tenebras q̄re totū regnū lucis ē eis regnū
tenebraꝝ ꝛ ecōuerso. Cū ergo credūt se lo
qui de deo tenebrarū loquūt̄ de deo luc.
ꝛ ecōuerso. Sicut animalia de q̄bus dixi
mus q̄re nesciunt ꝓ certo de quo loquūt̄
ꝛ mentiunt̄ ex omi ꝑte q̄m lucē dicūt tene
bras ecōuerso. Si vo dixerint se eē de gen
te lucis ꝛ ꝑtinere ad ꝑncipē lucis intollera
biliter iniuriosi ꝛ ꝯtumeliosi sunt eidē pri-
mū q̄m ꝯcedunt ipm eē nisi dimidiū deuꝫ
potentia ei super vtrūqꝫ ꝯtrarioꝝ hoc ē su
per bonum ꝛ malū ē potentia ꝑfecta. Su
per alterum vo eoꝝ tm̄ ē potentia dimidi
ata. quemadmodū potentia super homi-
nes albos ꝛ nigros ē potentia integra po
tētia vo super albos ē medietas potentie
illius. Similiter ꝛ cum dicunt quia n ō ē
adorādus vel colendus nisi solummodo
a gente lucis et a bonis solummō dimidi-
am ei deitatem attribuunt et dimidiaꝫ ei
auferunt. Manifestum eni ē quia qui
dicunt eum esse ab omnibus colendum ꝛ
adorandum plenam et integram confitē-
tur de eo deitateꝫ qui vero aperte nisi par
tem ei deitat. attribuunt. Similiter ꝛ par
tem dominationis cum non ipsum vbiqꝫ
ꝛ in omnibus dominari concedere velint
quēadmodum enim non simpliciter albū
est q̄ ex aliq̄ parte nō ē albū. sic nō simplr̄
dn̄s ē qui ex aliqua parte non est domin⁹

Non enim simpliciter dominū dicamus q alicui domui vl' ciuitati solūmodo dominatur. Amplius nō vere possidet et plene q in litigio et bello possidet q̄re nec vere aut plene dominat. Amplius neq̄ omnipotens ē aut pfecte potens cui⁹ potencie in toto resistitur vt bellū depari ex aduerso ei fiat. Amp̄. cum non possit quicqd vult se vel facere vel posse ipemet ɔfitetur de impotencia sua cum min⁹ possit q̄ velit. Amp̄. sicut nō est albissimū cui aliquid ē eque album aut optimū cui aliud ē eque bonū. Sic videlicet p̄mū cui aliud est coequeuū isti autem ponūt duo p̄ma sicut et duo p̄ncipia. Debes etiam attendere hic q̄ malum sicut ipsi somniant idem est dicere q̄ pestilens ꝛ cum ponant ipm in p̄mis et vniuersaliter malum quemadmodum p̄ncipiū et principem bonorū in p̄mis et vniuersaliter bonū necesse habent ponere ipm in p̄mis et vniuersaliter pestilens. Quapropter grassans et seuiēs in oīne qd potest ꝛ ppt' hoc in totū regnū suum. cum preter illud nihil possit de iure sue potestatis limitatione ꝛ finibus regni sui naturaliter prohibitum quare seuit et grassatur in omnia sua tanq̄ pestis tanq̄ corruptio et mors. Nihil autē tale potest veri nomis esse p̄ncipiū aut causa. aut auctor. aut p̄nceps aut deus. aut domin⁹ cū vniquodq̄ borū nominatorū non solum nō sit pestilens in aliqd eorū q ex ipo sunt vel sub ipo imo propense atq̄ largiflue bonitatis et vtilitatis in vnūquodq̄ eorū q̄ ex illo se. Quapropter non aliter p̄ncipium aut auctor dici potest. nisi queadmodū destructio aut mors aut destructiuum siue mortificatiuū p intentionē aut voluntatem. Q̄ si non est pestilens aut destructiuū nisi aliorum. ꝛ si contrariorū videlicet que sunt de contrario regno tunc manifestum ē ipm nō esse malum nisi p accidens videlicet p ɔtrarietatē quam habet ad illa et quemadmodū calor in se pactus est sꝫ cū obuiauerit ei frigidum quasi pugnat contra ipm et econuerso cum non sit natural' intentionis sue pugnare contra frigiditatem non enim est od hne neq̄ p hoc calor quare manifestū est p̄ncipium malorū nō esse malum nisi p accidens vl' cui ei hec intentio non minus cōgruit p̄ncipio bonorum.

Secūdus tractatus q̄ vniuersa ē vnitas ꝛ q̄ mūdus est vnus ꝛ qualiter vnus ostenditur.

Postq̄ autem iam expediui me de vnitate p̄mi p̄ncipij ꝛ ut conuenit p̄senti tractatui et satis feci tibi super illa p aggregationē probationū ac declarationū intellectu facillimarū atq̄ vulgariū que sunt post probationes et declaratiōes sublimes q̄s didicisti in p̄mo tractatu p̄mi sapientialis ac doctrinalis magisterij consequens ē sicut ex promisi tibi inuestigare de vnitate vniuersi et declarare ipm esse vnū et mundū vnū ꝛ qualit' vnū. Dico ergo quia omne totū vnū est. et hoc appet ex nominatione et intentione ipi⁹. Totum enim et pars relatiue ad inuicem dicitur ꝛ totum esse verissima diffinitiōe seu explicatione adunatū est seu aggregatum ex ptibus. aggregatio autē ꝛ adunatio non est nisi iunctio ꝛ cōiunctio partiū ꝛ ptis siue partiū ad inuicē que iterum iunctio seu ɔiunctio non est nisi vnitas totius ex illa enim totum ē ꝛ dicitur totum etiā valde ampla cōmunicatione et generalitate intentio totius. Causa autem in hoc est quoniā adunatio et aggregatio dicit' et in eis que cōtinuabilia sunt. et in eis q̄ non. Unde ꝛ totum dicitur esse continuū ꝛ mūdus etiā dicitur totus siue sit corporalium siue incorporalium omne ꝯo non dicitur prope fm vsum cōmunē nisi in disgregatis cum collecta fuerint ꝛ qui dic omne non dic hoc de vno aliquo continuo vsualiter atq̄ ɔmuniter vt nemo dicit omne hoc lignum est album vel omnis hec massa auri vel argenti sed magis totuꝫ vel tota. Quare manifestum ē q̄ omne fm collectionem dicitur ꝛ quandoq̄ cum diuisione et quādoq̄ sine diuisione. Uerbi gr̄a quandoq̄ iungit' nominib⁹ alijs vt omne album aut omnis homo. Non enim dicitur omnis homo est animal queadmodum dicitur omnes isti homines sunt decem. Ita enim dicitur omnis homo ē animal vt etiam vnusquisq̄ diuisum aut per se intelligatur esse animal. Cum autē dicitur omnes istos esse decem econtrario dicitur de nullo enim istorū intelligit' q̄ ipse sit decem et ergo intentio eius q̄ ē omne nunc vt p ipsum agatur de collecto siue de omnibus collectis in summa. Interdum etiam eadem ē intentio totius ꝛ hoc modo vsus ē plato vocans mundum omne. Similiter multi ex phylosophis vocātes mundū totum quemadmodū ergo cū di-

citur ibi vnoquoqz totū nihil relinquitur extra qd̄ posset dici p̄s illius Similiter et cū dr omne simpliciter. Iam aūt declaratū est tibi quia totū vbicunqz dicatur vnū est q̄re et omne vnū cum eadē sit prorsus intentio omnis et totius. Amp. si quis dixerit vniuersitas aīalium manifestum ē ipm colligere vnūquodqz aīalium nullo relicto Similiter et q dr̄ vniuersitatē substantialem nullam relinqt substantiā. Eodēmodo et qui dr̄ vniuersitatē entium q̄re cū vniuersitas aīalium vniuersitas sit. Siliter et substātiarū erit ex neccitate et vniuersitas entiū vniuersitas amplius ↄ̄rietas n̄ ꝓhibet vnā esse vniuersitatē amborū queadmodū vniuersitas colorū licet albū et nigrū ↄtraria sint et etiā mediū vtrīqz eorū quodāmodo vniuersitas tamē ē vniuersitas colorū q̄re vniuersitas bonorū et malorū simul collectorū vniuersitas erit vna non obstante cōtrarietate que ē inter bona et mala. Amplius. q̄cunqz cōicant intentionē vnam vel rōnem in eo vniuntur et sunt quodāmodo vnū quia etiam contraria oīa intentione et ratiōe ↄtrarietatis cōicant vniunt̄ in illa et colligunt̄ ad illam vt sit vniuersitas aliqua ꝓpter qd̄ et dr̄ vniuersitas ↄtrariorū quare cū omnia entia ↄmanicent ipm esse in eo quodāmodo vniunt̄ et colligunt̄ ad vnū ita vt et sic et dicatur vniuersitas entiū. Amp. vniuersitas sicut appet etiā ex ipsa nominatione non ē nisi in vnū versa multitudo versa aūt non intelligit̄ nisi collectiōe vel adunatione in aliqd̄ vl' sub aliquo q totalis multitudo ↄmanicat quemadmodū dicitur vniuersitas colorū que colligitur ad genus et sub genere q oēs colores cōmunicant. Similiter et vniuersitas alborū colligit̄ ad albedinē et sub albedine quā omnia alba cōicant. Sic aūt fit cum dicitur vniuersitas entiū q̄m vniuersa siue tota siue tota multitudo entiū colligitur ad eē vel sub eē q omnia entia cōicant. quare tota multitudo entiū vniuersitas est quod quid aūt est vniuersitas ē ex necessitate et vniuersum et totū et omne oīs enim multitudo adunata siue in vnū versa totum aliqd̄ ē. Similiter vniuersū quare et omne non ē aliud collectio et vniuersitas omniū quare agitur vniuersitas semp̄ ē vnā in eo q vniuersitas. Similr̄ et totū ex necessitate vnum in q̄ntum totū. et omne similiter in q̄ntum omne extra omē autē nihil ē de vniuersitate queadmodū nec extra oīa q̄re vnum ē omne ex necessitate p̄ter qd̄ nihil et vna vniuersitas ↄgregans oīa nihil extra quem nihil et vnū totum adunans oīa nihil extra relinquēs. Amp. sicut non capit intellectus duo oīa ita nec duo omne nec duas vniuersitates nec duo tota que sint vniuersitates simplr̄ aut tota simplr̄ quare impossibile ē duos mūdos esse aliud eīn est dicere omē simplr̄ vel totum simplr̄ aliud dicere totū aliqd vt totum ligni. Similiter aliud est dicere vniuersitatē quorundā vt colorū et aīalium aliud vniuersitatē simplr̄. Amp. ↄtrarietas vt dixi non diuidit vniuersitates sicut appet in coloribus ↄtrarietas eīn vnit ↄtraria necesse eīn est contraria circa idem eē vel fieri et sub vno genere eē. Nec cogeris ꝓpter v̄ba aristotilis quas dicere videtur in libro topicorū q bonū et malum nō sunt in genere s3 sunt genera aliorum ex necessitate eīn ꝓut ↄtraria sunt in genere vno sunt ꝓut eīn bonū de substantia dicitur bonū non h3 cōtrariū et secundum ipm cum aperte dicat in libro p̄dicamentorū ꝓpīum esse substātie nihil habere contrariū quare non sunt cōtraria s̄m ipm nisi ꝓut cadant sub genere accidētis q̄re secundū omēs intentiōes suas uniuersaliter ista erunt ↄtraria. Verbi grā si dixeris bonū nature et malū nature cōtraria sunt vt generatio et corruptio vita et mors sanitas et egritudo. Si vero intellexeris bonū morū siue morale Similiter cōtraria sunt vt virt⁹ et viciū et similiter sub genere vno. Eodēmodo si intellexeris bonū suaue et malū molestū ↄtraria sunt et sub vno genere similr̄. vtile quoqz et nociuū eodēmodo cōtraria sunt et sub genere vno. Quare manifestū est quia bonū et malū ad genus vnū redacunt̄ s̄m oēs intentiones ipsorū quis eīn dubitat vniuersitatē accidentium vniuersitatē vnam eē et sub genere et in genere accidētis vnita non obstāte cōtrarietate q̄ tam multiplex inter accidentia inuenitur. Amp. vniunt̄ aque vnitate fontis vnī et aqua vna dicunt̄ oēs aque que ex eodem fonte manantes et aque oēs que per alueū eufratis vel nili ab eodē fonte defluūt idem nilus vel eufrates dicunt̄. Similr̄ et opa eiusdē artificis colliguntur ad vnū ꝓpter vnitatē ipsius et ꝓpter hec recte dicitur vniuersitas opum talis. Cum sibi declaratū sit tibi vnitas omni

bb

principi siue fontē vniuersalis emanatiōis ipm noies siue artificē vniuersalis opatio nis ꝓpter vnitatē ipsius necessario in vnū vniuntur tota multitudo influentiaꝝ ipsius et opm. Neqꝫ em̄ aliud est mund⁹ vel creatoris vniuersitas ꝙ redundātia q̄dam p̄mi ⁊ vniuersalis fontis bonitatis q ē creator benedictus ⁊ sublimis. Simil'r ⁊ fabrica q̄dam operū ⁊ artificioꝝ ipsius presertim cū opus artis ⁊ sapiētie artificiū ꝓprie sit. Quapropter recte noiauerūt mundum siue oīe qđ ex philozophis dei opificium fabricā et opus attendētes ipm totum eē fabricam ⁊ fabrice factum sapiētie diuine arte et magisterio ꝙ euidēter ostēdit decor et mirificētia et non solū vniuersitatis totius. Sed etiā opeꝝ singuloꝝ q̄tum inuestigatiōi ⁊ admiratiōi nec etiaꝫ eruditissimaꝝ inuestigatoꝝ sufficit intellectus. Mund⁹ igr̄ siue tot⁹ oē siue vniuersitas vnum ē opus q̄dammodo vnū artificiū. vna fabrica atꝫ vnuꝫ opus creatoris ⁊ si ad causas creatiōis erexer' intellectū tuum ⁊ reminisci volueris coꝝ q̄ declarata sunt tibi intra ctatu q p̄cedit istum inuenies vniuersum redundātiā quandā esse vt diri fontis q est ipe creator ⁊ artificium pulcherrimū atꝫ mirificū artis ⁊ sapie sue et verbū scriptuꝫ siue scripturā. que seipm loquit' nō quidē pfecta elocutiōe hoc em̄ impossibile ē creaturis videlicet designare creatorem prout ē hoc ē pro immēsitate magnificētie ⁊ glorie sue. Sꝫ reuera insinuant magnalia potentie sapiētie et bonitatis ipius vel vt verius loq'r innuunt eam vtcūqꝫ intelligētib⁹. In hus igr̄ q̄ dixi et in multis alijs videlicet in hoc ꝙ opa creatoris. verba quedaꝫ vel magis inuitio ⁊ signa exigue designationis vniuntur et ad vnū reducuntur per vnitatē ipius quēadmodum p̄dixi vnū artificiū vel fabrica vna locutio vel inuitio vnū signū vl' designatio ipius vnus liber vel scriptura coram posita huiano intellectui vt erudiatur legēs in ea ⁊ adiscat prout possibile est ipum creatorē. Jam igr̄ ostendi tibi vias multas vnitionis ⁊ adunatiōis creaturarū p quas simul collecte sunt et dicit' vnū omne vnus mūdus vnū totū vna vniuersitas adunant' ei ⁊ cōicant in esse siue entitate in creatiōe ⁊ causatiōe in designatione ipius creatoris in fabricatiōe ⁊ fabrefactiōe q̄ artificiosissime ac pulcherrime cōdite sunt ⁊ sic adunauit eas creator ⁊ innuit.

Opinio quorundam p̄hylosophoꝝ inducitur de vnitate mundi.

Qui aūt de phylosophis dixerunt ꝙ mūdus ē vel domus vl' ciuitas id ē habitatio deoꝝ et hoīm non improbabiliter dixerūt nisi ꝙ noie deitatis abusi sunt. sicut declaraui tibi in tractatu p̄cedēti. istū venerādū ei nomē deitatis nō ꝯuenit de ac p̄p̄e nisi vni. Primo vero ꝓpter qđ et declaraui tibi ibidē q: nō habet nisi plurale p abusionē intorsum et extēsuꝫ fuerit. Quia vero qui sic dixerūt nullā faciētes mentionē de habitatiōe aīaliū duabus de causis vt arbitror hoc fecerunt. Prima ē quia dijs et hoīb⁹ dāt mūdū intellexerūt in possessionē. ⁊ inhabitādū et ad vtendū bonis q̄bus ipum repleuit deus aīalib⁹ ꝯo nihil iur' aut possessionis dedit in mūdo. imo poti⁹ ipa dedit hominibus vt eis vtantur ad omnē vtilitatē. Secūda causa ē quia animalia ꝓpt' homines creata sunt cui⁹ iudiciuꝫ est ipse vsus homines enim animalib⁹ vtuntur tanquā propter ipsos creata sint. Sicut ipse Arestotiles de omnibus ꝯ vtuntur tanquā propter nos vt dicitur vsualiter iste edificauit domū ad inhabitatiōnē suam et animaliū suoꝝ vel pecudum. et hoc est q̄m non associant' animalia domino domus quia neqꝫ socia sunt sed magis subsequūtur ⁊ subsunt. Est igr̄ hec alia adunatio creaturarū in omni vel mundo vel vniuerso per quā dicitur vna dom⁹ vna ciuitas. Nosti q̄m inhabitātes ciuitatē siue ciues vnius ciuitatis vnus pp'lus dicitur ꝓpter vnitatē loci queꝫ inhabitant ꝙ si diuisiones in pp'lo illo fuerint vtpote alij masculi sint. alij femine. alij serui. alij liberi ⁊ iterum alij philozophātes alij negociātes alij ruricole. ⁊ aliorū artificiorū quāmcūqꝫ multiplex varietas non ꝓpt' hoc diuidit' ciuitas vl' pp'lus vt ipa sit mlt' ciuitates vel illa sit multi ppli. Sit et in mūdo deorū et hominū licet multa sit in conditiōib⁹ ⁊ officijs inter eas diuersitas vnus est pp'lus ciuitatis qui mūd⁹ est locus vero vnus est mūdus vt locum intelligas generaliter. Sicut ⁊ habitationū s̄ substātijs em̄ spūalibus cuiusmōi locum sue habitatiōis habeāt in tractatu singulari de ipsis intendo declarare si deus voluerit. Attende autē cū hijs q: nec bella si ciuilia fuerint vel etiā intestina cogunt ci

nitatē que vna erat multas eē aliogn nō esset belli ciuile. nec posset esse vnq̄. Bellum em̄ ciuile non ē nisi inter ciues vnius eiusdē ꝑ ciuitatꝰ. Qꝰ si dicent qs q: tāta est distātia ac discrepātia inter deos illos ⁊ hoīes vt non paciat vnum eē ppłm ex illis cum illi spūalissimi sint. isti ꝟo corpales atq̄ corporei. Rñdeo qa mirum valde est si homo hmōi audet concedere hominem vnū aliquid eē ex aīa et corpore cum anima spūalis substantia sit corpꝰ ꝟo corporea siue corporalis ⁊ maior vnitas siue vnio sit qua hō dicitur vnū ex tam diuersis atq̄ discrepātibus anima scꝫ et corpe q̄ꝫ sit vnitas illa vel vnio vel potius communio siue cōitas qua dii hmōi ⁊ hoīes dicitur populus vnus ⁊ illa magꝰ distātia ab inuicē videlicet anima et corpus q̄ꝫ dii ⁊ hoīes cū isti in genere cōueniāt quo sunt substātie viuētes ⁊ intelligētes illa at non ꝯueniat in genere taꝫ ꝓpinquo. Gubernatio aūt siue regimē ē alia causa vnitatis quodq̄ꝫ vniuersitas ē regnum vnū. Regnū enim vnū est tota dicio regis vnius quātumcūq̄ꝫ ampla aut lata sit q̄ euidenter appatet et eo q̄ cum regnū medeoꝝ per nabuchodonosor subiectū eēt victo arphaxat rege eoꝝ et adiunctū regno babiloniorꝫ regnū vnuꝫ nihilominꝰ fuit regnū babiloniorꝫ. Similr ⁊ cum postea obtinuit regnū pſaꝝ. Silr ⁊ cū regnū macedonū siue grecoꝝ regnā oia illa obtinuit nihilominꝰ regnū grecoꝝ licꝫ eousq̄ꝫ ampliatū dilatatū ⁊ regnū vnū pmāsit. sic ⁊ regnū romanoꝝ cū oia regna mōi regi romanoꝝ vel impatori fuirēt pncipatus vnus regnū romanoꝝ ⁊ habitus ē ⁊ vocatus ⁊ monarchia. i. vnus pncipatus totius orbꝭ regno romanoꝝ fuit. Quia igr̄ sub vno rege deo ⁊ deditiōe eius tota vniuersitas est creatorꝫ ⁊ ab eo regit ex ncc̄itate tota vniuersitas siue totū vniuersū regnū vnū ē ⁊ dñatio vna ipius ꝓpter qd ipe vocat rex et dñs seculoꝝ. Alia vinctio ē hereditaria possessio vel dñatio p quā q̄ntumcūq̄ꝫ distātes sint ad inuicē ptes hereditatꝭ etiā vna hereditas sūt. Similr ⁊ vna acqsitio ⁊ vna possessio acqrentꝭ ⁊ possidētis quecunq̄ꝫ sit diuisio vel distātia partium. Manifestū igr̄ ē tibi q: vna creatoris possessio vna dicio vna dñatio ipius ē totuꝫ qd ē. i. omne siue mōs siue vniuersū vnū regnū ipius pserum cū vna lege sapie sue vno imperio rectissime ac dominatissime voluntatis sue totū regnat ⁊ moderetur. Judiciū autē vnitatꝭ istius ⁊ ꝯtinuatē gubernatōis a summo vsq̄ꝫ deorsum ē colligatio siue cōnexio quia infima ⁊ colligata ⁊ subiecta sunt mediis. Media ꝟo superiorbꝰ illa supmis. Supma āt ipsi vni pmo vero q̄ ē facile videre ꝯsiderātibus sensibilia inferiora siue viuentia siue non viuentia. Nō viuentia em̄ a mediis generatonē augmētuꝫ ꝯseruationeꝫ statū dectinatonē ⁊ corruptionē habēt a mediis q̄lia sūt lapides metalla ⁊ mineralia oia. Similiter aq̄ in fontibꝰ ⁊ flumībꝰ lacubꝰ ⁊ paludibꝰ quoꝝ omniū generatio ⁊ augmentū a mediis eē apparet. Eodēmodo se hꝫ de his q̄ fiūt in mari et mare sic sūt fluxiōes ⁊ refluxiōes ⁊ diluuia ꝑticularia. Silr ⁊ occupatiōes locoꝝ in quibus non erant maria ⁊ trāslationes ipoꝝ maria ad illa que stellis fixis multi attribuūt et planetis ⁊ celis licet non eodēmodo neq̄ꝫ eadē omnibꝰ. Eodēmodo et certe motus et trāslatiōes partiū terre vt montiū ⁊ minorū partiū q̄ translatiōes non nunq̄ꝫ fiunt. Silr ⁊ eorū que fiunt in aere vicꝫ ventorum pluuiarū grandinū nubium fulgurum tonitruoꝝ ⁊ scintillationū ⁊ aliorum que in libris metheororum didicisti. Media autē hec q̄ntum ad ea q̄ noiant celos ⁊ celestia corpora intelligo. Similr ⁊ q̄ntuꝫ ad ea que fiunt in aīalibꝰ naturaliter et vniuersaliter ⁊ in vegetabilibꝰ similiter ⁊ q̄libet mō viuētibus in q̄bus omnibus ꝟtus ⁊ potētia solis neminē latꝫ q̄ hec cōsideret. Eodēmodo dico ⁊ de spūalibus. q: ꝟtus pma que est creatoris ē ordinans totum a summo vsq̄ꝫ deorsū p media spiritualia q̄ alii angelos alii demones alii intelligētias vocauerīt ⁊ de his ⁊ de eorū officiis atq̄ꝫ opationibꝰ in inuicē et in ea q̄ pꝰ illa sunt hoc ē in hoīes hic amplius me dicere non optet. hec em̄ oia tractatū singularem ꝓfundāq̄ꝫ et diligēteꝫ ꝯscrutatonē desiderant Similiter ⁊ illa q̄ de celis et celestibus tengi nec nō et cura et ꝓuidentia q̄ totum dici ad ministrari et regia summo vsq̄ꝫ deorsum. et hoc ē ꝓpter errores hominū qui eousq̄ꝫ de talibꝰ male senserant vt in iniuria et contumeliam creatoris in subuersionē humane vite lapsi sunt.

Alie opiniones ponūtur ⁊ destruūtur de pluralitate mundorum.

q Uia vero etiā apud vulgares ho
mies de pluralitate ac diuersitate
mōdoꝝ siue seculoꝝ inualuit opi-
nio. ⁊ apud nōnullos ex philosophis no
minat interdū sclm alterꝰ ⁊ vsualiter ho
mines creberrime mentionē faciūt de pre
senti seculo ⁊ d̄ seculo altero ad qd̄ ꝑ mor
tem corpoꝝ anime hūane transferunt et
opinant sclm illud habere regionē ame-
nissimā graminibꝰ et floribus arboꝝq̄ꝫ
nobilissimaꝝ vmbraculis vernantissimā
vbi et elisios campos iuxta descriptionē
poetarū somniāt. Sarraceni vo non so-
lum similia hijs sed etiā omniū carnaliū
voluptatū turpitudines ex ipsa lege sua
ibi esse ocürant ⁊ se obtenturos sperant.
Predicti vo errores circa quos multa di-
xi ꝓpter stabiliendā vnitatem primi p̄nci
pij mundū corporeū ꝯtrarijs isti per oia
esse ponunt ꝯueniēs est postea que p̄cesse
runt errores istos ꝓsequar et destruam
Et p̄mam qdem extra mundum istū esse
mundū aliū destruere aggrediar. Si enī
extra ambitū vltime spere hoc ē vltimi ce
lorū eēt spera alia instar istius vel cuiuf-
cunqꝫ alterꝰ fōrme corpus aut eēt contin
gens hanc sperā qa dū mundi istius vl
timā aut nō Si non eēt igitur corpꝰ aliqd̄
mediū int̄ duas illas speras q̄re eēt extra
vtrūqꝫ mōꝝ istoꝝ eēt igr̄ vel ambiēs vtrū
qꝫ sperā totaliter ⁊ ita neutra illarū spera
rum eēt vltima in mūdo suo hoc atū erat
positū. Si vo eēt ambiēs nisi in parte eēt
illō corpꝰ extra vtrūqꝫ mōm ⁊ hoc non pt
dia nisi vanc cū hmōi corpis vlla posiūt
cogitari vtilitas. Preterea postq̄ ponūt
mundos vel duos vel tres vel q̄t volue-
rint extra illos neqꝫ corpus neqꝫ aliud eē
ꝯcedere necesse habēt quemadmodū q̄
vnum solū ponunt mundū nullū corpus
extra illū eē poniūt. Alioqn non ponerēt
vere ac intelligēter eē mundū. Sic et qui
multos ponūt siue finitos siue infinitos
extra eos nihil ponere ex ncātate coguē
Mundus enī ē ex ncātate ꝯtinens aut to
tam vniuersitatē simplr̄ aut vniuersitatē
sibi ꝯgruētē. Impossibile aūt ē ymaginari
corpꝰ qd̄ nec huic mūo nec alij ꝯgruat. re
stat igr̄ vt nullū corpꝰ sit inter mūos istos
q̄re ꝯiungunt se spere hmōi non soluꝫ in
pūcto sicut declaratū est apō geometras
ymo etiā totius arcubꝰ exterioribꝰ et etiā
tota medietate supficiei sue exterioris. Ne
cesse enī est oia duo corpora totl̄ suis ter-
minis simul eē ex ea pte ex q̄ se cōtingunt
nisi ex ea pte corpꝰ aliqd̄ eo seperauerint
Solum enī corpꝰ distantia facere potest
inter corpora.

Uacuū vel inane impossibile eē inter
duos mundos quos ponunt ostenditur.

q Uod si dixerit qꝛ inane siue vacu-
um inter illa ē tu iam alibi didici-
sti vacuū vel inane eē non posse.
Qꝛ si forte nō reminisceris vel non sufficit
noi declaratio illa qua didicisti intendo in
has declaratiōes q̄s ego ꝓpono hic. Di
co igr̄ qꝛ inane vl̄ pt secari aut diuidi vel
nō potest. Si non pōt impossibile igit ē
motū fieri in illo vel per illud quēadmo-
dū si aer ⁊ aq oino indiuisibilis ⁊ insecas
bilis eēt impossibile eēt motū fieri ꝑ alte-
rum eorum cū omne corpus qd̄ mouetur
ꝑ aliud via sibi faciat ꝑ diuisione hmōi in
illo siue ꝑ illud. Qui autē ponunt vacuū
vel inane dicūt oēm motū in illo fieri aut
ꝑ illō. Amp̄. Scdm hoc oīm corpoꝝ so-
lidissimū atqꝫ fortissimū erit inane vel vacu
um cum nec penetrabile aut diuisibile si-
ue secabile sit vllo modoꝝ nec cedere pos
sit alicui ex alijs corporibus q̄liter igr̄ erit
inane vel vacuū. Qꝛ si dixerit ip̄m diuisi-
bile aut secabile ncēe hꝫ ponere aliud in-
ane ⁊ hoc est qm̄ cum corpꝰ qd̄ mouet ꝑ
inane scindat ip̄m expellit ptes eius a lo-
cis suis ⁊ intrat loca eaꝝ q̄re remanet va
cue ab inani ⁊ ita inane hꝫ locū in q̄ ē vtiq̄
qꝫ magis inane ⁊ mag.s vacuū et ita ibit
res in infinitū qm̄ hoc inane erit in alio qd̄
remanet vacuū ipso exeunte ⁊ illud sit erit
in alio ⁊ hoc hēbit finē. Amp̄. si inane
corpꝰ est erūt igitur duo corpora in eodē
loco vicꝫ ip̄m inane ⁊ corpus qd̄ in eo est
Si vo nō ē corpus q̄liter igr̄ hꝫ longitudē
nē latitudīēꝫ ⁊ ꝓfunditate seu spissitudinē
Amp̄. inane qd̄ est iuxta domū istam vel
vas aut pōt expelli inde. aut non potest
Si pōt. Si aer q̄ in eo ē simul expelleret
remaneret ergo vas hmōi totū vacuū ⁊
ab aere ⁊ ab inani q̄re magis vacuū quā
si aer solus exiuisset ex illo hoc aūt nec cogi-
tatiōe saltem recipit intellectus. Qꝛ si di-
xerit qꝛ non pōt inde expelli que igr̄ ē cau
sa que ipsuꝫ ita alligatū tenet vasi isti ab
eo separi nō possit Natura enī hec nec in
vase nec in ip̄o inani eē potest qn potius
nature inanis ⁊ pleni contrarie sint alteꝝ
debet fugere ab altero ⁊ alterū diffugare
a se alterum quemadmodū corpora gra-

tuis a lenibus fugiunt desup̄ ⁊ ad ea q̄ deorsum sunt grauia sibi similia descendūt. Jā ergo declaraui tibi inane nihil eē. qđ etiam si eēt non ꝓhiberet qn ꝯtingerent se spere duoꝝ istoꝝ mundoꝝ eo modo q̊ dixi. ubi quicqđ eī non est corp⁹ impossibile est ipm ꝓhibere motū corporis ad corpus. vel appropinq̄tiones alterius ad alterum vt ad tactū seu ꝯtactū accidit ergo sḿ hunc errorē vt due cōuexe superficies aperte cōncauitat' sue ꝯtingāt se totalit' ac si eēnt plane ⁊ similia incōuenientia accidunt si alterius forme q̄ꝫ sperice ponatur mundi alij ab isto oīꝫ modo ponant' di-uisi vt nullus intra aliū sit. eꝙ eī plana superficies pōt ꝯtingere speri causa nisi in puncto nec angulosa p̄t eā ꝯtingere nisi in pūcto aut in punct'. Quare in illa pte sui totaliter posset cōtingere mund⁹ ille ali⁹ mund⁹ istū. Exēpli autē gratia ymaginabor sperā mundi hui⁹ nr̄i in quo sumus ⁊ ponā capita dyametri ei⁹ a.o. Similiter ymaginabor e regiōe sperā mundi quem somniāt ⁊ ponā dyametrū ei⁹ ad eq̄ distantē dyametro mundi nr̄i ⁊ capita eius puncta f.g. Deinde ꝓtrahā a centro mundi nr̄i ad centrū ill⁹ lineā c.e. ita nec. c. ⁊ e intelligas centra illarū duaꝝ speraꝝ. Medium ꝟo punctū linee c.e. in quo se ꝯtingere ponunt' due ille spere ponā b. Dico igr̄ q̄ quēadmodū ꝯtingunt se in puncto b. ita necesse ēēt ꝯtangāt se in punct' a.f. ⁊ in punct' o.g. hoc eī vtrisq̄ꝫ capitoꝝ dyametroꝝ positoꝝ ⁊ hoc ē qm̄ int' a. ⁊ f. nihil ē mediū nihil qđ distātiā faciat cū inane nec aliqđ sit distantiā facere possit. q̄re pūcta a.f. simul sunt cū nihil iter ea sit mediū Simil' o. ⁊ g. puncta se habere necesse ē ⁊ ad hunc modū se hꝫ de omnib⁹ punctis emispērioꝝ se se in o. pūcto ꝯtangētiū q̄re medietates ille superficierū curuarum contingent se totaliter ac si eēnt plane cum nihil sit penitus inter eas mediū. Amp. sḿ hoc in nullo pōt esse altera dictarum speraꝝ longe ab altera cū nihil possit esse mediū inter eas vt iam dixi. Jā igitur est declarata tibi impossibilitas erroris isti⁹ in hoc cum declaratū sit p̄ demonstrationes apđ geometras neq̄ꝫ circulū posse cōtingere circulū neq̄ꝫ sperā nisi in puncto apud eosdē etiam declaratū est planū neq̄ꝫ circulū neq̄ꝫ speram posse ꝯtingere nisi in puncto. Declaratio autē hui⁹ est per q̄rtam ꝓpositionē vndecimi libri euclidis

que ē hec linee recte partem eē in plano ⁊ partē in sublimi ē impossibile possunt etiam adhuc adhibere alie declarationes p̄ scientiam geometrie q̄bus nō indiges. hic per eandē viam facile est tibi destruere errorem aliorum q̄ posuerunt mundū aliorem ꝯtinētem istū sensibilē ⁊ speram ei⁹ sublimiorē spera ista longe ymo immēsurabiliter ⁊ circundantē mundi hui⁹ sperā vltimam ⁊ error iste concordare videtur vni ex respōsionibus q̄ facte dicunt' ama cometo ad centū questiones ei ꝓpositas ex parte hebreorū vbi tot inopinabilia leguntur videlicet de septē in triticeis ⁊ de alijs q̄busdam incredibilibus ⁊ de solio q̄ꝫ dicit esse sup̄ omnia ⁊ de dn̄o vniuersitatis quē ꝫ sedere dic' in solio illo vt magis aliena loq̄ntium egroꝝ sermones illi videantur q̄ꝫ veritatis quicq̄ꝫ habere. Uerum q̄dez ex erroneis quoꝝ errorē adhuc ꝓsequor ita posuisse vel potius somniasse dicunt' mundū alium longe supereminentem isti sensibili quē totum creatū dicunt n̄ ꝓnupe tenebraꝝ. de hoc ergo qualiter ipm ponant inq̄rendū est. aut eī ponant illum circundantē istum aut omino extra q̄ si omnino extra iā satis feci tibi in hoc. Q' si circa istū ponunt ipm nec diuidi possit aut distare ab isto p̄ inane vt iaꝫ tibi declaratū est. Necesse igr̄ vt diuidat' per aliqđ vel p̄ alia incōueniēs autē est ⁊ contra ordinē nature vt aliqđ ignobilius celis sit supra eos q̄re celi alij erunt supra istos vel celū aliud sed nobilius aut nobiliores ptinebunt igitur vel ad munduꝫ istum vel ad illū aut habebunt per se mūdum suū. Manifestū autem ē quoniā mundus nihil habet extra se qcūq̄ꝫ ille sit quare erit mund⁹ medius inter hunc et illum. Amplius. cū ille sit ambiens ⁊ continēs illos celos ⁊ etiā celos mundi huius qui manifesti sunt. Manifestū ē q̄ ipse cū oīb⁹ inferiorib⁹. mundus vn⁹ ē continēs scꝫ intra se omnia. licet eī tanta sit tāq̄ꝫ multiplex diuersitas inter ea que sunt intra celū vltimum mūdi huius Null⁹ tamē dicit ꝓpter hoc mundū istū non eē vnum. Non obstante igr̄ diuersitate contentoꝝ que sub celo mundi illius sunt erit ex necessitate mund⁹ vnus ex cōtinente illo celo vltimus et omnibus q̄ intra illum sunt. Amplius q̄cunq̄ꝫ sit diuersitas contentoꝝ in domo vna. dū modo extrema domus videlicet parietes te

etiam ⁊ fundamentū ꝯtinua sint nihillominus vna ē domus. Iam aūt didicisti et ꝓdidi tibi hec q: habitatores ex vnitate loci vnū dicuntur vt vnus ꝑplus vna familia et interdū nomen domus etiā familia ⁊ tota multitudo inhabitantiū nominat. Mundus ꝟo absolute ⁊ sine determinatiōe. ñ vocat nisi raro ꝯtinēs vsualiter āt ꝯtinens cū tota vniuersitate ꝯtentoꝝ. erit igitur ex necessitate mund⁹ vnus ex continente oīa illo vicȝ supereminēti celo qđ somniāt ⁊ tota vniuersitate ꝯtentoꝝ infra ipm. aliogn nec mundus iste iam nomine nominationis mundus vnus erit.

Amp̄. cuiusmōi celuȝ vel celos somniāt mundum illū habere. Si eñ similes celis mundi isti⁹ manifestū est qđ mundū alium similes celi ꝯstituere non possunt quēadmodū decem boues aut viginti nō possunt constituere vniuersitatē aliquā seorsum ab vniuersitate hominū reliquoꝝ nec diuisi esse ab alijs naturaliter cū eos similitudo naturalis vniat ⁊ ꝯiungat. Si ꝟo dissimiles celos ponūt mundo illi celis mundi isti⁹ aut sunt dissimiles sola ꝑstantia nobilitatis ⁊ hoc similiter nō diuidit eos a celis nr̄is ita vt trāsferat eos in alium mundū ⁊ ꝓhibeat eos eē de mundo celoꝝ nr̄orum qm̄ tunc ipsi celi nostri nō possent eē de mundo vno cū differētia hmōi valeri i nobilitate quā inueniāt apđ eos. Si ꝟo posuerint eos ꝯtrarios iaȝ dixi tibi ⁊ hoc vides ex multis exēplis quia ꝯtrarietas non ꝓhibet ea q̄ ꝯtraria sunt. esse de mundo vno. Sicut appet in albo ⁊ nigro ⁊ calido ⁊ frigido aliogn esset numerus mundoꝝ duplus ad numerū ꝯtrarietatū ⁊ haberet vnaq̄q; ꝯtrarietas duos mundos. Didicisti etiā alibi q: nature celesti corꝑali nō inuenit contrariū si sufficiāt tibi in hoc rōnes aristotilis ⁊ sequatium eius ⁊ si firmatus ē intellectus tuus certitudine sup his. Q: si dissimiles longe ⁊ nullo modo congruētes naturā celorum nr̄orum posuerit eos. quēadmoduȝ q̄litas ⁊ quantitas dissimiles sunt manifestuȝ eos ponere qđ refugit ymaginatio ⁊ qđ non recipit intellectus cū ipsi per ea que nota sunt in mūdo isto declarare nō possint q̄rentib⁹ naturā celorū illorū. Cū hꝯ aūt nō sciunt aut nō possunt scire qđ est qđ dicitur ꝑclusa est omino via philosophandi et etiā disputādi cum scia eius qđ est quid est qđ dicitur vnū de ꝓncipijs investigandi ⁊ philozophādi. Sicut alibi didicisti. Reminisci etiā debes q erroꝝ illius q vel cōfitetur se nō intelligere qđ loquitur vel de q̄ vel non intelligere se ipsȝ sbiq; cōfessione eius. Manifestū est q: non intelligit qđ ponit ꝑ philozophiā consuli nō potest. Cū oīs doctrina et oīs disciplina ex p̄existēti fit cognitiōe ⁊ ad cognitiōȝ ignotorū impossibile sit ꝑ inuestigatione philozophica hoc est ꝑ viam ꝓbanōis nisi ꝑ nota venire. quēadmoduȝ ad vidēda ea que ꝑ se ipa videri non possunt non ē venire nisi ꝑ visioneȝ eorum q̄ ꝑ se vident quēadmodū per lucida ad tenebrosa ꝑ tenebrosa eñ ad videnda alia tenebrosa nemo venit ⁊ nemo etiā huius facere attemtat.

Cqm̄ isti idē erronei posuerūt terram tenebrarū ⁊ regionē infinitaȝ tenebrarū ⁊ caliginis ⁊ eā esse habitationē gentis tenebrarū q̄s vulgo dyabolos vocāt. greci ꝟo cacodemones cōueniens ē vt ⁊ id ipm non p̄termittā tibi. Credo aūt te reminisci ꝓbationū ⁊ declarationū naturaliū ꝑ q̄s facta ē certitudo iam ab aristotile ⁊ ab alijs. ⁊ de corpore celi q̄liter in libro celi ⁊ mūdi sciri fecit ipsȝ eē finitū. In sequētib⁹ aūt ꝯtra quēdam errorē ipsius adducā ꝓbatiōes meas i hoc vicȝ quibus acquiretur tibi certitudo q: impossibile ē aliqd esse infinitū in magnitudinibus ꝯtinuis siue sint corpa. siue alia. Interim ergo vide in primis q: error iste destruitur vbicūq; corporis infinitas impossibilis eē ondītur. De gēte ꝟo tenebrarū et de ipa regiōe quā dicunt eē tenebrosam vel tenebrarū q̄ro ab eis vtruȝ tenebras istas intelligāt eē sensibiles aut intelligibiles hoc ē quo impediāt opationē visus corꝑalis aut q̄ impediāt opationē intellectus. Q: si tenebre illi sint ꝓhibētes opationē visus necesse ē in tota regiōe illa nihil videri aīalia eñ q̄cunq; quorum origo ⁊ habitatio naturalis ⁊ regio tenebrarū ceca sunt naturaliter ⁊ impossibilia videre aliogn visus eēt eis fortior atq; nobilior q̄ȝ aīalib⁹ lucis. Amp̄. si aīalia lucis nihil vidēt in hmōi tenebris erit ex ꝓportiōe ⁊ a ꝯtrario vt aīalia tenebrarū nihil videāt in luce vbi āt nihil vidēt qđ pugnabūt cū nihil magis necessariuȝ sit ꝓ agendis q̄ȝ visus. Amp̄. si gens tenebrarū videt in tenebris illis tenebre igit ille sunt eis lux q̄re regio illa non est tene

brarum ymo ē eiusdē lucis q̄re cōtraria ē nostre et ꝓpter hoc tenebre vocant̄ et ita lux habet contrariū. Contrariorum aūt idē est sensus sicut albi et nigri q̄re idem visus erit nostre lucis et tenebrarum illarum ergo visus gentis tenebrarum qui ꝑt in tenebras illas poterit et in lucem n̄ram. Similiter et visus gentis lucis. Quare eque erit gens lucis gens tenebrarum vt gens illa q̄ꝫ dicunt tenebrarum et ecōuerso cū equaliter possint in visum et in tenebras lux igr̄ et tenebre nō diuersificabūt gētes hmōi. Amp. si tenebre sunt naturales hmōi genti ergo lux erit eis contra naturā quare nō poterunt viuere in luce nisi ad modicū quēadmodum animalia aq̄tica nō possunt viuere in arido nec ecōuerso nisi ad modicum. Quare sicut pisces i arido moriūt̄ absq̄ gladio solo defectu aque et animalia que nata sunt viuere in arido tm̄ uto moriuntur in aquis. Sic gens tenebrarū in regione lucis et gēs lucis in regione tenebrarum per se sola ꝯtrarietate regionū moriunt̄. Quod si dixerit tenebras intelligibiles eē tenebre autē intelligibiles nō sunt nisi ignorantia. Erit igr̄ tota gens illa obtenebrata intellectu et hoc ē dicere nihil sciēs. Tu aūt debes nosse quia hmōi tenebrositas impossibile ē in substātia intelligēti naturaliter ex accidente. Siqdem pōt obtenebrari substātia intelligēs. Sicut accidit in aiabus humanis q̄ etiā passionib⁹ egritudinū corporaliū et aliorum que sunt a pte corporum obtenebrant̄ ignorātia ꝑpetua vl' ad tp̄s ꝑpetua q̄dem ignorātia sic accidit in morientib⁹ ad tp̄s vero sic ꝯtingit i febricitantibus alienatiões patientibus. Silr in q̄busdā aliis vicꝫ freneticis maniacis melācolicis. Verum qd̄ hmōi obtenebratio sit naturalis intellectui eq̄ contra naturā est vt qd̄ cecitas sit naturalis visui ip̄i at ponūt istas naturales illi regiōi et ꝓpter hoc io si gēti tenebrarum aliorum nec gens tenebrarum diceret̄. nō enī ꝓpterea quod ad tp̄s et ad modicum accidūt fiunt denoiatiões hmōi. Sꝫ ꝓpterea q̄ naturalr̄ insunt atꝫ ꝑpetuo et hoc idē ip̄i ꝯtīcē q̄m n̄ ꝓpt̄ hoc d: hō febris vel alterius egritudinis q̄ ad modicū febrē patit̄. Amp. huic nominatiōi regio tenebrarum nec substātie qdē intellectus nihil enī ad regionē corpalem de tenebris itelligibilib⁹. Idē enī est ac si diceret̄ lapis insipiēs vel lapis insipiētie.

Manifestū igr̄ ē tibi nō tm̄ impossibilitas q̄ꝫ etiā ridiculositas erroris isti⁹. Sꝫ qd̄ ē dicere de⁹ tenebrarum sm̄ hoc nisi deus insipiarum et ignorātiarum. Ista āt est tā ridiculosa oppositio in adiecto vt nec etiā auditu digna sit nōdum ꝯtra dictiōe vel disputatiōe. Sunt et alia delirameta hmōi erroneorum circa ip̄am gentē tenebrarum ponūt siqdem eā habitare in caligine et igne tetrimo atꝫ caliginoso concordātes. pene in hoc errori q ē i lege sarracenorum quo d: q̄ de⁹ creauit angelos de luce se bonos et dyabolos vo de flamma habitāt igr̄ in flāma caliginosa tanq̄ꝫ in materia sue originis quēadmodū pisces in aqua.

Nota de errore manicheorum in sb̄a demonum.

Quod si verum est q flama esset corrupta in generatione eorū aut remanet erit igr̄ eadē felicitate mortales q̄ flamma illa extinguibilis q̄re multo facilius mortales q̄ꝫ hoies vel alia aialia asp̄siōe enī modicā aque flama illa extingui possꝫ extincta aūt flama necesse ē mori qd̄ ex illa est quēadmodum extincto corpe aialis moritur aial. Amp. sicut didicisti ex scientia methaurorū flama non ē nisi fumus incēsus tu āt scis q: incensio cōsumit materiā in q̄ ē tanq̄ꝫ ꝓpriū pabulū aut nutrimentū q̄re eo deficiēte deficit finita aut ē flama in vnoquoq̄ꝫ ex eis q̄re finito tp̄e etiā p se extinguerent̄. Nō est āt adhuc auditum qd̄ dyaboli moriātur. Amp. q̄m flama non ē nisi fum⁹ incensus ꝯtinue at vbi hmōi incēsio ē. est et gn̄atio fumi q incēdit̄ q̄re ꝯtinua gn̄atio flame et ꝓpt̄ hoc gn̄atio ꝯtinua dmonū. Silr et ꝯtinua corruptio ꝓpter ꝯtinuū defectū fumi. atꝫ cōtinuā ꝯsumptiōꝫ ip̄ius generatio enī vniuscuiusq̄ꝫ aialis generatio ē corporis sui. Amplı⁹. secundū hoc demones non haberent figurā stabilem nec decentē fum⁹ enī tanto ampli⁹ intumescat q̄nto ampli⁹ ascēdit. Amp. flama nō potest separi a materia in q̄ generat̄ siue resoluit̄. Sicut vides in igne lignorum vel in cereo accēso siue cādela q̄re demones seu dyaboli nō erūt separabiles a materia ex q̄ generat̄ vl resoluit̄ flama corporis eorundē alibi q̄ꝫ nec pugnare nec distruere potuerīt. Amp. pugna eorum erit in armis vel i eqs an erit omnino sine bellicis instrumētis. Si vo dixerit qd̄ flama corrupta ē in generatiōe eorum cū omne qd̄ corrumpit̄ corrūpat̄ in aliud qd̄ ex illo generat̄ qd igr̄ erit illud

nisi fum⁹ vel aer vel aliqd hmôi ꝛ hic error videt concordare cū opinione apuley ꝛ quorundā alioꝝ q dixerūt demões esse aīalia corpore aerea. alibi autē tētabo tibi declarare hec vicȝ i tractatu de hmôi substancijs abstract⁹. Amp̄. cū isti erronei ponant terrā ꝛ ignē querendū est ab eis similiter vtrū ponant aquā et aera. Siu̾ celos ꝛ luminaria ꝛ stellas ꝛ mundū illū quāt⁹ ad talia similē huic. hoc excepto qd̄ ille ē totus tenebrarū ꝛ nihil habēs luminis. Si em̄ hēret solē ꝛ lunā ꝛ stellas lucētes sicut ꝛ iste eēt ex necessitate mūdus lucis sicut ꝛ iste. Si v̾o nihil habēs luminis sol ꝛ luna ꝛ stelle que ibi sunt aut potuit ea facere luminosa de⁹ ille tenebraꝝ aut nō potuit. Si potuit hȝ igr̄ ꝑātem increādo lucē ꝛ etiaȝ in luminosa q̄lia fecisset ꝛ voluisset corpa illa prenoīata non minus igitur erit deus lucis q̄ꝫ eius aduersarius ꝛ regnū eius regnū lucis cū non habent. Si v̾o non potuit illa luminosa efficere ꝑpt̾ eius defectus ꝛ impotētia cū tā facilis sit generatio luc⁹ etiā nob. Sola em̄ accēsione ignis generat lux apud nos q̄ q̄ꝫ leuis sit ad faciendū tu non dubitas. Si v̾o ponunt aquā ꝛ aera in regione tenebrarū ꝛ nihil vltra tu iaȝ didicisti alibi q꞉ oē humidū est male terminabile ꝓ ꝓprio termino q̄re necesse ē vt aera circūdet aliud corpus qd̄ ipm̄ terminet. Et qm̄ circa hoc facile est inuenire vias multas ad destructionē erroris istorū eis q in naturalibus sunt qm̄ ꝛ gentē tenebrarū ponere videntē dyabolos solos ꝺ quorū substātijs q̄ circa eas sunt disputate mag⁹ ꝑtinet ad tractatū quē prenoīaui tibi. Reseruabo illi tractui eaq̄ restāt ꝺ illis q̄ntum ꝑtinet ad destructionē erroris istius tuū aūt erit que ꝑscripta sunt circa istos duos errores diligenter intueri atqȝ ꝯsiderare.

Dissoluūt q̄stiones hmôi erraneorū.

Verum nccē habeo mdere ꝑus q̄busdā questiōib⁹ q̄ aliquos mouerūt ꝛ declarare tibi q̄ntum abstant noīe vniuersi ꝯueniēt noīat qd̄ nō ꝑtinet vniuersitatē sp̄eruȝ ꝛ indiuiduorū. Amp̄. neqȝ totuȝ neqȝ omne dicā pōt cui tam nobilis pars dēē vicȝ sp̄ēs hoīm isti aūt in mundo quē ponūt non ponūt eē hoīes quare nō ponūt mundū alterū sed partē ipsius quēadmodū si ponerent mundū istum in q̄ sum⁹ sine hoībus esse aut sine angelis. Et qm̄ quicq̄d natum ē esse ps nunq̄ꝫ ē ꝑpetuo extra totū necesse ē mundū quē ponūt quādoqȝ ꝑficiendū eē atȝ ꝯplendū ita vt habeat ptes oēs q̄s debet habere mūdus ex eo q꞉ mundus q̄re necesse ē ipm̄ quādoqȝ habiturū esse hoīes ꝛ cetera aīalia atȝ plantas ista aūt oīa nata nata sunt ptes eē ꝛ mundi ꝛ omis ꝛ vniuersi. Q̄ꝫ si dixerit q꞉ mūdus ille hoīes hȝ vel habiturus ē ꝛ ceteras sp̄ēs aīaliuȝ Similr̄ ꝛ oēs species plantarū ꝛ aliorum q̄ro ab eis an sp̄ēs similes. mōo isti hēat vel habiturus sit qd̄ si dixerit q꞉ similes ꝛ de alijs aīalibus similiter atȝ de plantis.

Manifestū ē tibi q꞉ hmôi diuersitas que ꝑm numerū tm̄ est non faciet diuersitatē inter mundū ꝛ mundū alioqn pars mundi orietalis ad alias ptes mundi eēt mund⁹ vnus ꝛ ille alij eēnt similiter mōi cū diuersitas hmôi inueniat inter hoīes et cetera aīalia que sunt apud ptes illas. Preterea diuersitas hec nō regreret hoc non em̄ optet vt hoībus ꝑpter diuersitatem illā tam remote abinuicē resistuant habitatiōes duabus em̄ de causis necesse ē vt diuersent habitatiōes hoībus maxime similib⁹ p̄ma est cū vna habitatio eius nō sufficit vel ad habitacula vel ad alimenta tūc em̄ necesse ē vt parti ꝓuideatur de habitatiōe alia. Scd̄a causa ē dissimilitudo atȝ ꝯtrarietas in morib⁹ ꝛ modo viuendi quemadmodū senes ꝛ helines hoīes cū mitibus ꝛ māsuetis in eadē regione habitare nō possunt. Sicut neqȝ cū leonib⁹ aut draconib⁹. Isti aūt ponunt hoīes mūdi hui⁹ similes eē hoībus mundi illius. Q̄ꝫ si etiā ꝯtrarij eēnt non ꝑpter hoc necesse erat aliū mundū eē cum tam multiplicib⁹ diuersitatib⁹ hoīm ꝛ aliorū aīalium ꝓuiderit deus de habitatiōibus in mūdo isto. dissimiles v̾o mundi q̄ntuȝ ad elemēta vel generata ex illis nullo mō esse ponūt cum declaratū sit q̄tuor prima elemēta tm̄ esse. Sicut ꝛ q̄tuor p̄mas atȝ radicales naturas vicȝ caliditatē humiditatem. frigiditatem ꝛ siccitatē ꝯmunes v̾o esse elementoꝝ preter eas que in hoc mūdo sunt vel fieri possunt nec ymaginatio recapit nec intellectus q̄re mūdus inferior esse non pōt extra istum dissimilis ei De celo v̾o ꝛ celestib⁹ nihil habēt quod ducant nisi somnia que nec ipsi intelligunt sicut predixi tibi. Q̄ꝫ si dixerit tibi.

quia tanta est seuicia vel ferocitas hoim illorū vt hoies mūdi istiꝰ eorū cohabitatioñē pati ñ possent. Dico qꝫ nihilominꝰ in mundo isto eē debuerūt. Speciē enim vnā in diuersos mūdos diuidi. Manifestum incōueniēs est cū tantā diuersitatē siue ꝯtrarietatē specierꝫ mundꝰ iste nō admittat. Amp. si credit historiographis gentes immanissimas reclusit deus ad aglonē in terra sua sarphatcha reclusit inꝫ mōtibus intrāsmeabilibꝰ ꝛ has gentes vocāt nōnulli caspios ꝑpter mōtes q cōuenisse dicunt terremotu magno ad reclusionē eorum aliꝗ vocāt eos gog ꝛ magog. Similr igit poterat deus ꝛ aliis hominibꝰ de illorū seuicia ꝓuidere aliogn nec dracones nec serpētes nec alia aialia que infesta sunt hoibus posuisset in hoc mundo q̄re fures latrones ꝛ homicidas q adeo infesti sunt māsuetꝫ hoibꝰ debuisset in mūdo alio colocasse. Amp. si homies illi sīt dr̃ites nūero solo ꝛ nō spē ab hoibꝰ mūdi huiꝰ. Manifestū ē nō ampliꝰ differre eos ab ipis q̄ ꝑnoiatos malos a māsuetꝫ. Nō fuit igr eis ꝑpter istaꝫ drītiaꝫ danda habitatio ꝓpa per se sut singularis. Q̄ si dixerit eos eē alteriꝰ speciei q̄ sūt hoies mundi huius manifestū ē ipm errare cū aie hūane oēs nūero solo differant ꝛ nō specie qd̄ appet ꝑ vires singulas earū ꝛ opationes virtū. Corpa vo hominū non possunt differre specie ſꝫ sola ꝯplexione ꝛ aliis accidētibꝰ vicꝫ q̄ntitatꝫ ꝛ q̄litatis. Amp. fm hoc eq̄uoce dicent hoies illi q in hoc mundo sunt ꝛ illi aliꝗ. Q̄ si forte dixerit qꝫ hoies illi nō sunt nisi demōes incarnati qd̄ ꝛ isti erronei ꝓpte sentiūt etiā de aliis hoibus difficiliorē faciet q̄stionē. Verū error iste destruit in ꝑmis ꝑ hec q̄ meuidēter destruit aias humanas qd eñ differant aie humane a demonibꝰ siue boni siue mali sint ꝛ ab omnibus substantiis sepatꝫ. appet ꝑ diffinitionēꝫ Aristotilis q̄ ponit in libro de aia. manifestū qppe ē aiabꝰ intelligētibꝰ ipas esse natas ꝑfectiōes eē corporū humanorum et ipa corpora hmōi nata est organa ipaꝝ q̄ntum ad multas opationū suaruꝫ q̄les sunt opationes sensuū oim. ꝛ q̄dem aliē demōes q vo omino icorpales sunt manifestū est in nullo indigere corporibus cū nulla opatio eoꝝ ex corpe pendeat. et hoc manifestū est ex ipo modo creatiōis ipsorū. Creati nāqꝫ sunt seorsum a corporibus. et hoc impfectiōe ꝛ ꝯplemento sui esse ꝛ hoc ipm met eaꝫ confitetur aliogn non seorsū a corporibus crearent. Ampliꝰ. manifestū est ipas animas hūanas natas eē perficꝫ in corporibus pfectionibus multis. ꝛ hoc tanq̄ a parte inferiori. Nobilior eñ earum pfectio ad sublime respicit creatoris ꝛ inde aduenit eidē sicut docebaris in tractatu singulari de hoc. dmones autē non sic. q̄re manifestū esse debet tibi q̄ imbecillis intellectus fuerit q talia sompniāt. Non eñ intelligūt ꝓculdubio de qbus loquitur et hoc faciaꝫ te scire in tractatu de hmōi substātiis. Q̄ si dixerit qꝫ tanta ē numerositas et multitudo rerū vt vnus mūdꝰ ei nō sufficiat ꝛ ꝓpter hoc necesse habuit creator multos facere. Dico tibi qꝫ iste sermo vanus ē aut eñi ponit mūdos infinitos deū creasse ꝓpt hoc aut finitos tm̄. Q̄ si finitos tm̄ dēs remisū qꝫ vnꝰ magnꝰ mūdus capacior ē multꝫ puis. Verbi gratia. Unus mūdus cuius dyameter decuplꝰ sit ad dyametrū alteriꝰ millesies tm̄ capit q̄ntuꝫ ille que eñi ē ꝓportio dyametri ad dyametrū eadem ē ꝓportio spere ad sperā triplicata. Similiter et que est ꝓportio lateris cubi vnius ad latus alteriꝰ eadem ē cubi ad cubum triplicata. Sicut alibi didicisti. Magꝫ igitur decuit creatorē vnuꝫ mundū creare q simul oia ꝯtineret q̄ multos paruos q per partes eadem ꝯtineret. Sed ꝛ hoc etiā expediuit vniuersitati ꝓpter colligatiōes partium suarū ad inuicē. Indigētias etiam ꝛ vtilitates earundē. Vides etiā quia vnusquisqꝫ diuitū ꝛ potentū sibi ꝛ suis magꝫ elegit edificare vnā habitatiōnē que oibꝰ suis sufficiat q̄ multas paruas. Amp. magia ē gloria creatori vt regnū eius sit totum simul et continuū q̄ dispersum et maior apparet magnificentia glorie sue quando apparet totū regnum eius simul q̄ si non appret nisi pars. Sed neqꝫ habitatoribꝰ mūdi istius apparet nisi pars regni eius que est mūdus iste. ꝛ ita se habet de vnoquoqꝫ aliorū mundorū quare nusq̄ laudatur magnificat nisi de parte dominatiōis et potētie sue. abscondūt igitur gloriam creatoris et supprimūt qui multitudinē mundorū ponūt quare manifestam iniuriaꝫ ꝛ contumeliā irrogant eidem.

Respondet cuidam questioni alij de hoc quod supra.

Nunc vero rndebo q̄stioni q̄ vigere posse videntur similes sibi erroneos imbecilles dicūt ergo sic Si tamē eo vsq; sciūt ꝛ intelligūt cū deus mundū istuȝ creauerit sola gratuita bonitate sua eadē autē facilitate potuisset creasse multos. Creauit igr̄ cum eadē causa sit apud ipm creatiōis multoꝝ quo ꝛ creatiōis istius valet bonitas sua. Amp̄. nec imminuta bonitas ei⁹ nec imminuta largitas eius nec imminute diuitie nunqd igr̄ non creauit multos alios mōos. Amp̄. cū nec largitati eius nec diuitiaꝝ sit finis quō ꝛ ipsius effectus erit vicȝ datoꝝ ꝛ donationū mund⁹ cū iste finitus ē q̄re finita sunt data ꝛ dona ipius q̄re angustata ꝛ restricta largitas ipi⁹ in pte ista. Amplius qō non iuxta largitatē suam largit̄ quis cū dignus inueniat receptores. Vn̄ ē hoc nisi ex defectu vel diminutiōe diuitiarū hic autē non hȝ locū apud ipm nec iuxta bonitatē aut largitatē suā largitus videtur cuȝ vtraq; sit infinita ꝛ qō largit⁹ ē sic finitū tm̄. Vidēs igr̄ q̄ hmōi rōcinatio non solū ad creationē infinitoꝝ q etiam si creati essent non respondet ex equo diuine bonitati et largitati cum extra ipsa neq; finitū neq; infinitū aliqō sit ꝯparatōe ipius ne dū eq̄le ipi. Dico igr̄ q̄ nec plures siue finiti siue infiniti eēnt m̄oi creare potuit nec adhuc p̄t ꝛ hoc nō ex defectu q sit apō ipm vel ex pte ipius sȝ magl̄ ex partē mūdoꝝ q plures eē non possunt. Sic patefeci tibi i p̄cedētib⁹ quēadmodū qō nō potest maiorē se inuitare ad cenā vel maiorē se ꝓcurare in cena nō est ex auaricia eius vel ex penuria victualiū q̄ paciatur. Sȝ magl̄ ex eo defectu. sȝ quo talis inueniri non p̄t scȝ ꝯuiua q maior sit i eo. Sic q̄ ipse non sat̄ dyametrū eē coste symetrā non ex defectu sciē ē q apud eū sit sed ex defectu rei ipius que scibilis non est.

Tractatus tercius q̄liter vniuersuȝ exiuit a p̄mo ꝛ q̄le etiā res creāt ab ipa aut alio modo efficiuntur.

Postq̄ aūt declaraui tibi vnitatē p̄mi principij ꝛ vnitatē vniuersi ꝛ destruxi tibi errores eoꝝ q de hijs senserūt ꝯtraria vitati put ꝯgruebat p̄mi tractatui. ꝯsequenter incipiā declarare tibi q̄liter vniuersū exiuit a p̄mo ꝛ q̄liter etiaȝ creant ab eodē q̄tidie q creant ꝛ generātur aut p modū aliuȝ efficiunt ab eodē et ponā tibi opiniones eoꝝ in p̄mis q non satis circūscripte de hoc locuti sunt ꝛ eoꝝ q errauerūt in hoc quoniā errores hmōi nō carent inuidia creatoris vt etiā deuiatiōe animarū nostraruȝ a fine suo ꝓpter quē scilicet sunt Scito igr̄ q̄ fuerūt q dicerent cetera creata oīa exire a creatore p modū emanatiōis ex fonte ponētes creatorem fontē creata vo ꝓ magnitudine aut puitate sua eē vel riuos vel riuulos vel distillationes defluētes ex ipo. Error aūt ipoꝝ p hoc manifeste destruitur qm̄ id qō emanat ex fonte per modum istuȝ anteq̄ emanaret erat in fonte para ei⁹ q̄ in ipo erat. Cum igr̄ i fonte q creator ē nihil sit preter ipm sequetur ex necessitate oīa creata fuisse vel totū creatorē vel partes ipius. Vtriusq; autē istoꝝ impossibilitas manifesta ē cum declaratū sit creatorē in vltimo impꝫtibilitatis impartibilē eē. Manifestuȝ igr̄ est tibi q̄ creator non p̄t dici fons vniuersi ꝓpe p modū quē diximꝰ q̄re p dissimilitudinē licet lōge distantē dicitur fons vniuersi. Alij vo dixerunt quia vniuersuȝ exit a creatore quēadmodū forma inspectoris in speculo exit ab inspectore ꝛ isti similiter licȝ veritas fuerit in intentiōe eoꝝ tamē nō dixerūt eā sermone claro et ꝓpo cū vniuersum nō sit in alio tanq̄ speculo sustinētem ipm nisi forte qs dicat q̄ possibilitas q̄ vniuersum ē possibile in se ē sustinēs vel formositatē potius vniuersi Sȝ hoc hȝ dubitatiōes ꝛ q̄stiones vicȝ qd est oppositio creatoris ipius an illā possibilitatem sit quid in despectio eius ad illam Non eīn potest intelligi inter creatorē ꝛ illam fuisse corꝑalis oppositio cū creator incorꝑalis sit in vltimo incorꝑalitatis illa vero nihil erat anteq̄ crearet vniuersum

Amplius. cū creator p omnē modum se habuerit ab eterno apud se ꝛ illa similiter per oēm moduȝ fuerit in se sicut i creatione vniuersi ꝛ postea q̄liter intelligetur facta creatio vniuersi Videri enim potest mōis omnib⁹ sm̄ hoc ab eterno fuisse ꝛ nullaten⁹ incepisse. Alij vero dixerūt vniuersuȝ exijsse a creatore ad modū vmbre ex corpore. Sed isti non declarāt modum exitus ꝛ insup minus circūspecte loquūtur cū vmbra nō sit aliquid exiens a corꝑe vmbroso licet lumē ꝛ aliqd exiens a corꝑe luīoso. nec aliō ē obumbratio vel qō dicūt iactū vmbre nisi ꝓhibitio lumi

nis qm fac corp⁹ vmbrosū sua interpositio ne inter corp⁹ lumiosum z id qd obūbrat z hāc phibitionē facit vnūquodq; corpus vmbrosum iuxta formā seu figurā suam z formā vel figurā corporis luminosi cui oppositū est. Similr z iuxta magnitudines eorū sicut declaratū est in libro d vmbris Umbrosuz igr corp⁹ nō est iacēs aliqd ex se sed magl phibēs ne lumiosuz oppositum iaciat lumē in id qd est post ipm vmbrosum. Alij dixerūt q: vniuersum ē exiens a creatore p modū vestigij ab impressione seu gradiēte z istos sequunt eedē qstiones Qualiter eni intelligūt gradientē creatorem z sup quid. Similr qliter intelligunt ipm imprimentē vestigium istud z certum pter vniuersum nihil sit. Alij etiā dixerūt q: vniuersū exijt a creatore p moduz odoris ex odoramēto ita vt vniuersū non sit fm eos nisi odor ptenis bonitatl creatoris. fuit z tertiū genus hoim z adhuc ē dicentiū vniuersum exiuisse a creatore sicut exijt artificiū ab artifice z fabrica ācun q; a fabricatore z isti vident appropinqre veritati licz eā nō dicūt lucide z explicate Sermo eni eorum obscur⁹ ē z incōpletus cuz diuine fabricatōis vel opationis modū non explicent.

Q: compationes pmisse non soluūt questionem pmissam.

[S]Ermones vo pcedentiuz qstionē ppositā in nullo dissoluūt. Sed reuera dicūt ↄpationes vtiles ad ymaginandū sup eminētiā creatoris sup vniuersuz z sup singla q de ipo sunt z ad erigendū intellectū humanū ad ↄtemplādam vtrūq; magnificētiam gratia creatoris. Cum eni vniuersuz dicitur velud vmbra qdam creatoris intelligūt qui aliquid intelligere possunt eā esse supeminentiaz creatoris ad vniuersuz q ē corporl ad vmbram suā de q constat q: ē designatio corporis vanissima z nulla ex pte compabilis corpori vtate aut bonitate et ad hunc modū se hz vniuersuz creatorē. Erit autē hoc euidētius si singula vniuersi vicz q in eo magnifica aut mirifica videtur ↄpauerīs creatori. Uerbi gratia si dixeris q: ois potētia vel ptās vniuersi vl cuiuscūq; partis sue vmbra p modica ē potentie creatoris z de sapia similiter atq; de bonitate de pulchritudine de vita de susuitate ō magnitudine verū manifestū dices z erigent te z adiuuabunt nō parum hmōi compationes ad ymaginādum qnoq modo maiestatē super eminētissimā creatoris. Sic se hz d ymagie ispectoris z ispectore situādo Uerūtn i hoc dissert qd interdū ymago resultās in speculo pene eiusdē pulchritudinis appet vt ipe inspector vel facies ei⁹ Uniuersum vo incompabilis distantie dissimilitudine lōge est a creatore z pulchritudine ipius. Sed quemadmodū vides pro diuersitate speculoz magis ac minus relucere pulchritudinē inspectoris in illis. Sic z i diuersitate creaturaz qd in quibusdam magl in quibusdā minus relucet similitudo pulchritudinis creatorl z hoc ē pro modo suo receptibilitatl atq; sue appropinqtiōis ad illū. In hoc eni verū dixit plato q: optim⁹ erat ab optio porro inuidia relegata ē. Itaq; cuncta sui similia put cuiusq; natura capax beatitudinis .s. bonitatl eē poterat effici voluit Nec dubitari pōt ab intelligētibus in substātijs sepatis. maiores ac nobiliores similitudines diuine pulchritudinis relucere naturaliter q in aiabus hūanis q in aiabus brutalibus et ita per ordinē de alijs. Eodēmodo se hz z de alijs dispositionibus valet de potētia sapiētia vita et bonitate qcquid eni inuenit in vniuerso vmbra p modica est ad vitam pmam potētiam pmaz sapientiam primam. bonitatem primam et pulchritudinem primam que est creatoris et hoc videtur intellexisse avencebrol in smone suo quo dixit q: creature erexerunt se ad creatorē z fecerunt ei vmbram Erectio autē ista non ē nisi receptio qlisc ūq; similitudinis ipius forsitan autē clarius dixisset z fecit eas sibi vmbras forsitan alius intellectus smones istius Sz ego illū hoc pretereo. Qui vo vestigium creatoris dixerūt vniuersum fecerūt nos intelligere remotissimā distantiā similiter illius ab vniuerso z dederūt nobis occasionem ymaginādi vtcunq; magnitudinem eius sup magnitudinē vniuersi incōparabiliter supeminentē z paruitatē ipsius vniuersi ad immēsitatē illius fecerunt etiaz nos scire quia vniuersum z singula vniuerso signa quedā sunt et vie ducētes nos ad ipsum creatorē quēadmodum vestigia ferarum z venatores ducunt ad latibula eoruz z generaliter omniū animaliū vestigia inuestigatores suos dirigūt z adiuuāt ad inuentiōem sui fecerunt ergo nos intelligere in hoc sermōe qntum

voluit deus inueniri ꝛ q̄ntis voluit adiuuari inuestigatores suos q tot ꝛ tāta sui vestigia ꝛ signa dedit qbus posset aliq̄tenus inueniri. De odore ꝛ odoramēto negociandū ē tibi ꝛ itelligendū diligēter. q̄liter ois bonitas ois suauitas ois vtilitas vniuersi odor ē diuine bonitatis ac suauitatis ex qua etiā compatiō e erigit intellectus tuus ad cōtemplandā immēsitatē diuine suauitatis ꝛ ex hac eadē compatione infesta est paruitas cordiū que odore isto tam modico nō solum implētur aut inebriant. Sꝫ etiā immergunt ꝛ absorbent. Cum etiā ad ipm fontem suauitatis creatū sit cor būanuꝫ manifestū est ipm a sua debita magnitudine incōparabiliter minoratuꝫ facit nos etiā scire ista compatio q̄ꝫ turpe ꝛ q̄ꝫ longe a nobilitate aīarum humanarum sit odoribꝰ istis tā modicis inherere tantisq̄ꝫ studiis illos exqrere ꝛ tantis desideriorū ardoribꝰ ad illos iuuare ipa fontali ꝛ abissali suauitate vel neglecta vel penitus non curata.

Utrum vniuersum exiuit a pmo Sicut artificiū ab artifice.

Q Uoniā aūt manifestū est vniuersum eē velut dei artificiū ꝛ fabricā quandā ꝛ opus nobilissimū atqꝫ pulcherrimū mafestū est illorum sermonē verum eē qui vniuersū sic a creatore exire sic artificiū ex artifice dixerit. Uerum ea pars vniuersi que pmo creata ē non videtur exiuisse per modā artificii ab artifice q̄ntuꝫ ad hoc q non per instrumēta videt fuisse fabricata ꝛ de pte spāali vniuersi. Manifestū est q nihil exterius adhibuit qm̄ nec materiaꝫ nec istrumentū ad eiꝰ formicationē necessariū habuit q̄re p semetipꝫ absqꝫ vllo forinseco adhibito illā creauit Necesse em̄ est de omni qd ab ipo creatū ē aut pductū seu q̄libet mō factū altero duorū modorum ab ipo creatore exiuisse. Uicꝫ aut per mediū aliqd absqꝫ medio. Si em̄ nihil creasset absqꝫ medio interuenirēt ex necessitate inter ipm ꝛ oē creatū infinita media. Cū enim qcquid ē preter creatoreꝫ creatū sit sicut alibi didicisti ergo oē medium per qd aliud creatū est ab ipo cum sit aliud ab ipo erit creatū ab eodē ꝛ non nisi p mediū aliud. vnūqdqꝫ est creatū inter vnūquodqꝫ mediū ꝛ creatorē interuenirēt infinita media. Omne autē medium creaōis cuiuscūqꝫ est causa illius quod per ipm creatū est. Precedēt igitur vnum quodqꝫ creatoris cause ifinite eiusdē. Jā autē facta est tibi certitudo de finita causarum ꝛ de impossibilitate earū q̄re relinqtur ex necessitate aliqd esse creatū a creatore absqꝫ medio Sꝫ an vnū solum an plura q̄stionem hꝫ apud philozophos q̄sdā de illo q̄ creato vel de illis creatis si plura sunt ē ingrendū in hoc capitlo q̄liter absqꝫ medio exierūt a creatore medio inqꝫ forinseco. Et qa gens hebreorum merito credit pphetie sue ꝛ scpture illius in q̄ dicit deus. fiat lux ꝛ facta ē lux ꝛ multa hmōi. ꝯueniens est pscrutari de hoc cū gens hebreorū hmōi testimonio ducto credat creatorē pma creata dicēdo siue p verbum. Alius etiaꝫ earundē ppheta expsse dixit loquēs de creatore dixit ꝛ facta sunt ipse mādauit ꝛ creata sunt. ꝛ iterū ṽbo dei celi firmati sunt qꝛ igr nec forinsecū verbuꝫ. scꝫ audibile pātādus ē aut cogitādꝰ dixisse creator cū neqꝫ aer eēt q in vocē formari posset vt sic loqui nullo modorum possibile eēt nisi animal neqꝫ erat etiā cui deus creator hoc mō loqueret cū nullꝰ adhuc eēt auditor sensibilis hoc ē q posset audire vocē sensibilē modo spūali dixit ꝛ imperio spūali mādauit. Amp. verbum hmōi hoc ē sensibile auditu impossibile ē vt iuuet opantē p seipm solum artificeꝫ artificē siqdem p alios ministros et oparios opantē adiuuare pōt verbaꝫ hmōi vel ad eos īstruēdos vel ad excitādos q̄re mōis omnibꝰ inutile eēt hmōi verbū q̄ntum ad opationē q̄ creator illa creata creauit cum p se solū ꝛ nō per medios ministros illa creauit.

Q̄l tribus intētionibꝰ dicit ṽbum.

D Ebes igr hec reminisci quō ṽbum iuxta tres intētiones dicit ꝛ iuxta pmam qdem ṽbum intellectuale qd vsualiter vocāt verbum in mēte ꝛ hoc non ē nisi ymago vel similitudo rei intellecte ꝛ cogitate resultās in effectu in speculo mētis ꝛ hoc ē cogitatio i effectu. Scda intētio dr ipa designatio scpta siue descriptio facta figura vel figuris visibilibꝰ et vocatur vsualiter ṽbum inscpto. Tertia intētione ipa vox audibilis q̄ vsualiter vocatis ṽbum in ore et manifestū est tibi qꝛ neutra duorum intētionū scdarū iuuat opanteꝫ artificē. neqꝫ p alter vtrā earū aliqd opatur nisi p modū quē diximꝰ artificē ṽo p semetipꝫ solū opantē i impossibile ē opari p aliqd quod extra ipm sit ꝛ vt paucis cō

plcaꝫ declarationē istam Dico q: necesse est oēm artificē operantē ex arte siue per artem operari p verbū. hmōi autem pri ma declaratio ē q: verbū qd̄ hic intēdo scꝫ spūale vel intellectuale non ē nisi ars ipsa in effectu. hoc est in actu cogitādi. Quare ars per quā creator oīm artifex pma crea ta operatus est non ē nisi verbuꝫ eius intel lectuale hoc autē est qm̄ apud deū nihil ē in potētia de hijs que ei⁹ sunt. ⁊ in eo cum ipse sit necesse eē ex omnibus mōis suis et actus in vltimitate actualitatis ꝑpter qd̄ nec admittit nec patit̄ in se defectum po tentialitatis q̄re ars eius non ē sicut dor mientia ⁊ quiescentis habit⁹. Sꝫ sicut vigi lantis ⁊ in actu semp existētis intuitus seu cogitat⁹. Intuitus aūt seu cogitatus verbū est intellectuale seu spūale ⁊ verbū in mēte ipi⁹. Iā igr̄ manifestuꝫ feci tibi q hoc ga hmōi creatas creauit creator be nedictus per ṽbum suū intimū qm̄ per ar tem suā. quam necesse ē esse ṽbum suū. Amp. Respice in omēs artifices opantes p artes suas ⁊ videbis manifeste q: null⁹ eoꝝ opat̄ aliqd nisi dicēdo spūaliter hoc est cogitādo illud ⁊ p cogitationē suā hoc ē per ṽbum suum spūale ⁊ intimū et cum scribis etiā tu ipe vel loq̄ris neutrū horꝫ facis nisi loq̄ndo in corde tuo locutiōe in tellectuali que nō aliud est quā cogitatio tua qua cogitas qd̄ scribis ⁊ q̄liter scribē dum sit ⁊ ipm scribere ꝑpter qd̄ si minus rectū scripturā habuerit statim illā corri gis vel correctiōi reseruas. Cū igitur artes q̄ apd̄ nos sūt ⁊ opa que p ipas fiūt ⁊ ipsi ar tifices similitudines q̄daꝫ sint pme ⁊ vni uersalis artifici pme ⁊ vniuersalis artis ⁊ opm q̄ per ipꝫ facta sunt necesse ē vt sicut se hꝫ hic hoc est apud nos sic se habeat et ibi ꝑut in reb⁹ adeo distantibus possibile est similitudinē licet dissimillimā inuenire Debes autē attēdere q: sicut artes in arti ficibus qui apud nos sunt ꝯposite sunt ex multis ꝑtibus ⁊ ꝯclusiōib⁹ Sic ⁊ ꝑticula tim hoc est p partes exeunt d̄ potentia in actū. Non eīm possibile est aīe hūane in depssione quā patitur in corpore actu co gitare oīa particularia artificia vel opera q̄ fiunt per vnā artem actu in quā cogita re sit. Sꝫ sic opatur partē p⁹ ptē ⁊ opus p⁹ opus ita et cogitat in effectu vel pou⁹ ecō uerso sequtur eīm opationes cogitatiōes et non ecōuerso cū ex cogitationib⁹ fint. In creatore autē ecōtrario se hꝫ qm̄ ars eius

simplex est in vltimitate simplicitat̄ et in actu vt iaꝫ dixi tibi in fine actualitat̄. Amplī⁹. omniū opationū prima ē indu bitāter cogitatio ⁊ hec est locutio intelle ctualis ⁊ hoc est primū in omni artifice q est apd̄ nos quicunqꝫ eīm artifex qui aliqd opatur per artem exteri⁹ apud nos pmū opatur apud seipm ⁊ in seipo eiusde ope ris ymaginē seu exemplar pcogitas ac pre ordinās apud semetipꝫ opus qd̄ fabrica turus est ⁊ ꝑpter hoc pinges in semetipo exemplar illi⁹ qd̄ obliuiōe a corde eius ef fugiat descriptiōꝫ eius interdū facit exte ri⁹ designatiōib⁹ ⁊ figuratiōib⁹ ad quā recurrit quotiēs alicui⁹ eoꝝ pcogitauerat oblituꝫ se videt. Quia igr̄ manifestuꝫ est opa exteriora ab ipo exire artifice nō nisi pus exiuerint ab eo exēplaria eoꝝ in ipso pgenita per modū quem dixi. Mani festū tibi esse debet generatiōꝫ exēplaris q̄ est ab artifice in semetipo precedere oē opus exterius et generatio hec nō est nisi generatio ṽbi ⁊ generatio artis ⁊ genera tio ṽbi qd̄ dixi tibi ⁊ hec ē locutio ⁊ plocu tio opis ⁊ cogitatio ei⁹ ⁊ ars in effectu. Iā igr̄ declaraui tibi q: dicendo dictione sibi ꝯgruēn hoc ē pfectissima ex oib⁹ mōis ac nobilissima ⁊ p ṽbum suū creauit creator excels⁹ q̄cunqꝫ creauit absqꝫ medio forma feto ⁊ ostēdi tibi exēpla ⁊ similitudines q̄ erigant te ad intelligēdū hoc ⁊ adiuuent do nec quiescat intellectus tuus in hijs ⁊ fe cietiam te scire ꝑfunditatē sermonis quo dictū est dixit deus fiat lux ⁊ facta est lux quāq̄ vulgaris valde ⁊ intellectu facil⁹ videat̄. Ex quo consequēter patefactū ē ti bi q: oīm causabiliū pmum ē ṽbum. ⁊ si phas eēt apud creatorē dia opatiōꝫ ⁊ no men opatiōis ⁊ intentionē eius extendis sent. eousqꝫ sancti ⁊ sapiētes q de creatore fm̄ ṽitatem locuti aliqua de eodē loq do cuerunt ꝑcul dubio ṽissimū ac certissimū eēt. Prima opatiōis creatoris eē locutiōꝫ hoc ē ṽbi sui platiōꝫ seu generatiōꝫ. Uerꝫ fmones eorū omnib⁹ debent eē exempla ymo limites ⁊ regula loq̄ndi de creatore neqꝫ eīm intētione neqꝫ sermōe ab illis re cedendū ē qb⁹ se pmū creator manifesta uit quosqꝫ de seipo ipsemet docuit. Et si cut vides i isto fmone ꝑfunditatem phi losophica ita intēdo ⁊ tibi ostēdere in quis busdā alijs fmonib⁹ ꝑphetarū vbi faciā te scire de mult̄ narrationib⁹ eorū q ipe sunt conclusiones grandia sciētiaꝝ. Sic

vides de hac eadem φ conclusio est p̄me partis prime phylozophie.

Utrum a verbo eterno res facte sunt ab eterno.

Nec te pturbet ꝟbi p̄mogeniti eternitas aut eterna actualitas quasi per hoc cō cedere cogar⁊ p̄ma creata ab eterno creata eē ac si quis argumētaretur. dixit deus ⁊ facta sunt quia igitur ab eterno. dixit ab eterno ⁊ facta sunt ħuius etenim ⁊ similibus m̄ debo tibi in sequentib⁹ valet in destructione antiqtatis siue eternitatis mūdi et stabilitiōe nouitatis ipsius et etiā in hoc capitulo aliq̄ tibi ostendam sup hīs quorum p̄mum et radicale ē volūtas liberrima ac potētissima creatoris quam libertatē multi non intelligentes errauerūt ⁊ non solum necessitatem. ymo naturalē suitutem imposuerūt creatori estimātes ipsum opari admodum nature qui modus est vt iam sepe p̄dixi tibi mod⁹ seruiētis ⁊ modus seruilis. Sic eñ arbitrati sunt vniuersū exire a creatore sicut splendorē a sole vel calorē ab igne. Sic ex bonitate eius bonitatem vniuersi et ex vita eius vita que est in vniuerso. et adhūc modū de alijs ⁊ ꝑpt hoc ex necessitate inducti fuerunt in illud incōueniēs vt opinari cogerent creatorē neq; aliud nec aliter facere potuisse quēadmodum se hꝫ in p̄scriptis exēplis de sole et igne. Neq; eñ sol hꝫ in p̄tāte lucem suam neq; ignis calorē suum vt pro voluntate sua exeat inde opatio vel non exeat. Creator aūt sic hꝫ bonitatē suam sic potētiā sic sapiam vt ex ea nō exeat nisi φ voluerit ⁊ cū voluerit ⁊ quō voluerit et hec ē nobilitas atq; sublimitas potētie ipsi⁹ ac libertat⁊. Amp̄. hec ē copiositas ac fortitudo sapie creator⁊ vt qcquid fit possit de se solo et p se solum nihil autē ab alio vel p aliud alia ꝟo totū φ possunt ab ipō et p ipm. Cum aūt opatur q̄dā per alia non ipe adiuuat vel eius potētia per illa media. s; mag⁊ illa que p media illa creatur Q⁊ quedam non possunt fieri a creatore immediate sicut aīalia q̄ ex se inuicē generantur non hoc ē ex defectu vel diminutione potētie creatoris s; mag⁊ ex elongatione ipoꝝ ab illa. ꝑpter hoc eñ non possunt recipere a creatore eē absq; medio ⁊ hac eadē de causa ⁊ min⁹ ē ⁊ debilius eē qō recipiūt ab ipō Similiter ⁊ alia oīa q̄ sup ea descēdunt de fontali bonitate creatoris. Quia igr̄ vt dixi totū potest ⁊ a se ⁊ de se creator in creatiōe p̄oꝝum creatoꝝ q̄ indubitāter creat absq; medio Manifestū est φ ea non creat nisi dicēdo ⁊ volēdo. dicēdo inq̄ꝫ vt dixi sup̄a. ⁊ si creare aliquid in eo est non est nisi vel suum dicere dictione huiusmōi vel suum velle. Non eñ mouet aliquid exterius in hmōi creatiōe quēadmodū artifices ho̅es mouēt mēbra sua dum opantur et motu mēbrorum mouent instrumēta vtpote securim dolabrā et motu iterū instrumētoꝝ mouent materias in qb⁹ vel de qbus opantur mouent inq̄ꝫ eas ad formas et actus quas eisdem imp̄mere intendunt ꝑpter hoc ergo dixi q̄ si creare ē aliquid in creatore non ē nisi suū cogitare vel suū velle in creatione hmōi. hmōi autem exemplū est in anima humana vel in alia substantia nobili que si aliqd per se solam operatur suū opari apud ip̄aꝫ ⁊ in ipsa non eēt nisi suū cogitare et suū velle per que oparet illud ⁊ de vnaq̄q; substātia nobili sic se hꝫ et hoc est q̄m in opatiōib⁹ q̄s per se solas agunt nihil habēt apud se p qō operent nisi ipm cogitare et velle. Utrū autē aliquid opari possint in alia q̄ sibi cōiuncta nō sunt q̄stionē hꝫ difficilē dissolubilē Sic posuert Aristotiles ⁊ seq̄ces eius de creatione vel gñatiōe intelligētiaꝝ decem ⁊ qdem etiā de creatione aiarum nr̄arum idipm senseꝛt ponētes p̄mam intelligentiā quam dicūt motorē p̄mi celi creare secundā et scđam terciā. donec veniat ad decimam et has creatiōes posuerūt fieri mōis q̄s dicam in seq̄ntibus. De aīabus ꝟo nostris q̄ ꝯiūcte sunt corporib⁹ manifestū est. φ per suū cogitare ⁊ suū velle q̄ sunt p̄me eaꝝ opationes habēt imp̄ssiones in corporibus suis. Sic motus local⁊ ⁊ aliarū multarū passionū. et per hec etiā in alia corpa sicut appet tibi in exēplo artificioꝝ qō ꝑmo posui. In corpa etiaꝫ alia vicꝫ nō ꝯiūcta eis appēt eis eē mlte impssiones. Sicut eñ opatio fascinatiōnis q̄ generat pueri ⁊ opatio basilisci q̄ solo visu interficit hoīes ⁊ mlte hmōi q̄ sunt d̄ occultis scīe naturalis d̄ qbus ꝑpono multas enarrare tibi ⁊ causas earū patefacere loco suo. Intm̄ igr̄ ad p̄ns determiatū sit tibi vnāquamq; substantiarū nobiliū q̄cunq; sapiēter aut sciēter operant non operari illa nisi per suū cogitare et suum velle et ad hec ad similitudinē opationū

creatoris quem⁹ possibile ē eās assimulari illi quicquid autē fit de eis scire debes q verbū creatoris de quo locuti sum⁹ verbum vnū est p se metipsum influens de se ipso et eē ꝛ vita super omīa q loquutori ei⁹ vel ipsi placuerit. Eodēmodo se habꝫ de voluntate seu velle creatoris. Cū autē volueris ad lucidū hoc intelligere cogita fortitudinē ymaginatiue virtutis ex cui⁹ operatiōe seqtur ex necessitate forinseca operatio quemadmodū dixit qdem phylozophus de quodā qui ymaginabatur casuꝫ cameli et statim cecidit camel⁹. Sic intellige eā fortitudinē virtutis ymaginatiue in aliquo vt qcquid ymaginabit statum fiat Si ymaginat edificari domū eo ipso statim edificet ꝛ si cadere statim cadet. Sic ꝛ fortitudo ꝛ virtus verbi pmi ac pmogeniti Cui non tam ars vel sapia quā etiaꝫ vita ꝛ vita est arꝫ fructus in fluentissim⁹ in oē receptibile. Ueruntamē per vltimitatē libertatis vt supra dixi pter qd ipsū ē ars viuida ꝛ virtuosa in fine virtuositat et redūdantissima in vltimo redūdationis et de volūtate creatoris similr se hꝫ in aīabus aūt nris debiles sunt artes et parue influētie ita vt pene aride sint pter qd nisi multo opatu ꝛ multiplicib⁹ auxilijs non influūt sup malicias artificioꝝ q apud nos sunt. Sic ꝛ volūtates nre debiles ꝛ infirme eq̄ lia autē influētie ꝛ virtutis sunt ars pma ꝛ volūtas prima sup ea q sunt ꝛ sup ea que nō sunt hoc ē eque p oīa possibile ꝛ eiusdem omino facultatis est eis influere sup ea que non sunt vt sup ea q sunt ꝛ hoc est q dixit sanctus et sapiēs in sermone suo q vocat ea q non sunt tanq̄ ea que sunt hoc ē addncit ad eē. ꝛ ista vocatio vel adductio non ē nisi suū cogitare ꝛ suū velle q supra diximus hꝫ aūt questionē vtrū alia vel aliter creare potuerit et dat cām huic q̄stioni ꝛ difficultati id qd dixi supra q p vbum vel artē suam exeunt a creatione vniuersa. Cum em ars eius ꝛ vbuꝫ in nullo p aliquē modorū imitari possit sm illā autē ex necessitate opatur omnis igr operatio eius necesse habet sequi vbum ꝛ artem ipsius q̄re nec aliud nec aliter quā in eius arte fit vel quā dicat aut dixerit pōt vel vnq̄ poterit opari. Sic autē solūmdo est in arte eius ꝛ vbo Sicut opatus ē vel opaturus fit et illa sola in arte ꝛ vbo eius sunt que opatus est vel operaturus fit et illo solo modo quo ea opatus ē vel operaturus fit q̄re nec alia nec alio modo operari potuit vel poterit vnq̄ qui operatus fit. Nihil igr pt minuitare de cursu aut ordine seculorū aut de rerum ꝛ artib⁹. Huius autē exemplum euidentissimū esse videtur q tu dū scribis si nec aliud nec aliter cogitari posses q̄ quod scribis ꝛ vt scribis ex necessitate scptura tua ꝛ modo scribendi sequentur cogitationē tuam et modum cogitatiōis ex necessitate neq̄ aliud neq̄ aliter posses scribis ex vt scribis.

Amplius. si in arte artificis architecti nō esset nisi domus vna manifestū est quia ex arte illa non possꝫ edificare nisi domū illam ꝛ si nō esset nisi vnus modus edificandi in ipso exēplari apud ipsum architectum nō esset possibile vt exiret alius modus operationis q̄re si sola ea que creata sunt vel creanda in vbo vel arte creatoris erant. ꝯ non alia potuit creare. Similr neq̄ alio modo nisi qs dicat artē eē vniuersalem ꝛ exemplar. Similr manifestū multe sigillatiōes in eadē cera vel in plurib⁹ fiūt. Sic ex vna arte edificādi innumerabilia edificia. ꝛ ex vna arte scribēdi innumerabiles scpture. Uerū ita responsio ad inconueniēs id venit vt artē diuinaꝫ concedat arctatā esse ꝛ limitatā circa ea que creata sunt ꝛ que creāda et hoꝝ similia. Hic ē igr hui⁹ finis respōsionis ꝛ hec est intentio q creator potuit ꝛ potest ꝛ poterit per artem suā ꝛ verbum multo plura ex alia quā creauerit vel creatur⁹ sit. Non autē dissimilia neq̄ alias spēs aut alia genera verū. Isti ergo videt ponere finitā eē artē vl sapiaꝫ creatoris quā limitatā circa gnā ꝛ spēs q nunc sunt que indubitanter finita sunt nūero. Sic vt ꝛ forsitā indiuidua infinitā vero ea imponūt q̄ntum ad indiuidua que indubitāter potēcia īfinita sunt. Nec limitatū est vt dicūt creatori vt non possit creare de illis nisi certū numerū. Iā aūt dixi tibi alias q creator ex omnibus modis suis est supra finitū ꝛ supra infinitum et supra cōpletum et supra diminutū

Ampli⁹. declaraui tibi alias q potētia creatoris ē sup possibile simplr nō sup q daꝫ possibile p se neq̄ sup quandā partem possibiliū. Quia igitur possibile simpliciter ē aliquid ymo īfinita que nec sunt nec erūt nec eoꝝ similia. Manifestum ē q potētia creatoris ē ꝯprehēdēs et sub se ꝯtinēs oīa illa qs em dubitat possibile fuisse eē creatoꝝ luminositatē ꝯtinuas dare

vel lune quā creauit vel lune alij quā non creauit ⁊ creare celos quos vellet multarum stellarū de qbus indubitāter nō creauit nisi vnū. Solū eñ celum octauū qḋ vocant astrologi celū stellaꝝ fixarū multitudine stellaꝝ ornauit. Nulli autē inferiorum celoꝝ dedit nisi vnā solam stellaꝫ

Amp. qs dubitat creatorē potuisse creasse celum cuiꝰ motus eēt ꝯtrario motui p̄nominati celi videlicet ab occidente in orientem et celuꝫ etiā cuius motus eēt ab austro in aqlonēꝫ et aliud cuius motus eēt ab aqlone in austrū. Isti autē celi longe dissimiles eēnt ꝓculdubio celis iam creatis sicut aut manifestū hoc tū ymaginaueris celos iā creatos impossibilitate sua et extra actum eēndi. tunc eñ videbis eos tales ꝑ oīa celos quos dixi ubi vicꝫ motuū contrarioꝝ motibus celorū qui sunt videbis in qꝫ eos. ita se habere potēcia et non inuenies alteros digniores aliis vt potiꝰ detur eis eē quā illis qntum in ipsis est hoc autē est qm̄ nihil qḋ extra creatorē eēt induxit eum ad hoc vt potius daret eē istis qm̄ illis. tunc eñ illud esset p̄or causa essendi celis. qm̄ ipse creator ⁊ etiā magis causa tum ipm creatorē causaꝫ efficeret in effectu qmadmodū didicisti apḋ auditū Aristotilē qꝫ finis est magis causa qꝫ efficiens qꝛ ipse efficit vt efficiens sit efficiens in effectu. Quare manifestū est qꝛ si ita eēt p̄ma causa que ē creator benedictꝰ ⁊ sublimis nec p̄ma causa eēt nec maxima causa qꝫ igitur istis potius datum ē esse quā illis sint ꝑ electionē liberrima et bonitatē solam creatoris non suasam nō inductā a foris. hec est per aliud extra se vllo modorum. Uides igitur qꝛ multa sunt possibilia in se hoc ē non ꝓhibita impossibilitate essendi naturali que ipe creator non vult eē neqꝫ ducere de potentialitate eēndi in actū. Uel ꝓpter hoc qm̄ ea q̄ iā creata sunt illa secum eē non paciuntur sicut preostendi tibi vbi locutus sum de vnitate vniuersi et declaraui tibi qꝛ mōus vnꝰ non patitur aliū esse alia v° moderatur creator vel paruitate vel paucitate ꝓpter alia qmadmodū de serpentibꝰ et draconibus et aliis q̄ notencia vocant hmōi enim aīalia magnitudine sua et multitudine vel oestruerent alia vel turbarēt ⁊ lederent ea intolerabiliter. Si quis autē q̄rat qm̄ in materialibus quēadmodū dicit Aristotiles nihil distat inter potentiaꝫ et actū et iterū idem ē potentia ⁊ actꝰ vt qꝫ est veritas apud creatorē nihil eoꝝ qꝫ q̄ eius sunt per se est vt potētia. imo vltimo actualitati vnū quodqꝫ eoꝝ ergo qcquid potest loq vel dicere sublimi illa dictione vel locutiōe dic semꝑ et cogitat in effectu Similr ⁊ qcquid potest velle ⁊ vult. Si ergo nihil aliud ē apud ipm ⁊ in ipm suū creare vel facere. Quicqd pōt facere vel creare creat ⁊ facit. ymo ab eterno creauit et fecit. Attende diligēter in hijs que dicā ubi sup q̄stione hac in hoc loco. licet magis ꝑtineat ad tractatū p̄mum huiꝰ magisterij. Dico igitur qꝛ sermones nr̄i audibiles facti sunt nobis multi ex necessitate et hoc est qm̄ sermones intelligibiles nr̄i quia rebꝰ v̄tuti nostre intellectiue aduenniūt multi sunt similiter ex necessitate causa autē in hoc ē. qm̄ hmōi sermōes res sequntur a qbus sunt sicut ymagines ⁊ vmbre in multitudine sua et paucitate in vnitate sua atqꝫ diuersitate. Sermo v° creatoris non sic. Similr neqꝫ cogitatio eius neqꝫ sapiētia vel ars. hoc aūt est qm̄ non ipse a rebus est sed res ab ipso ꝓpter qḋ res sequūt ipm prout est eis possibile ipe autē eas precedit ſm excellentiā nobilitatis sue. Aliud etiā attēde in hoc qꝛ sermo creatoris cū sit vnus in vltimitate vnitatis tam multiplex tāqꝫ innumera rerū diuersitas per ipm dicitur a creatore ⁊ hoc absqꝫ ꝑmixtione ⁊ confusione per omnē modum adeo quippe singula ⁊ que sunt ⁊ que eē possunt lucidissima distinctissimaqꝫ expressione ꝑ ipsum dicunt licet simul ac si vnūquodqꝫ eorū solum diceretur apud nos v° econtrario se habet quia vno sermone vnū solum dicimꝰ. Nec est nobis possibile multa singulariter et expresse atqꝫ distincte vno sermone dicere. Amp. illo eodē sermone quo dī creator aliqd eē futurū cum est futuꝝ diceret illud idēꝫ nō esse futurū si non esset futuꝝ ⁊ eiusdē cogitatione eodēmodo se habet apud nos at ecōtrario se habet qm̄ non nisi cōtrariis sermonibꝰ cōtraria dicimꝰ artes igr̄ nr̄e et artificia deter̄minata sunt ad certas maneries opm et vltio nihil possunt. Sicut ars edificādi ad edes, ⁊ in mltū aliogenꝰ operis quidqꝫ posse ars v° diuina econtrario se habet quoniā non plus ordinata est ad vnum genus opis quā ad alia si ne sint contraria siue omino dissimilia et incōtingentia. Causa aūt in hoc est quo-

niam artes nostre et scientie que deorsuz
sunt in animab⁹ nostris a rebus ipis sūt
tanq̄ʒ umbre quedam et appariciones re
sultantes in speculis intelligentiarum no
strarum ab ipis et ꝑpter hoc sequūť eas
interminater ac limitanter ab ipis ars au
tem diuina non a rebus ē sed res ab illa.
⁊ ideo res sequūtur illam non econuerso
nec ab ipa sunt per naturalez operationē.
imo p electionē liberrimam. et voluntatē
imperiosissimā. Si enim p naturalē ope-
rationem essent ab illa quemadmodū si-
gillationes et signaculis et impressionib⁹
ordiata eēt et necessitate ad res sigillatas
et impressas per ipam et nō posset in alia
operum genera. quēadmodū sigillum et
signaculum nō potest in alterius mōi yma
gines q̄ʒ sit ea qua ipm insculptum est vel
impressum et hoc est quoniam non impri
mit vt vult, neq; imperat materie recipere
similitudinem suam. Sed impm̄it vt ha-
bet et qualem habet ymaginem. Qᷓ si oi
cerit quia quoniam ars omnia similiť im
p̄mit vel oat rebus formas quales habet
et qualiter, dico quia hoc non est verꝫ sim
pliciter. imo imprimit et oat et vult et qua
les vult. Scōm quid tamen verū ē q̄ im-
p̄mit quales habet licet per similitudinez
remotissimaʒ et incompabiliter superemi
nentem distantiā ex eadē eñ forma seu si
gillo impm̄it vni materie vnā formā et al
teri contrariā vel alteri⁹ generꝭ et hoc ē ꝑ
pter altissimā amplitudinē suā q̄ ei nō so-
li possibile. sʒ eque facile ē vnā formā aut
quācūq; aliā dare cuicūq; receptibili quē
admodū potentie q̄ est sup vtrūq; oppo-
sitoꝝ. id ē sup facere ⁊ nō facere liberum ē
virulibet hoc ē vtrūq; oppositorū cum sit
vna nec artať ad alterꝫ. sʒ p electionez ad
qḋ voluerit se inclinat. Sic ē et de arte di-
uina q̄tū ad libertatē ⁊ amplitudinē suaz
Diligēter aūt ꝯsidera silitudinē quam po
sui tibi de ṽbo cū ei verbū dei qḋ ē et ars
ipius vnū sit p omnē modū ⁊ impartibile in
vltimitate impartibilitatis. Illo tamen si
ue p illud et ipe de⁹ seipsum dixit et oīa di
ctio de spirituali pfecta ex oīb⁹ mōis. Quā-
ta aūt multitudie sermonū indigeam⁹ ꝑ-
pter multitudinē rerū nobis dicibiliū ma
nifestū ē tibi. Que aūt compatio illi⁹ ṽbi
p̄mi ad sermones nrōs. eadē ē et art⁊ illi⁹
ad artes nostras. Uides aūt o e nr̄is s̄mo
nib⁹ q; nullo eoꝝ pfecte di apud nos. nisi
vnū ⁊ hoc ē ꝑpter angustias cogitationū
nostraꝝ q̄s sermones nr̄i sequunť ⁊ si ag
gregauerimus multitudinē sub noīe vno
dicem⁹ p illud multitudinē illā sed aggre
gate solūmō ⁊ non diuisim ⁊ sigillatim ⁊
ex oībus modis ī vltimitate lucitatis et
expssiōis oīa dixit ab eterno p̄m⁹ locutor
Sicut ⁊ declaratū ē tibi in p̄ma pte hmōi
magisterii ⁊ si alie fuissent res future q̄ fu
erint ⁊ alioꝝ generū si possibile eēt eedem
verbo p oīa equiter atʒ similiter dicte fuis-
sent. Jam ergo declaratū ē tibi p hoc q̄m
sicut eodē ṽbo p oīa eq̄liter atʒ similiť di
cte fuissent. Jam ergo declaratū ē tibi per
hoc q̄m sicut eodē ṽbo alia dicta fuissent
si alia facere voluisset. Sic ⁊ eadē arte alia
facta fuissent nec arte nec ṽbo vllo modo
rū in aliquo immutato ⁊ hoc ē qḋ declarā
dū erat tibi sup questione p̄missa. Si eñ
ars illa eēt sicut artes q̄ apd nos sunt. aut
cogitatus creatorꝭ seu cogitatio eēnt sicut
nr̄e reuera nō posset ex illa ra te vel cogita
tione alioꝝ generꝝ opa fecisse nec possʒ fa-
cere in futurū. Et exemplū euidens ē in po
tēcia libera sup vtrūq; oppositorū vel sup
multa genera operū de q̄ nulli dubiū est.
qn eadē sit p oēm modū quodcūq; opus
ex ea ꝓcesserit. Sic se habet de arte de ver
bo atʒ cogitatiōe creatoris. exemplū aūt
quantū mihi videť satis ꝯueniēs ē in quā
tūlibet magno exercitu clangor bucine ex
q̄ clangore licet vno vel vnico tot tam mľ
tiplices et varie ordines ꝓcedūt ex clange
re ipo in exercitu ipo ad ipm ei vnicū cla-
gorē bucine alii ad machinas erigēdas.
alii ad arma ꝓtectionis. alii ad arma im-
pugnatiōis currūt. alii ad suffodiēdos mu
ros alii ad implēda fossata. alii ad alia pu
gnādi officia vel artificia festinēt vľ se ppa
rāt sic dato signo militib⁹ a duce simul oi
uersitas ī militib⁹ ⁊ aliis bellatorib⁹ inue
niť. Eodē mō creatore semel tamē loquē-
te et velut vnicū sermonis sui ineffabilem
sonū spiritualē emittēte vniuersitas opm
naturaliū in mōo ꝓcedit. ac si vniuersitas
creaturarū ṽbū ei⁹ audiat. Si eñ ex vna
vo lūtate vel intentione regis aut p̄ncipis
vni⁹ q intēdit cape vel expugnare castruz
aliqḋ vel vrbē tāta ꝓcedit multitudo ope
rū instrumētoꝝ in exercitu vel obsidiōe il-
lius vel ex eo verbo q̄ p̄cipit exercitui suo
vt expugnēt castrū illud. Quid mirū si ex
omnipotētis creatoris verbo. licet vno p
omnem modum ꝓcedit innumerabilis
varietas operum in mundo.

Utrū omnia p verbū simlˀ creata sunt

J quis aūt querat quō nō cū ipa prolatione hmōi vbi oīa simul et facta sunt cū ex vbo et per verbū tanq̄3 causa efficiēte ⁊ sufficiēte omia facta sunt. Rn̄deo q: nō oīa simul effici poterūt. licet simul dici poterint. imo reuera dicta fuerint. Simul tamē oīa fieri nō poterunt tu ei et pater tuus at3 mater simul fieri nō potuistis. Silr̄ neq3 pullus ⁊ ouū ex q̄ generandus erat ipe. Eodē mō neq3 semē ⁊ id qd̄ generandū erat ex semine ⁊ in erem plis etiā q̄ p̄misi manifestū ē. Et si eīm vno verbo imperur expugnatio vrbis ⁊ ppter hoc oīa q̄ ad eiusdē expugnationē faciunt nō tamē oīa illa simul fieri possunt. Scire etiā debes q: creator bn̄dictus nō aliṫ dixit res fieri quoniā facte sint imo dixit vnū quodq3 fieri suo tpe ordine et loco sicut et tu nō cogitas oīa scribi simul q̄ scribis. s3 vnūquodq3 suo ordine scribis ⁊ etiam cū cogitas in vniuersali scribere librū nō cogitas ipm scribere totū simul sed particulatim et ordinate ⁊ ō vnoq̄3 et artificio sic se habet. Quātofortius igr̄ creator sapientissimˀ vt dixi omnipotētissimo vbo suo nec cogitauit ineffabili cogitatu suo oīa fieri simul. Sed magis ordine quo ɔgruebat eis esse et fieri. Similiter ⁊ tempore.

Utrū creator meliores cernere potuerit q̄3 creauerit.

Uereret: aūt aliqs. vtrū meliores potuit res facere vel creare q̄3 fecerit vel creauerit ꝗ si potuit. q̄ igr̄ causa restrinxit largitatē bonitatis eius ⁊ arctauit ad hanc mensurā bonitatis i qua res create sunt Si vo nō potuit hoc ē longe maius incōueniēs hoc ei ē ponere finitā tam eius bonitatē q̄3 potentiā. bonum eīm maximū ex largitate alicuius procedere potest si finitū ē. finitā eē videtur indicare largitatē. Similiter ⁊ opus se h3 ad potentiā. hoc igr̄ ē dicere q: totā se effuderit diuīa largitas in dando q̄ dedit rebˀ creatis cū nihil maius aut meliˀ eis dare potuit. Debes igr̄ hic scire q̄ quasdam res quantū erat de amplitudine ac copiositate potētie sue maiores ⁊ meliores q̄3 creauit creare potuit sed ille nō erāt receptibiles maioris bonitatˀ aut meliores creabiles. Sic forte luna nō potuit creari luminosa queadmodū neq3 terra. Nō eīi terra terra eēt si lumiosa eēt neq3 luna. luna eēt si lumiosa creata esset. neq3 asinus asinus eēt. Si deˀ ipm animal rōnale effecis3 neq3 pulex. pulex ess3 si magnitudinē ceti vel elephātis creator eidē dedisset. Amp. ipe res inuice3 tales imitata nō es sustinere nō possunt. Si ei fecisset hoie3 ad magnitudinē solis tota terra nō sufficeret illi ad habitatione3 neq3 oēs fruges et fructˀ illius ad alimenta neq3 oēs lane ⁊ lina ad vestimēta eiusdē. ⁊ ita hmōi facile est tibi videre i alijs aīalibˀ q: nullo mō seinuicem pati possent Si ei fecisset serpētes ad istar elephantoꝝ ⁊ cetera talia eos aīalia sustinerēt. Silr̄ ⁊ si muscas i magnitudīe aglarū tota habitatio aerˀ q̄ volucribˀ deputata ē muscis solis occupata eēt ⁊ repleta. Manifestū igr̄ ē tibi ex hīs q: creator sapientissimus ⁊ optimus sic tpauit oē. id ē mō3 seu vniuersū ⁊ sic moderatˀ ē singulˀ generibˀ ⁊ speciebus quātitates et paruitates eaꝝ vt seinuicē nō solū paterēt s3 etiā adiuuarēt ⁊ salua eē possent at3 saluari inuicē. id ē in ipo oīi suie mōo. Q̄ si dixerit qs q̄a nō decuit īfinitā potentiā creatorˀ īfinitā3 q3 bonitatē ipius īmēsasq3 diuicias bonitatˀ eiusdē tā modica creasse oīa q̄ creauit neq3 celos neq3 mōm ipum. q̄n potius decēs fuit incōpabiliter maiorē mōm. celosq3 silr̄ creasse ⁊ p̄ magnitudīe illa hoies ⁊ cetera aīalia i mūdo magnos creasse. hic ergo reminisci debes q: corpa ⁊ aīalia nec creari poterūt īfinita neq3 eē. alibi ei didicisti oē corpus ⁊ corporeū ex ncc̄itate eē finitū. Q: igr̄ ex ncc̄itate finita creari et esse ea optuit ista q̄stio eadē eēt si lōge maiora q̄3 sint creasset oīa creator q̄ntūcunq3 eīm maiora ea creass3 finita cū esset ⁊ ppt̄ hoc sp̄ queri posset cur nō maiora ea creasset. Nō fuit igitur ista mēsura magnitudinis ⁊ alioꝝ in rebus creatˀ ex defectu vˀ potētie vel bonitatˀ q̄ eēt apud creatorē3 S3 res ipe sicut paucˀ exēplis ostēdi tibi hanc mensurā potiˀ regrebāt quā q̄3 verissime dici possent q: p electionē ⁊ puidētiam sapiētissimi datoris in hīs mēsuris ⁊ dispositionibˀ create sunt res. celum vo tm̄ creatū est ⁊ celi alij quātum decuit ⁊ regsiuit vnitas creatiōis ipius que reuera multiplex ē vt etiā sapiētissimis inexplicabilis. De sole vo illud ad presens dico q̄a forte celo suo nec debuit nec potuit eē. neq3 sol maior neq3 aliˀ queadmodū vides in corpore vnius aīalis q: non ꝑt absq3 perturbatiōe nr̄e ipius vel forte subuersione cor maiˀ eē aut aliud duo eīm corda forte

eē nō possunt ī corpe vni⁹ aīalis. Q̄r si for te duo possunt eē. Sic quidā opinaf de le porib⁹ cuiusdā regiōis tū neq͡ȝ vigīti neq͡ȝ centū corda possunt eē in aliq̄ animali. Eodē mō se hȝ de epate ⁊ splene et mult⁹ alijs mēbris. Hec autē nō ꝓpter hoc dico vt q̄si certū teneas animal probatū q̄ sol sit ī celo suo vel in mūdo suplunari vl̄ etiā in toto mūdo. Sic cor ipi⁹. Sȝ causa exēpli ō mēbris animaliū locutus sū. hec fortā aūt in sequētib⁹ declarabif ubi super hec veritas si deus voluerit. Sit̄r autē loquor tibi hic ⁊ de stellis firis ⁊ celo earuȝ. Forsitā eñ sic corp⁹ humanū ex necessitate nature sue nō vno solo eē ꝯtentū eē potuisset vno solo mēbro alio. Sic celū stellarū nō vna sola stella nec intelligas me hic determiare tibi quot stelle sint in eō. sicut oīa in corpe suo. hȝ eñ hoc questionē ad modū difficilē. Sȝ eius determinatio non hic tibi expectāda ē vl̄ querēda. forsitā autē alicui videri possit eadē questio hec eē. ac si q͡s q̄reret ō cauda pauonis ꝓpt̄ q͡d tanto decore ac varietate coloꝝ ornata sit de toto corpe ei⁹ cur tāta venustate plumarū atq͡ȝ speciositate vestitū sit. Cign⁹ aūt solo colore albo ꝯtentus fuerit et coru⁹ solo nigro. Ubi euidēs ē etiā pauca intelligētib⁹ q̄r ista colorū varietas ac speciositas naturalis ē pauonū caudi q̄ dicim⁹ ꝓpter alios. Cigno quoq͡ȝ ⁊ coruo vnitas coloris ē eis de natura sua. Quid ergo mirū si celo q̄ opinione phylosophoꝝ ē oīm corpoꝝ naturaliū nobilissimū ē varietas stellarū et m̄ltitudo de ip̄a natura sua ad decorē ⁊ ornatū questiōis. Porro hic ita dicta sint vt excitef intellectus tuus ad cogitandū aliq͡d de corpibus celestib⁹ ⁊ de celis ip̄is. Debes etiā scire eū p̄cedentib⁹ q̄ sicut nō fuit dictio creatoris vl̄ verbū quo dixit semetip̄m ⁊ oīa vt eēnt vel fierēt simul oīa. Sic nec fuit volūtas ip̄ius aut velle vt eēnt vel fierēt simul oīa ⁊ licet mirabile videaf potest velle aliq͡d q̄ nō vult. Uerꝫ si vellet illud nullo modoꝝ eēt imutata volūtas ip̄ius ⁊ eēt verꝫ q̄ illud voluerat ab eterno ⁊ eodē velle quo vult aliq͡d. potest velle ei⁹ ꝯtrariū vel nō velle idip̄m absq͡ȝ vllo modoꝝ mutatiōis q̄ fiat apud ip̄m vl̄ volūtatē suā. De his aūt expediui me ī gebri⁹ magisterii q̄ p̄cedit hāc ⁊ declaraui tibi ratiōes ei⁹ q̄ ē scire ⁊ ei⁹ q̄ ē velle apō creatorē ⁊ hȝ vnū sint subiecto ⁊ essentia q̄r tū differūt rōe seu relatiōe seu respectu nō de quociq͡ȝ p̄dicaf alteꝝ et alterū. Sic vides q̄r scire ⁊ sciri rē vnā solūmō dicūt hoc ē scientiā. sȝ diuerso respectu et ꝓpter hoc nō ō quociq͡ȝ d̄r sciri d̄r ⁊ scire. ꝑ modū eundē se habent amari ⁊ amare et vniuersaliter oīa q̄ apud nos dicunt app̄hēsiones aut animaꝝ passiones aut actiones forīnsecas q̄ sunt ex his. Sic sūt dicere et dici et significare et significari de ip̄so nec creare ibidē patefactū ē tibi ī capitulo de p̄dicamētis et p̄dicatiōibus q̄ fiūt ī rebus diuinalib⁹ q̄r creare nō d̄ic aliq͡d ī creatore sȝ de ip̄o neq͡ȝ illuminare d̄ic aliq͡d ī sole. sȝ ab ip̄o ⁊ ꝓpt̄ hoc creare nō est aliq͡d in ip̄o creatore vel apud ip̄m. sȝ magis ab ip̄o. Creatio eī nō ē nisi nouitas existēdi vel eēndi ex volūtate creatoris absq͡ȝ medio. illud q̄ppe solū ⁊ ꝓp̄e creaf q̄ est ab isto creatore absq͡ȝ medio generāte sȝ aut efficiēte aut etiam instrumento.

Error aristotel̄ ⁊ alioꝝ phylosophorū q͡ sequūf eū de generatiōe ītelligentiarū et corporū celestium atq͡ȝ elementorū.

Quoniā igr̄ iā patefactū ē tibi sermone vniuersali q̄liter exiuerūt a creatore p̄ma creata ip̄ius. Simul ua fuerūt vel p̄mū creatum si vnū solū fuit ⁊ ostensū ē tibi q̄m ꝑ v̄bū suū qd̄ ē dicere q̄r dicēdo dictiōe sua vnica spirituali ⁊ ex oībus modis suis p̄fectissima ⁊ dedi tibi exempla ⁊ silitudines ad hec. Quia vero posuerūt phylosophi maxie peripatethici .i. seq̄ces aristotel̄ ei q͡ famosiores fuerūt de gēte arabū in disciplinis aristo. p̄mū creatū ex necessitate fuisse vnicū ⁊ dixerūt illud eē ītelligētiā p̄mā nobilissimā et ex ea eē ꝑ modū quē dicā p̄mū celū ⁊ motū eiusdeȝ ꝯueniēs ē vt ō his faciā hic aliquā ꝯsiderationē. Radix igr̄ opiniōis eoꝝ hec fuit. Uisuȝ q̄ppe ē eis ex vno scd̄m q̄ vnuȝ nō posse eē nullo modoꝝ nisi vnuȝ. Multitudo eī ī causato vel ī causatis vt ip̄i estimauerūt nō h̄ret causā si ex vno ꝑ modū quo ē vnū eēnt multa ⁊ hoc ē q̄m vnitas nō potest eē causa multitudinis ꝓpter ꝯtrarietatē q̄ ē īter eas ex neutro eī ꝯtrarioꝝ ꝑ se potest eē reliquū. vñ igr̄ erit multitudo ī causato vl̄ causat̄ eū causa sit vnū ⁊ causans ꝑ modū q̄ ē vnū tm̄ ꝑ illū eī modū nec causa multi nec causa multoꝝ aut multitudinis eē posse videaf eis q̄re cum creator sit vn⁹ ex vnū ꝑ omnē modū ⁊ nō causauerit p̄muȝ causatū suū. nisi ꝑ se. nō causauit illud nisi ꝑ modū quo ē vnuȝ. Quare ex eo

vno nō nisi vnū ꝛ ex eo vnico nō nisi vni
cū. Deinde ꝓcesserūt vlteri⁹ ꝛ putauerūt se
declarare modū causatōis isti⁹ ꝛ dixerūt
q꞉ creator tm̄ suū p̄mū non causauit p me
diū forinsecū ꝛ hoc declaratū ē tibi p me i
p̄cedētib⁹ aliogn ei nō eēt p̄mū creatū cū
mediū creatōis illi⁹ necesse sit p̄us eē cre
atū null⁹ autē modus videbat eis conue
niēs causatōni huic nisi intelligēdo et vo
lēdo. Cū em̄ nō vteret creator vt ita dicat
nisi seip̄o i causando illud nec aliud adhi
beret extra se adhuc nō ē visuꝫ eis q̄ alio
mō se adhiberet creator in causando illō
q̄ꝫ intelligēdo se cū ei extra se nihil ageret
q꞉ nec motū materie nec motū instrumen
ti totū i se agebat quo causaret illud. In
tra se autē q̄d agere poterat nisi intellige
re seip̄m q̄re intelligēdo seip̄m causauit il
lud. Q̄ si dixerit q̄s q̄a ꝯueniēnus ē vt in
telligendo illud causauerit illud q̄ꝫ intelli
gēdo seip̄m. Rn̄debant q꞉ nō intelligebat
illud vl̄ aliud extra se nisi intelligendo se
tan q̄ꝫ exemplar ꝛ speculū lucidissimum ꝛ
exp̄ssissimū vniuersoꝝ ꝛ singuloꝝ ꝛ ꝓpter
hoc in p̄mis ꝛ maxime se itelligit et intelli
gebat eternaliter ꝛ ꝓpter hoc ꝛ p hec oīa
alia. Magl̄ igr̄ ꝯueniēs fuit vt intelligen
do seip̄m crearet sibi. q̄ꝫ intelligēdo ipsum
Exiuit ergo p̄ma intelligētia a creatore p
intellectū ip̄ius q̄ scꝫ intellexit seip̄m ꝛ qm̄
creator nō potuit intelligere in se nisi se et
hoc vni. hoc ē absq꞉ vllo modorū diuersi
tatis nō exiuit ab eo sic nisi vnū creaturꝫ
oīm p̄mum ac nobilissimū. hoc autē est vt
ipsi estimauerunt intelligentia prima.

Quomō a p̄ma intelligentia s̄m phy
losophos multa exiuerunt.

q Uonia autē intelligētia p̄ma in se
ip̄a in seip̄a ꝛ in suo intelligere ꝛ i
suis intellect⁹ habuit multitudinē
ꝛ diuersitatē multiplicē ꝛ opari nō potuit
nisi spiritualiter ꝛ intelligibiliter ꝛ hoc est
ad similitudinē creatoris ꝛ hoc quantū ei
assimilari possibile fuit necessario q̄ttuor
ex ea p intelligere ꝛ suū intellectū exiuerūt.
Intelligētes em̄ p̄ncipiuꝫ creatorē in ma
gnificentia sua ꝛ gloria velut tota lumine
irradiata atꝫ repleta emicuit tan q̄ꝫ splen
dorē quendā de seip̄a. Secundā intelligē
tiā Intelligēs aūt potencialitatē suā eiecit
tan q̄ꝫ vmbrā a se materiā p̄mi celi. Intelli
gēs autē semet ip̄am i pfectiōe sua emicu
it de se splendorē secundū ꝛ exiuit ab ea tā
q̄ꝫ radi⁹ minor ac secūdi luminis forma p̄

mi celi ꝛ sic ꝯpletum ē p̄mum celum p ei⁹ in
tellectum ꝛ p intelligere ip̄i⁹ et noluerunt
q̄dem forma istā celi intelligere forma cor
poralē eiusdē. Quarto ṽo intelligēs. hec i
telligētia saū eē spirituale. quo ē intelligē
tia emicuit de se tercium radiū id ē animā
p̄mi celi q̄ ē ṽtus mouēs ip̄m celum loca
liter tm̄ ꝛ hāc intellexerūt eē ꝓpe forma ꝛ p
fectionē celi. Posuerūt q̄ppe celuꝫ animal
eē ꝯpositū ex ip̄o corpe moto tāq̄ꝫ materia
ꝛ aīa hmōi sic mouēte tāq̄ꝫ forma et p viā
ista dixerūt itelligētias iferiores materias
celoꝝ inferioꝝ. ꝛ formas eorū corpabiles.
ꝛ animas exisse ab intelligentiis inferiori
bus donec ventum ē ad decimā intelligētiā
quā posuerūt solē esse intelligibilē anima
rū nr̄aꝝ ꝛ ab ea incipe causationē rex mu
tari et multiplicabiliū ꝛ ex ea etiā esse ani
mas nr̄as ꝛ nihil nobili⁹ posse esse ab eis
q̄ꝫ sint anime humane tāq꞉ cousq꞉ attenu
ato lumine ꝛ debilitata ṽtute p elongati
onem a primo ꝛ vniuersali fonte.

Destructio premissi erroris aristotelis
et aliorum.

b Is igr̄ ita positꝰ s̄m opinionē ip̄o
rū opinionē incipiā disputare an
ita se habeat veritas. Multi ei vi
dent q̄ sic ponunt detraherē glorie et ma
gnificētie creatoris et vltra q̄ꝫ deceat ṽtutis
ꝛ potētie attribuere substātiis antedictis.
In p̄mis igr̄ errare videt circa intelligen
tiā decimā quā vocāt intelligentiā agētem
aut ei possibile ē ei vti suo intellectu ꝛ suo
intelligere quēadmodū supiores vtuntur
aut nō est ei possibile. Q̄ si dixer̄ nt quia
nō ē ei possibile nō ē igr̄ possibile intellige
re se q̄re nec itelligere aliud. Si ei ꝓpe es
sencie sue veritatē quā p̄sentissimā habet
nō pōt p ip̄aꝫ eiusdē p̄sentiā itelligere q̄n
to min⁹ ea q̄ extra ip̄aꝫ sūt. frustra igr̄ ꝛ va
ne nomē ei intelligētie tribuerūt. Q̄ si pōt
p modū illū vti suo intellectu. ꝛ suo intelli
gere debet igr̄ ex illa eē p modū illū alia i
telligētia ꝛ aliō celū. ꝛ p viā istā nō erit fi
nis celorū ꝛ intelligētiarū. Amp̄. deci
ma ista intelligētia intelligēdo se solūmō
vicꝫ itelligēdo potētialitate suā materias
generabiliū ꝛ corruptibiliū causat. intelli
gēdo ṽo actualitatē suā hoc ē pfectionem
potētialitati sue ꝯtrariā formas corpales
eorundē. Intelligendo ṽo se in spirituali
tate sua q̄ ē intelligētia ta⁹ causat animas
hūanas vel intelligēdo alio q̄dcūq꞉. In
telligēdo aūt se sic nō ē nisi vnū neq꞉ oga

tur nisi inq̄ntū vnū quare nō erit ex eā ni si vnū per modū istū. oēs igr̄ anime hūa ne nō erūt nisi aīa vna scd̄m essenciā et veri tatē. Tu aūt debes scire q: in hunc etiam errorē deducti sunt vt oēs aīas humanas exutas a corpib⁹ vnā eē opinarent ⁊ dū sūt i corpib⁹ nō differre vllo modoꝝ nisi dif ferencijs corpoꝝ suoꝝ vnitatē aūt ⁊ essenci am vnā eē oēs. Quē errorē hic destruendū nō suscepi destruet aūt irrefragabiliter ti bi in tractatu de substācijs spoliatis spiri tualib⁹ Amp. Intellect⁹ siue itelligere q̄ creator itelligit se i se ⁊ p se solū nō magis respicit vnū creatū q̄ aliud ⁊ generaliter q̄cq̄d ē creator i se hoc ē sine opatiōe vlla ⁊ respectu ad aliō vel alia equaliter est oi b⁹ Verbi grā. qō ē vel q ē sapiēs in seipo hoc nō magl' ē ad vnū q̄ ad aliō. Nō ei ē magl' sapiēs vni⁹ q̄ alteri⁹. nec magl' vi dēs aut cognoscēs vnū q̄ aliō. qm̄ vidēs ⁊ cognoscēs hoc ē i se ⁊ a se. Ql' ergo ē in telligēs se p se hoc nō magl' ptinet ad vnū q̄ ad aliō. quare nō p hoc magl' est ex eo vnū q̄ aliō ergo nō pot⁹ p hoc exibit ab eo prima intelligētia q̄ aliō quēadmodū ex socrate p hoc q ē socrates eq̄liter ē ad oīa artificia. Silr ex hoc q qs est archite ctus vel edificator nō magis exibit ex eo dom⁹ hec q̄ alia nec ex eo q artifex magl' ex eo exibit vnū artificiū q̄ aliud ex eo ta men q edificator magis exibit ex eo edes vel edificiū q̄ aliō artificiū. Quare mani festū est q: ex creatore inquantū est intelli gens se nō magis exibit prima itelligētia q̄ aliud. In hac ei ɔsideratiōe nec ppinq tatē neq̄ ordinē neq̄ ɔpationē vllā hz ad creatorē pot⁹ q̄z aliqua ex reb⁹ alijs q̄re nō ē dignior vel pot⁹ creat ab illo vel vt prior q̄ aliud ex causatis. Amp. Crea tor p semetipm itelligēs oīa equaliter itel ligit illa. Si eī magis intelligeret vnuz q̄z aliud hoc eēt ei vel a pte reꝝ vel a se. ⁊ a se q̄dē eē nō potest cuz oīa q̄ hz a se equalit' habeat ⁊ p modū vnū absq̄ vllo modoꝝ diuersitatis quēadmodū qm̄ a se sapiēs ē ⁊ bon⁹ equaliter sapiēs ē vt bon⁹ q̄re qm̄ a seipo solo hz q scit oīa eq̄liter ex necessi tate sit oīa. a reb⁹ aūt nō pōt eē ista ineq̄ litas p quā sciat magis vnū q̄ aliō cū im possibile manifestū sit res q̄cq̄z posse adde re vl' minuere scie ipi⁹. Eq̄lit' igr̄ p oēz mo dū itelligēdo seipm itellexit oīa q̄re nec p hoc q itellexit se nec p h' q itelligat oīa di gnior fuit prima itelligētia vt magl' exiret ab illo vel prior q̄ aliqd alioꝝ. Relinq' ergo creator oīpotenti libertas sua ⁊ electio qua ab eo exiuit primū vel vnū vl' multa q̄ voluit ⁊ put voluit Amp. si nō esset opatus in creatione p electionē suā ⁊ liber tatē supereminentissimā sed p ordinem quē isti hic opinant eēt opat⁹ pculdubio p mo dū nature. hic aūt mod⁹ put didicisti mo dus ē fuiētis ⁊ nō libertate vltia ⁊ modū opandi ⁊ opationē suā eligētis. Amp. si prima intelligentia destituisset vel cessas set a suo illo intellectu et itelligere nihil aliꝰ oꝝ eēt creatū. hoc ē nec celū. nec ea q̄ celo rū sunt. Que igr̄ fuit sapiētia creator' in p te ista vt in potestate vni⁹ substācie poneret totū eē ⁊ totū nō eē vniuersi. Amp. Aut potuit cessare ab hmōi intellectu ⁊ intelli gere prima itelligētia aut nō potuit. Si po tuit p volūtatē igr̄ ⁊ electionē inclinauit se ad ista intellecta ⁊ ad hmōi intellectū et i telligere ēq̄re et ad totuz q ex illis effectiue subsecutū ē p libertatē igr̄ sua ⁊ electionez causauit oia causata sua. Quātofortius er go creatori ɔueniēs ē sic causare. Amp ordine nature prior erat ei potēcialitas sua q̄ actualitas sua. ipa aūt intellexit res or dinare in ordine q̄ erāt prius ergo itellexit po tēcialitatē suā q̄ actū seu pfectionē illi ɔtriā Idē aūt ē ordo causaꝝ et effectuū q̄re fuit prius materia celi scd̄m hoc q̄ forma eius dē ⁊ hoc ē falsū qm̄ nec prius tpe tūc ei essz materia actu spoliata a forma sua nec prius ordie nature cū actus a causa sit ppt' quā ē potēcialitas ⁊ materia ppt' formā sicut nā ecōuerso corp⁹ ē ppter animā ē nō aia ppter corpus. Si vo nō potuit cessare ab i tellectu illo ⁊ hmōi intelligere. Sz fuit ei necessitas intelligendi illa ⁊ eo mō ⁊ ordi ne aut ista necessitas fuit ex violentie vigē tis desup ipam fortior' aut fuit ei de perfe ctione bonitatis sue quō creator dr̄ ex ne cessitate bñfacere ⁊ nō posse aliter vel ma lefacere. Q' si fuit ei necessitas illa violen tie tūc nihil erat attribuendū ē deesse causa toꝝ alioꝝ. Magis em̄ passa ē violēcia ab ipo cogēte hoc est inferente illā qm̄ egerit aliqd. gladius em̄ q violēter vibrat in ali que ppe nihil addit s; magis alienā patit actionē. Si vo ex pfectiōe sue bonitat' fu it ei sic intelligere vt dixi pfecto intellexit ita q: noluit causare causata pdicta q̄ scie bāt eē debere p suū intellectū vel suū intel ligere ⁊ ita redit tā ad libertatē qua dixi ti bi ⁊ electionē. Amp. scd̄m hoc magis vi

dēt volūtas eiusdē causa fuisse q̄ꝫ intellectus vł intelligere ipi⁹. Cū ei vellet eē causata sua et sciret ea nō aliter posse nisi per suū intellectū ꝛ suū intelligere voluit ꝓpt̄ hoc vt illa eēnt sic intelligere q̄re volūtas fuit ibi q̄si p̄mū mouēs ꝛ p̄mū agēs. Qualiter igr̄ ponit mundū ꝛ solū itellectū seu intelligere p̄me intelligentie causaꝫ eē q̄tuoꝛ illoꝝ q̄ dixi ꝛ de volūtate eiusdē omino tacet. Amplı⁹. vtrū istoꝝ duoꝝ ꝓcedat vel eā noluisse eē causata ei⁹ qa sic intellexit vt dictū ē vel eam sic intellexisse qꝛ noluit illa eē. Si em̄ qa noluit illa eē ido sic intellexit tūc indubitanter p̄ma potissima causa eēndi sequētia fuit volūtas ipi⁹. Si vo quia intellexit illa p suū intelligere debere eē ideo noluit sic intelligere ꝓpter hoc scꝫ vt illa eēnt q̄si suū intelligere suaserit ei vt vellet illa eē eo ꝙ p ipm cognoscebat bonū eē ꝙ illa eē deberēt ꝛ hoc longe aliter inuenit̄ alibi licet ei visus ostendat animali in quo ē ꝑiculū vie aut securitatē aut aliā comoditatē nō ꝓpter hoc tamen mot⁹ dr̄ visualis aut ex visu eē. imo magł voluntari⁹ ex volūtate. Quia igit̄ intellectus erat apud euꝫ sicut visus interioꝛ aut spiritualis nō ei attribuēdū ē aliqđ ex causans q̄ p voluntatē ab eodē tanta sūt. Ut qd ergo nudo intellectui ꝛ soli eiusdē illa attribuūt mentionē de volūtate ipi⁹ nullā penitus faciētes. Amp̄. in celo stellato qđ s̄m quosdā p̄mū ē ꝛ secūdū istos ad minus secundū inuenit̄ tāta multitudo ꝛ stellarū et naturarū ipaꝝ ꝛ ꝟtutū et figurarū earūdē. cui nec ꝯpabilis ē diuersitas aut multitudo cuiuscūqꝫ celoꝝ inferioꝝ. Cū igr̄ intelligentie quāto supioꝛes sūt tāto motioꝛes sint et a multitudine elōgatiores necesse est scđm positionē eoꝝ causata earū eē motioꝛa ꝛ a multitudine remotioꝛa q̄re p̄mū celū erit remoti⁹ a multitudine q̄ꝫ alij inferioꝛes. Nos aūt cōtrariū manifestū videm⁹. Amp̄. si intellect⁹ vel itelligere creatoꝛis quo intellexit seipꝫ ꝛ sic intelligēdo causauit p̄mā intelligentiā nō exiuisset in ipam intelligentiā. hoc est si eo vł per ipm nō intellexisset p̄mam intelligentiam nō causasset eam per illud et ad hunc modum se habet de omni artifice per artem siue per intellectū causantē. Si em̄ architect⁹ nō intelligeret aut ymaginaret̄ domū quaꝫ edificat vel edificare disponit nullomō per intellectū vel ymaginatiōꝫ edificaret illā hoc enim ē quemadmodū si scriptoꝛ intueat̄ aliud q̄ꝫ ipsā scripturam quā scribit aut pictoꝛ aliud q̄ꝫ picturam quā figurat. neqꝫ em̄ scriptoꝛ vł pictoꝛ se ipꝫ tantum aspiciēdo scribet vel pinget aliquid foꝛs artificiose siue decenter. Silr̄ neqꝫ cogitādo seipsum solum aut imaginādo. Eodēmō se hꝫ si aliud aliqđ q̄ꝫ se vel picturā vel scpturam solūmō cogitet aut ymaginetur. Qualiter em̄ aliqs artifex aliud solūmodo q̄ꝫ artifitiū suum cogitans aut ymaginās nullo aūt modo ipm artificium opabitur illud. hoc enim non posset esse nisi a casu quoniā vt aliqs cogitās edificare solūmodo illa hoꝛa scribat vel pingat non eē possibile nisi a casu omne aūt qđ est ex casu nō est per artem vel intellectū siue ymaginationē. Aggregata igitur ex omnib⁹ bus ratiotinatione manifestū est quoniā creatoꝛ p intellectū in semetipꝫ solūmodo refluxum et in res nullomodo exeūtem vel extensū nihil creauit vł aliter causauit hoc ē per intellectū vel intelligere quo se solū intellexit. nihil omnino creauit vel aliter causauit q̄re neqꝫ p̄mam intelligentiā aut aliquid alioꝝ. Necesse igitur fuit intellectū creatoꝛis exiuisse et extensum fuisse extra ipm hoc ē intellexisse euꝫ omne id qđ creauit quare intellexit ex necessitate p̄mam intelligētiam si eam creauit per suū intellectū ꝛ suuꝫ intelligere. Aut igitur intellexit illam solam cum ipsam causabat. aut illaꝫ potius q̄ꝫ aliquid alioꝝ quod si illam solam apparet ubi imbecillitas hmōi hoim̄ ꝛ impossibilitas sermōis istius. Primū q̄m limites ponunt intellectui creatoꝛis arctātes ipm ad vnū solum intelligendū saltem vnica hoꝛa. Deinde insinuāt i sermone isto suo creatoꝛis intellectū intellectu nimis adeo occupatū fuisse illa hoꝛa aut alia tunc intelligere ꝓhiberet̄ ꝓculdubio non intelligentes amplitudinē ac libertatē intellectus ac sapiētie ipius eē in vltimitate amplitudinis ac libertatis. Sicut et alia oīa que sunt ei per se ac s̄m se oīa em̄ hmōi sunt p̄ma ꝛ maxima et sunt eis in p̄mis ꝛ maxime hmōi autem amplitudineꝫ ac libertatē non est possibile restringi aut prohiberi vllo modoꝝ alioquin nō essent in vltimitate ꝑfectionis consumate cum nō eēnt in vltimitate elōgationis a cōtrarijs suis. Nō em̄ ē in vltimitate ista aliqđ ad qđ vł potētia vł actu accessus possit eē cōtrario suo. Addam aūt istis declarationē

demonstratiuā τ dicam qm̄ apud creato-
rē qui ē pmus verus noiatione rectissima
nō habet locū potencialitatis vllo modo
rū hoc ē dicere quoniā quicqd eius ē totū
ē actus sine actu τ in vltimitate actualita-
tis. Si autē aliqua hora intellexisset intel
ligētiam pmā solam tunc actu illam solā
intelligeret aut potētia igr̄ intelligeret ali-
quid aliud aut nō. Si sic hꝫ igr̄ apō ipsum
locū potencialitatis quantū ē apud ipsum
q̄re nō ē pfectus ex omībꝰ modis suis cuꝫ
pfectibilis sit p acqsitionē intellectus eiꝰ
vel eoꝝ que tūc nō intelligebat nisi poten
tia reducibilis de hmōi potētia ad actum
illius. Si v̄o nō intelligebat potētia aliō
neqꝫ actu illa hora intellectus igr̄ eius est
omniū angustissimꝰ atqꝫ miserrimꝰ. cum
omnis alius intellectꝰ ad nihil vnū arcta-
tus sit τ plīma saltē potētia intelligat. Erit
etiam creator benedictꝰ ignorās omniuꝫ
aliorū nihil em̄ scit nisi q̄ itelligit nihil au
tē intelligit vel intelligere potest ſm̄ erro-
rē istū nisi solā intelligentiā pmā. Tu aūt
vides p temetipm̄ q̄ incōuenientia sequū
tur errorē istū. In pmis em̄ sequit̄ ipm̄ cre
atorē eē insipientissimū deinde ipm̄ igno
rare cultores suos oīaqꝫ q̄ in mōo fiunt τ
alia innūerabilia in qbus nō ē necesse vt
occupem vl̄ me vel te. Amp̄. quecunqꝫ
sunt creatori ex semetipso sunt ei τ equalia
et eq̄liter q̄re intelligere hoc ei intelligere
illud qbuscūqꝫ duobꝰ demōstratis sūt ei
eq̄lia τ eq̄liter cū intelligere vel hoc vel il
lud nō sit ei nisi a se. No magis igr̄ intel
lexit pmā intelligentiā q̄ꝫ aliqd alioꝝ qua
cunqꝫ hora vel momēto. Eodē mō τ eadē
ratiōe neqꝫ meliꝰ intellexit eā qm̄ nec a se
ipso magis aut melius intellexit eā aliqua
hora vel momēto q̄ꝫ aliqd aliorū et hoc ē
qm̄ nec a seipso potuit ei eē ꝓpter illud qō
iā dixi nec a pte itelligētie cū a pte rerū sic
no sit nihil habeat creatoris intellectꝰ aut
eiꝰ intelligere. Quis igr̄ suū intellectum τ
suū itelligere p̄ase τ causauit et causat oīa
causata sua ad oīa aūt eq̄liter se habeant
p oēm mundū suꝰ itellectus τ suū itellige
re eq̄liter igr̄ simpl̄r ac p̄aise causat τ causa
uit oīa. No igr̄ solā pmā intelligentiā cau
sauit vt ipi ponūt τ hoc vtiqꝫ verissimū ē.
Verū scito. q̄ iste intellectꝰ ē intellectꝰ ab
ipo genitꝰ. Sic alias tibi declaratū est et
hmōi generationē reuelatione atqꝫ noti-
cia sola gēs xpianoꝝ gloriat̄ τ vocat hūc
intellectū genitum ſm̄ leges suas τ alias

scripturas suas. Sapientiā genitā τ arteꝫ
ac verbū dei et hec ē altissima ꝓfunditas
ad quā nec gens hebreoꝝ attigit nisi forte
in paucis sanctis ac sapiētibꝰ suis videli-
cet ꝓphetis eorū et si q alij hoc a ꝓphetis
acceperūt. Gens v̄o arabū ſm̄ ꝯmunita-
tem suā istud nondum nouit imo iuxta er
rorē quo seducta ē hoc eē possibile ꝯtradi
cit. Auencebron autē thologus noīe τ sti
lo vt videt̄ arabis istud euidēter apphen-
dit. cū τ de hoc in libro quē vocat fontē sa
pientie mentionē expssam faciat et librū sin
gularē de v̄bo dei agēte oīa scribat. Ego
aūt ꝓpter hoc puto ipm̄ fuisse xpianū cuꝫ
totū regnū arabū xpiane religiōi subdi-
tū fuisse aūt tempꝰ nō multū τ narratiōi-
bꝰ hystoriarū manifestuꝫ sit. Nōnulli v̄o
ex antiqua phylosophis sicut plato τ Mer
curiꝰ hec vidisse vident̄ p̄sertim aūt mer-
curiꝰ q de v̄bo pfecto librū integrū scp̄sit
quē et logisteleos ꝓpter hoc noīauit. De-
bes autē scire q̄ intellectꝰ τ itelligere. Si
cut docui te in tractatu de p̄dicationibꝰ q̄
fiūt in rebꝰ diuinalibꝰ ſm̄ duos modos τ
intētiones accipiūt̄. τ vnꝰ quidē modꝰ est
quo intelligere nihil addit. Supra eē nisi
scd̄m respectū aut relationē aliquā. Sed
ipm̄ intelligere creatoris ē eē eius τ eiusdē
intellectus nō ē nisi ipiꝰ eēncia. Ita vt cuꝫ
agit̄ de intellectu ipius hoc ē cū sit sermo
de intellectu ipius aut de suo intelligere si
at sermo de ipiꝰ essencia vl̄ de suo eē. Se
cūda intentiō e τ mō eius intellectꝰ ē eius
sermo spūalis siue intelligibilis τ eius in-
telligere eius loq spūaliter siue intelligibi
liter quēadmodū aūt sermo audibilis ser
mo genitus ē aut ꝓlatus. Sic sermo spūa
lis aut intelligibilis intellectꝰ ē genitꝰ siue
spūaliter ꝓlatꝰ τ ad distinctiōes istas co
egerūt sanctos viros τ sapiētes q ꝓfunda
uerūt ī rebꝰ diuinalibus errores τ ꝯdicto
res veritatis sicut τ ad alias multas Neces
se ei erat vt docerēt hoīes sermonibus q-
bus doceri poterāt de rebus a vulgari in
telligētia taꝫ remotis. Tu ergo itellige ma
gnificentiā v̄bi dei prout fuerit eiꝰ digna-
tio. Verbū em̄ dei sicut alias te docui nec
minus ē vllo modo ꝝ inq̄ntū ē verbuꝫ dei
nec aliud q̄ꝫ ipē cuius verbū ē q̄propter ex
necessitate deus ē. deus inq̄ vnus cū ipso
a quo ē τ ex hoc seq̄tur ex necessitate vt sit
sermo vnius ī vltimitate vite τ viuacitatis
et sit influens ac redundans in vltimitate
influētie ac redundātie τ vt sit ars efficax τ

opatrix omniū operū creatoris ꝛ vt nō sit
ad modū artiū nrarū atqꝫ sermonū spiri
tualiū nostroꝝ scꝫ velut lucerna solūmo-
do ostēdēs qd ꝛ qualiter agendū sit imo
necesse ē vt sit virtus potētissima oīa effici-
ens ꝛ nō sit solūmō velut sigillū aut signa
culū imo sigillatrix et sigillās impssiōe sue
similitudinis atqꝫ decoris oīa ꝛ hoc sua ele
ctione liberrima ꝛ sua volūtate impiosissi
ma. Quare nō solū ē ars omniū notifica
Sꝫ etiāꝫ virtus omnifica alteriusmodi eī
sermo nō potuit ēē sermo ꝑmus hoc ē pri
mi locutoris. Necesse eī est sermonē ꝑmū
equalē eē p oīa suo locutori seu generato
ri. Sicut declaratū ē tibi p meipm ī tracta
tu ꝑmo Est igr̄ istud verbū dei siue sermo
velut splēdor a genitore suo ꝓcedens oīa
p captu seu receptibilitate eoꝝ illuminās
et pulchritudinis sue similitudinibꝫ omīa
ꝑnt decet decorās. quemadmodū ꝛ splē-
dor solis visibilia. ꝛ ē quēadmodū facies
vlume pulchritudinis eiusdē genitoris sui.
In vniuersum velut in speculū innumera
biliū supficieꝝ speciositatis sue similitudi-
nes diffundens ita vt pulchritudines cre-
aturarū non sint nisi resultationes quedā
ipius. ꝓpt̄ qd faciē dei ipm crebro ꝓphe-
te sancti. imo ipemet in eis ꝛ p eos loquēs
se nominet. Attēde aūt diligēter ꝙ dico ti
bi de speculis vt ꝯsideres diligēter diuer-
sitatē ac varietatē ipsoꝝ. ꝓpt̄ quā alia plꝫ
alia minus similitudinis hmōi pulchritu
dinis et faciei recipiūt. Et hec ipa varie-
tas atqꝫ diuersitas pulchritudo ē maxima
vniuersi queciūqꝫ eīm ex speciebꝫ deēēt mi
nor esset ex illo defectu pulchritudo totiꝫ.
Saluti enī ꝛ ꝯuersationi vniuersi nō pa
rū addit ista varietas sicut ꝑostendi tibi.
Jam igr̄ declaratū ē tibi p hec ꝙ omnitū
eq̄liter causa ē creator et intellectꝫ ab ipo
genitus. Eq̄ aliter inq̄ꝫ q̄nm ad se res to
quedā alius indigēt medijs quēadmoduꝫ
hō anima et corpe. Silr̄ et qd fabricat̄ in-
diget materia fabricabili instrumentis fa
bulibus igneqꝫ et fabro omniū aūt illorū
causator ē et sine illis medijs posset ipe fa
cere id qd fabricatur. hominē tamen face
re non posset sine anima et corpe quia nec
hō eēt si illa nō haberet nec homo est ali
ud q̄ꝫ illa duo simul sumpta vel alterū eo
rū in altero quadā ꝯparatiōe vel mō. Jā
igitur intelligis ex his que dixi creatoreꝫ
oīa q̄ntū ad ipm equaliter causare q̄dā

autē p media que tamen media ꝛ ipe cau
sat cum vult per media et cuꝫ vult sine me
dijs quēadmodum primū hominem sine
patre et matre coiūqꝫ cōmixtiōe causauit
Ceteros aūt p medios parētes vl̄ ambos
vel alterū eoꝝ. nec ꝓpter hoc minꝫ equali
ter causat. Si p vnum medium aut plura
media causat eos quemadmoduꝫ si quis
p vnū operariū aut per mltos domū edi-
ficet nō magis causat eā si per vnū aut si p
multos aut econuerso. Eodē mō si p nul
lū aut per aliqd medium non magis aut
minus cum per nullū medium q̄ꝫ cuꝫ per
aliqd. Quare simpliciter verū est ꝙ crea-
tor equaliter causat omnia quēadmoduꝫ
est de se et etiam simpliciter. quia medius
vel media nihil addunt vel minuūt causa
tioni. Jam enim declarauit tibi in primo
tractatu quoniam creator solus ꝓprie ac
vere nomine cause dignus est. alia vero
que velut media causationi eiusdem de-
seruiunt non sunt nisi nuncij ꝛ deferentes
vltima recepta tanq̄ꝫ missa a creatore hu
iusmodi autem exemplum manifestum ti
bi ē in aere qui est mediū illuminationuꝫ
que fiunt in terra et aqua ꝛ in oculis aīa-
liuꝫ aliisqꝫ illuminabilibus a sole de quo
manifestū ē q2 sicut deferens nūtius illu-
minationū hmōi ē. et nemo dicit ipm esse
causam earū ꝓpe ac ꝟe licet multuꝫ ꝑster
adminiculū ad hec vt pficiātur iste illumi
nationes solē aūt ꝯmuniter nomināt cau
sam veram ac ꝓpam earundē. Eodē mō
se habet de igne et calefactionibus medi-
atis. Similiter de facie quacūqꝫ ꝛ resulta
tionibus eiusdē in speculis. Verū si diligē
ter ꝯsideres ꝙ ꝛ ipe sol et ignis et quicqd
est eis in ꝑte ista simile nihil habēt. ꝙ nō
a creatore receperint et ꝙ vasa sunt influ
entie seu redūdātie ꝑmi fontis et hoc tanq̄ꝫ
hoc pacto atqꝫ ꝯditiōe vt ꝑmuꝫ impleta
ꝙ supabundat in alia receptabilia reflu-
ant ac redundēt quēadmodū alueī fluui-
orum alieqꝫ ꝓfunditates cum implete fu
erint inundationibus fontiuꝫ aut alijs in
alia loca receptibilia ꝙ supest trāsmittūt.
Sic oīa ista q̄ cause noiant̄ inundatione
ꝑmi vniuersalisqꝫ fontis impleta ꝙ super
est ad alia vel deferunt vel transmittunt.
Et hoc ē qd dicit auencebron in libro suo
fonte sapientie hoc ē inquit iudiciū largi-
tatis datoris bonitatis ꝛ obedientie vni-
uersorū ad ipm ꝙ vnaqueqꝫ res cōpellit̄

dare seipam et intellexit in hoc dare simili tudine sui et manifestum est hoc in influen tiis naturalibus adeo ei exclusit creator avaricias a creaturis quantum est de lege nature ut nulla earum possit sibi vel appropriare vel retinere aliquam et bonitatibus suis naturalibus ut non eam pro ut possibile ei est aliis communicet et elargiatur. An putas solem vel minimum radiorum suorum posse retinere sibi. et si retineret illum quod putas creatorem facturum. Merito enim et illum et alios omnes eidem auferret. Agrega igitur exempla ista omnia et similitudines et apparebit tibi euidenter. quia creator causa est simpliciter et equaliter omnium. Sicut est sciens et intelligens equaliter omnia.

Amplius. Si verum esset quod ponunt et sic ponunt creare. id est de nihilo facere. non esset opus proprium ac singulare creatoris. immo commune omnium intelligentiarum quare ipse non esset proprie ac singulariter creator. De nihilo enim faceret vnaqueque earum intelligentiam immediate sequentem ipsam et animam celi sui et insuper ipsum celum suum cum et materia eius et forma de nihilo faceret. Amplius. Cum maior sit potencialitas intelligentie none quam potentialitas prime quod apparet et contrarius. quoniam actualitas et perfectio prime maior est longe quam actualitas et perfectio none quod apparet ex propinquitate ad perfectissimum. id est creatorem et ex nobilitate ipsius qua longe nobilior est quam nona. Quia igitur secundum eos per potentialitatem suam intelligendo scilicet eam causat vnaqueque earum materiam sui celi maior debet ex necessitate esse materia celi lune quam materia celi primi. Quapropter et ipsum celum lune maius debet esse et necessitate quam celum primum. Quantitas enim ex materia est. Amplius. Secundum hunc errorem non erunt nisi decem substantie spirituales abstracte naturaliter. et ideo maius erit credulitas de angelis et de omnibus militiis celestibus. que tamen est omni lege et iam omni opinione pene omnium hominum firmata. Stabilietur autem ubi stabilitione demonstratius multiplici loco suo. Amplius. Minorem honorem ponunt creatori quam cuiuis ex regibus vel principibus cum iuxta eum non ponant multitudinem assistentium et ministrantium eidem proprie enim non assistunt ei vel sunt coram eo nisi qui eum, ut ita loquamur facie ad faciem intuentur et hoc secundum ipsos non est possibile nisi decem intelligenciis vel aliquibus earum quare solitarium valde et absque honore regio illum ponunt. Denarius enim non est multitudo magnificentia regia sola digna neque sola apparere debet in regali palacio.

Amplius. Videmus solem et magnitudine et splendore ceteris omnibus planetis atque stellis maiorem propter quod et celum eius ceterorum planetarum celis videtur esse nobilius cum sit luce sive splendore ornatius. et eius splendore sola tota sublunaris regio illustretur solusque sufficit diem efficere noctemque fugare. Quia igitur idem est ordo causarum qui est et causatorum et proporcionalia sunt semper cause et causata necesse est intelligentiam celi solaris nobiliorem esse non solum intelligenciis inferioribus. Sed etiam intelligenciis superioribus. id est superiorum celorum qui sunt celi planetarum aliorum. Vides igitur manifeste quia non est idem ordo in nobilitate celorum qui est et intelligentiarum. Eodem modo et contra hanc ordinationem facit stella Iouis que tanto maior est stella Saturni. Similiter et stella Mercurij que est omnium planetarum minima cum eius celum non sit omnium celorum planetarum infimum. ymo secundum omnes aut tercium aut quartum. Amplius. Si intelligendo vel se vel alia ita causauerunt celos suos intelligentie nouem causauerunt ex necessitate omnes perfectiones eorum. Quare et planetas ipsos qui quedam perfectiones eorum sunt vel saltem partes perfectionum. Multo enim decori et ornatui celorum suorum sunt planete naturaliter. Quare aut perfectiones eorum sunt aut partes perfectionum ipsorum. et propter hoc causata ipsarum intelligentiarum. Idem igitur debet esse ordo eorum in nobilitate et aliis perfectionibus qui est et ipsarum intelligentiarum. Quare Saturnus secundum hoc erit maximus luminosissimus ac potentissimus planetarum et ita vnusquisque aliorum habebit perfectiones istas iuxta ordinem suum et iuxta quantitatem elongationis sue vel a Saturno vel celo eius. et iuxta comparationes intelligentiarum eos causantium. Tibi autem manifestum est et omnibus videntibus planetarumque circa hec exercitatis sensus ipso contrarium. Amplius. Si intelligentie causauerunt ipsos planetas causauerunt eos vtique per viam causationis per quam et celos suos quare intelligendo possibilitates suas causauerunt materias

eorum. et intelligendo perfectiones suas seu actualitates causauerunt formas corꝝ. Dico igitur quia ex necessitate scdm hoc planete non solum equales facti sunt celis suis. imo idem cum causa. p omnia eedē. Uerbi gratia. Intellectus quo intelligentia celi saturni intellexit potentialitatē suā causando materiā celi sui ꝛ materiā stelle Saturni aut ē vnus ꝛ idē nūero nō repetitus aut nō. Si ē vnus ꝛ idē nūero ergo ꝛ causatū vnū et idē nō solū eq̄le. q̄re materia stelle Saturni. ꝛ materia celi sui erit vna ꝛ eadē numero. Per eandē viā ē ostēdere ꝙ ꝛ forma eorū eadē nūero. Quare celū ipm saturni cū ipa stella eiusdem erit idē numero nō solū equale alterū alteri. Si vo nō ē vnus ꝛ idē numero sed fuit repetitus tamē ex necessitate eq̄lis fuit intellectus quo intellexit p̄mo potētialitatē suam cū causaret materiā celi sui intellectui quo intellexit vel eadē hora vel alia potētialitatē eandē cū causaret materiaꝫ stelle illius. Neqꝫ ei lassitudo neqꝫ obscuratio aliq̄ aut causa minoratōis facta est circa eū cū hmōi mutatōes ad intelligētias nō attingāt. Quia igr̄ ex eq̄libus causis eq̄liter p omnē modū se habētibus eq̄lia esse causata necesse ē. Manifestū est ex necessitate equales eē materias illas p oēm modū ꝛ eadē via ē ostēdere eq̄litatem formarū. Necesse igr̄ erit celū saturni equalē esse stelle sue siue planete ꝛ ad hūc modū de aliis celis scꝫ ꝛ planetis se hr̄e necesse ē circa qd nō optet vel nūc vl̄ aliū disputare

Amp. erit illa innūerabilis multitudo intellectoꝝ q̄s intellexit intelligētia celi stellati dū causaret eius formā. Manifestū ei est q: in seipa nō inuenit tantā multitudinē extra se igr̄ intellexit multitudinē quā itelligēdo causauit tā multiformē varietatē in forma celi illius hoc autē nō potuit esse nisi vel ipa multitudo q̄ inuenitur adhuc in forma celi vl̄ alia post ipaꝫ. alia vo q̄ eēt post illā nō potuit causa eē illius cum causa nō possit eē posterior causato. Si vo ipa mltitudo sic intellecta causa fuit multitudinis postmodū actu existentis in forma celi. hoc ē si intelligēdo eā causauit eā q̄lit hoc denegabit creator videlicꝫ vt intelligēdo p modū istū multitudinem vniuersitatis seu quācūqꝫ ei placuerit non causet eā. Quin etiā tāto amplius ac si fortius istud ꝯgruit creatori q̄nto suus intellectus et suū intelligere sup oēm ꝯparationeꝫ imo cogitatū supeminet itellectibus oim aliorꝝ. Manifestū igr̄ tibi eē oꝫ ex hys q: ista q̄ posuerūt de generatōibus intelligentiaꝝ atꝫ celoꝝ magl̄ dicta sūt subtiliter ꝛ ingeniose q̄s vere.

Cause que videntur in errorē p̄missuꝫ aristotelem et alios induxisse.

Cause aūt erroꝝ istius videnꝫ potissimū fuisse tres haꝝ p̄ma fuit ignorātia eorū q̄ nō intellexerūt verbū creatoris neqꝫ virtutē ipius verbi Est enim nō solū enunciatiuū vt ita loquamur sed etiā imperatiuū imperiositate forti in vltimitate fortitudinis. ppter qd eius imperio obediunt non solū ea que sunt. sed etiam ea que nō sunt ꝛ nō solum in faciendo et nō faciēdo q̄ mādauerit aut prohibuerit. Sed etiā in essendo ꝛ nō essendo in fiendo ꝛ nō fiendo. ppt̄ qd qdē ex pphetis hebreoꝝ dixit qvocat ea q̄ nō sūt taqꝫ ea q̄ sūt hmōi autē exemplū ē q: si fuerit dignatio creatoris vt dicat mortuo p verbum illud saū vel p̄cipiat surge eadē facilitate p oia obediet ei mortuus ꝛ surget siue resurget. q̄ obediret ei viuens et sanus iacēs aut sedēs si eū surgere iuberet. Cū ei de se solo ꝛ p se solū potestatē impiosissimā habeat ꝛ in morte ꝛ in vita ex necessitate parifacilitate eidē obediūt. Attende etiā qa nosipi nō solū verbis nostris anunciamus affirmātes et negantes sed etiā imperamus q̄cquid fieri volumus. Sic et creator illo vnico verbo suo nō solum dixit omnia fieri q̄ fieri voluit sꝫ etiā fieri mādauit siue p̄cepit et hec fuit vna ex ignorātiis eoꝝ. qui si forte aliq̄d vl̄ nouerūt vl̄ cogitauerūt ignorauerūt ꝙ eēt imperatiuū iperiositate q̄s oi ꝯi. et hec ē virtus eius omnipotentissima. Secunda causa fuit ignorantia libertatis ipius creatoris qua operatur absqꝫ eo ꝙ nihil prohiberi possit nullo modorum ab eo ꝙ vult aut cogi ad id qd non vult. ipsi autē opinari nisi sunt. Sicut p̄dixi tibi ꝙ operaretur per modum nature ꝛ iuxta ordinem ipius cum ipe opatur per electionē et voluntatem liberrimā. Ql̄ ergo dicunt quia ex vno scdm quod est vnū ꝛ p id qd est vnū omni modo non pertinet ad creatorem in causationibus et creationibus istis. Non enim operatur hec creator hec causata vel causat p id qd vnū aut in quātū vnū sꝫ p voluntatē suā et put vult. Sicut figulus nō per vnitatem suam formas vasa fictilia. Sed per voluntatem suam

⁊ propter hoc facit ea prout vult ⁊ qualia
vult. Sic et p verbū suū qđ non est verbū
solūmodo enūcians. Sȝ imperās impio
fortissimo ⁊ eius imperiū atq̧ volūtas nō
ē aliud ab ipo ⁊ de isto ꝟbo silitudines et
exempla dedi tibi aliq̄ hic Uerbū eī istud
nō ē tm̄ ymago sȝ exp̄ssio creatoris. ymo ē
etiā exp̄ssio volūtatis creatoꝝ lucidissima
ac pspicua qbus datū ē ipm audire et ītu
eri. Tercia causa fuit opinio eoꝝ erronea
qua putauerūt elōgatione posse aliqd apō
creatorē et estimauerūt creatorē lōge esse a
qbusdā ⁊ ppe qbusdā ⁊ ppter hoc ipum
nō opari p se aut minus opari. Nō intel-
lexerūt igr̄ supeminētiā creatoꝝ ⁊ amplitu
dinē ac fortitudinē ꝟtutis eius q̄ attingit
ad summū vniuersi vsq̧ deorsuȝ ⁊ a p̄mo
creatoris vsq̧ ad nouissimū. oīa ptinēs te
nens ⁊ retinēs put vult ⁊ q̄ȝdiu vult alio
qn reciderēt in nō esse Uñ educta sunt ab
ipo ⁊ p ipm. Est igr̄ infra omnia ⁊ sub om
nib⁹ vt fundamentū ⁊ fulcimētū sustinēs
ea ⁊ supportans ⁊ est supra omnia nō so-
lum vt rex et imperator omniuȝ dominan
tissim⁹ imo et vt fons influentissim⁹ a quo
incessanter descēdunt riui seu fluēta boni-
tatū ipius ⁊ sup creaturas eiusdem hoc ē
sup omnia secula ⁊ seculoꝝ singula et itra
omnia et in oīb⁹. oīa nutriēs ppagans
moderās ⁊ regens et ppter hoc operatur
omnia in omnib⁹ iuxta qđ exponā. Quē-
admodū eñ p̄dixi tibi. q̄cunq̧ bona. q̄cū
q̧ salubria q̄cunq̧ quolibet mō salubria
a rebus exeūt de p̄sentia ipius. hoc habēt
quēadmodū q̄ ab anima exit vita ex hoc
ē q̄ñ in ipa anima p̄sencialiter ē fons vite
Sic se habet et in vnoquoq̧ alioꝝ sicut
q̄ a sole exit lux de p̄sentia est vniuersalis
ac redundantissimi fontis ⁊ ad hunc mo-
dū se habet de omnib⁹ aliis opationib⁹
naturalib⁹ seu pon⁹ effluentiis ppter qđ
sancti et sapiētes in lege hebreoꝝ ⁊ i lege
xpianoꝝ creatorē operari oīa in oīb⁹ di
xerunt. Intendentes ⁊ intelligentes om-
nia que sunt nature vel gratie.

De origine celorum.

Quod autē verbū creatoris nō tm̄
sit ars ⁊ sapiētia ex ipo eternaliter
et apud ipm genita atq̧ verbum
quo non solū dixit oīa vel fieri vel fienda
eē. Sed etiā impauit siue mādauit ppter
qđ ⁊ illud dixi imperiū ipius ostēdi tibi p
similitudinē verboꝝ nostroꝝ q̄ nō solum
dictiones nr̄e sunt. id ē affirmatiōes ⁊ ne
gationes. Sed etiā imperia. id ē p̄cepta et
p̄hibitiones et hoc euidēter attestat' san-
ctus ⁊ sapiens in sermone suo dicens. Di
xit deus fiat lux ⁊ ꝯsequēter multa similia
Sicut illud fiat firmamentuȝ que omnia
sonāt imperiū. Uerbū eñ fiat imperiū est
seu mandatū vicissiq̧ insinuans intelligēti
bus creatoris verbū esse etiā mandatum
eiusdeȝ siue imperiū quo p̄cepit luci vt fie
ret ⁊ subiūxit et facta ē lux q̄si diceret obe
diuit lux q̄ nō erat omnipotenti mādato
creatoris et de nō esse. tanq̄ȝ vocata eodē
ꝟbo venit adesse quēadmodū si vocetur
mortu⁹ ad vitā. Eodē ergo ꝟbo ⁊ illo vni
co quo dixit omnia vel faciēda vel fienda
esse mādauit vel p̄cepit vt fierent in nobis
autē nō est possibile ita esse ppter impfe-
ctionē verboꝝ nostroꝝ alio eī ꝟbo er a lia
locutiōe enūciam⁹. id ē vel firmam⁹ vl' ne
gam⁹ aliqd alio p̄cipim⁹ seu mandam⁹.
Cum autem attenderis diuersitatem mul
tiplicem que est in celis a pte motuū suoꝝ
polorum plagarū et quia motus eorū est
declinans ⁊ obliquus a motu primi celi q
solus est rectus inter eos et poli eorum di
uersi a polis eius. poli enim eius poli mū
di sūt ppt' qđ ipm phylosophi applanon
vocauerunt. id est sine errore quoniā mo-
tus eius ē vn⁹ sp equalis nō diuersus ne
q̧ obliquatus obligatus sup polos equa
toris diei siue equinoctialis circuli. Cuȝ in
q̄ȝ hic omnia consideraueris erunt tibi hec
omnia iudiciū p qđ appebit tibi non esse
de intelligentiis et animabus celorū atq̧
celis ipis. sicut possunt et hoc est quoniā ⁊
intelligētie et anime celoruȝ atq̧ ipi celi si
miles essent ex necessitate per omnia exce
ptis ꝯparationibus que sunt fm prius et
posterius ⁊ magis et minus in virtute atȝ
nobilitate ⁊ ceteris hmōi alias autē vnō
eēt ista tanta diuersitas. Similes eñ cau-
se per modū quo siles sunt impossibile ē
dissimiles habere effectus. Iam igr̄ decla
ratū est tibi quia vniuersitas exiuit a crea
tore vt verbū ⁊ imperiū suū seu mandatū
hoc ē put dixit dictiōe sua eternali ⁊ ꝟbo
et put mandauit eodem verbo suo omni
potentissimo atȝ imperiosissimo.

De generatione celorum et elemento-
rum vtrum simul et subito an per genera-
tionem in esse exiuerunt.

Uia ꝟo restant adhuc alie questi
ones determināde q̄rū p̄ma ē vtꝝ
oīa siml' ab ipo exiuerint. aīa in-

q̄ nō per generationē ⁊ corruptionē fiunt
Que ei generāt p corruptionē alioꝝ ex ne
cessitate posteriora sūt illis ex qbus p ipo-
rū corruptionē generāt cū īpossibile sit ali
q̄d generatū corrūpi nisi postq̄ȝ ō bus igr̄
manifestū ē nbi quo ordine a creatore exi
uerint vel exeāt. De substācijs aūt nobili-
b⁊ abstractis atq̄ȝ spoliatis a materia nō ē
ꝯueniēs vt cō siderationē hic faciā. q̄m nō
dum stabilit⁊ ē earū exitus a creatore nec
declaratū eaꝝ eē quoꝝ vtrūq̄ȝ fieri necesse
ē anteq̄ȝ ꝯueniēter inquiri possit q̄liter exi
uerūt a creatore. De celis igr̄ ⁊ terra cete-
risq̄ȝ elemētis de stellis et luminaribus et
forte de animalib⁊ atq̄ȝ vegetabilib⁊ si for
te fuerit aliq̄ hmōi. p̄ma q̄ dico ꝑpt̄ eos
q̄ mōi antiq̄tatē vel eternitatē posuerunt
huiusmodi ei homīes ponere necesse ha
bēt absq̄ȝ p̄ncipio sp̄ fuisse generationem
animaliū ⁊ vegetabiliū ⁊ generaliter ge
nerationi ⁊ corruptioni eternas. Primū
igr̄ inuestigandū ē de celis atq̄ȝ elementis
vtrū simul exiuerint ⁊ vtrū subito an p ge-
nerationē ꝯtinuā. Et inter hec. Si q̄d ho-
rū p̄mū exiuit vel si qua exiuerint prima.
Ubi etiā conabor stabilire q̄ dixit sanct⁊
⁊ sapiens hebreorū ꝓpheta ī s̄mone suo
primo cui etiā gens xp̄ianoꝝ ꝯsentit. dixit
ei In principio creauit de⁊ celū et terram.
Ubi p̄mitta hāc radicē ordo nature ordo
ē creationis cui⁊ hec ē intētio vt q̄ p̄ora sūt
natura intelligāt eē priora creatiōe siue p̄
us creata. Quoniā igr̄ extrema in omī cō
trarietate priora sunt alijs. celū autem vl-
mū ⁊ terra extrema. Sicut loco suo decla
rabo ex necessitate p̄mo creata sunt. Idē
autē est dicere primo creata et in p̄ncipio
creata. Manifestū igit̄ est q̄ in principio
creauit de⁊ celū et terrā hoc ei ē an̄ corpo-
ra alia. Appet igr̄ tibi iam ex hijs q̄ q̄daȝ
narrationes ꝓphetie etiā ꝯclusiones phi
losophice sūt hoc ē ī phylosophia declara
te ac demōstrate sic ē hec. dixit ⁊ facta sunt
mādauit ⁊ creata sunt. Silr̄ ⁊ hec dixit de
us fiat lux ⁊ facta ē lux ⁊ siles narrationes
q̄ ibi subsequūtur. hec aūt narratio q̄ dici
tur. In principio creauit de⁊ celū et terrā
ex mult̄ ꝯclusionib⁊ aggregata ē quaꝝ p̄
ma ē deū esse ⁊ huiusmodi declaratio p̄ti
net ad p̄mā p̄me phylosophie partem.
Alia ꝯclusio ē celū ⁊ terrā creata esse et de
potēcialitate eēndi educta esse in actū eēn
di ⁊ generaliter omē materiatū atq̄ȝ forma
tū ⁊ hāc declarat sciencia naturaliter. Ter

cia ē hec scȝ celū ⁊ terrā inter corpalia pri-
mo creata eē et hmōi demōstratio funda
ta est sup radicē quā p̄misi tibi q̄ ē hec. q̄a
idē est ordo creationis seu generatiōis q̄-
rūcunq̄ȝ q̄ est ⁊ esse sine eēncia ipoꝝ et de-
claratio radicꝭ istiꝰ est p hāc aliā radicē q̄
finiū ⁊ viarū ducentiū ad illos idē ē ordo
in prioritate et posterioritate. Esse aūt vel
essencia sic se hȝ ad creationē seu genera-
tionē sicut finis ad viā suā. Declarat̄ etiaȝ
idem ordo. id ē p̄mitas creatiōis celi ⁊ ter
re per hoc q̄a idem ē ordo actuū et poten
tiarū siue actualitatū et potentialitatum.
Qui autem est ordo potentialitatū idem
est ordo exituū de illis ⁊ q̄ exituum idē ē ⁊
actuū siue effectuū. Quia igr̄ creatio et ge-
neratio exitus sunt de potentia in actuȝ et
potencialitate in effectum essendi. Ma
nifestū est q̄ quoꝝ act⁊ primi siue actuali-
tates eorū exitus de potencialitate primi
sunt. Cuȝ igr̄ celū et terra ex necessitate pri-
ma sint vtpote extrema iter corpalia. erūt
ex necessitate eoꝝ exitus de potencialitate
eēndi in actū vl̄ effectū primi. Exit⁊ v̄o isti
nō sunt nisi generatiōes aut creatiōes eo
rū. Quare manifeste declaratuȝ ē tibi per
hec vt ꝯsequēt̄ ipa esse prima creata ⁊ hoc
ē dicere. In principio. Quarta v̄o ꝯclusio
est celum et terrā a nullo alio creata eē q̄
ab ipo deo seu creatore. Et sup hec iaȝ po
sui tibi ī eis q̄ p̄cesserunt ꝓbatiōes per q̄s
destruit̄ s̄mo eoꝝ q̄ posuerunt celos crea
tos esse ab intelligentijs. Quia v̄o esse nō
potest dari nisi a creatore. Manifestū est
nec intelligentiā nec aliā vllā substanciaȝ
dedisse eē celis vel alijs cuicūq̄ȝ existētibus
Q̄ solus creator dat esse rebus creatꝭ
ex quo ꝯfirmatur quarta conclusio.

Icet autem hoc declaratuȝ sit tibi
l in prima parte h⁊ magisterij faciā
tm̄ tibi hic rememorationē decla-
ratiōis istius. Dico igit̄ si nō esset lux nisi
lux solaris. nō esset lucem vel relucē ī alio
nisi ab illa vl̄ p illā. Sic cū nō sit eē eēncia
le aut primiuum. nisi creator nō erit rece
ptum vel datum nisi ab illo et per illuȝ et
attende diligenter comparationeȝ istam
q̄m esse est primū et maximū. id ē amplissi
mū oim eoꝝ q̄ ꝓcedūt a creatore ⁊ q̄ reci
pit vnūq̄dq̄ȝ ab ipo. Impossibile ei ē ma
nifestū aliq̄d recipi vel fluere sup rem quā
cūq̄ȝ an̄ eē. Nō ei receptibile ē alic⁊ īfluen
tie nisi q̄ iaȝ recipit ⁊ habet esse. Est igitur
eē sicut lumē sparsum a luce creatoris sup

amplitudinē et latitudinē vniuersi et sicut infulciētia in plures ꝓfunditatē ⁊ receptibilitatē siue capacitatē eiusdē. Sic igr ymaginare creatorē in vniuerso sicut lumē radiantissimū ⁊ sicut similiter ymaginare eē vniuersū sic circūfulgētiā ipius ⁊ radiositatē ⁊ lumiositatē quandā ipi⁹ expensam in oib⁹ ⁊ p oia. Sicut igr̄ ea q̄ lucerēt si sola lux solis eēt. suum lucē nō deberēt nisi illi. Sic q̄cunq; sunt nō debēt suū eē nisi creatori ⁊ hoc incō pabiliter ampli⁹ q̄z lucētia debere possent. suū lucere luci solari. Causa autē vna ē in hoc qm̄ lux solarī elōgatione h₃ ex necessitate ⁊ ꝓpinqtatē ad illuminabilia sua ⁊ corpales₃ seu localē. Creator vero vnicuiq; creatorī ꝓxim⁹ ē ac presentissim⁹. imo etiā īum⁹ ⁊ hoc appere tibi pōt p abstractionē siue spoliationē cōditionū oim at₃ formarū accidentaliu₃ et substancialiū. Cū ei ab vnoquoq; creatorū oia hec abstraxerīs vltimū oim inuenietur eē vel entitas ⁊ ꝓpter hoc datori ipius verbi grā. Cu₃ socratē spoliauerīs a forma sua singulari q̄ ē socrates ⁊ a specifica q̄ ē hō ⁊ a generalib⁹ qb⁹ ē animal corp⁹ substancia. adhuc remanebit ens. qua ꝓpter remanebit ei eē suū ⁊ entitas q̄si intimu₃ indumentum ipius ⁊ velut in cerula q̄ primo induit ipm creatorī ei cū ipm eē et entitatē ei detraxeris erunt ei detracte omnes cause eēndi ⁊ adminicula excepto solo creatore. Quare manifestū ē q̄ oim adminiculorū adiumentorū essendi. Pmū ē creator et intimū. hec autē oia idarco scripsi tibi hic vt erigā te quo quō ad ymaginandū sublimitatē creatorī cui⁹ ꝯpleta cognitio beatitudo ē ⁊ glia ꝟtutī itellectiue nr̄e Ja igr̄ adhuc deduxi te p vias ꝓbationū ⁊ declarationū vt certū sit tibi inter corpa et corpalia p̄mo creata eē celū et terra₃. Et q: narratio ꝓphetica q̄ dixit sanct⁹ ⁊ sapiens in s̄mone suo. In principio creauit deus celū et terrā cōclusio ē aggregata ei tribus ꝯclusionib⁹ vel q̄ttuor in scientijs diuinalib⁹ ⁊ naturalib⁹ declaratī ac demōstratī ⁊ feci tibi rememorationē quorūda₃ ex declarationibus huiusmodi q̄le opus fuit et decuit hic fieri.

Estāt adhuc q̄stiōes de celo i prin
r cipto creato qd vel qō illud sit. v₃
an totū q̄ ē a luna supra int̄ intimam celi lunarī supficiē ⁊ extremā siue extimatū supficiē celi q̄ greci applanon nomināt. an sit aliud celū supeminēs huic toti de quo soli sapiētes xp̄ianorū loquunt̄ ⁊ greco noīe vocāt illud empireū hoc ē valde igneū nō a vehementia ardoris vt ipsimet dicūt. Sed a supeminētia splendoris Stabilire ante eē istu⁹ celi nō ē locus hic. quinpotius in sequētib⁹ vbi nūerabo tibi ptes ⁊ declarabo vniuersi corporei seu corporalis. Hic igr̄ supposito in terim valʒ q̄ sit celū p̄ter celos noiatos a phylosophis lōge supeminens illis. nō tā altitudine locali q̄z etiā nobilitate. Relinqt̄ ꝑscrutādū vtrū subito an ptes celū illud et terra creata sint ⁊ vtrū aliq̄ alia sint simul creata cū eis. hoc ē eodē die vl hora vl̄ puncto temporis ⁊ q̄ et quot sint illa q̄ simul cu₃ ipsis creata sint. Dico igr̄ si nō essent inter celū et terrā creata aliq̄ corpa vel aliqō vnū cū solum corpus. locū implere possibile sit ex necessitate inter celū et terrā esset vacuum Jam autē didicisti alibi ⁊ etiā ī p̄cedētib⁹ et etiā declaratū ē tibi p me vacuū eē non posse ⁊ facile ē tibi ex illis q̄ p̄misi tibi in h̄ tractatu circa vacuū ondere. q: si vacuū esset inter p̄dictū celū ⁊ t̄rā illa hora et necessitate celū terre ꝯiguū eēt ei oī pte cū vacuum distantiā facere nō possit sicut iam dixisti. Sequeref etiā et hoc q̄ intima supficie celi q̄ ē cōcauitas eius eēt equalis extime seu extreme superficiei terre que est p modū eundē cō nexitas ipius. Amplius. elongatio quo mō ē inter celum et terram esset facta. aut per motum localem celi aut per inspissationem aut densationem eius. Utrūq; autem est impossibile manifeste. Sic enim fuisset celum sic motum localiter in omnē partem motu insursum videlicet vt superius emisperiū motum fuisset in suū sursum et inferius similiter in suum sursum quod est inferius ad nos similitū facta eēt ex necessitate scissura iter duo illa emisperia et abruptū esset alterum ab altero. Eodem autem modo necesse esset et de alijs partibus quare totū celū scissū eēt in duas ptes et totaliter laceratu₃. Qz si superius emisperiu₃ motū fuisset in sursum et per hanc viam elongatum a terra inferius autem emisperium quasi tractu₃ ab ipo ex necessitate appropinquasset terre et fuisset motum motu indeorsu₃ videlicet ad terrā. ⁊ ita due partes celi fuissent moto contrarijs motibus. hoc autem impossibile est. cū natura vna sit duo₂ emisperiorum. motus enim contrarij manifeste sunt mot⁹ a terra et motus ad terram.

Necesse igitur erit fm hanc positionem p inspissitatem corporeitatis celi factã fuisse istã elongationem. Quare substancia celi erit rare factibilis et densabilis. Nõ ẽ aũt opus vt ↄtra quãlibet opinionẽ disputet̃ ↄ̃sertim cũ adeo manifeste falsitatis sint vt incõuenientia que ex ea sequũtur. quilibz est parui intellectus facile videatur. Inutiliter quippe data fuissz celo ab initio subtilitas et raritas substãcie siue corporeitatis sue. si tam cito oportebat ipam mutari in contrariã dispositionem. Sequit̃ etiaz ex hoc ipm creatorem ignorasse mensurã operis sui vel de industria errasse. Si em̃ ↄ̃sciuit magnitudinem in qua debebat eẽ et remanere celũ. cur ab initio illam eidez nõ dedit. Nullus enĩz artificũ apud nos adeo imperitus est adeo ne parũ sollicit⁹ operis sui vt scienter in eo faciat aliqd ꝙ statim oporteat eũ destruere vel corruere Si ṽo non ↄ̃sciuit mensurã operis sui necessario fuit vel erroneus vel ignorans in eodem. hoc aũt. id est tantus defect⁹. nec in mediocriter perit⁹ apd nos artificib⁹ inuenitur. Sermo igr̃ iste manifeste erroneus est. Patefactũ igr̃ est tibi qua de causa inter celũ ṗmo creatũ ⁊ terram necessario fuit creatũ cũ illis vel vnũ vel plura. Qui autẽ dicunt vltra celũ qd nominãt applanõ nihil esse corporeũ vel corporale ⁊ ponunt illud c[illegible]ũ ṗmuz qui et nouem celos hoc est totũ ꝙ est inter celum lunare ⁊ applanõ vocant quãdoqz celũ et Aristotel. interdũ dicit totũ illud esse vnũ continuũ Isti ergo ponunt inter illud celum ⁊ terrã quattuor elementa modo esse et quandam ex eis materiã quattuor elementoꝝ creatam fuisse ab initio velut massa in quandã cõfusam. Reuolutionem aũt celi calefactã ⁊ exsiccatã et subtiliatã superiorem partẽ ipius et sit generatũ ignem elementũ ⁊ eẽ cõtiguũ celo lunari. Secundã ṽo eiusdẽ materie partem dicunt eodem motu celi subtiliatam quidem et calefactam eodez motu celesti nõ autem exsiccatã ⁊ ideo remansisse humidam et sic ex illa generatuz esse aera. Tercia ṽo ꝓpter maiorem elongationem a motu minus qdem subtiliatam ⁊ omnino non calefactam et ꝓpter hoc generatã esse ex ea aquã elementũ. Terram ea grossicie substãcie in qua ẽ in q̃ insinuat narratio illa ꝓphetica quã premisi tibi vel residisse vel in fundo mundi isti⁹ sublunaris tanq̃ fecem omniũ elementoruz et sic generatũ esse per separationem partiũ subtilioꝝ atqz nobilioꝝ a cõmuni massa. Isti igr̃ si volũt intelligere sermonez ꝓpheticuz antedictũ necesse habet ponere ꝙ in principio creauit deus celum ⁊ terrã id ẽ massam illam materiaz quattuor elementoꝝ et omniũ alioꝝ generabilium in mundo isto nature ↄ̃sertim cũ ipi ponant generationes omnes q̃ hic fiũt fieri p motũ celoꝝ quẽadmodũ formationẽ vasoꝝ fictiliũ p reuolutionẽ rote figuli. Cum igr̃ deũ ponãt omniũ formabiliũ istoꝝ factorem et velut figulũ. Rotã ṽo celi ponat ei instrumentũ p qd oia ista format aut generat necesse habẽt intelligere vt oĩa qd oĩa tat. In ṗncipio creauit deus celũ et terraz tanq̃ vniuersoꝝ figulus rotam et limuz.

Manifestũ em̃ est de figulo quia in ṗmis habet prouidere sibi de rota et limo anteq̃ procedere possit ad formationẽ cuiuscunq̃ vasoꝝ q̃ per rotã de limo formatarus est. Est igitur rota celi sub pedibus creatoris. hoc est sub beneplacito eius vt voluat eam pro vt requirit formatio vasorum. quemadmodũ rota figuli sub pedibus eiusdem. Et materia illa atqz ipsa elementa ex illa generata in voluntate eius quemadmodũ lutum obedientissimuz in manib⁹ figuli. et huic sermoni cõcordare videntur aliqui sermones prophetarum. Verũ difficile est eis sermones ꝓphetarũ qui sequuntur isti intellectui suo cõuenienter aptare pro eo ꝙ omnia elementa sub celo esse ponunt. et per celum vt ṗdixi generata fuisse et ita nihil aque esse vltra lunam quoniã nec vltra aera. Sermo ṽo ꝓpheticus videtur ponere totũ celum antedictũ. id ẽ nouẽ celos creatos fuisse in medio aquaꝝ ⁊ medietatẽ aquarũ sup celos esse et remansisse. Celã ṽo q̃si natare sub aquis illis et super aquas inferiores. Causa aũt que eos ad hoc induxit vna videt̃ eẽ contrarietas quã opinati sunt esse inter celũ istud et terram. Terra autem omniũ corpoꝝ imobilissima est fm totum partes enim eius multe fm totum mouentur. Sicut vna gleba vel vn⁹ mons quemadmodum apparet in terremotu. Celum vero mobilissimum omnium corporũ que mota sunt nobis. Quare sicut illa infima ita illud supremũ. Alia autem causa quoniã quies et motus cõtraria sũt. locus ṽo medius in spera mũdi. q ⁊ infim⁹ ẽ loc⁹ ẽ ges ti. ꝓp⁹ ⁊ ꝓpt hãc causã dat⁹ ẽ t̃re naturalit̃

Sicut et quies data est ei solū scđm totū. Quare motus locus ꝓprius erit extrem⁹ siue suprem⁹. hoc igit̄ celū qđ ē mobilissimū oīm supremū naturalit̄ obtinet locū. Modis enī omnibus eis visum ē. vt sicut infima mundi pars. id ē terra sm̄ totū ꝑpetuo tota quiescit. ita vltima pars mūdi siue extima tota perpetuo moueat̄. In sequentib⁹ autē satisfaciā tibi de hoc. ⁊ declarabo celum aliud eē quod est omniū celorū vltimū ac supmū. cui nec ē motus nec inquietudo aliqua. imo ē perpetua stabilitate quietū atq̄ firmatū. Qđ si qui sic ponunt ponāt celos. nō alia de causa moueri nisi ꝓpter generationē seu formationē generabiliū sicut dicunt de rota figuli nō erit nature motus huiusmodi sed obediētie dei altissimi cessatur⁹ ex necessitate cū cessabunt generatio et corruptio q̄s eē cessaturas suo loco patefaciā tibi ꝑ vias ꝓbationū si deus voluerit et etiā ipos motus celoꝝ cessaturos.

Stabilitio decimi celi qđ empireū vocatur et stabilitatis atq̄ quietis ipius

Et quoniā ꝓpheta tanto credidit. e primum gens hebreoꝝ inducta signis et mirabilibus in qbus missus est vt ei crederet ab ipis et per que etiam humiliato rege egyptioꝝ. ⁊ flagellata egypto flagellis. qbus nec dij egyptioꝝ resistere poterunt populū hebreoꝝ a seruitute egypcia liberaret. gens etiam xpianorū nō enī minus eidē ꝓphete credit. quin etiam magnificentius atq̄ sublimi⁹ ꝺ eo sentit et sermones eius. Sicut et vere sūt sermones reputat dei. ⁊ nephas eē cōtradicere eis ꝓpterq̄r tibi narrationes eiusdē ꝓphete et declarabo veritatē in quā lex vtraq̄ consentit. Dico igr̄ q̄ celū vltimū vt p̄dixi est vltra nouem notos ac nominatos celos supereminens eis distantia multa et est istud celum habitatio substanciarū q̄ vocātur angeli sancti et terra ei⁹ non ē contrariū sm̄ totū s3 scđm mediū sūt qđ nominant infernū. Quēadmodū enim infernus locus ē pure ⁊ maxime ⁊ solu⁹ miserie. Sic celū illud locus ē pure ac maxime soliusq̄ felicitatis. Manifestū est autē tibi per se q2 indigētia est pars miserie q̄re manifestū ē in loco illo nihil eē indigētie sicut nihil miserie. Motus autē oīs ꝓpter indigentiā ē ⁊ si fuerit localis erit ꝓpter indigentiā. loci aut situs q̄ per motū querit̄. Quare apud celū illud omnino impossibile ē esse motū. Qđ si dixerit q̄s q2 habitatores celi illi⁹ seorsum sunt ab omni indigētia nō autē ipm celū ⁊ ꝓpter hoc mouet̄ q2 ipm idiget renouatiōe situū in partib⁹ suis nō in se totū. vel q2 mot⁹ ipe ꝑfectio ei⁹ ē. Dico quoniā sermo ipe erroneus ē p̄mū q2 motu isto ⁊ si acqrunt̄ noui situs ptib⁹ celi ꝯtinue sic auferunt̄ ⁊ cōtinue per eundē motū eisdē. pars enī q̄ motu venit ad hūc situ videlicet vt supemineret verticib⁹ nr̄is. eodē motu rapit̄ ⁊ depellitur ab eodē situ ⁊ ad hūc modū se h3 de singulis ptib⁹ celi illi⁹. Quare q̄cq̄d acquiritur de situbus partib⁹ celi per motū illū circularē totū aufertur eidē per ipsum Quicquid igit̄ confert eis in parte ista aufert eisdem. Idem est igitur ac si nihil per huiusmodi motū eis acquireretur. Quare omnino est eis superfluus et inutilis huiusmodi motus. Amplius. Si virtus illa siue anima siue sit alia ꝓpter hoc querit vel amat motum eidem vt partes eius situs illos acquirant ergo ꝓpter contrariū debet et quietere et efficere motū contrariū. Quia igit̄ per huiusmodi ammittunt sic acq̄sitos situs. debet virtus illa ꝓhibere motum auferentem eosdem situs quare non magis mouebit virtus illa celum q̄ quietabit. Amplius. Aut appetit celum situs illos propter se aut propter aliud. Si ꝓpter seipos quiescet igitur illis acquisitis. quoniā ꝯpletum erit desideriū eius in pte ista. Quare sicut sp mouet̄ ita sp quiescet ex necessitate. Cum semper obtineat situs quos per motū acquirit. hoc autem est dicere quia in omni hora ⁊ omni pūcto obtinet situs in ptib⁹ suis ad q̄s ꝑ motū venit. Qđ si dixerit q̄s ꝓpter aliud querit situs huiusmodi partib⁹ suis celū q̄ propter ipos. Dico quoniam aut acq̄situs illis acquirit illud aut nō. Si sic cessat igitur motus acquisitis situbus illis. omis enim motus cessat acquisito fine q̄ ꝑ ipm intendebatur. Si autem non acq̄rit illud vel obtinet acq̄sitis sitib⁹ huiusmōi. Frustra igitur intendit situs illos ꝓpter illud. Insuper et errones est eius intentio q̄ intendit per situs huiusmodi acquirere. qđ non obtinet eis obtentis. Si vero dixerit quia motus est perfectio quā intēdit ipm celum. Sequitur hunc sermonē q̄ omnium perfectibiliū ipm vili⁹ sit et hoc multi⁹ vns ꝑrimū qm̄ ꝑfectibili⁹ iferiorib⁹ id ē q̄ sūt in mūdo nature mot⁹ via ē ad ꝑfectionē.

Nulli autem ē pfectio vilior: q̄z via sine fi-
ne in q̄ntū via est. Quare perfectio celi f̄m
hoc erit vilior: om̄i perfectione cuiuscunq̄z
alterius perfectibilis. Secūdo quia cū in-
terrogati fuerint ꝑpt̄ quid moueat̄ celū
nō habent quid respondeāt. aut enim mo
uetur propter motū et ita mouetur vt mo
ueatur et ita erit motus causa suipsius. q̄
ē manifestū impossibile. aut respondebūt
quia mouetur ꝑpter aliud. et tunc nō est
mot⁹ perfectio illa quā q̄rit. sed illud aliud
qd̄ per motū querit ꝛ ꝑpter quod moueṫ
Non potest igiṫ respondere ad hanc ques-
tionem ꝑpter quid mouetur celum.

Amplius. aut moueṫ ꝑpter aliqd aut
nō. q̄ si mouetur ꝑpter aliquid ergo pro
pter motū vel ꝑpter aliud. Jam aūt vtrū
q̄z destruxi tibi et ostendi. quia nec ꝑpter
aliud. Relinqtur igiṫ ipm̄ moueri ꝑpter
nihil. id ē nullo fine. quare nullo fructu vl̄
vtilitate. frustra igitur et vane mouetur.

Amp̄. Si motus est totus finis quem
intendit aut intendit huiusmodi finem p
viam aliquā aut nō. Si intendit eū per vi
am aliquā. via autem per quā venitur ad
quemcunq̄z finem non est nisi motus. aut
mutatio aliqua. quare per motum inten-
dit motum. et per motū nō potest intēde-
re eundem motum. tunc enim idem eēt fi-
nis sibipsi et via ad seipm̄. Quare prius et
posterius maiusq̄z ꝛ minus seipso. Cū om
nis finis et maior et melior et prior sit via
sua. hoc est que ducit ad illū. Si vō intē
dit motū istum per aliū erit eadē questio
de illo alio. et ibi res in infinitum. Am-
pli⁹. si mot⁹ iste est finis vel perfectio quā
intendit celū vltimū ergo eo acquisito de
bet quiescere. Quia igitur semp̄ hz hūc fi
nem. semper debet quiescere. Ampli⁹
Motus ē dispositio nō permanēs in par-
tibus suis. imo ē iugiter fluens ꝛ nihil ei⁹
totū simul ē nec possibile est aliqd illi⁹ sta
re vl̄ retineri. Quare si motus ē perfectio
celi illius vel finis perfectionem intēdit et
querit. quā retinere nō potest et que ex ne
cessitate tota elabitur. ita vt nihil eius reti
neri possibile sit. Quis autem error intol-
lerabilior inueniri potest. q̄z perfectionem
querere que semp̄ sit in defectu et finē in
quo quiescere impossibile ē. Amp̄. au
tem celū istud intendit omnes reuolutio-
nes suas que future sūt ei. aut intēdit vnā
earū aut quasdā. Si omnes impossibile
igiṫ ē desideriū eius adimpleri. cū impos

sibile sit oēs reuolutiones cōsumari scd̄m
eū positionē eoꝝ nec numerus ē nec finis
reuolutionū celestiū. quare nec consuma
tio. Amp̄. scd̄m hoc finis desiderii istī-
us quo moueṫ celū infinitus ē ꝛ infinibil.
et ꝑpter hoc desideriū eius ē inadimple-
bile. Quemadmodū si aliqs intēderet co
gitare pecuniam infinitam. stulto deside-
rio duceretur et erronea intentiōe. si pecu
niam infinitam ipsum habere impossibile
eēt. Si vō intendit vel vnā aliquā vel ali-
quas determiate illis igiṫ expleṫ quiescet
Ampli⁹. totus motus p̄teritus iā dis
periit et abscessit in nihilū ergo quasi me-
dietatē sue pfectionis amisit. Quare rema
net impfectū celū istud. q̄ntū ad hoc q̄ eā
omnino non ē pfectio alio: esse nō potest.
Si igitur est perfectū celum hmōi pfectio
ne videlicet que ē motus solo motu futu-
ro perfectū est. Si ille etiā fiṫ oīno nō ē q̄
re non ē pfectū celū hmōi perfectione nisi
per id qd̄ nō ē Amp̄. Nihil ē motu de
ficientius cum eius eē non sit nisi deficere
Quare nihil ē perfectioni ineptius. Qua-
liter igiṫ perficit celum qd̄ manifestū est in
ter corpora eē pfectissimū f̄m eos. Am
plius. Anima illa q̄ mouet celū f̄m istos
intendit ei acqrere in partib⁹ suis q̄sdam
potest alios vt qd ergo nō retinet illos cū
acquisierit illos. Amp̄. nō min⁹ inten-
dit huiusmōi anima trāsferre partes celi
a sitibus quos ei acqrit. q̄z adducere illas
ad ipos. Non min⁹ igiṫ intēdit auferre il
li situs illos q̄z cōferre. Quare nō minus
intendit perficere celū q̄ntū ad hoc q̄z pfe-
ctiones eidem auferre. Amp̄. sicut idē
motus rectus ē accessus ad vnū locū et re
cessus ab alio. Sic motus iste circular̄ p
tium celi simul est acqsitio nouorū situū
et amissio quorundā aliorū equalentium
videlicet eorum quos obtinent nunc par
tes ille. Quare non plus ē perfectio q̄z de
fectio. Amplius. q̄ vtilitas ē partib⁹ ce
li in acquisitione nouorū situū. quos obti
nebunt post p̄sens nunc. Cum em̄ nō meli
ores sint q̄z hij quos nunc obtinent nullo
modo rū est eis vtilis acqsitio eoꝝ. Quare
inutilis ē vel celo vel partibus eius mot⁹
huius. Amp̄. aut meliores sunt qdam
de hmōi sitib⁹ partib⁹ celi q̄m alii aliquo
mō aut nō. Si meliores. debēt igiṫ partes
celi diutius in illis eē. q̄z in aliis. hoc autē
nō ē verū. cū motus celi cōtinuus sit ꝛ eq̄-
lis. Q: si nullo mō meliores sunt quidē

corum aliqbus ex aliis. In nullo igr̃ pro
dest eis mutare eos quod autẽ nullo mo
do:ũ pdest omino vel nocuũ ẽ vel vanũ
Quare mutatio situũ siue motus ẽ omni
no vel nocua celo vel ptibus suis vel inuti
lis ⁊ frustra. Amp̃. si ois situs sunt eq̃
boni celo ⁊ ptibus eius ergo cũ deserit q̃s
daz et acqrit alios eque bonos amittũt
sunt illi quos acqrit. pide igitur ẽ ac si nõ
acqreret. q̃re frustra laborat in acqrendo
Amp̃. si pficitur in acqrendo necesse est
vt depficiatur amittẽdo eq̃ bonos Si eñ
acquisitio nouo: est pfectio eiusdẽ necesse
ẽ vt ammissio co: sit amissio pfectiõis.

Q: celũ extremũ siue sup:emũ neccẽ ẽ
esse quietissimũ.

Et igitur ois agregaui hic vt pate
b facerẽ tibi q: motus nõ potest eẽ
pfectio Et qm̃ quies atz stabilitas
dignio: est eẽ pfectio eiusdẽ vel comes p-
fectiõis quin pfectio hec finis ẽ in quo q-
escit vnũquodqz Motus eñ frustra ẽ vbi
nec indigẽtia nec impfectio ẽ. Manife
stum etiã est. q: natura nõ mouet nisi ad
id in quo genbile intẽdit subiectũ quod
mouet et ppter hoc diffinit ab Aristotile
pncipiũ motus ⁊ quiens per se mobilis ⁊
cetera. quia etiã si vera eẽt positio eorum
motus celi nõ esset per se celi. sed partiuz
eiusdẽ. et hoc est qm̃ cuius est finis eiusdẽ
est ⁊ motus. Quia igitur finis ⁊ perfectio
huiusmodi motus valet renouatio situ-
um est partiũ ipius celi per se erit ⁊ mot⁹
celi earuz p se cũ renouatio situũ sit finis
⁊ perfectio. Econtrario aũt didicisti ⁊ dici
consueuit a philozophis. Celũ igitur ex-
tremũ seu sup:emũ necesse ẽ esse quietissi
mũ ppt vltimitatẽ elõgatiõis sue ab im
perfectione ⁊ indigẽtia. Amp̃. qualiter
creato: puidisset terre de loco genis ppe-
tueqz stabilitatis. et nõ potius celo maxi
me vltimo sed reliqsset eum in inquietu-
dine ⁊ in instabilitate pśertim cũ post ra
tionẽ vniuersalem futurã quã omis lex p-
mittit ibi colocandi fuit oẽs quib⁹ boni-
tas creatoris pparauit felicitatẽ eternã et
quos elegit ad illã. Non eñ posset ibi esse
eis felicitas nisi eo: habitatio iam inge-
ta vertigine continue volueref. Mot⁹ qp
pe vltimi celi esset omni tempestate rapi-
dio: quia ⁊ õ quolibet alio: celorum hoc
manifestũ est. De ratione vo mortuoruz
licit omnis lex eã supponat certitudinẽ tn̄
bi fecit loco suo. videlicet in capitulo õ re-
nouatione vniuersi.

De ordine siue positione empirrei celi
ad alia corpora.

Vis igr̃ ita determinat. ⁊ posit. vi
b dilicet q: celum p:imuz creatũ qui
etissimũ sit i extremo ⁊ sup̃mo vni-
uersi corporei seu corpalis terra vo ex op-
posito. dico quia consequẽs est vt celũ qđ
est in vltimitate mobilitatis sit in equali
distantia ab illis duobus. hoc ẽ dicere in
medio eorũ. Sicut narrat smo pphetic⁹
fiat firmamentũ in medio aquarũ aquaz
quippe tota massaz seu molẽ que inter t-
ram et celũ illud quietissimũ creata est. ⁊
hebrei sm sapiẽtes ⁊ xpiani in rebus diui
nalibus pphetãtes nominatam dixerũt
Quidam aũt etiam terrã ⁊ abyssum ipaz
vocatã arbitrati sunt terrã ⁊ aquam quia
potẽtialr vtrunqz eorũ erat. Utrunqz eñ
et ea erat generandũ ⁊ generatũ est omi-
potentia vtute creato:. abyssum aũt quidã
eam dixerunt ppter pfunditatẽ ⁊ confu-
sionem. Narratio aũt pphetica totuz in
sinuat fuisse aquã a terra vsqz ad celũ em
pirreũ ⁊ totũ vocat abyssum que est ppa
nominatio aquarũ multarũ ⁊ in medio
hoc aque quã p:e multitudie sua vocauit
abyssum Dic factũ fuisse celuz qđ ⁊ vocat
firmamentũ De igne vo ⁊ aere ac genera
tionib⁹ eo:um nullã videtur penitus face
re mentiõẽ licz quidã ex philozophis he-
breorũ somniauerit per spm̃ domini pro-
phetam aera intellexisse eo q: apud eos
hoc ẽ in littera hebraica leg. p spiritu ha
betur ventus tãqz ventũ opinaretur esse
aera motũ. Q: ⁊ quidam estimauerunt
et erro: eorum destruit in scia Metheoroz
per tenebras vo vbi dicitur ⁊ tenebre erãt
sup faciam abyssi voluit intelligere ignez
elementũ eo q: tenebros⁹ sit ignis hmõi
Si eñ luminosus esset. videretur vel de
nocte vel de die cũ totaliter circũdet aera
⁊ iaceat sup ipm ⁊ ita totũ celuz videretur
nobis ardere qui sum⁹ in terra. hmõi au
tem erro: est ex ipo sermone phetico ma
nifest⁹ est qm̃ secundũ hoc dixisset ppbe-
ta quia tenebre erãt super spm̃ domini id
est ignis sup aera. Amp̃. firmamentũ
non eẽt factuz in medio aquaz. Si enim
esset factum in medio eaz. Sicut et ipe te
xtus pphetie dicit pars aquaz eẽt sub eo
⁊ pars sup:a aer vo ⁊ ignis ex necessitate
sunt super oẽs aquas. ⁊ erant sm ipsum
tunc ergo neqz aer neqz ignis eẽnt sub fir-

mamento neq; iste aer eēt veri nois s; potius aqua calefacta. Amp. in ordinatissime locasset de⁹ celum in medio aquaꝝ cū naturali nobilitate supeē orbeat omnibus elemētis ⁊ hoc requirit etiā motus eiusdem circularis q recto motu ex necessitate po: est atq; pfectioꝛ. Motus aūt elementoꝝ omniū rectus ē ꝓpter hanc difficultatē dixi noie aquarū ꝓphetam vsuz fuisse equiuoce ⁊ noie aquarū intellectaz fuisse totam materiā illam qua facta ē generatio celoꝝ ⁊ elemētorum. Et in hac equiuocatione multi etiā sapientū christianorum eidez ꝯcoꝛdat dicētes. Cum enī dictū ab eodē ꝓpheta. Cōgregētur aque q̄ super celos sunt in locū vnum intellexisse eū notas nobis aquas q̄s maria ꝯtinēt. Cū vero dixit fiat firmamētū in medio aquarum ⁊ diuidat aquas ab aquis intellexisse eum ꝑdictam materiaz ⁊ ex media pte eius factos fuisse nouē celos tanq̄ si diceretur. fiat firmamentū in medio aquarū id est firmitas ꝙ est dicere firmet mediū earum firmitate sc; ac stabilitate celestis forme vt nō subiaceat mutabilitati ⁊ corruptiōi cui ipa aqua ⁊ inferioꝛa corpa subiacent ⁊ intellexerūt aliq firmationē istaz congelationez ⁊ obdurationē instar christalli. alij vo coagulatiōz simplr eam nominauerūt. Sicut qdem ex phylozophis hebreoꝝ dixit coagulata eē gutta media hoc est mediū aquaruz siue media pars. Qualiter aūt hoc factū sit in seqntib⁹ determinare tentabo. Iterū autē reuertar ad stabiliendū ꝓbationib⁹ ⁊ declaratiōib⁹ alijs primū celum qḋ empireū vocāt qui de illo loquunt. Dico igitur quia omnis locus qui in mūdo est sue oīm debetur alicui ex corporib⁹ ꝑmis quēadmodum infim⁹ locus siue medi⁹ debet terre tanq̄ et ꝓpus ⁊ naturalis ⁊ ꝓpter hoc qescit in eo quiete ꝑpetua quare supmus locus in mundo debetur alicui corpori tanq̄ eius ꝓpus ⁊ naturalis ⁊ ꝓpter hoc qescit i eo qete ꝑpetua. ē igitur vltra nouē celos mobiles. celū aliud qetissimum. Q̄ si dixerit qs quia totū celum nonum qescit fm situ ⁊ hoc fm se totū. sed ptes eius mouentur ꝓpter acqsitionez ⁊ renouationē situum quos ptes ingrunt naturaliter hmōi sermonis error facile destruit sc; p hoc qḋ natura primū eadem ē que ⁊ totius quolibet enī celorum excepto forsitan stellato simplr ē hoc ē onomez hoc ē vni⁹ nature in omnib⁹ ptib⁹ suis. Manifestū igr est qm naturaliter ptes celoꝝ nec nouos sit⁹ nec noua loca ingrunt. Sic neq; ipi celi. Amp. isti situs non sunt nisi supeminentie directe oppositiōis super inferioꝛa corpa. Quare pars cuiuscuq; ex celis que non excedit latitudinē terre nō habet istos situs ad terra. Cetere enī partes oēs declināt siue exeūt a directa suppositiōe ipius. Eodēmodo se habet ⁊ de alijs elementis id est de igne aere ⁊ aqua Si hoc igitur q̄rit ad ꝑfectiōz sui naturaliter partes aūt septēmonales ⁊ australes eundē naturaliter sunt oēs cum suis celis. Inqrent igitur naturaliter similes suppositiones orbi terre et ita mutabunt loca sua vt appꝛopinquent ad media celoꝝ suoꝝ et ita partes primi celi scilicet noni australes et septenmonales sc; appꝛopinquabunt ad ptem eqnoctialis circuli siue eq̄toris dicti Quare dissipabunt oēs celi per eandē viam per quā ⁊ nonū. Amp. manifestum est habitationem beatificandorum hominū scorsum eē a turbine ⁊ tempestate tante rapiditatis. Necesse enī est illam esse pacatissimā. Si igr celo in aliq̄ collocandi sunt hoīes beatificādi seu glorificandi in celo qetissimo ac pacatissimo collocabunt. Manifestū igr ē tibi si tamē nosci ad hoc gloriā statū illius quia nulla habitatio digna ē eis aut ꝯueniens illi felicitati nisi celistis. Corpa enim illoꝝ sicut docebetis in seqntibus incōpabiliter maioris erunt glorie q̄ aliqḋ ex nouē celis noiatis ⁊ q̄ aliqua ex stellis vel luminarib⁹ Q̄ si collocarent in celo taz rapide volubilitatꝭ aut reuoluerent cuz eo ⁊ tunc inqetissima eēt vita eorum aut turbulentissima. sed ⁊ reuolutiōis ipoꝝ impossibile eēt fructū aliquē aut vtilitatē inuenire. aut starent celo illo reuoluto ⁊ tūc ex necitate tot scissure fierent in corpe celi illi⁹ quot eēnt ibi corpora glorificādorum hominū. ipi aūt ponūt oē celū inscecabile ⁊ impassibile. Amp. cum terra imobilis sit ⁊ extrema pars mundi id ē celum mobile ipiq; ponant mundum aīal esse quēadmodū et plato ponit ipm esse animal cuius pes id ē infimū immobilissimū est caput autē mobilissimū hoc autē videtur puerilitas. Amp. in vno quoq; genere perfectum est melius ⁊ ꝓus imperfecto. et non indigēs indigente. in q̄ntum talia sūt Corpus igitur qḋ non indiget motu neq;

vt perfectione. neq; vt via ad pfectionem melius est atq; pus indigēte alterutro dictorum modorū. Que autē meliora ac pfectiora sunt priora q; alijs magis sunt & digniora sunt vt sint q̄ illa. Quare si sunt corpora impfecta indigētia & posteriora erit ex necessitate multo fortius celū quale pdixi tibi vic; pfectū & nō indigens motu

Amp. si deus creasset hmōi celum q̄le diximus non est dubiū quin multam addidisset pfectioni vniuersi corporei seu corpalis & tunc esset cpletus in genere suo et nullum ei genus operū deesset. Quare manifestū est si deest ei istud incompletū ipsum eē in genere suo. Omniū enim corporum nobilissimū ac pfectissimū eidem deesset. Quemadmodū etiam mundus elemētaris incompletus & impfectus eēt si ei vel ignis vel aliud ex elementis quatuor deesset Quia igitur compleuit deus & perfectū fecit omne siue vniuersum corporeum necessario dedit ei hanc partem nobilissimā & que est tanq̄ caput ipsius & ppter hoc quasi sine capite ip; fecisset nisi caput istud id est mēbrum eiusdē nobilissimū in supremo & quasi in eiusdē vtice collocasset. Q; si dixerit quis quia ociosū esset illud celū, iam dedi tibi sup hoc vnā vtilitatē ipi9 vic; habitatiōs iocūdissimā hominū quibus danda est eterna illa felicitas. Aliam vo complementū siue perfectionem vniuersi corporei. Terciā addu cunt aliqui ex theologicis sanctisq; doctoribus valētem habitatiōi angelorū. dicentes celum illud q̄ cito creatum est sanctis angelis esse replenum. Et hāc reuera q̄stionem difficile determinabilē. Si em̄ celū illud locus corpalis est repleri non pt nisi corporeis substātis. Spūales enim substantie sicut et magnitudinē corporalem nō habent. sic nec locum replere possunt.

Amp. quid ad hmōi substātias de habitatiōe corpali Sicut em̄ nihil ad corpora de habitatiōe spūali. sic nihil ad spiritus vel spūales substantias de habitatiōe corpali. Propt hmōi mōi ratiocinatiōes irrident imperiti sermōes sanctos autenticos et diuinis reuelationib9 editos & scriptos. Ego vo in tractatu de huiusmodi substātijs vic; abstractis inuisibilibus patefaciā tibi vitatem si deus voluerit. Quarta vero vtilitas celi empirei est manifestatio glorie ac magnificētie creatoris quemadmodū enim i palatio regali ex assistentibus ipsi regi et multitudine ac varietate ministrorū et ornatu et apparatu ipsorum nec nō ex ipsis obsequijs eorundē. ex ipsa etiam munificentia & decore palacij appet magnificentia & gloria regis. Sic in isto celo tanq̄ regi seculorū pclaro nobilissimoq; palatio dei gloria incogitabiliter cōspicatur. vbi milia miliū ministrant ei & decies centena milium assistunt eidē. Ubi innumerabiles militū celestium chori laudes et9 ineffabilis cōcētus suauitate resonant incessanter Ubi tantus est decor tanta claritas & pulchritudo. tam speciosus ornatus omniū & singulorū vt terreni regni gloria q̄ntumlibz inclita atz magnifica modicissima ac seruilis administratio ad illius cparationē certissime apparet.

Nota solutionē q̄stiōis supius dicte.

Quod aūt querunt q̄d ad sanctos angelos d̄ habitatiōe loci corpalis ptineat quāq̄ i seipsis aliq̄d sētire possint vic; quantū pertineat ad aīas humanas. Que indubitater incorporee sunt quantū inq̄ ptineat ad ipsas de habitatione sua in corporibus que vtiq; habitacula earū sunt. Quātū diligant speciositatem eorum sanitatē & alias bonas dispositiōes ipsius & qd est ab eis remotius q̄ntum diligant domorū etiam corpaliū pulchritudinē & qd vltra est atriorū & ortorum amenitatē & qd est magis adhuc longe ciuitatū etiam suarum magnificentiaz & amplitudinē. & qd est post oīa hoc totius regionis et vt etiā regni in quibus corpora earū sunt similes dispositiōes. licet nihil salubritatis afferrant corporib9 earū. Si hec oīa attenderēt ex hac cōparatiōe ad āgelos sāctos aliq̄d qd nobilitate atz speciositate celi empirei pertinere nec irriderent nec forsitan mirarent. Cū autē diligentius vniuersū corporeū cogitauerit & homini compauerit inueniet ipm ostēsum in consideratione illius videlicet q̄a quēadmodum homo qd spiritualis est in ipso hoc habet intimū hoc est, intus. Qd autem est corporeū hoc hz extra. Ude oīs mundū siue omne ecōtrario se habētem habz em̄ corpulentiorē sui partē acvilio rē intimā & hec est terra. Subtiliorē vo atz nobiliorem & a corpali grossicie remotiorem hz extimā siue forinsecā. ac si diceret quia mūdus habet corpus suum intra et cor extra circundās ipm corpus & circūuol

uens ex omni parte homo vo corpus hꝫ
extra ⁊ cor intra mini⁹ suo corpe pene incō
parabiliter corpus autē maius ipo corde
econtrario aūt se hꝫ omne siue mundus
cor em habet maximā partē in totalitate
sua iam aūt didicisti quia cor vas ē ⁊ rece
ptaculū ꝑpriꝫ ex vite ⁊ vitaliū ⁊ etiam se
des est seu soliū ipsius anime totū residu
um regens ⁊ aministrans. Sic celum vl
tima ea que maxima vitalia sunt in mun
do seu vniuerso cōtinere necesse ē ⁊ eē cre
atoꝝ sedem ac soliū vniuersum regēns et
aministrāns. et hic ē sermo qui sepe apd
ꝓphetas legit ex psona eiusdē. Celum se
des mea ⁊ in celo sedes eius ⁊ quicunqꝫ de
gloria ei⁹ ad dignū locuti sunt celū sedē
eius esse dixerūt sicut narrat Aristotiles
in libro celi ⁊ mundi. Sedem aūt indubi
tanter necesse ē esse qetam ac stabilissimā
Est igitur celum empireū velud amictus
splendoris totius mundi ⁊ velud tectum
pulchritudinis p̄clari palacij dei ac dn̄a
toris omniū seculoꝝ. ⁊ velud operimētuꝫ
speciosissimū templi ipius qd vtiqꝫ totus
mundus est ⁊ est habitaculū glorie ipius
penetrale ac intimū iuxta qd predixi ubi
quia qd extimū est in mundo hoc est inti
mū ac nobilissimū in eodeꝫ ⁊ alia compa
tione velō sacrariū est in eodē templo qd
est mundus. Sacrariū inqꝫ continens et
recipiens quecunqꝫ in toto vniuerso san
cta vel sacra sunt ⁊ dignitate tam nobilis
habitaculi digna. ⁊ ipm est celuꝫ qd celat
⁊ ꝯtinet oia tā visibilia qꝫ inuisibilia et ꝓ
pter hoc potissimū celi nomie dignissimū
Qd sensisse videtur qui dicit quia celuꝫ ē
ꝯtinētie visibilium ⁊ inuisibiliū istud celū
est dom⁹ dei vberrima a cuius vbertate
inebriantur oēs qui in ea sunt ⁊ de cui⁹
plenitudie instar tenuissime atꝫ rarissime
irrorationis in istā regionē inferiorē asp̄
git. Ipm est ciuitas quā fluminis impet⁹
letificat quā torrens voluptat' spūalis in
effabilis replet. iuxta sermones ꝓphetaꝝ
a quoꝝ fide ⁊ veritate suadeo tibi q̄ntū
possum in nullo recedere. Qm̄ autē istud
est p̄macum ac nobilissimarū substātiaꝝ
habitatio. idē aūt est ordo substantiarū q
et locoꝝ seu habitationū eorum ꝯsequēs
est vt quemadmodū ille prime sunt inter
substantias sic habitatio eaꝝ prima inter
habitationes ordine nature quare sicut il
le p̄mo creande fuerūt inter substantias
Sic ⁊ habitatio eaꝝ inter habitationes
Quare celū illud creandū fuit inter celos
et locus ille p̄mo creandus inter loca.
Amp. si mundus est velud domus regia
habens omnes sibi congruētes officinas
In domo aūt regia p̄ncipalis portio au
la est seu palaciū ⁊ ꝓpter hoc primo edifi
canda. deinde alie officine tanqꝫ appen
dentes ei et non existentes nisi ꝓpter illā
Manifestū autem est qa celum istud
omniū partium mundi amplius ē atꝫ ca
pacius ⁊ ꝓpter hoc aule vel palacij noīe
inter partes mūdi solū dignum. p̄mo igi
tur edificandū fuit ab ipso rege cuius au
la vel palaciū est. Deinde alie partes mū
di tanqꝫ domus istius regie varie officine
Eo autē ordine quo palacia regib⁹ alijs
edificant. Primo igr̄ creatū fuit quantū
fuit de ordine nature. Sꝫ vt iam dixi so
lum creari non potuit qꝛ intra ipm fuisset
vacuū si solum creatum eēt. quare creata
fuit cū eo terra tanqꝫ ei ꝯtraria vt ī sequē
tibus dicā. Qualiter aūt creatū fuerit istō
celum vno verbo expedio quia non p cor
ruptionē alteri⁹. alioqn iret res ī infinitū
iuxta errorem aristotilis qui per hoc ꝓba
re intēdit generationē ⁊ corruptionē eter
nas eē. hoc ē non habuisse initiū. Quare
creatū simul fuit ī sua materia ⁊ forma id
est materia eius ⁊ forma simul create sunt
altera in altera vel sub altera. Post ipm
vero ⁊ sub ipo situ ⁊ loco creata ē materia
aliorū generandoꝝ hoc ē celorū ⁊ duorū
elementoꝝ que sunt ignis ⁊ aer. Vegeta
bilium oīm et animaliū ⁊ aliorū genera
bilium hec ergo materia fuit aqua iuxta
nominationē ꝓpheticā ⁊ reuera aqua oī
um est elementoꝝ generationi aptissima
ita quod ex ea sola videntur fieri genera
tiones oēs vegetabiliū sola eīm corrumpi
tur ⁊ consumit in generatiōe vegetabiliuꝫ
quodcunqꝫ ⁊ q̄ntecūqꝫ fruges ex agro ali
quo generētur. terra agri in nullo minui
tur q̄ntitate. Ad hunc modū inuenies et
de machinis vegetabilib⁹ se habere. q̄nte
cunqꝫ eīm silue ex mōtibus oriant mōtes
in nullo per hmōi generationē minuunt
qd euidentissimū est in siluis cesis ⁊ eraꝫ
extirpatis. Redeuntib⁹ enim illis p genera
tionē vel excrescēnbus. nō inuenies immi
nutam q̄ntitatē terre. Inuenies aūt ipaꝫ
manifeste crēscere quēadmodū si vas cer
te q̄ntitatis terra repleueris ⁊ in eo aliud
plantaueris vel seminauerit aquā irrigan
tem siue pluuialis siue alia. manifeste vi

debis semper corrumpi atq; cõsumi Ter
ram aūt crescere vltra quantitatē quā ha-
bebat quādo primū ex ea vas repletū est
Quare generatiões vegetabilium z aia
liū q̃ ex terra fiunt aque maxime debent
Ex aere vero vel igne si que fiunt genera-
tiones pauce atq; rarissime fiunt. Appa-
ret igitur tibi ex his aquā esse omniū ele-
mentorum generatiõibus aptissimū ꝓpt
hanc causam generatiões celorum aialiū
umq; ac vegetabiliuz expositurus ꝓphe
ta aquā vocauit ꝯmunē illam materiā ex
qua hec omnia generanda erant. Uel qa
reuera aqua erat. De qua verissime est qḋ
partes eius non erāt eiusdez puritatꝭ oēs
Cum em̄ profunditas eaꝝ esset a terra vs-
q; ad celum empireū non est mirum nisi
partes ille que viciniores erant loco pu-
ritatis, z remotiores erant a loco feculen
tie z aliene admixtiõis puriores erant eis
que econtrario se habebāt. Sicut et in oī
ꝓfunditate aqaꝝ contingit z in aere ipo
qui indubitanter purior atq; subtilior est
cum partibus suis a terra z aquis remo-
tioribus. Debuit etiā idem ordo partium
esse materie illius in subtilitate atq; puri-
tate qui erat in altitudine z depositione, et
ꝓpter hoc fecem et sedimen seu residen-
tiam aliorum elementorū terram q̄dem
philozophi vocauerūt. Amp. quia ce-
lum vltimū purissimū est et ab omni fecu
lentia remotissimū, terra vero econtrario
feculentissima et a p̄ma sinceritate remo-
tissima cū omnia corpora in mundo ordi
natissime posita sint cõsequens est vt que
est comparatio mediorū corpoꝝ in elonga-
tione z ꝓpinquitatē ad illa extrema eadē
sit eorū adinuicē in feculantia z puritate
in grossicie z subtilitate. z eadem ratio est
in vno illo medio ꝓpter partes suas z in
pluribus. Intelligo aūt hic sic quia eadez
debet eē comparatio partiuz materie illi-
us sicut fuerit aqua siue aque similis que
z corpoꝝ eodem ordine in loco partiū il-
larum positoꝝ. Si quis aūt dixerit q̄a ce-
li non potuerunt fieri de aqua tanq; ma-
teria que non fuerit potēs sine aqua re-
cipere formā celestem. Sermo eius erro-
neus ē, materia nanq; corpalis p̄ma post
q̄ nudata fuerit a forma sua corpali potē
tialitas est indeterminate z infinite. z cō
mūis ad oēs formas corpales nec magꝭ
appetens vnā q̄ aliam qḋ autem in gene
ratiõibus que fiunt in mūdo nature ma-
gis recipit quādoq; vnam q̄ aliam et v-
tute agentis est. z victoria qua expellit for
mam sibi cõtrariam a materia z super in
ducit suā tanq; potens fructꝰ super hmõi
materiā. Ubi vo non est agēs nisi creator
multo incõparabiliꝰ sic inducet materie
denudate formā quā noluerit z elegerit.
Nihil em̄ est potētialitas materie vt obsi
tat beneplacito creatorꝭ z idē senciendū ē
in omni alia natura Nihil em̄ adeo natu
rale est vnicuiq; nature vt est obedire vo
luntati creatoris cū nihil habeat vnaque
q; natura nisi qḋ de volūtate ipius illi da
tum est ab eo. Non em̄ circa se sed sibi et
ad se fecit oia creator z ꝓpt hoc nihil cō-
tra se hoc est nude rebellet vel rebellare
velit aut possit naturalr dedit alicui eorū

De materia empirei celi.

De materia vero hmõi celi primi ac nobilissimi an cõmunis sit .i. filis materiis alioꝝ corpoꝝ merito du
bitabit aliquis z fuit q̄dem quē hebrei re
putāt philozophū q dixit qḋ deꝰ de splē
dore pallij sui fecit celum terrā vero de ni
ue que erat sub throno eius. Et q; sapiēs
apud hebreos reputatus ē. Cū iuxta pla
num sonū sermo iste manifeste erroneꝰ sit
q̄dem ex alijs eoꝝ philozophis nō aliud
eū intellexisse in sermone isto exposuit ni
si qḋ per eum aliā fuisse materiā celi aliaꝫ
vo terre insinuare voluit p sermonē illuz
Mirabile autē valde est qḋ cum ponant
materiā p̄maturā vniuscuiusq; corpis ab
omni forma corporea seu corpali in se ipa
nadissimā cum grossicies z subtilitas et q̄
cunq; alia hmõi sunt forme corpales sint
q̄re manifestū est quia de materia nō pos
sunt dici nisi per modū potēne aut potēti
alitatꝭ aut vtrunq; contrarioꝝ cū contra
ria circa idem fm naturā solūmodo fieri
habeāt Dicat ex materia igr̄ fiat vel sic cor
pus subtile vel mobile celeste an terrenū
siue alteriꝰ modi forme soli debetur vel
maxime. Quia igr̄ placuit creatori celū p̄
mum non solū ordine z positiõe sine situ
primū facere sed etiā nobilitate z alijs p-
fectionibus ipm ꝑficere decorare z ornare
ita vt p̄eminentia ꝑfectionū z ornatus oī
bus inmeriti valentibꝰ appeat decus omni
um corpoꝝ mundanoꝝ z mundi ipius ca
put splendore mirabili redimitū atq; cor
ruscum. Et supradictū tibi vel cor eiusdem
vt tectum. Hec oia potius per ipam nobi
litatem forme celo vel fecit vel dedit crea

sor: q̄z per naturā ipsius. Materie igitur eidem debetur omnis eius ꝑfectio atq̄z nobilitas. hoc autē non ex opposito sed tā q̄z ex incidenti dixi in hoc loco q̄m de naturis celorum nō est intentionis mee disputare in hoc capitulo. Verū ꝓpter varissimas opiniões hominū quibus somp̄niant de materia ꝑma corporum feci rememoratioué hanc de materia primi celi τ vt appareat tibi quoniā non leuitate intellectus ita locut⁹ sum de primo celo habet ex alibi perscrutate inuestigatis ac declaratis que ostendent̄ tibi loco suo.

Q. firmamētū factū fuit in medio aq̄

Et q̄m incepi ex incidenti exponere narratioué ꝓpheticā entiū vniuersi corporei siue corpalis a creatore ꝓsequar τ declarabo tibi firmamentum siue celum continēs nouem celos factum eē in medio aquarū τ diuidere aq̄s ab aquis hoc est abyssum implentē totā cōcauitatem celi empirei vsq̄z ad terram. Dico igitur in ꝑmis quia celum hmōi ibi factum est vbi τ est. Non enī fieri potuit alibi. Si enim alibi factum esse non esset translatum ad locum in quo est nisi ꝑ motum localem. hmōi autem motus esset ex necessitate vel circular. vel rectus. Tu āt iam nouisti quia motu circulari nō recessisset a loco suo. Si enī recessisset mutasset centrū circa qd̄ prius mouebatur τ ita nō esset et naturale mediū centrum illd̄ τ habuisset ẜm hoc infinita media motus ei⁹ cū inter quelibet duo puncta in linea sint infinita. Quare inter centrū qd̄ est modo medium motus ipius τ primum centruz eius essent infinita puncta. quoꝝ quodlibet fuisset mediū motus illius circularis per quē venisset ad locū in quo modo est τ motus ille esset sicut motus rotaꝝ currū aut quadrigaꝝ qui motus lōge a natura celorum. Amp̄. si non fuit factum in aquis illis siue in abysso illa sed extra esset ergo factum vel in celo empireo vel in vacuo extra ipm. Jam autem declaraui tibi in eis que ꝑcesserunt q̄a nō est possibile nec vnq̄z fuit corpus aliquod eē extra speram vltimā mūdi in vacuo. In empireo vero celo manifestū est ipz non fuisse creatum q̄a reliquisset vacuū in illo cuz nihil motum est motu quo ꝑuenit ad locum vbi est τ fecisset scissurā exiens de celo empireo et dissipatiouē eius incredibilem cum sit grossioris substantie. Manifestū igitur est ipm fuisse creatum intra empireuz τ ꝓpter hec meruit aq̄s siue in aquis. Non inconuenieter aut neq̄z multum abusiue dicitur creatum in medio aquarum qd̄ in ipsis aquis vel intra aq̄s creatum est licet non in loco equaliter distante ab extremitatibus aquarum.

Amplius. cum inter duo extrema quietissima medium sit vtpote corpus extreme mobilitatis τ iterum medium vt inter extrema quorum alterum ē in vltimitate puritatis corporalis secundū naturam alterum in vltimitate feculentie alterum in vltimitate subtilitatꝭ Alteꝝ ī vltimitate grossicie corpalis et insuꝑ alterū in vltimitate īferioritatꝭ. alteꝝ in vltimitate sublimitatꝭ localꝭ. Creator aūt et natura q̄ tota ei⁹ magisterio imperioq̄z regit̄ ordinat loca corporib⁹ ad ꝓportiōz et silitudinē naturalē. Ordinatum igitur est firmamentū in medio corporum extremoꝝ in mundo quare in medio mundi hoc est in medio spacio qd̄ est inter celum empireū τ terrā. Quia igitur hoc medium erat medium aquaꝝ sicut supra patefeci tibi. In eodem autē loco est vbi et factum fuit. factū igitur fuit in medio aquarum.

Nota que sit vtilitas aquaꝝ que sunt super firmamentum.

Si quis aūt querat de aquis que super istos nouem celos remanserunt quas firmamentuz diuisit ab eis que sub celis erant et dicant q̄a nō videntur ibi esse. Superuacue enim ibi essent. Ego autem in ꝑmis respondebo tibi quia cum tanta multitudo piscium generata sit ex aquis ipsi non dicunt aquas residuas ociosas esse. Manifestū enim est quia non oēs aque corrupte sunt vel consumpte in generationib⁹ piscium. ymo maior pars earum restat. nec tamen in vltimo dicit eam aliquis aut superuacuam. Q. si dixerit quis quasi tote aque consumentur in generationib⁹ piscium frustra generarētur ex eis pisces quia pisces siue aqua esse vel viuere non possunt recte vti q̄z dicit. Sicut cur non est verisimile ipm esse celorum conseruari in aquis cū similiter ex aquis generati sint. apparet igitur vna vtilitas aquarum que reseruate sunt τ ambiunt celum continēs nouem celos a parte superiori videlicet qd̄ in eis τ per eas saluatur seu conseruatur esse celoꝛuz qui ex eis generati sunt quēadmodum in

aquis & per aquas conseruatũ esse piscium q ex eis generati sũt. Et ꝯcordat ista ratio opinioni eoꝝ q dixerunt celos esse ex aqs illis per congelationē earum vehementissimam & obdurationē fortissimam instar cristalli. Unde et cristalline substātie eos esse opinati sunt. Uerum lōge nobilioris atq; subtilioris quoniā sit cristallus terrestris qui apud nos inuenitur hmōi enim homines attendentes grossa corpa motu calefieri apud nos sicut & subtilia videbāt per eua dem frigidari putauerūt tanta vehementia atq; cōtinuitate motus corpora celorum couſq; calefieri. vt necesse haberent vel nimia dessiccatione frangi vel vehementia caloꝝ dissolui nisi p contrarium hmōi calefactiōi occurreretur. quare ad hoc vise sunt eis vtiles aque ille superiores vt a dorem hmōi temperent. hic autē sermo vanus est quoniā per hmōi temperamentū aquarum non occurretur periculis inferiorū celorum presertim cum tanta sit ꝓfunditas id est spissitudo celi noni. qđ infrigidatio illa vel temperatio aquarum nō posset penetrare vsq; ad medium illius. Propter hoc rēspō debo tibi alia via super hmōi q̄stione & dicta quia sermo hmōi quo celorum aliquod vel oēs dicti sunt cristalline substantie ꝓpterea dictus est qa calor hmōi valet cristallinas fm opinionē vulgarē apparere videtur in eis. Simlr & spere apparere videtur calor saphireus in eisdē vel iacinctinus sicut dixit ꝓphetarū p̄mus in secūdo libro legis hebreoꝝ qi valet subter deum israel erat q̄si opus lapidis zaphiri q̄si celum tū serenū est. Impossibile aūt videt vt vere cristalline substātie sit aliqđ celoꝝ & per cōgelationē ex medio aquarū generatio. Congelari enī non videt aqua nisi ex vehemētia frigiditatꝭ neq; ꝯgelatio aliud est qm̄ excessus frigiditatꝭ sicut didicisti in sciētia metheroꝝ. Qualr autem congelatū fuit mediū aquarū extremitatibꝰ remanētibꝰ in nature sue etpantia p̄sertim cū superiores ptes omnium aquarū p̄us ꝯgelentur q̄re superior pars aquaꝝ prius cōgelari debuit. Amp̄. cristallina substantia plus est terrestris q̄ȝ aquea. Substantia enī cristalli & oīm gemmaꝝ nō est nisi cinis vehemētia caloris resolutꝰ seu liquefactus & postmodū congelatus. Qđ autē cinis sit substātia hmōi corpoꝝ apparet ex cōfractione & cōtritione ipoꝝ. Confractio enī in quantascūq; & quoscūq; minutias fiat non mutat substātiam. Eadeȝ quippe ē substātia totiꝰ & duaꝝ medietatū ipaꝝ totius in q̄ȝ qđ est omiomeꝝ id ē vnius nature per totum quēadmodū eadeȝ est substantia. alicuiꝰ masse auree & duarum medietatū eius. Silr & quattuor cartarum ipius & ita in infinitū. Cum aūt multis concernerꝭ cristallum vel ex gēmis quamcūq; alijs apparebit tibi manifeste totas a ceruus minutioꝝ cinis esse. Quare manifestū est substantiam cristalli velud cinerem eē. hmōi autem exemplum manifestum est in vitro & experiētia assidua de eodem. Amp̄. si substantia celoꝝ esset hmōi in infinitum eēt ponderosior q̄ȝ tota terra. quare nec super ignem nec super aera stare posset. Amp̄. ipsa aqua nō posset ibi stare super ignem sc; & aera. q̄nto minus ergo cristallus. Amp̄. cum ignis impleat totā concauitateȝ celi lunarum vsq; ad aera quo stabit contiguum tanto igni celum lune. Si cristallina ē eiꝰ substantia. licet autē nō sit presentꝭ intentionis vt p̄dixi de naturꝭ celoꝝ. hoc tamen ad presens hic dico q; ꝓpter similitudinē apparitionis dictum est & ꝓpter paruitatē visus & insuper propter stabilitatem et soliditatem ipius substātie celoꝝ. Est enī fortissime substātie cristallꝰ ac difficilimꝰ ad secādū nec nō ad li q̄faciendū. sicut discere potes ab hijs qui opantur in gemmis. Sensa etiaȝ hec ex periri q̄a die licet Sicut & hmōi stabilitionē seu solidatiōȝ congelationē vocari intelligo a prudentibus qui hoc dixerunt. Manifestū est igr̄ formā celoꝝ q̄m medias aquaꝝ in materia sua suscepit a creatore formā esse preter formas q̄ttuor elemētoꝝ. & ex omniaȝ elementoꝝ & ꝓpter hoc non ē passibilis a calore vel frigiditate. & iō non est timēdū celis de particulis ꝯfractionis ac dissolutionis. Reuertar autē ad rñdendū ad eaȝ questionem qm̄ ꝓponāt de aquis que dicuntur sup celos remansisse. & repetā qđ dixi qa non est necesse qđ in generatione quorūcunq; corporū tota consumat materia ex qua generant. Sicut ostendi tibi de piscibꝰ supra quos & sub quibus multa copia aquarū remanet post generationem ipoꝛum nec tamē inutiliter vel ociose

Amp̄. nullꝰ huiusmōi hominū miratur vel abhorret. ignem esse sub aquis & etiam sub terra sicut apparet ex locis bal

neorum naturaliū ꝛ etiam ex inundatio
nibus ꝛ quasi diluuijs ignis q̄ erumpunt
ex inb⁹mō tibus videlicet vulcano ethna
atq̄ chymera. Cur igitur adeo mirantur
aquas esse super celos. non enī magis est
hoc circa naturā q̄ ignem esse sub aquis
aut terris.

Destructio errorum quorundam.

Quod aūt aliquib⁹ visum est aq̄s
illas supercelestes ibi reseruatas
esse propter diluuiū qđ tunc erat
futurum ꝛ propter irrogatiōes pluuiarū
que inde descendūt nullomodo possibi-
le videtur. Pᵃmū quia propter soliditatē
celorum nullomodo possent huc descen-
dere nisi vel noue vie ꝛ apture eis in celis
fierent vel veteres aperirent ꝛ hoc etiam
quibusdā visum est ꝙ apture ꝛ vie in ce-
lis sunt ad descensū aquaꝝ ꝛ vocauerūt eas
chataractas celi de qb⁹ dicit ꝓpheta he-
breoꝝ quia inundatione diluuij chata-
racte celi aperte sunt ꝓpter quod ꝛ pluit
quadraginta dieb⁹ ꝛ q̄draginta noctib⁹
sup vniuersam faciem terre. Q᷑ si verū es-
set iuxta sermonē istum cuꝫ ex omni parte
celi descenderet pluuia sup terram ex om
ni parte ex necessitate apertū fuisset celuꝫ
Uenti enī contrarij non possent tot ꝛ tāti
illa pflarre aera vt aquas per ipm descē-
dētes sic dispergerēt atq̄ diuiderent super
terrā. Amp̄. generatio pluuiarū notis-
sima ē quia ex nubibus fit per frigiditatē
coagulantē eas in aquā queadmodū eti-
am in niuē. Mirabile aūt ē ꝙ non codeꝫ
errore dixerant niues ꝛ grandines ex illis
aquis descendere sicut ꝛ pluuias cum tā-
tam videam⁹ copiā niuiū fieri. Amp̄.
in qb⁹ptib⁹ celi dicēt ē cataractas hmōi
ꝛ qualia hostia ꝛ qualesue seras dicēt ha
bere chataractas hmōi quibus qn̄q̄ ob-
cludantur qn̄q̄ aperiant. Ampli. in
mille annoꝝ spacio et etiā in ampliori nō
possent aque iste descendere desup nouē
celos sicut declaratū est in libro de ꝓfun
ditatibus celorum. Multū igitur alonge
oporteret creatorē aperire cathar actas ce
li anteq̄ plueret super terraꝫ Amp̄. in
quibusdam regionibus nunq̄ pluit et in
quibusdam sepissime pluit ꝓpter hoc et
alia multa que adducere possem hic nō-
dum intelligo ꝓphetam hebreoꝝ chata-
ractas celi vocasse nisi ptes ille celi q̄ ge-
neratiue sunt pluuiarum ꝛ inundationū
aquarum quales sunt signa aquatica vt
cancer ꝛ pisces. Similiter pliades et orio
de stellis vero mars venus ꝛ luna qđ vt
astrologi in libris suis scripserunt ꝛ experi-
mentatores astronomie se dicunt experiē
tia comperisse. Catharacte ergo hmōi tūc
aperte intelligunt cū cause hmōi ad istas
operatiōes pluuiaꝝ scꝫ ꝛ inundationem
aquarum nutu creatoris laxate sunt ꝛ etiā
confirmate. Si quis aūt cōusq̄ despiat
vt ex v̄bis ꝓphetarum hoc astruere velit viꝫ
qđ aque hmōi super dictos celos reposi-
te sunt quasi in thesauris vt cuꝫ fuerit be-
neplacitum creatoris vtatur eis ad pluui
as ꝛ diluuioꝝ inundationes pro eo ꝙ di
ctum ꝛ a quodā ex ꝓphetis de eo ponā in
thesauris abyssos non effugiet quin ideꝫ
oporteat eum dicere de niuibus ꝛ grandi
nibus ꝛ hoc qm̄ in sermonibus sanctis ex
persona ipius creatoris legitur. Nunqd
ingressus es thesauros niuis aut thesau-
ros grandinis aspexisti que p̄paraui mi-
hi in die pugne ꝛ belli. Eodem etiā errore
videt debere dicere creator fructus ꝛ gra
na non per generationē facere sed magis
de thesauris educere vel emittere ꝛ deue
niet error iste vsq̄ ad ventos qm̄ quidem
ex prophetis dixit qui educet ventos de
thesauris suis. Cum manifestū sit ventos
non esse omnino nisi cum fluit. Reuertar
igitur ad id in quo eram ꝛ dicam quoniā
aque q̄ super celos nouem sunt nō sunt
ibi in forma aquarum que apud nos sūt
Sed ex eis regio illa que celo empireo cir
cumtegitur sic facta est vt sit amena ꝛ salu
bris ꝛ per omnē modum apta habitatio
glorificādis hoīb⁹ ꝯueniēsq̄ vite immor
talitati ꝛ ipassibilitati eoꝝ dē Sic qbusdā
forte videat Tu eī nō ignoras qđ pisces ī
aq̄a viuunt ꝛ in aere viuere nō pñt. Sed
in aqua est vita eorum atq̄ saluatio. Ecō
trario autem se habet in hominib⁹ q non
possunt viuere in aquis. Sed in aere so-
lummodo. Sic necesse est regiōem superio
rum aquarū sic p̄paratam esse ꝛ aptataꝫ
prout requirit salubritas immortalitatis
ꝛ incorruptionis future post rationē mor
tuoꝝ cōueniētius enī videtur vt sit regio
illa siue habitatio hominū beatitudine il
la futura glorificandorum q̄ ipsa substā-
tia celi empirei vt quidam forsitan opinā
tur. Eius enī soliditatis est celū empireuꝫ
vt spirationi ꝛ respirationi deseruire nō pos
sit. Quare si spirabit ꝛ respirabit in illa vi

ta beatitudinis ab hominibꝫ habitatio illa inter celū nonū ⁊ empireum sola cõueniens videtur statui beatitudini illius. Amplius. pulchritudo illa ⁊ splendor empirei celi magis digna est cõspici q̄ calcari. Super empireum autē celum non est locus ⁊ propter hoc neq̧ habitatio. Amplius. cū celum illud tectum sit totius mundi non cõuenit vt subsit pedibus habitantium ymo potius debet patere aspectibus eorum ⁊ supereminere capitibus. Quare manifestum est aquas illas vel iam versas esse in corpus quale dixi vel saltem eo tempore vertendas quo homines beatificandi in sublime beatitudinis transferendi sunt. Tanto autem maioris puritatis corpus est qđ ex illis factum est vel predicto tēpore faciendum q̄ alia elemēta quāto aque ille puriores fuisse aliis aquis estimande sunt. Quapropter lōge purius isto aere quem inhabitamus ⁊ insuper quanto corpora nostra in statu glorie illius nobiliori habitatiōe digna erūt quoniam sunt in statum mortalitatis et miserie presentis. Si quis autem querit ꝓpter quid tacuit de vtilitate aquarum illarum vel de generatione que de eis vel facta est iam vel facienda. Respondeo tibi quia genti hebreorum sic loqui debuit lex ⁊ legislator. vt et intellegere possent et crederēt narratiōibus illius. Non enim solummodo breuis erant intelligentie ymo innutriti ydolatris ⁊ imbuti erroribꝫ ꝓpter qđ nec de creatione angeloꝝ nec de resurrectiōe mortuoꝝ nec de multis aliqs secretis mentionē eis expressam facere voluit. facilimi enim erāt ea repellere que nō intelligerent aut caperēt ꝓpter quod insonuit illud antiquum ꝓuerbium apud eos locuta est lex lingua hominū. Utrum autē vaporabiliter sint suspēse aque ille tanq̄ in nubibus aut aliqs vaporibus q̄stionē quidē faciūt. Tu vo scito quia isti cogūt ponere idem esse aquam ⁊ nubem resolutam ex illa ⁊ tandē idem eē aquā et ceram. Quēadmodum cera indurata ⁊ emollita idem ⁊ tandem liquefacta in quātumlibꝫ rarum liquorē idem erit ex necessitate qđ indurata fm eos. Similiter glacies ⁊ aq̄ ex ea resoluta. Quapropter non erunt secundum veritatem duo elementa aer et aqua ymo erunt vnum subiecto sed differrent sicut exemplificatū tibi de cera liquefacta et indurata. Amplius. secūdum eos esset calor vel in celo nono vel supra ipsum. Resolutio enim ⁊ euaporatio aq̄rum nō fit nisi operatione calorum. Hanc autem opinionem videntur sequi duo inconuenientia. Primū quia necesse esꝫ mouere vel alios celos in deorsum. quoniā aque vaporabiliter rarefacte maiorem locum ex necessitate requirunt q̄ in liquiditate sua naturali. Quare necesse esset vt propter huiusmōi rarefactionē ampliaretur locus earum. ⁊ hoc non posset esse nisi per motum celorum quem dixi. Aliud autem conueniens est q̄ postq̄ generatio nubium fit ibi per calorem resoluentem aquas necesse est vt per elongationē ab huiusmōi calore fiat coagulatio nubium ⁊ ita pluuia vel niuei grado. Amplius. vnde ⁊ in quo corpore esset calor huiusmodi nec fugere potest quantumcūq̧ vanus sompniator. Ex his igitur omnibus que premisi tibi collige declaratiōes singularum partium ꝓphetie istius narrationis ⁊ ego abreuiabo tibi expositionem super eadem. Dico igitur qđ in pncipio creauit deus celum ⁊ terram et intelligo tribus modis qđ dixi in principio. Horum primus est vt referatur ad creationem qđ dixit. In pncipio quasi dictum esset primum creauit qđ est dicere anteq̄ faceret anteq̄ ornaret creauit inq̄ in sba celum ⁊ terram facturus postmodum eadem id est faciem perfectionis ⁊ decoris eiusdē daturus facere enim est faciē dare. ⁊ hoc manifestū ē ex ipso plano littere. Sequitur enim in sermone eiusdē ꝓphete q̄a benedixit deus diei septimo ⁊ sanctificauit eū q̄r in eo cessauerat ab omī opere qđ creauit vt faceret. ac si diceret qđ creauit ī substātia vt postmodū faceret illud. i. faciem ei pfectionis ⁊ decoris dando cōpleret. In summa aūt hoc est intellectus. In pncipio creauit deus ⁊ cetera. i. in opibus eius pmo est creatio. scđa factio. tercia ornatus q̄ta ꝓpagatio. Secūdus modus est in pncipio id est anteq̄ currerent iste quas q̄udie videmꝰ generatiōes ⁊ ꝓpagationes creaturaꝝ. ⁊ hoc idē dignū ⁊ iustum fuit. vt pus crearent illa ex qbus ⁊ p q̄ alia postmodū generarent. Tacet autē de creatione aque. quoniam non erat ꝑmansura in statu sua creationis neq̧ q̄ntum ad substantiam etiam ꝑ maiori sui parte ad minꝰ cū ex ea generādi eēnt celi noue et pisces oiaq̧ reptilia aq̄tica. Sub

et volatilia forte aer et ignis elementa.
Jam etiam dixi tibi de partibus superio
ribus aq̄ vel aquarū q̄ nec in illo statu
suo remanserūt. Celū v̄o empireū ⁊ terra
in statu creatōis remāserūt q̄ntum ad sb
stantiam licet multiplex ꝑfectio decoris ⁊
ornatus eis postmodū supaddita sit. Et
ꝓpter hoc tacuit de creatione aquarū q̄
ex creatione extremorū necessario oporte
bat eam intelligi ꝓpter impossibilitatem
vacui sicut ꝓdixi tibi. Tercius modus est
vt intelligatur in ꝑncipio creationis ⁊ for
mationis vniuersi. Intelligat autē forsitā
aliquis in ꝑncipio vt referat illud ad nar
ratione ꝓpheticā sub hoc intellectu. ac si
ꝓpheta cogitaret ita narraturus vel expo
siturus creationē reformationē vniuersi.
In p̄mis hoc dico in ꝑncipio scʒ sermōis
mei. Creauit deus celū ⁊ terram. Cur aūt
non sic dictum dixit deus fiant vel creent
celum ⁊ terra. Jam expediuerunt me ⁊ te
sancti ⁊ sapiētes in hoc dicētes q̄m verbū
qd̄ est ⁊ ars ipsius omnifica nō fuit nomi
nandum cū creatione q̄m creatio non fie
bat nisi secundū substantiam ⁊ nondum
implemento ꝑfectionis artis aūt est ꝓpe
formam ꝑfectionis dare. Cum igr̄ in crea
tione forma ꝑfectionis neq̄ʒ data esset ei
neq̄ʒ danda nō fuit mentio faciēda de ar
te vel v̄bo dei. Ego aūt manifestiꝰ te expe
dio per ip̄m planū littere. Creauit em̄ deꝰ
celum ⁊ terrā vt ea faceret id est vt eis fa
ciem ꝑfectionis ⁊ decoris daret. Sicut in
ip̄o plano littere ē. Qđ si q̄s dixerit q̄ p v̄
bum dei creata sunt celū ⁊ terra. quemad
modū ⁊ lux facta ⁊ firmamētū ⁊ ideo di
cere debuit ꝓpheta. dixit deus creentur
celū ⁊ terra. rn̄deo tibi in hoc q̄ de acces
sorijs ⁊ secūdarijs operū nec sermo solet
fieri apud artificē. Qui em̄ p̄cepit artifici
fac mihi domū vel edifica supuacue dice
ret ei fodi fundamenta extrahe lapides d̄
lapidicina congrega alias materias. Vi
des ergo q̄ p̄ceptū mē de forma p̄ncipali.
Sic nō debuit esse dei p̄ceptū neq̄ʒ opor
tuit qđ exp̄meretur sup creatione q̄m ac
cessoria ⁊ p̄paratoria erat creatō ad factio
nem q̄uā dixi tibi Amp̄. ars est tanq̄ʒ si
gillū p̄ncipalis forme hoc aūt imp̄mis et
maxime per artem q̄ritur scʒ vt forma p̄n
cipalis p eam materie de qua agitur imp̄
matur ⁊ ꝓpter hoc non cōueniēter in ipa
creatōe fieret mētio de v̄bo seu arte crea
toris. Amp̄. quia erant remāsura celū
⁊ terra in illa imꝑfectione creationis non
fuit conueniens vt diceretur. Creentur ce
lum ⁊ terra. Sicut ⁊ ostēdi tibi de domo
edificanda quia non ē conueniēs vt dica
tur a p̄ceptore qui imperat artifici ad sin
gulos ordines lapidum vel structuras or
dinentur isti lapides hic vel fiat hec stru
ctura alioquin non esset finis vel numerꝰ
sermonū preceptoris ad artificem. Et ista
questio non est longe ab ea questione q̄
quis quereret ꝓpter quid nō est dictū de
qualibet parte celi aut terre. Creentur hec
pars celi vel terre. que questio manifeste
nihil habet dubitationis. Manifestū em̄
est. q̄a nec numerꝰ nec finis esset sermo
num huiusmōi Quia ergo creatio in nul
la parte celi vel terre sistebat ideo nō fuit
dicendum. Creetur hec pars vel illa. Si
militer quia nō consumabatur opus cre
atoris in creatione celi ⁊ terre sed per crea
tionem deducebatur ad ꝑfectionem suaʒ
ideo non fuit dicendū. Creentur celum et
terra. Sicut neq̄ʒ de partibus celi ⁊ terre.

Declaratio sermonis sequētis quo di
xit terram inanem ⁊ vacuam s̄m duas in
tentiones.

q Uod autem sequit̄ in sermōe ꝓ
phete Terra aūt erat inanis ⁊ va
cua. Dico q̄ narratio hec est cō
clusio scientie naturalis. Non em̄ supua
cue dictum est inanis ⁊ vacua. Duo enim
sunt genera plenitudinis aut plenitudo
secundū duas intentiōes dicitur. Primo
q̄ plenitudo quedaʒ interna est siue inti
ma ⁊ ex illa fiunt exuberantie generatio
num. Sicut vides terrā quasi exire na ple
nitudine exuberare vel eructare genera
tiones vegetabiliū ⁊ etiam multorū aīaliū
um. Secūda plenitudo est exterior ⁊ ha
bitationis secundū quem modū dicit̄ ter
ra repleta adultis vel latronibꝰ vel alijs
hominibus. Utroq̄ʒ aūt istorum modorū
terra se habebat q̄ nec fecūda erat nec in
habitata. Huiusmodi aūt declaratio est
Manifestum em̄ per se est quia terra
veri nominis frigida ⁊ sicca est ex neutro
autem istorum vel ambobꝰ simul potest
esse generatio vegetabiliū autem anima
lium naturaliter. Quare manifestum est
quia circa ex se naturaliter inanis ēa b in
terna huiusmōi plenitudine. Ampliꝰ
omne vegitabile ⁊ omne aīal elemētatū
est ex q̄ttuor elemētis. De vegitalibꝰ ⁊ aīa
bus hoc intelligo q̄ ex terra generant̄ q̄re

manifestū est quia ex terra sola nō potest
fieri generatio hmōi. Nihil autē habet
terra ex creatione sua. nisi substantiā ꝛ na
turalia sua alia. Quare quantū in ea est
ꝛ ad naturam ei⁹ pertinet inanis est. Eo
demmodo ꝛ vacua ab exteriori plenitudi
ne inhabitantiū. Certum ē quia ista pleni
tudo adventicia ē terre ei advenit ei post
completam ei⁹ substantiā. Quare cū va
cuitas sit ei naturalis plenitudo vero ista
deuētitia ordine nature ꝛ in ipsa creatiōe
sua erat t̃ra inanis ꝛ vacua. Post hoc sb
iunxit. Et tenebre erant super faciē abyssi.
Jam aūt declaraui tibi in eis que p̄cesse
runt quia tenebra non est aliud cōtrariū
luci sed priuatio lucis tantū. Quare tene
bras fuisse super faciem abyssi nō est aliō
fuisse super faciem abyssi. Sed magis ali
quid absuisse a facie abyssi scꝫ lucē vel di
xit hec ꝓpheta ꝓpter empireū celum. cui
ab initio sue creationis non fuit lux illa q̃
postea splenditatum esse. Sicut vides ꝛ
de aliꝭ celis ꝙ nullum eoꝝ in se lumino
sum est. Unū nec videtur aliqȯ eorum. Q2
autem appet luminis in eis aparte lumi
narium ē ꝛ stellaꝝ. Non est igr̃ mirū si de
empireo celo hoc idē dicatur cū empireū
naturaliter diuersa tū ab aliꝭ celis nō vi
deat nisi sola nobilitate substātie ac subti
litate eiusdē ordinem ꝟo locorum siue po
sitionē in altitudine ꝛ depssione dedit or
do nobilitatis ipsoꝝ quēadmodū ꝛ aliꝭ
mundi corporib⁹ p̃mis .i. q̃tuor elemētꝭ.

Respondit de qua luce intelligi debꝫ
hoc quod dicitur fiat lux.

P Ost hoc autē subiunxit dixit vero
deus fiat lux ꝛ facta est lux hmōi
autem sermonis intellectus est qꝛ
omnipotenti ꝟbo suo mandauit ꝛ impa
uit vt fieret lux ꝛ facta est lux. Et qm̄ lux po
test intelligi vel sp̄ualis vel corpalis. spiri
tualem vero lucē fieri quoniam fieri non
potest nisi in substantiꝭ intelligētib⁹ nō
fuit nisi solꝫ intelligētie ꝛ iustitie diui sb
stantie hmōi neqꝫ dies ex hmōi luxiōe ni
si preclara illuminatio eaꝝ est. Scire nā
qꝫ debes ex p̄cedentibus quia cūꝫ verbū
spirituale creatoris non sit nisi splēdor mi
cans ex luminositate ip̄ius et dictio eius
non sit nisi generatio eiusdem ꝟbi. et ꝓ
pter hoc ortus eiusdem tanq̃ mihi ac spi
ritualis solis. Erit ex necessitate dictio ei⁹
fons insonans ip̄a eiusdem solis illumi
et ꝓpter hoc illuminatio audientiū sonū
illum ineffabilem ꝛ videntiū lucem illam
iocundissimā ac preclaram ei hec eadem
illuminatio fuit ex necessitate dies in tota
regione intellectū angelicoꝝ attēde ergo
coniuncta. Dixit deus ꝛ fiat lux quēadmo
dum ortus solis ꝛ dies. Attende autē q̄ s
sicut substantie spirituales abstracte prio
res sunt ordine nature et etiam nobilita
te q̃ alie substantie vtpote ꝓpinquiores
primo ac nobilissimo videlicet creatori.
Sic earum pfectio decoratio ꝛ ornat⁹ ex
necessitate priores sunt perfectiōib⁹ deco
rationibus ꝛ ornatibus aliarum. Illumi
natio vero quā dixi tibi videlicet illustio si
ue insonatio spiritualis verbi ip̄sius pre
clara ac iocundissima perfectio est substā
tiarum intelligentiū consumata et decor
vitamus ornatusqꝫ speciosissim⁹ earundē
et merito in operibus factionis non dico
creationis prima fuit perfectio hmōi sub
stantiarum. Uerū vtrum ex tanta illumi
natione earū splēdeat celū empireum q̃
stionem habet non hec plene discutiendā
Multis em̄ impossibile videtur ex dispo
sitionibus que sunt in substantiꝭ abstra
ctis fieri impssiones aliqu..s in corporib⁹
In aīab⁹ enim humanis secus est adeo
quippe coniuncte et colligate sunt corpo
rib⁹ suis. vt merito ex eis que in ip̄sis aut
apud ip̄as sunt vel fiunt fiant impssiones
corporibus earundem. faciam autē te sci
re in sequentibus videlicet in capitulo de
renouatione mundi qȯ ex substātiꝭ ab
stractis sequntur multiplices impssiones
in corpibus et qȯ ex beatitudine animaꝝ
bonaꝝ erit multiplex perfectio in corpori
bus ip̄arum in ratione ꝛ ꝑpetuo post illā
Si ergo ex tanta beatificatione celestiū il
larum miliciarū splendui ꝛ splendeat ꝑ
petuo tota habitatio illoꝝ non tibi debꝫ
videri mirabile. Q2 si de luce corpali di
xit deus vt fieret conuenienti⁹ intelligitur
hoc de splēdore empirei celi q̃ de alia luce
corpali. licet quibusdā visuꝫ sit. q2 de luce
quadam intelligitur hoc qm̄ dicunt fuisse
quasi nubem lucidam et eius reuolutiōe
vel in aquis vel super aquas factaꝫ eē. ac
designata p̃mam diem. hic aūt sermo vel
de incredibilis ē cūꝫ omino nulla vtilitas
apareat luc' ill⁹ neqꝫ reuolutiōis sue nō
em̄ erant aīalia vel hoīes qb⁹ luceret aut
horas ꝛ ceteras ptes dsignaret. Amp̄.
qd factū est postmodū de luce illa. Si em̄
expleta p̃mo die statim destructa ē tanq̃

ociosa. Si postmodū vt nōnulli dixerūt
corpus solū ex illa factū est Sequit̄ mul
ta que videt̄ absurdissima. Ubi eñi esset
fabricatū corp⁹ solis ex illa. Si eni vbi ipa
creata ē eq̄liter trāsferri potuit p celos me-
dios ad celū sol' q̄rta die. Nō eñi modicū
fuit corpus lucis illius cū ex ea formandū
eēt corpus solis qđ cōstat eē tante magni
tudinis. Sed de motu illius cum eēt na-
turalis vel violentus vel volūtario q̄stio
nem habet. Tu autē quicq̄d horū ponat̄
vides que inde sequātur Amp̄. ꝓpter
quid laudata ē bonitas luc' illius. Si nō
eousq̄ bona fuit vt placeret creatori per
manentia ipius. Non eñi eousq̄ attollē-
da erat bonitas cui⁹ pmanentiā creator
non approbauit. Cōuenienti⁹ igr̄ intelli-
gitur lux illa fuisse vel spūalis illa illurio
solis intelligētie q̄z dixi vel splendor quo
illustratum ē celum empireū exutralibet
causaꝝ antedictaꝝ nouerit. Neq̄ eñi sub
stantie angelice in nocte sue pfectiōis diu
reliqu ēde fuerūt neq̄ celum empireū abs
q̄ luce eē debuit. cū eius habitatores ad
lucem creati eēnt. Non eñi decet lucidos
habitatores tenebrosa habitatio. Sicut
neq̄ ecōuerso tenebrosos inhabitatores
lucide māsiones. Apparet eciā ita eē excō
trarijs ex ꝓportione. Sicut eñi habitatio
obtenebratoꝝ scȝ infernus tenebrosa est
⁊ fuit ex quo factus fuit infernus quēad
modū docebert in sequētibus sic habita
tio ɔtraria luce illa scȝ quā p̄dixi iocundis
sima non debuit eē tenebrosa. Amp̄.
qs est qui habitationē edificet vel hoīb⁹
vel etiam aīalibus ⁊ nō eam ornet atq̄ de
coret omniq̄ modo patet ꝓ ɔgruēcia illo
rum. Decorandū igr̄ fuit splendore empi
reum celū et etiā tanto splendore vt tota
subiacēs ei habitatio vsq̄ ad nouū celū
inde claresceret. De hoc q̄ sequit̄ in s̄mo
ne eiusdē ꝓphete scȝ q̄ vidit deus lucem
q̄ eēt bona. tuū ē ex alijs trophis ⁊ figu-
ris ꝓpheticoꝝ sermonū istud intelligere
Nō enim possibile vt tunc p̄mū lucem vi
deret cuȝ ab ipo facta ē. Nihil enim addit
ex substātie terū visioni vel cognitiōi crea
toris. Nihil detrahit eisdē non existentia
ipaꝝ. Sicut alibi tibi declaratū est in hoc
eodē magisterio. Quare intelligendū vi-
dit id est videre fecit vel vidit id ē appro-
bauit ac si dictum ē de qua placuit ei an-
teq̄ eēt vt fieret. placuit ei vt postq̄ facta
est eēt atq̄ maneret. Q̄ȝ autē sequit̄. Et fa
ctum est vespe ⁊ mane dies vn⁹ multas
hȝ questiones. Primū q̄a creatio celi em
pirei subito facta est ⁊ in instanti. Impos
sibile ē enim creationē corporis sperici ini
cium hr̄e in tp̄e ⁊ pfici ī illo. Unde enim in
ciperet creatio illi⁹ cū nulla eiꝰ inciperet
creatio illi⁹ cū nulla pars dignior sit p̄us
creari q̄z alia. Amp̄. quid p̄mum crea-
retur in ipo an eius sup̄ficies exterior vel
interior an velud eius quidē tantus siue
arcus an emisperiū siue ps emisperij. Et
de sup̄ficie q̄dem manifestū est eam non
posse nisi in corpore vel cū ipo. Quocūq̄
autem dictoꝝ modoꝝ dicatur cepisse cre
atio celi illius reddit tibi q̄stio de inani ⁊
sequetur inter duo capita artus hmōi eē
inane. Inane aūt non facit substātiam vt
supra ostendi tibi quare duo capita arc⁹
hmōi figura sed circulus. Eadē inconue-
nientia inuenies in alijs mōis. Q̄ si for-
te dixerit superiorē partem aquaꝝ ⁊ con-
gelatam fuisse vl' alias stabilitā atq̄ firma
tam aut tota igr̄ coagulatio illa facta est
simul aut pars post ptem coagulata ē. sic̄
fit in aquis que apud nos sunt. Q̄ si tota
simul sic coagulata ē. Uerū igr̄ est qđ di
xit quia subito ⁊ in instanti creatū est illō
celum. Si ꝟo per partes ⁊ successiue fctā
est hmōi coagulatio nō est virtus creato
ris ꝑculdubio immediata que sic opatur
ymo ꝟtus corpalis. Opatiōes eñi in tem
pore non congruit omnipotēti ꝟtuti cre-
atori. Causa aūt in hoc est quoniā opatio
oīs hmōi per conflictū ē ⁊ victoriā agentis
sup paciēa ⁊ paulatī eijciēs ꝟtutis ɔtrariū
suū a corpore ɔtingente. Creatori aūt hoc
sicut non est resistentia in opibus suis im
mediatis sic neq̄ mora. Quare quicquid
opatur per semetipm subito illud operat̄
vel in instanti. Amp̄. sic non creatum
sed generatum esset per corruptionem
primum celum. ⁊ hoc ex illa materia siue
aquea siue alia ⁊ de ipsa materia relique
retur eadem questio. Quare abiret gene
ratio ⁊ corruptio in infinitum vel occurre
ret corpus subito creatū in sua materia vl'
forma qđ et erit immediatū opus creato
ris. Qui aigitur nullū ex corporib⁹ a deo
decet opus esse solius creatoris nec celuȝ
p̄mum consequens est ipm creatum fuis
se subito. Similiter et lucem factā subito
s̄m vtranq̄ intentionē quam dixi. Q̄uo
igr̄ dies vna fuit spaciū illud siue instātia
illa qb⁹ creatū ē celū p̄mū tra ⁊ aq̄ me-

dia inter illos ⁊ lux facta. Amp. quid
erit ibi mane ⁊ qd vespe. Amp. instātia
illa non potuerunt esse vel contigua vel
continua. Jam enī declaratū est tibi per
aristotelē in libro phisicoꝝ ꝙ inter quod-
libet duo non est tps. Quid ergo factum ē
medio illo tempore aut que vtilitas tpis
istius. Dico quia sicut quibusdam ex sapiē
tibus ⁊ sanctis visum est quia medio illo
tēpore distulit creator illuminationē quā
pdixi tibi vt angeli sancti experimēto cogno
scerēt qd eēnt ex creatiōe sua vt p⁹modū
tanta gloria illuminationis illustrati ⁊
humiliores ⁊ in deum magis grati quia
deuoti postmodū extiterūt. Nihilomin⁹
tamē ab eisdem merito qritur quia totuꝫ
hoc incompabiliter melius nosse poterāt
ex illuminatiōe illa glorificati qua ex luce
sciente sua naturalis sibi innate atꝫ con-
create Ergo nec istā qstionē dissolui tibi p
hoc qd adieci verbis eoꝝ experimēto. Ex
perimento siquidem imp̄fectionē suaꝫ co
gnoscere expediebat angelis sanctis val-
de ad ea que pdixi. Plus enī humiliat sen
sus et experientia imp̄fectionis qm̄ alia
eiusdē cognitio fortassis autem nec possi
bile erat naturā angelicā in gloria hmōi
creari. Verū hic istud determinare ac per
scrutari longū esset ⁊ magis reseruandū
ē loco suo sed nō effugit ꝓpter hoc qstio
cum intellectualis opatio tempore nō in-
diget. Omīs enim cogitatio ⁊ oē intellige
re atꝫ cognoscere i instāti est ⁊ subito ⁊ ge
neraliter omnis passio que fit i substātia
impartibili. Si enī fieret i tpe aliqua pas-
sio substāne impartibilis fieret in ea pars
post ptem ex quo sequentur duo incōue-
nientia. Primū quia passio illa esset ex im
partibilib⁹. Partes enī oēs q̄ i impartibi
li subiecto vel eēnt vel fierent impartibi-
les eēnt ex necessitate alioqn non possent
eē in subiecto impartibili. Scdm incōue-
niens est quasi intelligere vnius nō fieret
in instanti nō posset hic eē nisi altero du-
orum modoꝝ quos dicā tibi vicꝫ vt diui-
deretur ipꝫ intelligere vł a pte intellecti vł
a parte intellect⁹. A parte aūt ipsius intel
lectus nō diuidit nisi hoc modo vt aliqd
ipsius intellecti prius intelligat ⁊ deinde
aliud ⁊ ita consequēter singula que eius
sunt donec intelligat totū. Nihil aūt vnū
intelligit per modū istum quēadmoduꝫ
cū intelligitur celū ñ intelligit particulari
videlꝫ vt prius intelligatur vna eius pars
⁊ deinde alia sed ipm̄ celuꝫ totū simul in
telligitur etiā partibus nō intellect. Sic
et homo nō intellecto pede vel manu aut
oculo. In qbus aūt quoꝝ vnitas aduna
ta ē ex multitudine reuera contingit intel
ligere tot⁹ diuidi iuxta multitudinē ⁊ di
uisionem ipsius totius. Quēadmodū in-
telligere ꝓpositionis vnius diuiditur in-
telligere subiecti ⁊ predicati eiusdē qm̄ ag
gregatū ē ex eis. In eis enī de quib⁹ men
tionē facio manifeste vides qa intellige-
re totius non est agregatuꝫ ex intelligere
partiū eiusdem. Quare manifestū est tibi
iam quia intelligere non diuiditur a pte
intellectus cū intellectum fuerit vnum nō
sit adunatum ex multitudine vt intellige
re ipsius oporteat eē agregatū similiter ex
intelligere partiū ipsi⁹. Ubi eē manifestū
est tibi quia intelligere vniuscuiusqꝫ partł
que nō diuiditur in toto illo similiter nec
ipm diuiditur. Quēadmodū si dixeris ce
lum ē volubile. Intelligere ipsius celi nō
diuiditur intelligere partiū eiusdem nec
diuiditur tempore. Non enī in intellectu
tuo prius fit qdeꝫ ps ipsi⁹ intelligere quo
intelligis celum ⁊ deinde alia. pars enim
illa vel eēt intelligere vel aliō et si eēt intel
ligere esset vel illud intelligere quo intel-
ligł totū celum vel quo intelligeres partē
ipsius Qł si eēt ipm intelligere quo intel
ligł celum ergo p̄us fieret in te illud intel
ligere quo itelligis celū qm̄ intelligere ce-
lum. Si ꝟo eēt intelligere illud intellige-
re. quo intelligere parteꝫ celi hoc iā ōstra
xi tibi. Si vero eēt intelligere quo aliō in-
telligeretur qō neqꝫ eēt celum neqꝫ ps ce-
li tunc esset inutile ⁊ impanēs ad intellige
re quo intelligis celum ⁊ ita vane de illo
fit mentio aliqua. Manifestū igitur ē
tibi per hoc quia intelligere nō diuiditur
a pte intellecti nisi per modū quem dixi ti-
bi. A parte ꝟo intelligētis impossibile est
ipm similiter diuidi. Cū intelligens omne
per modū quo ē intelligēs substantia im
partibilis sit. In substātia vero impartibili
non est possibile vt pars post partē paciā
tur. Nec vt pars post partē agat cum nō
sint ibi ps ⁊ ps. Siue igitur intelligere sit
agere siue pati impossibile est ꝙ diuidał
a parte intelligentł. Adhuc modū se hꝫ
de actionibus alijs ⁊ de passionibus ⁊ ge
neraliter de omnibus dispositionibus
spiritualibus. Quare lux illa prima siue
dies siue fuerit illuminatio solus modo

intellectiuo. Si fuerit beatificatio ꝯpleta hmōi substantiarum vꝫ abstractarū nullo modo fuit diuisibilis ſm tp̄us. Quō ergo assignat ei ꝓpheta vespere ⁊ mane p̄stum cum illuminatio illa nec vergere ad occasuꝫ nec appropinquationeꝫ vllā ad tenebras hr̄e potuerit. Qualiter autēꝫ vespe et mane ex duobus punctis tp̄is intelligatur esse nō ē facile videre nisi qs dicat substācias illas p̄claras in ꝯsideratiōe ꝓprie defectibilitatis atꝫ potentialitatis eas aliq̄ parte tp̄is in se immoratas et hoc vocasse ꝓphetam vespe quo occasum suū agnoscebāt sibi esse ex se et paratas esse ad hoc vt reciderent in non esse. Vñ dicente deo et mādāte adesse educte sunt et create. Idēꝫ est intellectus pene si ad imperfectionem earum hoc referas. factum est igr̄ vespere in eis per hmōi cōtemplationē sui occasua vel occiduitatis et ideo prius nominatur vespe qua prius ī est eis sua ip̄a defectibilitas ⁊ occiduitas vtpote naturalis ⁊ a se ip̄is q̄ꝫ earum beatificatiua perfectio q̄ intelligitur per mane. Mane enim remotissimum est a vespere ⁊ matum est ꝓfectus hoc est proficiendi ⁊ operādi in ip̄a perfectione vel ſm ip̄am. Factuꝫ igr̄ ē vespere vt dixi in ꝯsideratiōe sue occiduitatis ⁊ luce illa. Et factum est mane in ꝯsideratiōe nouitatis illius lucis et initio proficiendi siue operandi scd̄m illā. Opus autēꝫ ꝓfectionis istiua est potissimū atꝫ p̄cipuūꝫ admiratio magnificatio et collaudatio creatoris. Dicit autē illuminatio illa mane et ꝓpter hoc qꝛ prima fuit illustratio creatorꝭ ⁊ primus ortus veri solis quo ortus est creaturis. et q2 etiā in eo stat et permanet immutabiliter in quo cepit. Non em̄ augetur velut a crepusculo in meridiē cuꝫ neqꝫ claritati eius neqꝫ feruori seu ardori sincerissime dilectionis qua creatori insepabilit adherent aliqd addit vel accrescat. Quanto autē spacio durauerit vel vespere illud vel mane ⁊ vtrū diē integrū cōpleuerit id est vigintiquattuor horaꝝ equaliū spacia q̄ est mensura vniuscuiusqꝫ reuolutionis integre firmamēti sermo propheticus nō determinauit. Verūm nō est in ꝯsuetum apd̄ nos diem et sex horarū ⁊ paucarum inueniri et noctē similiter ⁊ etiam diem dimidii anni integri ⁊ nocteꝫ silr̄. Sic declaratū ē ubi in tractatib⁹ multis de his. nō abusiue igr̄ sapiēs ⁊ sanctus ille ꝓpheta vocauit diē spaciū vni⁹ spacio vigintiquattuor horarū. Quapropter si spatium illud temporis quo hec oīa facta sunt videlicet celum p̄mum terra ⁊ aqua media attingens a terra ad celum illud et lux facta cū sequela sua quā dixi tibi videlicet de consideratione ꝓp̄e occiduitatis in substātiis illis ⁊ de consideratiōe sue imperfectionis ⁊ potentialitatis. similiter ⁊ de ip̄o mane vocare voluit ꝓpheta vespere ⁊ mane et diē absqꝫ iniuria loquele et abusione hoc fecit. De nocte vero ideo nullā mentionē fecit quia nullus locus est nocti vel tenebris in regione illa vel ꝓpter hoc quia in vespe illud ⁊ mane reuera nihil est medium. Si quis aūt dixerit beatissimas illas substātias in cōsideratiōe ⁊ admiratiōe creaturaꝝ vicꝫ celi ⁊ terre aquaꝝ ⁊ etiā sui ip̄arūꝫ morā aliquā traxisse vt ex inde magnificarēt abundanti⁹ atꝫ sublimi⁹ creatorem ⁊ ex inde erexisse se ad ip̄m ⁊ morā aliquam in hoc traxisse cū collaudatiō ⁊ glorificatiō creatoris nec breuis nec perfunctoria sit sicut nec eē dꝫ in orāqꝫ huiusmōi dicat vespere illud siue finē illius more qđ est congruēti⁹ non improbabiliter dicet nec sermo eius tanq̄ erroneus reiciendus est. Elucidabo autē istud ampli⁹ ⁊ dicam qꝛ in p̄ncipio hoc est in p̄ma parte diei illius p̄mi quā ꝓpheta vespam vocasse videtur multa facta sunt que oīa subito et in non tp̄e hoc est in puncto tēporis fieri possibile non fuit. Horū vnuꝫ est creatio primi celi ⁊ terre ⁊ aquarū. Secūdum est creatio angelorum. Terciū ordinatio angeloꝝ in officiis dignitatib⁹ ⁊ ordinibus suis. Quartū conspiratio angelorum maloꝝ ⁊ apostatatio eorū. Quīto casus atꝫ deiectio illoꝝ. Hec autē quinqꝫ cum perscrutatius cōsideraueris inuenies absqꝫ vlla dubitatiōe facta fuisse in tempore aliquo cui⁹ finē vesperā vocasset sermo ꝓpheticus vel posset intelligi vespera casus maloꝝ angeloꝝ. q et fuit eis occas⁹ ⁊ obtenebratio a luce p̄ma ac p̄clara que d̄s est quātū ad naturalē illuīatione. Et si em̄ multa luce sciē siue sapiēcie naturalis adhuc clareāt in multis tamē obtenebrati sūt. Sicut docebetur in tractatu deis singulari nec ꝓpter solā istam obtenebrationem dicta est vespa finis more seu tēpis illius. ymo etiā ⁊ ꝓpter infrigidationē qua ab amore naturali creatoris penit⁹ friguerūt Jā em̄ nec scintilla hmōi amoris apud eos viuit aut ardꝫ. ymo totū mirā ⁊ odiū ip̄i⁹

conuersi ymmo potius subuersi sunt. Addo insup quia postq̄ celum pmū creatū est et eius eē stabilitum atq̄ firmatū virtute permanentie ⁊ durationis que habuerūt initium ⁊ inceptionē siue eruminatioz a parte principii factū est eius esse. etiam mesuratum mensura tēporis et quies eius nō minus digna vt mensuraret tēpore quoniam motus aliorū celorū finis ergo mēsure huiꝰ quietis ⁊ durationis vocata ē vespere ppter consummationē vel ipsiꝰ vel eorum que in ea facta sunt quoniā subsecutum ē mane id est initiū partis alteriꝰ diei in qua facta sunt que narrabo. Utrū autem ista duo vespere sc3 ⁊ mane essent vere aut perfecte medietates diei qui viginti quatuor horarū est qualiuz conneret spacium licet sermo sanctus non determinet non est tamē contra veritatē aut rationem. q̄ quantitate a sequētibus diebꝰ non discrepet p̄sertim cū conspiratio malorum spirituū quam p̄dixi morā tēporis ⁊ pluritatem regrat Cum enī numero eorum sit innumerabilium milium et p̄mus ac nobilissimꝰ eorum contra creatorem primus se ererent. qualiter hoc venit ad tot milia aliorum. Qualiter in hoc ip̄m inducti sunt nisi tractatus aliquis et suasiones interuenerūt. In tanta autem multitudine quō potuit eē tractatus breuis et suasio atq̄ inductio nō plura cum sapientissimi creati essent et in tantū ausū stulticie deducti sint Si enī homo q nō ē sapiens nisi ad modicū sapientia naturali auerti nō potest a sensu suo vi a vitate ac rectitudine declinet nisi magnis ⁊ multis validisq̄ suggestiōibus ac suasionibꝰ quomodo illi tanta sapia prediti in tantā vesaniam tpe breuissimo induci potuerīt ipsi etiam tanti mali inuentor tanto difficilius induci debuit q̄ aliquis aliorū quāto eū constat maiori luce sapiētie q̄ oēs alios claruisse potissimū cum nullus eorum exteriorē haberet instigatorē ac suggestorem tanti mali. ⁊ haberet vnusq̄sq̄z splēdorem sapiētie qua p̄diti erant fortissimū mali illius dissuasorē ⁊ etiaz repssorez. hec autez oia idcirco dico vt appareat tibi vesperam p̄me diei hoc est p̄maz ptem multarum horarū spaciū habere potuisse propterea que facta sunt in ipa cum euidēter requirant tempus ⁊ subito oia fieri nullatenus potuerūt. Ip̄m vero mane si secunda pars diei p̄mo accipiat non minorez tp̄is mensurā regrere euidēter elucesceret tibi cū diligentē considerationē feceris d̄ hus que in eodē fieri oportuit ⁊ que in eodem facta sunt. Hor p̄mum est creatio lucis iuxta modos ⁊ intentiones quas dixi Secūdū collaudatio ⁊ magnificatio creatoris de ipa illustratione ⁊ glorificatione sanctorū angelorū ⁊ de ipa iusta dampnatione ac deiectiōe malorū sc3 ⁊ de aliis bonis donisq̄ atq̄ beneficiis creatoris erga seipos. Terciū qd̄ verior ordine p̄mū est admiratio creatoris in seipa. Sunt et alia q̄ sanctis angelis patefacta sunt ipa claritate sue glorificationis quorum reuelationē ineffabilibus gaudiis ⁊ iubilationibus pfecisse fuisse nullatenꝰ dubitādi sunt sicut de creatione generis humani ⁊ restauratione angelice ruine et hoibus ⁊ de reperatione ciuitatis superne ac integratione ipius que quasi detrūcata ac mutilata erat per casum malorū angelorum. Sunt ⁊ alia multa secretiora atq̄ pfundiora. In quorū consideratiōe ⁊ contemplatione delectabiliter eos occupari voluit creator ⁊ ipa luminositas intelligētiarum suarū amorq̄ bonorū omniū ppter gloriam creatoris eos figebat ac detinebat in eis. Nec est incōueniēs si mensuram p̄me diei habeant sequentes ⁊ si p̄ma vbiq̄ exemplaris sunt sequentium posset āt quis intelligere vnāquanq̄ dierum istorū vespe ppter occiduitatē tp̄is qua cōsumptione sui ipius que cōsumptio eiusdē ē toto fluxu sui esse incessanter festinat. Mane vero eiusdem tp̄is finis nō autem inq̄ est finis p̄cedentis tp̄is mane vocatū est Sed in qn̄tum initiū mensure sequētis operis. Q̄ autē magis congruit plano littere est vt intelligat dictum tāq̄ in cōsumatione vniuscuiusq̄ opis fer dierum et in fine vniuscuiusq̄ illorum. Q̄ vero sequit in sermōe eodem qz vidit deꝰ lucem q̄ eēt bona iuxta sas figuras ⁊ modos varios pheticoz sermonū. iuxta q̄s vnū intelligit vidit id ē videri fecit. Quemadmodū ⁊ per eundē pphetam alibi dicitur. Nunc cognoui q̄ times deum id ē cognitū feci tibi ipi in aliis vidit vel q̄ esset; bona id est approbauit in bonitatē lucis quā p̄nouerat anq̄z eā faceret approbauit inq̄ formādo ipaz in suo eē ⁊ pseruādo. Et diuitpꝰ hoc sermo sctūs diuisit lucē a tenebris. hz sūt q̄stionē quō diuisit lucē a tenebris cū neq̄ coniūcta eēt p̄us

igitur in hoc ꝟbo quia dixit hanc lucē de qua agitur diuisit a tenebris. hoc ē adeo seorsum ꝛ longe fecit eā a tenebris vt eam attingere nullo modorum possit queadmodū vides hanc lucē terre tenebras occupari ꝛ hoc in eclipsi eiusdē. Sic ꝛ lucem aeris istius quo sum⁹ noctis tenebras obscurari. ꝛ hic est dies celi sicut mihi videt de quo dicit alius ꝓpheta. Et thron⁹ ei⁹ sicut dies celi quasi ꝑseuerans absqꝫ vlla lesione vel diminutiōe. Uocauitqꝫ lucem diem ac tenebras noctē. de quibus iā declaratū est tibi in ꝑcedētib⁹ quia nō sunt aliquid ꝯtrariū luci sed absentia illi⁹. Et manifestū est tibi quia lux et tenebre siue dies ꝛ nox non ꝑ ipsis temporib⁹ hic accipiunt. Sed queadmoduꝫ visualiter dies aer nostre inhabitatiōis illuminat⁹ a sole ꝛ nox eadē habitatio ꝑ ꝑuatione hui⁹ luminis obscurata. Nec debet eē in ꝓbabile tibi. dies istos sex eq̄les fuisse cum ꝑ⁹ us dies sit quasi mēsura quietis vel ꝑmanentie ꝑmi celi. Dies ꝟo quibus vtimur mensure fuit motus secūdi celi continētis noueꝫ celos inferiores Quies eñ ꝛ motus eundē debent habere mēsurā oppositionis. Decuit etiā vniformi tacere eē mensuris hmōi et vt nulla eēt in eis confusio ex disformitate ꝛ vt creator nō videret diuersatus in opibus suis tanq̄ in maioribus maior mensura eadem necesse eēt ꝛ in minorib⁹ minor queadmodū contingit in nobis ꝛ in opibus nostri et etiā in opib⁹ nature. Cū omnipotēti ꝟtuti eius non sit contradictio aut rebellio aut resistētia in quibuscunqꝫ aut quecūqꝫ operari voluerit Sed per oēm modū non solū eadem facultate maiora ꝛ minora opatur ymo ea imperiositate cui eque obediāt ea que nō sunt et ea q̄ sunt. hoc aūt non ꝓpter hoc dico quādo creator opari non possit ꝛ celerius ꝛ tardius quedā quibusdā alijs. sicut primū hominē ꝛ tempore breuissimo ꝛ ꝑfectuꝫ fecit. alios ꝟo per multos dies ꝛ menses multasqꝫ corruptiōes ꝛ generationes atꝫ alterationes ad cōplementū sui esse ꝛ perfectionē adducit.

Nota de generatione celoꝝ.

Et qm̄ generatio celorū nouem ex aquis facta ē id ē ex materia que erat interp ximū celum ꝛ terrā aliogūin quid factū esset de materia illa nō eñ per motū localem translata est ad aliū locū cum ali⁹ locus nec tūc fuerit nec eē potuerit vt declaratū est tibi. Quia igr non est possibile eā remansisse in loco in quo sunt celi isti nouē cum locū illum nouem celi totū impleant. Manifestū ē ipsam per corruptionē transisse in generationem celorū. Corruptio aūt hec et generatio nō potuerūt fieri simul ꝛ subito qm̄ si subito facte fuissent. hoc ē in puncto tēporis. esset eadē materia simul vestita formis celorū et formis suis. Si eñ puncto eēt corruptio materie illius hoc ē denudatio eiusdē a formis suis ꝛ vestitio ipius a formis celestib⁹ erit materia pūcto vestita vtrisqꝫ vel nuda vtrisqꝫ. Utrunqꝫ aūt manifeste impossibile est qm̄ ꝓm hoc eēnt forme tam diuerse simul in eadē materia et essent celi ꝛ aque simul in eodē loco facte igitur ex necessitate generatio celorū illorum. siue celi continētis nouē in tpe. Causa aūt in hoc est quia materia illa ex q̄ generabāt ñ potuit corrūpi siue denudari a formis suis sbito. ꝛ ñ in tpe Si eñ ī pūcto denudaret a formis suis eēt. in illo puncto nuda ab eis. Jam autē didicisti alibi materiā hmōi non esse possibile inuenire nudaꝫ a formis. Preterea ꝓm hoc in aliō nūc ab a. vestita fuisset a creatore formis celorū qui ex ea generati eēnt. ꝛ ita in medio inter illa duo instantia eēt illa corrupta ꝛ celi generati nō essent. si vtrūqꝫ eoꝝ factum eēt in duob⁹ punctꝭ tpis. Q si dixerit quis qa creator potuit creare eā nudum ꝛ detinere nudam pro beneplacito suo ꝛ hoc ꝯ potuit ibi fieri. licet alibi non fiat. quia opatio creatoris nō potuit nec debuit habere morā vel remorationē aliq̄ntum sola ꝟtute sua oparetur cui neqꝫ resistētia ē neqꝫ rebellio vt iā dixi. Et sicut potuit vestiri materiā ꝑmi celi hoc est empirrei subito forma sua ꝛ veuers vestiuit. Sic et multo fortius potuit vestire subito celum ꝯtinēs nouē celos formis suis manifestū sit celum primū longe maius esse celo illo. In hoc autē iam dixi tibi q2 et si non eēt impotentia vel defectus aliq̄s ex parte creatoris quo min⁹ hoc posset defectus tamē erat ex parte materie que nō poterat subito denudari a formis suis et subito vestiri ꝓpter causas quas dixi. Si quis autē dixerit qa eo modo potuit creare vel generare celos istos queadmodū creauit aut generauit empireū aut etiaꝫ ipsam terraꝫ. Iā respōdi tibi ī hoc ꝛ adduxi etiam ꝓbationē per quā scia te sare qa

generatio celi empirei ꝛ terre subito facte fuit et in non tempore et quia non precessit eas alia generatio vel corruptio corporal aliogn deduceret nos via hec in errorem Aristotelis de infinitate generatiōis et corruptionis ꝛ motus de antiquitate siue eternitate mūdi. Quia igitur materia media inter illa duo creata est cum eis cuius pars corrumpeda erat in generationē celorum vt iam ostendi tibi. Manifestū est dissimiles ex necessitate fuisse generationes pmi celi et nouem sequentiuz et tu scis intentionē meā in capitulo isto. qa ego non intendo hic nisi vt quodāmodo dirigere te et erigere ad intelligendū sermones pphete de generationibus istis et defendere planū sermonis ipius ipm etiam planū sermonis istius hoc insinuat. Si cū deus in pncipio creauit celum et terrā cuz pncipium illud conuenientius intelligat aut pncipiū temporis aut principium operū ipius creatōis siue operū dei. Necesse est subito creata fuisse celum et terram. quia si in puncto temporis creata sunt hoc manifestū est. Si vo ante ea nihil creatū est. Similiter necesse est ipa subito creata fuisse. Quēadmodum em pdixi tibi. quō crearetur primū celū per partes. ꝛ a q̄ parte eius incepisset creator eius creationē ꝛ pp̄ter qua tamen creatio eius essz in tempore. ita vt pars post partē crearetur cum sola virtus diuina ibi operaretur. et nihil esset ei resistens aut retardans neq; p corruptionem alterius corpis aut denudationem materie ipius celi ab illa forma necesse esset venire ad vestitionē eius quā vestienda erat forma celesti. Quare subito in materia sua et forma creatum est generatio vo ceterorꝫ celorum quia p corruptionem aquarum ex ipis facienda erat. Corruptio autē corporalis omnis ex necessitate fit in tempore sicut et omnis alius motus corporalis. Sicut declarauit Aristoteles in auditu suo hoc est in libro queꝫ vocat auditum ex necessitate facienda fuit in tempore eodem quo facta est aquarū corruptio in generationē ipoꝝ. habet autem questione a qua partē cepit generatio celorum et verisimile quidem ē vt primū celū qd applanon vocant primū creatū fuerit hoc est in prima parte diei. ꝛ deinde celum stellarum fixarum quasi in secunda parte. Tercio celum saturni et ita donec veniatur ad celum lune. quod est vltimuz nouem celorum istorum. hoc etiam requirere videtur ipe ordo dignitatis et nobilitatis eorundeꝫ. Certum enim est qa comparatio celoꝝ istorū est in nobilitate ꝟtute dignitate adinuicem que est in altitudine et positione ipoꝝ ꝛ scdm alpetragi in velocitate et tarditate motus. Nonullis etiam videtur opationes celorū ꝛ ꝟtutes influentes esse ac descendentes a pmo sup scdm et etiam sup omnes inferiores ꝛ ad hunc modū se habet ď aliis. Quia vo ipsius eē adesse et generari et generare ex videtur eē comparatio que est virtutis ad virtutē in omnibus que ordinē habēt adinuicem idem videtur esse ordo creatiōis siue generationis celoꝝ qui est et virtutuz eorū. Quare vnūquodq; eoꝝ eo ordine quo recipit ꝟtutē a pmo ꝛ vniuersali fonte recipit et esse. Verū igitur esse q̄ dixi q̄ inter istos nouem celos primū. id ē in prima pte diei scde creatū ē applanon. Dein de celū stellarū fixaruꝫ et ita de aliis. Ecōtrario vo forsassis alicui videatur qm̄ celi isti nouem simul omnes creati sunt. Cum enim ppinquitas ꝛ elongatio nihil sit ad creatorē cum attingat a summo vsq; deorsum et a primo creato vsq; ad vltimū eq̄liter hoc est cum non magis p̄sens sit ei primū q̄ vltimū aut aliqd mediorum manifestū est non adiuuari operationē creatoris vel ꝟtuteꝫ ipius aut impediri siue ꝛ retardari hmōi propinquitate vel elongatione. Quare non est phibitus creator aut adiutus siue impeditꝰ vllo modorū eque cito operari generationem siue creationē celi lunaris et cuiuscunq; aliorum. cū enīz ex omnibus modis suis nihil fit potiꝰ q̄ntū ad virtutē suā in celo applanon vł celo stellaꝝ fixarum q̄ in celo lune aut in quocunq; aliorum hmōi autem exemplū ē de artifice et operatore qui p solā virtutē suā siue p seipm solum opatur et qui nihil habet adiuuenti ad operanduꝫ plus in vno loco vel materia q̄ in alio vel alia. Talis enim nō operabitur prius in loco vno. et postea in alio. Presertim cum eius virtus aut ars non sit alligata vni operi aut vni loco aut vni materie. Sed sit potens atq; liberrima et vbicunq; et in qbuscunq; voluerit operari qualē manifestū est eē ꝟtutem eē creatoris qui in vno loco operatur folia in alio flores. in alio fructus. in alio semina. in alio lapides preciosos. in alio metalla. in alia plantas. in alio animalia

Ec

τ operatur ita vnūquodqꝫ istoꝝ ac si vnum
solū operaretur. Nō enī ex hoc ꝙ tam magna
tamqꝫ multa operatur. aliqd eorū aut min⁹
bonū aut minus bene operatur. ꝙ si illi so
li intenderet qualiter si per se solū aut vir-
tutē suam solā hoc est absqꝫ adminiculo et
meditatione virtutis alteri⁹ creauit celos
istos nouem simul eos creauit. hoc autem
dico quia cū creator per aliā virtutē opera
tur ꝙ per suā tūc indubitanter operatur iu-
xta modū virtutis illius. quēadmodū cum
p frigiditatē coagulat aquas aut cōgelat
eas successiue et per ptes et ea velocitate
qua potest frigiditas et qua hoc patitur fie-
ri materia in quā operatur. Si ergo p solam
virtutē suam creauit celos hoc ē nulla vir
tute alia agente adhuc vel cooperāte. nul
la subest causa vel ratio q̄ phibuerit eum
creasse omnes illos simul. sed neqꝫ virtus
aliqua cooperata videtur ad creationem ce-
loꝝ nisi forte qs dicat ṽtutē applani. hoc
est pmi nouem celoꝝ cooperatā fuisse atqꝫ
egisse in partē aque sibi pximā eiqꝫ simili
tudinē. id est celestem formā sibi similē im
pressisse. τ ita secundū celū generasse. quē-
admodū ignis cū generatus ē intra mate
riā receptibilē sue actiōis et virtutis indu-
bitanter agit in illā et generat ex ea ignem
aliū. Cum ergo partes ille aquarū ex qui
bus inferiores celi generati sunt receptibi
les essent formarū celestiū. Sicut appet p
hoc ꝙ ipas iam receperūt. Uidentur τ rece
ptibiles fuisse ṽtutū et actionū ipaꝝ. Ois
enī materia ex q̄ aliqd generale ē ex necessi
tate receptibilis ē virtutis et actiōis illius
qđ ex ea generabile ē τ cuiuscunqꝫ filis illi
hic ē similis illi in forma virtute et actiōe
Quia igitur oēs isti nouē celi filēs sunt li-
cet nobilitate τ alijs cōditiōibus differāt
manifestū ē materiā ex q̄ generati sūt rece
ptibilē eē virtutis τ actionis vniuscuiusqꝫ
eoꝝ. Scđm hoc ergo pmū celū generauit
secundū τ ita de alijs τ quoniā nihil gene
rat anteqꝫ ipm sit generatū. quemadmodū
neqꝫ agit anteqꝫ sit. ꝯsequens eē videtur ce-
los generatos eē vnū p⁹ aliud τ nō simul
Q: si verū eēt forsitā vnūqđqꝫ magis ꝯue-
niret dici generatū a seipo et hoc ē qa ps
vniuscuiusqꝫ sit generati pus generata gi
gnit sibi pximā et illā generata gignit aliā
τ ita donec ꝯpleatur generatio toti⁹. Hui⁹
aūt exemplū ē magne sicut tibi dixi τ i om
ni corpe ꝯtinue τ p partes generato. Nul
lus etiā circa hoc videtur eē dissimilitudo ce

loꝝ inuicē generatio qppe assimulat vbi-
qꝫ genitum genitori. Unde et generatio dicitur
qsi generis sui natio siue generis sui ī aliū
transfusio. Unde igr tanta dissimilitudo inter
applanon et celum stellatū. Silr τ inter ce
lū stellatū τ inter celū Saturni. τ genera
liter inter oēs in virtutib⁹ opationib⁹ ma
gnitudinibus τ etiā motibus. sicut appet
ex tractatibus Ptolomei et aliorū qui de
hijs scripserūt. forsitan dicat aliqs qa ser-
mones pphetarū ita crebro clamāt. quo-
niam deus celos fecit τ qm opera manuū
eius sunt celi τ adeo vehemēter execrantur
aliū fuisse vel factorē vel coopatorē celoꝝ
qꝛ ipe solus creauit nouē istos celos. τ cre
auit eos simul. Unde in sermone isto nō ē
dictū fiant celi vl' firmamēta in medio aq
rū sed fiat firmamētū ac si oēs illi celi vnū
celū simul sumpti acciperentur. τ factio eo-
rū factio vnius et vna. Et licet materie eo
rū receptibiles sint formarum celestiū. Si-
cut pdixi tibi tamen ipi nō sunt possibiles
impmere eas quēadmodū neqꝫ cum ma-
teria hominis hoc ē corpus humanū rece
ptibile sit forme humane nō tamē hō po
test ipmere illā vel dare. Sine enī aīa hūa-
na forma illa sit siue pars illi⁹ forme. Ma
nifestū ē hominem nō eē datorē huiusmōi
forme nec posse impmere illā. Sic pmum
nouē celorū licet materia celi stellati rece-
ptibilis esset forme celestis nō tamē ipsum
potuit esse dator hmōi forme. nec adhuc
cogitatū ē ꝙ celi sint generatores celorum.
Alioqn etiā regio elemētoꝝ q̄ ē a luna vs-
qꝫ ad terrā. celis plena eēt alijs eī celis fe-
cūdis atqꝫ generātibus celū lune sterile nō
mansisset. Generasset igr celū aliud τ filiꝰ
eius aliud τ ita donec veniret ad terrā. A
q̄ parte aūt inceperit creator fabricationē
celoꝝ seu generationē. Utrū a pte latitu-
dinis seu pfunditatis aut spissitudinis ant
que ptes in eis pmū generate sint. Utrum
ulteriores scꝫ hoc ē ꝯcauitatib⁹ eoꝝ ppinq-
ores an ille q̄ sūt ex pte ꝯuexitatis merito
qa queret. licꝫ nō referat que. Si qs enī cō
siderauerit generationē cepe τ oui τ alio-
rū similiū q̄ ex ptib⁹ sese inuicē ꝯtinētib⁹
cōposita sunt videbit generationē huius-
modi partiū simul incipere τ vni⁹ cuiusqꝫ
ptis partiū silr. Q: si qs dixerit quia inter
formas aquarū et formas celoꝝ ex quib⁹
generati sunt nō ē ꝯtingentia ergo nō est
motus ab hijs in illas. Motus enī omnis
generationis τ corruptiōnis est ab altero

oppositoꝝ in alterū. et hoc ꝑ mediū. alioq̄n saltus eēt subitus generatio a nō eē in esse. In hoc autē dico quia mediū ē inter has formas et si non verum aut mediuȝ propriū. Manifestū enī est quia aqua quantūcunq; subtilis aut pura amplius subtiliari potest. ꝛ ꝓpinquior fieri nature ac subtilitati aeris. Sic et aque de quibus celos fuisse dicunt subtiliatione ac depuratione ampliori ꝓparate sunt vt formas celoꝝ reciperēt et hec sunt media per que transiuerunt ad formas celestes. Magis autē subtilis et magis depurata aqua est mediū inter ipsam ſm naturalē puritateȝ suam ꝛ nobilitatē formarū celestium ꝛ generaliter omē ꝓpinquū alterutri extremo rū via quedā ē ꝛ mediū transeundi ab altero in alterū. Nec debes opinari q̄ alia virtus fuerit ꝓparans aut ꝓaptans aq̄s illas ad hoc vt formas celorū reciperent q̄ȝ creator. Solus enī absq; participe ꝛ adiutore celos fecit. et omnia illa ꝑmordialia opa. id ē mūdi totius partes. Quādo autē ista ꝓparatio aquaruȝ facta fuerit nec iste ꝓpheta determinat neq; ali⁹ quis nec de ꝓparatione quicq̄ȝ expsse loquitur q̄re salua veritate sermonis ipi⁹ intelligi potest. quia ꝑma die quādo fiebant ea q̄ facta ꝑus narrauit potuit fieri ista ꝓparatio illis autē expletis et ꝯsumatis create sūt forme nouem celorū. secūda die et materiis suis impsse vel totum qđ ꝑtinebat ad generationē istorū celorum videlicet ꝛ ꝓparatio materiarū ipoꝝ et formarū eorundeȝ impssio secunda die facta ē. Si q̄s autē dixerit q̄a non indiget creator omnipotentissimus ꝓparatione hmōi vł ꝓparatore. Uerū q̄dem dicit qm̄ ꝟtus creatorꝭ in vltimitate ē sufficientie ꝛ copiositatꝭ. Materie tamen celorum denudari a formis aqueis necessario indigebant ad hoc vt formas celorum tamlonge ab illis distantes reciperent hmōi ꝟe denudatio nō potuit esse quādo fieret. aut in puncto temporis aut in tpe et q̄d ex vtroq; accidit iam ꝑdixi. Nec debet tibi mirū videri si formarū celoruȝ nō fuit alius doctor q̄ȝ creator cū de omi forma substāciali hoc multi senciant ꝓparare q̄dē possunt ꝟtutes naturales materiam et q̄ facienda ē generatio naturalꝭ ꝛ fugare ad ea dispositiones ꝯtrarias siue repugnātes formis q̄bus sup̄ nesciendä est. Ueꝝ formaꝝ illarū q̄rū impssio generatō est ꝯ ē substāciaꝉū nō alius dator q̄ȝ creator illarū deus cum ois forma substāciaꝉis eciā substancia sit. Qꝛ ꝟo ꝯsequēter dicitū ē. Congregent aque q̄ sub celo sunt in locū vnū. Manifestū est hic factū esse post creationem aquarū solo verbo ꝛ imperio creatoris. Naturalis enī ordinatio aquarū siue positio aut situs earum circa terrā est. et ipe aque velut amictus circundans illā. Sicut dicit alius ꝓpheta. Abissus sicut vestimentū amictus eius ꝛ alius sapiens. Quis posuit aq̄s q̄si in vestimēto. Qꝛ autē in partē secesserūt ꝛ sup̄ mōtes aque etiam stant. sicut dicit alius ꝓpheta q̄a sup̄ montes stabunt aque ꝛ q̄ in loco nō naturali sibi sunt cōtra naturā ponderositatis et fluiditatis sue. factū ē non naturale aliq̄ virtute sed solo verbo ꝛ imperio vt diximꝰ creatoris et ista ꝯgregatio non noue creationis opus fuit. sed iam creati opis videlicet aq̄ruȝ in locū aliū trāslatio et collocatio. Un̄ nō dicitᷣ in sermone ꝓphetico ꝓpter illud factū ē vespe et mane dies vnus. ymo ꝯiungitᷣ opi sequētꝭ diei ꝛ hoc ē quoniā ꝯgregatio aq̄rū ꝛ denudatio faciei terre ꝓpter sequētis diei opꝰ facta sunt videlicet ꝓpter fecundationē terre. Nō enī poterat germinare herbas uirētes aut ꝓducere vegetabilia aquis operientibꝰ eam. Cōgregatio igitᷣ aq̄rū in loco in quo sunt conclusio ē partim sciencie naturalis partim sciētie diuinalis. Sicut appet ex mediis quo ꝑmisi. Querat autē merito quis quō aque dicantᷣ cōgregate in locuȝ vnum cum tam multa sint maria ꝛ nō sit vnū mare qđ oēs aq̄s ꝯtineat. In quo dixerit q̄dem q̄a maria oia vnū mare sūt et ꝓpt ꝯtinuatiōes ipoꝝ q̄ i q̄busdā maribꝰ manifeste sunt ꝛ hoc expimēto sciunt multi eoꝝ q ꝯuersantᷣ in maribꝰ ꝛ vacant nauigiis. In aliis ꝟo maribꝰ occulte sunt ꝯtinuationes iste vel ꝓpter distantias suas a nobis vel ꝓpter sup̄ positioneȝ partiū terre aperientiū maria vel ꝓpter ꝑtes eorū. sic famosum est de sicilia qm̄ sup̄ mare sita ē ꝛ q̄ttuor et q̄nq; montibꝰ quasi columnis totidē sustentantur. Aliq̄s ꝟo intelligit locū vnū magis dictū diuisiue si ue sepatiue q̄ȝ ꝯiuncte ꝛ hoc ē quoniā creator magis intēdere videbatᷣ separatiōeȝ earū a supficie terre q̄ȝ ꝯgregationē earuȝ in locum vnū. Tu ꝟo ſm intentionē meā ꝛ opinionē in hoc reminiscere eoꝝ que didicisti in libro Metheroꝝ aristotelꝭ in capitulo de mari et gulfis eius ꝛ d abysso ma

gna quã dicit aristoteles matricẽ aqu͛ꝝ ꝛ
ex illa oĩa maria tanq̃ȝ gulfos vacios. ꝛ re
dũdatias eiure ꝛ nõ recedes ab intellectu
ꝓphete istius qui dicit ruptos fuisse fon-
tes abyssi magne et ex illis inundasse dilu
uiũ. Attende aũt qꝛ ex eodeȝ verbo et im
perio creatoris videt̃ fluuioꝝ omniũ de-
cursus ad mare esse siue ad maria. Si enĩ
starẽt sup terrã absq; fluxu ex necẽitate opi
ret eas et ꝓhiberẽt fertilitatẽ siue fecũditatẽ
ipsius. Ad hoc idẽ spectat qd̃ dictũ ẽ. Sta-
tuit aquas quasi in vtre hoc est ipsas insta
biles ꝛ fluidas stare fecit in loco non suo
ꝓhibẽdo fluxũ eaꝝ q̃si i vtre. Et q: vt dixi
Operatio ista videlicet ꝯgregatio aquaꝝ
ꝑparatio erat ad opus sequentis diei sub
iunxit deus et dixit. germinet terra herbaȝ
virentẽ et facientẽ semen ꝛc. et in fine sub-
iunxit et factũ est vespere et mane dies ter
cius. Et qꝛ opus istud videlicȝ hmõi fecũ
dationis terre nõ habet causam naturalẽ
hoc ẽ nõ est ipsi terre de natura copetat'
sue manifestũ ẽ quoniã nõ et nisi ex vbo ꝛ
imperio creatoris. Terra enĩ per se hoc est
per modũ quo ẽ terra nõ ẽ generatiua ni
si terre. Supra naturam igitur suã supad
dita ẽ ei virt' germinadi ꝛ fructificandi ta
lia. Quare manifestũ ẽ ubi istam fertilita
tem terre conclusioneȝ esse partim sciencie
naturalis. partim sciencie diuinalis. et iu
xta hunc modũ currit res in fecundatiõe
aq̃rum ad ꝓducendos pisces et alia aq̃ti
ca animalia. Hanc autẽ questionẽ de du-
plici fecũditate terre qbus ꝓducit vegeta
bilia ꝛ animalia ꝓpter qd̃ nõ p̃us de ferti
litate seu ꝓfunditate aquarũ q̃ȝ de fecun
ditate terre locut' ẽ sermo ꝓpheticus cuȝ
enĩ aqua p̃or sit in ordine elementoꝝ q̃ȝ
terra por est ꝛ eius fecunditas ꝛ p̃or ei ora
ta q̃ȝ terre p̃or igit' ordinãda fuit. In quo
respondeo quia fecunditas terre q̃ gignit
vegetabilia p̃or est ea fecunditate eiusdeȝ
q̃ gignit animalia. Sicut vegetabilia p̃o-
ra sunt ipsis animalib' ꝛ ꝓpter hoc gene-
ratio eoꝝ ꝛ v's generatiua q̃ scilicet gene
rãtur p̃us ordinata ẽ in sermone ꝓpheti-
co. deinde p' fecunditatẽ aq̃rũ ꝛ generati
onẽ animaliũ aq̃ticarũ fecũditas secũda
ipsius terre q̃ gignit animalia ordine ẽ re-
ctissimo mirata ꝛ ipa ẽ pars opationis di
ei quinte. Opatio vo diei q̃rte fuit creatio
stellarũ et luminũ ꝛ ordinat' p̃or opationi-
bus vegetabiliũ ꝛ animaliuȝ et creatione
ipsius hominis ꝓpter hoc vt qdam putãt
qꝛ stelle ꝛ lumina cause sunt ipsoꝝ non so
lũ generatiue sed etiã regitiue de qbus tã
multa scripserũt vt vix etia legi possint. Cõ-
cedendũ autẽ eis ẽ q̃ stelle multa adiuto
ria p̃stant et generationi ꝛ ꝯseruationi re
rũ generabiliũ. Verũ nõ est eousq; vt ho
mines hmõi putauerũt ꝛ de hoc iam mul
ta scripta sunt tibi Siue ergo hac de cau-
sa p̃ordinate sunt eis stelle et lumina siue
ꝓpter hoc qꝛ ornatus sunt corporis p̃ori ac
nobilioris q̃ȝ sit aq̃ et terra. Siue propter
hoc quia nobiliora videntur ex incorrupti-
bilitate ꝛ ꝑpetuitate sua. recte p̃posita sũt
illis in sermone ꝓphetico. Habet tamen
questionem quare remorata seu retarda
ta fuit creatio stellarum et luminũ vsq; in
quartam die ꝛ determinatio hmõi questi
onis pendet ex certitudine essenciarum ꝛ
compatione eaꝝ ad celos suos. hoc est in
qbus sunt videlicet vtrũ sint instrumenta
celoꝝ per que operãtur in mundũ istũ in
feriorem an sint ptes. an ornatus eorũ an
sint aggregationes luminũ in ptibus ipi-
us celi sicut apparet apud nos in qbusdã
gemmis. Memini enĩ me vidisse smarag-
dum. in cuius splendore apparebant tres
stellule lucidissime. Et certũ est de lapide
q dicit' eliotropia quia ipe ẽ lapis viridis
stellis rubeis stellatus. Et quidem iaspis
inuenitur viridis coloris et guttis sangui
neis guttatus. et quidẽ alius inuenit' om
niũ alioꝝ lapidum coloribus picturatus
Q: si stelle et luminacia instrumẽta sũt ce
loꝝ congruũ fuit vt tunc hmõi instrumẽ-
ta celis darent' cum eis operari possent et
non ante. Quia igitur circa aptata est ter
cia die similiter et aqua vt in eas possent
operari celi vegetabilia ꝛ animalia aliaq;
omnia generabilia ꝓut visum ẽ astrono-
mis et multis aliis ex phylosophis meri-
to quarta die fabricata sũt ꝛ aptata hmõi
instrumenta. Verũ de hoc alibi altius et
latius ꝑscrutandũ erit et a ꝓposito atȝ in-
tentione p̃sentis tractatus longe est expo
nere capitulũ illud p̃mi libri legis hebreo
rum ꝛ tractatum desiderat grandem p se
ꝛ inuestigationẽ diligentissimã quoniam
habet questiones plurimas ꝛ ad determi
nandum difficillimas. Quantũ vo perti-
net ad p̃sentem tractatum sufficiat tibi co
gnoscere saltem ei parte quia sermo sapiẽ
tis et sancti viri ꝓphete scilicet hebreoꝛuȝ
sermo veritatis est. Iam enim patefeci ti-
bi in hys q̃ p̃cesserunt que necessitas coe-

git corp̄a p̄ma creata esse et non generat̄a Si enim generata essent non essent p̄ma. cum generata essent ex necessitate ex corporibus alijs. generationem quippe corporum non nisi ex corpibus fieri possibile est. Patefactum etiam est tibi q̄ corpora p̄ma videlicet creata non fuit possibile esse celum vltimuz ꝛ terram solummodo alioquin inter celum et terram fuisset vacuum. imo celum ex necessitate fuisz terre contiguū et p̄ostendi tibi. Quare inter celum et terram creatum esset corpus vnuz vel multa. ex q̄bus facta est generatio corpoꝝ medioꝝ p̄morum videlicet trium elementoꝝ ex nouem celorum nobiliorū. Et non nominauit illud medium vel illa media sapiens iste nominatione approp̄ata quinpotius nominatione mutuata. Nō enī vere ac ꝓp̄e nominationis aquis esse potuerunt corp̄a illa media. Dixi etiam tibi ꝓpter quid celum vltimuz et terram p̄mo creari oportuerit in ordine creationis corpori. De aquis vero quas circa celos esse sapiens iste vel sanctus dicit scire debes quia cū hominibus duplex vita a creatore danda esset. videlicet hoc p̄sens tp̄alis miserijs et erumnis plenissima et alia perennis post hāc gloriosa debuit hominibus duplex habitatio promptariū istarꝫ duplicitate prouideri. Quare sicut sub celis ꝓuidit creator hominibus habitationem siue regionem vite qua sub celis eis viuendum erat congruentem ijs ꝛ vite q̄ super celos eis post hanc vitam perenniter et gloriose viuendum est ꝓuidit regionem ydoneam ꝛ hoc intelligitur etherum quēadmodū et ista inferior regio quā homines inhabitāt noscitur esse aer. Scito tamen quia celum empireum interduz et regio illa que dicit̄ aque q̄ super celos sūt interdū ether nominatur. Et sicut mortali vite nullo modo etherea regio ꝯgruit ita ista aerea regio immortali vite ꝛ gloriose om̄ino incōgruens est et inepta. Hec igit̄ est ratio que mouere potuit vt homīes vite glorie future in etherea ista regiōe q̄ ex aquis que sup celos mobiles erant facta esse videntur collocandi a quibusdā putarentur. Tu autez animaduerte q̄ opinio hm̄oi hoīm erronea est maxime eoruz q veri noīs aquas hoc est q in veritate ꝛ forma aquaticas ibi esse vsq3 hodie suspicantur et etiam post glorificationē futurā hominū ibidē esse futuras autumant de nobilitate ꝛ magnificentia hm̄oi glorie non tam erronee q̄ ignobiliter sencientes. Siquidem aquea habitatio piscium est nō hominum etiam in statu huiusmōi miserie positorum quanto fortius igitur. nec ē. nec erit. hominū in statu glorie illius constituendorum. Q̄ si dixerint quis q̄ aque nō sunt ibi in substācia labilitatis aut humiditatis in qua videntur apud nos. s3 vaporabiliter suspense vt sermone vtar huiusmōi hominū et iste sermo erroneus ē. cuius erroris declaratio hec est. Ignobilior enim est habitatio huiusmōi q̄ sit habitatio aeris quā nūc homines inhabitāt Habitatio quippe illa hoc est aquarū huiusmodi vt nubilosa aut nebulosa est aut nubeosa est vel q̄ est verius sm̄ errorem istum tota est aliquod istorum triū. Quare manifestuz est. q̄ aer qui est apud nos nobilior est habitatione huius. Amplius. Tria ista que nominaui tibi videlz nebula nubes et nubilum media sunt inter aquas et aera cuius indicium est generatio eorum ex qua quippe generantur ꝑ rarefactionem et subtiliationem illaꝝ ꝛ ꝓpter hoc substancia eorum nobilior est q̄ aque. Manifestū aūte est q̄ eoꝝ substancia grossior est q̄ substancia aeris.

Manifestum igit̄ est nobiliorem esse p̄sentem habitationem hominū q̄ aer est indubitanter et habitatio vtiq3 ē miserie. id ē hominuz adhuc miserie et erumnose viuentiuz q̄ illa quā ponunt esse glorie. q̄ vel nebula est vel aliquid aliorū3 que nominaui tibi superius. Amplius. quando facta huiusmōi subtiliatio aquaruz in vapores siue suspensio eaꝝ vaporabilis

Manifestū quia in ipa creatione eaꝝ nec facta ē nec locum habuit. Euaporatio enim nō fit absq3 motu locali nō erat aūt quo mouerentur cum nō eis3 locus inter aquas et celum vltimū qd̄ empireum dicitur quia nec vacuum ibi erat nec corp9 aliud qd̄ aquis ꝑ euaporationē tunc ascēdentibus locum suū cederet. Quare manifestum est aquas huiusmōi creatas nō fuisse in ista vaporabili substancia in qua dicunt eas esse. Si mō in ea sunt. Reminiscere autem eius q̄ dixi tibi in p̄cedentibus quia qui ponunt aquam et vaporez ex ea resolutum idem esse nō possunt effugere quin ponant cōsequenter vaporez ꝛ aera in quē per subtiliationem transit idē esse. Quare ex necessitate cogunt̄ aquam

ponere eara cũ necesse sit queciiq; in substancia sua eadem sunt eidem et sibi inuicẽ in substancia eadem esse. Si vero dixerit aquas huiusmõi in substãcia sua aquea et ꝓmitiua adhuc permanere et ita etiam ibi esse tu iam nosti nõ solum cõtradictiones phylosophorum naturalium sed etiam irrisiones earum circa hoc. Ego vero iam dixi tibi in ꝓcedentibus opinionẽ sapientium hebreorum videlicet q aquas nomine equoce vsus est sanctus iste et sapiens ꝓpheta et dixi tibi quia scdm opinionem meam de aquis illis superioribus. id est de superiori parte aquarũ facta est regio ethera siue ether qui est regio serenissima puritate subtilissima ad modũq; ꝑspicua nisi inter scientiam diuidens mundum nobilem cõtinentem nouem celos mobiles et quattuor elementa a mundo immobili et seculo altiori. et hic mundus est celum empireum et regio lucis et habitatio glorie miliciarum celestium. hoc est sanctorum angelorum et glorificandorũ hominũ et hic est domus dei in qua sunt multe mansiones que partim iam repleta est habitatoribus suis partim restat implenda. Quid autem sit plenitudo eius. quid inhabitatio et modus inhabitationis gd mansiones. et mansionum multitudo in eo tibi declarabitur in sequentibus si deus voluerit. Si quis autem querat que natura sit huius corporis diuidentis scilicet mũdus duos hoc est an habeat motum aut nõ. Respondendũ est ei quia nõ habent motum sicut neq; celum empireum. Causa autem in hoc est quoniam nulla deest ei et perfectiõibus sibi congruentibus et debitis ꝙ necesse habeat per motum inquirere vel acquirere. Si vero querat que sit vtilitas huiusmõi corporis vl' vsus et an seruiat habitationi aliquorum scilicet vl' angelorum vel hominũ vel animalium vel in futurum sit habitationi alicui seruiturum. Dico quia forte nõ erant immediate mũdi quos dixi tibi cum ꝓpter distãtissimas ad inuicem nobilitatem electorum et innobilitatem inferiorum tamẽ ꝓpter contrarietates multiplices quas habent inuicem in dispositionibus suis predicti mundi dẽ quibus loquar in sequẽtibus videlicet in capitulo de partibus vniuersi corporei.

Utrum autem habitatores habeant dubitationem nõ videtur habere rationabilem. Nõ enim est rationabilis dubitatio que nõ habet rationes ex vtraq; ꝑte contradictionis. Cum enim videant ignẽ elementum nõ habere habitatores. Similiter et aera. Unde suborta est in cordibus eorum ista dubitatio. Q: si dixerint quia aer habitatio est yrundinũ et aliorũ multorum volatilium. Respondeo tibi omnibus animalibus est alius locus pascus. alius habitationis. locus enim habitationis est omnibus animalibus vbi generant et fetus suos nutriant nõ vbi pascũtur aut aliter pascum querunt yrundines aũt muscas venantur et eis pascuntur in aere. et hec est causa volatus earum pene cõtinui ꝑ aera. Nec est verum vllo modorum ꝙ quorundam vanitas somniauit. videlicet ꝙ yrundines de aere viuunt elemento de aere siquidem roscido et humeriore et vt verius dicam crasso. est eis forsitan nõ nullũ adminiculum ad nutriendum interdum. Judicium autem huius est ꝙ super aquas et loca aquosa paludosa humecta est earum volatus frequentior. et hoc est quoniam muscularum ibi est habũdãtia maior ꝓpter habundantiam maiorem materie generationis illorum. Similiter et nutrimentis nutriuntur enim de huiusmodi crassitudine aeris. De salamandra vero ꝙ putauerunt in igne habitare q: et de igne nutritur. Manifestum est q a nõ hoc de igne elemento intelligere potuerunt. Ignis enim elementum implet cõcauitatem celi lunaris et aera circundat et ei supernatat quemadmodũ oleum aque. Igni vero quo cibatur Salamandra ꝓculdubio ignis est q est apud nos q nullatenus elementum est imo elementatum vt flama que nõ nisi fumus intensus vt alibi didicisti et carbo lignum incensum. Sic se habet et de aliis cremabilibus et ignibilibus. De talpa iam innumerabilibus experimentis compertum est ꝙ vermibus pascitur et eos fodiendo sequitur et venatur. Hoc autem ꝓpter hoc dixi tibi de istis tribus generibus animaliũ vt agnosceres errorem erroneorum q posuerunt vnicuiq; elementorum habitatores ꝓprios. Reuertar autem ad id in quo eram et dicam q a nõ est necesse vt phylosophia cõprehẽdat omnes vtilitates et vsus singularum rerum creatarum ꝓpter quas create sunt. Non enim est pfecta illuminatio animarum humanarũ phylosophia que infinitas ignorantiarum tenebras relinquit etiam in eis q

marime in ea profundasse τ pfecisse repu
tati sunt. Est eñ phylosophia velut lucer-
na modica ac tenebrosi luminis in tenebris
multis atq3 densissimis τ nocte optata lu
cens. Sicut dicit sanctus τ sapiens de an
tiquis et sapientibus. Nos quippe inuol
uimur tenebris habet insuper questionez
de hmōi corpore. an quēadmodum nouē
celis mobilibus est situz et positione supe
rius sic etiam et nobilitate sublimius hic
enim ordo in elemētis ita se habet. Ignis
enim sicut est aere superior et nobilior. et
etiā subtilior et in nouem celis forsitan ali
qd similiter se habere hoc dicat. In quo
respondeo tibi quia aer et ignis licet sup-
posita sint loco et situ animalibus tam ra
tionabilibus q̄3 irrationabilibus nō pro-
pter hoc nobiliora aut digniora sunt his
neq3 tectum in omni domo parietib⁹ aut
etiam pauimento aut etiam area nuda q̄3
tegit nobilius ac dignius esse necesse ē ne
q3 oportet vt istarū rerum exemplis te de
tineam vel honorem corpus enim huius-
mōi velut tectum videtur esse mundi mo
bilis cū mundus mobilis domus esse nō
dubitetur τ velut pellis eiusdē est. Si mū
dus ille animal est vt platoni aut multis
aliis visum fuit. De habitatoribus autez
an eos habeant celi nouē mobiles vt ma
gici et nigramatici posuerunt ppono tibi
satisfacere nutu dei in tractatu de pte vni-
uersi spiritualis hoc est de nobilibus τ ab
stractis substancijs. Debes etiam remini
sci eius q ptetigi tibi quia pisces τ anima
lia alia aquatica saluanť in aquis tāq3 in
materia et loco sue generationis sic forsi-
tan dicat aliquis de celis nouem q saluā
tur in his aquis que super eos dicunť eē
quicquid nomine aquarum intelligatur.
quēadmoduz si dicat aliquis q ignis ele
menti hoc est spere totius ignis saluatur
in celo hinc circūuolēte tpm et tota quat-
tuor elementa. hoc est ignis aer aqua ter
ra saluantur in spera celi cōtinentis nouē
celos mobiles cuius motu et resolutione
quidem posuerunt ea esse generata. Simili
ter et saluari tanq̄3 ea sit iam saluationis
que fuit et generationis. Q2 autem regio
illa aquarū superiorz siue que ex aquis a
quibusdam facta esse putatur nullo mo-
do cōueniat habitatio in glorificatorum
hominū dabo⁹ vtiq3 tibi patefacis Prima
via nobilitas corporis huiusmōi hominuz
et gloria earundem. Dico igiť quia quē-
admodū nobilitate τ gloria pcedunt om
nia alia corpa. sic habitatio eoruz siue lo-
cus siue vbi ipoz debet esse ceteris locis τ
habitatiōibus omnibus pstantior. Secū
da via est gloria animarū que indubitan
ter equalis futura est glorie sanctorz ange
lorum quorz autem equalis gloria sedes
τ loca honoris τ glorie ex necessitate eque
sublimes erunt τ dignitatis eiusdē. Nec
eñ pbas est vt inequales honores sedes
equalis altitudinis habeāt. Marime in
illo pclaro creatoris palatio in quo oñia
ordinata sunt in vltimitate cōueniente τ
decoris. Quare manifestū ē q sedes san-
ctorz angelorz τ animarum beatitudine τ
gloria illis equalium eiusdem erūt grad⁹
in altitudine. Si igitur sanctorz angelorū
sedes in empireo tunc erunt vel etiaz mō
sunt erunt ibidem et etiam mō sunt sedes
beatarum animarū. Quare quoniā glo-
rificatorz hominū anime tunc erūt cuz cor
poribus suis et corpa cum ipsis alioquin
non in vita sed in morte essent necessario
glorificati homines et in animabus et in
corpibus in celo empireo collocādi sunt.
Q2 vero gloria animarum humanarum
tanta futura sit. Manifestū ex diffini-
tione glorie huiusmōi. Sicut declaraui ti
bi in tractatu de meritis et retributionib⁹
animarum nostrarū. Et iterum faciam te
scire hec via alia in tractatu qui sequetur
istū. quem iam nominaui ubi de pte sali-
cet spirituali vniuersi. Addam et aliā ma-
manifestationez tibi de hoc q aque a nō
nullis credūtur esse super celos nouē mo
biles. Dico igitur quia vel sunt ibi p natu
ram hoc est tanq̄3 in loco suo. τ vbi natu
raliter aut sunt ibi per violentiam. Ma
nifestum autē est quia nō sunt ibi p natu-
ram cum naturalis locus ignis tam lōge
inferior sit. Multo igitur fortius loc⁹ om-
niū aquarum debet esse nō soluz infra ce
los. sed etiam infra ignem et etiā sub aere
Q2 si dixerit quis subtiliatio illa quam fe
cit aquis illis euaporatio huius fecit etiam
vt locus tam altus eis congrueret. Dico
q sermo iste erroneus est et impossibilis
multipliciter. Primum quia aque nō sunt
per huiusmōi euaporationem facte subti
liores q̄3 aer sit. alioquin nō esset saluata
in eis natura siue species aqueitatis. Si eī
subtilitate solummodo essent vsq3 ad eq-
litatem subtilitatis aeris in aera p corru-
ptionem transisset quanto fortius igitur si

supra aera subtilitate sunt nõ est saluata in eis natura sine species aqueitatis. Quare necesse est eas transiuisse vel in ignem. vel in corpus subtilius atq; nobilius.

Amplius. si locus ille ẽ eis naturalis quãq; igitur eas aquas nõ nomines nobiliores ex necessitate sunt q̃ nouem celi mobiles cum eis naturaliter locus nobilior et altior q̃ ipis celis debeatur. Amplius. Certũ est q̃ inter magna mũdi corpora celũ vltimũ qđ empireum vocãt nobilius est atq; pstantius et ideo situ et positione sublimius. Si igr̃ quẽadmo dũ se habẽt in situ et positione sic et in nobilitate adinuicem hoc ẽ vt qui est ordo int̃ ipa situũ et positionum idem sit ⁊ nobilitatũ ipoꝝ erit ex necessitate vt corpus huiusmodi q̃ aquas que super celos sunt vocant. Sicut est post empireũ celum ordine positionis sm̃ ⁊ celis nouem alterius sic sit ⁊ ordine dignitatis atq; nobilitatis eisdem celis prestantius. Manifestum est igit̃ q̃ nomine aquarũ vsus est legis hebreorum lator equiuoce cũ euidens sit aquas quarũ ꝯgregatiões vocãtur maria ⁊ aq̃s que super celos esse dicunt̃ nõ eiusdẽ posse esse rationis. Amplius. huiusmodi aque si veri nominis aque sunt cum natura aquarũ sic infrigidari per quietem ⁊ ꝑ infrigidationẽ coagulari a vaporabilitate sua et scilicet reuerti ad naturã de aqueitatis necesse ẽ aquas huiusmodi iam diu dum reuersas fuisse nisi multitudines aq̃rũ que sub celis sunt ꝓpter hoc factas esse labiles. Sicut manifestũ est in vaporib⁹ earum ex aquis resolutis et per frigiditatem in pluuias coagulatis. Quare et ab eis diluuium vniuersale inundasse ⁊ mũdum istum inferiorem totũ deleuisse. Cuz enim aer grossioris substantie sit ⁊ corpulentioris q̃ celum. et aquas in nubib⁹ coagulatas retinere nõ possit quin descendant ⁊ terram compluant. Multo fortius celi non poterunt aquas illas ꝓhibere supercelestes quin descendant et inundationem diluuialem faciant et hoc quidez multi crediderunt inde pluuias oẽs descẽdere qui error adeo manifestus ẽ vt nõ sit necesse ꝓbatiõibus ipm destruere. Si eñ gutta vna inde abscinderet̃ que tanta eẽt q̃nta tota moles terre millesies ꝯsumeretur anteq̃ ꝑueniret ad terram Quare aq̃ oẽs iam diu consumpte essent in pluuias et locus earum remansisset vacu⁹. Qr̃ autem gutta tante magnitudinis q̃nta est terra tam longo descensu consumeret̃ anteq; ꝑueniret ad terram Manifestum est ex longitudine distantie que est int̃ celum nonum et terram que ꝓculdubio est itineris septem miliuz annorum et multo amplius. Si vero hmõi aque per violentiam sunt super celos nouem. Manifestũ est non esse naturalem ordinationẽ dictorum maximoꝝ corporum mundi. imo cõtra naturam vere per omnia. Nouem eñ celi mobiles et etiam ignis et aer elemẽta deberent superesse huiusmodi aquis ⁊ superfunt ordine nature cũ ergo subsint nõ hic est ordo nature sed inordinatio.

Stabilitio celi empirei ⁊ aliarum partium vniuersi corporei.

Post hoc inuestigabo partes vniuersi corporei quas videntur phylosophi penitus ignorasse ⁊ tentabo stabilire esse earuz. Hec igitur sunt celum empireuz de quo nihil locuti sũt phylosophi. Deinde iformis de quo ⁊ aliq̃ fabulati sunt poete phylosophi cuz illũ pretermiserunt fere oẽs. Tercio paradysus terrestris de quo gens hebreoꝝ multa vanissime somniauit De celo vero nono quod applanon vocauit nõ est declaratum adhuc an sit et ꝓpter hoc tentabo stabilire esse ipius. Incipiam igitur cum dei auxilio esse celi vltimi qđ empireum nominãt et dicam. quia totus mundus corporeus vna domus est creatoris. Quare manifestum est ipam esse et officinis et mansionibus ꝓ magnificentia dominantis ⁊ ꝓ exigentia ac congruentia inhabitantiuz siue familie ordinatissimam ac aptissimam. Sic igitur nec vna mansio nec vna officina deest ei. Multo fortius non deest ei q̃ in omni domo sufficienter aptata ac decẽter ordinata principale est hoc autẽ est cenaculum. Cum igitur familiam ep̃roximo sibi assistentem pascere spiritualibus epulis necesse habeat creator tanq̃ ꝑlargus. paterfamilias habet ex necessitate cenaculum congruens siue ꝯueniens talibus epulis. talibusq; ꝯuiuijs. et hoc est celum empireum videlicet creatoris ꝯmensaliũ. ⁊ conuiuarum preclarum ac ꝑmagnificuz

cenaculum in quo spūales epule solūmō
ministrantur sicut alibi declaraui tibi. Ubi
et carnalem paradisum hoc est carnaliū
deliciarum euidenter destruxi et spūales
delicias quales creator daturus est dilige̅
tibus se nullo modo cum carnalibus
deliciis posse esse. Sicut gens sarracenorū
stultissime opinatur euidenter ostendi.
Amplius. Glorificandis hominibus
ex necessitate danda est habitatio que cō
gruat glorie illorum. Quia igitur gloria il
larum quā ad animas simul erit et eq̄lis
glorie sanctorum ac beatorum angelorū:
ex necessitate eadē dabitur habitatio eis
quam nunc obtinent sancti angeli ac bea
ti. Si igitur verum est q̄ habitatio huius
mōi angelorum empireū celum sic erit si
militer habitatio hominum glorificatorū
Amp. p̄ nobilitate et gloria huiusmo
di hominum glorificatorum necesse est vt
sit eis habitatio et locus nobilis et glorio
sus. Sicut igitur huiusmodi corpora erūt
in vltimitate glorie et nobilitatis corpora
lis Sic et locus eorum et habitatio erunt
in vltimitate nobilitatis localis. Cum igi
tur nō sit nobilitas aut gloria localis que
nō sit minor nobilitate celi empirei si ipm
est. Manifestū e quia corpibus hmōi
debetur habitatio empirei celi aut igitur
iam est empireum celum et hoc est q̄ que
rebam aut nō est. Q̄ si non est deest igit̄
domini dei potissima mansio eiusdem vi
delicet cenaculū et vniuerso corporeo no
bilissima ac maxima pars eiusdem. Celū
enim altissimum nō est omnibꝰ aliis ma
ius est atq̄ capatius et etiam nobilius.
Quare vniuersum corporeū nec eēt mun
dus corporeus neq̄ omne neq̄ totum ne
q̄ vniuersum cum esset adeo incompletū
ac tam nobilis partis paciens defectum.
Amplius. hominibus glorificatis om
nino indigna et inconueniens est habita
tio terrena. sic nec celo congruit nec eo di
gna est multo minus corpibus hominū
glorificatorū indigna erit cū hmōi corpora
gloria et nobilitate omniū celo prestantio
ra futura sint. Sed neq̄ habitatio celorū
mobiliū eis cōgruit. Tanta enī rapiditas
motus quieti et paci beatitudinis valde
repugnans est. Supra celos igitur mobi
les transferendi sunt homines glorifican
di Quare ad celum vltimum quod empi
reum vocāt. Q̄ si dixerit quis quia regio
aquarū que super celos sunt sufficiens et
cōueniens habitationi glorificandorum
hominum et quia vltra eos nō est aliqđ
celum. Reminisci debes eorum que pau
lo ante audisti quia aque siue labiles sint
siue vaporabiles nullo modo sunt habi
tatio glorie. Si vero sunt sicut p̄dixi tibi.
videlicet q̄ ex eis factum sit corpus nobi
lius corporibus celorum mobilium. Di
co. quia nec sic etiam conuenientes sunt
glorie corporum huiusmodi. Sunt enim
futura huiusmōi corpora incomparabili
ter nobiliora atq̄ subtiliora q̄̄ sit corpus
illud. Dico etiam quia inordinatum val
de esset vt supra huiusmodi corpora esset
aliqđ ignobilius. Quare non super ea ce
lū empireū s; magis ipa in illo et cū illo. De
eo vero q̄ dicit quia super aquas nō eēt
corpus aliud. Attende q̄ alibi didicisti
scilicet quia humidum est male tractabi
le proprio termino. bene vero terminabi
le alieno. Siue igitur aque huiusmodi la
biles sint siue vaporabiles nō possunt es
se terminus mundi quia nec vltimū cor
pus mū di corporei. Super aquas igitur
est aliud corpus ambiens eas. et omnia
que sub eis sunt hoc igitur est corporum
omnium vniuersi corporei et celorū om
nium maximum vtpote cōtinens omnes
celos et quecunq̄ ab eisdem continentur
Q̄ si quesierit aliquis ꝓpter quid corpus
illud q̄ ex aquis supercelestibus factum
dicitur non sit aut nominetur celum. Re
spondeo tibi quia aliqui iam nominaue
runt celum illud aqueum celorum naturā
non satis attendentes. Celorum enim na
tura non solum contentiua est. sed etiam
multiplicis virtutis influxiua super conte̅
ta et omne celum corpus organicum est.
Et operationes atq̄ virtutes numerabi
les et pene innumerabiles attribuerūt eis
astronomi. Unde et corpora organica eui
denter sunt et nobiliores ex philosophis
ea esse animalia posuerunt. De corpore
vero illo aqueo nec virtꝰ nec opatio aliq̄
opatio dico celestis virtutꝰ ad hec audita
ē vel posita ab aliquo. Casus ei siue desce̅
sus pluuiarū cuiusmōi opatio sit satis no
sti. De celo vero empireo nō videt̄ similī
ter se habere vt de aliis celis cum quietū
et perpetue stabilitatis illi vero manifeste

mobiles sint. Corpꝰ igr̄ illō qꝺ celū aqueū
q̄dā vocāt necessario fuit mediū int̄ duos
mundos vt p̄dixi tibi et est interstitium ⁊
copula illorum nō enim cōtiguabiles vel
cōtinuabiles esse potuerunt ꝑpter longis
simam abinuicem distantiam. Qui vero
mundum animal dicunt vel rectū vl̄ vni
uersum necesse videtur habere ponere ce
lum illud cum nec sine capite nec sine cor
de illud ponere opinandi sint. Qui enim
dicunt ipm̄ esse animal vniuersum. et ha
bere ipm̄ suum vilius intimū q̄ē terra su
um nobilius extimū et hoc est celum vlti
mum scd̄m eosdem ⁊ est corpꝰ ipsius mundi
Quare sicut cordis est sedem esse et habi
taculum ꝓprium vite et anime siue spiri
tus ipsius animal. Sic celum vltimū qꝺ
empireum nominant habitatio est et rece
ptaculum vite nobilissime et spirituū atq̄
animarum sublimū hoc est celsitudine fe
licitatis angelice iam beatorum aut in fu
turo beatificandorum. Qui autē animal
rectum non quidem figura cum ipm̄ ꝯstet
esse figura spericum sed rectitudine dispo
sitionis preesse vniuersioni opposite. Si
militer necesse videntur habere ponere ca
put illi celum ceteris omnibus altius atq̄
prestantius et capitaliū substantiarū. id ē
spiritualium ꝑpter quos omnes alie cre
ate sunt habitationē preclaram ac p̄ciosis
simam et tante ciuium suorū glorie cōgru
entem. Debes autem scire quia phyloso
phos latuit esse celi istiꝰ tam mobilis mul
tis de causis. Harum p̄ma fuit defectꝰ ap
paritiōis tam ipius huiusmōi celi q̄z om
nium eorū per que innotescere cōsueuerūt
in apparentes ⁊ ignote substantie qualis
est apparitio stellarum tam fixarum q̄z er
rantiū q̄z etiam luminariū. Cum enī nul
lum omīno octo celorū videatur appare
ant autem stelle et luminaria et motꝰ si
ue reuolutiones eorum indicant ex neces
sitate celos esse reuoluentes ea indicant.
etiā et motus celorum. Sicut te scire faciā
in sequentibus ꝑpter hanc eandem cau
sam nōdum declaratū est apud eos imo
pene ignoratū vsq̄ hodie remansit apud
eos esse celi noui qꝺ applanon nominat̄
ab a q̄ est sine et planos q̄ est error quasi
sine errore ꝑpter vnitatem ⁊ inuariabili
tatem motus sui. Non enim apparet aut
stella ex eo aut motus aliquis eius vel ab
eo. Quia igitur defuit eis via ad hoc de
fuit eis et ꝑuentio ad ipm̄. Secunda cau

sa fuit ignorantia et incōsideratio glorie ⁊
magnificentie creatoris de quo et si subli
mius aut magnificentiꝰ estimare nō po
tuissent. Saltem vt regem et dominatorē
angelorum et hominū ymaginari debuis
sent. et attribuere eidem. imo etiā cognos
cere de ipo q̄ ei sit honore regio ⁊ magni
ficentia digna habitatio et tanq̄ aula re
galis ꝑ magnitudine ⁊ multitudine fami
lie. necnō et nobilitate eiusdē que vt iam
p̄dixi tibi nec debet nec potest eē aliqꝺ ex
celis mobilibus ꝑpter inquietissimam ac
rapidissimam velocitatem motus vniuscuiusq̄ eorum. Tercia causa fuit paucitas
intellectus eorū circa naturam et virtutes
mundi mobilis. apparet enim mūdꝰ mo
bilis videlicet ab octauo celo mobili vsq̄
ad terram et loca terre ꝓfundissima q̄ ce
lant stellaram fixarum dicitur non esse ni
si quedam officina fabricalis in qua fabri
cantur vasorum innumera genera videli
cet corpa animaliū et plantarum et etiā
aliorū generabiliū ac metallorum gēma
rum et omniū aliorum mineralium. In
hac igitur fabrica concesserunt ipi ⁊ sēpse
runt q̄ celi ipi cum stellis et luminaribus
vl̄ operatores sint et fabricatores vel istru
menta fabricantis dei. Nōnulli ꝟo ex eis
estimauerūt materiā generabilē et corru
ptibilem quā celum lunare circūuoluit eē
in manu id est in beneplacito et volunta
te omnipotētis creatoris vt lutū in manu
figuli. Totum ꝟo q̄ est ab octauo celo vs
q̄ ad p̄nominatam materiam. hoc ē octo
celos mobiles sub iussu ⁊ obediētia crea
torꝪ vel vt rotā aut rotas multas sub pedi
bꝰ figuli. Appet igr̄ tibi breuitas ītellectus
corū in hoc. q̄ ⁊ si recte forsitā ī hoc estima
uerūt. Manifesta est diminutio intellectꝰ
corū atq̄ defectꝰ Nō ei ponūt mōm nisi of
ficinā vt dixi tibi fabricalē aut figularem
omīpotentē aūt creatorē tm̄ fabrū aut figu
lū opinari videnť Nō aūt regē ī vltimita
te glorie aut dn̄m ī vltimitate magnificen
tie dn̄ nec ei aulā regiā nec regale palaciū
sꝫ solūmō opa fabrilia seu fictibilia licꝫ mi
rifica ⁊ magnifica. Sapiētiāq̄ ⁊ ꝟtutē tot
⁊ tāta opandi ei attribuūt sꝫ aūt regali cō
gruat excellētie ⁊ necessarias admistrandi
regnti. hoc exigat vt ī domo regia sit offici
na fabricādis armis ⁊ vasis alijs deputa
ta longe tm̄ minus debito ⁊ laudat rex cui
hec sola domꝰ attribuit ⁊ domꝰ regia nō
ex toto sꝫ ex ꝑte tm̄ hmōi fmōe describit

Quarta causa ꝙ̄ qua aliqua ꝑlibata sunt tibi in hoc ipso capitulo fuit ignorantia future glorie que in ratione futura prestabitur dei electis atq; dilectis. In qua gloria incogitabili non solum eorum anime decorabuntur. sed etiam corpora eorundem incomparabiliter ultra omnem pulchritudinem naturalem corporum extollentur et ultra omnem virtutem ipsorum & hoc faciaz te scire in sequentibus in capitulo scilicet de renouatione mundi. Quemadmodum enim ex hoc statu vite presentis, imo miserie trāsferēdi sunt electi dei vt dixi atq; dilecti. Sic et ab hoc loco inquietudinis et corruptionis transferendi sunt in locū felicitati sue & glorie congruentē. Necesse enim est istā miseriam et corruptionē et inquietudinem peracto cursu sue vtilitatis cessare. Adhuc enim necessaria est propter innumeras vtilitates quas vide qui adeo erudiuntur in hoc et adiuuant eliciunt. Quare illis cessantibus ipsam esse necesse est cessaturam et hoc est vnum eorū q̄ꝺ latuit multos ex phylosophis et precipue aristotelez et seq̄ces eius qui putauerunt istū cōflictū et pugna elementorum aliarūq; contrarietatū potencieq; et actus sine potētialitatis & actualitatis alternas victorias seu superantias esse indefectibiles et perennes.

b Is igitur ita dictis reuertar ad id in quo eram pꝰus et dicam q̄ potissima ac p̄cipua pars regni creatoris q̄ꝺ est regnū omnium seculorum et dn̄atio vniuersalis cui omnino nihil eē possibile est in subditum. Solum q; veri nominis regnū et dominatio potissima in q̄ & p̄cipua regni illius ac dominatōis pe vniuersitas suostantiarū intelligentiū. huiusmodi autem vniuersitatis pars nō modica est vniuersitas animarum humanarum seu hominum et de animabꝰ quidez humanis manifestum est ꝙ breui tempore in corporibus suis esse permittunt propter corruptionem ipsorum. Qui igitur viuunt ex necessitate post mortem corporum suorum sicut declaratū est tibi in tractatu singulari de immortalitate earum ex necessitate est eis habitatio aliqua post mortem corporum suorum. Manifestum autem est quoniam habitatio mūdi huiusmodi inferioris non est eis necessaria nisi propter corpora sua que rebus mūdi huius indigēt, propter victum et vestitū. & tectum sine quibus omnino corrumperentur. Amplius. Quis esset earum status in predicto mūdo que operationes q̄ officia p̄sertim cuz nec natura ipsa nec diuine prouidentie bonitas eas aut inutiliter aut superuacue viuere permittere possit propter hoc plato & sequaces eius cum multitudine poetarum posuerūt eis habitationes diuersas & ab ipsis habitationibus eisdem nomina posuerunt. Estimauerunt et earū aliq̄s post mortem corporū habitare circa tumulos corporū suorum vmbras easdem propter habitatione huiusmōi nominantes. aliquas vero apud inferos et aliquo tempore et vocauerunt eas manes ab huiusmodi mansione. expleta vo vtriusq; mansionis mensura in celum transferri & in stellis comparibus in quibꝰ et eas creatas esse somniauerant collocari et inde in corpora propria descendisse. In sermone autez isto nō discordabant vsq;quaq; a doctrina hebreorū vel xp̄ianorum licet discreparēt in multo. De compitate quidem stellarū aliq̄ tibi scripsi audies autem certiora ac p̄scrutatiora in sequentibus. In hoc igitur vno indubitāter recte senserunt ꝙ habitationez animabus solutis a corpibus posuerunt. & ꝙ diuersitas eis habitationes propter diuersitate meritorum attribuerunt. Errauerūt autem circa habitationem circa tumulos & causam habitationis huiusmōi sicut scies post hoc. Quod si dicat q̄s q̄d ad spirituales substācias de loco vel habitatione corpali. Quemadmodum enim nihil ad corpa de habitatione vel domo spirituali. Sic nihil ad spirituales substancias de loco vel habitatione corpali posset ne inquiunt gramatica esse in bursa tua vel in pixide aut alio vasculo. Quanto fortius igitur essencia creatoris habitationem localem dedignatur, ac refugit naturaliter cum ipsa sit et in vltimitate spiritualitatis corpalitati repugnantissima & in vltimitate simplicitatis omnibꝰ spiritualibꝰ substancijs incōparabiliter supereminens & infra se oēs immensurabiles distantias derelinquens. In hoc igitur per interrogationes respondeo quid inquio ad animaz tuam de corpe tuo de qua dubitare non audes vel nō potes. q̄n ipsa in eo sit et q̄n ipm sit habitatio eiꝰ. Q̄ si dixerī quia ad ipaz p̄tinet onus & sollicitudo regēdi illud & p̄uidēdi ei alimēta & alia necessaria hoc dico q̄ ipse oia hec q̄ nūeras corpa sī. q̄re dic. ipam nō solū eē in corpe vno s; etiā

versari ex necessitate circa corpa vlla mul-
ta. Q; si dixeris quia anima humana nõ
ē in corpe suo localiter. Sz neq; vnq; hoc
cogitatũ fuit ab aliquo q vel ad modicũ
apphēdent naturã anime hũane quã cõ-
stat esse impartibilẽ partiõe quantitatiua
Neq; enim diuisione continua sicut vel
linea superficies aut corpus neq; diuisione
disgregationis vt numer⁹ seu multitudo
partibus est locus autẽ diuisione p̃dictas
magnitudines sequit. Sicut declarauit
aristotel. in libro de phisico auditu. Qua
re manifestum est impossibile esse modis
omnibus animaz hũanam esse localit in
loco corpali. Q; si dixeris qȝ sic est in cor-
pore suo. quemadmodũ rex in regno suo
qd totũ administrat et regit potentia ⁊ sa-
pientia sua iam aliquatenus ad veritatez
approximasti et visualiter quippe rex esse
in regno aliquo dicitur. etiam si localiter
et psonaliter extra sit dũmodo illi p̃sit ⁊
illud administret ⁊ rega. Verũ multa dif
ferentia est inter duas istas administrati
ones seu gubernationes. quoniã rex licet
longe absens a regno vel etiã localiter in
eo p̃sens p ministeriales subditos et obe-
dientiã populi interdũ omnino quiescēs.
⁊ nihil d hys q̃ regni sunt penitus agens
regnũ administrat et regit. Sepe vo ipse
psonaliter multa agit eorum que admini
strationis sunt. Sicut cum ipsemet iudicat
hoc est causas examinat et diffinit. Simi
liter cum de regni negocijs vel apud se vl
cum sapientibus tractat atq; deliberat. Eo
dem modo cũ ipse psonaliter circa hostes
pugnat et quociens de bellorũ dispositio-
nibus de armis atq; munitionibus de sti
pendijs bellatorũ aut de ipsis stipendian-
dis aut cõgregandis de machinis et d co
pijs in apparatũ belli colligẽdis qȝ impe-
rat aut consiliatur anima vo humana nihil
opatur in gubernatione corpis nisi p̃senti
aliter et ibi solũmodo vbi ipsa p̃sens est
Q; si dixerit qȝ p spũs etiaz ipsa opat qui
mouent neruos cordas etiã alia ligamen
ta ⁊ per hoc mouent membra. Verũ dicq;
dicis. Sed nec ipm sensum nec vitam nec
ipm motũ de quo loqueris opatur nisi p̃
sentia sua et viribus ⁊ ipsa etiã clamat si te
stimonio ei⁹ credere volueris in omĩ par-
te corpis sui nisi dolor vel lesio sit hic ledor
hic doleo hic percutior ⁊ ne forte dicas qȝ
non patitur ibi ipsa anima. sed solũ corp⁹
cui ipsa tanq; suo cõpatitur attende qȝ nõ
clamat hic condoleo sz magis doleo. nec
dicit hic compatior sed magis patior. Sci-
endũ vero quia est quia opinati sunt qui-
dem ex naturalibus phylosophis animã
humanam habitare in huiusmodi spiriti
bus. et eos celestis esse nature posuerunt
estimantes nõ esse dignam naturam ali-
cuius ex inferioribus corpibus habitatio
ne anime ipsius propter nobilitatem eius-
dem scis ergo facile suadet animas posse
habitare in celo qui eam etiam dum ē in
corpore in corpibus celestibus hoc ē in spi
ritibus autumant habitare. Merito vero
ab eis querendũ est qualiter intelligãt de
um habitare in templis. Hic est enim ser-
mo quem omnis lex. omnis secta. omnis
natio que de deo noticiam vel opinionez
habet aliquã recepit. Quia igitur manife
stum est omne templum locum esse corpa
lem et nobilitate vel etiam sanctitate nul-
la ex parte celo vltimo esse comparabilez
non possunt abhorrere deuz habitare in
celo. Quare ⁊ de dijs quos huiusmõi ho
mines coluerunt et templa eis extraxerũt
et eosdem in ipsis adorauerunt consequẽ
ter id ipm sentire habet necesse habent qȝ
nec vnq; ab hys inficiatũ est. Templa nã
qȝ nocabant domos habitationi deorũ ⁊
cultui deputatas quos in templis suis ha
bitare adeo pertinaci credulitate sentiebãt.
vt eosdem nusq; alibi querendos aut req
rendos adorandos ue putarẽt. Quia igi-
tur illos nobiliores lõgeq; spirituales q̃
sint anime humane credebãt. necesse ha-
bebant recipere in locis posse corpalibus
habitare. Quid autē sit huius habitatio
siue dei altissimi siue deorũ suorum cuz vti
qȝ localis esse non possit. Localis dico lo
calitate corpali quoniam ipsi nec declara-
uerunt nec intellexerunt sed vaga et ita di
catur ymaginatione ⁊ ad modum obscu-
ra receperunt necesse habent intellectũ de
puritate veritatis recipere et vbi spũale ab
vbi corpali scire distinguere ⁊ rationibus
se diffinitionibus superare. Dico igitur qȝ
nisi spirituale. hoc est solum et prope con-
gruens spiritualibus substãcijs distat ab
vbi corpali qd scilicet solum et p̃prie cõgru
it corpalibus substancijs differentijs mul
tis. quare prima et p̃ncipalis est circunda
tio seu continentia qua corpus circundat
vel continetur ab intima superficie corpo
ris ambientis illud. Secunda est repletiõ
cõcauitat⁹ hmõi hoc ē intime dicte superficiei

Repletionem autem istā intelligo .p quaȝ nec corp⁹ aliud nec partē corpis alteri⁹ se cum patitur in eadē cōcauitate siue loco. Quartū est adequo loci et locati nō solū supficiei ipius locati sed ipius vt dixim⁹ pcauitatis quā replet corp⁹ locati ac si vacuū aliqd esset cum reuera nihil sit. Sicut declaraui tibi in pcedentib⁹. Quinta ꝯo ē situs siue positio et ordinatio partiū locati p quā est ubi designare sursum et deorsum ante et post. Simuliter longū et latum ꝛ pfundū pncipiū finem et medium Ecōtrario autē se habet in vbi spirituali. spirituales em̄ substācie magis circūdant id in quo esse dicuntur et ptinent. q̄ʒ circūdentur et cōtineantur ab ipo. quēadmoduȝ ipa essencia creatoris magis circūdat est continet omnia q̄ʒ circūdetur vel contineatur ab ipsis. et magis concludit ꝛ omnia continet intra se q̄ʒ sit inclusus in ipis et hoc quidē ex phylosophis ytalicis dixit in libro suo quē scripsit de natura deitatis hijs verbis. deus omnia ptinet et nutriat in terra se quasi ptes suas hoc est dicere tāq̄ʒ essent ptes sue. Nō eī intellexit deuȝ ptes hre aut eē vllo modoꝝ ꝯpositū cū ipm affirmet nihil omino habere cōcretū in se nihil adunatuȝ nihil duplex sed esse velut mentem liberam ab omni cōcretiōe mortali. Et eodem modo senserunt de anima hūana existente in corpe q de hys vel ad modicū philosophati sunt videlicet corp⁹ potius eē in anima q̄ʒ ipam eē in corpore Unde et qdem eoruȝ dixit quia ipa ē corpus circūdando illuminans et illuminando circundans. In quo est ei ad creatoreȝ nōnulla licet incompabiliter dissimilis similitudo. Sic enuȝ creator est in vniuerso qꝫ ipm in circūdando illuminat multplici influentia plarge bonitatis sue et illuminando circūdat vel souens et ptinēs omī potentissima ꝟtute sua aliogn in sempo deficiens in nihilū vanesceret et recideret in nonesse. Differt autē quia essencia creatoris nec alligata est nec admixta reb⁹ vllo modorū sed supeminēs eis stat in vlumitate glorie sue liberrima cū apte reruȝ ad eam impossibite sit attingere. Anima ꝯo hūana multiplicē hȝ alligationē ad corp⁹ ppt qđ ꝛ patiť passionib⁹ corpis et dolet doloribꝰ ei⁹ ꝛ q̊ trahiť corp⁹ trahiť ꝛ ipa. Uez alligatio ista nō ē idissolubil' q: vl' p mortē corp⁹ soluiť vel ipa mors corpis est solutio ei⁹ vt gbusdā visū ē. Et de ceter' dif-ferētijs facile ē tibi videre qa ꝯtraria earꝫ ꝯmutať vbi spūale. Sciendū aūt ē tibi q substācie spūales q̄ alligationē hn̄t cū corporibus vt dixi tibi de anima hūana limitatas habēt virtutes et diffinitas quasi limitib⁹ et terminis corporū suorū vt vltra ea vel extra ea p seipās nihil operenť per organa ꝯo membrorū corporū iporū vl' p instrumenta membris eoꝝ applicata multa. manifestum est eas operari. Sicut apparet in edificijs et alijs artificijs ꝛ qꝫ dico tibi de ista limitatione seu diffinitione itellige in plurib⁹ et non vniuersaliter. Quis forsitan anima basilisci et anime quorundam aliorum animalium ꝛ quedā anime humane multa operantur et mira valde extra corpora sua et illa nominanda sunt et miranda in ea parte naturalis sciencie que vocatur magica naturalis.

Que vtilitas ꝓuenit ex inhabitatiōe animarum humanarū ꝛ angeloꝝ in celo empireo.

r Euertar autem ad' id in quo eraȝ et dicam quia celum vltimum de quo totiēs audiuisti nobilissimuȝ est omniū corporꝝ naturaliuȝ qđ sublimitas eius plane indicat et dico qa pene spirituale ē hoc est vicinissimū in genere corporum naturalium spūalitati siue nature spiritualium substantiarū. ꝛ hoc est facile videre ex compatione corporꝝ naturaliuȝ ad inuicem et ad id. Quis enim non videat quanto est ipsa aqua q̄ʒ terra nobilior atq̄ʒ subtilior similiter et aer q̄ʒ aqua. Eodem modo et ignis aere deinde celum lune q̄ʒ ignis. et sic de ceteris donec venias ad celum vltimum et in quanta excellentia nobilitati ac subtilitatis inuenies ipm ad corpora humana qualiter habitationem humane anime non abhorrent imo diligunt vltra modum. Quanto forti⁹ igitur celi illius nobilissima habitatio grata et iocunda erit animabus humanis ꝛ etiam angelis sanctis. Q' si dicat quis quia euidens est causa ꝛ vtilitas habitationis animarū in corporibus et euidens est qđ vtilitatis proueniant corporibus ex inhabitatione animarum in illis. Similiter ꝛ vtilitas animarum .id est que ꝓuenit eis ex huiusmodi inhabitatione. Uerum qui sic querit nō nouit. quia ex gloria animaruȝ futura splendor mirabilis refulgebat in corpibus earū. hoc aūt fiet p alligationē quā dixi. necesse ei ē ex illis habūdantia

glorie multiplices redũdãtias fieri in ipa corpa hũana. Sic ex p̄sentia beatissimoꝝ angeloꝝ splendebit celuꝫ empireum. licet splendore corpali quẽadmodũ celũ stellarũ coreis variis decoratũ. Q̄ si dixerit q̄liter splēdor corpalis ex spũalibus substãtiis i celo empireo emicabit. R̄ndeo quō splendor in facie ⁊ oculis q vnq̄ corpalis ē ex gaudio cordis qḋ eē spũale ñ dubitatur. Tu etiã audiuisti plurimũ ꝙ odor suauitatis ex p̄sentia angeloꝝ sanctorũ flagrasse compertus ē. Sic et dom⁹ et templa eorũdē p̄sentia splendore mirabili illustrãtur. Q̄ si querat qs qd ꝓdest hoc angel' sanct'. Dico quia p multũ ē ad gloriã ipoꝝ rũ vt locus habitatiōis eoꝝ sic eorundem p̄sentia illustret. Hanc tamē gloriã sibi ipi minime querũt. s3 et decu⁹ munere ⁊ hec oia alia acceperũt. Erit ergo celũ empireum sicut aula regia regie regñ ⁊ dño omniũ seculorũ presidente regibus innumeri ⁊ hominibus et angelis assumptis honore et decore regio fulgentibus adornata. Si vo querat quantã partē vnusq̄sq̄ angeloꝝ beatorũ occupabit de celo empireo. Hic respondendũ videt' ꝙ tengi tibi in p̄cedentibus videlicꝫ de limitatione et diffinitione virtutũ hmōi substanciarum Uerisimile em̃ ē vt q maiorꝭ glorie vel nũc sunt. vel tũc sunt in futuro maiores vl' sublimiores vel nobiliores ptes celi illi⁹ obtineant nr quãq̄ verũ sit; ꝙ etiã in ptib⁹ equalibus dissimilis vel iequalis glorie possũt angeli collocari quemadmodum em̃ longe ineq̄les anime humane sapiētia ⁊ vtutib⁹ ⁊ bñs vel naturalib⁹ vel aliis int'dũ corpa eq̄lia inhabitant interdũ ecōtrario Sic nihil ꝓhibet eē possibile in ptib⁹ empirei celi. equalib⁹ inequalis glorie angelos eē aut ecōtrario. Si vo qs querat qd acrescit glorie beatissimorũ angeloꝝ ex locis hmōi. R̄ndeo in hoc q̄ etiã si eis inde nihil acresceret ex habitatiōe eorũ hmōi et p̄sentia eorũ ornatur et decoratur mirabiliter aula illa dei altissimi quemadmodũ si posueris ꝙ magnatibus nihil acrescat ⁊ in habitatione sua in aula regia tamē ipi aule regie acrescat ex inhabitatiōe eorũ et p̄sentia in eadē ornatus pulcerrim⁹ et decor honorabilis. Quoꝝ vterq̄ ē ipi regiũ gloriã magnã ⁊ hãc solã beatissimi illi angeli q̄rũt nō ꝓpriã. Sic em̃ totũ qḋ habēt beatitudinis ⁊ glorie ab ipo recipiũt. Sic totũ in eius gloriã ⁊ honorē laudemq̄ refundũt. ⁊ quemadmodũ nō ē corpus in q̄ anime hũane virtuositas ita operari et apparere possit vt corpus humanũ neq̄ ita ornabile vtutibus eiusdeꝫ aut receptibile ipsarum ita nō ē corpus in natura adeo ornabile p̄sentia sanctoꝝ angeloꝝ vt celum vltimũ nec in quo ita refulgere possit gloria ipoꝝ. Jã aũt alibi didicisti. q a gaudet vnaqueq̄ natura que gaudere potest extensione et diffusione virtutũ suarũ et bonitatis quã a creatore recepit. Sic appet i oibus luminosis ⁊ aromatic̄ ⁊ calidis calore actuali etiaꝫ si inanimata ⁊ insensibilia omnino sint. Amp̄. q ponit celũ huiusmōi sit ornatũ ⁊ decoratũ vt p̄dixi non eē. Manifestũ ē tibi quantũ detrahit glorie dei altissimi. Maioreꝫ em̃ ac p̄cipuã partē indubitãter. Similiter ⁊ quantũ detrahit pfectioni vniuersi quia potissimaꝫ maximãq̄ ac nobilissimã partem. Utrũq̄ autē istorũ ⁊ incōueniēs ⁊ impossibile est q a nec vniuerso potest deeē capitalis ista ps ac p̄cipua nec dei altissimi gloria adeo enormiter detrũcata ac decapitata. Qui vo ponit vt diri ponit et dei gloriã in vlnimitate sue perfectionis et vniuersuꝫ in cōsummatiōe sue integritatis. Q̄ si q s dixerit q a qui posuerit aliud celum supra empireum p̄stantius et ornatius ipo ponet in maiori pfectione vniuersum et deo altissimo maiorē gloriã. Respondeo in hoc duobus modis. primuꝫ quia ista positio ducit rem in infinitum ⁊ cogit euꝫ ponere celos sine numero ⁊ vniuersum absq̄ termino. Scōm dico quia in corpibus naturalibus non potest esse nobilitate nobilius ipm enim est in ordine celorum ⁊ aliorum magnoꝝ mundi corporũ in vltimitate nobilitatis quemadmoduꝫ ignis in ordine elementorũ. Nobilitas auteꝫ corporũ animaliũ nō videtur esse vniuoca nullo modorũ. Debes autē scire quia fuerũt forsitan loquentes ⁊ adhuc sunt qui posuerũt totũ qḋ est a luna supra vitam eē solummodo et stellas atq̄ lumina spiritus tũ et nihil omnino corpeitatis vel corpulentie ibi esse fulgores vero et illuminositates que ibi apparent ꝓcedere ab hmōi spiritibus. Illud aũt qḋ eos in hunc errorem induxit potissimũ eē videtur lucis nobilitas et ordo. quoniaꝫ inter corporales dispositiones. ymo inter omnia que vidētur prima eis visa est ac nobilissima ⁊ propter hoc a spirituali natura prima procel-

fisse. Quare nec corpus esse nec spiritum. sed mediū inter ipsa. Tu vero iam nō dubitas quia hmōi homines motuȝ destruūt in celestibus et celis omnibus et nō solū sensu indigent q: hmōi homines destruūt in celestibus et celis omnibus et non solū sensu indigent qui nec oculis suis credunt sed pena vt ait Aristoteles. Iaȝ aūt dixi tibi in p̄cedentib⁹ quia stellarū ꝛ humanarū certitudo indigent ingeniū oīe p̄scrutata et tractatū desiderat singularem q nō ptinet ad ꝓpositū. ꝛ multa de his imo maior pars eorum que hic audiuisti ē ꝑter intentionē ꝓpositi. Uerum ego digressus suū ad illa vt patefacerem tibi aliquatenus pfunditatē ꝛ veritatē sermonis philosophici ne vllo mō putares ipm cōtemnandū esse. Sicut moris ē quibusdaȝ stultis quibus videtur nihil sapienter dictum nisi viderint illud arma tamē pbationibus et rethoricationibus adornatū et q̄ ē in zonis insanie q̄cquid nō intelligūt erroneū opinant. Tibi ergo de rebus tā difficilibus ꝛ a cōsuetudine ꝛ exercitatiōe tua tam longe distantib⁹ sufficiant ad p̄sens ea pauca que audisti donec peruenias ad inuestigationē ptis spūalis vniuersi et donec tibi patefiat natura spiritualitatis et nominētur tibi atq; numerent differētie ipius et compationes. Deinde species ordines grad⁹ ꝛ officia substanciarū spiritualiū et quid de his cōtineant vl' habeant sermones autentici qui sunt sermones ꝓphetarum. imo sermones dei altissimi et post hoc opiniones phylosophorū necnō et magorū. Addam tibi etiā explanationes hmōi sermonū. necnō et declarationes veritatis in his et destructiōes erroris que circa ea sunt vel fuerūt.

Equitur autem ea que p̄cesserūt stabilire esse celū qđ applanon vocant. Hec autē fiet tibi duab⁹ viis Dico igitur q: cū celū vltimū qđ est empireū simplex sit hoc ē vnius nature et immixtū atq; incompositū et iterū quietum ac stabile stabilitate ꝑpetua. qm̄ quies ac stabilitas ordine nature p̄cedūt motū ꝛ instabilitatē siue inquietudinē ꝯsequēs ē eodē ordine simplex ꝛ mobile. Quare inter celū stellarū fixarū qđ ē mobile ꝛ multipliciter vt tibi palā faciā cōpositū ꝛ celū empireū qđ ē quietū ꝛ stabile interueniū ex necessitate celū mediū simplex videlicȝ ꝛ mobile. nō enī dubitari potest quādo int' simplex stabile ꝛ compositū mobile mediam sit simplex mobile. Amp̄. dubitari nō potest quin ꝯpositum mobile p̄cedat ordine nature simplex mobile. Que autē p̄cedunt vel p̄ora sunt ordine nature si posteriora eis sunt multoformis ipa prioribus enī multoformis competit esse q̄ posterioribus. Amp̄. Si mediū illud celū deesset non esset cōpletū in parte illa vniuersum corporeū et remansisset ibi vacuū nature. Quemadmoduȝ si solis extremis coloribus existentib⁹ medii nō essent incompleta esset vniuersitas coloȝ et reliquisset inter extrema vacuū valde indecens ꝛ deforme creatū. Amplius. Ordo nature ordo veritatis est neq; enī falsa neq; erronea ē natura. Sicut igif ē in ordine nature sic et veritatis. In veritate igr̄ ē celū qđ applanon nomināt Secūda via ē palam patens et aperta s̄m eos qui octaue spere siue celo stellarū fixarū ponūt motuȝ s̄m obliquū vel in ante et retro. Manifestū est enī q̄ rectū prius est deflexo siue obliquo. Nō enim est obliquatio vel deflexio nisi a recto quare motus rectus ꝛ indeflexus prior ē motu obliquo et indeflexo. et ꝑpter hoc ī ꝓportione mobile rectū et indeflexum motu obliquo atq; deflexo. Applanon vero ē hmōi. Unde et applanō nominatū est quia sine errore hoc est sine deflexione ꝛ obliquatiōe ꝑpter hoc enī ꝛ planete sic nominati sunt quasi erronei vl' errabundi ꝑpter scȝ obliquationes et deflexiones motuū que apparent in eis.

Amplius. Unū multo ꝛ simplex multiplici et equale inequali ex necessitate p̄us. Motus autem applani vnus est simplex ꝛ semper equalis. Ceteri vero motus hoc ē aliorum celoȝ econtrario se habent. Quare si isti sunt multoformus ille ꝛ ꝑpt' hoc et⁹ mobile siue subiectū. Celum vero stellaruȝ fixarū facile stabilit' p mot⁹ stellaȝ ip̄arū apparēt ei moueri stelle fixe omēs quēadmodū si fixe eēnt ī rota vna reuoluēte eas motu suo. Cū enī ipossibile sit eas moueri motu ꝓpo sic ꝯfestim declarabo necessario moueri motū corpis in q̄ fixe sunt palā ei ē q: neq; aliq̄ ipellēte neq; aliquo attrahēte qm̄ de ill' eadē eēt q̄stio et ita curreret res in ifinitū aut eēt circul⁹. Tu aūt didicisti alibi destructionē vtriusq; istoȝ incōuenientium. Amplius si aliqua stella fixa moueretur suo motu ꝓprio. et omnes similiter mouerentur proprijs motibus.

Manifestū enim est quasdā omnino non moueri videlicet polos ambos.

Amp. Cū omnes hmōi stelle eiusdē nature sint quātū ad principium motus et causam alioquin non mouerent vna specie motus videlicet motu circulari ergo q̄ sunt equalis magnitudinis mouerent equaliter et que inequalis inequaliter. Raruz quippe et densum ibi locum non habent Stelle igitur que sunt in maiori vrsa luci diores aut via aliis septētrionalibus ymaginibus mouerentur velocius stellis omnibus que sunt circa circulū equinoctialem. hoc autem manifeste falsum est cū septentrionales omnes minores circulos describāt q̄ꝫ q̄ sunt inter arietem et librā et generaliter quāto ꝓpinquiores sunt alterutrū polorū tanto minores circulos describūt inequali tempore. Quāto vero remotiꝰ ab alterutro poloꝝ tanto maiores circulos describūt in tanto tempore Amp. Si stelle fixe mouerentur ꝓprijs motibus mouerent indubitater in celo ꝛ per illud. Quare scinderent illud atqꝫ diuiderent tot scissuris ꝛ tantis quot ꝛ quātis stelle ipe eēnt que mouerent. Quare fieret diuisio phūi celi et elōgatio earū vnius ab alia ꝛ exiꝰ ipius celi fieret a suis terminis et limitibꝰ quemadmodū si magna corpa instar magnorū montiū mouerent ꝑ totū mare scissuras et diuisiones in ipo facerent ꝛ extrema ipius maris extrema cogerent littora ꝛ inundatiōes immensas facere. Qui exitus et inundationes et si in mari possibiles essent in celo tamen stellarum manifeste impossibiles sunt cum extrema celi illius quo exire possint nō habeant celū vero superius ꝛ irrūpere nō possint. Amplius. tu iam nosti opiniōes phylosophorū de celis quia impassibiles sunt a parte ista hoc est insecabiles et indiuisibiles. Et dixit quidā ex eis quia si secabiles aut diuisibiles essent. aut partes eorū diuise redirent ad cōiunctionem post diuisionem huiusmodi aut remanerent in illa diuisione. Qꝫ si redirent quēadmodū fit in aqua diuisa cuꝫ reditus huiusmodi nō possit fieri nisi per motū rectum. esset igit partibꝰ eius motus rectus et ꝓculdubio naturalꝭ Quare et toti celo esset motus rectus naturaliter. Necesse enim est partium ꝛ totius eundem esse motuꝫ naturalem. Quis igitur prout estimauit iste celo nō est motus naturalis rectus in partibꝰ eiꝰ. Quare ꝯsequens est diuisionem hmōi nō esse reparabilem ꝑ reditū supradictū. Quare si fieret diuisio huiusmodi necessario remanerent celi scissi et lacerati et ita in diuisionibus illis essꝫ vacuū aut necesse haberet creator continue diuisiones hmōi nouis corporibus resarcire cū diuisiones huiusmodi ex necessitate ꝯtinue fierent eo q̄ motus stellarū continuus sit ꝛ nō habens interpolationē. Amplius. si stelle in celo suo fixe sunt et ei adherētes. Manifestū est q̄ impossibile est eas moueri nisi motu ipius quēadmodū claui fixi in rota volubili vel alia queqꝫ adherētia eidem nō est possibile vt moueatur manente huiusmōi affixione et adherentia nisi motu rote ipius. Si vero sunt in celo quemadmodum pisces in aqua vel in mari ꝛ mouentur in celo quēadmodū pisces in mari acidit q̄ dixi tibi de diuisionibꝰ ꝛ scissuris eiusdē celi. Amp. de piscibus manifestuꝫ ē quia si de necessitate sequerētur motū maris q̄ fixi eēnt vnusquisqꝫ eoruꝫ in loco suo. Alioquin vnde esset ista colligatio et societas motuū in piscibꝰ. Si eñ vnicuiqꝫ stellaruꝫ est ꝓpriū principiū motus. Vnde erit iste societas seu vnitas actꝰ vt eousqꝫ sequātur motū celi sui. Neqꝫ eñ in eis que voluntarie mouent hmōi societas inuenitur nisi in paucis ꝛ ad modicū Neqꝫ in eis que naturaliter mouētur hoc vnqꝫ reperitur nisi adinuicē alligata sint vel alterū in altero fixum vel ambo in tercio. ꝛ ꝓpter hoc motum tercij ex necessitate sequentur simul. Amplius. Aut ꝯmunicant stelle et celuꝫ in principio motus q̄ ē dicere aut vna et eadem virtus est q̄ mouet celum et stellas aut nō. Qꝫ si cōmunicant hoc ē si vna ꝛ eadem virtus ē mouēs illud et illas. Sicut igit nō habent ꝓpriū motorē sic neqꝫ ꝓpriū motum ꝛ quemadmodū mouet a motore celi oīū mouet celum. Ita et mouentur motu ipius celi nō enim motor celi motū influit in celū ꝛ stellas equaliter ordine influentie licet ordie tpis hoc faciat. Quēadmodū motor manus tue nō influit simul ordine influentie motū super manum tuam ꝛ sup dolabrā dum aliqd dolas. Simul in tpe ordine influentie. licet ordine tpis hec simul faciat. Sic motor celi primum super celum motum influit et per hmōi motum super stellas. Si vero nō cōmunicant in principio motus. Vnde igitur tanta societas tanta-

ꝙ vnitas in motu. Diuersitatē enim p̄nci piorum mediatorꝝ diuersitas sequi cōsue uit effectuū. Amp̄. stelle aut partes aut membra aut istrumēta aut ornatus sunt ipsius celi. Quodcūqꝫ autē istorum sit ne cesse est vt moueantˀ motu ipsius celi par tes enim ⁊ membra ex necessitate mouen tur motu totius ⁊ in ꝟtute mouente totū. Similiter instrā ⁊ ornatus motu vtentis siue habentis illam. Amp̄. si stelle fixe ēēnt in celo ⁊ mouentˀ motu ipsius tantū mouerentˀ indubitanter eadem ordine ex equalibus p omnia velocitate ⁊ tardita te. Quare mihi acrescat eis q̄ntuꝫ ad mo tum vel mouendi modū ⁊ ordinem ex eo ꝙ eis ponitˀ ꝓpriū motus. Inutiliter igr̄ nūꝫ superflue eis ponitur. Quare ex neces sitate motu corpis in quo sunt mouentur Est igr̄ celum in quo ipse stelle sunt. ⁊ hoc est celum cuius stabilitionē intendebam Scito aūt quia si dixerit quis stellas esse sub celo stellaꝝ. idem sequi necesse est. Cū enī sit inter illas vacuū nec adinuicē ipse sint continue vel contigue erit necessario corpus continēs eas omnes. Quare erit circundans oēs celos septem planetaruꝫ ipm igitur erit ꝓpa nominatiōe celū stel larum siue stellaꝝ fixarū. Amp̄. si stel le mouerētˀ ꝓpriis motib⁹ ⁊ diuersis mo toribus que eēt causa ꝓpter quā ille que ꝓpinquiores sunt polis mouerentˀ tardi us. Qui ꝟo remotiores ab eis velocius.

Amp̄. quō starent ymagines signorū ⁊ alie ymagines seu chorec earū. hec igr̄ sunt duo iudicia certissima quib⁹ indica tur eas moueri solo motu corporis qō ce lum stellarū fixarum dicitur videlicet sta bilitas ymaginū in figuris suis ppetua et indissipabilis deinde ordo ipē ⁊ eq̄litas motuū earum adꝫ ꝯformitas ad motū cor poris ipi⁹ celi que vtiqꝫ tanta est ac si nō alius esset stellis motus q̄ȝ motus corpis celi. In tantū igitur stabilitū ubi sic celum stellarum fixarū. Stabilito ꝟo celorū in feriorum vtiqꝫ septem planetaꝝ est per mo tum eorum qui hꝫ obliquationē earꝫ de clinationem ad australū ⁊ aglonem ⁊ hoc est acceptum a sensu qui ē per oculos. In primis igr̄ scito quia impossibile ē vt vni corpori sint duo motus ꝯtrarii simul. De claratio autem huiꝰ est duplex p̄ma qa duorum motuū contrarioꝝ simul existen tium non est vnum p̄ncipiuꝫ immediatū ⁊ per se. Quare nec vna ꝟtus simul utrum ꝙ eorum efficiens. Corpus igr̄ quia tali bus motibus mouetˀ mouetur a duab⁹ ꝟtutibus simul. que vel sunt eq̄les vel in equales. Q̄ si fuerint eq̄les stat igitur ⁊ q esiut ex necessitate corpus huiꝰ. Siue enī trahatur siue impellatˀ in ptes contrarias postq̄ȝ attractiones ⁊ impulsiones eq̄les sunt necessario alterum alterū non supabit aut vincet. ⁊ eodēmodo se hꝫ in motu alte rationis quā sic q̄liter agant ⁊ eq̄les calidi tas ⁊ frigiditas in aliqō corpus vel rema nebit in statu in quo erat vtꝫ tepidum vl̄ calefiet in parte ⁊ in parte frigefiet. Totū autem calefieri vel totum frigefieri in ca su ō quo agitur impossibile ē. Sic duab⁹ ꝟtutib⁹ eque fortibus in corpus aliqō ad contraria loca trahentibus impossibile ē totum alterutrā earum sequi. Quare vel stabit in loco vno totaliter vel scindetˀ vl̄ dirumpetur in partes. Manifestū igr̄ est ꝙ impossibile ē corpus aliqō totaliter duob⁹ motib⁹ ꝯtrariis moueri. Secūda vero declaratio est p hoc ꝙ est manifestū impossibile vtꝫ corp⁹ aliqō esse simul in duobus locis si ꝓximi sint adinuicē illa loca hoc est cōtigua. hoc enī impossibile manifestū euidentˀ sequitur ex hac positi one quā ponitur corpus aliqō moueri sil̄ duob⁹ ꝯtrariis vel oppositis motibus op positos aūt mot⁹ vocam⁹ q sunt vel q̄fiūt ad diuersa loca quaꝝ alteri non ē via ad alterū hoc aūt descriptione lr̄aruꝫ facile ti bi patefiet. Esto enī qō corpus aliqō mo ueatur ad duo loca q exempli grā nomi nantur d. ⁊ e. ⁊ sit b. mediū ad d. locum c. ꝟo ad e. Manifestū ē igr̄ quod huiꝰ corpus motu quo mouetˀ ad d. locū p̄us intrat b. locū medium quā ꝑueniat ad e. quia igr̄ simul mouetˀ ad d. ⁊ e. sil̄ intrat b. ⁊ c. Quare simul erit ex necessitate in b. ⁊ c. Eodēmodo in d. ⁊ e. Quia igr̄ hoc est manifestū impossibile. necesse est impossi bilem eē positionē ex qua sequitur. Et hec ē via per quā destruitˀ opinio eorum q po suerūt planetas septē moueri circa motū octaui celi ꝓpō motu ⁊ hoc ad orientem. Motu ꝟo ipsius celi rapi eos motu ꝯtra rio scꝫ ad occidentē hoc enī impossibile ē indubitanter siue ꝟtutes sic mouētes eos sint eq̄les siue inequales quā si equales fi unt necesse habent stare ipi planete ⁊ dis rumpi. Si ꝟo ineq̄les ex necitate sequitˀ fortiorē. Si aūt eꝫ diligēter intenderis vus istis apparebit tibi via per quā ex necessi

tate cogentur q̄ sic posuerunt. Solē quãdoq̃ eē simul in oriente ⁊ ocadente ⁊ de alijs planetis eadē incōuenientia eosdē sequetur.

b Is aūt ita declaratis reuertar ad motus planetarū et dicam quia si preter motū obliquū ⁊ declinationis quã dixi tibi eēt vnicuiq̃ eorū mot⁹ ꝓprius alius circularis ad similitudinē motu vniuersalis stellarū fixarum non eēt eis motus obliquus qui in eis appareret ꝓpter oppositionem seu contrarietatē motuū istorum ꝓpter rationes quas audiuisti. Uirtus enim mouet quãcunq̃ ex stellis circa centrum circuli sui nō permittit eã ingredi ab ordine suo vt aliqua hora scʒ sit propinquior alteri polorū aliqua hora remotior. Et hec est ordo motuum qui apparet omni videnti in stellis fixis. Q̄ si aliqua earū egrederet̃ ab ordine suo fieret ex necessitate in ea que ꝑdixi tibi de appropinquatione ⁊ elongatiōe ad alterutrū duorum polorū. Manifestum igr̄ est quia isti duo motus nō compatiuntur se corpore vno Quare cū motus iste s̄m obliquū appareat in vno quoq̃ septē planetarū necesse est nullum aliū motum eis esse q̄m nullus eorū est q̄ non sit in aliquo corpore ꝯtinente ipsū cuius motu ex necītate vel mouet̃. Uniuersaq̃ vel ꝓprior dico q̄m mouentur oēs motu vnius corporis. aliōn mouerentur oēs vno motu eq̄li ⁊ similis ordinatiōis motui stellarū fixarum. Una eñ reuolutiōe vnius corporis fieret reuolutio omniū planetarū ⁊ tempore vno et eq̄li apparet aūt ex sensu quia reuolutiōes iste que fiunt in planetis s̄m obliquū non sunt s̄m vnū motum sed est in istis diuersitas. sicut reuolutio lune ꝓpe vnius mēsis est ⁊ reuolutio solis simĩr vnius anni ⁊ de alijs planetis nota est diuersitas. Sicut reuolutio saturni q̄dragita annorū vl' circa ⁊ reuolutio Jouis duodecim ⁊ aliorum simĩr diuersitates in hoc note sunt ⁊ descr̄pte in libris astronomorū ⁊ declarate ibidē ⁊ hic est motus quē dicunt eē ad orientem ⁊ quē dicunt planetis esse ꝓprium. Quare manifestū est q̄ non motu vnius corporis mouet̃ motu hm̄oi. Mouent̃ igr̄ multorū corporū motib⁹ motu hm̄oi. Corporib⁹ ꝯtinētib⁹ ipsos celi eorundē noiantur aquod oēs apparet etiam p aliam viã quia hm̄oi motus non ē motus corū nec eis est possibilis et hoc ē quia nullus corū mouetur circulariter circa centū aliq̄d motu dico diurno ⁊ nocturno cuius mēsura ē viginti q̄ttuor hore equales. Uerbi gracia vt exēplum habeas in sole. Dico quia sol motu hm̄oi non reuertitur ad locū a quo incipit moueri illo motu. Non enim oritur in loco vbi ortus fuerat die ꝑcedenti ymo lōge ab illo loco quasi per gradū vnum. donec cōpleatur declinatio mot⁹ ipsius a puncto quippe solsticij hyemalis vno quoq̃ die naturali id est spacio viginti q̄ttuor horarum equalium incipiēs declinare ad septentriōʒ nō cessat declinare donec veniat ad circulū septentrionalem qui est termin⁹ ⁊ complemō declinatiōis ipsius quasi ad mediū cancri. Ex quo apparet manifeste quia iste motus non est eius ymo nec est alicui corpori possibilis non eñ est circularis q̄m non est circa aliquod id est non ē ei centrum vel circulus q̄m non est ab eodem ad idē reuersio. Sʒ neq̃ rectus est rectitudine opposita curuitati. Quare indubitāter non ē motus potissimū celestis cū figura ipsius sit curuitas incōpleta ad modū spere. Amp. gradus quē dixi declinatiōis aut transit̃ a sole ꝯtinue per diē ⁊ noctē. Ita scʒ vt qualibet hora diei vel noctis aliquid de illo trãseat aut sit saltu ⁊ in hora aliqua. Quia igr̄ hoc ē impossibile vt fiat saltu ⁊ in hora ⁊ hoc est p aspectū euidēter dep̄hendi pōt in astralabio ⁊ alijs instrumētis quare ꝯtinue ex necessitate mouetur motu declinatiōis ad septētrionem in parte dicta circuli ⁊ cōtinue mouetur motu circulari ab oriente in occidentē ⁊ econuerso. isti aūt motus motus euidēter ꝯtrarij sunt. Quare manifestū est nō moueri solē motu ꝓprio sed poti⁹ motu corpis ꝯtinentis ipm̄ Juxta modū quē declarauit alpetrãgi in libro suo de hoc. Et declaratiōes eius nō parum adiuuabūt te ad id in quo es hoc est ad stabilitiōʒ septem celorū septeʒ planetarum quarū declarationū summa hec est. q̄ motus qui vident̃ in eis nō est possibile vt sint eis ꝓprium nec ex motib⁹ eorum est iste qui eis imponit̃ transitus circuli zodiaci ⁊ partiū ei⁹ ꝓpe ꝓpter duas causas. Primū quoniaʒ ꝓprie in eo circulo non sunt ymo sub eo lōge distantia incredibili Secūm quia transitus iste magis est ipsius circuli signorū potius eñ circulus hm̄oi transit suis reuolutiōib⁹ ipsos planetas q̄m transeat̃ ab eis. ⁊ hoc q̄m mo

nentur inequaliter. Completa enī vna re
uolutione cuiuscunq; ex planetl̄ diurna
completur vna reuolutio eiusdē circuli et
aliquid amplius de secūda τ ideo plane-
tarum vnusquisq; nō inuenitur neq; ap-
paret esse in fine cōpletionis reuolutione
siue diurne sub ea parte circuli signorū in
qua apparebat in pncipio eiusdem reuo
lutiōe. Uerbi gracia. Si fuerit sol sub gra
du aliquo circuli illius in pncipio alicuiꝰ
diei in ortu suo completa illa reuolutiōe
sua diei τ noctis illius non inuenietur in
ortu suo. hoc ē in pncipio secūde diei sub
eodem gradu ymo sub alio anteriori quē
admodum si fuerit in ortu suo in pncipio
hmōi diei Sub primo gradu ponat arie
tis non inuenietur cras eadem hora sub
eodē gradu ymo sub sequēti scꝫ secundo.
Causa autē in hoc est velocitas reuolutio-
nis celi stellaꝝ fixarū q̄ addit singulis die
bus naturalibus sup velocitatē motus ce
li deferentis τ reuoluentl̄ solem fore gra-
dum vnū et hee additiōes cum collecte fu
erint complebūt reuolutionē circuli signo
rum fere aut ppe. Tempꝰ autem reuolu-
tionis istius annus solaris ppe dicendꝰ
est cū fuerit examinatissima calculatiōe
collectū τ hoc est intentio philozophi p-
nominati alpetrāgi. Appet etiam tibi ex
hys causa erroris eoꝝ qui putauerūt solē
τ alios planetas moueri circa motuꝫ celi
stellaꝝ fixarum ad orientē. non enī aduer
terīt additionē quā dixi tibi que ē velocita
tis motꝰ celi stellaꝝ fixarū super velocita
tem motus celoꝝ septem planetaꝝ τ ideo
attribuerūt trāsitum circuli signorū plane
tis quasi trāsiret ab eis vere ac ppe motu
ipsorum cū potius ipe motu suo eos tran
seat τ sup velocitatē eorum velocitas eiꝰ
addat vt dixi tibi. Et quia saturnus ppin
quior est celo stallarū siue circulo signo-
rum cōformior ē in velocitate motus eidē
celo q̄z oēs alij τ hic ē ordo nature. Qua-
re minus discrepat in hoc ab ipso τ pro-
pter hoc minꝰ addit velocitas motꝰ ipiꝰ
celi sup velocitatē motus saturni siue celi
ipius. Quanto aūt minores sunt additio
nes singulorū dieruꝫ tanto necesse ē plures
eorū colligi ad cōpletionē annue vel anu-
alis reuolutiōe. Quare necesse fuit annū
saturni longe maiorē esse anno solari p-
mutata ppotiōe additionis ad aditioꝫ
Uerbi grā. Sicut apparet manifeste de
sole q̄ addit velocitas motus celi sup ve

locitatē motus illius singulis diebꝰ gra-
dum vnū. Sic τ i saturno manifestissimū
est q̄ velocitas celi addit sup velocitatem
motus saturni vel celi ipius tricesimū tm
vnius gradus. Qui oēs additiōes cū col
lecte fuerint donec impleāt integrā reuo-
lutionē celi non cōplebūt nisi in spacio q̄-
dragita annoꝝ q̄d est annꝰ saturni Simi
lis est causa de anno Jouis qui ē duode-
cim annorū solariū. luna vero q̄a longis-
sime a celo seu circulo signorū remota est
maxime discrepat in motu τ velocitate il
lius a motu circuli signorū quare ex neces
sitate maiores sunt additiōes motus cir-
culi signorū sup motu illius τ ppter hoc
merito paucioribꝰ hmōi additiōibus cō
pletur integritꝰs circuli. Inuētus est enī
addere circulꝰ signorū sup motū lune sin-
gulis diebus tredecim gradus τ duas ter
cias vnius gradus q̄ cū aggregate simul
fuerint cōplebunt circulū integrum τ tps
earū erit mensis qui ppe annꝰ est lune τ
iuxta hanc viā se hꝫ de ceterl̄ planetis fm
intentionē dicti philozophi. Cuiꝰ ingeni
ositatē inde ne spernerl̄. Aggregabo igr
ratiocinatiōꝫ ex oībus ante dictis τ dicaꝫ
q̄ motus alteriꝰ mōi qui ponit in plane
tis impossibilis est pmuꝫ ppter scissuras
antedictas deinde q̄z nec polos hꝫ nec cē
trum cuiꝰ figura eius nec circularl̄ sit nec
circulari similis imo irregularis τ inaudita
vsq; ad tpa hec. Tercio ppter cōtrarieta-
tes quas audiuisti de istius motibꝰ moueūibꝰ
Quarto ppter supfluitatem motus huiꝰ
q̄a neq; addit ists positio aliqd motui vl'
in velocitate aut tarditate aut ordine. Ea
dem enim oīa accidūt planetis de tardi-
te τ velocitate de occultatiōe τ apparitio
ne de cōiunctiōibꝰ τ oppositiōibꝰ τ aliis
oībus que astronomi requirunt ponētibus
eos moueri motibꝰ celorū suoruꝫ que ac
cidūt positis istis q̄ tātas habēt difficulta
tes τ cōtradictiones quare nō soluꝫ super
uacue ponitur eis hmōi motus se etiam
noxie τ pniciose. Amp. i regione septē
planetarū certum est non ēē vacuuꝫ. Ne
cesse igr ē vel esse ibi corpus vnū vel mul-
ta. In quo vel in q̄bus τ per quod vel q̄
moueantur hmōi planete τ pene eadem
in hoc dices que dixisti in motu celi stella
rū aut enī corpus illud habet motū τ illo
motu reuoluit planetas aut non. Si sic
non erit igr diuersitas in motibus coruꝫ
nisi qualis est in motibus stellarū fixarū

quare non habebūt declinationes ad austrum vel aquilonem sicut stelle fixe. Sed mouebunt vno ordine i circulis eque distantibus Contrariū autem apparet euidenter a sensu. quare vel non est vnū corpus ibi continuū vel non est illud reuoluens corpora septem planetarū. Qđ si dixerit ꝙ reuera est ibi vnū corpus continuum. sed non reuoluit corpora septem planetarū tunc necesse est corpa septē planetarum in illo ⁊ per illud moueri ⁊ tunc occurrit inconueniens de scissuris ⁊ diuisionibus corpori illius quēadmodū de scissuris ⁊ diuisionib⁹ celi stellati. Qđ si dixerit quia corpus illud reuoluit corpora septem planetarū. Manifestū est hoc eē impossibile cum corp⁹ illud nō possit habere nisi motum vnū quare non pōt mouere motu illo aliqua q̄ in eo sint nisi motu vno. Apparet aūt multa diuersitas in motib⁹ planetaꝝ. Necesse igr̄ est in regione illa esse corpora multa ⁊ ab illis moueri corpora septem planetaꝝ. Non dico in illis ⁊ per illa ꝓpter scissuras ⁊ diuisiōes quas predixi tibi que corpora nisi essent ambientia ⁊ cōtinentia totum qđ est postea sed essent sicut globi pregrandes maiores longe q̄ sint corpora planetaꝝ tunc eadem esset questio de motibus illoꝝ ⁊ gete que ē de motib⁹ ipsoꝝ planetarū. Quare relinquit⁹ vt corpora illa sint corpa grādia ⁊ sperica ambiētia ea q̄ sub ipsis sunt totaliter ⁊ hmōi corpora vocamus celos cū sint mobilia ⁊ mouentia motu suo corpora septē planetaꝝ. Quia igr̄ numerus motuū est iuxta numeꝝ mobiliū siue mouentiū. Numerus aūt motuū septenari⁹ est sicut euidēter apparet p diuersitates additionū prenominataꝝ. Numer⁹ igr̄ celorum qui sunt inter celū stellatum ⁊ q̄ttuor elemēta septenari⁹ est cū manifeste appareat septē eē motus Jam enī claruit tibi ex hys que precesserūt quia motus septem qui apparēt in planet. non sunt eorum ꝓpͤ sed sī sicut partiū in totis suis qn ipsa tota mouent ꝓpͤ igitur septē celorū illoꝝ sunt hmōi motus. Indicat etiam ista diuersitas qđ motus istorum celorum septem nō sunt circa polos circuli equinoctialis seu circa polos mundi neq; super axes coꝝ ymo circa polos circuli signorum ⁊ sup axem eiusdem. Si enī circa polos mundi esset vel super axem mūdi sequeretur id qđ apparet de motibus planetarū de necessitate motuū stellarū fixarum ⁊ ꝓpter hoc non apparet declinatio in planetis ad austrū vel ad aqlonem ⁊ hoc ē q̄m si ymaginatus fueris duos circulos habentes idē centrū ⁊ duas stellas moueri in eisdem circulis circa cōmune centrum eorū ⁊ super polos eorundem circuloꝝ. Si stella que describit maiorem illorum circulorū non habet declinationē vel exit a circunferēna eiusdē circuli neq; illa que describit minorem circulum habebit declinationē vel exibit a circunferentia circuli sui hmōi autem declaratio erit hec. Manifestum ꝗppe est ꝙ vnusquisq; planetarū habet locum in celo suo sub aliqua stella que est in circulo signorū. Quare si celi septem planetaꝝ sequuntur in motib⁹ suis ⁊ ordine motuum ipsoꝝ sequuntur ⁊ planete omnes motus stellarū in ordinibus suis ⁊ inequalitate temporꝝ reuolutionū ipsorum. Quare non habebunt declinatiōes. Sicut neq; stelle fixe. Sequit⁹ ergo ex hys qa motus planetarū sunt sicut dixi. hoc est circa polos zodiaci siue circuli signorū ⁊ inde sunt ei declinatiōes iste sequentes declinationes circuli signoꝝ quib⁹ declinat a circulo equinoctiali siue eq̄nore diei. ⁊ ego non induxi tibi ista de motibus planetarum ꝓpter ipsos motus eoꝝ. Sed ꝓpter stabiliendū esse ipsorum celoꝝ ⁊ numerū eorundem. facilis aūt est tibi declaratio declinationū istarum. Si clare ymaginare potueris motus istos obliq̄s septē celorū additiōes que fiunt a motu octaue spere ex reuolutiōibus eius q̄tidianis super reuolutiōes ipsorum. Quēadmodū enim rectitudo motus vniuscuiusq; istoꝝ septem celorū ꝓhiberet declinatiōes planetarum ⁊ apparitiōes eorum ad austrū ⁊ aquilonē. Sic ⁊ dclinatio ⁊ obliquatio motuū eoꝝ facit diuersitates apparitionum ⁊ obliquationū planetarum ad austrum ⁊ aquilonē. nec te conturbet ꝙ aqbusdā minus intelligētib⁹ dici solet quasi moueatur nauis aliqua motu aque deferētis eam hoc est ea velocitate qua ipsa aqua ⁊ aliquis moueatur a puppi eiusdē nauis ad ꝓram vel econuerso. ⁊ hoc motu contrario ipius nauis qđ mouebit homo ille duobus motib⁹ cōtrarijs videlꝫ motu nauis ⁊ hec quidē est motus aque nauem deferentis ⁊ insuper motu ꝓprio quo ptransit longitudinē nauis. Iste enī

sermo hominū est pauce cōsiderationis et hoc est qm̄ si pari velocitate nititur cōtra motum nauis quia mouetur ⁊ nauis Dico qm̄ hmōi hō non mouet a loco ſ; i loco ⁊ motu isto retinet locū in quo ē ne transferat eū nauis ad aliū. ⁊ hoc manifestū est a sensu quia si vocaueris signum aliqd extra aquā vel etiam in aquā a dextris eius vel a sinistris directe videbit se ⁊ quecunqꝫ enim intuebit in directo eiusdem signi toto tpe motus illius ⁊ si notauerit duo signo pdicto modo erit hic manifestus. Qr si maiori velocitate qꝫ nauis moueat innitur circa motū illius tunc manifestum erit a sensu pdictos modos id ē p signa notata vel affixa qr mouebit a loco p spacium aliqd. Si vo minori velocitate nitatur circa motū nauis quā nauis ipa moueat tunc necessario sequitur motū nauis sed non tāta velocitate qnta nauis hoc est eisdē modis similiter manifestū fiet a sensu. Quare manifestuꝫ est hmōi hoies errasse qui in pdictis exemplis opinati sunt moueri hoiem sic motū ptrariis motibus. Si quis vo dicat motū rectum opari motum circularē ⁊ iterum motū circularem opari motū alium circulareꝫ illi ptrariū. dico quia verum ē hoc ⁊ apparet a sensu. aqua quippe mouēs rotā ligneaꝫ patriam molendinaris mouet motu recto ⁊ mouet rotā illam circulariter ⁊ iterū rota illa mouet circulariter rotā aliam vl columnam cui affixa ē mola ⁊ ipam quam molā per illā motu alio circulari ⁊ ptrario Sed manifestū est qꝫ ista oīa per accidēs fiūt ⁊ non per se. Nōdum aūt sciui ... ē a me nec ad huc peruenit ad me qꝫ ab aliq factū sit qꝫ hmōi machine vel mechina inuenta in celis sunt quāqꝫ ptholome⁹ dicat quia multa corpa sperica sit ibi que vel quorum motus nōdum sciunt. Eodēmodo video tibi in motu bige siue qdrige q cōpositus ē indubitanter ex multis motibus motus eīn axis rectus tm̄ est. motus vero rotaꝝ ē motus multi angularis ⁊ hoc est qm̄ singula pūcta singuloꝝ radioꝝ describunt figuras multi angulas ⁊ videnf eē hmōi figure difficile ymaginabiles ⁊ revera hominib⁹ qui in hmōi pauce exercitatiōis sunt difficilis ē ymaginatio earꝫ Qr si eas ymaginari tibi placuerit ymaginare primū in vno puncto ex aliquo radiorum eiusdē bige vel quadrige ascensus quos facit ⁊ descensus reuolutione rote sue ⁊ erit tibi facile de omnib⁹ aliis similiter ymaginari. Ordo vo celoꝝ declarare posse videtur duab⁹ viis. Et primū p viā alpetrigi de quo tibi feci mentionem in pcedentibus. Quoꝝ eīn motus pformiores sunt motui celi octaui ppinquores eidem celo videnf. Quorum vo motus magꝭ a motu illi⁹ discrepāt remotiores Sicut euidenter ostendi tibi in motu celi lunaris ⁊ hec fuit snia pnominati philophi. hꝫ aūt causam sue pbabilitatꝭ hanc. qꝛ vicꝫ cōformitas ⁊ similitudo in motu comitatur aut forsitan effectiue sequit conformitatē ⁊ similitudinē in natura. Cōformitas vo in natura ppinquitatē ⁊ vicinitatē ⁊ interdum vnitatē in loco ⁊ situ siue positione. Econtrario aūt difformitas ⁊ dissimilitudo. quare idem erit ordo situū ⁊ siue positionum atqꝫ locorū ipis celis qui est cōformitatis ⁊ difformitatis in naturꝭ ⁊ motibus eorū. Secūda via euidēs est in parte a sensu. Eclipsis eīn solis que per interpositionē lune est indicat solē ⁊ celum ei⁹ superiorēa esse luna ⁊ celo ipsius ⁊ lunaꝫ ipam citeriorē ⁊ inferiorē esse alioqn nec phiberet radios solis a mundo inferiori nec solem ipm videri ab hominibus sua interpositione. Eadē via apparet qꝛ mercurius est marte citerior ⁊ terre vicinior cū martē manifeste inuent⁹ sit eclipsasse qꝫ ⁊ in alue planetꝭ possibile est euenisse. Per instrumenta vo astronomica ⁊ etiā quedam geometrica idē ordo certissime dephensus est ⁊ dephendi potest. Cū enim inuenta sit distantia centri terre ad vnāquāqꝫ quindecim stellaꝝ fixarū. Similr ⁊ distātia que est ab eodē centro ad stellā saturni inuentū est stellā saturni inferioem eē ⁊ etiam excessus distātie ad distantiā ⁊ p eandem viā inuente sunt distātie omniū planetarū ab eodē centro terre. Quare differentie ⁊ pporcōes earum adinuicē ⁊ ppter hoc ex necessitate ordo ipoꝝ planetarum in prioritate ⁊ posterioritate in superioritate ⁊ inferioritate et hoc dēs alibi didicisse.

De pfunditatib⁹ ipoꝝ celorum siue de spissitudinibus eorum.

Vt aūt erigam te ad pleniorē consideratiōnē ipsoꝝ celorum que sūt magna mirabilia dei altissimi et vt dem tibi occasionē exercitationis amplioris dicā tibi aliqua de pfunditatibus ipoꝝ celoꝝ hoc ē de spissitudinibus eorum. In pmis igr illud dico qꝛ pporcō

uales magnitudinib⁹ ipsorum debet esse ꝓfunditates eorū ꝛ hoc idē manifestū ē in aialib⁹ eiusdem spēi corporibus enī eorum partes corporū ꝓportionales sūt nisi error siue pctm̄ nature aut alia occasio hoc impedinent. Uerbi grā ubi e tibijs ꝛ digiti digitis et ossa similiū membrorū ꝓportionalia sunt totis suis. Uerbi gracia Si totū corpus vni⁹ duplū est in magnitudine ad totū corpus alterius erit tunc tibia dupla ad tibiā et ossa in eadē ꝓportione se habebūt. Quia igr̄ nec error nature nec alia hmōi occasio locū habet apd celos necesse est ita se habere vt dixi Errorem aūt nature s3 ne intelligo Non enī errat natura q̄ntū3 in ea est in operibus suis aut operationib⁹ s3 p aliqd ex accidentib⁹ impeditur quemadmodū qd strumosi vl' gibosi nascunt aliqui homines fieri dicit per errorē nature cū fiat ex alia intentiōe quā ex intentione nature. Manifestū igr̄ est eam esse ꝓportionē spissitudis seu ꝓfunditatis vniuscuiusq3 celorū ad ꝓfunditatem seu spissitudinē cuiuscunq3 alterius que ē magnitudinis totius ad magnitudinē totam. Quare q̄ntominus est celum totū lune toto celo sol' tātominus ꝓfundum siue minus spissum ē alterum altero ꝛ ad hunc modū de alijs. Amp̄. si aliter se haberet eēt3 in ipis celis multa indecentia multaq3 deformitas ꝛ non eēt ordinatio nature aut rectitudinis int eos nec etia3 inueniret tam hmōi discrepātie Qualiter enī vel natura vel de⁹ altissim⁹ ꝓuidisset celis amplitudines ordinatas ꝛ nō spissitudines siue ꝓfunditates iuxta eundē ordinem. Qd' si volueris estimare de q̄ntitate ꝓfunditatū ponā tibi exēplū in sole dico igr̄ qd sol totalir ē inter duas supficies celi sui hoc est inter intimā q̄ circumuoluit et3 circūdat celū lune ꝛ est terminus spissitudinis siue ꝓfunditat' ipsius ꝛ extimā eiusdem supficiem. Si enī exiret vel in parte vel in toto ab extima supficie cōuexitatis celi sui tunc vel ipe totus vel pars illa eēt3 in celo alio videlicet celo qd est ꝓximū celo solis. Quare sua reuolutione faceret scissuram in eodē. Utrunq3 aūt istorū est inconueniens vic3 ꝛ qd ipe non sit in celo suo totaliter vel qꝫ sua reuolutione scindat celum ꝓximū celo suo et hec scissura tam grādi hoc ē ad magnitudinē ipsius solis. Eadem incōueniētia sequūtur si exiuerit ab intima supficie celi sui ex necessitate enī tunc erit in celo lune vel totus vel in pte ex quo sequitur eadem incōuenientia. Quare relinquit ex necessitate ipm esse totaliter locatum intra spissitudinem celi sui. Ex necessitate igr̄ ꝓfunditas seu spissitudo celi solaris aut maior aut ad minus equalis dyametro ipsius corporis solaris. Jam aūt declarauit ptholomeus qr diameter solis q̄ntoplus sesqalter est ad dyametrū terre hec autem est ꝓportio vigintiduorū ad quatuor. Cum igr̄ posuer' iuxta positiones philosophorum geometrarū scilicet ꝛ astronomorū ꝛ ꝓbatiōes eorū pones ex necessitate qnquies tantum est decemmilia qd leucas cum ipsa mediate dyametri terre que est mille leucas totum dyametrū solis vndecimmilia leucarū. Quia igitur iam declatum est tibi qd ꝓfunditas celi solaris siue spissitudo ad minus equalis est longitudini dyametri solis.

Nota spissitudinem celi solaris ꝛ solis ꝛ lune.

PAtefactū est tibi consequenter per hoc ꝓfunditatē illam non minorem esse vndecimmilib⁹ leucarū. Uerisimile autē est ꝛ longe maiorē esse. Per eandē viam erit declarare de aliorū celorum in quib⁹ planete alij mouentur ꝓfunditatibus vic3 quod ad minus profunditates eorū erunt longitudines dyametrorum ipsorum planetarū. Que vero declarauit ptholomeus ꝛ alij logitudies dyametrorū ipsorum planetarū consequēter declarauit ꝓfunditates ipsorum celorum ad minus tātas esse quante sunt lōgitudines dyametrorū ipsoru3 planetarū Uerbi gracia qa declarauit lunā esse octauā partē totius terre declarauit dyametrū lune eē mille leucas hoc est qm̄ ꝓportio spere ad speram est dyametri ꝓportio ad dyametrū triplicata ꝛ ad hūc modum se h3 de alijs ꝓportio enim duorū miliū ad mille triplicata est ꝓportio octo miliū ad mille ꝛ hec ē octupla hec autem dupla triplicata. Juxta hanc viā negociaberis in alijs et inuenies ita esse si libros eorum cōsulere volueris.

Contra illos qui dicunt planetas esse maliuolos.

QUoniā autem circa ꝟtutes tā planetarū q̄3 stellarū fixarū erraueīt erroib⁹ i impietate ꝛ gentib⁹ et blasphemauert enī loquētes ꝯtra bonu

tatem dei altissimi dicētes quosdā eorū es se malos ꝛ ex ꝑse vocātes eos infortunia et attribuētes eis magnā partem maloꝝ id est viciorꝝ ꝛ pctoꝝ que fiūt in isto mūdo inferiori vicȝ homicidia furta rixas cedes vulnera hoim ꝛ prelia lites ꝛ iurgia fraudes ꝛ q̄cunq̄ sunt hmōi ꝯscrutāndū ē de hoc hec q̄ppe infamatio planetaꝝ duorū vicȝ saturni ꝛ martis in blasphemiā directe infundit creatoris. Si em̄ per se hoc ē ex naturali intētione ꝟtutum suarū cause sunt malorū hmōi necesse est ꝛ ipos naturaliter eē malos ꝛ ꝟtutes eoꝝ. Cum igr̄ et esse suum ꝛ ꝟtutes oēs quas habēt naturaliter a creatore receperit. Seqtur ex necessitate creatorē mali esse q̄ ꝛ malos scīēter ꝛ volūtarie creauerit ꝛ malas ꝟtutes ꝛ ad mali eis ꝯtulerit cū nulli dubiū esse possit ipm nihil creasse nisi sciēter et volūtarie et ꝟtutes oēs dedisse creaturis ad id ꝛ ad qd̄ ꝑ se sunt nō ad intentionē abusiones. Qui igr̄ ista ponunt vt dixi manifestum ē ista infamatiōe duorum planetarum eos blasphemare circa bonitatē creatoris omnis qūt blasphemia circa creatorem non solū impietas ē ferro ꝛ igne extermināda Sed etia error impossibil' Bonitati em̄ creatoris nihil mutabilr̄ sui possibiliter accidit. Q' si dixerint q̄ mala huiusmōi non ꝯueniunt a saturno ꝛ marte ꝑ se nec intentiōe naturali nec intentione volūtaria. tunc manifestū est eos ridiculose hmōi homines et magl' inique ꝛ magl' erronee planetas istos noiasse infortunos vel infortunia atq̄ malos. Primū q̄a que ex accidenti ꝑ hunc modū fiunt itoa noiant neq̄ denoiant res neq̄ auferunt naturales nominatiōes et rebus ꝑ se debitas. Quare saturnus et mars nominādi sunt boni et fortune et fausti cū iste nominationes eisdē debeantur naturali bonitate qua nec cas' nec accidētia hmōi eis auferre vnq̄ potuerunt. Neq̄ em̄ lux solaris mala dicēda ē quia ex ea vel contingit interdū vel contingere potest excecatio alicuius stulte ipm solē et diutius intuētis Neq̄ ignis ꝓpter hoc malus noiand' est q̄ ex ipo interdū ꝯtingit exustio vel alicuius ex bonis ꝛ sacris domib' q̄les sunt tēpla aut ecī alicui' viri sancti et optimi. Si mir̄ si lapis cadēs obuiauerit alicui bono viro et leserit ipm vel etiā occiderit nō ꝓ p̄t hoc vel mal' dicēdus ē vel culpād' lapis cui intēdebat solūmō q̄rere et acqrere sibi locū ꝯgruū ꝛ naturalr̄ debitū Quare ꝑter intentionē eius ymo ꝯtra ꝛ vt ita dicatur eo inuito et nō sine impedimēto inueneris sui obuiauit et vir ille bon' Amplius. Sm̄ hoc nihil eēt noiandū bonum nihil etiā dicendū bonitas neq̄ iusticia. aut alia virtus bona cū ex vno quoq̄ bono mala aliis ꝯueniāt. Ex ipa em̄ iusticia cuius bonitas tantis laudib' ab oīb' extollitur et ꝑdicatur ꝯueniunt carceres et vincula mutilatiōes suspendia et alia mortis mala genera atq̄ tormēta innumera latronibus et aliis maleficis ipsa etiaȝ dei bonitas ex qua tot mala malis hoīb' atq̄ demonib' ꝯueniūt sm̄ hoc non esset bonitas. Amp. ex vino ebrietas et auro et aliis diuiciis cupiditas ex aquis submersiones ꝛ ruine molendinoꝝ domorū et aliorū bonoꝝ vtilium. Nemo tm̄ aliqd boꝝ malū dicit aut noiat. Preterea alia deliramēta sunt hmōi hominū qm̄ ꝛ boraȝ solis infaustissimā dicunt. Mercuriū ꝟo ponunt q̄si fallacē et q̄si assentatorē et ꝯmiscuū ipsum dicūt vicȝ cum bonis bonum et cū malis malū cum masculis masculm cū femininis femininū ꝛ q' sup hus alias ꝑ me multa tibi dicta sūt abreuiabo sermonē et subscindā narratiōȝ ꝯpendio vt scias in paucis q̄liter et que ponēda sunt de hus sm̄ opiniones hmōi hoim. Dico igr̄ q' nullomō infamādi sūt de malicia vel infortunio planete vel alie stelle. Sȝ qui ponūt saturno vel vim vel potētiaȝ adiuuandi dirigēdi vim intellectiuā humanā nullomō debēt eis attribuere corruptiones aut ꝑuersitates ipius neq̄ inclinationem sine intersiōȝ eiusdē ad fraudes dolos astucias simulatiōes atq̄ mēdacia Sȝ hec oīa fieri in vi intellectiā ꝑ ineptitudieȝ siue inabilitatē susceptibilis et hec ineptitudo est ex ꝑte materie hoc est corpis Cui' exēplum ē in vicio claudicatiōis. Cū em̄ natura intēdit ꝟtuteȝ grossibilē debite bonitatis ꝑstare aiali vel adiuuare eā in aiali per instra gradiēdi inabilitas seu ineptitudo materie que facit vt alterū crus altero sit breuius in hmōi aiali cogit gressum nō esse rectū ꝛ esse claudicatiōȝ. Sic est videre et in operatione ignis q' q̄ ē calefactio in vno est adustio in altero ꝛ vides difficultatē ꝛ tarditatē calefactiōis in ferro facilitatē aūt et celeritatē ꝯbustiōis in in paleis ꝛ stuppa ꝛ q' lōge cui' q̄ calefieret modicū ferrū magna q̄ntitas stup

pe combureret. Sic est tibi manifestũ in compatione lucis. que quidẽ visum in q̄basdam adiuuat. In q̄busdam autẽ impedit maxime si vehemens fuit. In q̄busdam etiã penitus tollit quemadmodũ in vespertilionibus et noctuis ꝛ alijs hmōi animalibus quoꝝ visus viget in tenebris et confortatur etiã ex densitate tenebrarũ Iuxta has vias ꝛ ista exẽpla ponendum est astronomis si veritas subeēt opinionī eoꝝ Verbi grã. Cum saturnus scd̃m eos aspiciat in ꝟtutem intellectiuã anime humane a parte corpis qd̄ multum et longe plusq̄ʒ adhuc innotuerit pōt in aiam humanam impedit tamen opatio hmōi saturni in ꝟtutes intellectuã et impeditur iã vel inuertitur seu torquet in aliud vel etiã in contrariũ id qd̄ cadit de ꝟtute saturni super ꝟtutem intellectiuã et hoc ẽ quia cũ scd̃m eos saturnus intendat dirigere et illuminare ꝟtutem intellectiuã humanam ad ea cognoscẽda que recta ꝛ vtilia et interdũ vsq̄ʒ ad splendorẽ ꝓphetie. Impeditur hec intentio eius ꝛ opatio a parte corporis qd̄ anime illi ꝯiunctũ est ꝛ cũ ex huiusmōi illuminatiōe debet eẽ studiosus circa sciãs sacras ꝛ diuinales efficit curiosus circa alias. Simil'r cum deberet per hoc esse solicitus rerũ bonarũ ꝛ vtilium ꝛ ad sanctificationẽ animaꝝ pertinentiũ ꝓuidendarũ et agendarũ efficitur melãcolic⁹ et cogitator vanarũ et interdũ impossibiliũ rerũ vel excogitator rerum noxiaꝝ q̄les sunt fraudes ꝛ doli circũuentiones alioꝝ simulationũ ꝛ deceptiões. ꝛ hmōi exẽpluʒ simil'r est videre in visu corpali exterior In quo accidit ꝙ cũ intorquet vel premitur aliquomodo pupilla oculi vnũ videtur duo et interdũ vnuʒ videtur multa sicut in his que euacuati sunt per vigilias ꝛ ieiunia vna fenestra vitrea videtur eis multa ꝛ vna lucerna multe. Similiter et quibusdã quotiens litteras aspiciũt videtur sibi videre tria puncta vel quattuor lucidissima vel etiã plura. De alijs deliramentis melancol. coꝝ scʒ que tam multa ꝛ tam stupenda sunt vt vix credibilia videantur innumera suppetunt exẽpla que scribi non optet. sed ad hec ista tibi aggregaui ꝛ posui vt ex eis intelligas ꝙ ea que sunt de erroribꝰ ꝛ puersitatibus atq̄ʒ fallacijs visus non sunt ex ipsa virtute visibili per se neq̄ʒ a ꝟtute altiori impendente rectitudinẽ ꝛ bonitateʒ ipius. Sed a parte instrumenti est siue materie. Sicut vides in obligatione visus qua habet homines qui vulgo strabones vocant Non enim hmōi obliquatio ex ꝟtute visibili directe ꝛ p se nec a ꝟtute sublimiori multoforti⁹ cum virtutes q̄nto sublimiores sunt tanto puriores bonitati ꝛ maioris rectitudinis eas eẽ necesse sit ꝛ hoc ẽ ꝓpter approp̄nq̄tionẽ eaꝝ maiorẽ ad potissimũ atq̄ʒ rectissimum qd̄ est creator bñdictus. Iuxta hũc modũ eẽt eis dicendũ ƒm opinionẽ suaʒ de erroribus ꝛ puersitatibꝰ ꝟtutis intellectiue humane atq̄ʒ de alienatiōibus ꝛ deliramẽt. eiusdẽ et vt curram p singula iuxta hunc modũ esset eis dicendũ et de ioue quia cũ ipse intendat sup animas humanas vt ipi ponunt fidẽ siue fidelitateʒ clementiã iusticiam benignitatẽ modestiam mansuetudinẽ a parte materie id est corpoꝝ impeditur hec eius opatio quemadmodũ cum quis intendit calefactionẽ terre ꝛ remolitionẽ eius atq̄ʒ aptationẽ ad scpturas et sigillationes debilitas materie ipius cere dissoluit eam per calorẽ in liquefactionẽ. Sicq̄ʒ fit vt cũ debeat dictaʒ remolitionẽ atq̄ʒ aptationem recipere recipit dissolutionẽ et liquefactionẽ. Sic secundum eos dici oportet vt cũ anima humana debeat recipere a ioue secundũ intionẽ virtutis illius clementiã et benignitatem que sunt sic animi apta molicies ꝛ aplicabilitas ad omne bonũ ꝛ iustuʒ recipit ex eadem ꝟtute per occasionẽ dissolutam remissionẽ ꝛ flexibilitatẽ debilissimã. Sicut potest fieri scd̃m eandẽ opinioneʒ per ꝯtrariã materie dispositionẽ vt recipiat anima hũana pro iusticia ꝛ equitate rigorem duriciã inclementiã inexecrabilitatem seueritatẽ ꝑtinacissimã ymo seuiciã q̄ omnia cũ vicia sint pestilentissima iusticiam reputari se faciunt ab imperit. ꝛ parum videntibꝰ. Sicut ꝛ de marte ponere coguntur expositionibꝰ suis qd̄ ipse intendit ꝟtutem magnificẽtie prestare animabus humanis Iramq̄ʒ ꝛ indignationem iustissimas ꝛ hoc est dicere in res viles ꝛ ignominiosas atq̄ʒ in res odibiles quales sunt vicia ꝛ peccata per dispositionem ne materie quã predixi tibi cōtraria recipiũt anime ham. nec ex ꝟtute martis tanq̄ʒ ex cessus aut diminutiones quemadmodũ cum debeat aliquod ex corpibus recipere calorem ab igne siue calefactionẽ recipit ex debilitate materie arsioneʒ. Simil'r

et cum debeat recipere coctionem recipit vstionē. Cuius exemplū euidēs est in carnibus macilentis hoc est pinguedine carentibus que se assari non paciunt quin etiā aduritur. Sic de venere eas ponere oportuit iuxta opinionē suam quia cū ipsa intendat vim generatiuā vel prestare vel adiuuare atq3 dirigere materie corporalis dispositio eam vi extendit in plus et in excessum intollerabilē extendit quippe eandem in luxuriā interdū3 in saciabilē z publice prostitutam. Sic z de mercurio cū ipse scdm eos intendat adiuuare at3 dirigere virtutē interpretatiuā in aia humana z prestare eloquētia3 ɔtraria dispositio materie corporalis facit nec non eloquētia sed loquacitas z histrionica garrulitas. Satirica mordacitas alia hmōi que hūanam loquelam viciāt z maculat recipiant. Sic de stelle eis estimandū fuit vt cū ipse intendat prestare precellentiā z precellētia z virtutem regia id est aliorum regitiuā q3 maxime decorat z exornat humilitas recipit p ineptitudinē materie corporalis supbia z dominandi libido arrogātia elatio z violēta oppssio aliorum. Eodē mō z de luna sencīendum est eis iuxta opinionē sua3 q2 bona tm̄ z bene intendit aiabus humanis et p hanc viā. Sicut inevidenti ē stat bonitas absq3 vlla infamatiōe malicie in septem planetis. Scito aūt q2 ego nō loquor hic nisi de virtutibus naturalib9 aut vicijs que per corruptionē nature vident animab9 hūmanis innata. q̄lis est irascibilitas in multis leuitas atq3 lubricitas z alia hmōi que mediū nō culpe sed naturalib9 complexionib9 attribuere ɔsueuerūt. Debes etiā scire quia pauca valde renumeraui tibi de virtutibus z effectib9 quas posuerūt planetis de quib9 libri eorum refertissimi sūt faciam etiā3 ubi de hijs rememorationē breuem quidē enim ad similitudinē quorundam partiū humani corporis planetas in mundo posuerūt. Verbi gratia. lunā tanq3 cerebrum. Solē velud cor. Mercurium vero sicut linguā ppter virtutem interpretatiuā et eloquentie labia eidē deputantes. Venerem vo tanq3 membra genitalia ppter virtute3 generatiōis que ex illa est secundū eos z in illis sedē habere videtur Martem vo vt fel ppter excessu3 caloris colerici. Jouem vo sicut epar propter temperantiā eiusdem z multiplex adiumentū vite. Saturnū vero vt splen ga

splen receptaculū melancolie posuerūt z has naturas ipsis planetis imposuerūt dicentes. Saturnū terreum virtute et efficacia et armoniā eius esse ad melancoliam que terre inter humores maxime ɔcordat cum frigida z sicca sit ad similitudinē terre Joue3 vo posuerunt aereū eadem ratiōe z armonia habere ad sanguinē ppter caliditatem et humiditatē in quib9 sanguis concordat aeri. Martē vero simili ratiōe coloris eruginose deputauerūt propter excessum caloris. Venerē vero ad fleumam dulcem q2 habet admixtionem sanguinis. Mercuriū vero ad coleram adustā. Solem vero ad colerā rubeam naturalem. Lunam vo ad fleumam naturalē. habent aūt ista omnia q̄stiōes difficiles z vix explicabiles secundū eos. Cum enī saturn9 sit omnium planetarū supremus z a terra elongatissim9 quare et naturam terre que omniū infima ac innobilissima ē elementorum attribuūt Eandem questionē habet ordinatio in natura signorum duodecim scdm ipsos. Cum enī arietem posuerunt igneū. Qua de causa signū thauri qd vtiq3 terreum estimauerūt statim p9 signū arietis z pximo ante signu3 geminorum posuerūt hoc enim est. ac si terrā mediam z vtrunq3 ɔtingentē inter ignem z aera posuissent. Hic aūt non habent qua fugiant nisi duas vias quarum altera ē. sicut tenebre z hmōi tenebras multi reputāt esse fugiu3 scz refugiū imperitie sue. Quociēs enī interrogant causam quā ignorant recurrunt ad occultas virtutes dicentes. causam esse occultā z virtutem absconditā3 et q2 res hmōi est. Alia via est vt scias quia cū in corpore animalis sint ossa z humorea et ossa quidē terrea sunt hoc est terrestris nature suscipiunt tamē vitam que nobilis valde opatio est omniū animarum. Sanguis vero cū sit nature sublimioris et aereus cōplexione hoc est calide z humide nature opatione tamen vite z motus non recepit. Similiter neq3 colera cū sit natura ignea et complexionis calide z sicce iuxta modū istum cum cor in animali quocunq3 sit natura terrestrissimū est tamen nobilissimarum operationū organum et velut fons atq3 sedes vite z motus z sensus imeo pl. cuiꝰ etiā sublimiores opatiōis vic3 itellect9 z diiudicatio z volūtas opus nō q̄ ē velle z hoc q2 de3 ɔtent9 in corpe p̄t capere eis ɔpetere ppt qd et arestotili visū

est co: humanũ sedes esse aie hũane cũ
platoni visum hoc eẽ de capite. Iudiciũ
at opiniõis sue posuit arestotiles. hoc qꝫ
cõp:essio corde .i. venis que pme egrediũ-
tur a corde compressis inqꝫ circa cor cessat
oĩs motus ꝛ sensus in toto corpe hũano
quemadmodũ accidere nouisti in morbo
qui vocaꝫ ephialtes. vulgo aũt apensor-
dus ꝓpter ponderosam oppssinoẽ quã
essiut suppine iacẽtibus ꝛ dormiẽtibꝰ. At
testatur autẽ arestotili in parte ista tã he-
breorum qꝫ xp̄iano℞ opinio et doctrina.
Utraqꝫ quippe dicit mala vicio℞ ꝛ pecca-
torũ atqꝫ bona virtutũ de corde ꝓcedere
Uides igr̄ qꝫ terreitas aut ꝯplexio terrea
non ꝓhibet naturaliter aut impedit rece-
ptionem opationũ nobiliũ. Dicit autẽ
ꝛ aristotilẽ dixisse oẽs ingeniosos melan
colicos eẽ. Ingeniositas autẽ ẽ vna ex no
bilissimis aie humane ꝟtutibus. Quare
terrestrĩ natura vel ꝯplexio nullatenꝰ im-
pedit receptionẽ opationum nobiliũ. Cũ
igr̄ saturnũ non posuerit terreum sua ipa
natura ꝛ ꝯplexione. sed ꝟtute ꝛ efficacia
sup terrea seu terrestria addã ꝛ pro ipsis
exemplũ aliõ Manifestũ enim est cõ-
sideratione in hoc facere volẽtibꝰ atqꝫ va
lentibꝰ qꝛ hõ terrestrioris ẽ substãtie qꝫ
pisces aut aues. nec mirũ cum ipse ex t̃ra
factus sit illa ꝟo ex aquis. Quãto ꝟo no-
biliorũ ꝟtutũ ꝛ opationũ sit susceptibilis
ꝛ effectiuus qꝫ talia aialia nõ indiges edo
ceri eodẽmodo est eis rñdendũ neqꝫ eñ
ydẽptitas ordinis neqꝫ diuersitas neqꝫ vi
cinitas aut ꝓximitas similia officiunt in
partibꝰ corpis aialis. Sicut vides in cra-
neo ꝛ cerebro humanis qꝛ craneũ cum sit
terrestrissimũ locum tenet in corpe supre-
mum hũano. Cerebrũ ꝟo cum plurimũ
habeat de natura aqꝫ locũ tenet scdm̃ fel
ꝟo ꝛ splen ex regiõe sibi opposita sunt sub
duobus laterĩbꝰ debent autẽ esse fm̃ hũc
ordinẽ. qui eis obtiuꝫ fel supremũ in cor-
pore hũano cũ habeat naturã primi ele-
menti hoc ẽ ignis ꝛ splen deberet habere
locũ infimũ ꝓpter naturã terre nõ autẽ
sic est. Qm̃ igitur inuente sunt in celo stel-
larum fixarũ varie ꝟtutes ꝛ multiplicẽ na
ture stellarũ nihil ꝓhibet diuersa℞ ꝟtu-
tes stellas sibinuicẽ esse ꝓximas. cũ tamẽ
illa ꝓximitas que ad sensum videꝫ pgran
dis elõgatio sit Sicut igr̄ diuersa mẽbra ꝛ
diuersarũ ꝯplexionũ diuersarumqꝫ natu
rarum atqꝫ ꝟtutum cõiunxit creator in cor-
pore hũano congruentia decentissima et
ad mirabili iuxta profunditatẽ sapientie
sue ꝛ bonitatĩ. Quẽadmodũ opifex aliqs
vel opifex volens ornare ac decorare ta-
bulam aliquã vel vas aliud gẽma℞ ꝛ alio
rum lapidũ preciosor℞ varietate. non oẽs
smaragdos simul ponit et in ordine vno
neqꝫ oẽs saphiros similiter neqꝫ carbun-
culos ꝛ ita de aliis. Sed smaragdũ iuxta
carbunculũ deinde saphirũ. quarto ame-
tistum vel alio ordine prout ei decentius
aut pulchrius eẽ videbitur ꝯiungens co-
lores valde diuersos. Sic fabricator oim̃
deus stellas multiplicũ virtutum. varia-
rumqꝫ pulchritudinũ in celis ordinauit p
beneplacito suo decẽtia mirabili ac deco
re Quapropter ꝯiunxit terras igneis ꝛ ae
reas terreis ꝛ ad hucmodũ d̃ aliis prout
vidit cõgruere pulchritudini ipius celi et
forsitan naturis ipsarum stella℞ atqꝫ colo℞
Medulla eñ decẽter locaꝫ in osse licet cõ-
trarie nature sit ipi ossi. Sic ꝛ caro decẽtis
sime ꝯiungitur neruis ꝛ ossibus licꝫ mul-
tum diuersarũ natura℞ sint atqꝫ virtutũ
Ut aũt consumationẽ tibi faciã de radici-
bꝰ iudicio℞ astronomico℞. dicã breui ser
mone. quia qꝺ maxime probabile vide-
tur de ꝟtutibus et effectibus stella℞ et lu-
minariũ habetur ex opationibꝰ ꝟtutũ re
rum alia℞ tam aĩalium qꝫ partiũ ipsarũ
amplius herba℞ medicina℞ lapidum et
iste virtutes sunt sicut aspectus ꝛ habitu
dines ipsarum ad alias res. Quorum pri-
mum exemplũ pono tibi. Basilisci serpen
tis cuius aspectꝰ ꝛ habitudo ad naturã
hũanã est. Sicut odium aut ira vehemẽ
tissima ꝛ ira ẽ per quã interficit homines
cum ipm̃ vident cõmoueꝫ enim aspectu
humano in tantam iram et talem impres
sionem mortis quã facit in hoĩe et cũ de
naturis oculis alio℞ aialium similia et
forte maiora audiuerĩ non miraberĩ hec
Sic vides de medicinis reubarbari aspe
ctus est in coleram ꝛ est sicut odium natu
re aspectus huiusmõi. ꝛ cõtrarietas que-
dam imperiosa vt diffuger ipam colerã
et exire compellat a corpore hũano quasi
fugientem a facie ipius. Sic mirabolano
rum genera in humores suorũ colorũ vt
medici testanꝫ. Sic triaca in venenũ qꝺ
est ex ciro habet aspectũ siue habitudinẽ
odij imperiosissimi ꝓpter quod fugit a fa
cie ipsius ꝛ presentia huiusmõi venenũ.
ferrũ autem ad lapidẽ magnetẽ duos hꝫ

aspectus et terciū q̄si mediū et ꝯpositū. et p̄mꝰ aspectꝰ eius est q̄si bitudo amatꝰ in amatū ꝑpter qḋ trabitur ab ipo ꝛ sequtur ipm ƺ limitata longitudine q̄cunq̃ꝫ translatus fuerit. Cōtrarius aūt aspectus ꝛ babitudo ē ei ad aliud genus magnetis a q̄ fugit tanq̄ꝫ ab boste. Terciꝰ aspectus ē ei ad terciū genus magnetꝰ q trabit ipƺ altera sui parte altera vo diffugiat ꝛ repellit ꝛ iste aspectus ē q̄si ꝯpositꝰ ex duobꝰ p̄mis Sic oim lapidū preciosoꝝ ꝛ politoꝝ est qdem aspectus amoris ad paleas modicas atƺ leuissimas. Sic ꝯsiderāde sunt tibi ṽtutes oim lapidū ꝛ gēmaꝝ. quemadmoduƺ ꝺꝛ de sapbiro qḋ aspiciat in antracem morbuƺ ꝛ i ardores febrales ꝛ bmōi aspectus ē sicut odij ꝑpter qḋ ꝛ istū sanare et illos refrigerare credit a multꝭ. Mirabilioꝛ aūt aspectus i egritudines oculoꝝ ē illius sapbiri q in oculos morbidos ꝑ ꝑo motu influit ꝛ intrās eos atƺ circūdans suauissima detersiōe mōificat illos ꝛ bumoreƺ nociuū inde seciū extrabit. Extenderūt aūt istos aspectus lapidū atƺ ṽtutes inopinabilr facientes eos ꝛ ponētes spūales. Imposuerūt quippe smaragdo aspcm̄ i diuicias aspectū dico attractiū dicētes qḋ eos attrabat possessori suo. Sic ꝛ lapidi topazio aspctū i ardores spūales ꝛ rfrigeratiū ipoꝝ. ardores aūt isti sꝫ. Cupiditas auaricia. Iracundia. ꝛ oēs excessus mali amoris. Simile aspectum posuerūt ametisto circa ebrietatē. Omniū autem bmōi aspectuū mirabilioꝛa ꝛ virtutꝭ incredibilis posuerūt lapidi eliotropie est autē lapis bmōi viridis ad modū iaspidis vel sapbiri stellis rubeis stellatus ꝛ ē p̄mus eius aspectus satis mirabilis in solē cuius radios in sāguinē ꝯuertere ꝺꝛ: facit ei eos appere sanguineos ꝑpter quod ꝛ nomē babet eliotropia ab elios quod ē sol ꝛ tropos quod ē ꝯuersio. Scḋs aspectus ē ei oibus mirabilioꝛ ꝛ ē in ocl'os seu visuƺ boim. q̄ꝝ aciē ita ꝯstringit vt dicūt vt videri nō pmittat portantē illum. Uerūtamē boc facere nō videt sine adiutorio ṽtutis berbe eiusdē nois q vocat eliotropia boc ē solsequium. Eundaƺ ṽo lapidi iaspidis ꝛ inuenit i nidis aqlaꝝ imposuerūt aspectū ad serpētes ꝛ ṽtutem fugādi eos ꝑpter qḋ ꝛ aqla. tā q̄ꝫ ad custodia ouoꝝ suoꝝ ponere illū ꝺꝛ in nido suo. Iuxta bmōi opationes aspectus ꝛ bitudicia ē inuenire multas alias que possunt adiuuare estimationē tuam ad opinandū de setencijs īndit astronomicoꝝ. Sicut ē illud de pelle vituli marini que dicit auertere ꝛ repellere fulgur ꝛ tēpestatem ꝛ de qbusdam alijs rebꝰ. Eodemmodo ꝛ de aspectu formicarū ad coꝛ vppupe a cuius p̄sentia fugiunt vt dicūt. Similr ꝛ fel coꝛuū qḋ deterrere dicitur boies a loco in quo absconditū fuerit cū quibusdaƺ alijs rebus. Sic et apium ramū a quo fugiunt oues sicut a mortifero ꝛ ꝙ videtur mirabilius signū bmōi mortis natura pinxit in epatibus ouiū in quibus vt dicunt figura apij rami descripta naturalr apparet. Et similis aspectus videtur eē inter oliuā ꝛ meretricem q̄ꝫ si meretrix plantauerit ꝑpetuo manere in fructuosam vel arescere dicit ꝑpter quod in aliquibꝰ regiōibus ꝓcurant agricole vt a virginibꝰ ꝛ incorruptꝭ mulieribus plātentur oliue. Sunt ꝛ alia particularia sicut est illud qḋ quidam bomies vebemēter borrent aspectū catti ita vt illum videre sine borrore grauissimo nō possint. Eodemmodo se babent quidē alij ad caneƺ ꝙ si ꝯsideraueris empirica medicoꝝ inuenies admirāda que opiniōneƺ excedūt Aggregata igitur ratiocinatiō e tanq̄ꝫ per aliquā coniecturā dicere potuissent. si adūertissent qḋ si in corporibꝰ terrestribus sint tot ꝛ tante ṽtutis occulte licet manifestarum operationū non est mirū si in corporibus celestibus vel ipis celis sint multe ṽtutes mirabiles ꝛ occulte. Dicam igr̄ qd est ꝛ quō est ꝛ si quid veritatꝭ in earū opinionibus est. Manifestū est quia aspectus lune est in frigidū ꝛ bumidum ꝛ in ipam frigiditatem ꝛ bumiditatē ꝛ propter boc virtus eius est sup illa in augmētum et diminutiōƺ. In intensionē ꝛ remissionem et boc euidentissimū est in maximo bumido ꝛ frigido qḋ est mare Cuius augmentū ꝛ diminutio sequit augmentum et diminutionē apparitione luminis in luna eodemmodo manifestū est se babere in cerebro et medullis animaliuƺ et boc nouerūt experientia certissima carnifices ꝛ cirurgici. Sic se babere ꝛ in medullis arborum boc est in ternis bumoribus

Manifestū est ceꝛoribus lignoꝝ. Ea vero que accidūt ex augmentis ꝛ ebullitionibus bmōi non pn̄t predici nisi tanq̄ꝫ per coniecturā. Uerbi grā. Destructio domoꝝ ꝛ villularum que sunt ꝑpe mare allisiones et fractiones nauium. Submer-

siones hoim aut alioꝝ aialium. Multis
eni͂ modis ordinanť ista ne accidāt ꝓpter
inundationē mar̄ qa et ꝑ aggeres et obi
ces resistitur mari et ꝓhibeť inundatio
eius. hoīes et alia aīalia interdū fugiunt
et non ꝯꝓbēdit eos mare. Sic et nauib⁹
multis modis consuliť sic norunt nagri ꝛ
ex parti hoīes maris Sic non ē necesse ꝙ
in omni periculo etiā in corpibus fleuma
ti corꝑiāt aut distillatiōes reumatū et mū
dationes alie aquosorum humoꝝ et hoc
est ꝓpter multa particularia qbus hmōi
supfluitatibus resistitur. Qualia sunt ab
stinentia fortis et lōga maxime a potu et
exercitatio fortis et multe consumptiōis
aut euacuatio ꝑfluxum aliquē. talia etiā
sunt medicamēta id est medicinaꝝ reme-
dia que medicinalis sciencie periti norūt
Juxta hunc modū sentiendū est de inun
dationibus igneis que fiunt in tribus mo
tibus vicȝ vulchano ethna atqȝ chimera
Quoniā autem hmōi inundatiōes non
sunt equales neqȝ vni⁹ modi. Mani-
festum est nō esse illas ex sola ꝟtute lune
quemadmodū qm̄ non oēs estates hu-
iusmōi neqȝ oēs hiemes et ita de aliis va
rietatib⁹ tempoꝝ manifestū est eas nō eē
ex sola ꝟtute solis. Si eni͂ hoc eēt cum vir
tus vna solis oīmodo nō mutata in omi
anno similr̄ se hēat. Similr̄ et motus eius
vniformis in oībus annis eodē essent vi-
cissitudines et per oīa similes in oīb⁹ an-
nis. Quare cōsequēs est ex necessitate vt
alii planete vel stelle fixe participēt cuȝ so
le in opationib⁹ hmōi vicissitudinū ma-
nifestū est etiaȝ tibi ex hiis qa que accidūt
ex inundatiōib⁹ marinis de ꝑdict̄ aduē
tibus casu fiunt q̄nm̄ ad intentionē mar̄
et lune. Nec subsunt iudicio hūano ac ꝓ
uidētie vtpote casualia et ꝑticlaria Qua
re per lunā nec ꝑ mare. nec ꝑ aliq̄ȝ disposi
tioȝ lune ꝑdici possunt et ꝯiecturari aut ꝑ
scīā ꝑ sciaȝ astronomoꝝ. Spū ꝟo ꝓphe
tieꝛ reuelatiōe diuina indubitāter ꝑscibi
lia sūt. Sic oīa alia q̄ reuelare voluerit di
uine volūtat̄ dignatio Utrū aūt dissiles
ꝟtutes eis q̄s nominaui tibi sint stellis et lu-
minarib⁹ vel etiā celis. siles inq̄ȝ ꝟtutib⁹
rerum q̄s noiaui tibi et anveꝛsit qđ dixit
ptholomeus in libro centū veboꝝ. quia
ymagines terrestres obediunt celestibus
nec solū illis ſȝ etiā eaꝝ ymaginib⁹ q̄si non
solū leones terreni leoni celesti q ē vnū de
duodecī signis celestib⁹. ſȝ et ex ymagini

leonis illius. hoc est que fusa vel sculpta
vel aliās figurata fuerit sub ascēsione ipi
us terreni leonis obediāt pro vt magistri
hmōi ymaginum tradiderunt ꝛ in libris
suis scꝑserunt questio est. Et ꝑmum qui-
dem id ꝓbabilitatis habere videtur opi
nio hmōi hominum. qđ omniū philozo
phorum opiniōes in hoc ꝯcordes fuerūt
et etiam ꝙ lōge prestātiores ꝟtutes sunt
stellis et luminarib⁹ atqȝ esset q̄ȝ sint vir-
tutes que lapidibus ꝑciosis. ꝛ rebus aliis
imponunť presertim secūdum illos qui
omnē virtutem lapidū ponunt eis esse ꝑ
id qđ habet vnusquisqȝ lapidum in se de
quinta essentia. Tu autē iam audiuisti a
me super hiis multa in alio tractatu et ra
dix quā posui tibi ad destructionē opinio
num istarū. Prima fuit hec scȝ ꝙ nulla vir
tus dat mai⁹ aut nobilius se ꝛ in hoc eti
am oēs philozophi concordāt quia oīe
datum ꝛ magis ꝛ maius ē apud datorem
Usus sum etiā in codeȝ tractatu hac alia
radice vicȝ qđ ꝟtutes spūales ꝛ dona spi
ritualia vt sunt artes ꝛ sciē et alie ꝑfectio
nes animarū humanarū non sunt a cor-
porib⁹ per se inq̄ntum corpa sunt. quare
si stelle ꝛ luminaria et celi pura corpa sūt
id est nō animata seu nō viuentia impos
sibile est ex ipsis esse ꝟtutes prenomīatas
quas eis imponūt. Si vero animata sūt
et aīalia. vt platoni visuȝ ē ꝛ arestotili atqȝ
sequacib⁹ eorū. nec solum aīalia. sed eti-
am rationalia sed etiā intelligentia sicut
idem opinati sunt ꝛ scꝑserunt tunc neces-
se est vt ꝑfectiones impressiones spūales
sint ab eis per ꝟtutes ꝛ operatiōes aīaꝝ
ipsorum et qm̄ anime ipsorum nō possūt
esse nisi bone ꝓpter puritatē ꝛ nobilitatē
materiarū ipsarum cum anime rationa-
les oēs in se naturaliter bone sint. Celesti
um eȝ materia vtpote purissima atqȝ mū
dissima ꝛ immunis ab omni rebelliōe et
ꝯtrarietate nihilqȝ indigentie omnino af
ferens animab⁹ suis. necesse est vt perma
neant cum corpibus hmōi in puritate bo
nitatis sue naturalis hoc autē dico qꝛ cor
pora animaliū terrestrium q̄ꝛ hominū q̄ꝛ
aliorum multas indigentias rebelliōes
et ꝯtrarietates afferunt animabus illoꝝ.
Sicut indigētiaȝ esce seu nutrimēti indi-
gentiā habitaculi indigentiā etiā societa-
tis in qbusdā et ꝓpter indigētiam esce ra
pacitatem naturalē. Non eni͂ lupus aut
leo intēdit per se nocere ouibus aut onag

gris quos deuorant sed potius sibi ꝓdes-
se. Quod si ira mouent leones ⁊ lupi in aia-
lia q̄ rapiunt ira illa non est per se in no-
cumentū ipsorum. sed in vtilitatē leonum
atq̧ luporum. Intendunt enī conseruare
vitam suaȝ per hmōi escam. seu nutrimē-
tum. ⁊ forte non plus intendit gallina vel
gallꝰ nocere cū deuorat aut diripit bufo-
nem aut ranam aliquā quā cum comedit
triticum aut auenam. ipi etiam homines
dum ꝯmedunt aues suos non abis ipis
nocere. sed magis vite sue ꝯsulere de nu-
trimento aut voluptate intendūt. Rebel-
lionem etiam affert materia corporū aia-
lium animalibus ipis. Unde ⁊ pugnant
adinuicem pro esca similiter pro nido vel
cauea ⁊ pro vxore siue etiam circa vxoreȝ
sicut tempore meo accidit de ciconia que
ꝓpter hoc q̧ alii masculo q̄ ꝓprio com-
parari se cōmiscuerat deprehensa in hoc
a ꝓprio masculo a magna multitudine
ciconiarum ꝓpter hoc congregata tanq̄
adulterii rea. et eo coniuncta rostris ⁊ vn-
guibus discerpta atq̧ dilaniata ē. Simi-
les pugne accidunt in hominibꝰ ꝓpter
similes indigentias vel propter desideria
sua mala que implere cōtendunt litibus
⁊ bellis fraudibus ⁊ dolis. Et hec omnia
a parte materie in ebriantis subuertentꝭ
atq̧ corrumpentꝭ animas hūanas adue-
niunt eis. Quia igr̄ nihil omino infectiōis
aut corruptiōis nihil omnino indigentie
ingeritur animabꝰ celestibus a parte cele-
stis materie necesse est eas in sua natura-
li innocentia bonitate ⁊ sapientia modis
omnibus permanere ⁊ nullatenus velle
hominibꝰ nocere hoc est nec per se scȝ di-
recta intentiōe nec per occasionē cum pro-
hibita sit iam ab eis ꝓpter puritatem et
bonitatē celestis materie omnis occasio
nolendi nocere. Quare mala que in mū-
do inferiori vel sunt vel oriuntur non ꝓ-
ueniunt ab eis vel per se vel occasionē vo-
luntariaȝ. Quare nullomodo eis inputā-
da tanq̄ voluntaria. Si vero ꝓueniunt
ab eis sed inuitis multo minꝰ eis inputā-
da sunt. Quod si dixerit quia prouenitunt ab
eis sed eis nescientibꝰ. quemadmodum
damnum ꝓuenit ab igne domino do-
mus qua cōburit sed nesciente igne aut a
lupo ei cuius ouem comedit. lupo neq̧
intendente neq̧ sciente damnum huius-
modi. Iam incidit in maius inconueni-
ens quia hmōi anime vel animalia cum

ponāt ea rationalia possunt scire ea que
fiunt in rebus mundi inferioris vel nō
possunt. Quod si non possunt multo minus
igitur ipsi astronomi cum maxime noti
sint hmōi animalibus motus ꝓprii. Si-
militer coniūctiones oppositiones aspe-
ctibus ⁊ alia per que ipsi se ⁊ scire ⁊ p̄scia-
re estimant huiusmōi effectus eorū.
Amplius. quomodo possent ignorare
operatiōes suas quas tot milibus anno-
rum operari non cessauerunt. Amp.
quo iure requiritur ab animabus huma-
nis vel ab hominibus consideratio ⁊ pre-
uisio finiū operum suorum. Si illa anima-
lia inculpabiliter ignorant fines ⁊ euentꝰ
operationū suarum cum tanto nobiliores
tantoq̧ sapientia sublimiores eas eē opor-
teat q̄ animas humanas tanto remotio-
res sunt ab impedimētis sapientie omni-
q̧ infectione peruersitatis ꝓpter purita-
tem ⁊ nobilitatem materie celestis. Qua-
re consequens est ex necessitate vt inten-
tio vel volūtas nocendi innocentibꝰ nul-
lomodorum cadat in eas. Cum in ani-
mas humanas sapiētes hmōi voluntas
vel intētio cadere non possit. Nocent at
stelle et luminaria siue celi etiaȝ nascenti-
bus in natiuitate sua ⁊ etiam generatiōe
siue conceptiōe eorundem cum certuȝ sit
eos nihil tunc mali agere vel antea etiaȝ
egisse. nocent etiam viris in mulieribꝰ se-
cundum eos innocentissimis atq̧ sanctis-
simis. Plerunq̧ enim gladio et igne nau-
fragiis et aliis multis modis peremit hu-
iusmodi homines. quare manifestū est
preter intentionem ⁊ voluntatē stellaruȝ
luminarum et celorum talia mortalibus
ꝓuenire a casu igitur ꝓueniunt quantū
ad ipsa. Quod si dixerit quia q̧ voluntate ⁊
iussu creatoris talia faciunt cum volunta-
tem creatoris necesse sit semper esse bonā
ymo etiam optimam. Manifestum
est stellas ⁊ luminaria atq̧ celos vel mini-
stros vel executores vel instra esse opti-
me voluntatis creatoris ⁊ bonorum man-
datorum vel iussuū ipsiꝰ. Ministeria igr̄
⁊ operationes ipsorum bona esse necesse est
Eos igr̄ infaustos īfortunatos eē vel ma-
los non tāȝ falso q̄ etiā male eos eē sen-
serunt. Quod si dixerit quis. q̧ licet voluntate
creatoris ⁊ mādato aliqs depauperetur vl̄
occidatur cum male accidit ei ⁊ magnuȝ
malum irrogatur ei et magnum infortu-
nium est depauperatio ⁊ mors hic iam

incidit in alium errorez. Cum manifestū
sit de pauperationez ꝛ mortem bona tā-
tum esse et etiam magna bona. bene vtē
tibus eis et a purissimo fonte bonitatis
nihil posse procedere nisi bonum quod
qui ignorat ꝓculdubio deum non nouit
ꝛ puritatē bonitatis ipius necdum sciuit
In tractatu vo sequenti istuz qui erit de
cura ꝛ administratiōe creatoris qbus gu
bernat vniuersum faciam rei scire qḋ oia
hmōi que ipi vocant mala infortunia bo
na tantū sunt ꝛ declarabo tibi bonitates
eoꝝ ꝛ vtilitates magnas atꝫ multiplices.
Talia eñ posuerūt erronei qdam qui de
um non curare ista inferiora opinati sunt
Similr non alia eē bona vel mala quā p̄
sentia ꝛ ipalia somniauerūt ignorātes in
dubitāter immortalitatē animaꝝ hūana
rum bonaqꝫ vite alterius future scꝫ ꝛ glo
riam seculi altiorl. Similr ꝛ mala eiusdē
que talibꝰ ꝛ alijs creatorez nō verentibꝰ
ꝛ venerātibꝰ iustissime creatoris iudicio
reddenda tūc sunt. Mirabilis aūt ꝛ ꝑsꝰ
intollerabilis error ē sentire de lapidibꝰ
qui nec seipos iuuare possunt. posse dare
taꝫ nobilia dona vt sꝫ municabilitas gra
tiositas apud hoies tyranna siue castitas
ꝛ alia hmōi que non possunt eē dona vl-
lo modoꝝ ni. dei altissimi. Et destructio
hmōi erroris est ex radice quā pamā im
posui vicꝫ qḋ nihil pt̄ dare maius aut no
bilius seipo. Addā autē tibi ꝛ aliā decla-
ratiōnē erroris istius. Similr ꝛ erroris al
terius quo putauerūt ymagines stellarū
ꝛ luminū .i. factas sub ascensiōibus eorū
ꝛ aspectibus alijs qḋ qbusdaꝫ qui hmōi
hoies obseruare ꝯsueuerūt circa stellas qꝫ
talia ꝛ maiora etiā p̄stant. Eodēmodo ꝛ
specula q̄dam vel suspēsa vel sepulta. hec
eñ opinioꝰ plꝰ derogat honoris ꝛ glorie
creatorl qꝫ error quo attribuit stellis ꝛ lu
minaribꝰ ista ꝟtus via ꝟo destructionis
istius erroris ē multiplex. ꝑter alias quas
alibi p me audiuisti. In p̄mis eñ ē error
iste circa dei altissimi prudētiaꝫ ꝛ guber-
natiōnē. Si ei hic p̄t prestare lapis aliqs
vt q eum hr̄et vel deferret vinci nō posset
in q̄cunqꝫ certamine posset ꝑstare vt quā-
tumcunqꝫ hmōi homo iniustuꝫ certamē
haberet semp victoria obtineret. Quare
siue circa deum disputaret hec circa ꝟita-
tem ꝛ gloriam dei siue etiā pugnare circa
ipm scilicet ꝓpter exterminandā honori-
ficentiam cultus eius. semp obtineret vi-
ctoriam quare ꝟtutem hmōi dedisset in
ꝓpriam iniuriā ꝛ ꝯtumeliam ꝛ vellet vin
ci iniquissime cultores ꝛ amicos suos ad
uersaretur qꝫ eis ꝛ faueret inimicis suis ꝛ
hoc circa iusticiā ꝛ veritatem. Ql si tempe
rauerit istaꝫ sententiā dicens quia hmōi
inuincibilitas non est generalis neqꝫ ad
omne certamen extenditur sed ad iusta
tantum dico quia nō est minor iste error
priore Necesse eñ est vt ista virtus vel sciaꝫ
vel gracia iuste iudicandi p̄stat iudicibus
sub quibus hmōi homo decertat vel ad-
uersarioꝝ virtutem diminuat ꝛ certandi
periciam vel ipius certantl robur ꝛ sciaꝫ
augeat. Cū contingere possit vt multitudo
fortium ad bella doctissimoꝝ circa hmōi
hominē vel solum vel paucissimos bella
tores habentē pugnet ꝛ tunc eēt mirabili
us lapidem aliquē prestare victoriā pos-
sessori suo qꝫ ꝟtutem aut sapiētiam mul-
tiplicare i milia vl illā minuere i tantūdē
tu aūt vides qꝫ intollerabilis sit error hu-
iusmōi. Scđa via est quia iste ꝟtutes es-
sent inturbatione iniqssimā rerum huma
naꝝ ꝛ in subuersionē ꝑuersissimā eorundē

Manifestū eñ est qꝫ dignitates ꝛ ho
nores ꝛ potētie iste seculares aut heredi-
tarie aut largitiōe maioruꝫ ꝓueniūt. aut
etiā electiōe mltitudinis. Ql si ymago ali
qua vel sculpta vel fusa. vel descripta linea
tionibꝰ p̄stare possꝫ dignitatē vel honorē
q̄ aliqua p̄dictaꝝ causaꝝ alicui de iure cō
petit possꝫ igr̄ aut auferre hereditariū ho
norem suū ꝛ ad hunc modū de alijs que
qsqꝫ iustissime possidꝫ ꝛ p̄ferre seu p̄ficere
rebus hūanis neqssimos ac ꝑuersissimos
per hmōi autem homines ꝑuerti necesse
est ac turbari res hūanas ac subuerti iu-
ra omnia ꝛ innocētes dari in ditiōnē
et gladiū et consequēter dei iustitiā et pie
tatem pariter vel impediri vel auerti a re
bus hūanis hoc autem est supra omnem
potentiā et virtutem vt eñ tanta mala su
stineat omīpotentissima et in cogitabilis
creatoris benignitas sola potest eiusdem
iusticia et tunc solū si malorum. hoc est vi
ciorum et peccatoꝝ immensitate ad tantā
ream eam ꝓuocauerit aduersus homīes
Quare sequetur ex his qꝫ hmōi ymagi-
nes exardere eam p̄nt facere in tanta reā
Nihil autem insanius dici potest qḋ hu-
iusmodi ymagines posse ad irā ꝓuocare
deū altissimū aut eē posse placare. Am
plꝰ. vt aliqs non obtineat dignitatē per

electionẽ aut erit per impedimentũ electionis vel nõ erit omino vel erit discors vel erit de alio vel erit per mortẽ illius vel per iniquitatẽ iudicis vel per aliquẽ alium defectum aut impedimentũ. Qualiter autẽ hmõi ymagies pcurare possunt ꝛ mouere corda hominũ vel ad ɔcordiam vel ad discordiã vel pcurare mortes hoim aut efficere vel iudices flectere ad iniqtatem. Scdm eñ hoc nihil eẽt in ptãte hominũ positũ vel voluntate. Cũ tota ptãs hominum oĩsqꝫ voltitates a deo subdite eẽnt huiusmodi ymaginibus vt circa eas omino nihil possent. Accidit ꝛ alius error maioris insanie vt etiã ipa creatoris volũtas eousqꝫ videaẽ eis subdita vt aliud vel nõ posset vel nõ velit facere qꝫ quod reqrit ymagines hmõi sm intẽtiõẽ hmõi erroneaꝝ ꝛ qꝫ etiam ɔsennat optima creatoris voluntas omnibus iniqtatibus ꝛ iniuriis q̃s p ymagines hmõi faciẽdas eẽ ꝛ fieri docuerũt. Amp. cũ ymagines hmõi corpa tantũ sint. q̃liter motus spũales aut alias dispositiões opabimur aĩabus humanis maxime cũ abscõdite fuerint ac sepulte ꝛ oĩ modo ignorate ꝛ inapphense qđ dico ppter ymaginẽ mulieris speciose. q̃ cũ apphensa fuerit monere vtiqꝫ pot per apprehensionẽ apphendentẽ ad amorẽ ꝛ cocupiscẽtiaꝫ mulieris cuius ipa est ymago Omnino autẽ latens ꝛ nõ apphensa nõ pt hoc. q̃re nec hmõi ymagies abscõdite ꝛ sepulte. Amp. quõ ymago mortua ꝛ omnimodo inapphensa omniꝫ mõ immobilis moueret viuẽtes aut qualiter ꝑstat sciẽtia qua nec habuit nec actu nec potẽtia eã hrẽ certissimũ est. Qꝫ si dixerit q: ymago regis omino mortua vtpote vel cerea vel plũbea vel aurea mouet ymagines viuentes ꝛ hoies ꝛ inclinat volũtates eoꝝ ad faciendã voluntẽ regiã ꝛ hoc facit virtute ymaginis viue q̃ rex est. Sic ymagines hmõi q: ymagies sunt ymaginũ celestiũ que vtiqꝫ viue sunt vt ipsi ponũt virtute illorũ scꝫ celestiũ faciunt oĩa hec. ꝛ hoc ẽ qꝫ dixit ptholomeus in libro centũ verboꝝ. quẽ vocãt centilogiũ q: ymagines terrestres sb dite sunt celestibus virginibus ꝛ eis obediũt In quo facillimũ est videre qm ymagies regalium sigilloꝝ nisi apphensa sint neminem mouẽt nisi motu apphensiõis neqꝫ ad voluntatẽ regiã faciendã nisi ipsa volũtas regia vel scrptura cui appensa fit ymago regia vel modo aliquo alio inotescat.

Si vero dixerit qꝫ quia sensu nature apprehenduntur hmõi ymagines quis sensus est omni apprehensiõe hũana sublimior atqꝫ nobilior ꝛ ꝑphetie vicinissimus vehementerqꝫ similis quo omnimõ ignorãte anima hũana sentiunẽ quedam nociua atqꝫ terrifica. Un̄ terror ꝛ horror inuadit plurimũ homines nihil de rebus hmõi scientes vel etiã cogitãtes ꝛ de hmõi latro latens in domo aliqua qui cũ omino ibi esse nesciatur nec etiã cogitetur horrorem tñ ꝛ terrorẽ cordisqꝫ ingẽtitudinem incutit eiusdem domus habitatoribus. fortassis tñ non omnibus quia iste splẽdor nature rarus est in hominibus hoc est in paucis. De hmõi est ꝛ meretrix que quantumcũqꝫ abscondita sit in domo amplissima interdũ tamen ab aliquo omnino ibi esse. alias ignorante. ꝛ nihil alias de ea cogitãte ibi esse sentitur. Sed ꝛ mulier quedam tẽpe meo virum quẽ vehementer adamabat in domo amplissima abscõditum ibi esse spiritu hmõi sentiebat ꝛ venientem ad locum in quo ipa cõmorabatur longe a duobus miliariis ꝑsentiebat. Similr narratur de quodam qui seruientis sui fornicatio latere non poterat. Quicqd enim de escis vel mense inferret vel aliter ɔtrectaret adeo domino suo ipo tactu abhominabilẽ faciebat qđ nihil inde sumere poterat. De meretrice vo qꝫ odibilis ꝛ abhominabilis nature sit ꝛ ꝑ dicto sensu eius abhominatio sensibilis indiciũ magnũ ꝛ mirabile est qꝫ supra dixi tibi qꝫ oliua ab eadem plantata vel infructuosa ppetuo manet vel omino arescat. Similr ꝛ de latrone qđ nature humane odibilis sit ꝛ indicat splẽdor mirabilis sensus nature q in qbusdam canibus reperiẽ. Qui latrones omnino incognitos ꝛ sibi ꝛ hominibus sensu huius sentiunt ꝛ sua sagacitate inuestigãt inueniunt cõprehendunt ꝛ inuentos faucibus ꝛ dentibus irruentes. Narrantur ꝛ leguntur in libris historiographoꝝ multa alia huiusmõi. Uerum nõ cogunt oĩa hec vt vera esse credãtur que stellis luminaribus et celis magistri iudicioꝝ astronomie imposuerũt etiam si omnia hec ita se habere quis posuerit neqꝫ enim reputandum est. Si latro vel meretrix atrocissimi inimici nature humane ipsi propter vehementiam nocumentis sue sensum sui ingerant. Cum omnis natura solicitudinem mirabilem conseruãdi custodiendi

defendendi se seu ꝓpꝛium subiectum ha-beat. Similr ⁊ si canib⁹ quia vtq̃ʒ ad cu-stodiã hominũ creati sunt quia hmõi vir-tus vicʒ custodie hominũ i quibusdã foꝛ-tioꝛ est non est mirũ si hmõi virtus ꝑ ve-hementia sue foꝛtitudinis hʒ aliqd plus splendoꝛis minoꝛib⁹ ꝟtutibus similitudi-nem aialium et hoc est q̃ntoplus habet hmõi luminis tãto erit hominib⁹ vtilioꝛ ꝓpter qδ vtrũq̃ʒ canibus datur ⁊ multe siliiudines hurũ rerũ ꝑsto sunt ꝯsiderarẽ eas volẽtibus atʒ valẽtib⁹ Quẽadmodũ enĩ frustra nascerẽtur aranee.si nere id est filare ⁊ fila in reticula cõnectere nec pos-sent.nec scirent ⁊ periret ois vtilitas ꝓue-niens ex ipis ꝓuidit eis per naturam crea-toꝛ benedict⁹ atʒ sublimis devtroq̃ʒ. Sic ⁊ canib⁹ ⁊ de foꝛtitudine ⁊ de hmõi splẽ-doꝛe vt esset ex hoc maioꝛis custodie ho-minib⁹ vtilitas. Similr aũt accidit in ho-minibus q nec dona nature nec alia eq̃-liter habent.alij enim prediti sunt maioꝛi foꝛtitudine coꝛpoꝛis alij maioꝛi animi au-dacia alij maioꝛi splendoꝛe sapientie alij maioꝛi pulchꝛitudine ⁊ ꝑfectione ꝟtutuʒ aliaꝝ ⁊ quo ꝑeminẽtioꝛes sunt i hijs plu-res aut maioꝛes vtilitates afferunt hoib⁹ Sic est de canib⁹ alij enĩ sagacitate vena-tica ꝓsunt hoibus alij diligẽtia custodie. alij vero foꝛtitudine qua lupis ⁊ interdũ ⁊ leonibus resistũt necnõ raptoꝛibus ⁊ fu-ribus interdum armatꝫ. Isti ꝟo canes q tanto splendoꝛe sensus naturalis pollent nobilioꝛi ac mirabilioꝛi custodia q̃ʒ cete-ri ꝓsunt hominibus sit nũt plurimĩ vt of-ficia ⁊ potestates vtiles hominib⁹ adin-uenitur reuelatiõibus ⁊ alijs illuminatio-nibus interdũ etiam somnijs. Sicut in q̃-busdam regibus factum fuisse antiq̃taꝝ histoꝛie declarãt. Sic ag̃n⁹ sentit inimicici-as lupi ꝯtra se.i. noxietatẽ vñ hoꝛret ⁊ fu-git ipm naturlr. Quidã tñ attribuũt istud ꝟtuti estimatiue lup⁹ ꝟo sentit vtilitatẽ nu-tritiuã suã in agno ⁊ ꝓpf hoc intentio ei⁹ ẽ ad deuoꝛatiõẽ agni ⁊ similiũ animaliũ Aggregata igr̃ ꝯ noianiõe.ꝯ video.quia hmõi q sensu naturali sentiunt ipa sunt que sui sensum aut nociuitatẽ aut vtilita-tem suã ingerunt ea sic sentiẽtibus. Uer vt alia sentiãt vel alioꝝ vtilitates aut no-cumenta sentiãt sic non efficiãt ymagines ꝟo nec sui sensu nec alic⁹ qδ earũ sic inge-runt vel hominib⁹ vel animalib⁹. ꝓpter hoc manifestũ est dissimilitudinẽ aptam

esse inter ꝑdicta quibus vidi volunt ⁊ ex-pla que posui ubi. Qz si quis dixerit qδ ad ymaginẽ columne lapidea congregã-tur columne. Dico q̃ non est hoc ex vir-tute ymaginis illius quẽadmodũ ad agi-tationẽ vnius plume vel penne congregã-tur interdum auicule ⁊ ad aues vel do-mesticatas vel excecatas ab aucupib⁹ congregant alie aues non aliqua ꝟtute vel occulta vel manifesta ipaꝝ.sed amoꝛe quodã quẽ naturalis siĩitudo parit. Ma-ioris aũt incredulitatis sunt ea que deli-gaturis ⁊ alijs ꝑstigijs in libꝛis suis de re-bus hmõi scꝑserunt. Ibi enĩ apparet om-nimoda sᵬuersio nature exẽpli gratia in ligatione ignis vt accẽdi non possit in ali-q̃ domo vl' in alio loco qδ enĩ ꝯbustibile vl' ursibile appositũ igni foꝛtissimo ardere nõ possit icredibilis subuersio vtriusq̃ʒ na-ture est q̃ ubiq̃ʒ flatu ⁊ aqua in aere mun-do et puto ⁊ alijs etiam remotis per que ignis extingui consueuit statim extingua-tur ⁊ reaccendi non possit. Uerũ hic dua-rũ naturaꝝ subuersiões vicʒ nature ignis ⁊ nature ipius combustibilis. Quid autẽ dicam tibi de ligatiõe latronũ vt in aliq̃ regione furari nõ possint.ligatio ꝟo mo-lendini vt nullo impetu aque nulla vivẽ-torum molere possit vel rote eius volui. ligatio fontis ⁊ putei vt inde aqua hau-riri nullo modoꝝ possit qn vasa aquaris ꝯstringent q̃ntumcũq̃ʒ foꝛtia sint. ligatio ꝟo mercatoꝝ in aliquo loco qδ nec ven-dere nec emere possint. Similr et ligatio nauiũ vt nll'a iuuẽtoꝝ a poꝛtu egredi pos-sint. Similiter ligatio fulgurũ ⁊ tẽpesta-tum vt in aliq̃bus locꝭ nocere nõ possint Que qdem non essent possibiles fieri vt ipsi scꝑserũt non opa hominũ sed dei om-nipotentis mirabilia atq̃ʒ miracula repu-tanda eẽnt. Omnis enĩ gens tã hebꝛeoꝝ q̃ʒ chꝛistianoꝝ q̃ʒ sarracenoꝝ hmõi ope-rũ miracula vocant ⁊ soli omnipotẽti vir-tuti creatoꝛis possibilia eẽ credũt. Ut enĩ aliquid combustibile in medio ignis nõ cõburatur vt aqua ꝓcliuũ inueniẽs non fluat facere creatoꝛi possibile est cui⁹ bene-placito naturaꝝ vna queq̃ʒ i vniuitate sb-iectionis ⁊ obediẽtie subdita est. Iudiciũ autem qδ ista omnia erronea sunt mani-festum est illud quia cũ ista sciẽtia nõ vere nominis apud caldeos arabes ⁊ egy-ptios maxime viguerat absq̃ʒ viribus et armis totũ mundum subuertisse ⁊ inimis

eos suos exterminasse ꝑ huiusmōi ligationes atq; ꝑstigia potuissent. Manifestū autē est eos hoc noluisse cū igne ꝛ gladio omniq; genere bellādi circa illos pugnasse certissimū sit. Quare manifestū est eos nō potuisse facere ꝑ artē hmōi ea q̄ libri mentiunt. Amp. Si in hec oia regna terrarū ois dn̄atio ꝛ omnis ꝑncipat⁹ terreni in potestate essent vni⁹ modici hominis videlicet magi seu malefici. cū ꝑ hmōi artē posset hec oia auferre et ꝯferre qbus licet placeret ei ꝛ q̄ est apertiois stulticie ꝛ elementis et animabus tam hominu; q̄ȝ alioꝝ animalium dn̄atione impiosissima imperaret atq; dn̄aretur. Q̄ enī nectanabo mago imponit q̄ hostes suos etiā naues ipsoꝝ periclitari faciebat in mari et in alijs aquis manifeste impossibile est. Dicit nanq; de eo q̄ ymagines nauiū hostium suoꝝ faciebat cereas. ꝛ eo mō et artificio vel cuȝ ipē ymagines mergebat submergerent ꝛ naues hostiū. Quis aūt credat eam esse habitudinē vel ligaturaȝ int huiusmodi ymagines et naues vt q̄lia fiebant ymaginib⁹ nauiū talia necesse esset pati ꝛ naues ipas. Palaȝ qppe ē int amicos adeo forte esse ligaturā amoris interdū. vt qd̄ patitur alter eoꝝ pati velit ꝛ reliquis. Sicut mater insequit filiū aqa mersum et ꝑdoloris magnitudine vel amoris vinculo tracta post filiuȝ q̄ vinculum nec mortis met⁹ disrūpit. Sed vt corpo q̄ filius mergit mergat ꝛ mater. nec ulla vnitas amoris q̄lla ꝛ filius vnū sunt efficere potest. Quāto minus igr̄ in tam diuersis vt sunt ymago hmōi ꝛ ymaginatū nulla ligatura inter ea erit que cogat vt qd̄ patit ymago patiat ꝛ imaginatū aut ecōuerso. Amplius. longe ꝯueniennus ēvt ymago sequitur ymaginatū q̄ȝ ecōuerso ꝛ vt signū trahat a re q̄ȝ res a signo. ꝛ hoc ipi expsse negāt et euidentissime verū ē. qa nō ꝑpter hoc si mergebant naues necesse erat mergi nauiū ymagines quō igr̄ fiebat ecōuerso

Amp. qd fiet si duo hmōi magi circa se inuicē operēt vel vterq; ꝑ se. Verbi grā ymaginē ꝑ obtinēdo ꝑncipatu in eadem ciuitate vel regione. Nō enī dubiū est qn possibile sit ambos andire simul vnū eundē ꝑncipatū. Cū igit vterq; operetur studiosissime atq; certissime. q̄ ars hmōi ꝑcepit q̄ vterq; obtinebit totuȝ ꝑncipatū. q̄ nō nō est possibile vel neuter aliqd de eo. et ita mentiet ars ista. vel vterq; obtinebit ꝑtem. et iterū mentietur ars licet nō in toto Eodē mō se habet et de ymagine quā dicūt ꝑ obtinēda victoria faciēda esse. quare ꝑus sciendu; ē hmōi artificib⁹ ne forte aliqs eis cōtra operetur Scito tamen quia hmōi hoies in libris suis dixerūt nō oēs artifices. id ē artū peritos ydoneos eē vel ut clarius loquar natos eē obtinere fructū hmōi ꝛ hoc putauerit forsitan innuisse ptholomeū i ꝑscripto bello vbi dixit scientia stellarū ex te et ipis. Putāt enī qa licet aliqs fructus sit vel fortunatus ad obtinenda scientiā aliquā q̄ non ꝑpter hoc ꝛ ad eius sciētie fructū opinant tamen interdū faustū posse eē aliquē ex ꝯstellatiōe sue natiuitatis ad vtrūq;. Merito ergo q̄rendū ē ab hmōi hoib⁹ qd sentiāt de dei altissimi iudicijs et bonitate in parte ista Puto enī eos credere q̄ ꝑ irām dei interdū auferūtur regna dn̄ationes et ꝑncipatus et subijciūtur nationes nationib⁹ ꝛ reges regib⁹. Similiter ꝛ dant oia hec ꝑ beneplacitū creatoris. Siūr ꝛ credendaȝ est eos sentire q̄ ira dei vel ꝑcibus vel alijs modis placari potest vt ꝛ bona iam data hominib⁹ nō auferat et mala eisdē merita nō inferat et hec quidē experientia per hystorias antiqtatis ꝛ ꝑpheticū commnitiones ꝛ predicationes a sensu accipi potest. Que oia si negare voluerit neget necesse ē deū altissimū res humanas curare. ꝛ exposuisse eas magorū et maleficoꝝ bn̄placitis et q̄ ē intollerabilioris stulticie cōmisisse eas ymaginib⁹ hmōi vel cereis vel lapideis qa e nec sibiꝑi ꝑuidere. nec seipsas curare possunt. Verū de ista cura dei altissimi et ꝑuidentia eius atq; administratione q̄ vniuersum totaliter regit et administrat tractatū habebis in seqentibus singularem in qa o declarabitur tibi quia totū administrat deus altissim⁹ a ꝑmo vsq; ad nouissimū et destrueretur erro: hmōi destructiō e irrefragabili. ita vt nec vllius dubitationes nec ignorātie circa hoc vllū ibi vestigiū relinqtur. Manifestum ē igr̄ qa cū circa volontatem creatoris talia bona nō ꝑueniāt hoib⁹. aut enī auferāt nihil aūt possint hmōi ymagines ꝯtra voluntatē creatoris. Manifestū inq̄ȝ est q̄ tota prosperitas hominum. tota felicitas atq; tranquillitas eorum. et omnino omnia bona eorū omnisq; mala totaliter pendent ex solo beneplacito volūtatis dei altissimi vt ymagines iste nihil omnino pos

sint in bonis vel malis hominū. Pulchre
autem quidē vt ipsemet narrauit mihi irri
sit magū quendā. Qui cū pmitteret ei di-
gnitatē magnā bonitate illa. Si vel modi
cā morulā ibi faceret respondit credē. Si
deus inquit nō vult q ego istam dignita
tem obtineam poteris ne pcurare q illaz
obtineam. Qui rñdit quia nullo mō pos-
set hoc pcurare deo illud nolente et ille et
si deus voluerit me obtinere dignitatem
istam poteris ne hoc impedire. Nec ego.
Respondit ille nec ego nec alius. Tūc illo
mago. igitur totū ē in dei volūtate quare
totū dixit ipse cōmitto ei. Ampli⁹. nul-
li dubitare permittit quin et pcib⁹ ira dei
altissimi placare possit ⁊ gn impetrari pos
sit a bonitate ei⁹ liberatio a quocūq ma
lorum aliogn longe minor esset bonitas
quantūcunq parua bonitate cuiuscunq
hominis. Si eñ a quocunq homine im-
petrari potest ⁊ vt parcat omni cui iratus
est ⁊ vt benefaciat ei. siue liberādo eum a
malo aliquo vel aliud beneficiū pstando
⁊ hoc faciente scintilla bonitatis. que ī eo
est quanto fortius a fontali abissali q bo
nitate creatoris. ⁊ liberatio a malis qbus
libet et largitio quorūlibet bonorū pote-
rit impetrari. Quare solo verbo orationis
exsufflabit huiusmodi ymaginū virtus ⁊
insup omnia nihil poterūt circa dei altis
simi veros ac deuotos cultores nisi vero
ad vtilitates eoz multiplices de quib⁹ au
dies in pnominato tractatu. Cū certū sit
hmōi homines diuine custodie ⁊ ptectio
ni nō solū verbis orationū ⁊ obsecratiōi-
bus sed etiam placatissimis obsequiis co
mendatos esse eidem. Amp. Celestes
ymagines pstant sic factis ymaginib⁹ fm
huc errorē pnominatas virtutes. aut hoc
est quia ymagine a carū sunt. aut quia sic
sub eis facte q ē dicere qa imagines sunt
tam virtuosarū imaginū aut quia sub po
tentia et ducatu earū facte scilicet qa tam
virtuosarū imaginuz imagines sunt tunc
imago regis alicuius ex necessitate possz
in toto regno ipius quicqd obedit regi ⁊
ad hunc modum de vnoquoq pncipe et
duce. circa q non oportet aliquem dispu-
tare. Si vo quia sub huiusmodi imagine
facta aut intelligit sub veneratiōe aut in-
telligit sub exaltatione siue sub fortuna il
lius hoc est cuz bene se haber in figura ce
li videlicet in ascensione ⁊ aspectib⁹ et nūc
neutra materia effugiet qn destruetur er-
ror iste per exemplum pmissuz. Sub quā
tacunq eñ veneratiōe regis fiat ei⁹ yma
go. non pter hoc obediet ei totuz regnū
illius. maxime si abscondita fuerit vel se-
pulta. Similiter quātūcūq bene psperē
⁊ feliciter se habente rege facta fuerit ima
go eius nō pter hoc aliquid potentie vl
virtutis acquiretur imagini illi. Amp
si homo vera viuaq ymago creatoris est
fm animā Quomodo non omnia saltez
minora homie que in regno dei altissimi
sunt obediunt ei. Tu autem vides q nec
minima animalia obediunt ei. cum enim
innitū multipliciter infestent et aduersus
eum totis studiis ac virib⁹ rebellent. Qz
si dixerit quis quia ab initio oīa anima
lia obediebant homini quasi naturali in
stinctu venerantia creatorem in imagine
sua que homo est hoc autem faciebāt du
rante huiusmodi imagine in integritate ⁊
pulchritudine sua atq veritate similitudi
nis diuine postq autem quasi fracta est p
peccati inquinata ⁊ corrupta et in bruta-
lem similitudinez deformata cessauit obe
dientia huiusmodi. quēadmoduz et sigil
lo imaginis regie creditur et obeditur q-
diu seruauerit illesam ymaginem regiam
alis autem non. Jam autem patefeci tibi
in alio tractatu homies nasci bestiales in
terius. hoc est fm animam et brutali simi
litudine deformatos ⁊ etiam accepta sen
tencia ista ex sermone pphetico videlicet
homo cuz in honore esset nō intellexit cō
paratus est iumentis insipientibus ⁊ simi
lis factus est illis laudanda indubitanter
ē ista sentencia et scio meminisse ociens hoc
dixisse. Verum non facit pro errore quem
discutio hoc errore scilicet imaginum ma
gicaruz ille enim scdm hunc errorem vni-
uerse oīno imo abscōdite ⁊ sepulte ope
rentur mirabilis magica hō vero nō erat
timori vel honori ceteris animalibus nisi
vel visus vel aliter dephensus alias autē
ipe ordo nature hoc exigebat. vt oīa alia
animalia ei subiecta essent tanq dño suo
cū pter ipm et ei facta essent. Vnde ⁊ ad-
huc homines aliis animalib⁹ tanq suis
vtuntur q et aristoteles dixit omnib⁹ in
quit vtimur tanq nostris. Addam et aliā
destructionē erroris istius et dicā qa yma
gines magice nō operentur per intelligē-
tiam aut volūtatem cum neutrum habe-
ant. Sed neq per virtutem corpalem ad
modū nature operationes enim corporis

les per modum nature per contractū sunt. aut mediatum aut immediatū q᷑ est dicere. quia corpus virtute sua corporali non agit nisi vel in corpus qḋ contingit. vel in aliud contingens illud. hm̄oi autem ymagines nō agunt in terrā qua sepulte sunt que vnqꝫ eas cōtingit ex omni parte. quare impossibile est q᷑ agant in alia actione naturali q᷑ est dicere que fit ex virtute corporis per corporeitatem suā. Quare operatione huiusmodi ymaginum nec spirituales sunt neqꝫ corpales. Qꝫ si dixerit q᷑ per virtutes sunt que descendunt a cōstellationibus super eas in hora sue factiōis Quomō nō potius descendunt sup ymagines viuas huiusmōi virtutes. Exempli gratia si super ymaginem scorpionis mortuam vtpote eream vel stagneā vel ex alio metallo factam descendit virtus cōgregatiua scorpionum vel diffugatiua eorū cum merito ppinquior ordine nature sit scorpioni celesti immo q᷑ plus est media fm̄ ipos quomō non potius huiusmōi virtus descendit super ipsum scorpionem viuum.

Amplius. qualiter et qua ratione adiuuat imagines huiusmōi vel virtutes earū absconsio vel sepultura. Uirtutes enim ymaginum celestiū non impediunt a paritione vel manifestatione earū. ymo fm̄ eos augentur. fortissimas enim eas dicūt et fortiarū operationū in apparitionibus suis q᷑ est dicere in ascensionibus et cum fuerint in medio celi. Quia ꝟo interdum accidere videtur q᷑ per huiusmōi ymagines fiant maleficia aliqua qualia dicunt et immulcuationes vetularum q᷑ est dicere per vultus aut ymagines facte maleficiationes qualiter hec fiant quoniā istis experimentis multū innituntur hm̄oi homines dicā tibi. Supposito igitur q᷑ substantie que demones nominantur inimicissimi sint generi humani. Sicut patefaciam in sequentibus inimicissimi etiā dei altissimi cuius iustissimo iudicio et laudabilissima et omnimodo iusticia damnati sunt et eiecti de celo vbi et creati ab eo fuerant. facile est tibi videre q᷑ omni astucia malignitatis sue hominibus nocere et diuini cultus honorificentiā minuere et etiā ad semetipos trahere intendant. Ex qua radice pessima omnes species et modos idolatrie quos alibi audiuisti suggesserūt hominib⁹ vt ipos deo altissimo offensos et odibiles redderent et sic in potestatem suam redigerent. Qꝫ licet ex hystorijs certissimis istud vehementer credibile sit. ꝓbationibus tamen istud tibi in sequentibus patefiet iustos diuina prouidentia et bonitas ppter multiplices vtilitates et ꝓpter pulchritudinem iusticie sue omni genere tentationis tentare homines et multipliciter impugnare permittit. quēadmodum vides q᷑ et malis hominibus ꝑ multa huiusmōi circa bonos etiā facere permittuntur. Ex suggestionibus igit̄ demonū dico hanc opinionem originem habuisse vt homines traherent ad seruitium. id est ydolatriam stellarum et auerterētur a cultura et seruitio dei altissimi. Quemadmodū enī cū ignis positio sit ad calefaciendū si a creatore calefactio petit̄. sꝫ ad ignē recurritur quia scitur virtute habere calefaciēdi. Sic qui tot et tantas virtutes stellis esse crediderunt vel adhuc credunt ꝓ omnibus bonis temporalibus et multis etiam spiritualibus recurrendum esse putauerunt ad stellas et etiā in bonis et malis quarum largicio vel a quib⁹ liberatio soli omnipotenti creatore possibilis ē. Nihil enim ydolatre maius senserunt. nihil adeo magnū eis attribuunt q̄ꝫ vt isti sentiunt de huiusmōi imaginibus sepultis et absconditis. Quis enim vnq̄ꝫ regnū vel imperium petere vnq̄ꝫ cogitauit ab ydolo aliquo. Sed nec est ab ipis demonib⁹ impetrari talia posse credendum est eis cum ipi opinentur se posse et ligare et recludere spiritus huiusmōi et in carcere ipm̄ principem eorum q᷑ et in libris suis scripserūt. quāq̄ꝫ impossibile sit vt alibi audiuisti spiritum inuitum corpore detineri. Dico igit̄ quia sicut homines multa pcurant circa obtinendos honores et dignitates principatus similiter et dominatiōes et interdū beneplacitum est dei altissimi vt fiat q᷑ intendunt. Interdum vero iudicio suo vel occulto vel manifesto fieri illud permittit videlicet vt dominentur et malos subditos premant ad correctiones ipsorum vel etiā bonos vt meliores efficiātur et ꝓpter alias vtilitates quas audies in sequentib⁹. Similiter et demonibus possibile ē et etiam facilius suggerere multa hominibus et inducere eos vt aliqua velint vel nolint tanq̄ꝫ suggestores. consultores et suasores. Cogere autem eos nunq̄ꝫ illis permittitur. Et de quodam creditur q᷑ huiusmōi procurationibus demonū rome summā

dignitatē obtinuit q̄ vtiq̄ȝ deus altissim⁹ sicut ⁊ alia mala que inde nouit elicere sustinuit. Sic ⁊ de amatorijs carminib⁹ vel alijs opibus que ꝑpter amoreȝ mulieris stulti et decepti facere cōsueuerūt tibi sentiendum est. Si enim possibile est viro vł mulieri suggestionibus aut suasionibus mulierem aliquam seducere et in consensum turpitudinis inclinare quanto facilius istud est demonibus si fuerit in hoc ꝑmissio creatoris tales et etiā fortiores suggestiones mulieri que cōcupiscitur ingerere et quia spirituales substancie sunt. siue per cogitationem siue ꝑ somnum formas virorum eas concupiscentiū et alia amoris huiusmodi intentiua in imaginationibus earum pingere. Qm̄a igitur delectabile ymaginatum mouet desideriū. vt ait aristoteles. Manifestū est tibi ex hoc qualiter demones ꝑcurent fieri occultis suggestionibus opera huiusmodi. Suggesserūt tamen eas fieri per imagines magicas vt sic traherent homines ad venerationem. et seruicium stellarum cū omnes virtutes ymaginum huiusmodi stellis attribuant. De sermone vero immutilationis qui tam vulgatus est et cuius credulitas apud homines ita firmata. Respondeo tibi. quia reuera fiunt interduȝ hmōi immutilationes et hoc per modū eundē. Non enim dubitandū est quin omnipotens altissimus suo semꝑ laudando iudicio permittat aliquos ex hominib⁹ verari multis modis a demonibus et quosdā fieri demoniacos quosdaȝ arepticios q̄sdam lunaticos. Quid ergo mirū si ea hora qua malus huiusmōi ymaginum operarius pungit ymaginem vel in aquā feruentem mittit demōes similes passiones infligant eis interdū quibus ascripte sunt et contra quos fabricate opinātur autem deceptissimi homines qua talia fiant per virtutes imaginū. De hijs autē que fiunt per magicā naturalē. Scito q̄ nullaȝ habent creatoris offensam vel iniuriam nisi quis ex ea arte vel nimis curiose vel malum operetur. Sicut contingit in arte medicine ꝑ quā ꝯtingit operari. interdum in mortē vel in lesionē alicuius hoc autē apparebit tibi ex eiusdē radiab⁹ ⁊ principijs et etiā nō in illis opibus que forte reuelabuntur tibi per me. Q̄ᷓ autez tam frequēter fallunt et frustrantur intentionib⁹ suis operatores ymaginū hmōi ne dubites esse ꝑpter hoc quia non permittit creatoris bonitas nisi raro vt demones operentur ꝑ voluntate hominū et hoc ipm̄ propter multiplices vtilitates ipoꝝ hominū. Quarū pma est declinatio ab erroribus ⁊ seductionibus demonū. Secunda ē declinatio nephariorū operuȝ ad que paratissimi sunt multi si oportunitatē vel facultatē demones eis faciendi talia ꝑcurarent. Nulla enim mulier speciosa incorrupta remaneret nullus principū null⁹ magnatū incolumis persisteret si demōes malis voluntatibus hominū adesse et satisfacere permitterētur. Tercia causa ē vt honor proprius ⁊ gloria debita creatori bñdicto seruetur que huiusmōi operibus leditur. et minuitur vltra modū dū ea que ipsius solius dona sunt ab eis inimicis capitalibus petuntur. et ab eisdem obtinen querūtur. Sunt et alie cause que ex hijs tibi facile possunt elucere. Et iaȝ adhuc deducti sunt aliqui ex astronomis et stellas et luminaria celorūq̄ȝ non ponāt causas euētuū et aliarum rerū particulariū voluntariarum que fiunt sub spera lune sed signa tm̄ ea esse. iam dicunt concordātes legi hebreoꝝ in quā dicit sermo ꝑphetic⁹ de stellis sint in signa et tempora. Istud autem habet multas questiones. In pmis scilicet vtrū sint signa per naturam aut per intentionē et voluntatē. Q̄ᷓ si per naturam necesse est vt sit comparatio causalitatis aut effectualitatis inter eas et res huiusmodi aut cōparatio alterius comitātie exempli gratia. Eleuatio manus cuȝ gladio signum ē imminentis percussionis quoniā et causa eiusdem sit inflamatio oculorum signum est ire quoniam effectus illi⁹. Sic et in alijs rebus sese inuicē cōmitantibus se habet quemadmodū aduentus eorum qui solent regem p̄cedere. signū est imminentis aduentus regis. Similiter cuȝ aliquis videtur venire sine quo rex non consueuit incedere signū est presentie regie vł eius aduentus. Q̄ᷓ si dixerit quia comparatio causalitatꝰ ē q̄ inter stellas ⁊ res huiusmōi. Jam dicit contrariū eius q̄ ante dixerat nā dixisset stellas nō eē causas rerū illarū sȝ signū tm̄. Q̄ᷓ si dixerit q̄ inter eas ē ꝯparatio effectualitatis q̄ ē dicere q̄ stelle vł motus earū sunt effectus rerū sublunariū deuenit in absurditatē quā nemo adhuc cogitauit. Si ꝟo dixerit comparationē aliā videlicet comitantiā naturalem inter eas

esse. Manifestū est eum nō esse longe a predictis erroribus quoniā comitantia naturalis nō est inter aliqua que nō sint adinuicem in comparatione causalitatis et effectiuitatis aut que nō cōmunicent in causa que cogit ea simul esse. Sicut q illi qui comitantur in causa q̄ facit inter eos comitantiā. Sicut in subiectione et familiaritate regia. Sic se habet etiā in omni causa et qua naturaliter prouenit multitudo causatorum. Sicut vides q grana multa comitantur se in vna spica. quoniā etiā vna causa generante ea. omnis simul fiūt. Uerum in rebus huiusmodi non est alterum comitantiū dignius vt sit signū alterius q̄ econuerso. Quare non potius stelle vl' dispositiones earum signa sunt rerū sublunariū q̄ econuerso. non autem est auditū adhuc vt de statu stellarum vl' dispositionibus eius consulte vnq̄ fuerunt res sublunares. Amplius. Cum stelle et dispositiones earū oīno necessarie et immutabiles sint. dū positiōes dicū id est motus et ille que per motū sunt videlicet cōiunctiones et oppositiones aspectus et alia que huiusmodi homines obseruare consueuerunt in stellis. Res vero sublunares particulares scilicet et voluntarie contingentes sint et corruptibiles atq3 aliter et aliter se habere possibiles. Manifestum est non posse esse naturalem comitantiam inter has et illas et hoc est quoniā res sublunares antedicte sua corruptione et instabilitate continue defuerunt statum et stabilitatem illarū. Quod si dixerit q per intentionem et voluntatem significant stelle et earum dispositiones res antedictas et dispositiones earum tunc significatiū earū ē quedam locutio. Huiusmōi autem erroris destructio est prima per hoc quis cum non loquant nisi hominibus et propter homines et omnibus hominibus communiter necessaria sit preuidēns seu prescīens euentuum suorum tunc necesse est vt omnibus hominibus loquantur stelle p dispositiones suas euentus eorum. Cum igitur locutionem huiusmōi nō audiant vel intelligāt. nisi rarissimi et p paucissimi frustra et vane loquuntur eis talia. hoc enim est ac si surdis loquerentur. Amplius. Cum loquantur sic p intētiones et volūtates necesse est res huiusmōi pscitas esse et certas apud celos et stellas. Qua de causa necesse ē et eas euenire licet ratio ista possit hic calumniam li-

cet enī oia futura pscita sint atq3 certissima apud sapientiā creatoris tamē nō ex necessitate futura sūt tamē verissimū ē et demōstratione declarabile q si apud homines certa essent et scita huiusmōi futura nō esset effugere vllo modorum qn eēnt et necessaria. De hoc autē satisfiet tibi de cura et gubernatione vniuersi. Amplius. cū iste locutiones celestes seu significationes ex necessitate vere sint et immutabiles hoc ē videlicet duobus modis vt et nō significare nō possint q̄ significant et aliud vel cōtrariū significare non possint q dico propter sermones prophēticos quorum debes hic reminisci vt clare intelligas q̄ hic dico. Quia igitur celum mentiri impossibile ē necesse ē res euenire prout eas significat et loquitur q̄re aut non significat aut loquitur particularia cōgruentia de futuro vel illa ex necessitate eueniēt. Amplius. Cū celum sciat res hūanas pticulares et volūtarias et etiam naturales. Scit ergo q de hominibus audiūt et intelligūt locutiones et significationes suas. et similiter q nō intelligūt vel nō audiūt nutū est eis. Cur igitur illis loquitur Quis enī surdū quē nouit esse surdū loqui velit. Amplius. Sm opiniones eorum omnis secreta hominū loquitur et clamat celū etiā cogitationes hominū de inueniēdis enim cogitationibus p significationes stellarum ipi libros habet et multa ex eis scripserunt. Quare nihil est occultū apud homines q celū nō detegat et reuelet nec thezaurum. nec cogitatio nec consiliū. Nihil ergo permittit quantū in eo ē apud eos esse secretum. Quare quantū in eo ē et confundit homies et turbat ad inuicē eos dum proditiones et multates et occultas inimicicias eorum prodit imo palam et publice clamat. Quare si omnes homines essent periti astronomie. Nihil esset secretū inter illos. Amplius vel status iste psens stellarū et mūdi sublunaris ē habiturus finē sm huiusmōi errorē aut nō ē habiturus. Quod si dixerit q status mūdi sublunaris habiturus ē finē. Sed status celestis nō tūc ergo mentietur totū celū loquetur ei et significabit easdē dispositiōes rerū hūanarū q̄s et mō p easdē dispositiones suas hoc ē constellationes cū post finem mūdi sublunaris sīles constellationes future sint in celo. propter ppetuitatē et immutabilitatē motuū ipsius. Si vero dixerit quia neuter habiturus ē finē hoc destruetur tibi in tractatu de renouatiōe vniuersi et ē error

iste cõtra oēm legē. Jam igr̄ declaratū ē tibi p hec que fuit causa ꝓhibitionis obſ‑uationū ſtellarū in lege hebreoꝝ q: indu‑bitāter hmōi obseruatio ꝓut eē error iste extendit vel in venerationē et seruitiū ſtel‑larū vergit vl' ab hominib⁹ aufert princi‑palitatē opationū suaꝝ cū omnia que ho‑minū sunt etiā cogitatiões q̄ radices sunt operū in celo et dispositionib⁹ stellarū et luminariū vel futuraliter dicta sint vel ꝓ‑dicta seu causaliter ordinata. Nō igr̄ vo‑luntarioꝝ operū nostroꝝ nos ipi ꝑncipia essem⁹ sꝫ astoris nobis aducerēt videlicꝫ de celis ipe cogitationes et affectiões nr̄e oēs. Quare nec in potestate nr̄a essent. sic neqꝫ cause earū nec nobis imputādē. Si eñ causa ꝯiuncta et necessaria q̄ posita ex necessitate seqtur effectus nō ē in potesta‑te nostra videlicet vt eā vel auertere. ne sic possumus vel eaꝫ īpedire ne operetur non ē i potestate nr̄a nec effect⁹ siſr. Quare cū dispositio oīs celi et figuratio seorsum est ita a potestate nr̄a ⁊ oīs effectus ei⁹ quesꝫ in res humanas opatur erit seorsum a po‑testate nostra. Cum eñ circa causam nihil possum⁹ nihil poterim⁹ circa effectū. Qt si dixerit quis qa naturalib⁹ similitudini‑bus significāt figure stellarū et dispositio‑nes earū res que sunt ⁊ fiunt sub spera lu‑ne vt leo leones ⁊ scorpio scorpiones ⁊ ite‑rū leo ꝓpter nobilitatē ⁊ audaciā reges ⁊ ꝑncipes et insuꝑ ꝓpter quasdā alias ꝓp‑etates ⁊ ꝯditiones suas itollerabili abusi‑one loqtur hō hmōi qm̄ ymago ꝓprie id cui⁹ ymago ē significat nō ecōuerso. Qua‑re leo terrestris magꝭ leonē celestem signi‑ficat q̄ꝫ ecōuerso. Nō ei calor vaporē. sed vapor calorem significare dr̄ ꝓpe. Quare si ymagines celestes cause sunt ymaginū terrestriū vt ipi sentiunt ponus dignū ē vt ipe significētur a terrestrib⁹ q̄ꝫ significent eas. Amp̄. silitudo p se nō facit digni⁹ alteꝝ similiū vt significet illō q̄ꝫ ecōuerso.

q Voniā aūt iā alibi i duob⁹ tracta‑tibus audiuisti plura ꝯtra istū er‑rorē p me ⁊ ꝑter intentionē ꝑsentꝭ ꝓpositi ē ꝑscrutari de huiuscemodi faciaꝫ hic tibi finē hmōi disputatiōis et dicā qa ꝯcedēde sunt virtutes celestes suꝑ res q̄ fi‑unt sub spera lune ꝓut iā determinaui ti‑bi in ꝑcedētib⁹ ⁊ qm̄ possūt i radicales na‑turas hoc ē elemēta et humores ⁊ in ea q̄ ꝯposita sūt ex hijs ⁊ in aīalia ꝓut dixi tibi in hijs q̄ ꝑcesserūt in aīalia qdē bruta vtu‑te forte ⁊ dominante. Causa aūt in hoc eꝭ qm̄ huiusmōi aīalia necessitate sequūtur radicales naturas ⁊ obediūt eis ⁊ etiā dis‑positionib⁹ que ex ipis sequūtur sng⁹ eñ suꝑfluū necessitate fugiūt nō libertate sic et pascua sequūtur ea necessitate. Quaꝑ‑pter cū fuerit calor suꝑfluus in aliq̄ regio‑ne minuet̄ alimēta animaliū pascualiū ⁊ forte erit hoc vsqꝫ ad destructionē ⁊ ꝯsum‑ptionē eoꝝ ꝓpter suꝑfluitatē et diuturni‑tatē caloris. Nō eñ possunt viuere aīalia huiusmodi sine pastu. Sic sꝫ ⁊ de hoi‑bus q̄ntū ad aliqd q in hoies possunt. sꝫ nō nisi q̄ntū hoīes voluerūt ⁊ hoc ē quo‑niā nō necessitate vel sequūtur vel fugiūt radicales istas naturas imo libera volū‑tate. Quia vo vulg⁹ et multitudo ex pau‑citate et alijs malis dispositionibus pene admodū brutorū aīaliū nūc seqtur i mul‑ta sui pte radicales naturas ⁊ ex maximo sui nolens ꝯsulere piculis corpoꝝ deficiē‑tibus alimēns et alijs qbus corpa huma‑na indigent efferatur in rapinas furta ho‑micidia et bella quemadmodū lupi inua‑lescente fame seuiūt in hoies et deuorant eos cū alijs tꝑibus ab eis abstineāt Sic‑cū colera acuatur tꝑe Junij feruoris et di‑uturni efficiūtur hoies facilis ire et vehe‑mētioris. Quapropter rixe et ꝯflictatiões et bella ceteraqꝫ huiusmōi turbatiões cō‑titant maxime in calidis regionib⁹ ⁊ int'‑dū fiunt iste turbationes pluris descensio‑nis. Interdū minoris ⁊ augētur etiā ex di‑eta et vsu scilicet immoderato hoim. Sicꝫ ex vino et alijs que passiones animaꝝ au‑gent. Prescientes igr̄ has causas ꝑdiscere possunt quia turbationes erunt in huius‑modi regionib⁹ ⁊ hoc p ꝯiecturam et ser‑mone vniuersali ꝑticulariter autē ⁊ singu‑lariter de nullo hoim quicqꝫ tale ꝑsare vl' ꝑdiscere possunt. Sapiētes vo et animis suis dominātes sunt nō eē sequendas hu‑iusmōi passiones ⁊ volūtate ꝑ virtutes li‑bera nō sequūtur eas imo i seipis eas cō‑ꝑmūt ⁊ extinguūt. Quare manifestū ē q̄ affligi occasionaliter possūt vl' nimio estu vel nimio frigore vel defectu alimentorūꝫ ⁊ alioꝝ corpibus suis necessarioꝝ afflicti‑onib⁹ autē ⁊ passionib⁹ cedere ē eis liberꝝ et voluntariū. Cogi igr̄ p opationes cele‑stes nō possunt neqꝫ vlla necessitas eis in‑geritur licet magne ⁊ admirande virtutis sit afflictionibus a veritate et rectitudine nō abduci lupinū eñ est nō humanū me

dia tibi et famis rabie in homines faucib⁹ et dentibus ad devorandū irruere. Quapropter sapientes et modesti homines nulla fame vel alia media in furta vel rapinas in bella et homicidia induci possunt. Hec igitur que dicūt non proprie signa sunt sed mag. cause rerū huiusmōi eo mō quo dixi tibi. Quēadmodū si quis videt ignē in capite alicuius ville que ex lignis edificata sit accensum ventumq validum ex illa parte ignis veniente intelligere potest q periculū cōbustionis immineat illi ville. etiā toti. Uerūtamen quia possunt esse et aque copiose et alia adiumenta circa ignē et etiam viri fortes et ingeniosi ad defendendū illam ab imminenti incendio poterit vel defendi tota vel pars aliqua ab eo. Sic ē q cū talia imminent rebus humanis multis adiumēntis defendi possūt ab hmōi periculis. Consumptus ēm pascuis superfluitate colores et longitudine siccitatū. pluuia data est multocies precib⁹ prophetarū. Similiter et extincta incendia interuētu sanctorū virorū. Sic pestes et mortalitates prohibite bella sedata hostib⁹ flagellis celestib⁹ interfectis. quare non nisi p coniecturā et sub conditione predici possunt talia Nec mirū cum ipo diluuio vniuersali qd tpibus noe factu; ē et a particulari qd sub deucalione et a pluuia ignis et sulphuris et a tempestatibus innumeris cu; omnia ista ēēnt diuina flagella precib⁹ virorū sanctorū liberati multi sunt ipo clemētissimo creatore cōtra iustissimā irā suam fauēte votis et precibus dilectorū et electorum suorum. Uerū de nominatiōis signa cladium et aliorū magnorū euentuū in mūdo apparere consueuerunt in celis et in aere Sicut stelle que dicūtur comate vel crinite et de hijs fama publica est et vniuersal credulitas q portendūt mortes regū et mutationes regnorū. Et stella illa q apparuit in initio regni xpianorū non fuit de huiusmodi nec similis ei visa ē propē ēm terrā ferebatur. Unde et ducatu; habuit quibusdā regib⁹ orientalib⁹ vsq ad locū et domū ipius regis et institutoris regni xpianoru; in aere etiā acies ignee seu gladii ferrei vise sunt in regno ytalie imminente clade q p gentem Bandalorū facta est. Sic et dracones ignei p aera discurrisse vise sūt multociens. De eclypsibus do solis et lune inconsuetis et inauditis adhuc quales futuras eē aliqui prophete predixerunt vt solem verti in tenebras et lunā in sanguinē. et istas etia; precedere diem iudicij futuri. Eclipsis etia; solis que fere in initio regni xpianorum facta fuit hora vere sexta et luna. xv. cū indubitāt p iterpositionē lune ipi soli et terre. tūc fieri nō potuerit cū et plenilunium esset et luna sub terra. Sol vero super terram quasi per dyametrū tunc distantes et a coniunctione sua longissime non ē magnum aliquid portent. Quo miraculo dyonisius phylosoph⁹ permot⁹ relicta ydolatria huisdem temporibus audita predicatione xpiane religionis ad ipam cōuersus est. De huiusmodi apparitionibus que fiant in sublimi non est dubitandum quin vel pertendant futura nō quali acunq. s; euentus magnos atq terribiles prout diligentissima atq longissima experientia compertum est ipa etiam gens xpianorum finem mōi et appropinquante die iudicij ex doctrina sua et fide expectat multa huiusmodi signa falic; inconsueta et nec dum visa fiant autem ex prudentia et bonitate creatoris vt sint terrori et sint etiam ad premonitionem mortalibus scilicet vt auferant a se ipis ea quib⁹ creator offenditur et irasci et immittit in eos pestes et fames clades et bella et alia que eos deterrere cōsueuerunt ab offensionibus creatoris firmatur etiam ex huiusmodi signis et terroribus credulitas de prudentia et cura creatoris circa res humanas que q necessaria sit quāq salutaris ad corrigēdos mores et componendam vitā hominū dubitare non potest nisi qui rationē vti nō nouit. Nosti enim virtutem et efficaciā timoris ad reprimendas animositates hominum et auertendas ab eis que male capiunt et ad deserendū ea. que male diligūt Jam igitur declaratum est tibi ex hijs et p hec quid sentiendum sit de virtutibus celestibus apud ea que fiunt sub spera lune et quantum et circa que extendi oporteat eas circa homines et cetera animalia et q non per modum quo putauerūt astronomi possunt in leges vel sectas nec in artes aut disciplinas aut mores hominum. Similiter nec in honores et dignitates participatus aut dominationes rerum humanarum. Declaratus etiam est tibi error q est de ymaginibus magicis cu; causa que induxit illam. fient autem omnia hec tibi certiora et clariora per ea que patefient tibi de cura et gubernatione dei altissimi cir

ta vniuersum. Cũ em̃ innotuerit tibi quã-ta cura sit sapientie ⁊ bonitati creatoꝛi de hominibꝰ et rebꝰ humanis elucescet tibi euidenter quia nec ymaginibꝰ nec stellis. nec luminaribus aut etiam celis cõmittit gubernationẽ eoꝝ nec eos exponit vllo modoꝝ voluntatibus magoꝝ aut male-ficijs. Cum manifestũ sit qꝛ a seipso et cir-ca iram iustissimaꝫ suam de immensitate pietatis sue eosdem tuetur atqꝫ defendit. Et cum multa de his que p̃cesserunt p̃ter intentionem sint p̃sentis propositi. Scias qꝫ hac de causa ea premisi et scripsi. vt eri gerem intellectum tuũ ad consideratonẽ rerũ occultarum et numerabiliũ ⁊ auerte rem te a periculosis erroꝛibꝰ et famarem credulitatem tuam in sermonibus ꝓphe-ticis qui reuera sermones dei altissimi sũt et eiusdẽ venerñda oꝛacula.

Post hec autem ꝓsequar iuxta ince ptum oꝛdinem inuestigationẽ reli quoꝛuꝫ coꝛpoꝝ magnoꝛum mun-di que sunt de magnis eiusdem partibus ⁊ hec sunt quattuoꝛ elementa q̃ videnť eẽ q̃ttuoꝛ magne partes mundi quoniã con tinet spera lune. Scito igitur qꝛ qdam ex phylosophis generationem quattuoꝛ ele mentoꝛum posuerunt esse ex motu vł om niũ celoꝛum mobilium simul. vel ex motu spere lunaris. Causa autẽ que eos indu xit in hoc fuit. hoc videntes em̃ qꝛ ex mo tu caloꝛ ꝓuenit. posuerunt p̃mam parteꝫ materie q̃ttuoꝛ elementoꝛum hoc est oꝛbi lune contiguam calefactam maxime esse atqꝫ desiccatam ex motu foꝛtissimo ac pri mo eideꝫ oꝛbi lunari circa hoc ipam. Sic qꝫ per vehementiã calefactionis ⁊ desicca tionis ignem factam partem ꝟo primam ex qua generatus ẽ aer ꝓpter remotioneꝫ sui a motu celesti minus calefactaꝫ. ⁊ licet subtiliatam in nullo tamen desiccatam ⁊ sic generatum esse coꝛpus scđm calidũ et humiduꝫ et illud est aer. Terciam ꝟo par tem ꝓpter maioꝛem remotionẽ remansis-se frigidam et humidam ⁊ sic factã aquaꝫ Quartũ autẽ ꝓpter maximã a motu cele-sti distantiã remansisse in vltimitate gros sicei et hec ẽ terra. sex omniũ elementoꝛũ vt multi dixerũt. Uidentur aũt errasse mł-tis modis. qui ita opinati sunt. et primum qdem qꝛ generatio coꝛpis nõ est possibi lis fieri nisi ex coꝛpe. Necesse habent cõfi teri materiã quattuoꝛ elementoꝛũ ex q̃ scꝫ quattuoꝛ elementa ꝑ modum quẽ posue-rũt quãta sunt coꝛpus fuisse. Deinde quo niã omne coꝛpus aut simplex ẽ aut cõposi tum siue mixtũ ex multis. Quod si dixerunt il lud simplex fuisse manifestũ est scđm eos ipm non fuisse nature quinti coꝛpoꝛis qui quintam essenciam et coꝛpus celeste ipse-met nominant. cuꝫ coꝛpus celeste incoꝛru ptibile ipsimet senciant. Istud autẽ coꝛru ptibile fuisse negare non possint cũ ex eo generata eẽ quattuoꝛ elementa confitean tur ⁊ generationem omnẽ ex quocunqꝫ fi at ꝑ coꝛruptionem eiusdeꝫ fieri necesse sit. Necesse igitur coꝛpꝰ huiusmõi si simplex fuit. fuisse velut vnũ elementum. et ecce ꝑ hoc iam deducti sunt vt ponant quintum coꝛpus et q̃ntum elementum qđ hactenꝰ apud ipos non fuit auditum. Destruiť au tem erroꝛ ipoꝝ ⁊ ab aristotele ⁊ ab eisdeꝫ in libris metheroꝝ q̃s ipimet scripserunt. Amp̃. si vera ⁊ debita ẽ oꝛdinatio q̃ttuoꝛ elemẽtoꝝ sꝫ coꝛpe celesti ita vt ignis oꝛdĩe nature ꝓprimo seq̃tur speram lune ⁊ ignẽ aer. et aerẽ aq̃. aquã ꝟo terra. Nõ est igiť naturaliter mediũ aut celo vicinius igne huiusmodi autẽ coꝛpus si vel eẽt naturali-ter vel fuisset esset ex necessitate igne prius oꝛdine nature ⁊ celo vt dixi ⁊ lune natura liter ꝓpinquis et locus eius naturalis eẽt medius inter speram lune et sperã ignis. Quare ista generatio quã ponũt elemen toꝝ et execisset coꝛpꝰ illud de loco suo na-turali. Amp̃. Coꝛpꝰ illđ cũ eẽt igne p̃us na turaliter ⁊ oꝛdĩe sublimiꝰ ex necessitate ef-set ⁊ nobilius. Quare manifestũ ẽ qꝛ ista generatio ĩminuissꝫ ⁊ indeterius posuissꝫ mõꝫ sꝫlunarẽ cũ coꝛpꝰ nobiliꝰ destruxissꝫ ⁊ coꝛpꝰ ꝑ eo minꝰ nobile restaurisset. Quod si dixerit qꝛ coꝛpꝰ illud fuit ꝯpositũ et mi-xtũ tanq̃ ex q̃ttuoꝛ elemẽtis nec fuit ex ne-cessitate oꝛdine nature posteriꝰ oĩe nanqꝫ ꝯpositũ ꝯponẽtibꝰ ex necessitate poste riꝰ ẽ ⁊ oĩe mixtũ eis ex qbus mixtũ ẽ. quẽ admodũ acetũ mel taꝫ melle q̃ꝫ aceto oꝛdi-ne nature posteriꝰ ẽ. Quare nõ fuit oꝛdia ta oꝛdine naturali ⁊ recto mũdi subluna-ris creatio seu factio. Cuꝫ p̃mũ facta quat tuoꝛ elemẽtoꝝ in ea materia hmõi qꝫ scđm opinionẽ istã manifestũ est eẽ posterioꝛẽ.

Ampliꝰ. merito q̃rendũ ẽ ab hmõi ho mibꝰ vtrũ vna reuolutiõe coꝛpis celestis vel pluribꝰ facta sit huiusmodi generatio q̃ttuoꝛ elemẽtoꝝ. Si dixerit qꝛ vna stella ⁊ ꝑ illã generatus ẽ tantꝰ ignis ergo mille reuolutionibus debuit augeri generatio

ignis et i mille duplũ. Manifestũ enĩ ẽ q̃ a vbicũq; et motu calor. p augmẽto motus necesse ẽ augeri ⁊ calorẽ in materia calefactibili. Cui⁹ exemplũ est calefactio corporis tui. Si enĩ de ambulatione vni⁹ stadij vel miliarij calefit corpus tuũ aliq̃ntulũ de ambulatõe equalis velocitatis duorũ stadiorũ vel miliariorũ duplo. Amplius calefiet vel saltem aliquantum amplius. Quare cũ oĩa elementa alia ab igne calefactibilia sint et cõtinua sit reuolutio corporis celestis circa ea. necesse ẽ augeri calorẽ q̃ ex huiusmõi motu ẽ cõtinue donec oĩa hec conuertatur in ignẽ et iam diu est amẽ q̃ deberẽt omia hec cõuersa fuisse in ignẽ. Quemadmodũ et p cõtrariũ appet tibi q̃ si cõtinue augeret frigiditas aque et aeris calor nõ augeret neq; ignis necesse eẽt tandẽ aera cõuerti in aquã et ignem extingui et in aqua similiter transmutari ⁊ ita rediret facies mõi sublunaris. Qualẽ ea scđa die creatiõis mõi multi dixerũt. Si vo dixerit q̃ a plurib⁹ reuolutiõib⁹ corporis celestis aut finite fuerũt illa aut infinite. Si finite accidit idẽ q̃ p⁹us q̃ a in quocũq; nũero ponant in ei⁹ nũero duplicato. necesse ẽ vt duplicatũ vł maiorẽ generari calorẽ. Vbi grã. Si mille fuerit p q̃s tãt⁹ calor fact⁹ sit vt p ipm generat⁹ sit tantus ignis ⁊ etiã ipe aer in duob⁹ milibus reuolutionũ necesse ẽ vł duplicari calorẽ ⁊ ppt hoc igne vel saltẽ augeri donec vt pdixi tibi oĩa elemẽta cõuertant i ignẽ. Q si dixerit q̃ ifinitis reuolutionib⁹ facta ẽ generatio ignis ⁊ ita õ aliud destruit hoc duab⁹ vijs q̃ a vel ponit q̃ sic dic celũ pncipiũ habuisse in tpe. pncipiũ inq̃ existẽtie sue vel ponit cõtrariũ. Si ponit sic tpus igitur nõ finitũ pcessit nõ infinitũ. pcessit inq̃ hanc horã psenẽ in q̃ hec scribũt. Iã aũt alibi didicisti q̃ a in tpe finito spaciũ infinitum transiri nõ potest q̃re nõ ẽ impossibile infinicies fuisse transitũ i hoc tpe mũdi sublunaris. Nõ ei refert an infinitũ vnũ pertransiri dicat. an infinitũ aliqđ infinicies in tpe finito. quẽadmodum nõ refert. an dicas stadiũ vnũ infinicies esse ptransitũ in tpe aliquo finito aut infinitorũ spaciuz stadiorũ. Quare manifestuz ẽ q̃ a corpus celeste fm hoc nõdũ cõpleuit tales reuolutiones infinitas. Si igit infinite reuolutiones huiusmõi regrebant ad generationẽ ignis. Manifestum ẽ nondũ eẽ cõpleta generationẽ ipsius et multoforti⁹ generationẽ alioꝝ elemẽtorũ cũ remotiora sint a causa sue generationis videlicz motu corporis celestis. Q si dixerit q̃ a tempus infinitũ pcessit hãc horã et iđo cõplete sunt reuolutiões ifinite. Quare ⁊ generatio elemẽtoꝝ cõpleta. Dico q̃ a hmõi hõ errat duob⁹ modis pmũ q̃ a cõtrariũ ẽ sibipi. Cũ ei ponat elementa generata eẽ ponit ea esse postq̃ nõ erãt pfectum cũ ponat eis materiã q̃ pcessit ea et corrupta ẽ in generatiõe ipoꝝ. Quare ponit eis pncipiũ eẽndi in tẽpore et ppter hoc finitis ex necessitate reuolutõibus corporis celestis ea eẽ generata ppter causas pdicta. Econuerso q̃ a infinite reuolutiones pcesserũt cũ fm eos tõdẽz sequit quoniã ponũt motũ celestẽ perpetuũ eẽ. necesse ẽ. vt sicut addit reuolutiones reuolutiõib⁹ ita fient cõtinue additiones et sup calorẽ. Quare necesse est veniri tandẽ ad id qđ dixerã videlicet vt oĩa q̃ sunt sub luna cõuertant in ignẽ. Si ei vna reuolutiõe nihil addat sequit q̃ nec duab⁹ nec mille ⁊ hoc ẽ manifestũ inconueniens cũ in ferro leui motu ei vno aliqđ caloris fiat ⁊ duob⁹ tant⁹ motib⁹ plus ⁊ ita donec veniat ad vltimitaẽ caloris q̃ ẽ arsio vł ignitio. Certũ aũt ẽ q̃ tot⁹ mũd⁹ sublunaris facile calefactibił ẽ q̃ ⁊ aer ⁊ aq̃ ⁊ terra. Multo autẽ calefactibilior materia eoꝝ cuiz oĩs materia lõge passibilior sit q̃ id qđ ex ea ẽ materiatũ. Si vo dixerint q̃ id ex q̃ generata sũt quattuor elemẽta nõ fuit corp⁹. fuit aũt materia q̃ttuor elementoꝝ vt ipi ponũt. fuit igr materia corporalis nuda ⁊ ppt hoc yle tm absq; oĩ forma q̃ ipimet cõfitent icõueniẽs eẽ ⁊ impossibile

Nota õ materia ex q̃ facta sũt q̃ttuor elemẽta.

Iam aũt dixi tibi q̃ ⁊ lex hebreoꝝ ⁊ sapiẽtes iã de gẽte eoꝝ q̃ õ gẽte xpianoꝝ dixerũt materiã ex q̃ fcã sũt q̃ttuor elemẽta aquã eẽ. Silr ⁊ materiã oĩm celoꝝ pter x̃ pmi qđ empireũ vocat ⁊ q̃ i hoc maiores ⁊ sapientiores eoꝝ i hoc cõcordauerũt q̃ nõ fuerit aq̃ veri nois aq̃ cũ vocata ẽ ppt causas q̃s audiuisti. sic neq; aq̃ marin veri nois aque sũt q̃ pbat salsedo eaꝝ q sapor nõ põt eẽ aque pure ⁊ vere. Quare de admixtiõe alteri⁹ corporis ẽ eis sapor hmõi. Iudiciũ autẽ huiusmõi certissimũ ẽ q̃ a p excollatiões amittũt salsedinẽ sic cũ excolãt p saburrã subtilissimã vł sabulũ vł q̃ ẽ frequẽti⁹ q̃ ivas fictile diligẽt obstructũ ⁊ vacuũ i mare mittũ intrãt aq̃ hmõi ex collatiõe subtilissima

Unde et cū aliquāto tpe in mari si fuerit
vas huiusmōi inuenitur plenū aqua dul
cissima et hoc ē quoniā angusta vaporosi
tas vasis hmōi non pmittit intrare aquā
marinā cū grossicie sue admixtionis. sed
spoliauit eā grossicie illa simulq; salsedi
ne saporis. p hoc igr̄ facta ē dulcis et ḋ va
se cereo similiter se habet. Inuenitur etiā
ꝑ ebullitionē ⁊ virtutē caloris hmōi admi
xtio. tu eñ scis q̄ calor ē virtus disgrega
tiua etherogeneoꝝ hoc ē res diuersaꝝ na
turaꝝ. Hinc ē q̄ cum aqua aliquā diu bu
lliuerit in vase eneo postq̄ȝ semota aliquā
tulū requieuerit apparebit tibi sedimē terre
um in fundo vasis quasi v̄tute caloris ab
aqua et pura separatam et hmōi sedimi
nis quantitas erit ꝑ quātitate grossiciei si
ue admixtionis quā aqua habuerit Quā
to eñ grossior et maioris admixtionis fu
erit tanto sediminis hmōi plus habebit.
Hinc est q̄ architectonici ꝓbāt aquas lo
corū in quibus edificia cōstruenda sunt.
Utrū aque hmōi salubres sint an noxie.
et que etiā magis salubres. Q. si forte q̄s
dixerit q̄ aque naturaliter salse sint oēs
per hoc q̄ legit in lege hebreorum dixisse
deū. Congregētur aque que sub celo sūt ī
locū vnū. Si eñ pure erant aque ⁊ dulces
tūc non est facta cōgregatio earū in locū
vnū. Non eñ eedem aque eē possunt ali
quādo dulces aliquādo salse. ⁊ hoc ē q̄m
purū ⁊ mixtū in oī genere corpoꝝ diuer
sant specie quēadmodū mediū calores ⁊
extremi. In hoc igr̄ dico q̄ aque ab ini
tio dulces fuerunt et hoc ipse ordo nature
requirit. purū eñ mixto ordine nature pu
rius ē sicut simplex ꝯposito. quare eadē
cōparatōe se habēt adinuicē dulcedo aq
tica et salsedo. vtpote effectus ⁊ ꝯsequētia
illarum. Salsedo igr̄ aduenit aquis sicut
odor ⁊ sapor sulfuris. quibusdā ex eis hoc
aūt ex multitudine caloꝝ q̄ erumpit ī fun
do cuiuslibet maris ex terre visceribꝰ vbi
nō dubiū est plurimū esse calorē qui adu
rens huiusmōi vapores facit eos amari ⁊
acuti saporis, ⁊ etiā odoris hinc ē q̄ cū ad
mixti fuerint aq̄s efficiūt eas salsas ⁊ ama
ras. sicut appet in lixiuia q̄ fit ex ꝯmixtio
ne cineris adusti et aqua dulci. Hinc ē q̄
lixiuia amara ē ⁊ salsa. cinis eñ terra adu
sta vel incensa est q̄propter admixtio eius
cū aqua salsedinē ⁊ amaritudinē eiꝰ in lixi
uia efficit. quemadmodū manifestū est in
aqua sulphurea et in balneis aquarū sul
phurearū et odoribus eorum.

Propter quid aque que sub celo fuis
se dicūtur ꝓus create sunt q̄ȝ ignis vel aer

I quis autem querat de aq̄s hu
iusmodi q̄ sub celo fuisse dicūtur
ad qd create fuerūt cū eadem faci
litate possibile fuerit creatori creare quat
tuor elementa vt corpus illud q̄ noīe aq
rū intelligitur. Nō eñ videtur eē sapiētis
artificis cū per vnū expediri possit ab ope
re q̄ intendit multiplicare vias ⁊ opatio
nes que nihil adminiculi nihil melioratio
nis prestant operi p̄ncipali. Cū eñ ptem
corporis illius oportuerit corrumpi in ge
neratione ignis et aeris ad qd facta ē vel
creata pars illius ad qd iste labor nature
in corruptionibꝰ ipiꝰ et generatiōis ignis
et aer cū ea facilitate id est solo verbo suo
omnipotenti sine hus corruptionibꝰ ⁊ ge
nerationibus creare potuit ignem ⁊ aera
adhuc eñ creasse videtur partē illā corpo
ris antedicti vt solum ea destrueret ꝓpter
generationē ignis et aeris. Tu ergo scito
quia lex hebreoꝝ non loquitur de genera
tione ignis aut aeris. Sed dicit aquas q̄
sub celo sunt cōgregatas fuisse verbo dei
in locū vnū aut igitur remansit vacuū in
parte loci aquarū q̄ nō est possibile aut
pars aquarū que totū occupabat vsq; ad
speram lune rarefacta est et reliq̄ inspissata
seu condensata vt ostendi tibi vel etiā am
plius aut pars antedicti loci longe minor
q̄ȝ ante ea illam caperet. Per hanc igr̄ vi
am videtur esse generatꝰ aer. De igne ꝟo
nullam mentionem facit ꝓpheta ille sapi
entissimus hebreoꝝ vel ꝓpter hoc q̄ nō
ꝓphetari rudi populo curiosa sed magis
ꝓphetare et docere ipm salubria intende
bat. vel ꝓpter hoc q̄ ignis hmōi multis
sapiētibꝰ ⁊ doctis adhuc absconditꝰ rudi
populo eiꝰ eē icredibile videret. Incredi
bilitas ei magnū ⁊ valde noxiū ē doctrine
salutari ⁊ peccāt graue nō credere ꝓphete
et legislatori. fortassis aūt ⁊ ob hāc causā
q̄ noluit populo ydolatriā quā ꝑ legē fū
ditꝰ exterminare intēdebat ruere ⁊ incidere
patissimo mētionē facere ḋ igne ⁊ loco ipi
us. Nec memoriā culture ignis q̄ nō solū
apd caldeos celeberrima erat. Sȝ etiā in
terra quā postea populꝰ obtinuit terra scȝ
canaan nō parū frequēs erat facilimꝰ esse
erat populus ille in rebꝰ quoꝝ cultꝰ famo
sissimꝰ erat ex ipa sublimitate locoꝝ suo
rū aliqd diuine virtutis et numinis suscita

ti. Cum eñ transferri crederent homines in deos homies tanq̃ q̃s in altũ ferri putabãt post morté corpoꝛ quãtofortꝰ ea q̃ sp in alto sũt deos eẽe venerãda numina similiter poterãt opinari. Generatꝰ igr̃ videtur ec ignis ex supioꝛ pte aquarũ. Illã enim magis oportuit subtiliari ꝛ transferri. q: etiã verisimile ẽ vt supra dixi tibi aquaꝝ illaꝝ ptes iuxta approp̃inquationẽ suaꝫ ad nobilissimũ ꝛ subtilissimũ corpus mũdi qđ ẽ celũ empireũ nobilioꝛes fuisse atq̃ subtilioꝛes.

Stabitur eẽ ignis q̃ ẽ elementũ

E sse aũt ignis duabꝰ vijs inuenit̃ ꝛ stabilit̃ et forte pluribꝰ. Primũ q: mũdus sublimaris incõpletus eẽt ꝛ impfectꝰ si deesset ei q̃rta ps ista sue totalitatis et eẽt quodãmõ decapitatus ꝛ enoꝛmiter detruncatus. si deesset ei elemẽtũ hmõi elemẽtoꝝ eñ q̃tuoꝛ nobilissimũ ignis ẽ. Alia via q: in mõo sublimari eẽt vacuũ nature quemadmodũ si aliq̃ specꝰ es medioꝝ celoꝝ deesset eẽrint caloꝛes vacuũ nature vt supra dixi tibi Amp. In cõpleta eẽt vniuersitas elemẽtoꝝ ꝛ impfecta. Incõpletio aũt ꝛ impfectio vitã muñifico dei ope tanq̃ nobili nõ possunt eẽ nisi aut p impotentiã aut ignoꝛantiã aut auaricia vitia dici artificꝰ q̃ oĩa in vltimitate elõgatõis ab oĩpotẽte sapientissimo optimoq̃ creatoꝛe longe sunt. Alia via ex radicibus. si ei frigiditas hꝫ subiectũ ꝓpriũ necesse ꝛ caloꝛẽ seu caliditatẽ hre sĩr ꝓpriuꝫ subiectũ. Amp. si alterũ ɔtrarioꝝ inuenit̃ i natura vniuersi. inuenit̃ i eodẽ ꝛ reliquũ q̃re si inuenit̃ i vniuerso mũdo sublimaris corpꝰ frigidũ ꝛ humidũ naturalr̃. necesse ẽ i eodẽ inueniri corpꝰ ɔtrarioꝝ dispositione ꝛ iuxta hãc viã postq̃ inuenit̃ i vniuerso sublimari corpus frigidum ꝛ siccum quod ẽ terra deinde frigiduꝫ ꝛ humidum quod est aqua. tercio calidum et humiduꝫ qđ ẽ aer. necessario et quarto loco inueniri corpus calidũ ꝛ siccũ qđ ẽ ignis. Amplius. si frigiditati associẽtur naturalr̃ due nature radicales elemẽtales. videlꝫ siccitas in terra ꝛ hũiditas i aq̃. quõ nõ sĩr ꝛ caliditati associabũt̃ alie due i duobꝰ alijs corpoꝛibꝰ videlꝫ hũiditas in vno ꝛ hoc idest manifestũ ẽ q: i aere ꝛ siccitas i alio q̃ indubitãter ẽ ignis. Indiuiti aũt eẽ ipiꝰ ignis ꝛ collocatiõis eiꝰ iter ɔuexitatẽ aerꝫ et supficiẽ infimã spere lunaris sũt inflamationes q̃ fiũt i sublimi ꝛ videntur eẽ stelle cadẽtes. Inflamatiões ei hmõi ex aere eẽ nõ possũt cũ aer ibi inflamatꝰ nõ sit. alioq̃n nõ iã aer eẽt sꝫ ignis p inflamationẽ et transiuisset i ignẽ ẽ igr̃ ibi ignis a q̃ fiũt hmõi inflamationes. Et reuera iste ignis nõ ẽ sicut flama aliogn de nocte totũ celũ ardere videret̃. et nulla ex stellꝰ appereret. Nosti et q̃ visus stat i flama ꝛ nõ trãsit ea in nullo modoꝝ. Nosti etiã ex alijs qa flama nõ ẽ corpus simplex imo mixtũ atq̃ cõpositũ. Que autẽ sit natura ignis elemẽti declarare vl' determinare non est p̃sentis ꝓpositi.

Que vtilitates mundo proueniant ex igne elemento.

S I quia autem quereret que vtilitates in mundo proueniant ex igne dico. qa vtilitates vniuersales ꝓueniunt ipi mõo sublimari et cõuidelicet pfectio ꝛ decoꝛ. pfectio scꝫ sue totalitatꝫ ꝛ decoꝛ q̃m p ipm ignẽ ẽ mũdꝰ ipse sic decet eũ eẽ. Et etiã ipe aer nõ staret impfectione sua nisi adiuuaret eũ ignis. Scis eniꝫ q̃m aer ifrigidatur vehementer motu suo q̃ est ex flatu ventoꝝ ꝛ discursu aubiũ. Nosti etiam quia frigiditas aque multo foꝛtioꝛ caliditate aeris et iure nature nõ minus foꝛtis caliditate ignis. Contraria enim veri nominis ac rationis equalia esse semp necesse est. non effugeret igitur aer neq̃ resisteret tantis frigefactõibus quare totus tandem conuerteretur in aquam. Quante autem vtilitates et hominibus et alijs animalibus ex aere ꝓueniant nullũ rationaliũ latere potest. ꝓueniant igitur vtilitates ab igne hominibꝰ et alijs animalibus sicut possibile eos a tãꝫ remota causa ꝓuenire et quales etiam possibile ẽ esse ab huiusmodi coꝛpoꝛe.

Utrum aliqua animolia gignuntur ꝛ nutriuntur ab igne.

S I quis autẽ querat vtrũ ignis gignat et nutriat aliq̃ animalia quẽadmodũ aer aqua ꝛ terra faciunt Scito q̃ quidẽ somniauerũt q̃ salamandra sit de huiusmõi animalibꝰ q̃ ex igne generantur ꝛ nutriunt̃ ab ipo. Tu aũt iaꝫ audiuisti in his q̃ p̃cesserũt intentionem meã sup hec. Et quoniã omne corpꝰ cuiuscunq̃ animalis ɔpositũ ẽ ex multis ptibꝰ ꝛ mẽbris q̃ similiter ɔposite sũt elementate ꝛ mixte cõpositũ aũt ꝛ mixtũ impossibile ẽ generare ex vno simplici ꝛ etiã nutriri dico q̃m neq̃ ex igne elemento nec ex aliorum quocunq̃ solo possibile ẽ generari animal vel nutriri ab eodem.

Q˞ augmentū et diminutio marꝫ augmentationē et diminutionē luminis lune sequatur.

SI quis aūt querat q̄liter luna mare augeat vel minuat. Dico quia mare videtur augeri ⁊ minui quādo nō augetur nec minuit̄ ſm veritatem. quemadmodum aqua buliens ex bulitione nō auget̄ imo minuit̄. videtur autē augeri ꝓpter ebulitionē ⁊ exundutionē ⁊ vas qđ nec plene plenū erat ea videtur ex ea cumulatū et etiā ſupfluēs hoc aūt facit apparere additio vaporū ex aqua ipa resolutoꝝ p vehementia caloris q̄ eleuāt eā ascensione sua atqꝫ dispgunt multitudine sua. Sic ē et de maribus. Unde feruore a maris ⁊ ebulitiones vocātur mundatōes huiusmōi ⁊ fiūt multiplicatiōe ⁊ ascensione vaporꝫ ascendentiū a fundo marꝫ et a ꝓfunditatib⁹ terrarū q̄ marib⁹ apte sunt ⁊ ab ipis terre visceribꝫ plurimū calorem habētib⁹ ⁊ hec ē causa sicut iā audiuisti p me ꝓpter quā maria minoris latitudinis ⁊ maioris ꝓfunditatꝫ. fortiores ⁊ altiores habēt inundatiōes maria vo q̄ sūt maioris latitudinis minores habēt ebulitiōes. quemadmodū vasa stricti orificii quoniā patelle ⁊ alia similia vasa. ⁊ hoc quoniā liberiorē ⁊ latiorē exalationē habēt vapores huiusmōi in marib⁹ maiorꝫ latitudis q̄ꝫ i aliis ⁊ iđo nō cogūt aq̄s marinas eos qꝫ leuari vł dilatari. Et qm̄ scpsit albumasar in libro suo quē vocat introductoriū iudicioꝝ astronomoꝝ qꝫ mare exit vel effluit. in illa regione semp cui luna ascendit si verū est qꝫ ego vtiqꝫ nō ꝓbaui nō reputo longe a veritate. Si qs dicat qꝫ mare assurgit ei tanqꝫ duci suo vel alias virtutē ⁊ potestatē habēti supra ipm vel ex aliquo aspectu qualē diximꝰ eē inter ferrū et lapidē magnetē de quo manifestū est qꝫ magnen ascendenti q̄si assurgēs cōscendit. Sicut ecōtrario se habet in lapide iaspide et lapidib⁹ quos vocāt sardonites si vera sūt que dicūt experimentatores de eis dicunt enī qꝫ fluxū sanguinis restringūt et faciūt stare intra receptacula sua. et iste aspectꝰ est q̄si timoris. stat enī sanguis q̄ prius fluebat in p̄sentia huiusmōi lapidū q̄si formidet p̄sentiam eorū possibile tamen vt per virtutē lune intendat̄ frigiditas. Jam autē nosti qꝫ frigiditas coagulat vapores in guttas pluuiales ex qbus fiunt inundationes pluuiarū generationes torrentiū ⁊ augmēta fluuioꝝ ⁊ fluminū qꝫ si hoc operatur frigiditas in sublimi quāto fortiꝰ similia ⁊ maiora opabit̄ in locis inferioribus vbi sedes eiꝰ ē ⁊ p̄ncipalitas ꝟtutꝫ sue. Q˞ aūt augmētationes ⁊ diminutiōes mariū sequi vident̄ apparitiones augmētationes et diminutiōes lumīs in luna. vel inde ē qꝫ virtus lune impedit̄ ex ꝯiūctiōne solis cū ꝓhibeat radios solis ⁊ ꝓpter hoc virtutē calefactiuā ipiꝰ sup terras ⁊ maria vel q2 ipa virtus lune impedit̄ ab opatione sua sup mare ex ꝯiūctiōe solis que cōstat eē cōtrarie operationis ad operationē lune supradicte. quapropter sicut paulatim fit additio sup elongatiōe eius a sole sic fit ꝯfortatio virtutꝫ ipiꝰ donec ꝯpleatur appitio lumīs i ea. ⁊ iđo tūc q̄si liberata ab ipedimētꝫ ꝯplet̄ opatio ꝟtutꝫ eiꝰ super om̄e frigidū ⁊ humidū. ꝓpt̄ qđ ⁊ mare ⁊ ea q̄ supra dixi tibi ē in cōplemēto sue augmētatiōis ⁊ inde p reuersionē ad solē iuxta apparitionē diminutiōis lumīs i ea. fit diminutio eoꝝ hoc ē frigidorū ⁊ humidoꝝ tam ī marib⁹ aīalib⁹ ⁊ plantis. Q˞ si dixerit qs qꝫ hoc ē ex ꝟtute solari ⁊ opatione luminis ⁊ calorꝫ ipiꝰ cū ei luna fuit i vltimitate elongatōis sue ab illo libere opat̄ ꝟtus solarꝫ ⁊ iđo facit vaporū maiores et fortiores resolutiōes ⁊ inde est ebulitio ⁊ augmētatio mariū ꝯfortat etiā ꝟtutes vitales i aīalib⁹ ⁊ plantis ⁊ ꝟtutes silr nutritiuas ⁊ iđo augentur materie nutritiue in hmōi et ex ꝯsequēti multiplicat̄ ī cerebris animaliū vapores ⁊ ī medullis q̄propter fieret ebulitio cerebri in hoīe vł ī alio aīali si pateret eidē exitꝰ p fracturam cranei ⁊ forte nō ꝓpter hoc qꝫ cerebrū in substātia sua ad auctū creuerit sꝫ ꝓpter vapores admixtos ⁊ adiūctos cerebro q̄ exalātes ascēsiōe sua prē cerebrū secū exire cogerēt. hoc aūt magꝫ eē videtur ex multiplicatiōe caloris q̄ꝫ ex intēsiōe frigiditatꝫ frigiditas eīm magꝫ ꝯstringit ⁊ minuit ⁊ resolutionē p se īgerit queādmodū et coagulationē per se efficit q̄ contraria indubitāter ē resolutiōi et liquefactioni.

Destructio erroꝝ astronomoꝝ q̄ posuerunt imaginē fusam ex ere in ortu saturni vt hominem loqui ꝓbant.

DE secretis autē et mirificis virtutibus quas imposuerunt planetis huiusmodi homines ne dubites eos errasse et deceptos astucia malignoꝝ spirituū quos greci cacodemones vocant

quorū vnū exemplum est de virtute quā
imposuere saturno, dicentes q in ortu ei⁹
si quis ymaginem ex ere fecerit loqui vt
hominem pbabit cui⁹ erroris destructio
erit per vias quas dicam. Aut enim intel
ligunt imaginem huiusmodi p seipam lo
quentem tanq̄ viuificatam et animatam
ortu Saturni: aut intelligunt spiritum ali
quē intrare illam et loqui in illa. Qd si ani
matā et viuificatam illa intelligunt iā nō
nosti quia ea nō est corpus susceptibile vi
te neq; animale vllo modorum et licet fi
guratū sit ad modū organici corporis na
turalis cum membra eius nulli operatiōi
apta sunt sicut nec pedes ad ambulandū
nec manus ad operandū. nec ligua ad lo
quendum ppter duriciam et inflexibilita
tem eius tu enim scis quia operationes ani
males hoc est que per mēbra animalium
fiunt indigent flexibilitate et volubilitate
membrorū. Amplius anima illa aut cre
atur tunc hoc est in ingressu ymaginis hu
iusmodi aut erat ante. Qd si creatur tūc ē
igitur multo nobilior animabus hūanis
que statim intelligit et scit loqui anime au
tem hūane vix multo tpe et labore nutri
te ac diligentia doctorū loqui et intelligere
possunt. Qd si ante ea fuit. Sequitur hanc
responsionem multe questiones videlicet
vbi erat. et an felix. an misera. et an habe
ret sedem et mansionē ppriam an eēt va
gabūda. Qd si beata erat ei in sede ac mā
sione ppria que necessitas compulit eam
vt illam intraret ymaginem et sedē ac mā
sionem beatitudinis sue relinqueret. Si
vero misera erat similiter q̄ necessitas eā
illuc adduxit vt carcerem imaginis illius
intraret. Si enim inuita ibi tenetur carcer
est ymago illa. Si autem voluntarie intra
uit cū misera esset extra sperauit igitur ibi
habere aliquā consolationē miserie sue.
Quid autē vanius cogitari potest q̄ ani
mam intelligentē querere ꝯsolationē vel
habere in corpe quo ad nullam operatio
nem vti potest. hunc quidē anime nostre
multiplices cōsolationes et delectationes
per operationē ad q̄s vtuntur corpib⁹ vel
membris eorum. Amplius. Si inuita
intrauit quo vel compellente vel cogente
sic incarcerata est. Sequitur etiam ex hoc vt
iniquitas pariter et credulitas sic carceres
fabricare vel edificare anime illi nisi torto
rem eius iustum esse q̄ntū ad hoc cōstite
rit. Qd si saturn⁹ tortor ē et icarcerator ani

me illius peccauit igitur anima hec vel sa
turno vel aliis. peccatrix vero anima quo
modo loqui poterit. diuinationes enī et reue
lationes nō loquitur obtenebrata pecca
tis. artes autē et scientias vbi didicit pter
verba autem artiū et scientiarū nō opter
nos alia querere cum illis habundemus
Preterea q̄liter in ortu Saturni potu⁹ fit
ista inclusio vel incarceratio q̄ alia hora
vel tempore. Qd si fuerit anima huius va
gabunda non habens certam sedem vel
mansionem qua de causa spectat ortū sa
turni vt intret huiusmodi mansionem an
forte qa saturnus solus potest ei prestare
huiusmōi mansionē an quia in ortu suo
ei est cura d hospitandi huiusmōi anima
et alia hora nō. Amp. manifestū ē qa
nulla anima indiget huiusmōi corpe cuius
nec eius pfectiōes aut operationes p hmōi
corp⁹ adiuuari valeāt vllomō. q̄nimmo ad
ipam igit superuacuus et prsus inutilis est.
tam ingressus ei⁹ in illud tam habitatio
ei⁹ in illo. Siliter et q̄ntū ad ipam ymaginē
Nihil enī boni vel melioratiōis aduenire
potest ymagini ab anima vel p illā qr nec
vita nec sensus nec aliqd aliorū q̄ ab ani
ma debēt puenire corpib⁹. Saturno vo q̄
vtilitas ē ex hoc nisi forte dicat qa p est ei
veneratio ppter hoc et adoratio. Si ei ea
est saturni potestas vel virtus et possit da
re animā intelligentē et loquentē qd restat
nisi vt adoret et colat tanq̄ de⁹ ver⁹. De
hoc aūt an possit cadere in bonā aliquam
creaturā intētio ista et volūtas vt velit ex
hiberi sibi hmōi cultū. multa tibi scripta sūt
p me In qb⁹ declaratū ē tibi qr ydolatria
iniuria ē intollerabilis et ꝯtumelia dei altis
simi et offensio eius dē grauissima. p quam
necesse ē eū irasci exercitib⁹ illā. et qr p ei⁹
irā ꝯuenitit mala mortalib⁹ q̄ nec ydola
auertere possūt vllo modorū ab eis. Amp
si creat anima hmōi in hora illa in ortu vel
delic; saturni cū creatio animarū opatio
sit ppa dei altissimi nisi erit sapiētia illius
si creat eā hmōi corpi ereo. vel ppter illud
cū ꝯrsus inutilis sit vtercq; amborū ꝯiūctio
vbi bonitas ei⁹ q animā illā impfectā cre
at q̄ntū ad pfectiōes q̄ debēt ei eē ex corpe
seu p corp⁹ maxime si voluntarie eā creat.
si aūt inuitus nisi eiusdē potentia

Alia destructio eiusdem erroris.

Q Uod si dixerit quia nō anima est
sed sicut spiritus est aut angelus q
in ymagine huiusmodi loquitur.

Jam ferit maltas qaestiones a quibus se expedire non poterit. Primum quia spiritus abstracti qui anime nõ sunt non indigent huiusmõi corporibus necessariis aliis cum nulla operatio eorum vel in corpore vel per corpus fiat. Quod et si in arepticis vel demoniacis huiusmodi spiritus videantur quandoque loqui illa tamen opera nõ sũt eorũ per se. uno ipsius hominis q loquitur indubitanter nõ cogitationes suas ꝓprias sed suggestiones demoniacas. hoc est quas pingit in ymaginatione ipsius huiusmodi spiritus et sunt huiusmõi locutiones similes mente captorum aut alienatorum sermonibus interdum. Interdum autem sunt locutiones ex p̃mentes reuelationes ipsorũ demonũ et inde vocantur diuinãtes quocunque aũt modo fiat siue per alienationẽ siue non semper ipse homo loquitur q vocatur demoniacus vel arepticus quemadmodum in ꝓphetis quia siue loquũtur ex se ipsis siue ex spiritu dei semper loquũtur ipsi ⁊ tamen dicitur loqui in eis spiritus dei. Quod autem quibusdam visum est quod diuersis vocib⁹ loquatur ipse homo demoniacus et demoniũ in ipso et quia vox vero ipsius hominis clarior mihi etiam quandoque visum est ex assertione aliquorum qui huiusmõi diuersitatẽ vocum se audiuisse crebro mihi narrabant ⁊ putabam hanc esse causam in hoc ipsam naturalẽ aptitudinem ⁊ ad aptationem membrorum vocaliũ ad virtutem loquendi que ꝓpria est anime et ꝓpter hoc expeditius et melius vti ipsam animam mẽbris huiusmodi ǭ spiritũ demoniacum cui nec virtus huiusmodi naturalis ẽ nec ipsa cõiunctio et applicatio instrumentorum vocalium naturalis quemadmodũ anima humana melius et expeditius vtitur ad gradiendũ instrumentis naturalib⁹ scilicet pedibus ǭ ligni pedibus vel instrumentis aliis in naturalib⁹. Modis igitur omnib⁹ inutilis ẽ ingressus huiusmõi spirit⁹ et habitatio ipsi⁹ in talem ymaginem. Quod si dixerit quod hominib⁹ vtilis est ꝓpter reuelatiões futurorum ⁊ occultorum vt p̃maniant de his homines vel saltem ipse factor ymaginis hmõi. Respõdeo quia adhuc superuacua ẽ ymago huiusmõi cũ ad reuelatiões hmõi et diuinatiões tales nihil possit penit⁹ operari ad loquelã enĩ omnino inutilis est ⁊ scdm partes ⁊ scdm totalitatẽ suã. Ampli⁹. si tanta cura est saturno vt sciantur futura ⁊ occulta per aliquem spiritum cur laborare volunt homines in fabricãdis ymaginib⁹ cum ꝑ solum spiritũ huiusmõi tales reuelationes et diuinationes fieri possint. Ampli⁹. vnde venit huiusmõi spirit⁹ non dubito quin respondeat si vel modicũ de talibus nouit. quoniã de celo saturni quemadmodũ et aristoteles credidit sibi aduenisse spiritum de celo veneris et habuisse cum familiarẽ familiaritatẽ que solet haberi cum spiritibus huiusmõi. Thoz etiã in libello detestabili quem scribit de stationibus ad cultum veneris ꝓmittit culturã illam exercentib⁹ quia Ven⁹ mitteret ei septem angelos obedientes vniuersis beneplacitis eorũ et iussis quare indubitanter similiter sensit de saturno videlicet quod spiritum de celo suo mitteret in ortu suo qui loqueretur in ymagine erea tanc fusa. Mirabile autem videtur nuge credulitas vel opinio huiusmõi ꝗ facta ẽ hominib⁹ ⁊ cũ omnia ꝑscrutatus fueris nõ inuenies causam aliam que eos adhuc induxit nisi errorem quo crediderant saturnũ eius esse virtutis et potestatis vt hoc posset scilicet mittere spiritũ in ortu suo qui in ymagine huiusmõi crederetur loqui et esse tantam venerationem eiusdem in ymaginis huiusmodi fusione tanquam ei caram et dilectã vt eam tãta mercede remunẽret videlicet vt spiritũ de celo suo mittat ymaginẽ ei⁹ in ortu suo fundẽti. quare fusio huiusmõi cultus ẽ indubitãter saturni. Jam autẽ feci te scire de cultura stellarũ ǭ erronea et ǭ ipsa quãǭ noxia sit exercẽtib⁹ eam ⁊ quod vana sit et inutilis modis omnib⁹ et ꝓpter hoc nõ oportet me in hoc ampli⁹ laborare nisi in destructione huiusmõi erroris. quo crediderunt spirit⁹ de celis descendere ad cultores stellarum omnimodo enĩ ignorare statum huiusmõi spirituum. Substãcie enim abstracte omnes que immunes sunt a corruptione viciorum et peccatorum ex necessitate in statu sunt felicitatis et beatitudinis. Cum enim immunes sint per omnem modum a culpis. Immunes sunt ex necessitate et a penis que causa culparum irrogantur dei altissimi iusticia et iudicio. Cum autẽ abstracte sint a materiis passibilib⁹ videlicet corporibus immunes sunt ex necessitate a penis que comitantur passibilitatem corporum vel potius sequũtur ǭre nullo genere penarum affligũt. quia igitur nihil est quod diuidat inter ipsas ⁊ creatorem nihil ẽ

q abscondit faciē eius. q est in vltimitate luminositatis et pulchritudinis ab eis quapropter necesse ē eos videre absq vllo impedimento luminositatem et pulchritudinem creatoris. Jam autem patefactū est tibi quia hec ē gloria virtutis intellectiue z hoc est quonia ipa est plenitudo seu pfectio vltima possibilitatis ipius Juxta hūc modum necesse est eos se habere fm virtutem suam nobilem motiuā que est voluntas vel amor ad bonitatem sine suauitatem creatoris quare quemadmoduz irradiantur z delectantur luminositate z pulchritudine creatoris qntum ad vim suam intellectiuam. Sic necesse est vt impleantur et delectentur bonitate ipius delectatione q merito beatitudo dicitur. hec autē est que sola beatitudinis nomine digna ē que in vltimitate elongationis longe facit ab omni molestia et implet in vltimitate plenitudinis obtinentem. Ultimitas aūt plenitudinis est que nihil omnino vacuitatis inconuenienter relinquit desideriuz autem z signū est et effectus vacuitatis spiritualis id ē vacuitatis cordis. quemadmodum ad fames et signum est et effectus vacuitatis stomachi siue ventris. Et generaliter omne desideriū et fames et sitis ē spiritualis. Quare omnes spiritus abstracti quos vel peccatum non obtenebrauit vel malicia nō corrumpit in felicitate sunt vel naturalis cuiusdam beatitudinis que est vltimitas perfectionis in huiusmodi substancijs vel in felicitate glorie que ē incōparabiliter pfectior nobilior et plenitudo desideriorum cumulatione atq iocūdior Et dicūt sapientes xpianorū q beatitudinem priorem naturalem habuerunt omnes abstracti spūs antequā malicia peruerterentur et caderent illi qui vocantur maligni spiritus. Secunda vero que ppria nominatione gloria vocatur collata ē in bonitate sua naturali persistentibus que bonitas et beatitudo magna est z pfectio multe pulchritudinis et desiderabilis suauitatis q pauca cōsideratione atq leuissima tibi videre facile est. Tu ergo diligēter attende istas duas perfectiones z vltimitates ordinū suarum quas nominaui tibi. Similiter z duas visiones diuine luminositatis et pulchritudinis. Non enim dubitandum est quin huiusmodi substancijs fuerit naturalis dei cognitio magna z lucida antequā quidem eorum ppria mali

cia de prauati caderent et propter hoc huiusmodi cognitionem visionem dini. Ex hiis igitur manifestum est. nullum huiusmodi spirituū descendere vel ad loca vel ad statuas in quibus missi sint descendere inquā sponte vel voluntate sua. Quis autem dubitat quin exiliū et carcer miseros eos faciat qui inuiti tenentur in illis Nullus etiaz dubitat quin regio ista terrestris. exilium sit ad patriā celestis operationeȝ. imagines vero spiritibus in eis reclusis vt ipi putant carceres esse certissimum est. si inuiti in eis teneantur. Manifestū igitur est et hiis quia non propria voluntate descendunt in istos carceres et exiliū. deserta et quasi spreta felicitate in qua sunt. Quod si dixerit quia voluntarie descendunt vt consulant hominibus pp̄ter quid igitur expectant ortum Saturni cum nō magis homines indigeant vtilibus et bonis cōsiliis in illo tempore quā in alio. Amplius. Ad quid requiruntur huiusmodi imagines nisi quia saturnus magis ppicium se exhibet pp̄ter imagines huiusmodi. q si est fiunt igitur in venerationem saturni et ita iam deuenisti ad ydolatriam ipius que iam tibi destructa est. ita vt nulla de vanitate et noxietate eius relicta sit tibi dubitatio. Amplius. si tanta est benignitas z ppiciatio Saturni in homines cur tam paucos tam q raros mittit huiusmōi spiritus ad consulendum eis. Amplius si quot ymagines fieri possunt in ortu eius tot spiritus mittat Saturnus poterit igitur fieri per multiplices imaginum huiusmodi vt vel pauci vel nulli spiritus remaneant in celo eiusdem. Amplius. aut suadet spiritibus venire in huiusmōi imagines sic paratas aut cogit eos. si suadet. aut scienter igitur acquiescunt et. aut ignoranter. Si scienter hoc est si sciunt q suadet eis subire exiliuȝ et intrare carcerem quouis igitur acquiescunt et nisi. quia stultissimi sunt imo dementes. Stulti autem et boni simul esse non possunt et multo minus beati qualiter mali simul z miseri sunt. tales autem spiritus et vulgus vocat dyabolos atq demonia pessima. et greci cacodemones. De quibus constat q non ad consulendum hominibus appropinquant ipsis sed vero ignorant quā noxia sit eis huiusmodi suasio Saturni. hoc est friuoluz cū tante tenebrositatis ignorātia vix etiam stultissimos homies cadere possit.

Scdm hoc et ipse. Saturnus si in eadem ignorantia est stultissimus est. Si vo scit tam nociuum esse q eis suadet deceptor est eorum et proditor pessimus. Q si dixerit q cogit eas tunc tyrannidem violentiam exercet in eos et cogit ipos vt miseri fiant. q propter et ipe malignissimus et ideo miserrimus quare de celo cum malignis spiritibus detrudendus. et ab optimo creatore atq iustissimo in eodem nullatenus sustinendus. Amp. Spiritus huiusmoi ordine et iure naturali longe nobiliores sunt atq sublimiores omnibus corporeis substancijs quare nullomo subdite eis naturaliter. No habet igitur stella saturni potestatem in huiusmoi spiritus. et ideo nec coactionem neq cohertionem in eos. Q si dixerit q non stella Saturni cogit eos. sed spiritus qui preest stelle et toti celo eius et omnibus spiritibus qui in eodem sunt aut igitur ipi mali sunt qui rebellant principi suo volentes ei obedire spontanei cum adhuc naturali subiectione teneantur aut ipe malus qui imperat qd non debet. Si enim imperat qd debet mali sunt qui non nisi inuiti ei obediunt. Si vero imperat qd non debet malus est ipe et abutens pace sua. quare auferenda fuit ei iam dudum potestas illa. Si vero dixerit quia bonus est spiritus ille et boni subditi omnes spiritus et libenter veniunt iussi in istam regionem. et in ymagines sic eis preparatas vt consulant hominibus et aliter enim eis fuiant. Sed quis no suspicetur eos esse malos et diuini cultus vanissimos ambitores. quando ad consulendum hominibus nisi prius sibi fabricatis ymaginibus descendere volunt quis no videat q huiusmoi ymaginum fabricatio cultura sit manifesta saturni.

Q omnia ista que fiunt p ymagines malignissima fiant demoniorum astucia.

N huiusmoi igitur nihil aliud tibi opinandum est nisi q ista e malignissima astucia demoniorum vt suggerant hominibus se in huiusmoi ymagines descendere vt ad earum fabricatione que reuera ydolatria est et ad obseruancias constellationum sub quibus fabricande sunt eos inducant. hec autem omnia apte vergunt in seruitium stellarum et propter hoc consequenter in offensam creatoris et auersionem a cultura ipsius et veneratione. Jam igitur multis experimentis compertum est q huiusmoi demonia vel resoluebant ymagines suas vel confringebant ad preceptum verorum veri ac summi dei cultorum et fugiebant a facie iporum nisi et maliciam suam clamore valido publice confitebantur propter qd de toto orbe. exceptis quibusdam barbaris partibus fugata sunt et ydolatria exterminata et intelligentes populi seductiones eorum recesserunt ab eis reuersi ad creatorem benedictum suscipientes culturam venerationis ipius. In quo et facta sunt illa mirabilia q et demoniis importabant et ab hominibus quos vexabant eosdem ejciebant hoc igitur exemplum debet tibi sufficere cum eis que audiuisti similibus de illusionibus demoniorum in huiusmoi et de mirabilibus que malefia et decepti homines facere credebantur p virtutes stellarum et ymagines huiusmodi. Similiter et de figuris qs vocant in libris suis anulos sigilla. characteres et ymagines planetarum que ymagines no sunt similitudines aliquorum animalium. sed sunt quidem characteres. his autem quattuor generibus tantas virtutes attribuunt vt propter eas totam scientiam stellarum credentur esse inuentam. Jam autem expediuit me et te in alio tractatu et declaraui quia nulla est virtus verborum aut characterum p ut ipi opinati sunt et hoc credo sufficere tibi de hijs.

De inferno.

Iam igitur peruenit adhuc ratione in inuestigationis istius q inuestigaui hactenus partes vniuersi corporei videlicet q quindecim sunt partes iste siue corpora magna ex quibus constitutum videtur vniuersum istud videlicet celorum quos nominaui et numeraui tibi elementa quattuor et corpus qd propheta vocauit aquas que sup celos sunt qd celum aqueum et aqueam regionem quidem nominant potius quia ex aquis que sup octo mobiles celos erat factum. q ex veritate substancie sue licet lex hebreorum de eius generatione vel factione taceat sicut de generatione aeris et ignis et iam dedi super hoc causam. quonia no erat intentio prophete neq officium prophetari eruditis et sapientibus sed magis simplici ac nuda veritate comunitatem populi hebreorum instrueret et de hijs que populum illum ad susceptionem legis quam ad eum ferebat et diuini cultus instrueret. Q autem ptholomeus posuit quibusdam stellis fixis motum proprium ad successionem signorum duo

decim et sup polos circuli signorū cogit ex
necessitate illū ponere vl' celū hūc siue orbē
reuoluentē eas vl' celos plēs iuxta numez
earū si vez ē necesse est magna mūdi cor
pora plura esse. Inuestigare autem et dē
hijs que dixi tibi et de hoc sermone. Pto-
lomei vsq3 ad verum et certum et ad mo-
dum difficile est mihi τ longe est ab inten
tione mea in hoc tractatu sufficiat ergo ti
bi audiuisse a me de hijs rebus ea que cō
uenientiora sunt intentioni pphetice τ ve
risimiliora et forsitan veriora.

Stabilitio loci qui vocatur infernus.

Relinquitur ergo mihi post hoc cō
tinuare sermonem et stabilire lo-
cum qui vocatur infernus quoni-
am credulitas ipsius vtilis est valde et er-
rores circa ipm noxij et impedientes corre-
ctiones hominū a vicijs suis τ peruersita
te morum suorum. quare manifestū est in
uestigationem eius atq3 stabilitionē esse
ipius euidentis esse vtilitatis ad ea que p
dixi. Dico igr̄ quia iam claruit tibi ex alijs
veritas felicitatis animarum humanarū
quare et veritas miserie earundem et pro
pter hoc cum locū habeat certū τ propriū
vera felicitas earū necesse est verū et pro-
priū locum habere veram miseriam ipsa
rū. quia igitur locus supremꝰ declaratꝰ ē
locus esse vere felicitatis ipsarū cōueniens
est vt locus infimus sit locus pprius vere
miserie earundem. Non enim debet esse
minor distantia inter veraz felicitatē illa-
rum. et veram miseriam earundem q3 in
ter loca congruentia huiusmodi statibus
ipsarū. Maxima autem distantia nō solū
localis ē inter supremū et infimū. sed etiā
multiplicium cōtrariarū dispositionū q̃les
sunt sūmitas τ ifimitas amplitudo τ an
gustia luminositas et tenebrositas. Sta-
bilitas τ inquietudo τ multa alia. Infimū
autem vniuersi corporis mediū terre ē q̃d
etiam cor terre nominat̄. Amplꝰ. Cū
inueniatur in vniuerso vera felicitas ani-
marū humanarum et proprius locus eius
videlicz sūmus quē celū empireum tam
frequēter nominari audisti. Similiter in-
ueniatur in eodē vniuerso medius status
ꝟe felicitatis et ꝟe miserie et quasi mixtꝰ ex
ambobus et hic est status in quo sumus.
Similiter et locus eiꝰ pprius habitatio scz
sup terram in qua moramur. Inuenietur
igitur in eodez vniuerso vera miserie ani-
marū humanarū locus eius pprius pro-

portionabiliter put possibile est ab alijs
remotus τ hee quidem rationes pene na
turales esse videntur. Tercia ꝟo ratio si-
militer naturalis videri potest cum enim
vniuersum velut domus quedam sit crea
toris qui est dominus omniū seculorum.
et rex ac rector vniuersi necesse ē vt domꝰ
eius completa sit totalitate partiū suaruz
et oportunata sufficientia congruentium
officinarū. cum vero nō dubitas q3 neces
sarius sit carcer in omni regali palacio atq3
habitatione p̄sertim vbi tanta multitudo
latronum etiam et aliorum iusticiandoꝝ
Amplius. Nulla est ciuitas ordinata
cui bonus rex presideat et bono magistra
tu regatur que non habeat locum exercē
de iusticie. Cum igitur certum sit τ omniū
phylosophoꝝ consensione firmatum vni
uersum seu mundū esse ciuitatez dei altis-
simi in qua ciues sunt homines et angeli.
hic omnis est vniuerse substācie spiritua
les abstracte exceptis demonibus malis
qui scōm statum malicie sue. τ etiam locū
quem nunc habent et quez habituri sunt
iuxta fidem et doctrinam christianam nō
ciues sed exules reputandi sunt quare ne
cesse est hanc ciuitatem que deo altissimo
rectore τ rege regitur τ magistratui ab eo
instituto locum habere vniuersalē cōmu
nem et appropiatum exercende diuine iu-
sticie. eius inq3 iusticie que pcedit ex vni-
uersali eiusdem iudicio. q̄ tibi stabilietur
in sequentibus videlicet in capitulo de re
nouatione vniuersi. et hic est locus quem
infernum intelligunt tres leges cōmunes
Amplius. Cum locum pprium et de-
terminatum habeant remunerationes eiꝰ
τ premia perennes τ perennia necesse est
vt locum pprium vindicte eiusdem ppetue
quarū ppetuitas tibi in alijs patefacta est
etiam stabilita. Amplꝰ. Cum inueni-
atur pura felicitas animarū humanarum
et inueniatur eisdem pura miseria necesse
est vt et huiusmōi miserie sit locus pprꝰ
Ista autem habitatio in qua sumus non
est congruens pure miserie vllo modorū.
cum et lucem habeat et multa alia que in
habitantes delectantur. et licet per modi-
ca felicitatis aspersione demulcēt vicinos
atq3 deliniunt. pura aūt miseria nec vera
nec pura est nisi sit vniuersalis. quare ne-
cesse est locum eius pprium non solū ni-
hil habere q̄ delectare posset aut aliqua-
tenus delinire seu demulcere inhabitates

imo quicquid habet locus huiusmoi tor-queat illos et aliquid miserie ingerat illis

Amp. sicut locus pure ac vere vniuersalis felicitatis nihil habet qꝫ nō addat felicitati aut glorie inhabitantiū ipum. Sic necesse est vt ꝓprius locus pure ac vere vniuersalisqꝫ miserie. nihil habeat qꝫ nō addat miserie. et ignominia detentoꝝ ī eadē

Amp. sicut possessores pnominate felicitatis nō solū longe sunt ab hominib⁹ malis. sed etiā cumulati sunt plenitudine bonoꝝ. que desiderari pmittit et de qbus gaudere possessores suos patit huiusmodi felicitas. Sic necesse est prefate miserie addictos nō solū longe esse ab hoib⁹ bonis que miseriam huiusmōi vel temporare vel lenire vel minuere possint. sed etiaꝫ affligi omnibus malis vt nihil in inferno vacet a tormento eoꝝ qui creatori placere et seruire recusauerunt. Cuiusmodi autē corpa habeat infern⁹ videlicet cuiusmodi ignem. hoc enī manifeste senserunt qcunqꝫ de eo recte senserūt et tres leges in hoc manifeste conueniūt. Cuiusmodi vero sit ignis ille. et qualiter cruciaturus animas nō solū corpa. et ipa corpa absqꝫ ꝯsumptione et an alia corpa sint ibi et q̄ sint illa alteri⁹ ē inuestigatōis. Et ꝓpter hoc creator bn̄dictus dedit exemplū huiusmōi mirabiliū. creans hic marā salicꝫ habitatione ignē. q absqꝫ lesione corpoꝝ cruciat intollerabiliter animas appropinquantiū atqꝫ tamgentiū et dicit ignis ille eē in regno sicilie vel ꝓpe illud vt totaliter admiratio ꝛ dubietas huiusmodi hoim. q̄ admirātur et credere nolūt. qꝫ ignis q vtiqꝫ corpus ē agere possit in spirituales substācias quorū admiratio nō tam ridēda ē qꝫ insania reputāda et hoc ē qm in semetipis et iugit sentiūt ꝛ i aliis vidēt. Sentiūt ei animas suas pati ab igne sꝫ ꝑ corpa sua vt dicunt ꝛ affligi eas nō dolore ꝯpassionis sed ipo cruciatu verissime passionis ꝛ multum distat alter ab altero nec possūt vllo modo negare qn caro paciat lesionē ab igne scilicet vstionē aut ꝯsumptionē ꝛ hoc palam ꝛ manifeste confitetur omnis anima vide licet se dolere se affligere. seu cruciari ab igne. nec vllo mō dicit anima seipaꝫ intelligēs aut cognoscens se cōsumi ab igne ꝛ dissolui essencialiter licet dicat se ardere ꝑ pter vehementē sensū caloris. Si ergo per corpus in quo ē. ita cruciat aīa hūana ab igne isto q ē apud nos quātofortꝰ ab illo infernali q incōpabiliter maior ē fortitudinis. Q si dixerit qꝛ hoc ē ꝑ corp⁹. sꝫ nō imediate patit ab igne. Rn̄deo qꝛ hoc nō ē nisi ꝑ corp⁹. iam inflamatū ab igne vel ꝑ spiritus q indubitāter corpa sunt inflamatas ad hoc igr̄ deducit eos ista cōcinatio. vt a suo corpe sed inflamato vel a mediis spiritubus inflamatꝫ paciat aīa existēs in corpe q̄re imediate patitur ab ipo igne videlicet q in corpe ei⁹ inflamato ē ꝛ in spiritibus. Inter spiritus eꝫ illos siue ignē q̄ in eis ē aut ardorē et animā ipam nihil ē mediū. Nō mirētur igr̄ de cetero neqꝫ ambigant anime hūane se posse pati ab igne illo q longe fortioris ē ꝟtutꝫ igne qui apud nos ē visibiliter ꝛ ab isto visibili se taꝫ durect dire sentiant cruciari. Audies autē ꝑ me alia sup questione ista si de statu animarū post corpora ꝛ ō statu corpoꝝ renouatoꝝ ꝑ rationē q̄les in inferno futuri sūt post vniuersale dei iudiciū tractare ꝛ scribere mihi deus donauerit. Recurrāt igit anime hūane sup ista questione veritatē ignorātes ad sensum ꝓpriū. Sensu eīn indigēt ꝓculdubio q sup hac re dubitant et etiā pena nō min⁹ indigēt q̄re sensu simul et pena tollet hmōi dubitatio ab eis.

Stabilitio amenissimi loci q vocatur paradysus terrestris.

Post hec incipiaꝫ loqui de paradyso terrestri quē plantasse deuꝫ ab inicio vl ad orientē legis hebreoꝝ lator eundēqꝫ ꝓpheta apte dixit. Sūt enim de eo narrationes hystoriagraphorū sꝫ ꝛ testimonia expimētatoꝝ q eū se vidisse testati sunt et posteris crediderūt. Attestat aūt ꝛ ei⁹ eē vel essenciā q̄ttuor nolissima flumīa. videlꝫ geon. q nūc nylus dicit Scdm physon quē nūc garigen homīes appellant. Tigris et eufrates q antiq nomina soli retinuerūt. Attestant aūt ipi eē paradysi ꝑ hoc ꝛ indicāt ipm esse ꝑ hoc qꝫ ortus eoꝝ nec ex marib⁹ nec ex fontib⁹ totius nr̄e habitationis inuenitur eē. ꝛ laboratū ē ab antiqs ꝛ regib⁹ egypti ꝛ etiā orientalib⁹ inuestigatiōe orꝰ illi qui nec dū inuētus ē. vel ab eis vel ab aliis sꝫ hoc solū inuentū ē qꝫ ab extremis finib⁹ orientis fluūt. ad quos non patet accessus hoībus. q̄re manifestū ē ortū eoꝝ nō innotuisse homib⁹ adhuc nō nisi ꝑ p̄mos parentes totius hūani generis adam videlicꝫ ꝛ euā vxoreꝫ eius. quos ibi fuisse tres leges euidēter testantur aut ꝑ spiritū ꝓphetie a

quo et ꝑ quē ꝓphete hebreoꝝ et legislato
ri fuisse creditur reuelatū. Si qs autē velit
credere hystoriographis et maxime his
q̄ de mūdi mirabilibus et velut hystoriaꝫ
nature scpserūt nō mirabitur in extremis
ꝑtibus orientis regionē eē tante amenita
tis atq̧ vernātie. vt ortus voluptatis ꝛ pa
radysus terrestris a tanto ꝓpheta. et legis
latore merito sic vocata cuꝫ regionē sodo
morū ante subuersionē illā famosam ciui
tatum que in ea erat paradysuꝫ vocare ꝓ
pter amenitatē eiusdē atq̧ felicitatem nō
dubitauerit. Sed ꝛ si quis attendat ea q̄
narrantur ab hystoriographis ꝛ hystorie
nature descriptoribus de amenitate et fer
tilitate quarūdā regionū et locorū que in
maiori india sunt nobilitatē etiā arborꝫ et
fructuū herbarū etiā ꝛ arbustoꝝ nō repu-
tabit incredibile qcquid vel a ꝓpheta vel
ab aliq̄ sapiētibus dictū ē. Si em̄ vt aliq
scripserūt tanta temperies tantaq̧ demē
tia aeris ē in ꝑtibus illis in die ꝛ tanta ter
re vt ita dicam nobilitas quō nō verisile
ē etiā nobiliorē esse regionē. a qua taꝫ no
bilia flumina tam salubres aque taꝫ copi
ose manare noscūtur. Scientie quoq̧ na
turalis astronī ꝓfessores nō tam ꝓbabi-
le q̧ etiā certū hoc facile affirmarentur cū
isti solem dicant patrē esse vegetabiliū illi
ꝟo Jouem tempatissimū partibus illis ꝑ
ficiant. Quoniā aūt huiusmōi questione
quēadmodū si quereretur an yndia sit vl'
egyptus cū paradysum omīs recte intelli-
gens eē nō minoris amplitudinis aut lati
tudinis q̧ tota maior india vel egypt⁹ vt
pote totius hūani generis habitatōi ꝑmi
tus deputatā et ꝑmis hominib⁹ adeo sc; et
eue illuc introiuisset ad habitanduꝫ et cō
morāduꝫ assignatā. quare sicut absq̧ vl
la dubitatiōe creditur maior yndia vl' egy
ptus eē p assertionē narrantiū q in eis fue
rūt vel eas viderūt vel habitatores earuꝫ
vel qui ab hmōi narratoribus audierunt
sic et de paradyso credendū est ipum esse.

Amplius. Ista questio ꝓculdubio et
sensu indiget et pena. ad sui determinati-
onem certissimā. Non ei scibile ē facile ni-
sensu paradisū eē. pena vero indiget quo
niā incredibileꝫ eē sermonib⁹ tanti ꝓphe
te imo spiritui dei eiusq̧ oraculis scel⁹ ma
nifestissimū ē et peccatū in creatorē grauis
simū. ideoq̧ omī pena ignis et gladii ple-
ctendū ꝛ exterminādū. Amp. nō ē du-
biū qn famosū sit paradysū eē famosū in
q̧ famositate q̄ iam ex milibus annorū ꝛ
amplius illesa omīno iam durauit. fama
autē que vel falsa ē vel aliqd habetur fal
sitatis ab opinione hominū nō solū obli-
uione sed etiā ↄtraria opinione et certitu-
dine cadere consueuit.

Destructio erroris quorundā ponētiū
paradysum regionē eē a tota terra distan
te et vsq̧ ad lunarē circularem eleuatum

Opiniones ꝟo hominum breuis in
tellectus et pauce exercitatione in
rebus naturalibus et doctrinali-
bus circa hec errores multas induxerūt ꝛ
questiones plurimas reliquerūt. Quidaꝫ
nanq̧ dixerunt paradysum regionem eti
am a tota terra que in medio celi ē. Sicut
alibi didicisti longe tractu terre maris ac-
risq̧ distantem et vsq̧ ad lunarē circuluꝫ
eleuatam. Hoc autem nec natura patitur
nec ratio. primū quia tantam molem aer
sustinere nō posset. quare ab initio sue cre
ationis tam ingenti ponderositate corru-
isset. et totam terram ac maria concussisset

Ampli⁹. Ista regio eēt in igne elemē-
to totaliter. Jam enim patefactum est tibi
in his que ꝑcesserunt quia ignis elemen-
tū est inter aera et celum lune. Impossibi
le igitur eēt ibi viuere vegetabilia q̄cunq̧

Ampli⁹. Terra illa ex necessitate indu
ceret eclypsim tam lune q̧ solis aliq maxi-
me in partibus orientalibus quemadmo
dū in extremis finibus armenie maioris ꝛ
indie maioris. Nihil autem adhuc audi-
tum est de huiusmodi eclypsibus. Q̄ si
quis dixerit quia terra illa regio paradysi
continua nō est terre nostre habitationis
sed mare est intermedium vel aer. qualī-
ter ergo illa quattuor flumina taꝫ magna
veniunt ad terram nostre habitationis ꝑ
mare enim tante latitudinis ꝛ ꝓfundita-
tis non est possibilis transitus fluminib⁹.
Si ꝟo aer tm̄ est intermedi⁹. Necesse igit
est terram nostre habitatiōis aut sub ipa
regione paradysi positam esse in parte vl
in toto aut pene contiguā eidem eēt ꝛ tunc
de terra nostre habitationis videretur re
gio illa q̧ nondū est auditum. Si ꝟo so-
lus aer est medius inter paradysum illū ꝛ
terraꝫ nostre habitationis nō possunt igi
tur cadere flumina illa super terrā nostre
habitationis nisi valde modicus aer essꝫ
medius. medius dico qui faciat distantiā
latitudinis non altitudinis. Si vero con-
tigua vel continua est regio paradysi nr̄e

habitationi non erit igitur forma terre cũ omnibus partibus suis terrestrib9 et maritimis sperica imo forma eius esset oblonga Jam autem declaratum est tibi alibi q̃ figura terre huiusmõi est et adhuc etiaʒ apparet tibi per aspectum in omni eclypsi lune. id enĩ qđ obscuratur de luna in omni articulari eius eclipsi arcuale est hoc ẽ arcu terminatum ex quo manifeste apparet vmbram terre piramidem esse rotundam Jmpossibile autem est corpus non spericum iacere huiusmõi vmbram. quare manifestũ est per hoc paradysum terrestrem partem esse magnã totius corpis terre. et esse in extremis finibus orientis et est veri simile q̃ ipse sit extremitas terre a pte orientis.

Propter quam causam creatus est paradysus terrestris.

Habet autẽ questiones multas ꝓpter quid creatus est. Si enim vt esset habitatio hominum ꝓpter aliud enim creatus esse non videtur cum presciret creator q̃ homines nõ erant ibi moraturi per diem integrum. Non videt igitur creasse illum ꝓpter tam breuẽ morulã habitatõis cui ergo vsui creauit ipm De alijs quidẽ animalib9 manifestũ est quia cum eiciuntur de habitationib9 suis siue per venationem siue per aliam viam quia creator substituit alia nec inueniuntur locus congruens habitationi animalium. quẽ ipse non replcat animalibus illi congruentibus nõ reliquit igitur paradysum nobilissimam regionem vacuam.

Amplius. post eiectionem et casum angelorum de celo empireo curauit fm doctrinam xp̃ianam restaurare ruinam illã et replere loca celi empirei q̃ vacua remãserant animabus sanctis quomodo ergo nõ similiter fecit in paradyso terrestri quo modo credendum est eũ voluisse tam nobilem habitationem tam preclara opera sua lignorum et fructuum ociosa eẽ ꝛ hoc perpetua. Tu ergo debes aduertere quia quẽadmodum plato et platonici putauerunt infernum esse regionem istam generationis et corruptiõis et poete in hoc assenserunt ꝓpter causas quas audies in sequentibus Sic elyseos campos et tempe somniauerũt paradysum quemadmodũ esse terrestrum. Ego autem dico hic quia locus paradysi non est habitatio congruens hominibus ꝓ statu in quo mõ sunt. et hoc est quoniam delicie corporales valde noxie sunt animabus humanis. Inebriant enim illas et alienant a veritate et rectitudine. et inducunt eas in obliuionẽ creatoris ꝛ illaqueant eos atq̃ captiuant ꝛ inducunt eas in seruitutem omnimode corruptionis. Contraria vero deliciarũ corporalium purificant atq̃ clarificant et abstringunt ab eis crassitudinem atq̃ rubiginem viciorũ et malarũ passionuʒ quapropter vtilis est multipliciter animabus humanis habitatio ista misera nec oportet vel queratur a me ꝓpter quid ergo creator sapientissimus posuit adam ꝛ vxorẽ eius in paradiso deliciarum si delicie adeo noxie sunt animabus humanis. Jam enĩ innui tibi quia delicie corpales non poterant predicta nocumenta. vel alia inferre mentibus eoruʒ ꝓpter puritatem et bonitatem atq̃ fortitudineʒ nature ipsorũ quẽadmodũ vides quia vinũ licet fortissimũ quosdam ex hominibus inebriari nõ potest ꝓpter bonitatem complexionis ipsorũ bonamq̃ dispositionem capitis eorundẽ quosdam autem licet debilissimum et ad modicuʒ sumptum statim inebriat ꝓpter molliciem complexionis ipsorum et debilitatem capitum eorundem. Sic factum est in toto genere hũano postq̃ natura hũana in adam et eius vxore corrupta est ꝛ infirmata omnes corpales delicie facte sunt eis in vinum vehementis inebriationis ꝛ in augmentũ corruptionis et egritudinis in primis parentibus adam scilicet ꝛ vxore eius. De hoc vero q̃ dicit quia debuit creator benedict9 alios homines in paradyso substituere scilicet incorruptos quibus habitatio illa deliciarum congrueret. Respondeo quia meliores et incorruptiores q̃ adam et vxorem eius naturaliter fieri non poterant quare verisimile est q̃ ideʒ de illis accideret q̃ de adam et eius vxore iam acciderat ꝛ per hanc viam iret res in infinitũ Si vero dixerit quia posseʒ eos deus custodire bonos et immaculatos. Uerum vtiq̃ dicit sed preelegit diuina sapientia ꝛ bonitate potius ex malis hominum bona elicere q̃ mala illa esse omnino nõ sinere ex causis quas audies in tractatu singulari de puidentia et cura ipius q̃bus vniuersum admynistrat et regit. De hoc autem qđ querit vt quid deus preclaram illam habitationẽ nobilissima ligna et fructus prestantissimos ociosa esse per

petuo sunt. Jam in parte respondi tibi fu per hoc quia in hominibus in statu in quo modo sunt et fuerunt a tempore corruptionis scilicet prior parentum nona valde ac perniciosa est paradysi habitatio. multi autem sunt usus et utilitates regionis illius lignorumque et fructuum eiusdem. Et prima et precipua utilitas illorum est. quia ipsi possunt potentiam sapientiam et bonitatem creatoris insinuant innuunt et loquuntur non quidem vocibus audibilibus sed apparentia bonitatis pulchritudinis et mirificentie sue que causa est et finis communis creationis omnium. Secunda est complementum atque perfectio universi corporei cui si deesset multum detractum esset non solum perfectioni ipsius sed etiam decori. Sunt et alie utilitates sicut eruditio hominum et correctio dum enim audiunt amisisse se habitationem tam nobilem et hoc irrecuperabiliter et eruditi ex hoc debent et provocari ad obedientiam creatoris et deterreri a similibus culpis illi propter quam patria illa hereditas ablata est et miserie presens exilium irrogatum. Quod si dixerit quia inutiliter creat ibi creator fructus tam nobiles cum non sit qui comedat de eis. Respondeo ei quia nec de omnibus arboribus que in habitatione nostra sunt fiunt edificia vel utensilia nec de omnibus lapidibus qui sunt in lapidicinis construuntur parietes aut turres aut propugnacula. Sed et quanta multitudo est piscium marinorum et fluvialium de quibus nemo vescitur quot etiam fere quas nemo venatur quot insuper et quante copie auri et argenti aliorumque metallorum sunt in metallifodinis que inde non extrahuntur. Nec tamen propter hoc inutiliter omnia hic creavit altissimus has enim copias et similes creavit iuxta divitias bonitatis sue et immensitatem largitatis non iuxta mensuram avaricie et cupiditatis hominum aut etiam necessitatis. Cuius exemplum unum est in rege prediuite aut predaro. qui non largitur munera sua secundum merita vel necessitates recipientium sed iuxta munificentiam principalem tanquam non attendens solummodo quanta et qualia meruerunt vel quanta aut qualibus indigeant recipientes. Sed tantum quanta et qualia deceat largiri magnificentiam ipsius. Aliud exemplum est de patrefamilias dapsili hoc autem clargo in dapibus qui non attendit quanta vel qualia comestituri sint et invitati sed quanta et qualia apponere quam splendida mensa deceat largitatem ipsius. Tercium exemplum est in fonte copioso et abundanter inundante cuius aque non fluunt iuxta mensuram sitis et possibilitatem habendi vel hauriendi bibentium inde vel haurientium. Quartum exemplum est in sole qui non lucet pro capacitate oculorum videntium neque etiam illis solis qui eum videre vel intueri possunt. sed irradiat super omne illuminabile pro copiositate luminositatis sue. Quintum exemplum est in igne qui non calefacit providentia calefieri volentium. imo iuxta fortitudinem et virtutem caloris sui. propter quod intendit et ignit etiam calefactibilia quibus obviaverit.

De ligno vite quod est creatum in medio paradysi scilicet propter quid lignum vite dicatur.

De ligno vero vite questionem habet propter quid lignum vite dictum sit et dixerunt sapientes hebreorum atque christianorum. quia virtus ligni illius talis erat. hoc est vite conservativa ut quamdiu homines illo ligno vescerentur a morte corporis immunes penitus servarentur. Quod si dixerit quis quare hanc virtutem habet omnes sani cibi Respondeo quia revera ita est sed ad modicum et ad tempus breve. non autem imperpetuum lignum vero vite virtutem habebat huiusmodi ut etiam imperpetuum vitam conservaret ex illo vescentium. Si esset divine voluntatis beneplacitum ut tamdiu essent homines in paradyso terrestri. et ipse exigentibus culpis eorum penam mortis inferre eisdem. vel transferre in paradysum celestem ac spiritualem per mortem corporum non proui disset quamquam per aliam viam hanc translationem pro beneplacito suo facere posset quod dico propter hoc quia questionem habet an tanta mutatio valet a statu habitationis paradysi terrestris ad gloriam paradisi celestis sine morte corporis fieri potuisset. hoc tamen indubitanter verum est quod si pro morte translationem huiusmodi creator omnipotens statuisset mors illa penalis omnino non esset. et hoc est quoniam causa mortis. id est peccatum non precessisset. hoc autem unum est eorum que perscrutatius investigando reservo tractatui de renovatione universi. Caue autem tibi fabulis et deliramentis hebreorum quibus nec aliis

erationes febricitantium errare et in cre-
dulitate comparabiles sunt Una est autē
ex deliramētis eorum q᷑ arbor siue lignū
vite in altitudine habeat iter quingento-
rum annorum. quapropter grossicies eius.
hoc est trunci vel stipitis eius. maior erat
grossicie totius terre. Aliud deliramentuꝫ
est q᷑ dicunt arboreꝫ vite ambulasse. Sūt
et alia multa non minus erronea et incre
dibilia et risu digna vel potius irrisione q̄
ipsi tolerabili cecitate non solum opinant
esse vera sed etiam paruulis et insipienti-
bus dogmatizant. Si q̄s auteꝫ querat q̄-
liter lignum vite per fructum suum virtu-
tem habebat conseruandi vitam corpora
lē in corporibus tunc incorruptis et neces
sitate moriendi nullatenus abdictis vl' eti
am addictis propter peccatum ipsorum at
tendat q᷑ mirra et aloe et balsamum atq̄
sal et multa alia etiam corpa hominū cor
rupta. et q᷑ plus est mortua multo tempo
re seruant a corruptione putrefactionis.
multo etiam medicine vitam plungant vl'
conseruando naturalem humiditatem et
vitalem calorem vel purgando seu repri-
mendo ea per que corpa humana morti
maxime appropinquant. Quidam vero
p renouationem quandam sunt enī que-
dam habentia renouatiuam virtutem. si
cut carnes serpentum vocantur tiri experi
mento istud cognoscere potes atq̄ narra
tionibus multis q̄ inter homines audiun
tur et ego de plurimis notissimis et famo
sis et maxime ppter quia scilicet renoua-
tiones istas in seipsis hab uerāt audiui ta-
lia. non est igitur mirabile si arbor vite vel
fructus virtutem eius habebat conserua
tiuam vite humane.

Stabilitio loci qui purgatoriū appel
latur in quo anime humane purgationeꝫ
in vita ista inceptiua et non completiuaꝫ
pficiunt.

De loco vero purgationis animaꝝ
quem purgatorium vocant an sit
propius et deputatus purgationi
animarum humanarum seorsum a para
dyso terrestri et inferno atq̄ habitatione
nostra questionem habet. Uerum quoni
am manifestum est in quibusdam anima
bus multa restare purganda post morteꝫ
corporum suorum. anteq̄ purgationē hic
cōpleuerint q̄ penitētia ē s̄m doctrinā xp̄ia
nā vel subito ꝛ iprouisa morte rapiūt siue
p gladium. siue per suffocationē siue paf-
sionis alicuius vehementia. que animē
interfiat necesse est restare vt compleat id
quod restat et deest de purgatione sua. q̄-
re et locus nisi hec fiant necessari⁹ ē ꝛ hoc
est quem purgatorium dicunt. Q̄ si q̄s di
xerit quia non restat agendum post hanc
vitam de purgatione animaruꝫ s; statim
vbi a corpib⁹ exeunt vel ad celos euolant
si absq̄ culpa mortali sūt vel si culpā mor-
talem habent ad inferos rapiuntur Dico
quia non dubium est intelligentibus pec-
cata quedam leuia esse pro quibus infer-
nalia supplicia non debentur. Cū huius-
modi autem peccatis impossibile est ele-
uare in celuꝫ. quare alicubi necesse est pur
gationem istam fieri et ita in aliquo loco
hic autem est locus quem querimus. Q̄
si dixerit quia huiusmōi peccata deponū
tur cum ipso corpe et sola depositione cor-
poris dimittunt animam humanam mū
dam et liberam merito quare ab eis ppt̄
quid non et maiores culpe mortales exi-
muntur ipsa depositione corporis Am
plius. manifestum est quedam vicia inhe
rere tenacius animab⁹ humanis et quas-
dam passiones difficile mobiles ꝛ per cō-
trarias cōsuetudines paulatim minui vel
remitti donec radicitus extirpentur. Sic
se habet ex necessitate et ō maculis que ex
huiusmōi relinquuntur in animabus de
huiusmodi igitur maculis q᷑ momenta-
nea et subita depositione corporū abster
gi. Amplius. Quedaꝫ culpe mortales
facilius deseruntur quibusdam leuibus.
facilius enim penitet quis ab homicidio.
vel latrocinio quam a risu nimio vel dele
ctatione cibi et potus et hoc est quoniam
peccata illa grauissima horrore suo deter
rent et diffugant a seipsis. Illa vero suaui
tate sua animas nostras alliciunt et deti-
nent. quare si ista leuiora tam facile relin-
quuntur vt sola morte corporis deleatur.
quanto fortius illa que cōstant esse mino-
ris adherentie ac tenacitatis. Amplius
Non est dubiū quin peccata omnia que
vocant actualia voluntate seu volūtarie
contrahantur q̄re contraria voluntate ne
cessario deseruntur. In eis autem que di-
xi videlicꝫ qui subito moriuntur locuꝫ nō
habet voluntas contraria quia nec etiam
cogitatus de correctione vel emendatiōe
Secum igitur deferunt anime hūane hu
iusmodi peccata cum igitur nec cū eis trās

feran̄tur ad celum nec p eis detrudantur
in infernum necesse est eas expiari anteq̄3
in celestem gloriam transferantur. Est igi-
tur loc⁹ vbi purgatio ista siue expiatio sit
animarum. Amplius. Cu3 manifestū
sit nō omnia peccata equalia esse nec du-
bium sit peccata expiari posse vel perpetu
am vel per penitenciam inequaliū aute3
peccatorum expiationes equales esse nō
possunt quēadmodū nec econuerso se3 in
equalium eq̄les equales inq̄3 vel tempo-
re vel grauitate vl' asperitate. quare si que
anime equalia habent peccata ⁊ simul in
ceperint expiationis peccatorum suorum
facere vel impossibile erit alteram prius exi
re de corpore suo q̄3 alteram vel alteri⁹ ex
piatio complebitur post exitum a corpe.
Manifestū autem est quia nō est im-
possibile altera3 prius exire de corpe suo q̄3
reliquam. Similiter non est impossibile
vtraq3 exire ante completam expiationem
Quod si autem completam expiationem
alterutra exiuerit. vel vtraq3 complenda
igitur erit expiatio huiusmodi in futuro. et
propter hoc in aliquo loco ⁊ hic est locus
qui queritur hic. Si vero dixerit q̄a post-
q̄3 inceperit purgationem necesse est eam
morari in corpore suo. donec eam consu-
mauerit ergo medio tempore non posset
occidi homo ille vel aliter mori q̄ est ma-
nifeste friuolum. Attestatur aute3 et q̄ di
co latinorum ritus antiquissimus qui ex-
piationes huiusmodi seu purgationes fa
cere consueuerunt anni sui mense secūdo.
Unde et nomen illi mensi inde imposue-
runt februarij illum vel februarium nomi
nates. Similiter et si quis sacra plutonis
antique scrutari voluerit inueniet ibi plu-
uia que adhuc faciunt quāq̄3 huiusmodi
cultus et sacra non solum vanissima sint.
sed etiam deo altissimo odibilia et irā ei⁹
contra mortales prouocantia. sicut per me
alibi didicisti. Amplius. Inter culpas
grauissimas que mortales vocantur est ex
necessitate via et medium propter quas pri
mum felicitatis eterne redditur alioquin
esset reuersio siue conuersio ab illis ad vir
tutes huiusmodi hoc autem est impossi-
bile manifeste videlicet non esse reuersio-
nem a malicijs ad bonitates. ipsa em̄ ani-
me humane mutabilitas non patitur ali-
quem hic immutabiliter esse bonū vl' ma
lu3. Similiter neq3 dei altissimi misericor
dia aut iusticia. Amplius. Hinc error

sensus ipse et experientia frequētissima cō
tradicit cū manifeste quotidie videas et
bonos malos fieri ⁊ malos bonos vl' eru
ditione vel flagellatiōe ⁊ diuini numinis
adiutorio. Malos autem non dico fieri
quosq̄3 nisi propria adinuentione vicia em̄
⁊ peccata adinuentiōes eorū sunt. in qui-
bus sunt non adite vel indite vel innuisse
Si autem medium est ⁊ via atq3 reuersio
a malicijs ad bonitates et a vicijs ad v̄tu
tes. Manifestum est quia illud medi-
um ⁊ via non est nisi purgatio et expiatio
qua de causa necesse est per expiationem
minui vicia atq3 malicias animarum hu
manarum minui inq̄3 q̄ntum ad opera et
q̄ntum ad cogitationes et passiones. atq3
debilitari habitus malos per contraria3
consuetudinem. ita vt iam non ex ipsis p-
cedant actus mali siue interiores siue ex-
teriores donec radicitus extirpentur ⁊ sic
facilis ingressus virtutibus in animas hu
manas quarū aduentu anime ipse confor-
tentur decorentur et velut renouato ex in
timis iuuenescant. et hoc idem interdum
fit hic possibile tamen est ipsi creatori ani-
marum subito animas quas voluerit ex-
purgare. et qualiter hoc fiat iam dixi tibi
in tractatu singulari de hoc. qui est de iu-
stificatione malorū et penitentia. hic au
tem intentio mea est de expiatiōe anima
rū. q̄ ē ⁊ de diuina iuria satisfactio ⁊ expia
tio hoc ē ⁊ aīa3 hūana3 emēdatio ⁊ diui
ne irē placatio oīa aūt ista conuenientissime
fiunt per afflictionem que vocatur purga
toria propter hoc. Nemo enim est cui non
manifestum sit et terrena et mala deside-
ria extingui per afflictiones. et hoc ipsum
attestatur natura que docet non solū ho-
mines filios suos et aliter subditos p fla-
gella et afflictiones corrigere ⁊ auertere a
vicijs et peccatis. sed etiam multa anima-
lia. Amplius. Si creauit creator altis-
simus ignem quo purgantur metalla cu3
incomparabiliter maior sit ei cura de pur
gatione animarum humanaru3 quomo
do non creauit et ignem quo anime pur-
garentur humane. Qd' si dixerit q̄s quia
sufficit afflictio plenitudinis et dolor inter
nus spiritualis quem habet vere penitēs
pro eo q̄d peccauit. Uerum vtiq3 dicit quia
sufficit quandoq3 et hoc est cū vehemens
⁊ fortis adeo fuerit habens q3 perfectiōes
quas alibi tibi scripsi. Uerum si pauci fue
rit ⁊ pauce afflictionis non sufficiet ad istā

expiationem quare necesse est vt adiuue-
tur hic donec suppleat quicquid deest hu
iusmodi expiationi. q̃ si hic. id est in vita
ista factū nō fuerit necesse est vt post hac
vitam apponatur supplementū. Am
plius. Quoniam iam stabilita est alibi ti
bi penitentia que est indubitanter purga-
tio animarum humanarū et placatio dei
altissimi. Manifestum est tibi per hoc
quia animabus post corpora est expiatio
et purgatio de necessitate cū possibile sit
et manifeste contingat multas penitenci-
as in vita ista nō compleri quapropter ne
cesse est vt post hanc vitam compleantur
que enim clementissimi creatoris adiuto-
rio purgari ceperunt hic impossibile est re
manere impurgatas autem enī est in po
testate earum positum postq̃ corporibus
exute sunt vt compleant purgationē hic
inceptam. aut non est. Si sic ergo cū tan
to libentius quanto propinquiores se vi-
dent glorificationem sue. hoc merito faci-
ant tantoq̃ liberius et expeditius quanto
ab ipso corpore et impedimentis que ex p
te corporis. et a vita mundi istius liberate
sunt necesse est eas perficere in vita illa ce
ptam in p̄senti expurgationem. quare ne
cesse est esse locum huiusmōi purgationi-
bus deputatum. Si vero non est in pote-
state eorum cum manifestum sit eas pur-
gationem suam desiderare et modis om
nibus velle nihil verisimilius aut credibi
lius est q̃ clementiam creatoris satisface-
re tam pijs desiderijs earū et supplere eis
omīpotenti virtute sua q̃ ipse sine eiusdē
adiutorio nec etiam incipere potuerunt.

Qd̄ si dixerit quia culpa earum fuit vl̄
q̃ nimis tarde expurgationem huiusmōi
inceperunt. vel q̃ desidiose nimis et negli
genter in parte ista egerunt. alioquin eā
potuerūt perfecisse. Dico quia homo iste
omnino ignorat et virtutem vere peniten
tie et ipsius penitentie veritatem nō enim
ē vere penitens. nisi qui omnino auersus
est corde et voluntate a malicia sua hoc ē
a vicijs et peccatis et ad deum conuersus
et eidem adherens toto corde talis igitur
iam deseruit maliciam penitus et appre-
hendit bonitatem. factusq̃ est bonus to-
taliter interi⁹. quare vel nihil restat in eo
expurgādum interius nisi forte leues ali-
que culpe vel forsitan aliquid eis pacien-
dum restat per quod satisfaciat dei hono
ri atq̃ iusticie et huiusmodi passiones no
min aui tibi penas purgatorias et penitē-
tiales tu etiam nosti consuetudinem que
apud homines est qui volunt sibi satisfie
ri p̄ irrogatis iniurijs per penam aliquā
vel condignam. vel minorem. et hoc est
cū clemētes sunt homines et iusti amant
autem penam huiusmodi non liuore vin
dicte. sed amore iusticie quod est cum vi-
derint eam emendatoriam et correctoriā
pacientiū et multo amplius amarent eas
si viderent animas exinde purgari et de-
corari quia igitur tales intelliguntur pene
purgatorie que ceptam in hac vita purga
tionem penitencialem perficiant et supple
ant. leuesq̃ ac velut desuper aspersas ma
culas leuium peccatorum abstergēdo ani
mas purificent et decorent necessarie sunt
multis animabus et per eas diuine satis-
fit iusticie pariter et clementie vt supra te-
tigi tibi necesse est animab⁹ hūanis post
corpora et tempus et locum habere huius
modi expurgationis. Qd̄ si dixerit q̃
quia clementissimus ac benignissim⁹ crea
tor non amat vel querit tormenta. et cru-
ciatus animarum cum ipse sit essencialiter
atq̃ fontaliter misericors iam in alio tra-
ctatu satisfeci tibi super hoc et iterum dico
quia creator sublimis et benedictus sicut
essencialiter ac fontaliter ē misericors sic ē
essencialiter ac fontaliter iustus et propter
hoc sicut non querit penas animarū aut
cruciatus per se. Sed quia multipliciter
vtiles animabus et salutares. Sic nō que
rit eas quia tormenta sunt animarum hu
manarum hoc enim intentio crudelitatis
est dyabolice. sed potius quia iuste et ho-
nori suo conuenientissime in quantū enī
iuste et bone sunt. Sicut iusticia inquantū
iusticia bonitas. Sunt etiam decore quo
niam decent et iusticiam eiusdem et meri
ta pacientium vel pacientes p̄pter merita
mala quanta vero sit pulchritudo iusticie
inde manifestū est tibi quia tam vehemē
ter diligitur ad eam intueri p̄ualent et vi-
dere q̃ vtilis autem et q̃ salutaris sit ho-
minibus in parte ista dei iusticia quia me
tu future purgationis etiam alias non de
territi penitencialem purgationem et faci
lius et citius in presenti vita incipiunt atq̃
diligentius et strennuius p̄sequuntur ac
satagunt consumare anteq̃ vita ista de-
fringantur.

Alia stabilitio loci in quo purgantur anime defunctorum que purgabiles sunt

q Uod autem fidem indubitatam facit de purgatorio et purgatione huiusmodi visiones sunt et apparitiones animarum seu hominum qui in huiusmodi purgationibus existentes post mortem corporum suorum apparuerunt tam multi et tam sepe et amicis suis vt adiuuarent eas et eis suffragia procurarent. Similiter et premonentes eos vt sibi a futuris suppliciis precauerent. Apparuerunt similiter et viris sanctis multi petentes ab eis suffragia sua vel vt ab amicis eorum ea ipsis fieri procurarent faciunt et ad hoc testimonia rediuiuorum hoc enim est qui de morte corporis resurrexerunt qui statum animarum et prophetarum et aliorum in predictis purgationibus existentium narrauerunt et testificati sunt prout inuenire potens in gestis scriptis et narrationibus xpianorum de huiusmodi apparitionibus petitionibus et querelis premunitionibus et reuelationibus que non solum auditu iocunde sunt Sed etiam vtiles ad modumque salutares multumque proficientes ad correctiones hominum a suis viciis et peccatis vehementer prouocantes ad amorem sanctitatis et desiderium eterne felicitatis. Amplius. Non est lex de tribus magnis legibus que in purgationem animarum post mortem corporum non consenciat et etiam gentes que leges non habent. neque creatoris benedicti noticiam vel fidem et semper intenderunt et adhuc intendunt suffragari animabus defunctorum et adiuuare eas vt liberentur et transferantur ad celos vel in deos etiam tanque deificata. gens vero xpianorum et orationibus et elemosynis et sacrificiis omnique genere bonorum operum credit adiuuari animas defunctorum vsque ad diem vniuersalis iudicii non quidem omnes vsque ad perfectam liberationem et expurgationem. non enim credit sic esse purgabiles eas que iam in inferno detinentur. Similiter neque animas paruulorum qui preter baptismalem sanctificationem a suis corporibus exiuerunt eas vero solas ad perfectum purgabiles que penitentes vt supra dixi in alterum seculum migrauerunt huiusque solus prodesse posse ad liberationem omnimodam predicta suffragia ex hac vita in alteram que cum iustificatione seu iusticia penitenciali ex hoc seculo transiuerunt in alterum. Restat igitur vt qui expurgationes siue expiationes istas negant animarum post corpora vel concedant omnes animas vere hic penitentes solam penitudinem et iustificationem interiorem absque aliis operibus et satisfactione sufficere vel non. Qui si sufficere credunt necesse habent confiteri superuacua esse opera huiusmodi videlicet que penitentes pro peccatis suis in omni lege agere consueuerunt. Similiter orationes obsecrationes quoque et sacrificia facere vbique noscuntur. Amplius. Manifestum est non omnes penitudines interiores equales esse nec omnia vicia vel peccata. Aut si igitur determinatum est quanta huiusmodi penitudo siue afflictio et dolor penitudinis sufficiat ad plenam expiationem animarum perfectamque reconciliationem ad creatorem aut non est determinatum. Qui si dixerit determinatum esse quantitatem necesse habet hoc intelligere altero duorum modorum quorum primus est vt intelligat vnam aliquam quantitatem doloris penitencialis que sufficiat pro omnibus eque. videlicet pro magnis vt pro paruis peccatis. ita vt non sit necesse penitentibus aliquid amplius agere pro eo vt reconcilientur creatori. Sequitur ergo vt si forte maioris quantitatis fuerit dolor quam sit illa determinata partem habeat superfluam. et etiam quod iniustus sit iustificator animarum deus altissimus qui maiorem infert penam doloris penitentii quam exigant culpe illius. Qui si dixerit quia additur dolori vltra debitum et exigentiam culparum additur in profectum virtutum et in medicinam. Uerum vtique dicit sed de dei iusticia non se expedit vel absoluit. Neque enim humana iusticia hoc patitur vt pro inequalibus deliciis equalis iusticia fiat et quod pro vno et pro multis vel equalibus vel maioribus pena et eadem infligatur quanto magis ergo iusticia diuina hec non pacietur. Alter vero modus est vt intelligat determinatam esse penam penitencialem in quantitate ita scilicet quod vnicuique peccatorum debeatur propria non vna scilicet omnibus. sed maioribus maior et minoribus minor. Intelligo autem hoc de pena penitudinis interiori. Dico igitur si penam huiusmodi infert deus in vindictam et ex iusticia sola possibile est forte quod dicit, sed huiusmodi penitudo siue a est atque perfecta i

dubitāter perfecte iustificat animā siue hominē et deo recōciliat eundē. vere enim penitens interius vere reuertēs ē ad viam rectitudinis. quare vere est auertens se a malis in quibus est et quefcat proposito q; et voluntate in bonitate est et bonis que deseruit. Quanta autem penitudo hec penitentem facere fariat ipsum iustificat deo q; ipsum conciliat et coniungit. Non est autem dubium quin clementissimo creatori longe plus placeat penitudo interior q; penitentia exterior. et hoc est quia longe melior vipote vicijs et peccatis essenti aliter contraria ipsiq; anime humane vicinior vt eius mundatio ac decoratio ipsius q; creatoris immediata operatio ipsarum animarū reformatio spiritualis possibile autem est eam tantam esse hoc est tante afflictionis et doloris. vt aliam penam ab ipso penitente diuina iusticia nō requirat plerumq; autem diuine iusticie per huiusmodi penitudinem non satisfit totaliter et ideo necesse est vt suppleatur vel iteratur penitudinibus vel exterioribus exercitationibus. Amplius. Qui peccauit et intus et exterius et corde scilicet et opere nōne dignum et iustum est vt satisfaciat intus et exterius aut saltem eousq; intus sicut teneri tibi vt sufficiat penitudo interior vt exterior satisfactio merito non queratur. Q si dixerit quia non oportet hoc ita esse quoniam exterior satisfactio posset eē tanta scdm hoc q interior non esset necessaria. Respondeo non esse verum. quia exterior exercitatio nec nomine satisfactōis digna est vt vnq; deo accepta nisi de radice interioris pcesserit. Modis igitur omnibus necesse est locū esse purgationibus futuris deputatū ppter iniurias animarum quarum hic purgatio iuxta qd tibi dictum est non expletur. Q si dixerit quia non decet creatoris clementiam ita exactricē esse penarum maxime penitentium animarum. Jam respondi tibi in hoc qualiter decet et qualiter est decorum et feci rememorationē bonitatis iusticie et pulchritudinis eiusdem. Et nunc addo tibi quia creator non intendit aliquid ppter aliqd aliud a se sz operatur q decz ipm q: decet ipm et nihil magis decet ipm q; clementia et iusticia et tam clementie opera q; iusticie etiam per se debita sunt. p se bona. per se decora et ppter hoc ppter semetipsum operatur illa creator optimus licet immittere vtilitates et immense prouenient ex eis hominibus.

Alia declaratio purgatorij.

Debes autem scire q qui negauerunt esse purgatorium et purgationes istas animarum ignorauerunt penitenciam et eius esse. est enim penitencia siue penitudo interior iudicium spirituale in quo iudicio anima peccatrix accusat se. testificatur cōtra se iudicat cōtra se videlicet se esse dignam tormentis atq; supplicijs infernalibus p eis que male gessit postremo exequitur iudicium pprium contra se videlicet. torquendo se non solum spiritualiter modis qui tibi alias declarati sunt per me. sed etiam corporalibus afflictionibus qualia sunt Jeiunia. labores flagella et alia huiusmōi que sacre exercitationes nominantur. et cum videt quia omnia ista non sufficiunt ad plene satisfaciendum iusticie creatoris instat orationibus et obsecrationibus apud clementissimum creatorem implorans eius misericordiā vt ignoscat ei merita supplicia. Etiam declaraui. quia nulla est afflictio. nullum tormentū qd hic penitētes infligant. quo non maiora incomparabiliter debeantur peccatis grauibus quibus anime humane separantur a deo. Sed neq; honores quantumcunq; sint equari possunt vel cōparari contumelijs et iniurijs que peccatis huiusmodi deo altissimo irrogantur. declaratum enim est tibi peccata huiusmōi omnia et infinita esse. et infinitas pro eis penas ō rectitudine diuine iusticie irrogari. Sicut igitur seruum fugitiuum non sola reuersio sua ad dominum suum. ymo iustissime exiguntur ab eo opera quibus tempore fuge defraudauit dominum suum. Sicut etiam vir bellator recedens a rege suo Imminente eidem prelio non sola reuersione iustificatur apud regem imo exigitur ab eo satisfactio et de fide violata. et de damnis si que regi pro eius recessione prouenerunt. Sicut et peccatoribus non sufficit sola reuersio ad regem et dominū omnium seculorum. Nisi et damna subtracte seruitutis subtractiq; seruicij restituant. contumeliamq; et iniuriam fuge sue et delictionis iuxta legem ipsius emendēt nisi forte tanta sit humilitas et deuotio afflictioq; interior vt regi et domino huius placeat esse contentū. Purgatio igitur penitēcialis exterior sequitur hmōi iudiciū si datur

fuerit spacium hanc complendi nisi vt sepe dixi interior sufficiat et pena iudicialis quam etiam penitencialem vocaui sequitur animas exeuntes a corporibus suis.

Utrum autē locus aliquis per se hus purificationibus deputatus sit solus et proprius nulla lex vel alia scriptura determinant. apparet autem ex visionibus et reuelationibus animarum huiusmoi quod in multis locis mundi huius terreni purgationes iste et supplementa penitentiarum fiunt. Apparere etiam potest ex ratione. Cū enim purgationes huiusmodi supplemēta sint penitentialium satisfactionum non oportet vt alius locus sit eius quā penitētis idē enim locus debetur semper toti et partibus Ubi enim est locus hominis ibi et pedum et manuum. purgationes autem iste partes sunt penitentiarum. Audiuisti autem apud Poetas infernum esse vel scđz partem vel scđm totum deputatum istis purgationibus et platonem deum vocari tartarorum et p̄esse suppliciis animarū. quapropter statuerunt ei sacra et sacrificia quibus placaretur ad parcenduz animabus apud eosdem etiam legisti mundū istum terrenum infernum esse ex causis et similitudinibus quas potes reminisci in quibus secuti esse videtur esse platonis metaphoras qui et ponunt animas violentia morte de corporibus exeuntes circa corporum suorum tumulos cōmorari. nec autez inde recedere quousqz consumatum esset tempus quo duraturé erāt in corporibus suis nisi eas inde mors violēta expulisset et ex huiusmodi cōmoratione vmbras vocari sicut in precedente audiuisti.

Stabilito ignis purgatorii et ignis infernalis.

b His igitur ita dictis scđz quod mihi fuit possibile transibo ad alia et incipiam loqui de igne quem vocat gens xpianorum purgatorium. et de illo quem vocant infernalem vt remoueam a te dubitationem et admirationez de hus rebus quas impiti posse esse non credunt sed more suo quecunqz non vident alios videre non existimant. et etiam quicquid non cognoscunt cognosci posse desperāt. et nihil esse penitus opinantur. Dico igitur in primis quod huiusmōi homines nō crederent ignem esse qui aquaz combureret. nisi hoc eos credere vel oculi sui vel fame testimonia innumera et irrefragabilia compulissent. Tu autem scis quia ignis iste vocatur ignis grecus et huiusmodi nouez species dicit Aristoteles et docet compositiones et modum confectionis ipsorum in tractatu de eisdem singulari. Similiter ignem esse qui oleo extinguatur et aqua frigida accēdatur quando crederent huiusmodi homines vbi errorē eorum conuinceret experientia sensus visus videlicet atqz tactus hic autem est ignis qui est in calce viua. Quādo etiam crederent lampadē inextinguibilez posse fieri. videlicet q̄ nec vento nec pluuia posset extingui nisi fuisset famosissima illa lampas que in templo veneris quondam fuit et non est dubium quin fuerit lampas illa. id est quod ardebat et lucebat in ea albestus lapis qui semel accēsus reuera nunqz extinguitur vento vel pluuia et est lapis liuidi ac ferruginei coloris Est et ignis q vulgo vocatur aqua ardēs. cuius confectio notissima est. et ignis iste nihil consumit preter seipm. est enim liquor ex quatuor vel quinqz rebus confectus quo cum asperguntur capilli alicuius aut liniuntur non est alia lucerna necessaria ad mēsam in qua sedet capilli eniz illius ardere videntur et illuminant ad modum facule vel straminis ardentis capilli vero illesi permanēt omnino. Est et ignis de quo supra feci tibi mentionem vel in ipsa terra sicilio vel prope qui corpora non ledit. Sunt et aliis ignes in lacubus vel potius ipsi lacus in quibus et ex quibus intincte facule accendūtur et ardent. Hec autem omnia propter hoc aggregaui tibi de mirabilibus ignium vt tollerem a te admirationem atqz dubietatem de igne purgatorio et de igne Jehennali quamqz ignis purgatorius a multis intelligatur non ignis proprie corpus sed pena siue afflictio qua diuine iusticie satis fit de defectibus purgationum in vita ista ceptarum et in eadem non completarum et huiusmōi penam intelligunt nō vnam esse vel numero vel specie. imo multas et hoc eis visuz est ex apparitionibus et reuelationibus antedictis. Multi eniz apparuerunt ex mortuis. apparuerunt in quibus modis quibus fuit beneplacitum creatoris. reuelauerunt penas sue purgationis varias atqz multiplices de quibus fit tibi sermo in sequentibus perscrutatior atqz diffusior. Debes autē scire quia ignis scđm doctrinaz hebreorum tribulatio vel afflictio non nunqz intelligitur nec discordat in

hoc intellectu ab eis doctrina xpianorum.
Quod si quis miretur et querat. qualiter
ignis siue afflictio corpalis purgare pos-
sit animas humanas. Iam dixi tibi quia
et opera viciorum et peccatorum. necnon
et delectatiões et desideria abradit ab ani-
mabus et extinguit in eis afflictio corpora-
lis. et radices etiam huiusmõi passionum
et operum adeo debilitat vt ea durante in
actus huiusmõi exire non possunt. Alius
modus ẽ satisfactio vt dixi tibi diuine iu-
sticie per supplementum purgationis in vi-
ta ista cepte. et quia sicut predixi tibi. leues
quedã culpe sunt quasi tenuis sup aspsio
animas inquinantes et non pfunde atque
radicitus inficientes nõ immerito visum ẽ
multis ex doctoribus xpianorum. purgati-
onem ceptam et nõ perfectam in vita ista
in futuro compleri.

Esumam autem questionem qua
r multi querunt qualiter per corp-
torqueri vel affligi possint anime
humane que incorpales omnimode sunt
Qui pculdubio sicut supra audiuisti. nec
ea que iugiter vident et senciunt cognosce-
re possunt. dum videãt animas humanas
et iugiter delectari et molestari a corpori-
bus et per illa. Quis enim non videat qualí-
ter delectabilia corporalia et inflamãt de-
siderijs animas et irretiant atque captiuant
voluptatibus. Similiter et quedam trista-
bilia contristant easdem quot enim mole-
stias desideriorum. quot et quantos dolo-
res et cruciatus turpium amorum speciose
mulieres ingerant animabus stultorum et
interdum animabus etiam sapientum qs
nõ videat. Similiter quanta et qualia pa-
ciantur anime auarorum a diuicijs et a diui-
ciarum passionibus hoc est corruptionibus
et diminutionibus et ab alijs vilitatibus
et vilifactionibus corpalibus quis expli-
care vel enarrare sufficiat. Quanque videri
possint alicui pene contumeliarum et ob-
probriorum spirituales quia non alia de cau-
sa eis videtur forsitan. nisi quia in anima-
bus sunt et pter hanc causam videri de-
beret eis quod omnes delectationes et tristi-
cie nostre spirituales sunt cum in anima-
bus nostris solummodo sint. possibile ta-
men est huiusmõi penas aliquas spiritu-
ales esse. Non igitur abhorreant aut mi-
rentur. si ignis corporalis aliquis est qui
animas hũanas et in corporibus et a cor-
poribus separatas torquere valeat cũ tan-

ta mirabilia ignium audiant et plura atque
maiora forsitan apud scriptores rerum mi-
rabilium mũdi et hystoriographos lege-
re possint. Amplius. Si iuxta legem
hebreorum ignis qui pphete ipsorum in
rubo apparuit. vel datum vel ablatum est
circa naturam suam ppriam et ipsius rubi
vel forsitan nouus ignis talis ab omnipo-
tente creatore creatus est tunc qui materi-
am combustibilem in qua esset non com-
bureret quomodo non verisimile est vt p-
pter exercendam tantam dei iusticiam ta-
lis ignis creatus sit qui torqueri possit ani-
mas impiorum et vindicare in eis iniuri-
as deo altissimo irrogatas. Amplius.
Si pluuia ignis et sulphuris creata fuit a
iustissimo creatore pter vindicandã dei
pariter et nature iniuriam et contumelias
in gentes sodomorum. Quanto fortius p-
pter omnes iniurias et contumelias dei
altissimi fuit creatus ignis qui vniuersali-
ter omnes vindicet. Nec numero namque
nec magnitudine peccata gentis illius cõ-
parabilia sunt peccatis omnium. qui extre-
mo et vniuersali iudicio in infernum detru-
dendi sunt Amplius. Si creator dedit
aquis maris rubri vt contra naturam om-
nium aquarum et ppriam se diuiderent et
aperirent viam siccam prebentes populo
hebreorum ab egypto exeuntium. quan-
to fortius pensato honore et gloria ipsius
necnon et pulchritudine et bonitate iusti-
cie sue dedit igni contra naturam aliorum
ignium et propriam virtutem torquẽdi ani-
mas eorum quos inimicos suos reputat.

Amplius. Si p flagellãdis egyptijs gẽ-
te scilicet impia miscuit pluuiam ignis et
grandinis et ignem in aqua ardere fecit.
quanto fortius pro torquendis vniuersis
impijs tale aliquid ac maiora et mirabi-
lia facere decet iusticiam ipsius Ampli-
us. si hanc virtutem dedit ventri struttio-
nis vt ferrum frigidum atque durissimũ co-
quat in nutrimentum corporis ipsius stru-
tionis quid mirum si dedit igni virtutem
animas sic torquendi. Et si econtrario vir-
tutem dedit ventri eiusdem animalis vt a
ferro ignito nihil vstionis aut lesionis al-
terius paciatur quomodo nõ potius igni
vel alij corpori dedit vel dabit virtutem.
Maxime cũ dignũ et iustũ sit apud ipsum
vt corporibus quibus culpabiliter et iniuriã
atque ꝯtumeliã creatoris se subiecerũt et hoc
ad delectationẽ subijciunt inuiti ad penã

ut in quibus et per que regem glorie benignissimum delectabiliter offenderunt in hiis et per hoc tristabiliter paciantur. Amplius quid iustius quam divine glorie congruentius quam ut hii qui neglecto creatore atque contempto servire cogantur corporibus ad supplicium suum et cruciationem qui corporibus servire quam creatori potius elegerunt.

Amplius manifestum est ex hystoriis et exemplis multis quod creaturis creator propter servicium dilectorum et electorum suorum auget vires et dat novas et ipsas etiam creaturas multiplicat contra naturam id est cursum nature solitum exempli gratia Si credere vis hystoriis et sterilibus mulieribus fecunditatem et sterilibus agris. Similiter oleum multiplicasse et farinam et panes et in multis aliis nature vires auxisse creatorem leges in eis. Quid igitur mirum si in servicium proprie iusticie aut virtutem adauget ignis aut novam ei tribuit. Non enim dubitatur credenti ac credentibus hystorias quin fortitudinem adauxerit bellatoribus suis pluries creator optimus. Non est igitur causa propter quam admirentur vel dubitent ignem talem creasse creatorem qui servire iusticie eiusdem sic possit in vindicandis scilicet eiusdem iniuriis et contumeliis

Qualiter corpora dampnatorum non consumantur aut corrumpantur ab huiusmodi ignibus.

De eo vero scilicet qualiter corpora dampnatorum non ita ledantur aut consumantur ab huiusmodi igne. aut mortem corporalem saltem non inferat sufficere tibi possunt exempla salamandre que vivit in igne et ignis pronominatus qui corpora non ledens animas intollerabiliter excruciat. Similiter et ventris strutionis exemplum qui ferro ignito non leditur. Nosti etiam de lateribus quibusdam. qui in igne quantumlibet existentes ab ipso non leduntur. Similiter audisti et de bitumine quo linita fuisse dicuntur arma amazonum que nec ferro nec igne soluuntur sed et simili bitumine porte caspie linite fuisse dicuntur. Nosse etiam potes experientia de pellibus et plumis salamandre que et si incense videantur ab igne et etiam ardere atque lucere nihil tamen lesionis ab ipso paciuntur. Sunt et alia innumera que ignem non timent Que si corpora huiusmodi hominum igne illo infernali mortificalia essent atque dissolubilia non esset usquequaque ibi pulchritudo divine iusticie cum non esset perennis pena eorum quam esse perpetuam necesse est ut per me in tractatu alio didicisti. Nec esset talis ac tanta qualem et tantam causam esse requirit divine iusticie pulchritudo et dedi tibi in hoc causas et probationes que omni intelligenti satisfaciant atque sufficiant

Utrum predictus ignis sola ymaginatione torquere sufficiat animas humanas exutas a corporibus

Et quoniam aliquis ex sapientibus christianorum atque doctoribus dixit quia ignis huiusmodi sola ymaginatione sui sufficit torquere animas humanas. bonum est scire que ratio ad hoc illum induxerit vel inducere potuerit. Non enim preter nuda vel negligenda sunt tibi dicta tanti sapientis. Dico igitur in primis quod tormentum quod anima humana patitur ab igne per corpus suum non est nisi vel in vi apprehensiva vel in vi motiva vel in ambobus. Quocunque autem modo se habeat in anima est huiusmodi tormentum cum omnis passio in paciente fit ex necessitate. Quia igitur ipsa anima substancia spiritualis est in ea impossibile est formam aliquam corporalem esse. Quapropter necesse est tormentum istud sive cruciatum sive dolorem seu quocunque alio nomine illam nomines formam spiritualem esse. Sed et in omnibus apprehensionibus corpalium et sensibilium similiter se habere oportet videlicet ut impressiones spirituales sint quare nec calor nec ardor est huiusmodi impressio tamen calere et ardere se dici anima que sic patitur. Non enim dubium est tibi quia anima humana nec calida nec frigida esse potest quoniam huiusmodi qualitates corporales sunt et in corporibus solummodo habent esse ardet igitur anima humana seipsa teste cum nihil caloris in se habeat. Vides igitur quia forma spiritualis eidem per corpus ab igne impressa cum nec ignis nec calor sit eandem tamen urit et ardere facit. ut ipsamet confitetur. Quid ergo mirum si sola ymaginatione ignis ardere sibi videatur et ardere se iudicet cum ipsa ymaginatio substancie anime vicinior sit quam sensus et solummodo spirituale sit quod per impressionem sensibilem ad eius substanciam venit et in eandem intrat. Quod si dixerit quia revera anima humana non uritur nec ardet. Sed hoc ei videtur propter fortissimam coniunctionem et unionem quam corpori

vnita est et inde est q sibi videtur et se iudicat pati qd ipm corpus patitur quia nō solum in corpore est sed corp⁹ vt multi ex phylosophis dixerunt potius in ea ⁊ hec continentia spirituali non ambitione corporali tūc reuertitur in id qd ante predixi quia nō se dolet ipa anima hmōi passionib⁹ tanq̄ suis ꝓprijs sed magis cōdolet tanq̄ alienis auferent igr̄ veritatem ac ꝓprietatem doloris ab animab⁹ humanis Quapropter et gaudiorū atq̄ delectationum contraria autem in eodem naturaliter habent fieri ex quo consequēs ē vt veritatem et ꝓprietatē hmōi ponant in corporibus ita vt expresse et aperte confiteantur corpa vere ac ꝓprie delectari atq̄ tristari q vsq̄ hodie nemo intelligentiu3 dixit Necesse igiť habent confiteri animas humanas vere gaudere vereq̄ tristari passionibus huius cum in ipis substancijs earum nulla sit omnino passio corporalis. Est quoniam species vel fantasma vel similitudo seu quocunq̄ alio modo nomines cum fuerit in vi apprehensiua mouet etiam motiuam. Necesse est vt ipsa species in motiua virtute imprimat huiusmodi passiones que dolores et gaudia vocātur. Sicut ⁊ aristoteles dixit in libro ď anima quia delectabile ymaginatiuū mouet desiderium. Et si species eque fortis esset in vi ymaginatiua vt est in vi sensitiua cū sensibile sentitur minor esset impressio in vi ymaginatiua q̄3 in sensitiua. Et hoc manifestum est in hominib⁹ fortis ymaginationis quia non minus delectantur ymaginando quedam visu delectabilia q̄3 delectarentur videndo propter quod et quidem notus mihi non curabat videre hastiludia dicens se longe amplius delectari in ymaginando ea q̄3 delectaretur videndo. Ego etiam vidi homine3 qui solo aspectu medicine mouebať quociēs op⁹ erat motu expurgatō is. Quid igitur mouebat eum sic. q esset apud eum nisi species ipius. id est similitudo impressa in anima eius. cu3 nec substancia medicine nec sapor aut odor ipius apud ipm esset s3 sola species vt dixi. Certum etiam tibi potest esse si expimentari volueris quosdā viros delectari aspectu mulieris vt amplexibus nisi forte quantū minus ē fortis ē apphensio que solo visu fit q̄3 que tactu ꝓpter qd non dubitandū est. quia si remanerent similitudines in organis visus eque fortes absente siue remoto visibili eq̄lis fortitudinis passiones delectatiōis et tristicie ex inde ꝓcul dubio sequerētur. Videri igr̄ et hus merito potuit illi tāto viro q species fortis hoc est fortē faciēs apphensionē instabilē aut molestibile3. Silr̄ ⁊ delectabilis p se sufficiat efficere delectationes ⁊ tristicias gaudia ⁊ cruciat⁹ in animab⁹ ⁊ harū passionū quātitates erūt iuxta quātitates fortitudinū huiusmodi specie3 et rerū quarū species sunt. hoc aūt ē dicere q̄ q̄n to fortior erit apprehensio quātoq̄ forti⁹ ipm apphensum hoc ē magis delectatiuū vel magis tristatiuū tāto erunt delectationes et tristatiōes maiores ex illis Amplius. manifestū ē de somniantib⁹ q̄m interdū somniāt se ardere ⁊ eē in igne et cruciātur intollerabiliter tanq̄ in veritate ardeant quare quoniā veritas ⁊ substancia ignis apud eos nō ē. s3 sola species ignis vel in fantasia vel ymaginatione eorū est.

Manifestum est eos cruciatum hmōi ardoris a sola specie ignis pati. Eodē modo se habet et de somniantibus se tenere et contrectare poma aurea vel argentea ⁊ et lapides p̄ciosos. Manifestum enim est quia nihil huiusmodi reru3 apud eos est sed sole species aut fantasmata in animabus delectantur aut dormientes speciebus aut fantasmatibus huiusmodi tanq̄ ipsarum rerum veritate quare necesse ē vt ⁊ possibile sit eos contrarijs somnijs contristari. Verbi gratia ablatiōe vl̓ alio modo hoc est si somniant auferri sibi p̄nominatas diuicias vel alias sibi depire. et forsitan fiet hoc in eodem somno quo prius somniabat se possidere eas et tenere manibus et post modicum sibi auferri. Non est igitur mirū si vir ille sapientissim⁹ dixit sola apphēsione ignis aīas hūanas solutas a corpibus et absq̄ veritate et substācia ignis posse torqueri Qꝫ si dixerit qs q nō posset esse tm̄ tormentum a sola ymaginatione ignis preter veritatē ipius atq̄ substanciam quantum esset cum veritate et substācia ia rn̄di ei sup hoc q si p̄sentia et verita signis nō addūt apphensiōi nō addēt tormēto hoc ē si nō augēt illa nō augebunt illud. Declaratum etiam est tibi p hoc quia non solum ardoribus huiusmodi possibile est creatori cruciare animas quas voluerit per solam imaginationem vel intellectum. Sed etiam omni genere tormentorum et hoc est q̄m possibile est ei

iuxta omnipotentissimam virtutem eius
pingere vel describere in vi ymaginatiua
horrificas omnes atq; fortissimas species
omniũ generũ tormẽtorꝫ. Q̃? si qs inferat
ergo superuacue creatus ẽ ignis huiusmo-
di Respondeo quia multe sunt vtilitates
ipi? q̃rũ vna ẽ vt et corpalit̃ ꝛ vere torq̃at
corpa animarꝫ hmõi ꝛ etiã animas ipas.
Amplius. Cum ipe sit deus veritatis
et veritas non decet magnificentiã glorie
ipius vt vtatur mendacijs somniorꝫ. Ter
cio q̃a motus somniandi tm̃ ardores nõ
satis deterret et homines a vicijs ꝛ pecca
tis cum paucissimi intelligere possint ani
mas posse vel somnijs vl' suppliciorꝫ ima
ginationibus cruciari. Nec dubites omni-
potenti creatori multos eẽ possibiles mo
dos vindicandi in hostes suos nec om̃es
vel mihi vel alijs hominibus esse notos.
ſ J qs autẽ querat an solus ignis
in inferno sit an etiã alia corpora
reminisci debes quia poete posu-
erunt ibi flumina ꝛ paludes vt letheũ flu
men ꝛ cochiton ꝛ stigẽ paludẽ forsitan au
tem hoc per metaphoras platonicas dicẽ
tes. Lex vo et doctrina sarracenorꝫ ponit
ibi arborẽ adachũ amarissimi fruct? tãq̃
ibi possit arbor aliqua viuere et fructifica-
re disputare autem circa omnes fabulas
siq; deliramenta et figmenta insipientiũ
nõ tam laboriosum ẽ q̃ etiã superuacuum.
Doctrina vo xp̄ianorũ cui in parte cõcor
dat doctrina hebreorum licet fabulis im-
possibilib? et incredulissimis refertissima
habet q; in inferno sunt aque gelidissime
Sed neq; aque ille neq; ignis infernalis
sunt p omnia earundem maneriẽꝫ quarꝫ
ignes et aque que sunt apud nos. q̃a nec
ignis ille extinguibil' est nec aque ille con
sumptibiles ꝛ forte nec calefactibiles ꝓpt̃
longissimã igr̃ corporum infernalium ad
corpora huiusmõi mũdi superioris q ẽ su
pra ipm infernũ dissimilitudinem atq; di
stantiam ignorãtur ex parte magna qua-
litates eorum habet autẽ admirationem
magnam et questionem dubitabilem an
infern? totus modus plen? sit. an sit apõ
ipm vacuum et de vacuo iam alibi didici
sti an possit esse. Similiter et de quãtitate
ipius. Si enim iam totus plenus ẽ corpo
ribus suis. qualiter intrabunt in ipum pe
ne innumerabiliuꝫ hominũ corpa et fere
sola pars totius humani generis modica
seorsum saluabitur. Necesse igr̃ ẽ vt ignis
et aqua qui ibi sunt exeant p maiori sui
parte et dent locum perditorum hominũ
corpib? aut vt rarefiant. inextimabiliter
autem vt secum simul capiant corpa p̃di-
torũ et de hoc quidem et de alijs que cir-
ca hoc sunt loquar in sequentibus.

Incipit secunda pars prime partis de vniuerso. De eternitate.

f Equif ea que precesserit inuestigare de ipo vniuerso an nouuz sit an antiquū. qꝫ est dicere an tpale an eternale siue eternū. Secūdo de cura ꝛ gubernatione qua gubernari dicif a multis et creaturarū ab ipo creatore. licet a multis contradicatur. Tercio an status iste sit ei ppetuus status scꝫ in quo ē. an finē habiturus ꝛ etiā quē finē siue immutatō ēꝫ. vtꝫ in melius an deteri⁹. ꝛ de ipa nouitate vł de statu quē habitur⁹ est. an sit ei futura perhēnis. an iterū habitura finez. an hoc debeat ire in infinitū. sicut aliqui opinati sunt. Et de ipo genere hūano quē statum habiturum sit tam scōm animas ꝙ scōm corpa hūana. Et qm̄ hec oīa ꝑcedit inuestigatio ꝺ ipsa eṫnitate ꝑſcrutabor i pmis de ipa. Similiter de seculo et seculis et de seculis seculorum atqꝫ de seculo seculorū.

f Lito igitur quia opinati sunt quidam eternitatez aliud non esse in essencia ꝙ tempus. Unde et diffinierunt tempus esse partem eternitatis et isti fuerūt ytalici. Scōꝫ eos igif nō differt eternitas a tempore nisi ꝑm tempus totū a parte sua. et sicut mai⁹ tempus a minori. Scōm eos etiā eternitas non precedit tempus. imo si vere pars est eternitatis tēpus naturaliter ꝑcedit eternitatē. oīs eī pars prior suo toto est. quoniā quedā causa ipsius. Amꝑ. sicut ante eternitatez nihil fuit vel esse potuerit. sic nec ante totuz tempus. Amplius. Nemo vnꝙꝫ posuit eternitatem nisi infinitaz. quare añ eternitatem nihil fuit. Si eñ aliqd ante eam fuit vel ꝑcessit eam alio medio vel nullo. tu eñ scis. quia diem crastinā ꝑcedit dies hodierna. et nox tota que media est inter istos duos dies q̄re si ꝑcessit eam alio medio illi medio quasi contigua erat eternitas q̄re finiebatur siue terminabaf ad illud. Erit ergo scōm hoc finita eternitas ꝛ habens terminū sentēcie scilicꝫ illius medii quemadmodū dies crastina terminū habet inicialem finē noctis imminentis. Si vero ꝑcedit eam sine medio. tūc terminatur ex necessitate eternitas ad illō. quēadmodum dies crastina ad noctē ꝑcedentem in ipm. quare modis omnibus sequetur ex huiusmodi positione eternitatē esse finitam. Manifestum aūt est qꝫ oēs diffiniūt eternū qō nec habet ꝑncipiū neqꝫ finem. ꝛ intelligif ꝑncipum et finē durationis siue permanentie sue. Similiter ꝛ eternū dicunt homines cōmuniter qꝫ nec incipit nec desinit eē quare eternitas infinita ē ꝑm ꝯmunem intelligentiā hominū. Dico insuper qꝫ eternitas impartibilis ē prius ꝛ posterius cum eñ eternitatis eē ꝑmanēs sit. imo ipa eternitas ꝑmanētia interminabilis ꝛ ex vtraqꝫ parte infinita permanenna aūt et fluxibilitas contraria sunt. ergo nihil fluxus ē in eternitate nihil fluens. q̄re nec ꝑus nec posterius est in ea. Amꝑ. Quid est tꝑus nisi fluens esse ꝛ nullo mō ꝑmanens id ē sed nihil sui ꝑmanēs i actu vel potentia. Si eñ aliqd temporis ꝑmaneret iam nō eēt illud vel tempus vł pars tempis. cum eē corpis nō sit nisi fluere ꝑm totū fluere irreceptibiliter ꝛ inestimabilif. Quare eē eternitatis ꝑmanere est influxibiliter. Amꝑ. indesinētia cadit in diffinitionē eternitatis. Eternū eñ est vt predixi ꝑm intellectū omniuz nec incipiens nec desinens. Desinentia vō essencialis est tēporis sicut est fluere in tꝑe non ē nisi cōtinue cadere in nō esse. cadere autem in nō esse nō est nisi desinere. quare desinentia eēncialis est temporis. indesinētia vō eēncialis eternitatis tēpus igf ꝛ eternitas eēncialiter ꝯtraria sunt. q̄re sicut ꝓꝑū ꝛ essenciale est tēpori fluere vel desinere. ita eternitati permanere et stare. Qꝫ si dixerit qꝫ eternitas ꝑm totū est ꝓꝑium stare. sed ꝑtibus eēnciale fluere. destruif hoc duobus modis. Primū qꝫ eternitas ꝑm ipm totuz ē onomerū sicut et tempus. et ꝓpter hoc si fluere vł desinere est essenciale alicui ex ꝑtibus erit essenciale et toti. quare nec actu nec ratione separabif fluere vel desinere a tota eternitate sicut nec ab aliqua partium eius. Quare totā eternitatē necesse est ꝯtinue desinere et cadere in nō esse. Et attende quia ista positio est quēadmodum si quis ponat aliqō totū albū et quālibet eius partē nigrā aut ecōuerso. Secūdus mod⁹ destructionis ē ex hac radice. qꝫ nihil recipit in se cōtrariū eēncie sue. Est aūt tempus fluxus cōtinuus irretinibilis quoniā eius eē est fluere cōtinuo et irretinibiliter. Eternitas aūt ecōtrario stabilitas cōꝫ

tinua et influtibilis quoniã eternũ est sta bile continuũ influxibiliter q̄ ẽ dicere in- deminibiliter. essencia igr̃ eternitatis cõtra ria est fluxibilitati et desinentie. Non reci pit igr̃ illã vel in se vel in partibus suis cũ essencia ipius ab essencia parnũ contrari- etate diuersari nõ possint. Jam igr̃ decla ratum est tibi per hoc temp⁹ nõ esse eter- nitatem nec partẽ eternitatis ꝛ in eternita te non posse esse p̄us neq; posterius scdm̄ successionē aut fluxum siue desinentiam Quare esse eternitatis totum simul est nõ tñ q̄ simul comitãtia tẽpali sed abnegatio ne prioritatis et posterioritatis. quẽadmo dũ si dicerem q̄ in ea nihil ante. nihil p⁹. Declaratũ etiã est tibi ipsam esse infinitaz et interminabilem ex vtraq; parte hoc est nec habere p̄ncipiũ. nec habere finẽ. Siĉr nec hr̃e p̄mũ nec habere vltimũ. et ꝓpter hoc nec habere mediũ. Ubi eñ ẽ mediuz in duratione necesse est eẽ p̄us et posteri⁹ ꝛ successionis ordinẽ. quare simplicẽ ꝛ im- partibile necesse est esse eternitatẽ hocaũt sequũtur multe questiones. Prima est cũ eternitas sit impartibilis. tempus autem infinitũ partibile est igr̃ eternitas ad tem pus quẽadmodum ipm̄ nũc impartibile ad totũ tempus. Quare tempus ẽ i infini tum maius q̄ȝ eternitas. Nemo autez du bitauit vsq; hodie. quin eternitas sit ma- ior in infinitum tempore. ꝛ quia temp⁹ in fra eternitatem est ipm̄ eñ ꝛ p̄cedit eterni tas et sequit̃. Si enim cessaret tp̄s p⁹ ipm̄ eternitas. hoc est dicere. si desineret esse tẽ pus. Similiter si cepit tempus ante ipsũ fuit eternitas.

a Tende igr̃. q; ipse creator benedi- ctus simplex ꝛ impartibilis et tñ ẽ infinitus et immensus amplitudi ne sua ꝛ immẽsitate omnia inter se ꝯtinẽs et circũdans. Qua autẽ amplitudine ꝛ cir cũspectione omnia circũcludit et circũscri bit intra se. ꝛ claudit omnia atq; continet Manifestum est qa in corpali. Atten- de et aliud exemplũ. quõ species que in se impartibilis ẽ corpaliter id ẽ ſm longuz ꝛ latũ et altũ. Sic et linea amplitudine ge neralitatis que vtiq; spũalis amplitudo ẽ Continẽtia ẽo corpali nõ ꝯtinet nisi ptes suas. Alio ẽo mõ cõtinet pũcta que in ea sunt ad quarum nullũ habet in quãtitate cõparationẽ ꝓportionalem. et ꝓpter hoc verissime dicit̃ in infinitũ maior q̄ȝ eoꝝ. hoc est sup omnẽ ꝓportionẽ cũ sit ad vnũ quodq; ipoꝝ plus q̄ȝ dupla p̄lusq; tripla ꝛ ita i ifinitũ. Uerissime igr̃ dici potest ex eis que iam dixi tibi q̄ indiuiduũ ẽ in ampli tudine speciei Sic punct⁹ in linea et hoc ẽ quoniã nũerus indiuiduoꝝ infinit⁹ est. quare amplitudo speciei potẽcialiter infi nita ẽ q̄ntũ ad indiuidua. Nõ eñ cõtinet amplitudo tñ eius proportionaliter indi uidua que sũt in actu. imo quecũq; eẽ pos sũt et qbuscũq; ratio ipius potest cõpete- re. qđ ẽ dicere q̄ nõ ẽ limitata hec species homo vt continere non possit nisi indiui- dua que sunt vel que fiunt vel que futura sunt quasi opteret capacitatẽ eius et am- plitudinẽ dilatare si placeret creatori plu- res homies creare q̄ȝ apđ se statuerit aut angustari si pauciores ei creare placuisset Omni qppe intelligẽti manifestũ ẽ in am plitudine speciei in se virtusq; immutataz penitus ꝑmanere. Et ꝓpter hec exempla auencebron licet laudãda sint ꝛ intellectũ post admiratia nõ tamẽ ita ꝓpa sunt ꝛ cõ uenientia materie de qua agitur hic. Dixit eñ idem phylosophus q̄ mũdus sensibi lis siue sensilis ẽ in ipõ ec vniuersali quasi diceret in altitudine vel amplitudine entẽ ꝛ accipias ens cõmune ac generale tanq̄ȝ cõmune omniũ. In illa amplitudine cõi tatis ipius ẽ mũdus sensibilis tanq̄ȝ naui cula in medio maris aut tanq̄ȝ auicula in medio aeris. Non eñ dubitandũ ẽ quin ꝛ mare finitũ sit ꝛ aer ꝛ q̄ finitũ nõ potest ꝯtinere infinita eiusdẽ quãtitat' hoc ẽ quã titatẽ eiusdẽ generis cum ipõ ꝛ ꝓpter hoc mare quãtũcunq; sit nõ potest cape naui culas infinitas quãtũcũq; ꝑuas. Similit̃ neq; aer auiculas. Declaratũ eñ ẽ tibi ali as q; nullũ finitũ aggregatũ eẽ potest ex i finitis tantis sui generis qđ est dicere. nul la quantitas ex infinitis cubitis ei digitis Quare manifestũ est. quia quecũq; naui cula quãtũcunq; ꝑua in mari existente de trahitur amplitudini maris capacitate ipi us nauicule quantũcunq; parue. Quare manifestũ ẽ certũ eẽ numerũ ꝛ determina tũ vltra quẽ nõ posset cape etiã vnã naui culã vel medietatez vnius de nauiculis in telligo equalis quãtitatis. Necesse igitur essꝫ ipm̄ dilatari ꝛ additionem fieri supra amplitudinem eius. Si maior numerus nauiũ in ipm̄ mittendus eẽt. De amplitu dine aũt speciei ꝛ generis declaratum est tibi alter esse.

d Ebes etiam scire q; quãtitates nõ

sunt ꝓportionaliter compabiles que nõ
sunt eiusdẽ generis et qbus non est vnus
modus mensurãdi et ꝓpter hoc eternitas
et tempus nõ sunt adinuicez compabiles
Quapropt̃ amplitudo corpalis et ampli-
tudo spiritualis nullã habent adinuicem
ꝓportionẽ amplitudinẽ nanqȝ corpalem
facit multitudo partiũ et aggregatio am-
plitudinẽ vo spũales vnitas ꝛ simplicitas
et hec ẽ causa ꝓpter quã creator altissim⁹
et benedict⁹ ẽ in vltimitate amplitudinis
sicut ẽ in vltimitate simplicitatis ꝛ imptibi
litatis et quis ẽ ordo simplicitatis et imp-
tibilitatis. idem ẽ ordo amplitudinis spiri
tualis et capacitatis Sicut faciã te scire in
tractatu sequẽti huic q erit de substancijs
spiritualibus et abstractis. Quia igr̃ am-
plitudinẽ seu latitudinem seu longitudi-
nem in eternitate facit stabilitas in tempe
vo fluxus seu fluxibilitas. Impossibile ẽ
compalia esse ꝓportionaliter eternitatẽ ꝛ
tempus. p hoc enim ꝙ stat inchoabiliter
et indesinibiliter. non habet p̃mũ neqȝ vl
timũ ꝛ ideo nec p̃us nec posterius nec me
diũ. tempus econtrario se habet p hoc ꝙ
fluit irrenuibilit̃ ꝛ hoc ip̃m facit in ea sim-
plicitas. Simplicitas em̃ ꝓhibet eam ab
aggregatione ptium et ordine ipartum. q̃-
re ꝓhibet eam habere p̃us et posterius ꝛ
ꝯsequẽter p̃mũ et vltimũ. Iuxta hanc viã
sciendũ tibi. qa tempus locus et numer⁹
improportionales sunt adinuicẽ. neqȝ em̃
vere dicere ꝙ aliqs numerus ẽ maior ali-
quo tpe aut ecõuerso. Similiter neqȝ tem
pus loco aut locus tempore. et ridẽde sũt
huiusmõi locutiones sophystarũ ꝛ ꝯpati
ones qbus dicitũ hora vel aliam ptem tẽ-
poris maiorem esse vel minorem vel eq̃lẽ
miliario. Uidi autem tẽpe meo doctores
gramaticos q sic loquentes vel grãmatice
loqui dicerent. Debes etiã scire qa de ver
bis ꝙ maxime cõgruit eternitati ẽ verbũ
essendi standi. Sil̃r ꝛ pmanendi et hoc in
p̃senti tpe soltũmõ fuisse em̃ vel fore stetis-
se vel staturã esse pmãsisse aut pmansuraȝ
eẽ nõ ꝓpe ptinẽt ad ea. et causas sup hoc
iam p̃dixi. ꝛ in libris ꝓphetarũ cũ de crea
tore loquẽ̃ ipi ꝓphete inuenies sepe ꝙ est
vel es ad ip̃m vel de ipo dicitũ. Raro aũt
de eo dicũ̃ aliorũ temporũ vba quãq̃ȝ ꝛ ir
rationabiliter de eo dici possint. [illegible]
terptationib⁹ ꝛ expositionib⁹ q̃s [illegible]
dicisti. aristoteles aũt dixit lineã curu[illegible] ꝛ
neã rectã incõmensurabiles eẽ. causam vo

ꝓpter quã hec dixit. qa nõ ẽ eis idem mo
dus mẽsurãdi ꝛ hoc ẽ qm̃ linea recta men
surat̃ fm distantiã extremitatũ suarũ ab
inuicẽ. Maior em̃ linea recta d̃r q̃ȝ alia cu
ius extremitates mag̃ distãt ab inuicem
Nõ em̃ idẽ modus mẽsurãdi linee curue.
Alioquin omnis corda essȝ equalis arcui
suo et econuerso.

r Euertar aũt adhuc ad imptibilita
tẽ eternitatis ꝛ dicã qa ppetuitas
videt̃ eẽ medietas eternitatis ha-
bet em̃ medietatẽ rationis ipius. Cum eniȝ
eternũ sit ꝙ nec habuit p̃ncipiũ nec habi
turũ ẽ finẽ. Medietas isti⁹ rationis ratio ẽ
ppetuitatis. Eodẽ mõ si dixeri͛ qa vnũqȝ
qȝ ẽ inchoabiliter ꝛ idesinibilit̃. Indesini
bilitas idẽ ẽ ꝙ ppetuitas q̃re videt̃ eẽ me
dietas eternitati͛. Amp. durationis eter
ne accipe mediũ vel medietatẽ. ppetuitas
ẽ medietas isti⁹ durationis. Tãta em̃ ẽ du-
ratio q̃ nõ incepit et terminat̃ in hoc nũc
p̃senti. quãta ẽ duratio q̃ icipit ab eodeȝ ꝛ
nũq̃ȝ finiet̃. q̃re p̃sens nũc diuidit totã du
rationeȝ q̃ nec icepit nec finitẽ̃ a ẽ in duas
istas ptes equas. Et in vtraqȝ istarũ ẽ me-
dietas ẽ toti⁹. Scitote ergo qa duratio dr̃
duab⁹ intẽtionib⁹. Una naqȝ intentiõe dr̃
temp⁹ vite seu pmanẽtie siue existentie ali
cui⁹ rei ꝛ ẽ mẽsura vniuscuiusqȝ eorũ ꝛ nõ
congruit verbũ durationis fm intentionẽ
istã nisi in tpe existẽtib⁹ hoc ẽ eis quo eẽ
vel actiões fluũt cũ tpe. Sic eẽ motus flu
it cũ tpe. Sil̃r actiones celestiũ corporũ si-
militer passiones ꝛ opationes naturaliũ
ꝛ vite etiã multorũ aialiũ cũ tpe fluũt. ꝛ sic
se hȝ de oib⁹ q̃ inceperũt in tpe vel ex tpe
Oia em̃ hmõi nũerant̃ a tpe vel fm eẽ vl̃
fm actiones ꝛ passiões suas. talia igr̃ sũt
oia mobilia ꝛ alr̃ mutabilia ꝛ de pennib⁹
dico id ẽ quorũ eẽ nõ ẽ desinibile qa ꝛ fm
eẽ suũ mensurat̃ a tpe cũ a tpe p̃ncipit ter-
minet̃ ipe. licet em̃ nõ finiat̃ eẽ eorũ in tpe
tũ mensurat̃ a tpe. licet a tpe nõ finito si tẽ
pus debeat eẽ ifinitũ. De hoc ei questio ẽ
p̃ime difficultati͛ ꝛ nõ ẽ dubiũ. qn q̃dam
mẽsuratio tpalis sit talis imẽsitati͛. Quo-
dãmõ ei mentit̃ lineã q dic eã finitã in ser
[illegible]nitã ad punctũ. et ꝓpter hoc ppetuitas
[illegible]uedã mẽsura ẽ ꝛ si aliq̃ corpa ifinita eẽnt
vel aliq̃ linea ifinita ex altera tñ pte finita
no incõuenienter diceret̃. Infinitas huius
mensura eẽ linee talis nec videtur eẽ aliq
ratio si finita mensura mensurat finitum
quin ꝛ infinitũ i finita. Si infinitũ ẽ aliqd

in quocunqꝫ genere q̄ntitatis. Quemadmodū ſi qs diceret ꝙ queadmoduꝫ ſi qs dicat ꝙ decem puncta numerat numerꝰ finitus ſcꝫ denarius ⁊ mille millenarius ⁊ ita de ſingulis alijs nūeratis et numerus. Eodē mō puncta infinita et innumerabilia numerat infinitus numerus et ſermo autenticus et ſanctus habet ꝙ numerus annorū dei ineſtimabilis. Uerū quoniaꝫ deeſſe huiuſmōi ſubſtanciarū nihil omnino fuit cum tpe ſed totum eſt integrum et illeſum ꝑ omnia in quolibet nunc ipiꝰ tēporis nō ꝓprie eorum eē dicit̄ eſſe in tempore. queadmodū em̄ qḋ totuꝫ eſt in vno puncto loci non ꝓprie dicit̄ eſſe in toto loco. Similiter neqꝫ ꝙ eſt in parte loci non ꝓp̄e dicitur eſſe in toto loco. ſed magꝭ ſua excedens. queadmodū nec locus alicuius dicit̄ niſi ꝙ ipm̄ ꝑaſſe continet. maior ꝟo locus dicit̄ locus ipſius ꝙ non ipm̄ totuꝫ nō implet. Sic anime huane nullomodo noſtre dicūtur eſſe in tpe qḋ eſt minus duratione earū aut maius. et eſſe earū in corporibus ꝓculdubio eſſe tpale hoc ē a tpe menſuratū cum iniciū habeat et finem in tempore. Similiter actiones ⁊ paſſiones quas agunt in corpibus et ꝑ corpa tempe menſurabiles ſunt et menſurant̄. De eſſe ꝟo eius apud ſe hoc extra corpus non eſt queſtio. ſi in eo ſtatu actiones alique ſunt et vel paſſiones licet ſpūales qn tempore et puncto tempis menſurent̄. Si em̄ ſubito et durationem nullā habētes. Manifeſtū eſt quia puncto tpis menſurantur Si ꝟo ꝑmanent. ſed finem habent cū certum ſit eas incipe. manifeſtū ē eas tempore menſurari. Qꝰ ſi finem aliq̄ earū nō habent erunt infinite ſcḋm durationem ⁊ hoc a pte futuri. ex alia eniꝫ pte finite ſunt cum incipiāt ⁊ ꝑncipiū habeant in tempe. Si em̄ tempus īfinitū eſt cuꝫ tempꝰ eſſencialiter menſura ſit erit menſura infinitarū taliū ſcilicet que in tpe incipiunt et tempore finiūtur. Manifeſtum em̄ ē quia augmentum quantumcunqꝫ ſit non mutat eſſenciam eius in quo eſt aut ſpeciem. niſi in hꝭ ſolis que determinatā habent eſſenciam vt numeri quorum vnuſquiſqꝫ determinatam habet eſſenciam. Et ideo additione et detractione etiam vnius vnitatis ſm ſpeciem diuerſantur hora ꝟo nō videtur ſcḋm eſſenciam qua eſt tempꝰ alterius ſpeci eſſe q̄ꝫ dies. Licet poſſet dici forſitan alia ſpecies menſure vel quātitatis ⁊ ꝓpter hoc determinationem. Sicut cubitus et duo cubiti diuerſe ſpecies menſure ſunt. ꝓpter manifeſtam determinationem qua exijt altera ab altera. eſſe eniꝫ temporis vt ſupra dixi nihil totum ē fluere ⁊ in hoc non differt dies ab hora vel econuerſo. Sed reuera determinationibus differunt. et hec eſt intētio mea in hoc et determinatio iſta eſſencialis eſt quantitati per modū quo quantitas eſt. De tempore vero an ſit infinitum an ſit finem habituruꝫ apud ſapientes queſtio eſt Ariſtotelꝭ. nam qꝫ viſum fuit vel habuiſſe iniciū neqꝫ habiturum finem. ⁊ de hoc erit perſcrutatio ubi ſufficiens in ſequentibus in quo ꝟo via nunc ſum. Qꝰ autem querebam in precedentibus videlicet an perpetuitas eſſꝫ dimidiata eternitas. Jam dixi tibi ꝙ non ē nullomodo partibilis eternitas ſed reuera. ſi tempus eſſet iuxta opinionē Ariſtotꝭ Sine ꝑncipio ſcꝫ ⁊ ſine fine reuera ꝑpetuitas eēt dimidiū temporis ex vtraqꝫ parte infiniti hoc autem dici non equiuoce poteſt eternitas. Jam enim pateſeci tibi cōtrarietatem manifeſtam inter eternitateꝫ et tempus ex quo apparere tibi poteſt. qꝛ qui dixit tempus partem eē eternitatis vocauit totū tempus ſcilicet infinitū eternitatē ꝓpter qḋ in ratione ſeu diffinitiōe ſua non eſt locutus de illo. ſed de ptibꝰ determinatis ipſius ⁊ ideo cum dixiſſet. Tempꝰ eſt pars eternitatis adiunxit cuꝫ anni menſura diuturniqꝫ circa ꝯmenſuratiōeꝫ. Reuertar autē ad ipſam eternitatem ⁊ dicam quia ipſa eſt contraria tpi ſicut oſtēdi tibi iam ⁊ quia ipa impartibilis ē partibilitate cōmunitatis ⁊ quia ipa circūdans tempus et tpe maior abſqꝫ comparatione ꝓportionali. Deinde dico quia ipſa ꝓpria creatoris benedicti atqꝫ ſublimis. om̄e em̄ aliud cepit et fuit poſtq̄ꝫ nō fuit qḋ ē dicere quoniā aliud habet eē poſt non eſſe. et hoc faciam te ſcire in ſequētibus poſt pauca. Solum em̄ eē creatoris eſt neceſſe per ſe ex omnibus modis ſuis. omne autem aliud eſt poſſibile eſſe ꝑ ſe ⁊ nō neceſſe eē imo eſt ceſſans eē quantū in ipo eſt. et ꝓpter hoc recedit et reuertit̄ in non eſſe q̄ntum in ipo eſt niſi retineatur ꝑ creatorem qḋ eſt dicere ꝑ ipm̄ neceſſe eē per ſe.

d Eterminandum autem eſt. ac ſtudioſe perſcrutandum de ipa eternitate quid ſit eiꝰ eſſe videlicet an eſſe ipſius creatoris an aliud ab illo an pti

natio. Q̄ si dixerit quia cum ipm̄ esse
creatoris. Qualiter igitur erit ꝯtraria tem
pori esse quippe creatoris non habet con-
trarium neq̄ oppositū neq̄ non esse. Si-
cut iam te scire feci in alijs. Si vero dixe-
rit quia esse eternitatis est aliud ab ipso eē
creatoris cepit igitur eternitas cum omne
aliud ab ipso ceperit. vel quia nondum il-
lud declaratum est dicam. quia eternitas
est ad minus possibile esse in seipsa. ⁊ pro-
pter hoc desinibilis et cessans abesse quā
tum in ipsa est. Jam autem transiuisti hec
vbi dictum est quia nihil recipit contrari-
um suum vel essencie sue. Non enī est ni
gredo dealbabilis vllo modorum nec fri-
giditas calefactibilis nec ipsa indesinibili
tas desinibilis. Si vero dixerit quia eter-
nitas est cōtinuitas essendi erit eadē que-
stio. Q̄ si quis dixerit quia ips est priua-
tio inceptibilitatis et desinibilitatis cū cō
stet p̄uationez nihil esse tunc consequens
est et concedat eternitatem nihil esse. ⁊ ne
q̄ etiam posse esse ꝙ multofortiꝰ de tem-
pore verisimile cum totum p̄teritum tem-
pus iam non sit et totum futurum nec dū
sic medium vero nulla particula tempoꝝ
sit. Q̄ si dixerit quis ꝙ eternitas ē sta-
tus creatoris vel stabilitas qua stat in esse
suum in inceptibiliter et indesinibiliter. et
per omnem modum influxibiliter non ef
fugiet per viam istam. Eedem enim que-
stiones sunt de statu et stabilitate. Dico
igitur quia eternitas non est nisi esse crea
toris aut creator ipse. sed nō eternitatꝭ pluꝰ
dicit q̄ esse ipsius videlicet p̄uationes inci
piendi et desinendi. Similiter ⁊ fluxus at
q̄ mutationes et hoc tam actu q̄ potēcia
q̄ reuera esse creatoris sequūtur multe p̄-
uationes huiusmodi quibus vtcunq̄ in-
sinuat̄ nobis gloria et magnificētia ipiꝰ.
Q̄ si dixerit quia indesinibilitas non est
pura priuatio sed est fortitudo et firmitas
ipsius esse creatoris ꝓhibens ab eo defini
tionem et inceptionem ⁊ actu et potentia
non est dicendum. ꝙ huiusmōi homo er
ret sed de fortitudine huiusmō i et firmita
te restant eedem questiones que de eter-
nitate precesserunt quare non effugiet qn
reuertatur in idipsum ꝙ dixi videlicet qa
et eternitas et indesinibilitas ⁊ cetera hu
iusmodi non significant nisi esse creatoꝝ.
Sed vt ꝓhibitum ab inceptione ⁊ defini
tione et fluxu et mutatione. Siue autem
dicas esse sic ꝓhibitum. siue esse cum hu-
iusmodi ꝓhibitionibus non refert et eter
nus et eternitas non differunt. Sicut de-
us et deitas et non dubitat aliquis intel-
ligens quin deus sit sua deitas et ecōuer-
so. Sic eternus deus et eius eternitas res
vna sunt. Licet igitur abstractiuum videa
tur nomen deitatis nō est ita abstractiuū
nec aliquid delinquatur de significatione
nominis concretiui ꝙ est deus. imo totū
significet ꝙ hoc nomen deus nisi forsitā i
alia significatione. Q̄ si abstraheret no-
men eternitatis solas p̄uationes a signifi
cato huius nominis eternus tūc ꝓculdu-
bio significaret res que nō essent que pri-
uationes tm̄ ⁊ verum significaret ista ora
tio eternitas nihil est.

P Ost hoc autem conueniens est vt
inquiram de sermonibus cōmu-
nibus quibꝰ dicunt homines om
nia et presentia ⁊ futura ⁊ preterita esse in
eternitate. Simul presentia ⁊ etiam simul
videri ac simul eisdem essent. Et quid sit eē
in eternitate necnō et comparationē eter-
nitatis ad tempus vbi ⁊ ponaz ymagina
bile comparationis ipsorum adinuicem.
Primum igitur inquirā vtrum eternitas
p̄cessent ⁊ quantum et qualiter. Dico igiť
aut eternitas p̄cessit tempus aut non p̄ces
sit. Si non precessit eadem ratione nec p̄-
secutus est tempus quare simul incepit cū
tempore et simul desinet et erit equalis eı-
dem ⁊ erit finita si tempus finitum est. Si
vero infinitum non erit maior eternitas
q̄ tempus cuz nec prius fuerit nec post fu
tura sit Si vero precessit tempus aut pre-
cessit eā tempore siue parte temporis aut
parte sui autem se tota et tempore quidez
non potuit ipsum p̄cedere cum nullū tem
pus fuerit ante totuz tempus. precessit igi
tur tempꝰ eternitas vel se tota vel aliqua
parte sui. Manifestuz autem est quia
non parte aliqua sui p̄cessit ipsum cuz par
tem non habeant quare precessit eam to-
ta se. quemadmoduz dicitur ꝙ linea que
libet tota se maior est quolibet puncto. ꝙ
si verum est tota igitur eternitas fuit ante
tempus ⁊ tota precessit ipsum. quare po-
stea nihil de eternitate vel fuit vel futuruz
est. Amplius. Si tota eternitas preces
sit tempus eadē ratione tota sequeť ipm.
quare tota futura est post ipsum. nihil igi
tur de ea vel est modo vel fuit ante.

Amplius. Ipsum esse temporis cepit
et habuit p̄mum sui eius non esse anteq̄

esset tempus aut erat perpetuum. aut erat eternum. et eternum quidem dici nõ potest fuisse cum sit terminatum siue finitum in ipsa creatione primi instantis totius temporis. Perpetuũ vero dici non potest cum non inceperit quoniam desierit deest igitur hic prima nominatio. Dico igitur quoniam non esse temporis econtrario se habet perpetuitas. perpetuũ autẽ habet inceptionem sine desinitionem. nõ esse vero temporis desinitionẽ sine inceptione et propter hoc nominari potest proprie anteperpetuum quoniam econtrario se habet illi. Eternitas vero et se tota precessit tempus et se tota est posterior tempore. Causa autem in hoc est quoniam tota semper est eternitas nihil de ea succedit nihil eius omnino fuit quare non sequitur. Si tota fuit ante tẽpus vel precessit eternitas. quoniam propter hoc nihil eius futurum sit. quemadmodũ si quis dicat quoniam deus totus est in celo et supra terram ergo nihil eius est in terra vel sub terra. esse enim eius in celo super terram non prohibet esse ipsum in terra et sub terra. quoniam totus vbique sit eternitas tota semper et propter hoc esse ipsam ante tempus non prohibet ipsam eẽ post tempus. Apparet etiam tibi ex hoc quia perpetuitas et antiperpetuitas non completũ durationem eternam siue eternitatem durationis et hoc est quoniam potest aliquid medium intercidere. sicut vides q perpetuitas anime humane que nunc creatur et antiperpetuitas ipsius non esse celi nõ cõplent vnam durationem eternam. Deest enim ab huiusmodi duratione eterna tota duratio celi a creatione sua vsque in presens nunc. Caue autem tibi ab huiusmodi comparationibus non enim sicut linea dicitur maior pũcto suo initiali vel terminali maior se tota. Sic potest dici. q eternitas maior tempore se tota quẽadmodum nec ipse creator potest dici mundo maior se toto. primum. quia magnitudo creatoris et magnitudo mundi non vniuoce dicuntur et propter hoc non sunt ad inuicem comparabiles sicut alibi didicisti. Deinde cũ punctus inicialis vel terminalis alicuius linee sint in eodem situ et punctus in linea et de linea sit tota linea et reuera est post punctum. et detracto puncto de linea nulla particula propter hoc detrahet. et ideo linea nõ fieret minor. Non ita autem se habent eternitas et tempus nõ enim eternitas punctus temporis est nec velut in eodem situ aut eadem serie sunt eternitas et tempus. Similiter nec deus et mundus sic inuicẽ habent nec anima humana nec corpus ipsius. Si vero queritur de eternitate an sit in tempore distinguendum est indubitanter quẽadmodum et cum dicit an deus sit in tempore. Non enim est in tempore Sicut sepe dictum est. sed cõmunicabiliter vt ita dicatur est enim dum tempus est et quandocumque aliquid temporis est. Quod si quis dixerit. quia si sola comitantia huiusmodi facit deum esse in tempore. Iuxta modum istum posses dicere q es in qualibet domo et qualibet ciuitate quoniam es dum quelibet domus aut ciuitas est. Tu scis in hoc quia esse in tempore et esse in loco non dicuntur intentione vna esse enim in loco hoc est circundari et contineri ab ipso loco. motus autem qui est in tempore nec circundatur eo modo a tempore hoc est per omnem diuisionem et partem sed quasi per longum successionis applicatur ei. et propter hoc solũ breue et longum de tempore dicitur in nominibus diuisionum latum enim et strictum altum et profundum nequaquam de tempore dicuntur. Motus ergo dicitur in tempore proprie q ipsum precise comitatur videlicet q nihil habet ante primum seu principium motus. nihil post vltimum fine sentencie ipsius et ista comitantia est mensuratio tẽporalis quamquam longe sit a creatore qui et tẽpus omne eternaliter precessit et eternaliter post ipsum futurus est et ipsum tempus illum continue deserit dum quotidie et irrestinibiliter vt dictum est fluit. Ille stat immobiliter per omnem modũ influxibiliter vsquequaque. Et igitur huiusmodi comitantia inter creatorem et tempus qualis cogitari potest inter stantem in vltimitate stabilitatis et fugientem in vltimitate fugacitatis.

His autem ita se habentibus profes quaero de hoc q omnia dicũtur esse in eternitate a quibusdam et mundi ibi et hoc simul et quid sit proprie ac vere esse in eternitate. Dico igitur quia proprie et vere esse in tempore est esse mensuratũ a tempore secundum longum successionis ipsius temporis et proprie et vere esse in eterni-

tate erit esse in statu et vltimitate stabilita
tis hoc autem solius est creatoris altissimi
et benedicti. Amplius. Si solum vere
ac ꝓprie temperale est soluz ꝓprie et vere
in tempe. Solum ꝓpe ⁊ vere eternuz erit
solum vere ⁊ ꝓpe in eternitate. Et respon
deo in hoc quia ita est videlicet ꝙ sol⁹ cre
ator in eternitate est vere ac ꝓprie. Rano
enim eternitatis vt supra dixi tibi non est
duratio non habens ṗncipium neqꝫ finē
imo neqꝫ status qualez descripsi tibi vide
licet in quo nec fluxus nec mutatio nec ṗ
us nec posterius ꝙ est dicere status p om
nem modū influxibilis ininceptibilis in
definibilis impartibilis. Qui autē omnia
dicūt esse in eternitate Si recte intelligūt
pene eandem habent intentionem in ser
m one isto quā habent cū dicūt omnia eē
in deo hoc enim sermone intelligunt ipm
creatorem immensitate sue amplitudinis
omnia circundare et ambire. et velut in
tra claudere ipsi etiam dicunt per moduz
istum tempus esse in eternitate et volui et
fluere ipsum intra immensitatem eternita
tis. quemadmoduz ⁊ totus mundus mo
bilis voluitur et mouetur intra immensi
tatem ipsius creatoris cum ipsum totali
ter circundet immensitas creatoris est eñ
supra ipsum vt dominatus altissimus ipi
us et infra ipsum et supportans ipsum et
substentans ne recedat in non esse ⁊ circa
ipsum vt conseruās ipm atqꝫ custodiens.

Bonauentura libro. j. distin. xvij. q. ij.

e Ontra omne quod cōnotat tem
porale dicit tempaliter sꝫ verbuz
non dicit tpaliter in diuinis ꝙ in
ṗncipio erat vbū. ergo verbū nō ꝯnotat
tpale. q2 ois creatura vel creatū tpaliter in
cipit accipiēdo large tēpus. ergo verbum
nihil connotat in ꝯpatione ad creaturas.
Si tu dicas ꝙ ꝯnotat in habitu nō ī actu
sicut eterna dispositio et predestinatio.

Contra si nūqꝫ aliqd fieret vel fiendū
eēt adhuc pater seipm diceret. ergo ⁊ vbū
mēte conciperet. ergo verbū eēt si nūqꝫ vlla
creatura esset futura vel presens ergo ⁊c.

Itē dicere verbū est necessariū ⁊ ꝓdu
ctio ꝑsone ē necessaria. sꝫ ꝓductio creatu
re ē voluntaria. vnde cū ꝓducit eam pos
set nō ꝓducere. si ergo simpliciter necessa
riū nō claudit in se cōtingens verbū non
dicit respectum aliquem ad creaturam.

Ad hoc dicendū ꝙ nullū eternū cōnotat
tpale. dicendū ꝙ verū ē in actu. vnde ver
bū ꝓpe loquēdo nō ꝯnotat effectū sed di
cit respectū nō ad creaturam iam existen
tē. vel etiā futurā tm̄ verū etiā possibilē fie
ri ⁊ sic patet responsio ad istam instantiaz
Ad illud qd̄ obicit ꝙ ꝓductio verbi est
necessaria et eterna sed creature volunta
ria. Dicēdū ꝙ ꝗuis actualis ꝓductio cre
ature sit voluntaria. tamē potētia ꝓducen
di et scientia ē necessaria. Impossibile eñ
est deum non posse. ⁊ impossibile est deū
nescire creaturas ꝓducere.

d E covero ꝙ dicunt omnia pre
sentia esse in eternitate ⁊ simul
questionē habet qualiter hoc
intelligant. Contraria enim si
mul in eodez esse non possunt quomodo
igitur ē. Socrates in eternitate est ne ibi
simul senex et puer. Sanus et eger. et an
est ibi sola senectus eius an sola puericia
an sola sanitas. an sola egritudo socratis
an ambe. an neutra. Q2 si neutra nō sunt
igitur omnia in eternitate. Q2 si ambe cū
in eternitate nō sint prius et posterius ne
qꝫ ante nec post. Erunt igitur simul in eter
nitate quare socrates erat puer et senex sa
nus et eger in eternitate ⁊ ad hunc modū
se habet de omnibus aliis contrariis et
quibus inuicem est permutatio. Et gene
raliter quomodo intelligūt ea esse in eter
nitate simul que simul esse nūqꝫ potuerūt
in tempore. Amplius. Aut sunt in eter
nitate que preterierunt aut que futura sūt
scdm̄ veritatem suā. hoc est prout fuerunt
et futura sunt aut non. Si sic ergo cum fu
erint et de futura sint scdm̄ prius est poste
rius et in ordine successionis erunt simili
ter et in eternitate erit igitur in ea prius et
posterius et ante et post et successio. Iam
autem ꝓhibita sunt nomina huiusmodi
ab eternitate. Si vero non fuerint ibi scdm̄
suam veritatem quam dixi cum aliū mo
dum essendi non habeant ꝗꝫ successiuum
et ordinatum vt dixi vel nullomodo igit
erūt ibi. aut figmentaliter et falso erūt ibi.
Dico igitur in hoc quia me et te iam expe
diui super hoc nihil enim temporalium ꝑ
ut iam tibi patefactum est in eternitate ve
re ac ꝓprie esse potest. Sed sermo huius
modi hominum habet intentionē huius
modi quia omnia ꝗ habet eternitas sunt
apud eaz semper presentia cū nihil apud
eam influat aut pretereat. incipiat aut de

finat. Cuz ergo generaliter intelligunt de rebus omnibus. hoc est temporalibus et spiritualibus quia omnia hec sunt in eternitate presentia intelligunt indubitanter q creatori eterno qui est lucidissimus aut infalubilis conspector omnium seculoruz habet omnia sibi presentia hoc est videre intueretur. quoniam non magis videt psentia q̃ preterita vel futura vel quolibz modo aliter absentia. Sicut eniz nihil addit cognitioni luminosissime ipius reruz presentia vel existentia illa nihil detrahit eidē eorum preteritio vel futuritio Causa autē in hoc est quoniam creator non videt per aliud q̃ per seipsum. ipe eniz est sibipi lux per quam videt et ipemet est sibipi similitudo vel exemplum vel speculum in quo videt quid videt Se enim ipsum intuens videt omnia de hoc tamen faciam consideratonē que tibi sufficere debeat in tractatu qui sequitur istum.

Xemplū vero ymaginabile com-
e paratonis eternitatis et tempo-
ris qd pmisi tibi est vt ymagineri totam immensam eternitatē et intra eam totam temporis ita q tangat eam in vno puncto tm̄ hoc enim alibi didicisti quia sive circulus circulum. sive spera sperā contingit. et hoc sit intra sive extra in vno tm̄ puncto contingere necesse est. Quia igitur eternitas tota stat vt audisti et tota simul est ymaginare quia quatten' tota temporis totam eternitatis tangit quattenus et tm̄ est. quare quia punctatim tm̄ tota sua reuolutione ipsaz tangit punctū et est ipm tempus et ppter hoc nihil totum de tempore simul est. Simile est si ymagineris totam eternitatem luminosissimam et luminositatem eius esse ipm esse ipius vel entitatem et ex ea influere lumen eius super tempus quattenus ipum tempus receptibile est ipius. et quoniam non est receptibile ipius esse scdm totalitatem aliquam hoc est neqz scdm suam totalitatem neqz scdm totalitatem alicuius ex partibus suis nunc fluit lumen essendi ab eternitate super ipm nisi punctatim. queadmodum neqz tangibilis ē rota huiusmōi nisi punctatim ppter fluxum enim suum irretinibilem nō est illuminabile nisi punctatim. Adiuuaberis etiam in hoc si ymaginatus fueris aquā exeuntem de vase aliquo guttatim vel aliter exire nequeuntē. adeo em̄ est fortis potencialitas adeo q angusta vt de ea exire nisi punctatim tempus nō possit in actum sicut angusta foraminis ex antedicto vase non permittit exire ex eodem aquam nisi guttatim. omniū quippe rerū creatorum debilioris esse ē tempus. hoc autem apparet ex hoc quia actualitas ei' est in vltimitate paruitatis. potencialitas vero econtrario. est eniz tempus scdm nimium sui hoc est scdm punctum tm̄ et est nō est scdm plurimū sui. et istud esse intelligo hic vltimū actualitatis illud vero nō esse hoc est q competit tempori. intelligo hic plurimum potencialitatis. Admiratione autem dignū videtur q inter forte eē eternitatis et debilissimū esse temporis medium non est vt videtur. Illud em̄ si eēt medium aut esset fluens totaliter vt tempus aut esset totaliter permanens vt eternitas et vtro istorum modorum esset medium et hoc non esset vnuz. imo esset aggregato eternitatis et temporis. Si de permanēs. permanens esset pars eius. et vere fluens esset pars altera. Quod si quis dixerit q orizon eternitatis et temporis quē ponūt phylosophi est medium cōmunicat enim vt videtur vtroqz. et iste orizon non est nisi ppetuitas et ppetuitas cōicare videt cuz tempe inceptionē et cū eternitate idefinibilitatē. et ppter ista duo dixit phylosophus ipm eē orizontē eternitatis et tpis et p'eternitatē supra tēpus p' eternitatez incōz ppt inceptionē. Supra tēpus do ppter indefinibilitatē eē et isti videbant sentire temp' eē finitū id ē finibile duratōne qntum ad hoc q dixi supra tēpus orizonta do noiauit ipam ppetuitatē orizon et circulus ē diuidēs duo emisperia videlz id qd appet de celo sup terrā q ē idubitāter medietas ipius et id qd apparet q scz trā phibet videri qd est ex necessitate reliq̄ medietas Vn̄ videt itelligi q i tpo inicio ppetuitatis eēt diuisio tāqz p media ipi' eternitatis sic supra dixi tibi. Sz hmōi eternitas n̄ pt itelligi nisi tps eternū orizon aūt itelligit orizoni zona et vulgarit' dr hmōi circul' finitor vis' nostri. Vnde solē et lunā et stellas tunc videre incipimus cum oriuntur motu suo reuolutionis super orizontem nostrū. Tunc do ea videre desinimus cum descendunt subter ipum. Potest autem et merito queri. quid intelligit phylosophus quia omē esse. aut est ante eternitatem et supra ipaz

aut est in eternitate τ cum ipsa aut est post eternitatez τ supra tempus vt anima que est in orizonta eternitatis. Nihil autē potest intelligi ante eternitatez esse aut vltra ipsam nisi ipse creator benedict⁹ τ hec anterioritas vel ꝓoritas nō potest esse nisi causalitatis qua generaliter causa omnis efficiens intelligitur ꝓor esse omni causato suo Jmpossibile enim est vt eternitatē τ tempore ꝓcesserit eternitatē tempore quidē ipsum precessisse eternitatem est impossibile qm̄ tunc necesse esset temp⁹ illud ꝓcessisse eternitatem quare eternitas esset finita et terminata ad temp⁹ illud. Similiter impossibile ē ꝙ creator eternitate ꝓcesserit eternitatem. tunc enim oporteret ꝙ vel eadez eternitate ꝓcesserit eam vel alia Si eadē esset igitur eternitas eadem ꝓor seipsa. Si vero alia esset igitur eternitas altera post alteram τ hoc non posset esse nisi vno duorum modorum videlicet vt aut sine medio esset post illam aut non. τ tunc eēt terminata ad illam τ inciperet ab illa quemadmodū dies ad suum crepusculū vel noctem precedentem immediate ipsum. Si vero medium esset inter duas eternitates essz posterior eternitas terminata ad illō τ inciperet ab illo. τ ita esset finita ab illa parte eternitas. Manifestuz igitur est ꝙ ante eternitatem nihil est duratione. qr nec tempore nec eternitate vt iam patefeci tibi. Eodem modo se habet a parte altera. Q̄r igitur creator benedictus dicitur esse ante eternitatem ordinis dicitur non per ordinē durationis aut successionis.

f Lito etiaz ꝙ eternitas ista non est scd̄m Aristotelem neqꝫ scd̄m intē tionem eius sphysicus est iste sermo nisi tempus eternū hec est duratio ex vtraqꝫ parte infinita. Verum an huiusmodi duratio possibilis sit in aliquib⁹ rerum creatarum faciam te scire in sequentibus et declarabo. quia nec temp⁹ nec aliud continuum vllo modorū potest esse infinitum. Jn hac ergo continuitate et cum ea posuit Aristot. esse intelligentias decē vel plures si plures eēnt q̄z decem. hoc em̄ non determinauit in methaphysica sua. Sed posuit tot esse intelligentias mouentēs corpora celestia quot erant motus celestes. sed neqꝫ numerū motuū celestium declarauit tractatu qui adhuc ad me peruenerit. Jnductus autez fuit ad exponendū intelligentias in eternitate specialiter credulitas autem qua credebat credidit eas nihil habere in potentia τ propter hoc nihil eis addere posse. nihil nominis posse acquiri ab eis. Sed totū abesse actu quicquid habere naturalit̄ poterant et ꝓpter hoc nihil eorum que habent eis posse fluere nihil eorū q̄ nō habēt ad eas posse influere τ hec est quedā indubitanter ꝓpinquitas et vicinitas ad eternitatē.

m Jrabile autem est τ questionē habens nō leuem ꝙ habet sermo ꝓphe cius ipius ꝓphete hebreorū τ legislatoris ipsoruz. Dominus inquit regnabit in eternum τ vltra. Et alius eiusdē gentis ꝓpheta. dominus regnabit in eternum τ in seculum seculi. Aut igitur aliqd est vltra eternitatem τ post ipsam aliquid inq̄z ꝙ est vel tempus vel eternitas vel ꝑpetuitas aut non. Si sic tu scis ꝙ hoc iam ꝓhibitum est per ea que precesserunt. ex eo eniz sequeretur eternitatem esse finiendaz ad illud si immediate esset vltra eternitatem. Si vero medium intercederet inter illud et eternitatem finiretur ex necessitate eternitas in illo medio τ ad illud. Si vero nihil est post eternitatē tale quomodo igit̄ regnabit in eo de⁹ nec in hoc eniz videlicet ꝙ aliqd sit nec in eternitate nec in perpetuitate. nec in tempore. nec nunc tēporis. propter hoc visum est aliquibus ꝙ hec sit intentio sermonis illius. Dominus regnabit in eternum et vltra. hoc est quantumlibet τ vltra diuisiue scilicet acsi diceretur per mille annos et vltra τ p centū milia annoꝝ. τ vltra τ ita in īfinitū. Sz qualiter exponent illud aliud. Regnabit in eternum τ in seculum seculi. Videtur ergo seculū seculi intelligere seculum qd̄ est futurum post presens seculum. id est post seculuz qd̄ modo est τ scd̄m hoc in eternū esset intentio designans presens seculum tm̄ Verū posset aliquis intelligere quia seculū seculi expositio eius est ꝙ dixerat in eternū. ac si diceret. Domin⁹ regnabit in eternum. hoc est in seculū seculi. Jam eniz declaratum est tibi. quia eternitas sicut ꝓcedit seculuz ꝓsens τ tempus. Jta et seqt̄ illa intra enim ipsam sunt sicut in ꝓcedentibus audiuisti Si quis autē dixerit dictū esse per figurā quā greci vocāt yperbolem id

ne mireris quia in libris prophetarū q in duoitanter sunt diuina eloquia ꝛ oracula inuenitur iste modus locutionis ſi ciuitates dicuntur ibi ad celum vſq; murate per hmōi igiť tropuȝ locutiōis q vocať excessiuus noluit designare īfinitatē creatoris. Debes autem reminisci quia alius ꝓpheta eiuſdeȝ gentis dixit de creatore. Qui fecit terram in ſempiterno tempore. Qualiter ergo intellexit tempus ſempiternū. Similiter ꝛ ſi in ſcripturis xp̄ianoruȝ ſepiſſime legiť vita eterna et felicitas eterna dāda dei electis et amicis poſt hanc vitam. Eſt igitur ibi abuſio ꝓpria acceptio nominationis eterne felicitas enim que danda eſt poſt hanc vitā neceſſario incipiet tunc quare non ꝓpter hoc eterna dici poteſt. Eternam igitur dīnunt ꝓ perpetua. Sic ꝛ ſempiternū vocant tempus ꝓpter multā durationem ipſius. Si enim vt quidaȝ putauerunt tempus totum hoc eſt in totalitate ſua acceptum videlicet ꝙ cepit a creatione mundi ꝛ terminabitur die vniuerſalis iudicii. Septem miliū annorum eſt tm̄ multa indubitanter eſt duratio ipſius ꝛ ꝓpter hoc vocauit ipm̄ ꝓpheta ſempiternū

is autem ita determinatis ꝓſeqr
b tibi iuxta ꝓmiſſum quia ſeculum accipitur ſcḋm duas intentiōes videlicet ex ꝓ rebus ipis queādmodū mundus vocatur ſeculuȝ. Unde et paradyſus celeſtis vocatur ſeculum alterius. Seculū etiam p̄ſens diciť ſtatus ille inſtabilitatis et mutabilitatis in qua ſumus et iſte ſunt intentiones huiuſmodi ſeculum ꝛ ſnt valde vſitate. Tercia vo intentio eſt eiuſdem qua accipitur ꝓ tpe vel alia duratiōe ſiue ſit ꝑpetuitas ſiue eternitas. Quantū autē tempus intelligatur ſeculum. Alii dixerūt centum annoruȝ tempus ſeculum eſſe forſitan autem huiuſmōi tempus verius diciť generatio. Sicut oſtendā tibi in ſequētibus vſitatius autem diciť ſeculū ſpaciuȝ qḋ eſt inter quaſcunq; duas magnas mutationes ex hiis mutationibus que ſepe fiunt in mūdo iſto terreno. Magnas autē mutationes iſtas intelligo mutationes regnorū mutationes ſectarū. mutatiōes legum. renouationes eīn ſiue vniuerſaliter ſiue ꝑticulariter fiāt dūmodo ſint magne. quemadmodū renouatio magna facta ē generis humani p diluuiuȝ ꝙ ſub deucatione dicitur inundaſſe maxima vero p diluuiū qḋ ſub noe dicitur fuiſſe. Sed ſi peſte vel fame aut tempeſtate aut terre motibus fierent magne deſtructiōes hominū et animaliū. Dico ꝙ eſſent vel inicia vel termini ſeculoꝝ et dicitur hmōi tpa ſecula ꝛ ipm tempus. Seculū aſſequēdo hoc ē ſuccedendo ꝓpter ſiatuȝ ſucceſſionis ꝯtinue vt qbuſdam viſum eſt. Magis tamen videri poteſt ꝙ dicatur ſeculū a ſectando ꝓpter ſectiones eius continuas ꝛ diuiſiōes infinitas quibus nō ſolūmodo diuiditur ſed etiam ſectatur et abrumpitur ab ipſo eſſe preteritione continua et huic intentioni atteſtatur ſcriptura nominis illius. Si enim ab eo ꝙ eſt ſequor ſequerē nominatum eſſet. Scribendum videretur per litteram q. Scribitur autem per litteram c. Debes etiaȝ ſcire quia ſecula alii minora alii maiora poſuere. alii enim centum annorum ſpaciuȝ vt predixi tibi. Alii vo mille annorum ſpacium. ꝛ iſti ſunt qui diuiſerunt totum tempus durationis mūdi inferioris in ſeptem ciliadas hoc ē millenarios. Unde ꝛ ſcripſerunt magnas quaſdā mutationes que facte ſunt et etiaȝ que future ſunt vt dicunt. Fuerunt ꝛ alii qui cōſiderantes totum tempus ab inicio mundi inuenerūt mutationes magnas factas in eam a ſexcentis in ſexcentos annos fere ꝛ intelligo mutationes magnas eorū regnorum magnorum ꝛ deſtructione ipſorum aut in toto. aut in magna parte. Similiter et legum magnarum atq; ſectarū conſtitutiones et deſtructiones ſicut manifeſtum eſt tibi de regno hebreorum ꝛ lege. quando exterminata ſunt et principe. ꝛ exercitu romanorum. Deinde ſexcenteſimo fere anno exorta eſt lex machometi et regnum eius et deſtructa lex xp̄ianorū et regnum in arabia perſide indya. ſilia ethiopia et egypto et hyſpaniarum q̄ ſunt vltra mare parte maxima. Similiter aqtania et galliarum parte. Poſtmoduȝ autem inualeſcente regno francie deſtructū eſt regnum ſarracenorum et ſecta eorū exterminata vſq; ad fines yſpalis que vulgo cibilia vocatur. et percuſſum grauiter ē regnum illud et ſecta etiam in capite ſuo ſcilicet in vrbe maroquenſi ꝛ finibus eius ꝑ idem vero tempus quo ſecta ſarracenoꝝ orta eſt. Imperium romanū pene deſtructum eſt partim pergētes ſecte ſarracenorum partim per barbaras nationes multas Simul mutatio facta eſt in regno ſeu impio grecoꝝ qḋ ꝯſtātinopolitanū vocať

Et iste omnes mutationes vltimo sexcen
tenario in cui⁹ fine sumus facte sunt. In
pcedenti vo cũ in cui⁹ fine sum⁹ sexcente
tenario ꝛ fere q̃dragīta annis añ exorta
ē lex xpianoꝝ ꝛ regnũ ipoꝝ. Utrũ autē ita
se habeat vitas p oēs sexcētenarios anno
rũ q fluxerũt ab initio mōi scire poterĩ cro
nicĩ. Quid aũt futuꝝ sit p⁹ hoc de mutati
onibus magnis astronomi pdiuinare co
nantur ex piūctione planetaꝝ que futura
ē in libra. Causa autem in hoc est. qa om-
nes huiusmodi mutationes attribuũt cō
iunctionibus istis et motib⁹ stellarũ fixa-
rũ. Manifestum etiā est tibi ex hꝭ q̃
pcesserunt quia q dixerunt coꝛuũ p tria vł
nouem secula viuere intellexerunt secula
centenarios annoꝝ qa p trescentenarios
annos vel nouē opinati sũt viuere coꝛuũ.
Generatio autē nō immerito credi potest
spaciũ centũ annoꝝ ꝛ tunc intelligēda est
dici a genere ꝛ reuera tamdiu se eē de eo-
dem genere homines dicunt q̃ɀdiu patrē
generis agnoscunt et tamdiu etiaɀ grad⁹
parētele ei cognationũ pputāt ꝛ hoc ē spa
cium vite hominis nisi ipum aut malicia
cōplexiōis. aut alia incōmoditas abreuī
et. extenditur aũt plurimũ in plures q̃ cen
tum annos sepius nec cō trahitur in pau-
cos. Sciendũ etiā est tibi. quia generatio
dicitur interdũ totũ tempus quo generãt
homines quēadmodum ꝛ generatio dici
tur tempus renouationis ipoꝝ hoc est re-
surrectionis et iste intentiones inueniunt
in lege xpianorum que grece euangelium
vocatur. Nec dubitandũ est tibi quin ge-
neratio etiam vnũ genus aut vna pgeni
es nominet. pgenies aũt generatio ē ex
vno pmo ac pncipali capite famoso. scili-
cet ac nominato plebe. ibi qppe homies
et ignoti non dant nomen generibus. nec
eis ascribuntur genera vel generationes.
Sed illis qui patres simul ac pncipes ge-
rũ suoꝛuɀ habētur. Etas autē ppe et pma
sui cognitione dicitur tempus vite vniue
cuiusq̃ɀ animalis. Dicitur etiā ꝛ status vni
cuiusq̃ɀ ptis scōm quē est mutatio in ipso
animali. Sicut in homine nominant eta
tes sex. Infancia puericia adolescēcia. Iu
uentus. Senectus et seniũ et figurate trās
lata sunt ista vocabula ad status populo
rũ. Sicut ꝛ qdam ex hystoꝛiographis in-
fantiā populi romani etiā etates assigna-
nit ꝛ adaptauit eidē trāsfertur etiā ꝛ ad to
tius hui⁹ mundi terreni stat⁹ hoc ē totius
hũani generĩ. Unũ ꝛ crebꝛo dicũt homies
mundũ senuisse aliĩ eundē senescere. Euũ
vero idem est scōm quendā. Unde ꝛ apō
hystoꝛiographos inuenies isti homies nō
fuerunt eui nr̃i hoc est tpis nostri. Dicunt
autem quidam ytalicoꝛũ euum interdum
eternitatem accipit ꝛ ab eo. id ē ab eterni-
tate tempus fluere.

Cito post hec quia in sermonibus
autenticis inuenit scriptum dies
antiquos ꝛ annos eternos. Et nu
merus annoꝛũ creatoꝛis inestimabilis et
anni eius non deficientes. Quib⁹ omni-
bus sermonibus nihil aliud cōuenienter
intelligi potest q̃ɀ ipius eternitas nomina
omnium dierũ et annoꝛũ fluentis et om̃i-
no instabilis durationis nomina sunt p-
pria intentione sua. necesse igitur ē vt hu-
iusmodi nominibus nō aliud intelligi q̃ɀ
eternitatem creatoꝛis qualem eam esse su
perius audiuisti. Iuxta has intentiones
intelligenda sunt tibi secula seculoꝛũ infi-
nita immoꝛtalia. Unũ enim seculũ vt su-
pra dixi tibi eternitas ē que nec recipit di-
uisionem in se neq̃ɀ aggregationē alteri⁹
et ideo non ppe significatur per secula. qɀ
in ea non est seculi et seculũ. Sed nec ipa
ppetuitas que inciperet a die iudicij reci-
pit aggregationem nisi quis dicat quia p
petuitas gloꝛie que pmittitur electis atq̃ɀ
dilectis dei et ppetuitas miserie atq̃ɀ sup-
pliciorũ quibus affligendi sunt mali et iu-
dicio creatoꝛis damnandi due perpetuita
tes sunt. hoc autem non videtur cōuenie
ter dictum. Sicut enim in vno et eodē tē-
poꝛe quibusdam hominũ bene est et qui-
busdam male. Sic et in eadem perpetui-
tate bene enim gloꝛificatis et male dam-
natis et ppetuitas scōm quosdaɀ non est
nisi tempus interminatũ a pte finis hoc ē
non habens finem. Utrũ autē veri nomi-
nis tempus vel alia magnitudo continua
possit esse infinita declarabit tibi in sequē
tib⁹. Qɀ ergo habet sermo sanctus d dei
dilectis et electis quibusdam q fulgebũt
tanq̃ɀ stelle in ppetuas eternitates. Ma
nifestũ est tibi quia impꝛopꝛie dicitur hoc
neq̃ɀ enim eternitas ppetua neq̃ɀ perpetu
itas eterna vere dici potest rationes enim
eoꝛuɀ sunt sicut apparet tibi ex hijs que p
cesserunt. Sed neq̃ɀ eternitas recipit vł di
xi aggregationē siue pluralitatē.

Sciendum etiam ē tibi circa hec qɀ
sermo sanct⁹ hɀ cuiusdā ex pphetis

hebreorum quia tempus inimicorum dei erit in secula. Erit igitur ut videtur interminum et sine fine. Verum quoniam nuda promissio sive predictio nec comminatio est contra creatoris inimicos quod deterreri debeant a malis suis. nec promissio est boni quo debeant illi provocari ad ea que recta sunt. ad ea duo maxime est intentio prophetarum in huiusmodi sermonibus non videtur ullo modorum quod tempus accipiatur ibi. Secundum intentionem qua tempus dicitur mensura motus. Quapropter visum est quibusdam quod tempus ibi accipiatur temporalitas. id est instabilitas qualem passuri sunt irrevocabiles a malis suis homines. In inferno quippe si erit ibi vicissitudo tormentorum ut unum post alterum infligatur erit et ibidem veri nominis tempus. Si enim non fuerit ibi vicissitudo huiusmodi sed omnia tormenta simul cruciabunt illos et hoc absque fluxu ullo et transitu ipsorum. Forte multis non videri possit esse apud infernum veri nominis tempus. Si enim totum quod meruerunt tormentorum simul habebunt nihil in posterum vel ultra timentes vel expectantes sed totum presencialiter pacientes status iste indubitanter non est status temporalitatis quinpotius multum similis statui eternitatis. Sicut et felicitas sanctorum et hoc est omnibus opinionibus magis congruens doctrine christianorum. sicut enim felicitas que electis dei promittitur non per partes eis reddenda est neque pars post partem. Sed tota simul alioquin numquam esset completa illa felicitas neque integra et propter hoc neque esset etiam veri nominis felicitas neque integra. sed necesse est et in contraria miseria se habere et tota simul miseria malos obtineat. Significanter ergo dictum videtur erit tempus eorum in secula ac si dictum esset quia tempus huiusmodi. id est status eis competens erit in secula. hoc est in eternum per modum et similitudinem quo exposui videlicet in quo simul totum malum sit quod passuri sunt particulatim sive per partes.

h ijs igitur ita determinatis aggrediar promissam investigationem et declarationem de novitate et antiquitate universi universaliter et de temporalitate atque eternitate ipsius. Et est intentio mea in sermonibus istis an sit ipsum universum novum an antiquum quod est dicere an temporale vel eternum an cepit esse et an desiturum sit. Universaliter autem dixi pro eo quia non est intentio mea investigare de partibus singulis universi hoc est universitatis creaturarum. Non enim intendo de singulis creaturis perscrutari videlicet de socrate. de platone et cetera an esse ceperint quoniam huiusmodi nullam habent dubitationem vel questionem. Sed de partibus magnis eiusdem de speciebus atque generibus rerum creatarum.

p Onam igitur in primis opinionem Aristotelis et rationes que ipsum in opinionem suam de hoc induxerunt. et alias etiam contra eundem ad hoc ipsum movere potuerunt. Quicquid igitur dicatur et quicumque conventur excusare Aristotelem hec indubitanter fuit eius sententia. quod mundus est eternus et quod non cepit esse et de motu similiter sensit et Avicenna post eum et adduxerunt rationes et probationes ad hoc. Similiter et alii expositores eiusdem Aristotelis ad ipsum senserunt atque fecerunt. Prima igitur ratio eorum est hec quia creator vel precessit mundum vel non precessit. Si non precessit. Non fuit ergo creator quin et mundus esset. mundus igitur non incepit esse et hoc est quod intendunt vel creator non fuit ante inceptionem mundi et propter hoc tunc primum fuit quando mundus incepit esse. Incepit igitur esse cum mundo. hoc autem impossibile manifestum est quod nec ipsi huiusmodi sententie professores recipiunt. Si vero precessit mundum creator et non precessit ipsum. ut ait Avicenna tempore non precessit igitur ipsum nisi quedam causa precedit effectum. Iam autem audivisti. quia est etiam alius modus precessionis et dixi tibi in precedentibus quia eternitas precedit tempus et hoc in infinitum cum infinita sit. quare cum creator eternus sit et in tota ut ita dicatur eternitate semper fuerit in infinitum creator precessit mundum et ut dictum est tibi tota eternitate creator precessit mundum. Adiuvandus igitur est in hac ratiocinatione Avicenna. Ita enim precedit ac si non esset alius processionis modus quam duo illi quos nominavit potuisset igitur dixisse pro sententia sua. Si creator precessit mundum fuit igitur creator vel quando nec dum mundus erat vel fuit creator sine mundo. ymaginare igitur quod aliqua creatura esset in eternitate cum creatore et cogitaret apud se de mundo an esset futurus aut non. vel si potuit dici in eternitate mundus est futurus quia revera non poterat dici in eternitate mundus est. alioquin

mundus eſſet in eternitate et eēt eternus. alterū igr̄ iſtoꝝ poterat ꝟe dici mūd⁹ erit. mūdus nō erit. Nō poteratq̄ꝫ ꝟe dici mūdus non erit vel non ē futurus. futur⁹ em̄ ab eterno poterat ꝟe dici mūdus erit. vel mundus ē futur⁹ igr̄ vel nullo intermedio erat futurus mundus vel aliquo intermedio. Si nullo intermedio erat igr̄ futurus ſubito poſt quare iam erat inſtās incepti onis ipſius ⁊ ꝓpter hoc cū ipſo creatore extitit. Simul eī ſunt inter quoꝝ exiſtentiaꝫ nihil ē mediū. Q̄ſi dixerit qs quia tota eternitate p̄ceſſit creator mōm ergo i ſinito vł in infinito p̄ceſſit mundū poſt huiuſ modi igr̄ dictū in infinitū ſubſecutū ē eſſe mundi. non eī ꝟe diceret in infinitū poſt hāc dictionez erit mundus in infinitū longe ab iſta dictione mēa eēt creatio mūdi. quare nunq̄ꝫ p̄ueniret ad eā. Infinitū eī intranſibile eſt vt alibi didiciſti p Ariſtotelem. Q̄ſi dixerit ita ac ſi loqueret creator in ſemetipſo in eternitate ſua et ante tp̄us et loqueret de creatione mundi ⁊ diceret ereo mundum aut creaui aut creabo. Si diceret ereo mundū vel creaui cum īpoſſibile ſit manifeſte ip̄m dicere vel dixiſſe falſum ante tempus igr̄ fuiſſet verū ip̄m crere vel creaſſe mundū quare ante tempus fuiſſet mundus ſm̄ hoc ⁊ ideo etern⁹ Q̄ſi diceret creator ante tempus creabo mūdum aliquātuꝫ igr̄ poſt dictionē hm̄ōi creaturus erat mūdus quantuꝫ igr̄ ē q̄m neceſſe ē vt ſit vł tota eternitas vel ps eternitatis aut tempus. Si tota eternitas cum impoſſibile ſit eā finiri impoſſibile erit venire ad creationē mundi vt dixi cum īpoſſibile ſit illā finiri. Si ꝟo ps eternitatis eſt id hoc iam ꝓhibui in p̄cedentib⁹ videlicꝫ eternitatē habere ptem. Q̄ſi etiā cōcedatur hoc ſcilicet ptem hr̄e eternitatē ⁊ pars illa p̄ceſſit creationē mundi ⁊ interceſſit inter p̄dictam dictionē creatoris duob⁹ modis deſtruit hoc. p̄mū q: nihil dixit apud ſe creator ꝙ non dixit ab eterno quare impoſſibile eſt ptem eternitatis ſolam interdictam dictionē et creationē mundi interueniſſe. Secūdo mō q: illa ps eternitatis ex neceſſitate tota tranſiuerat quādo mūdus creatus ē aut nō tota. aut nihil de ea Si tota erat igr̄ finita ⁊ inſup finiens ad modū tp̄is nec inueniet differēna int̄ illā ⁊ tempus. Non habebit igr̄ ſm̄ hoc iam neceſſariū ⁊ hoc ē ꝙ ipſi intēdūt. Si ꝟo nō tota trāſiuerat neqꝫ aliqd de ea qñ mūd⁹ creatus eſt duo incōuenientia ſequuntur. Primum quia ſm̄ hoc creatio mundi fuit in ea. ⁊ cum ea quare creatus fuit mūdus in pte eternitatis et ꝓpter hoc in eternitate ſcōm hoc etiā ps illa nō erat media inter mundi creationē et creatoris dictionē. Quia igr̄ iſta incōuenientia ſunt ⁊ īpoſſibilia neceſſe eſt id ex quo ſequit incōueniens eē et impoſſibile. Illud autē ē ex quo ſequunt oīa hec inceptio mundi et nouitas creationis ipſius. quare impoſſibile ē vtrūqꝫ iſtorum.

ſ Ecunda ratio auicenne ſup hoc ē Intellect⁹ inqt purus et verus teſtatur quia ſi fuerit eēncia vna ex omnib⁹ modis. ſicut fuit p̄mus quando ex ea non erat aliqd hoc eſt quando non opabatur vel efficiebat aliqd ⁊ inde opabatur vel efficit aliquid. tunc ex neceſſitate operabat et efficiebat illud p̄us alioquin inquit quomodo operaretur nūc potius q̄ꝫ p̄us quare ſi p̄us nō operabatur neqꝫ modo et vt adiuuem ip̄m ſicut audiui p̄ius. Dico quia dicere potuiſſet ex eodeꝫ errore quo dixit hoc. qnia hoc generale eſt et in cauſis naturalibus. et in cauſis volūtarijs ſiue operationibus et ponam exempla de ambab⁹. Si em̄ ignis calefacit aliquid modo ꝙ p̄us nō calefaciebat. neceſſe eſt ex aliquo modoꝝ ſuoꝝ non ſe habeat ſicut p̄us. qđ eſt dicere. ꝙ neceſſe eſt in ipſo igne factam eſſe mutationē aliquam aut in diſpoſitionib⁹ ſeu ꝯparationibus Uerbi gr̄a in ip̄o igne nō erat tante quātitatis prius vt poſſet calefacere illud. poſtea nec creuit eouſqꝫ vt poſſet calefacere ip̄m. In diſpoſitionibus ꝟo et comparationibus ſi forte p̄us erat interpoſitū prohibens calefactionē vel minus longe erat ab ip̄o calefactibili. aut ip̄m calefactibile habebat in ſe aliqd qđ ꝓhiberet vł impediret calefactionem vel congelatū duricī vel ferri vel aſperſionē aque ſuper ſeip̄m vel ſi nimis cito ſublatū ē calefactibile anteq̄ꝫ compleri poſſet compatio ignis ī ip̄o Sunt forſitan et alia impedimēta alie cōparationes et diſpoſitiones. In hijs om̄ibus apparet. q: cū ignis opatur operationē ſuā aut in ſe paſſus ē mutationē aliquā ex diſpoſitionibus et compationib⁹ ſuis ad calefactibile ē ſm̄ eē ⁊ nō eſſe. Colligit igr̄ Auicēne q: ignis non opabitur opationem ſuā modo ſi p̄us eam nō operabatur niſi ex aliquo ſuoꝝ modoꝝ aliter ſe ha

berēt mō q̄ʒ prius. Eodē mō se hr̄e videt̄ et
volūtatis tam opatorib⁹ q̄ʒ operationib⁹
Si eñ artifex q edificat domū ex omibus
modis suis ē sicut erat prius quā nō edificā
bat. Si prius nō edificabat neqʒ mō aut si
nō ⁊ prius necesse ei ē vt vel in seipam no-
uā dispositionē receperit q̄lis est potestas
operādi vl̄ edificādi volūtas sciētia ei ars
aut q̄ exterius ex aliquo modoꝝ se habe
at aliter q̄ʒ prius. q̄ ē dicere q̄ noui sumpt⁹
accreuerit ei q̄s nō habebat prius. aut ope
rarū. aut materia siue q̄ edificari nō pote
rat dom⁹. aut q̄ impedimentū aliud sub
latū est. aut nouū adiutoriū ablatū. ⁊ hoc
manifestū ē in omi artifice ⁊ operāte volū
tate. Si ei nec potestate. nec sciētia. nec vo
lūtate se hʒ aliter q̄ʒ prius vllo modoꝝ. Si
militer et adiumēta ac impedimēta edifi-
catiōis ex oībus modis sunt ei vt prius. Si
opat̄ mō necesse ē vt et oparet̄ prius aut si
nō prius opabat̄. Que enim inq̄ ratio esse
poterit vel causa vt potius mō operet̄ q̄ʒ prius
Quia igr̄ creator bñdictus ex oīb⁹ mōis
suis erat anteq̄ʒ crearet mōm vel mūdus
erat ab eo. quemadmodū et in ipo puncto
tpis quo creauit ipsum cū prius illū nō cre-
asset nec tūc creauit ipm ei prius ex necessi-
tate. Q̄ aūt ex oībus modis suis ab eter
no fuerit creator sicut ⁊ cū creauit mundū

Manifestū ē cū ipe sit in vltimitate i-
mutabilitatis p oīa ⁊ exteri⁹ nec adiumē-
tū nec ipedimentū habuit vllo modoꝝ cū
nihil eēt ante vniuersi creationē qd̄ ipsuʒ
vel adiuuare vel ipedire posset et genera
liter cū nihil omino eēt pter ipm. ipm enim
vniuersuʒ siue mūdus ipossibile ē vt intel
ligat̄ vl̄ adiuuās vel impediēs creationeʒ
ppam q̄re necesse est creatorē q̄ʒ cito fuit
q̄ ē dicere ab eterno munduʒ ipm creasse
cū nihil nouū emerserit in ipsa creatione
mūdi qd̄ ipam creationē adiuuerit. nihil
defuerit tūc qd̄ ei⁹ creationē aū vl̄ phiber
isset vel impediuisset. ⁊ vt clarior atqʒ vali-
dior sit ista ratiocinatio addo q̄ nulla omi
no nouitas facta ē in posse vel scire vel vel
le creatoris nec circa ea vl̄ aliqd̄ illoꝝ. nec
circa aliqd aliud ipa creatio d̄ q̄ nemo in-
tendit q̄ ei⁹ nouitas vel eius existētia fece
rit debere creari mundū potius tūc quam
do creatus ē q̄ʒ nō vel q̄ adhuc aduenerit
vt mūdus eēt tūc ei et necessitate causa eēt
ipsius. Oīne ei qd̄ facit rem debere eē vl̄
qd̄ adiuuat eā ad eē causa ē eē ipsius ⁊ eam
se etiā creationis vel factiōis ipsius. nihil

autē aliud ē inceptio q̄ʒ nouitas. et sil̄r ni-
hil aliud ē creatio a pte creati q̄ʒ nouitas es
sendi ipsius vel noua existentia eiusdem.

Amp. vt causa et effectus piūcta sūt in
sepabiliter ita vt posita ea necesse sit poni
et effectū nō facit nisi sufficiētia cause q̄ suf
ficiēs ē p se solam vllo modoꝝ scilicet aliū
de causare vel efficere eē suū. Manife-
stū eñ ē huiusmodi causam eē creatorem
ad vniuersum. nullo ei modoꝝ aliūde ad
iutus p semetipm solū creauit vniuersum
Intellige aūt generaliter adiutū. ita vt ad
iumentū intelligas inductionē ⁊ suasionē
⁊ psiliū de q̄bus oībus palā ē nihil aliuʒ
de habuisse neqʒ eñ alieno psilio aut idu
ctione aut suasione mūdū creauit seu cau
sauit. Manifestum igr̄ ē q̄ omimoda
sufficiētia causalitatis creator ē p semetipʒ
solū causa sufficiētissima vniuersi. quare ⁊
piūctissima eū ipso quare ex necessitate et
posito ponit̄ vniuersum huiusmodi autē
piūctio phibet separationē inter causam
et causatū. Nō fuit igr̄ creator nec in eter-
nitate nec in tpe separatus ab vniuerso q̄
ē dicere siue vniuerso.

P Onam tibi ⁊ terciā rationē Auicē
ne qua dicit sic. Quoniā creator aū
mundū aut potuit creare corpus
aliqd̄ qd̄ haberet motū durantēʒ vsqʒ ad
creationē mūdi vel nō potuit. friuolū au-
tē est vt dicāt apud creatorē dicere creatorē
nō potuisse creare huiusmodi corpua. Si
vero potuit creare huiusmōi corpus cuʒ ex
possibili nō sit possibile vt accidat impos-
sibile. posito igr̄ ipm huiusmōi corpus cre
asse nō accidet impossibile. Esto igr̄ q̄ cre
auit huiusmōi corpus q̄m motus ill⁹ du
raturus ē vsqʒ ad creationē mūdi. Omis
aūt motus in tpe ex necessitate ē cum ipso
erit igr̄ tempus mēsura motus ill⁹ durās
vsqʒ ad mūdi creationē. Mūdi igr̄ creatio
nō fuit i inicio tpis cum eā pcesserit temp⁹
illud. Eodē mō ē pcedere si possibile fuit
multa tpa motuū inequaliuʒ creasse crea
torem ante creationeʒ mūdi tunc enim ex
necessitate sequet̄ motū tunc fuisse atqʒ p̄i
us ⁊ posterius pp ter inequalitatē motuū
que eñ inequaliter mouent̄ necesse est vt
alterū eorum maius spaciū inequali tem-
pore ptranseat q̄ʒ alterū ⁊ q̄ minus spaci
um citius ptranseat q̄ʒ alterū. Et generali
ter in quacunqʒ quantitate vel cuiuscūqʒ
quantitatis spacio qd̄ ab ambobus trāse
undū ē prius necesse ē, vt trāseat illōd id qd̄ ē

velocioris motus q̄ id quod est tardioris. Sequitur igitur vt sit in huiusmodi motibus prius et posterius secundum tempus. quapropter et tempus et propter hoc possibile fuit fuisse tempus ante creationem mundi. Non est igitur necesse tempus incepisse a creatione mundi vel mundum incepisse in inicio temporis.

Respondebo igitur in primis hijs rationibus et probationibus Auicenne et dicam. quia super eo quod dicit de precessione creatoris iam responsum est in eo quod dixi tibi. quod creator precessit mundum eternitate sua qualem etiam descripsi tibi. et fuit ante mundum anterioritate non temporis. id est non preteriti vel fluentis. Sed anterioritate eternitatis stantis semper in presencialitate sua. Et debes hic scire quia ante temporis et ante eternitatis non dicitur vniuoce neque vna intentione. Sicut neque duratio temporis et duratio eternitatis et propter hoc comparationes secundum prius et posterius non habent locum inter eternitatem et tempus nec inter veri nominis eternum et temporale. Uniuocum enim est omne comparabile sicut ait Aristoteles. quemadmodum igitur non est recipienda comparatio inter tempus et numerum vel locum. vt dicatur quia tempus est maius loco et numero. aut econuerso. Sic nec inter eternitatem et tempus vel inter creatorem et mundum aut aliud temporale. Attende etiam quia ante et post. Similiter prius et posterius fuit et erit intentiones sunt temporis et propter hoc fluxus atque successiones et preteritiones. Et scito quia similes locutiones sunt cum dicitur aliquid fuit ante mundum et cum dicitur aliquid esse extra mundum vel vltra mundum. quemadmodum enim mundus nec habet extra, nec habet vltra cum sit omnia continens et ambiens. Sic tempus quod cepit a creatione mundi non habet ante vel prius cum sit omnia tempora continens intra se tanquam partes suas. Scito etiam quia grammatice doctores nugatoriam et non satis grammatica dixissent locutiones istas. Si quis enim quereret. si esset in summo celorum ab aliquo posses ne extendere manum tuam vltra plane. Responderet ei quia non loqueretur. et quia vox eius esset sine intellectu. Sicut si interrogaret. vidisti ne hominem qui est asinus quemadmodum enim hic implicatur impossibile videlicet hominem esse asinum. Sic et ille implicat locum esse qui non sit mundus aut intra mundum. Iste autem locutiones quod aliquid fuit ante mundum aut nihil in intentione quam dixi non contradicunt sibinuicem quemadmodum nec iste aut vidisti hominem qui est asinus aut non vidisti et quod plus est non dicunt aliquid non solum non sibinuicem contradicunt. qui enim querit vtrum ante inicium temporis fuisset aliquid cum ante sit inicium temporis. secundum est ac si quereret. vtrum in tempore quod precessit inicium temporis fuerit aliquid. Similiter et qui querit vtrum extra mundum sit aliquid vel vltra idem est. ac si quereret Utrum aliquid sit in loco qui est extra mundum. Nemo autem intelligens iudicat istas locutiones veras locutiones esse aut responsione dignas.

Ad aliam vero rationem cui ipse valde innititur et quam dicit esse veri ac puri intellectus testimonium plane. Respondendum est quia non est verum huiusmodi testimonium et propter hoc non est veri ac puri intellectus assertio. Declaratio autem huiusmodi est quoniam aut possibile est creatori creare substanciam aliquam cuius creatio non indigeat adiuuari aliquo corporum que sunt aut non est possibile hoc autem non est possibile creatori inconueniens est etiam apud ipsum auicennam. quare necesse habet hoc confiteri. Nihilominus tamen declarabo hoc esse verum et dicam. quia potentia creatoris non est super quoddam possibile tantum sed est super possibile absolute. et propter hoc super omne possibile vel creabile in se. Causa autem in hoc est quoniam potentia creatoris non esset in vltimitate amplitudinis cum esset restricta ad quedam possibilia. longe enim amplius est possibile in se simpliciter q̄ quoddam possibile.

Amplius. Influxiui et receptibile relatiue adinuicem dicuntur. quare non est alterum altero amplius. Sicut igitur receptibile in vltimitate amplitudinis est ad omnes influentias. quod est dicere quia non est aliud super quod cadere possit aliqua influentia. Sicut influxiuum primum et maximum in vltimitate amplitudinis est ad influentias. vt nec actu nec potentia nec etiam intelligentia sit influentia que non sit ab eo vel que esse non possit ab eo. Neque enim amplior debet esse alueus receptibilitatis ad recipiendum q̄ fons relatiue dicius ad ipsum quantum ad influendum. Amplius. Ponam ipsi auicenne exemplum in propria intelligentia quam dicit esse nobilissimum omnium creatorum ei necesse in corpore nec pendere ex corpore nec etiam ex aliquo eorum que sunt nisi ex solo creatore. Constat autem quia impossibile est intellectui nostro ymaginari aliam similem intelligentiam et considerationem facere

de eis ꝑut se habent in seipis. quēadmodum de duob⁹ indiuiduis speciei humane vt de Aristotele et Platone d quibus nemo intelligens dubitat quin cum in seipis considerati fuerint eque generabiles sint et fuerint anteq̄ꝫ generaretur. Sic dico et de sole quoniam aliū possibile est tibi cum ipo ymaginari. qui non quos duos in seipis consideraueris inuenies eos indubitanter eque possibiles esse et eque generabiles atq̄ꝫ creabiles quantū in ipis ē. Sic dico de intelligentia prima et de alia intelligentia ei simili que tamen est. Cum enim in seipis considerate fuerint abstracte scilicet ab ipo esse ꝛ spoliatas ab eodē inuenies eas eque ꝓpinquas adesse. quare eque possibiles esse ꝛ propter hoc eque creabiles quantū in ipis est. Nihil autem creabile est nisi a creatore benedicto quare inuenies creatorem eque potentem creare alterum vel alteram. Amp. Potētia creatoris non magis aspiciat in alteraꝫ vel eius possibilitatem q̄ꝫ in reliquam vel eiusdem possibilitateꝫ nec causa est apud alteram earum quare potentia creatoris magis aspiciat in eam q̄ꝫ in alteram quātum in ipa est hoc autem est. quoniam in ista consideratione videlicet quia considerantur in ista abstractione et spoliatione nec maior nec melior vllo modorū nec ipi esse ꝓpinquior est altera q̄ꝫ altera. quare manifestū est quia non magis est creatori alteram creare q̄ꝫ reliquam. Esto igitur ꝙ creauit reliquā quā posito possibili impossibile ē accidere impossibile ex ista positione non accidet impossibile. Dico igitur quia creator qui modo creat intelligentiam ipam ex omib⁹ modis suis. Sic erat prius quando non creabat eam. Ita erat sicut est modo cum creat illaꝫ apud se enī immutabilis est in vltimitate immutabilitatis. Nulle autem dispositiones vel cōparationes sunt que adiuuent creatorem vt creat eā vel ipam vt creetur nunc. Iam enī posui tibi ipam nullomō pēdere ex aliquo eorū que sunt quare nullo eoꝝ q̄ sūt adiuta est vt creetur preterq̄ꝫ solo creatore ꝙ etiam apparere tibi potest ex creatione alterius intelligentie que adducta ē ad esse a solo creatore et per ipsum solum.

Manifestū igitur est tibi ex hoc exemplo sicut creat hanc intelligentiam ex omnibus suis modis est sicut erat prius quādo non creabat eam quare contrariū huius est falsum et ꝓpter hoc non est veri ac puri intellectus testimonium et hec est radix ex qua intendebat elicere ꝓbationem validissimam super eternitatem vel antiquitatem mundi.

d Estruam autem tibi ꝛ aliter hanc radicem cui ita innititur Auicēna et dicam quia aut aliquid ē nouū aut non. aut omnia sunt eterna. Nouum sicut predixi tibi intelligo ꝙ cepit quare si nihil est nouum eorum que sunt erūt omnia eterna hoc est sine initio existendi hoc autem adeo manifestū est incōueniens ꝛ impossibile vt circa illud non ratione disceptandum sit. Sed magis igne ꝛ gladio persequendum. et cum hys qui hoc dicerent exterminandum. Restat igitur vt cōfiteatur. quia reuera aliquid cepit. Causa ergo dationis intelligētie innuētur a. Causa igitur operata est a. anteq̄ꝫ operaretur illud aut erat ex omnibus modis suis anteq̄ꝫ operaretur illud aut non. Si sic. Iaꝫ igitur venit contra illud quod dicebat veri et puri intellectus testimonij. Si vero nō erat causa a. ex omnibus modis suis anteq̄ꝫ operaretur a. sicut postea cum operata est a. immutata igitur est ex aliquo modorum suorum ꝛ ꝙ nouum factū in ea vł circa eam illud nouum nominetur b. quoniam certum est b. causam habere eadeꝫ questio restat de causa ipius b. aut enī anteq̄ꝫ operaretur ipm b. causa eius erat ex omnibus modis suis. Sicut postea cum operata est b. aut non. Si sic iam dicūt cōtra illud irrefragabile testimoniū. Si vero dixerit ꝙ non erit. igitur aliquid nouū factum circa causam ipius b illud nouum vocetur iterū c. quoniam igitur c. causam habet eadeꝫ restat questio. aut ibit igitur res in infinitum aut occurret causa econtrario se habens illi veri ꝛ puri intellectus testimonij Si dixerit quia res currit ita in infinitum. Impossibile igitur erit aliquid fieri nisi infinita fiant cum eo. Iam autēꝫ declarauit Aristoteles in libro suo quem vocauit auditum hoc eē impossibile et facilis etiam est tibi alia declaratio impossibilitatis ipius quoniam infinita non possunt fieri simul ab vno et eodem agente. Sed neq̄ꝫ infinitos possibile est esse simul et ꝓpter hoc nec infinita corpora nec infinita corporalia agentia possibile esse simł quare nec infinita pacientia. Simulit nec

vnum paciens est simul recipere infinitas passiones. Q. si dixerit quia cum nouum aliquid fit non est necesse infinita simul fieri. Sed necesse est quedā fieri que adiuuent ipm nouum adesse. quedaȝ vero destrui que impediebāt illum. Recidit in idem infinitatis inconueniens et hoc est. qm̄ nō ē minus incōueniens infinita destrui vł īfinitas destructiōes fieri qm̄ īfinita fieri vł infinitas generatiōes esse ei sequtur ex hoc ꝙ impossibile sit aliquid fieri. quoniā in cuiuslibet noui factione necesse erit infinita destrui. Sicut autem impossibile est infinita simul fieri. Sic et impossibile est infinita simul destrui. Ex his etiā accidit ipsi Auicenne in omni cuiuscunqȝ noui factione vel creatione infinitas innouationes fieri. Et potes ratiocinari si vis super hoc iuxta eandem breuius et lucidius vt videtur scd̄m hunc modum vt dicas noui causam nouam esse vel scd̄m se vel scd̄m aliquid ꝙ apud eā est vel fm aliquam ex dispositionibus aut comparationibus que circa eam sunt ⁊ hee sunt quibus vel adiuuatur vel impeditur et hec ē intentio mea noui ⁊ nouitatis in hoc.

Manifestū est igitur omnis noui causam noui esse scd̄m hunc modum. Quia igitur causa noua est nouum et p modum istum necesse est et ipam causam nouā habere p modum eundeȝ. et ita ibit res in infinituȝ vel erit circulus in causis. Jam autem declaratuȝ est tibi impossibile esse causarum ascensionem infinitam. Similiter et circulum.

a D eam vero pbationem quaȝ adieci ibi. et dicebam quia sufficientia cause causa est que efficit ꝯiunctionem inseparabilem inter causam ⁊ effectum ꝙ quidem pbabile est et eius probabilitas multos decepit. Respondeo qa causarum alie sunt opationes p necessitatem et hee sunt cause naturales. ⁊ non est eis potestas sup operari neqȝ libertas aut electio ad vtrūlibet pper quod dixit aristoteles. quia natura operatur p modum seruientis. Exemplū aūt hmōi ē ignis de q̄ fas. quia non est ei potestas supercalefacere et nō calefacere neqȝ libertas eligēdi vtrūlibet. imo necesse habȝ calefacere obuiantem sibi materiam receptibilem actionis sue. Alie vero cause sunt operantes per voluntateȝ et electionem et inter has sunt que operantur per voluntatem inuitabilem aliud contrariū videlicet volūtatem. Similiter ⁊ renouabilem vel cōsilio nouo vel suasione noua vel aliqua ex passionibus quales sunt amor ⁊ odiū dolor et gaudium. spes et timor. ira et pax. huiuscemodi eniȝ vel mutatur voluntas ad contrarium vel noua generatur in volente et indubitanter in huiusmōi verum est quia cum nouum aliquid operātur quod prius non operabantur necesse est vt innouatio aliqua fiat vel in ipis agentibus vł in aliqua ex dispositiōibus et cōparationibus sepe dictis. Debes tamen scire. ꝙ nō est necesse vt omne destruitur aut perit vł destruatur nouo aliquo agente in ipsum. quedaȝ ei sūt adeo debilis esse adeoqȝ infirmi vt psemetipa deficiant et hoc manifeste vides in tempore et motu. tempꝰ eñi nullo impellente fluit in non esse Creator enim operatur per liberrimaȝ ac dominātissimam atqȝ per omnē immutabilē voluntatem et pter hoc ꝯiunguntur ei causata sua cum vult et separantur ab eo cuȝ vult. Jn causis igitur naturalibꝰ que per necessitatem vt predixi tibi operantur sufficientia huiusmōi sufficit ad pdictam cōiunctionem. Similiter et in operantibus voluntarie apud nos et hoc est quia non est in potestate eorum postqȝ posse scire vł nolle ceteraqȝ dispositiones concurrerint vt nō incipiant operari. Jn creatore vero pter liberrimam ac dominantissimam eiusdem voluntatem atqȝ immutabilitatem non est necesse vt operetur vel incipiat operari nisi cum vult. Et attende quia possibile est vt creator velit modo aliquid poterit tamē nō velle illud absqȝ vlla mutatione voluntatis sue. Jn nobis autem ecōuerso se habet ex necessitate ⁊ hoc alibi didicisti et pter hoc errauit Auicenna in hoc. Similiter et Aristoteles qui viderunt ꝙ creator posset velle aliquid. ⁊ posset nō velle illud absqȝ vlla voluntatis sue mutatione. quemadmoduȝ et de scientia se habȝ. quia scit creator aliquid futurum esse. quod tamen possibile est nō fore. Si accideret ipsum non fore tūc creator in veritate modo non sciret ipsum fore. Quare scit aliquid creator ꝙ impossibile est ipm non scire modo. et hoc absqȝ vlla mutatione q̄ in ipso fiat. vel scientia ipsius ⁊ hoc est ꝙ ipsi non attenderunt in creatore benedicto.

p Ost hec autem addam et alia anteq̃ veniam ad rationes Aristotelis et dicam. quia homines erraverunt circa novitatem mundi ꝓpter brevitatem intellectus sui et difficultatem ymaginationis sue. Difficilimum enim est eis ymaginari omnem locum aut mundũ esse aut ultra mundum ⁊ non possent explicare se vel evolvere ab intentionibus istarũ dictionum extra vel ultra. Similiter neq; ab intentione eius ꝙ est ante et post. De hijs autẽ iam expedivi me et te. Et ex hoc errore et hac difficultate quevit quidã phylosophus ex ytalicis inquiens. ut quid innumera secula dormierunt. an dormierat creator per secula innumera et postmodũ quasi expergefactus creavit mundum huiusmõi enĩ hõ de hijs fuit. qui non potuerunt ymaginari tempus finitum cõtinens omnia tempora cũ dicat innumera secula dormisse ac si temp⁹ innumera tempora precessissent. De hijs autem iam expeditus es et expediens melius in capitulo pmo contra errorẽ Aristotelis. De hac scilicet questione. Utrum ab eterno creavit deus mundum. Cum enim nihil aliud ipm ad creandũ induxerit q̃ bonitas sua purissima et largissima et hec nõ imminuta neq; adaucta. neq; aliter per aliquem modorum immutata ⁊ ipe similiter p omnem modum immutatus nec de novo vidit utilitates ꝓpter quas mundus crearet⁹ erat nec maiores eas viderit in ipa creatione mundi q̃ in sua eternitate nec sibi factorem creationẽ eius tunc q̃ in eternitate. Ut quid igitur creavit eum tũc potius q̃ in eternitate. In quo respondeo. quia ipa ista disputatione. Solutio ẽ questionis apparet enim ex ipa disputatione non stetisse hoc vel impedimentum fuisse ergo magis crearet. ab eterno vel in eternitate mundus perfectum et impedimentum qui esse a parte creatoris. Quare manifestũ est. ꝙ a parte mundi fuit istud impedimentũ cuius natura non fuit ab eterno creabilis nec susceptibilis eternitatis ⁊ hoc declarabitur tibi in prenominato capitulo non solum de mundo sed de omni possibili. quia ipa sua natura que est possibilitas ꝓhibitũ ẽ ab eternitate.

p Er eandem viam et modum eundem respondebis ad omnes similes questiones videlicet cum queritur quid intendebat creator in creatiõe mundi. aut intendebat gloriam suam in creatione mundi. aut utilitatem mundi & rerum mundalium. aut utrumq;. Quodcũq; autem istorum dicatur. Manifestũ est quia causata esset de creatione mundi si ab eterno fuisset creatus creatoris gloria quanto ipi mundo ⁊ rebus mundalibus maior utilitas quanto eternitas tempore maior est. ab eterno igitur debuisset eum creasse. Qꝫ si dixerit. quia nihil horum intendebat creator sed ꝓpter semetipsum tm̃ vel gratis ipm creavit tanto magis debuit eum creasse ab eterno. Scito tamen quia ubi dicit gratis dicit intentionẽ aliene utilitatis. De hoc vero ꝙ creator dicit aliquid facere in laudem et gloriam suam. Scito quia laus et gloria creatoris cũ intimius cogitata fuerit est tota et sola utilitas aliena. Ex hoc enim non solum maxime. sed etiam singulariter et solummodo ꝙ alijs bene est ab ipso et quicquid bonẽ habent. habent ab eodem. de hoc vero ꝙ dicit quia et gloria in infinitum maior eẽt ei et ipi mundo et rebus mundalibus utilitas. Similiter in infinitũ maior Uerum est hoc. Sed nõ sequitur ꝙ ꝓpter hoc debuisset creasse mundum ab eterno quoniam impossibile est ut dixi tibi mundũ creatum fuisse ab eterno. ⁊ non est huiusmodi sermo quemadmodum si quis diceret. Si deus creasset te impassibilem ⁊ maior gloria esset deo de creatione tua et maior tibi utilitas debuit ergo te creare impassibilem. Dico ꝙ non quoniam non debuit aliquid facere deus ꝙ fieri non poterat quecũq; utilitas ab ipso sequeretur. tu enĩ non poteras fieri impassibilis naturaliter et ideo non debuit te creator talem facere

p Ost hoc autem conveniens est ut ponã hic rationes Aristotelis quibus ipe induct⁹ fuit ad credendũ eternitatem mundi ubi oportet te reminisci eorum que precesserunt hic per que responsum est sufficienter eis per que astruere conantur motum eternum esse in libro quem vocavit auditum et ꝓpter hoc non repetam tibi rationes illas neq; responsiones predictas. Dicit igitur aristoteles in libro suo celi et mundi quia natura determinavit quibus semper nõ esse ut impossibilibus que scilicet naturali et ꝓpria possibilitate ꝓhibita sunt esse. Sicut quedam

monstra que contrarietas naturaruz esse
non patitur qualem fingunt chymeram ꝛ
multa alia. Quibusdaz determinauit na
tura quandoqꝫ esse et quandoqꝫ non esse
Sicut vides in animalibus et hominibꝫ
et multis alijs. quare necesse est ꝛ quedaz
animalia esse qbus natura determinaue
rit semper esse quare nō solus creator sem
per est vel eternus. imo multa alia cuz eo
et adiuuatur ista ratio per hoc quod dicit
Auicenna. quia si inuenitur alterum con-
trariorum in vniuerso nature atqꝫ mediū
inter illa necesse est vt inueniat et reliquū
et ponit exemplum de aceto et oximelle ꝛ
melle. quia cum inueniatur acetum in vni
uerso nature et inueniatur oximel quod
est mediū inter acetuz et mel necesse est vt
inueniatur in vniuerso nature et mel quo
niam acetum est alterum duoruz contra-
riorum. Mel vero reliquum scd̄m ipsum.

Amplius. Adiuuatur ista ratio ꝑ hoc
ꝙ si aliter esset duo inconuenientia vidē-
tur sequi. Primum quia incompleta esset
contrarietas huiusmōi cum deesset ei par
tium suarum principaliū altera ꝛ hoc nec
decet creatorem nec decet naturam videli
cet incompletum aliquid facere naturali-
ter. Maxime si illud susceptibile fuerit cō
plementi Aliud inconueniens est quia in
vniuerso esset vacuū nature. quemadmo
dum si in vniuerso colorum deesset alterū
extremorum aut aliqua species mediorū
hec autem natura non patitur. sicut enim
vacuum loci. Similiter vides ꝙ in gene-
re animaliū non est vacuitas nature que
indubitanter est defectus alicuius ex spe-
ciebus. Ex hijs igitur omnibus videt̄ ne-
cesse esse vt in vniuerso inueniāt̄ iste tres
maneries videlicet semꝑ existentia ꝛ quā
doqꝫ existentia. Semper autem existen-
tia hec sunt eterna. Sicut sempiternitas ē
eternitas scd̄m vnam intentionez. Si au
tem inuenitur multitudo semper entiū vl̄
existentium inuenitur multitudo eterno-
rum et mundus siue vniuersitas eorū eter
nus. Iuxta hunc modum est ratiocinari
de hijs tribus videlicet necesse impossibi-
le possibile. Et dicit Aristoteles quia ne-
cesse habet virtutē vt semper sit et vt nūqꝫ
non sit. Impossibile vero habet virtutez
vt nūqꝫ sit et exemplificat de dyametro ꝛ
latere. quia dyametro est virtus vt nūqꝫ
equalis lateri sit. et ista virtus non potest
intelligi, nisi ꝓhibitio ab ip̄o esse et elon-
gatio immobilis atqꝫ inappropriabilis.
Et quia prolixus est sermo Aristotelis cir
ca hoc dico. quia esse de creatione et rebꝫ
alijs non dicitur scd̄m vnam intentionem
neqꝫ vniuoce sicut album de colore et de
superficie equiuoce dicitur. Color enī di-
citur albus essencialiter et non scd̄m par
ticipationem. Non enim dicitur albus in
habendo seu participando albedinez sed
in essendo ip̄a albedo. Superficies vero
alba vel paries albus econtrario. Sic cre
creator non dicitur ens in habendo ipsuz
esse. Sed in essendo ipsum suum esse vt ꝑ
omnia idem intelligatur in eo quod est ꝛ
quo est. In nullo autez aliorum. sic est in
omni nanqꝫ alio aliud ē ꝙ ē et aliud quo
est et scd̄m participationem generaliter
omne aliud a creatore dicitur ens quare
quemadmodum si quis dicat alba non
comprehendūt simul vna intentione colo
res et colorata. Sic qui dicit entes ꝛ entia
non comprehendit simul creatorem ꝛ cre
ata quoniam vna positione vnius nomi-
nationis non potest equoce vti. Per hāc
igitur interemptionem non ꝓcedit ratio
illa Aristotelis Q̄ʼ autem dicit quia natu
ra determinauit quibusdaz rebus vt sem
per non sit quamqꝫ multam habeat calū
niam sermo iste et ꝓpter sermonem natu
re et ꝓpter verbum determinandi quorū
neutrius intentionem suam vel intellectū
determinauit. neqꝫ enim quid naturam
sibi vocet explicat neqꝫ quid intelligat ip̄m
determiare manifestat. Respōdeo tamē
quia nulla natura aliquid determinauit
creatori. licet verum sit ꝙ natura sua no-
bilissima semper sit et nulla sit ei penitus
ad non esse appropinquāda possibilitas
In rebus autem creatis impossibile est ꝑ
hunc modum se habere. et hoc faciam te
scire in sequentibus neqꝫ conueniens est
neqꝫ vlla necessitas hoc exigit vt si multi-
tudo est semper non entium vel existenti
um. Sicut nō est necesse. si est multitudo
virium quod sit ꝓpter hoc preciosior neqꝫ
si est multitudo effectuum ꝙ sit ibi et cau-
sarum. Eodem modo se habet de riuulis
et fontibus de ramis et radicibus licet cō
trarietas nonnulla sit inter eos non enim
multitudinem riuulorum sequitur ex ne-

cessitate multitudo fontium vel multitudi-
nem ramorum multitudo radicum. Tu
autem iam non dubitas quoniam creator
omnium aliorum entium et quin ipsa sint
effectus eiusdem et quin se habeat de ipsa
et modo aliquo per modum fontis ad ipsa
et ipsa per modum riuulorum ad ipsum. Si
militer et per modum radicis a ipsa. et eco
uerso ipsa per modum ramorum ad ipsum.
licet non proprie et multum dissimili vt ita
dicatur similitudine. Inter res igitur crea
tas et vniuersum creatum locum hunc hu-
iusmodi comparationes et similitudines
quibus vtitur Aristoteles non connume-
rato aliquatenus creatore cum ipsis et si for
te apud creaturas teneant non est necesse
vt ad creatorem esse per similitudinem se ex-
tendant cum creator ab ipsis ei distantiam
immensurabili dissimilitudine incogitabi-
li eisdem supereminneat et super sit et licet
dicat aristoteles quod quibusdam est virtus
vt semper sint quibusdam vero vt semper non sint.
Debes scire quia sermo eius non est verus
in hoc. Illud enim videlicet semper esse sin
gulariter est proprium et nulli ex rebus cre-
atis inest virtus vt semper sit etiam si ve-
esset quod quedam ex eis semper esset nulla
enim sua virtute est vt subsistat. Iam enim
declaratum est tibi alias quia esse accidit
vnicuique preterquam soli creatori cui soli essen-
ciale est ipse igitur est sua virtute et semper
est fortitudine stabilitatis sue. Vnumquodque
quod autem aliorum eius virtute et dono est
sicut est et quamdiu est et quantum in se est re-
cideret in non esse nisi virtus et bonitas
creatoris ipsum retineret et stabiliret in es
se. Mirabilius autem est quod dixit quia qui
busdam inest virtus vt semper non sint si
ue ad semper non esse tanquam non esse sit fi
nis alicuius virtutis ei natura et dederit
principium ad hoc videlicet ad non esse.
Cum manifestum sit quia non esse nihil est
neque a natura vnquam desideratum aut que
situm. Et si enim negatio sequatur ex af-
firmatione non tamen affirmatio est ad
hoc vel propter hoc ex esse enim album se
quitur non esse nigrum. albedo tamen non
est ad hoc scilicet propter non esse nigrum
Sicut in exemplo quod ipse ponit de dyame-
tro et latere siue costa quia nec dyameter
nec magnitudo eius et propter hoc vt non
sit equalis lateri et idem est de latere. Se
quitur tamen ex necessitate de quibuscumque
quod duabus lineis. quod si fuerint in eodem qua-
drato sic se habentes vt altera sit illius qua
drati dyametri altera vero costa ipsas non
esse equales quemadmodum sequitur de qui-
buscunque duobus corporibus quia si fue-
rint in eodem toto sic se habentia vt alte-
rum sit eius medietas alterum quarta il-
la non esse equalia cum tamen nec propter
hoc ibi sint nec propter hoc sint simpliciter.
Nec minoris erroris sermo quo dixit quia
virtus inest quibusdam vt quandoque non
sint. sed vt quandoque corrumpantur et vt
quandoque desinat esse cum hoc ex virtu-
te esse non possit videlicet desinere esse.
Nulli enim dubium est quin hoc sit ex
debilitate ipsius esse et quin defectibilita-
tem proprie sequantur defectus et desino
abesse. Sed ipsemet et expositores atque se-
quaces opinionis ipsius. Dicunt quia ex
potentialitate est ipsum non esse. Nemo
autem dicit defectibilitatem aut desinibi
litatem virtutem esse ymo contrariam no
minationem ei attribuit videlicet impo-
tentiam debilitatem eas vocantes.

Post hec autem conueniens est
vt adducam rationes et proba
tiones ad stabiliendam nouita
tem mundi et destruendam eter-
nitatem eius. Non enim satis est respon-
dere rationibus econtrario sentientium
et dissoluere questiones eorum et contra-
dicere opinionibus ipsorum ad comple-
tam certitudinem. nisi et probationibus
irrefragabilibus astruatur veritas et decla-
retur. Ex hiis ergo duobus completur ve
re recteque phylosophantis intentio. Inci-
piam igitur ab ipsis mundi testimoniis et
dicam quia stant apud omnes nationes
amabiles hystorice et cronice narrationes
in quibus narrantur conditiones siue edi
ficationes atque fundationes ciuitatum ma
gnarum nominatarum. Similiter et ini-
cia regnorum omnium ex quibus mani-
festum est et ipsum mundum habuisse ini
cium in tempore. Cum igitur omnia hec
que dixi inicia certa habuerint. Si mun-
dus ante ea in infinitum durasset fuisset in
infinito tempore absque ciuitatibus et re-
gnis et ita ociosus et vacuus in maiori par-
te vultatum suarum. Sed de istis iniciis

esset eadem questio q̄z ⁊ ipse Aristoteles ⁊ sequaces eius de inicio mundi referunt. Contradicere autem tot et tantis testimoniis non stulticie tm̄ sed intollerabilis est demencie. Restant et hystorie hebreorū ⁊ xp̄ianorum adam primum hominem fuisse testantes. sed et ipse ꝓpheta hebreorū hoc ipsum testificatur in ꝑncipio legis hebreorum cui tam magnificis signis m̄adatis et ꝓdigiis ipse creator testimoniuz perhibuit cum eidem prophete nisi per signa gens hebreorum credere voluisset. Cōtradicere autem testimonio tanti ꝓphete cui et ipse creator testimoniū perhibuit tantorum signorum contradicere est ipi creatori et mendacem facere illum.

P Rocedam autem vlterius ⁊ dicaz quia ipse totus mundus cōfitetur se habuisse inicium. ex tempe autem hoc potes audire ab eo et intelligere valentibus. Confitetur eniz potētialitatē suam et se esse possibile esse ꝑ se quare cōfitetur potentialitatem seu possibilitatem essendi esse sibi naturalē et a seipō. Actualitatem autem siue actum essendi recepisse aliunde siue ab alio ⁊ hoc est quoniam possibile siue potentiale inquantuz ꝙ huiusmodi siue per hoc ꝙ huiusmōi nō euenit in actuz essendi siue adesse. Sed neqꝫ per aliud simile inquantū simile hoc ē inquantū potentiale siue possibile sed remanet in sua potētialitate et possibilitate q̄ntum in eo est. quare ⁊ in non esse ſm actū siue in non esse actualiter Quia igitur potentialitas est ei naturalis. erit et non esse eidem naturale. quare erit prius ex necessitate q̄ꝫ ipsum esse. Naturalia autem ꝑora sunt vnicuiqꝫ rei ex necessitate q̄ꝫ aduenticia. Similiter et ꝙ per se est vnicuiqꝫ prius est ei q̄ꝫ ꝙ aliunde vel ab alio. Quare mundus his omnibus consideratis cōfitetur se accepisse esse post nō esse. Amplius. Cum manifestum sit mundū factuz vel creatum esse. Album vero non fiat nisi ex nigro. et calidum ex nō calido. ergo ens mundus non est factus nisi ex nō ente. In omni autem factione ꝑus est ex necessitate id quo fit aliquid quoniam ipsuz factum. quare prius nō ens fuit mundus q̄ꝫ factus fuit ens. fuit aliquādo igitur nō ens ⁊ ꝓpter hoc nō semꝑ fuit ens. Amplius. Cum esse accepit mundus a creatione quoniam ab illo et est et habet eē. aut accepit illud cum iam esset. et hoc ē impossibile quoniam cum erat habebat eē. non est autem possibile ip̄m accipere qd̄ habebat. Q̄ſi dixerit. quia accepit illud quando habebat quoniaz subito accepit illud et non partes tunc igit̄ accepit illud quando ipsum primo habuit. quare aliquando primo illud habuit quando primo habuit esse tunc indubitanter incepit eē. aliōquin igitur incepit esse. Q̄ſi dixerit ꝗa incepit esse non quādo habebat illud aliquando igitur nō habuit illud quare aliquando nō fuit mundus quare incepit esse omne enim qd̄ aliquando nō fuit ⁊ aliquando fuit incepit esse. Amplius. de ꝑ naturali potētialitate sua eductꝰ ē mūdꝰ in actū eēndi. ergo nihil subito vlꝫ ꝑ ptes siue continue. Q̄ſi subito ergo in instanti siue in nunc temporis. quare in illo nunc primo fuit in actu essendi siue in esse. In illo ergo incepit esse et hoc est ꝙ querebā Si vero per partes siue cōtinue exiuit de potentia in actum huiusmōi exitus indubitanter generatio fuit. generatio autez finiti in tempore finito est ⁊ ex vtraqꝫ terminato. Generatum autem de toto tempore sue generationis nōdum est sed fit ⁊ in termino generationis primum est et incipit esse quare mūdus incepit esse in termino sue generationis cum antea non fuerit. Sicut neqꝫ alia generata. Nullū eniz generatum potest esse aut potuit vnq̄ꝫ ante complementum sue generationis.

Amplius. Potentialitas ⁊ actualitas sunt contraria. Similiter potentia et actꝰ et non sunt simul in eodem. nec se compatiuntur aut igitur potentialitas essendi ꝑcessit actum in mundo. aut non precessit. Si dixerit quia precessit. fuit igitur huiusmodi potētialitas sine actu quare fuit mūdus aliquando in potentia essendi et nōdum in actu. fuit igitur ens in actu aliquādo mundus quare non semper. Q̄ſi potentialitas nunq̄ꝫ precessit actum in mundo cum manifestū sit quia naturaliter prior est ipō actu. Nō igitur ordo nature seruatus est in creatione mūdi. Contra ordinem igitur nature est ꝙ mundus semper est in actu. Amplīꝰ. Qualiter creatus est mundus a creatore. aut est generatus ex corruptiōe scꝫ alteriꝰ. siue ꝑ corruptionē illiꝰ. aut factꝰ ex aliq̄ ꝑter corruptionē illiꝰ vt domꝰ ex lignis ⁊ lapidibꝰ ſ vnq̄ꝫ fit aut

creatus et nihilo factus aut aliter ab eo de creatus. Siue autem sit generatus siue sit factus vt dixi post non esse accepit esse. Si vero creatus hoc est de nihilo factus. aut subito creatus fuit. aut continue et per partes. Si subito ergo in aliquo nunc tempo(r)is quare tunc cepit. Si vero pars post partem et continue in termino creationis sue videlicet in quo creatio eius completa fuit incepit esse quoniam tunc primum fuit Eadem via procedendum est quocunque modo aliter causatum a creatore dicat illum quoniam necesse est vt causationem eius dicat esse subitam siue subito factam. aut partem post partem dicat esse causatam.

Amplius. Quid dicet de genere humano aut dicet ipm similiter eternum et nullum esse primum hominem aut non. Si dixerit eternum esse et nullum ex hominibus fuisse primum. Cum pater ex necessitate sit causa filii. et auus causa patris et ita in infinitum necesse habet cofiteri causas ascendere in infinitum causas scilicet efficientes Pater enim est causa efficiens filii quantum ad generationem corporis siue ambo parentes hoc est pater et mater. Jam autem declaratus est et stabilitus status causarum cum omni genere cause. Et patefactum est impossibile esse vt ascendant in infinitum et hoc apud Aristotelem et sequaces ipsius atque expositores librorum ipsius.

Procedam et alia via et dicam quia necesse esse per se et possibile esse per se cotraria sunt. Eodem modo et necessitas per se et possibilitas per se. Similiter antiquitas et nouitas. Sicut quia necessitas per se causa est eternitatis siue antiquitatis erit ex necessitate vt possibilitas per se causa est eternitatis siue antiquitatis erit ex necessitate vt possibilitas per se sit causa nouitatis siue tempalitatis quare sicut necessitas per se non inuenitur nisi in vno solo qui est creator benedictus. ita et eternitas siue antiquitas non inuenitur nisi in eodem

Amplius. Sicut necessitas per se non sustinet nouitatem cum eo in quo est siue temporalitatem. ita et necesse est vt possibilitas per se non patiatur secum in eodem subiecto eternitatem. Quare impossibile est vt aliqua rerum creaturarum eternitatem esse et in aliis dispositionibus similiter se habet Necessitas enim per se neque creationem neque corruptionem neque generationem temporalem secum patitur. neque illius modo rum inceptionem. Quare necesse est vt possibilitas per se econtrario se habeat. et ista probatio fundata est sup hanc radicem videlicet cotraria cotrariorum causas esse per se et sup hanc aliam radicem que est proportionalium alteri est et alteri et sup tertiam radicem. quia que sunt proportionalia ex necessitate sunt et permutatim proportionalia. Quapropter cum quemadmodum se habet necessitas per se ad eternitatem et antiquitatem. Sic possibilitas per se ad nouitatem seu tempalitatem quare si necessitas per se causa est eternitatis seu antiquitatis erit possibilitas per se causa tempalitatis et nouitatis. et si eternitas vel antiquitas consequens est vel comitans inseparabile necessitatis per se. Erit similiter ex necessitate tempalitas et nouitas consequens vel comitans inseparabile possibilitatis per se.

Et quoniam rationes que hucusque posite sunt partim ethice sunt siue morales. vt ille videlicet que sunt ex testimoniis. partim vero naturales et methaphysice. prosequar rationes methaphysicas circa hanc opinionem. Aristotelis. et dicam in primis quoniam accidit Aristoteli non plus fluxisse horam de toto tempore preterito quam diem vel mensem vel annum nec etiam ante quam mille milia annorum. Huiusmodi autem probatio est quia si dixerit aliquis horam fluxisse vel ante quam mille milia annorum fluxissent. aut illam horam precessit tempus infinitum aut non precessit Si precessit eam tempus infinitum. Certum autem est. quia mille milia annorum pars fuerunt temporis infiniti illius. quare in toto illo suo precesserunt horam predictam. Non igitur hora illa plus fluxit quam mille milia annorum nec solum mille milia annorum precesserunt horam illam. Sed etiam infinita milia cum tempus infinitum ex necessitate cotineat infinita milia. Quod si horam illam non precessit tempus infinitum aut precessit eam tempus finitum. aut nihil temporis. Si tempus finitum Initium igitur illius fuit initium temporis totius. Quare tempus infinitum initium. Si autem nihil temporis precessit horam illam

Manifestum est. quia initium illius hore fuit initium totius temporis. Quare manifestum est. quia secundum opinionem Aristotelis non fluxit hora de toto tempore quam mille milia annorum. et quia non est designare quam non precesserit infinita milia annorum.

Amplius. Cum infinitum vt ipsemet dicit

alibi intransibile sit ⁊ maxime motu fini-
to. tempus aūt totū qđ p̄terijt infinitū ēvt
ip̄e dicit aut finitū. Quod si finitū h; igr̄ initiū
Quapropter et motus et hoc est ei contra
riū. Si autem infinitum qualiter ergo to-
tum iam transijt fluxus enim ipsius non ē
infinite velocitatis nec maioris est veloci-
tatis q̄ꝫ motus celestis. Ponam autē ad
hoc exemplum de aqua et dicam. quia si
ymaginatus fueris aquā infinitam ⁊ po
nas fluxum eius finitū hoc est vt per fistu
lam finitam vel causale finitū et finita ve
locitate effluat nō erit nūq̄ꝫ possibile ipā;
totam effluxisse. Amplius. Totū ip̄m
futurū ſm Aristotelē infinitū est nec finie-
tur nunq̄ꝫ. Non igitur minus ꝙ futurū ē
de tempore toto q̄ꝫ quod p̄terijt de eodē;
equales sunt velocitates quibus totū p̄e
teritum fluxum siue preterijt et totū; futu
rum p̄tereundum est neutrū autem est ad
finem preteritionis eius ꝙ de tempē iam
preterijt tanta velocitate fluxit nō obstā
te infinitate ipsius. Venietur igitur et ad
finē; preteritionis totius temporis quod
futurum est cum equali velocitate preter
mundū sic qua illud preterijt non obstan
te infinitate eiusdē;. Quare necesse ē ip̄m
finiri. Amplius. In toto preterito tem
pore celū compleuit reuolutiones finitas
aut infinitas. Si finitas necesse est ꝙ in tē
pore finito quoniam tot partibus tempo
ris equalibus quot ip̄e fuerūt cū paris ve
locitatis sint omēs reuolutiones celi. Erit
igitur totū; tempus quod preterijt vsq; in
presens nunc finitum. Si vero dixerit. q̄a
infinitas reuolutiones compleuit celum
toto tempore preterito ymaginabor quia
ista ymaginatio possibilis ē intellectui ꝙ
duplo minori velocitate motum fuerit to
to tempore preterito. Quia igitur ē ꝓpor-
tio motus ad motum eadem est pertran-
siti ad pertransitū; in eodem tempore vl'
equali ex necessitate necesse est vt eodē; tē
pore non nisi medietatem reuolutionum
iam completorum compleuerit. Reuolu-
tiones igitur quas compleuit toto tempo
re preterito celum habent medietatem et
per eandem viam habebūt quartā ⁊ octa
uam et ita in infinitum. Manifestum
autem est quia infinitū medietatem non
habet. Amplius. Cum ymaginat ecō
uerso videlicet ꝙ duplo velocior mot⁹ to
tius celi in toto tempore quod preterijt er
go ꝑ eandem rationē duplo plures erunt
reuolutiones complete in eodem tempo
re. Non autem erat completurum celum
plures reuolutiones eis que precesserunt
et eis que future sunt. Simul acceptis tot
autem compleuisset duplo maiori veloci-
tate reuolutum quare finiuisset motū suū
Amplius. Non est dubiū quin duplo
plures reuolutiōes compleuisset duplica
ta velocitate motus et in eodem tempore
quare numerus reuolutionū iam comple
tarum habet duplū et est medietas alicu-
ius numeri. Nō est igitur infinitus huius
modi numerus cum et medietatem habe
at vt dictum est et etiam duplum. Am
plius. manifestum est quia celum solis vl'
sol ip̄e perficit vnam reuolutionū suarū;
in anno vno ſcđm motū suum medium ⁊
equalem ymaginabor igit̄ exempli gratia
annū; huius reuolutionis trecentorū lx.
dierum equalium ita vt vnicuiq; diei gra
dus vnus solaris circuli deputetur. Erit
igitur per ea que audisti ꝓportio mot⁹ ip̄i
us celi ad motū; solis ꝓportio que est tre-
centarum ho. ad vnam. Quare et reuolu
tionū celi et reuolutiones solis erit eadē;
ꝓportio. Erunt igitur reuolutiones solis
et anni reuolutionum eius ad reuolutio-
num celi et annos reuolutionum eiusdē;
In ꝓportione vnius ad trecentos lx. Nec
te conturbet ꝙ dixi annos ⁊ annos quia
idem est ac si dicerem q̄ntū ad celū; dies.
Eodem modo est considerare de reuolu-
tionibus Saturni que sunt ad reuolutio
nes solis in ꝓportione vnius ad triginta
Similiter ⁊ de reuolutionib⁹ Jouis quo
niam similiter sunt ſcđm eundem motum
medium ad reuolutiones solis in ꝓporti
one vnius ad duodecim. et per eandē; vi
am considera de reuolutionibus martis.
Veneris Mercurij et Lune. Inuenies ei
ꝓportiones eorum a reuolutione celi cer
tissimas. et hoc est quoniam ꝓportiones
extremorum agregantur ex proportioni
bus ip̄orum ad media et mediorū; ad in
uicem. Inuenies igitur quia reuolutiōes
vniuscuiusq; planetarum ſcđm computa
tionem astronomicā; erit pars certissima
hoc est certissime proportionis ad vniuer
sas celi reuolutiones simul acceptas que
complete sunt toto tempore qđ termina-
tur in presens nunc. Impossibile autē est
infinitum esse cuius partes certe compa-
rationis et proportionis ad ipsū; inueni-
untur ⁊c.
Tautem manifesti.

dea et certiora sint hec declarabo. quia nō
potest esse continuum aliquod infinitum
Et primum declarabo hoc in linea et faci-
ā sciri qa nō potest esse aliq̄ linea īfinita
ex altera pte tm̄. ptrahaẗ ei linea a.b. īfini
ta ex pte b. ⁊ supponaẗ ex ⁊ sit i terra a. ⁊ b
cubitꝰ. Deinde applicetꝰ ei alia infinita q̄
voceẗ c.d. infinita scꝫ ex pte d. applicetꝰ aūt
ei sit vel supponatur vt sit c. punctus indi-
rectū b. vel sup ipm̄ b. Dico igr̄ qa a b. ma
ior est c.d. cubito vno ꝙ est inter a ⁊ b. Il-
lo em̄ cubito excedit eam ex altera vero p
te non excessus alterius in alterā hoc est a
pte infinitatis. Si em̄ excessus esset videli
cet ita vt altera ex pte illa extenderetur iu
xta alteram incipet excessus in aliquo pū-
cto siue esset excessus finitus siue infinitus
quare ille punctus esꝫ tercius linee mino
ris esꝫ igr̄ terminata ex vtraqꝫ pte nō eēt
igr̄ infinita. posita autē erat īfinita vtraqꝫ
Restat igr̄ vt ex illa pte a pte scilicet infini
tatis non est excessus alterius ad alteraꝫ.
⁊ ideo ex necessitate a parte illa equales p
diffinitionem equaliū ē igitur excessus al
terius ad alterā Sicut dixi intellige igitur
ꝙ linea c.d. trahatur. super lineam ad b.
donec punctus c. sit sup punctum a. ⁊ pun
ctus d. sup punctū c. aut ergo est excessus
minor alterꝰ ad alterā ex pte īfinitatis. Iā
ostēsuꝫ ē tibi ꝙ nō ē infinita vtraqꝫ hoc au
tem erat positū ab altera vero pte non est
iam excessus cū iniciales termini earuꝫ vi
delicet c. et a. simul sint. quare ex necessita
te modo sunt equales p diffinitionē equa
liū que est. Equalia sunt quoꝝ altero alte
ri supposito neutrū alterū excedit ꝑus aūt
erāt inequales. quare cum neutra creuerit
aut decreuerit adhuc sunt inequales. qua
re sūt simul equales ⁊ inequales. et hoc ē
impossibile ergo et illud ex quo seqtur est
impossibile hoc non ē nisi lineam illam in
finitā esse ex altera parte. Erit autēꝫ decla
ratio hec compendiosior atqꝫ lucidior Si
intellexeris a puncto b. ꝓtractam aliam li
neam infinitaꝫ cuius ꝑncipiū sit pūctus c.
et suppositam parti ꝑoris linee q̄ para in
cipit a b. Dico igitur. qa linea illa equalis
est illi parti a.b. linee cui supposita ē qua
re est minor ex necessitate q̄ꝫ tota a.b. In
tellige igitur ꝙ trahatur linea illa ad par
tem a. donec ꝑncipiuꝫ eius hoc est ꝑmꝰ
punctus eius sit sup a. punctum. Quia igi
tur supposita a b. linee non excedit eaꝫ vł
exceditur ab ea quoniā non excedit eam a

parte infinitatis vt ꝑmonstratum est tibi.
Sed neqꝫ a parte a. cum ꝑmus eius pun-
ctus sit super a. Erit igr̄ equalis a.b. linee
ꝑus autem erat equalis parti eiusdem vi-
delicet ei parti q̄ incipit ab ipo b. et ꝓcedit
in infinitum. Amp̄. Per eandē viam
demonstrabitur tibi ꝙ infinitum ē maior
a.b. et hoc est quoniam si extraxeris eā ad
huc per cubitum citra a. Dico quoniam il
lo toto cubito excedit a.b. Residuū em̄ ab
illo cubito ē equale linee a.b. ⁊ hoc est qa
sicut dixi a parte infinitatis non excedit a.
b. illud residuum non exceditur ab eo est
igitur illud residuuꝫ a ꝑnominato cubito
equale linee toti a.b. quare manifestum ē
ꝙ illo cubito excedit lineam a.b. et eadeꝫ
est via ad demonstrandū ꝙ excedit eā du
obus cubitis videlicet si extraxeris eam ꝑ
dicto modo p duos. Similit̄ et mille mi
libus cubitorum inuenientur excedere eā
si intellexeris eam tractam ad eandeꝫ par
tem per mille milia cubitorum ⁊ ita in in-
finituꝫ. Quia igitur posita linea ex altera
parte tantūmodo infinita. Sequitur ista
inconuenientia et impossibilia manifesta
videlicet partem esse equalem toti ⁊ eiaꝫ
maiorem et hoc in infinitum scilicet maio
rem partem toto suo in infinituꝫ. Ma
nifestum est esse impossibile id ex quo om
nia ista impossibilia sequitur hoc autem
est lineam aliquam esse infinitam ex alte
ra parte tantū tractus enim linee quātus
est vel applicatio linee ad lineam nihil ad
dit vel detrahit magnitudini eius que tra
hitur. Similiter neqꝫ applicatio linee ad
lineam addit vel detrahit alterutrius ma
gnitudini.

a ddam et aliam manifestationeꝫ
ad hoc. Dico igitur quia si linea
moueaẗ vel trahatur scd̄m rectū
sue longitudinis mouebitur equaliter cui
libet ex punctis suis. Verbi gratia. Si mo
ueatur vel trahatur per cubitum quibusli
bet eius punctus mouebitur tantidem ⁊
transibit cubituꝫ. Si ergo terminus linee
ex altera parte infinite a. et tota linea illa
infinita vocetur a b. ⁊ sit c. punctus distās
a.b.a. p cubitū. Dico igitur quia si linea a
b. moueatur a loco in quo est vsqꝫ adhuc
ꝙ est dicere per cubitum. dico ꝙ a. transi-
bit cubitum illum et perueniet ad c. et simi
ter quilibet ex aliis punctis tantidē transibit
quare punctus in linea a.b. p cubitū erit ī
fine bꝰ motus in pūcto i quo erat a. et idē

est manifestū de q̄libet ex aliis quare ma
nifestū est q: hoc mō mouet eq̄liter linea
omnis siue finita siue infinita sit cuilibet
ex punctis suis. Eodē mō ē ascendere ꝛ de
qualibet ex ptibus suis. Tota igr̄ linea a.
b. mota ē pcubitū. Omne autē qđ moue-
tur tm̄ relinqt vl' exit d loco quē exigit qñ
cum acqrit vel intrat de loco in quem mo
uetur ꝛ itez om̄e quod mouet ab aliq̊ lo-
co in aliū siue moueatur fm ptem siue fm
totum. hoc ē siue exeat illum fm partem ꝛ
intret alium fm partez siue exeat illū fm
totum ꝛ intrent aliū scđm totū. totum est
ex necessitate inter duo illa loca siue inter
partes illoꝝ locoꝝ. Quare ex necessitate

Amplius. Omne quod mouet a loco
in tantū locū relinqt post se de loco i quo
erat prius quantū acqrit ante se de loco no
uo ꝛ om̄e quod hꝫ post se ꝛ ante se finituz
est. Silr ostēdi potest. qa omne quod po-
test moueri finitū est cum motus nō pos-
sit addere vel detrahere quātitati. Quare
si finitum ē ex necessitate omne quod mo-
uet finitum ē ex necessitate om̄e quod po-
test moueri Q̄ si dixerit. quia infinitū
nō potest moueri qn trāseat in īfinitū spa
ciū. Respōdeo qa sermo iste impossibilis
ē ꝛ error intollerabilis. ꝛ dico. qa si aliqd
mouet et trāsit in finitū trāsit qualibet par
tem ipsius tam finitā q̄z infinitam. Quare
transit finitū de illo spatio prius q̄z trāseat
totū illud finitū. Amp. Si in spacio il-
lo finito nō trāsit ad infinitū. q̄cq̄d autē
nō trāsit de illo remanet intransitū ab eo-
dē. quare remanet quodlibet stadiū de il-
lo spacio intransitū est. ergo ꝛ mille milia
stadioꝝ vbicunq; signētur in illo spacio i-
uenientur intrāsita. Qualiter igr̄ tota illud
spacium infinitum per transitum.

i Am igr̄ declaratū est tibi p hoc q:
nō est possibile lineā aliquā infini
tam eē ex altera pte tm̄ ꝛ p eandez
viam facile ē tibi ostēdere et de supficie et
de corpe. Ex hoc aūt euidēter sequit. q: si
nō ē possibile lineam infinitā eē ex altera
pte tm̄ multofortius ipossibile erit ex vtra
q; pte illam infinitā eē. Si ei impossibile ē
duorum alterum eē multofortius ambo.

Amplius. Si a.b. linea infinita ex vtra
q; parte. Dico quoniā quodlibet punctuz
signatum in linea a.b. est terminus duarū
linearum infinitarum ex altera parte tm̄ a
quolibet ei hmōi puncto pgredit linea i
finita et infinita tm̄ ex altera parte cū infi
nuatur ex necessitate in puncto a quo pro
gredit. Q̄ si dixerit q: ab aliquo puncto
linea a.b. nō pgredit vlla linea īfinita tm̄
hoc erit in parte alterā Esto igr̄ in pte a. p-
a. igr̄ nō erit nisi linea illa de tota linea a.
b. quare post a. nō erit nisi finitū de tota li
nea a.b. quare erit a.b. finita ex pte a. po
sita autē erat linea a.b. ex vtraq; parte in
finita. Amplius. Mediū est in linea et
in omni cōtinuo ē post qđ nō est an prius
q̄z ante illud aut ecōuerso. Et itez mediū
in linea ē a quo deducti ppēdiculari ꝛ cir-
ca ipm reuolutis eo ꝙ est ante illud et eo
ꝙ est post reuolutis inq̄z ad ppendicula-
rem donec alterū supiaceat alteri int̄ que
inuenitur excessus. Iterū mediū linee cu-
iuscūq; est certa quod reuoluta pte q̄ post
ipm ē donec subiaceat pti que ante ipsum
ē cū alterius in altera nō inueniat exces-
sus. Quia igr̄ posita linea ex vtraq; pte in
finita hoc accidit in omni puncto illi9 ne-
cesse ē ex pdicens diffinitiōibus eē punctuz
cuiuscūq; linee infinite mediū eē inter illa

Amplius. Omne punctū est medium
in quacunq; linea cum in eo facta sectiōe
ipa diuidit in duo equalia. Quia igr̄ hu-
iusmōi necesse ē accidere in omni pūcto cu
iuscunq; linee ex vtraq; parte infinite. ne-
cesse est omne punctū hmōi linee mediū
eē in eadem. Ex hoc autē accidit partē esse
equalē toti. Preterea. ratio quaz posui de
medio nō potest cōuenire duob9. Esto eī
ꝙ cōueniat a ꝛ b. punctus in aliq̄ linea sit
infinita cū a. sit mediū in ea qđ erit pl9 id
quod ē de ipa linea ante a. q̄z ꝙ ē p9 ipm
Silr cum b sit mediū in eodē simili' se ha
bere dicat quare id de tota linea ꝙ ē inter
a. ꝛ b. cū eo ꝙ est post b. Simul acceptuz
nō erit plusq̄z id qđ ē post b. p se sumptuz
et ita nō erit plus totū q̄z pars illud enim
qđ est post a. ē totū ad id qđ ē post b. quo
niā cōtinet illud et insup id quod ē inter b
et a. accidit insup ex hmō positione q̄ si
licet ponit linea infinita ex altera parte vt
pars sit in infinitū maior toto. Si enim c.
d. lineā infinitā pdicto mō subiacere intel
lexeris a b. linee infinite. ita vt punctus c.
supiaceat puncto b. Nō ē dubiū qn linea
c.d. sit equalis parti linee a.b. parti i qua
que incipit a b. puncto ꝛ pcedit in infinitū
ꝛ equalitas ista manifesta ē per diffinitio
nē equaliū et si traxeris eam ad partē a. ci
tra a quantūcunq; volueris ꝛ p mille mi-
lia stadioꝝ remanebit equalis sꝑ linee a

b. ex parte infinitatis ambarū sicut iam fe-
ci te scire quare toti residuo quo tracta est
citra a. excedit illā sp erit igit maior ea mil
le milibus stadiorum et iterum milies mi
le milib9. Si tm̄ eā tractā in ptem p̄dictā
intellexeris. Prius autē demonstratū ē ti-
bi eam eē equalē parti linea a. b. et videlz
parti q̄ incipit a. b. et pgredit in infinitū
qre ps illa linee a. b. maior erit ipa linea a
b. in infinitum id ē absq3 mensura aliqua
determinata.

i Am igr̄ declaratū ē tibi nec lineaz
nec supficiē corpus infiniti eē pos
se ex altera pte tm̄ et multo fortius ex
vtraq3 vel ex omi nō erit impossibilia ali-
cui istoz triū infinitas. Quia vero similes
sunt pnnuitates mensurarū huiusmōi et
tpis necesse ē et in tpe silr se habere et hoc
iam declarauit Aristoteles in libro suo d
auditu. Qui si voluerit calūniari q nō pos
sumus tractus p̄dictos et applicationes fa
cere ad tempus nō effugiēs p hoc dico ei
qa tempus simul fluit cū motu et motus cuz
tpe et a corpib9 motis trāseunt spacia lo
calia vel situalia pportionaliter fluxui tē
poris et motus. Quēadmodum igr̄ feci te
scire quia si a quocūq3 motu trāseat spaci
um infinitū, necesse ē vt ab eodē trāseatur
p̄ua pars illius spacij q̄3 totū et pars d illo
finita q̄3 ifinita. Sic necesse ē vt a. cuiq3 si
transeat idē spaciū infinicies trāseatur pri
ua millesiea q̄3 millesies et prius semel q̄3
millesies et infinicies q̄re celū p̄us fec vnā
reuolutionē q̄3 infinitas et p̄us partē reuo
lutionis q̄3 totā cōpleuerit. Jam autez de
structū ē in p̄cedētibus. Amplius. In
telligibile ē tēpus velotius posse fluere ali
quantulū q̄3 fluat vel trāseat. Similiter et
tardius. Esto igr̄ q fluat vel trāseat velo-
tius ita vt fluxus eius sit velotior quātita
te vni9 hore. Dico igr̄ qa totū tempus ef-
fluet alias effluxerūt vna hora p̄us q̄3 eēt
alias effluxerūt q̄re a pte finis relinquunt
post se vnius hore spaciū. quēadmodum
si aliqd intelligatur moueri velotius q̄3 mo
ueretur ante ita vt trāseat maius spaciū p
cubitū q̄3 alias trāsiret. Sicut occupat an-
te se vnū cubitum supra id quod alias oc
cuparet ita post se reliquit plus vnum cu-
bitum supra id quod alias reliquisset qua
re ei tpi detrahit p istam adiectionem ve
locitatis a pte finis vna hora quare finie-
tur et necessitate in puncto vno q est inici
um hore illius si hora illa futura esset. Cau
sa aūt in hoc eēt quoniā q occupat ptenti-
tio siue antecessio. hoc amittit futuritio.
Exemplū aūt huiusmodi ē in aqua q̄ tota
effluit si intelligat fluxus ei9 augeri quan
tulūcunq3 videlz in tm̄ q̄ntū ē fluxus mille
modiorū ex necessitate accelerabit ei9 ef-
fluxio tāto tpe q̄ntū reqrit flux9 mille mo
diorū. Quare detrahet toti tpi in tanto et
nō detrahet ei a pte p̄ncipii detrahet igr̄
ei a pte finis et ita finiet ex pte illa et nō ef
fugit Aristotel. qn si intelligibile ē vt auge
atur in duplū velocitatis cursus tpis aut
si minuat in duplū quādo habebat medi
etatē et quādo habeat duplū. Silr nō ef-
fugit illud impossibile videlz. q omē nūc
in tpe infinito ex vtraq3 parte fit mediū in
toto tpe illo cū nō habeat plus de tpe an
te se q̄3 post se vel ecōuerso. Amplius.
Addā et istā vltimā manifestationē ad hoc
et dicā, q creator benedict9 aut potuit dif-
ferre creationē mūdi p horā aut nō potu-
it. Si nō potuit cuiusmōi illū arctabit ne
cessitas ad creādū. Preterea hoc reputa
ipi icōueniēs videlicet q de9 nō potuerit
aliqd qd in se ē possibile nulli eīm dubiū ē
qn mūdus in seipo sic possibile eē q̄re q̄n-
tū in ipo ē creabile ē eius eē in ifinitū nul-
la aūt necessitas arctabat creatorē ad acce
lerandū eousq3 creationē ipius q̄re possi-
bile fuit differri saltē p horā creationez ei9
posito aūt possibili non accidit impossibi
le. ponat igr̄ istud qd p horā dilata sit cre
atio mūdi. Dico ergo qa i fine hore illius
creatus fuit mūdus quare tpus a creatōe
eius vsq3 nūc finitū cū sit ex vtraq3 pte ter
minatū. Jam aūt didicisti alibi qa si fini-
tum remanet nec detracto finito p̄us erat
finitū et si finitū addit finito totū erit fini-
tū qa igr̄ finitū remanet cū tpe toto qd est
a creatōe mūdi vsq3 nūc. Solo finito de-
tracto scilicet hora dilationis p̄dicte ergo
cū illo detracto erit ex necessitate finitum
quare nō ē possibile vt sit ifinitū cū nō sit
possibile. vt detracta illa hora. Solūmo-
do de eo remaneat infinitum.

p Ost hec igr̄ respondendū ē questi
onib9 que sequūtur declaratiōes
has. Harz aūt p̄ma hec ē. Cū tem-
pus finiendū sit qd erit post tpm. Deinde
an erit motus vel mutatio. Et iā dixi tibi i
p̄cedētib9 qa nulla erit mutatio glorifica-
tis hoibus vel animabus eoz nulla spes
erit eis vltra aliqd acqrendi nullus timor
aliqd amittēdi de obtēta nūc felicitate ipa

ꝟo felicitas tota simul erit nihil habēs oi
no de malo seu defectu potētialitatꝭ et si
cut alibi te feci scire ꝟtutes animarū hūa-
narū erūt impfectiōibus suis oēs ꝛ figule
nec erūt tunc habitus dormiētes.imo erit
vnaqueqꝫ earū in actu suo pfectissimo et
vltimo ꝛ actus earū delicie ꝛ gaudia. Si
cut patefeci tibi ex diffinitionibus delicie
ꝛ gaudiū. Similr̄ enī ipi actus pmia do
torꝫ ꝛ glorie animarū nr̄arum q̄ si non
essent simul oēs nō eēnt integra vel cōple
ta felicitas animarum nr̄arum ꝛ si cessare
possibile eēt aliquā ex virtutibꝰ hmōi ab
actu suo vel imminui ibi ab actu suo pos-
sibile eēt imminui felicitatē hmōi imo ꝛ q̄
plus ē locum haberet ibi dolor et miseria
Impossibile eī ē tm̄ gaudiū amitti vel mi-
nui sine dolore et miseria ꝑpter hoc ergo
dixit Aristoteles. Si tm̄ veritatē felicitatis
illius intellexit. q: felicitas ē actus intrans
mutabilis. Status igr̄ hmōi status ē intē-
poralis ꝛ vllomō obnoxius fluxus ꝛ i sta
bilitate tpis ꝛ quoniā habiturus ē inicium
licet nō tpis orison verisimile dicendus ē
eternitatis. Et dixi tibi q: similiter se habe
bit et status inferni oēs eī dolores. omēs
cruciatus īfernales simul pacientur ibi dā
nati. Sicut iam p̄dictū ē tibi. Unde nec q
es sine cessatio alicuiꝰ eorū vel immunito
locū habebit hic quare nec mutatio et ꝑ-
pter hoc neqꝫ tempus. Inueniꝭ autē in li
bris quos merito vocāt homines sanctos
sermones tropici de tormētis maiorū ho-
minū quibꝰ ergo cōtradicere vnq̄ȝ volo.
Et his sermonibꝰ iuxta tropos intelligūt
quidā vicissitudines tormentorū in īferno
vt nunc sint in ardore et incendio in exco-
gitabili. nūc in frigore nō minori q̄ si de-
sta eis futurū eē reuelauit ita et fit. Nō ei
vas quēquāȝ sermonibꝰ autēticꝭ vel san-
ctis ꝯtradicere. Uerū nihil piculi ē in rebꝰ
hmōi fmones tropicos in ea q̄ rōnis sūt
iustitieqꝫ diuine ꝛ meritꝭ damnatorū con
gruū interptari p̄sertim cum ratiōibꝰ ꝛ ꝓ
bationibꝰ ꝛ nō testimonijs ꝯtra errores i
pios disputeꝭ. Et de hmōi autenticorū vi
rorū satis euidētia ꝛ expssa testimonia nō
negātur ꝛ i ꝯtrariū habeanꝭ. Doctrina q
dē xp̄ianorū hꝫ i libro quē sapiētie librum
nomināt q: flumina ꝯcurrēt duriꝭ ꝛ intel-
ligitur flumina tribulationū et dolorꝫ q̄
ꝑpter hoc ꝯcurrere i malos dicuntur quā
q̄ȝ nō pnices ꝛ vnū aliō nō expetit. Si qs
autē querat de glorificādis hoībus an in

eo statu fixi māsuri sint in locꝭ ꝛ sedibꝰ su
is. an deambulaturi vel aliꝭ mouēdi sunt
ꝛ ex hoc arguere q: motꝰ erit et ꝑpter hoc
tempus. Refero questiōis huiꝰ solutionē
in sequentibus nisi spero me declaraturū
q: motus hmōi nō erit ibi necessariꝰ. nec
aliquid addēs felicitati glorificādorꝫ ho
minū nec eius cessatio aliquid detrahens
eidē quinpotius forsitā illa felicitas motū
hmōi nullatenus patiꝭ. Hꝫ ꝛ gēs xp̄iano-
rum ꝓphetā itroducentē angelum iuran
tē p viuentē ineternuȝ. q: tpus nō erit am
plius q̄ȝ ꝓphetiā nō induco tanq̄ȝ ꝓbati
onē. Sꝫ potius vt scias q: sermones autē
tici ea ꝯtinēt que audis hic. Eadē questio
ē de motibus celorꝫ an cessaturi sint an p-
māsuri. q̄ si pmansuri. erit igiꝭ ꝛ tempus
cum motus sine tpe eē nō possit. Si u cel-
saturꝰ ē motus celorꝫ quid facient illi moto
res celorꝫ duplices sicut posuerūt Aristotelꝭ
ꝛ sequaces eius ponētes intelligētias mo
uere celos q̄si motores extrinsecos. quem
admoduȝ amata mouēt amātes. animas
ꝟo posuerūt eisdē q̄si motores intrinsecos
querētes ipis celis pfectiōes hmōi videlꝫ
vt habeāt in actu situs quos habēt in po-
tēcia quasi situū renouatio tam frequens
imo magꝭ et ꝯtinua sit. Aliquid tāta inqsi
tione dignū. imo q̄si sit pfectio beatissima
Similiter ꝛ ipa que non debet eē nisi via
et inquisitio alterius pfectionis queratur
ꝑ se tanq̄ȝ pfectio ꝛ finis ꝛ tāq̄ȝ ipe sit vis
ad semetipm ꝛ in quisitio suipis. Ubi non
vidētur posse effugere circulū earū quo di
ciꝭ q: ita ē ꝛ ita ē ꝛ celi mouētur vt moueā
tur ꝛ incedūt vt reuertātur quibus animꝭ
bus si ita ē mille miseriores sunt que nihil
aliud querūt nisi motū corpibꝰ suis ꝛ exa
gitationē infinitam ꝑpter hoc hꝫ doctria
xp̄ianorū cessaturū eē motuȝ illum penitꝰ
et alia circa hec de statu futuri seculi q̄ au
dies in sequētibus.

Postq̄ȝ autē stabilita ē mūdi noui
tas stabilitione vniuersali. Cōue-
niēs ē vt inquiratur de quibusdaȝ
ptibus ipius quibꝰ nōnulli phylosopho-
rū posuerūt antiquitatē queadmoduȝ pla
to qui hmōi antiquitatē eis posuit. Posu
it ei eas creatas simꝭ extra corpa sua ꝛ po
sitas in corpibus stellis ab inicio postmo
dū desiderio icorpandi ꝛ illectas ꝛ abstra
ctas descēdisse ad corps Doctrina autem
quorundā hꝫ creari eas in corpibus suis.
in alia corpa trāsire ꝛ nō solū in humanꝭ

Sꝫ etiā in brutalia corpa donec explerēt ipa expiatiōis cuiusdā spāciū liceƀat eis redire ad compares stellas et hoc idē plato posuit qꝛ numeri certi tempoꝝ p̄scripti erant animab⁹ q̄s explere necesse habebāt i corporibus vel circa corpa vt ait plato. Inuestigandū etiā restāt de renouatiōe vniuersi. vtrū renouandū sit ſm totū aut ſm partē. ⁊ vtrū corpa hominū renouanda sint p̄ resurrectionē et vtrū sola an et alia corpa q̄ sint illa ⁊ de vniuerso corpoꝛeo quē statū habiturū sit p⁹ renouationē resurrectiōis

i Ncipiā igr̄ auxiliāte deo ⁊ dicā qꝛ sermo platonis erroneus ē ⁊ parē faciā hoc multis viis. Dico igr̄ q̄ iā declaratū ē ab Aristotel. qꝛ impossibile ē imp̄tibile moueri motu ꝯtinuo. q̄re nō ē possibile animas hūanas sic ascēdere vel descendere vt ip̄e posuit ip̄e eñ posuit eis nō solū ascēsiones ⁊ descēsiones. ſꝫ ⁊ p̄tes p̄ quas ascenderēt ⁊ descēderēt ac ſi substāne spirituales p̄tes ⁊ ap̄tionib⁹ indigerent et possent retineri corpoꝛeis obstaculis q̄ minus trāsirēt. Scđo q̄re ab eodeꝫ platone cū penal' sit habitatio corpm suoꝝ aīabus hūanis vtrū hmōi habitationē sponte appetuerint atꝫ susceperint an inuite. Qꝛ si sponte. hoc nō nisi de intollerabili stulticia ꝓcessit in eis. Sponte ei appetere taꝫ horrendū tantarū qꝫ afflictionū carcerem nō nisi deuictus ē ⁊ mente capti. Ampli⁹ Desideriū illud quo desiderauerūt inhabitatiōes corpoꝝ aut fuit eis naturale aut aduenticiū. Si naturale ⁊ nō ē dubiū qn̄ desideriū illō stultū fuerit et ex insania sola ꝓcedēs naturalis igr̄ fuit insania hec et ꝓpter hoc naturaliter insipientes ⁊ male sunt anime hūane. Amplius. quoniā naturalia nō deponūtur nec recedunt ab hys q̄bus naturalia sunt ergo post expletos nūeros in corpibus ⁊ reuersionē suaꝫ ad cōpares stellas naturalr̄ iteruꝫ desiderio appetēt inhabitationē corpoꝝ quare i corpabunt iterū ⁊ ita ibit res in infinitum Qꝛ si dixerit. qꝛ desideriū hmōi ē eius aduenticiū. In ip̄is igr̄ cōmorantes decepte fuerīt vel ꝓp̄a stulticia vel suggestiōe aliena ⁊ vtrūqꝫ istoꝝ friuolū ē. quoniā ⁊ vt tales create sint videlꝫ deficiētes nō patitur bonitas creatoꝝ. Suggestoꝛ v̄o h⁹ stulticie seu deceptoꝛ earū q̄s erit. Si v̄o infinite de stellis deiecte sūt. ⁊ in corpib⁹ detruse hoc idubitāter fieri nō potuit nisi a creatore. Quare necesse ē vt hāc penalē incarcerationē aliqua culpa meruerit alias eñ iniurioſus eisdē extitisset creatoꝛ in hoc que aūt culpa in eis cogitari p̄t nisi desideriuꝫ h⁹. Amp̄. aut p̄sciuerūt penalitatē carceꝛ hmōi aut latuit eas. Si p̄sciuerīt q̄liē igr̄ eam appetiuerint. Si v̄o latuit eas ⁊ hoc qualiter possibile nisi lateret eas stat⁹ generꝭ hūani totus. Oēs ei homines in afflictiōe ⁊ miseria eē nulli intelligenti ignotū eē p̄t. qꝛ ⁊ ip̄i q voluptates maxime sequūtur easdē ⁊ minime assequētur ⁊ doloꝛib⁹ atꝫ toꝛmētis innūeris easdē mercāt. Qꝛ si latebat eas status hmōi terreni et hominū quō ⁊ ille q̄ reuertebātur a corpib⁹ ad stellas suas alias sup hoc nō instruebant atꝫ docebāt. Amp̄. si latebat eas stat⁹ hmōi mundi quō appetebāt in ip̄m venire nisi pueriliter atꝫ stultissime. Amplius. aut create fuerīt sapiētes in stellis suis anime humane aut nō. Si sit ergo p̄rauo desiderio atqꝫ stulto create fuerūt. hmōi ergo desideriū vicꝫ intundi corpa in qb⁹ ⁊ sapientiā obliuiscature erāt. sicut ip̄emet plato dixit ⁊ v̄tutes oēs immergende velut in lintheō flumine atꝫ sepeliēdo erant Si v̄o absqꝫ sapiētia create sūt ⁊ omnino nihil sciētes appeti aūt vl' desiderari incognita nō possunt. Quō ergo desiderauerūt inhabitationē corpoꝝ que de corpib⁹ omīno nihil sciebāt. Qꝛ si dixerit quia sciebāt aliq̄d de eis. Ueritamē nō p̄ sapientiā ſꝫ p̄ scientiā ⁊ obstante non penalitate quēadmodum accidit ⁊ in hominibus q̄ voluptates corpales cōcupiscūt ⁊ sequūt licet sciāt eas sibi eē perniciosas. Qm̄ igr̄ manifestū ē q̄ ista ꝯcupiscēna ⁊ inoꝛdinata ē ⁊ culpabilis. Si in ista cōcupiscentia create sūt anime hūane. Manifestū ē eas malas creatas fuisse a creatoꝛe bono hoc aūt impossibile ē manifeste. Amp̄. In q̄ statu putauit eas fuisse plato cum erāt in cōparibus stell' an i statu felicitatꝭ anſi statu miserie. Si i statu felicitatis certū eſt qꝛ status ille nec ignoꝛātiā patīt neqꝫ culpabilē ꝯcupiscentia q̄re nullo mō erat eis desideriū ībabitādi corpa cū habitatio a deo ꝑniciosa eēt eis vt ip̄emet plato ꝯfitebaꝛ. Amp̄. qm̄ felicitatis plenitudo ē ⁊ sacietas oīm desiderabiliū. Manifestū ē qꝛ nullū desideriū sustinet felicitas. Sicut nullā famē sacietas desideriū ei fames sp̄ualis ē ⁊ sitis ⁊ generalr̄ desideriū nō ē nisi vbi est carēcia ⁊ defectus. nec est vnqꝫ sine molestia q̄re impossibile ē vt sit cū felicitate cuꝫ

molestia oīs pars sit miserie et vera mise-
ria. Si aūt in miseria erant anime hūane
cū erāt in stellis suis cū fuerīt in ea miseria
create vel postmodū aduenit eis. Si crea
te fuerunt in illa cū añ creationē suā nihil
meruerint ergo absq; meritis suis inflicta ē
eis miseria ꝛ ita iniuste egit cū eis creator
Si ꝟo postmodū aduenit eis ꝛ sine culpa
sua iniuriose eis irrogata ē. Si aūt cū cul
pa sua vel ob culpā suā peccauerūt. igr̄ añ
q̄ȝ intrarēt corpa ꝛ hoc etiā nonnulli erro-
nei adhuc dicūt ꝛ ꝓpter peccata illa expi-
anda in corpibus velut in carcerib⁹ īstra se
sunt Iste aūt error destruit multis mōis
Primū qa pena q̄ ab inicio vl' nesciētes u
simet nō ē ei ad expiationē vel purgatio-
nē aliquā. Secūdo q: corpa mag' hūana
ingnāt aīas ꝛ polluūt q̄ȝ purificēt ꝛ ad cō-
cupiscētias illicitas inūeras ipas animas
trahūt. Tercio qa in corpibus anime ipse
peccāt ꝛ plurib⁹ peccatis et grauiorib⁹ q̄ȝ
illa fuerūt que in stellis cōmiserunt ꝛ pau
cissime sunt atq; rarissime q̄ in corpib⁹ pe
ne ꝛ absq; nūero nō peccent. Quarto qa
creator hec oīa vidēs quō nō eis dat cor-
pora ad expiationē ꝑorū peccatoꝝ cū poti
us sint eis ad maiorem cōtaminationē et
ingnationē. Amp̄. qs dubitat qn oēs
anime sancte ꝛ virtuose cōqueruꝝ de cor-
poribus suis ꝑ eo q̄ eas ad peccandū sti
mulāt ꝛ multipliciter alliciūt et abstrahūt
ꝛ ꝓpter hoc bello implacabili cōtra ea in
cessanter decertat. Quō igr̄ possunt eis eē
corpa ad expiationem Amp̄. q̄ anime
possunt melius nosse an corpa sint eis ad
expiationē q̄ȝ anime sancte ꝛ iuste. Ma
nifestum autē est qa ipe de corpib⁹ suis in
cessanter ꝯquerūꝝ ꝑ ingnamētis q̄ paciū
tur ab illis ꝛ ꝯtinue ꝯtra eā ꝑliāꝝ ac se de
fendāt ab ingnamentis coꝝ ꝛ ꝓpter hoc
etiā mortē corpoꝝ suorū desiderare nō ces
sant vt liberēꝝ a pollutionibus q̄s a suis
corpibus paciūꝝ. anime ꝟo vicijs dedite
abeūt post corpa sua sequētes ꝯcupiscēti-
as ꝛ ꝓpter hoc amplius ꝛ ampli⁹ ingnāꝝ
ꝑ corps sua. Quare manifestū ē q: nec bo
nis animabus nec malis sunt ad expiatio
nē vel expurgationē corpa sua per modū
istū quē erronei intelligūt. Alias autē cer
tū ē quoniā affectiones corpales et dolo-
res sunt ad expiationē eoꝝ q̄ per eas emē
dāꝝ ꝛ ꝓpt' hoc multi et boni viri eas sibi
met inferūt vt ardores ꝯcupiscentiarū car
naliū ꝑ eas vel reprimāt vel extinguāt. In

sup etiā cū eis irrogātur gratāter eas reci-
piunt et eis se gloriātur multipliciter adiu
uari habētes eas velut quedā medicamē
ta victorū Amp̄. Anime hūa nc penit⁹
ignorāt hoc q̄ in stellis quōdā posite pec-
cauerūt ꝛ ꝓpter hoc ꝑ hmōi peccatis nec
adeo veniā ꝑcātur nec alias ipm placare
curāt nec deū vllo mō peccata illa curare
arbitrātur. Qualit' igr̄ vel expiationē ha
bēt vel paciūtur ꝑ illis ꝑ qbus nec penā
nec penitenciā agūt ꝛ d qbus vllo mō cu
rāt. Q' si dixerit qa penalitas et afflictio-
nes q̄s paciuntur in corpibus sufficiūt ad
placandū creatorē ꝑ illis ꝛ q̄ pena illa cō
tēius est. Dico q̄m errat multipliciter. Pri
mū q: pena hui⁹ pena tm̄ ē pacientiū aīa
rū ꝛ nihil oīno operās ad correctionē vel
emendationē earū. Scd̄o qa hmōi pena
litas culpabilis ē cum ab inuitis sustinea
tur. ipa eī voluntaria sustinēdi expiationeȝ
quā creator ꝯstituit aīabus peccatū ē quē
admodum et ipa redditio debiti ꝑ violen
tiā extorta culpabilis ē inuito ꝛ repugnan
ti que eēt volēti atq; spontaneo opus iusti
cie. Tercio q: hmōi penalitas nō suffic' ex
piādis peccatis q̄ in ipis corpibus ab aīa
bus eisdē ꝑpetrātur. Quare necesse ē nec
alia illis expiatio statuaꝝ ꝛ ꝓpter hoc fm
ipm in alijs corpibus retrudēꝝ. Amp̄.
Scd̄m istuȝ errorē platonis nō sunt noui
homines q nascunꝝ nec reuera homines
nascunꝝ cum id qd̄ ē potissimū seu ꝑcipu-
um in vnoquoq; coruȝ nō sit nouū ꝛ hoc
ē anima vniuscuiusq;. Amp̄ nō est du
bium qn certus sit ī se ꝛ determinatus nu
merus animaruȝ sic creatarum q̄m fuit iu
xta numeꝝ stellarum fm ipm. Si igr̄ post
mortē corpm expletus numer' vt ipe ait re
uertuntur ad ꝓprias stellas aīe humane.
Iā diu ē ita q̄ reuerse debuissent ē oīs
ad stellas suas in tot milib⁹ corpm expia
te q̄ lōge plura milū corpm iā mortua sīt
Uñ lōge plura milie q̄ȝ sint stellarū. Amp̄
fm hoc nō plura corpa hoīm fuerīt q̄ȝ ab
inicio fuissent create anime. cū nō ꝓpter
aliud hmōi corpa generātur nisi ꝓpt' hoc
vt ī eis oīno aīe expiētur. Amp̄. manife
stum ē q̄ totū corpus humanū natū ē ad
pfectiones q̄sdā vt ocul⁹ ad visum auris
ad auditum. pedes ad gressuȝ. manus ad
opatiōes multiplices. ꝛ sic de alijs. Sicut
aūt singl'a mēbra ad suas ꝟtutes ꝛ opati-
ones. Sic totū corpus ī totalitate sua ad
animā totaliter. Quare totū vnūquodq;

corp⁹ hũanũ natũ ẽ pfici ab aĩa vna. pfice re aũt ꝛ perfici opposita sũt ꝛ pportionali ter se habẽtia ad aĩam et corpus. Quare si naturale ẽ corp' pfici ab aĩa erit natura le ꝛ ipi aĩe pficere corp⁹. Carcer aũt ꝛ icar ceratũ sic se hñt imo carcer oĩs inaturalis ẽ icarcerato aut ẽ penalis. Clarius aũt erit hoc. si ↄsideres q: ppa pfectio nõ ẽ in suo pfectibili. s; pfecte. sicut icarceratũ carcere cluescerer autẽ amplius iste error si pticula rim fiat ↄsideratio ꝺ hus. Quis ei dicat q visus ẽ i oculo sic i carcere suo ꝛ auditus i aure. ꝛ ita de aliis vel ad expiationẽ qs di cat visũ eẽ i oculo et auditũ in aure. ita de aliis. Quare nec anima ẽ naturaliter esse in corpe ad expiationẽ. s; ad pfectionẽ ipi us animã habẽt. sic visus i oculo pfectio ẽ ipius oculi ꝛ tãq; eius aĩa. Amp. qs audi at dicere visũ creatũ eẽ extra oculũ p se na turalit ꝛ tũdẽ causa expiatiõis missũ est i oculo. Et hũc modũ de aliis viribus ꝛ p fectiõibus organoꝝ alioꝝ. Quare nec ꝺ tota aĩa ita sciendũ fuit vt extra corp⁹ cre aretur. cũ ipa aĩa fm q aĩa ẽ hoc est ani matiua corpis vel animãs corpus. Sic se hꝫ ad totũ corpus vt singule vires ipius ad organa seu mẽbra q aĩe hũane in mor te corpm separantur ab ipis ꝛ nõ afferuntur eis p mortẽ vires naturales sue. Sicut est ṽtus visibilis ꝛ ṽtus audibil' neq; aliqua ex aliis dico q a vetus ẽ fmo iste. ꝛ addo q a separatio aĩaꝝ nrarũ a corpalibus per morte ipoꝝ violẽta ẽ ex pte viriũ ipoꝝ quo rũ opationes nõ sũt nisi in corpe per cor pus ꝛ q a mors inaturalis ẽ valde ꝛ plaga magna in genere hũano ꝛ de hoc dedi ti bi pbationes ꝛ ratiões alibi ꝛ nõ ẽ plaga tm corpm mors ipoꝝ imo et aĩatũ nrarũ q̃ntũ ad vitã quã hñt in se ꝛ apõ se. et hac plaga moriũt opatiões vtriũ pdictarum. Vñ ꝛ inducti fuerũt nõnulli ex phylosophã tib⁹ vt dicerẽt visũ mori. ꝛ alias vires hu iusmõi morte corpor' ꝛ etiã visũ erutione oculoꝝ. Qui fmo ꝛ si forte fm intẽtiones eorũ intellectũ aliquẽ ṽitat' hre possit ali quomõ nõ est tñ recipiẽdus qm sonat ali quaten⁹ in morte animarũ humanarum quas tu nõ dubitas eẽ imortales cũ omi bus viribus suis ꝛ potentiis naturalibus Neq; eñ dico artẽ citarizandi vel musicã mori in citharedo seu citharista destructi one cithare ipsius. Licet actus citharisãdi moriat ꝛ pereat in eo q n potius ipaꝫ artẽ permanere vllomõ illesã apõ animã ipi⁹ citharedi. Sic ꝛ vires ipius anime hũane destructis organis illese permanẽt apõ ani mã humanaꝫ. Eodẽ mõ ꝛ ipa aĩa hũana apõ se ꝛ in suo eẽ oĩno viuẽs ꝛ illesa pma net destructo corpe toto in quo erat ꝛ erat ei vniuersale organũ q̃ntũ ad vires predi ctas.

Ebes aũt scire q a plato nõ
d
sans attẽdit naturã humanarum animarũ cũ posuit eas creatas ex tra corpa sua. nõ eñ attẽdit vires eas ha bere q nõ nisi p violentiã possẽt eẽ sine cor poribus quales sũt ille quas nominaui ti bi. vt ṽtus videndi ꝛ ṽtus audiendi ꝛ siles hus. Quarũ opatiões nõ possũt eẽ nisi p corpa ꝛ in corpibus ꝛ hoc ẽ qm nõ sponte neq; sine dolore sustinẽt naturalit' anime nre phibitiones ꝛ impedimẽta operatio nũ suarũ. Sicut vides in cecis ꝛ claudis ꝛ aliis occasionat' qõ molestissime sustinẽt istas occasiones ꝛ impedimẽta operatio nũ suarũ. Adieci aũt naturaliter in hoc p pter animas q iã felicitate eterna fruũtur. Illa nãq; felicitas nec molestias eas hre patit' nec dolores s; quãtũ ẽ in natura ea rũ nõ leuis molestia p impedimẽt' hmõi eẽt eis s; supinundãs cor diuine volũtat' ac spũalis eas eo vsq; iocundat vt nullus apõ eas sit locus molestie vel dolor'. Vñ ergo qõ dixi qm hoc plato posuit eis has vires eẽ naturaliter ꝺ qbus loquor adue nerit eis cũ corpib⁹ Si posuit illas anima bus nris naturaliter eẽ aut posuit eis feli citatẽ qualẽ dixi aut nõ si posuit vtrũq; po suit eas eẽ in defectu ꝛ carẽtia. S; reuera sine molestia nulla pp ter icogitabile gau diũ felicitatis ipius. Quero igr' q d mouit eas vl' induxit vt desiderarẽt habitare cor pora vbi nihil verisimile rñderi põt nisi q desideriũ pfectiõis verisimiliũ añdictarũ ad hoc eas induxit quare ab initio sue cre atiõis eadẽ fuit causa intrãdi corpa apud illas ꝛ per morã in scelus nihil creauit eis q̃ntũ ad hoc ab inicio igitur sue creatiõis quãrũ in se fuit intrauerũt corpa. Apud cre atorẽ q potuit eẽ causa detinẽdi eas in in perfectiõe hm õi nisi forte q s dicat q a cre ator noluit eas ꝛ p gustare ꝛ pbare felici tatẽ illã vt postmodũ ad eã reuerti cõple tius nũeris festinarẽt. S; hec causa esse nõ potuit cũ creator p̃stet illi⁹ felicitat' nul lã postmodũ eas hituras memoriã. sic ꝛ ipsemet plato testat' Nullã igr' vidit causã plato quare anime nre vel ad modicũ de tinerẽt in scelus aĩe hũane. Si ṽo nõ po

fuit eis plato vires hmõi ergo nõ posuit
eas eē veras animas hũanas cũ fm ↄ̄ita
tē aīe hũane vires hmõi habeant ꝛ quasi
nihil eisdē creuerit inter angelicas substā-
cias spirituales ꝛ aīas nr̄as in pfectiõe sci
ennarũ ꝛ ↄ̄tutũ creatas nõ soluꝫ pfectibi
les. Quare fm ipm nulla ē differētia scdꝫ
speciē inter aīas nr̄as ꝛ subas angelicas ꝛ
spũales. Et iste error ē apud quosdā erro-
neos vsqꝫ adhuc q dicūt aīas nr̄as nõ eē
nisi angelos q de celo fere ab inicio mũdi
cecidisse creduntur. Manifestũ autē ē tibi
ex aliꝭ q ↄ̄tus intellectiua p se ꝛ in eo ꝙ
talis nec ē in corpe nec opaẜ p corp⁹ Qua
ppter vllo modo nõ ē p se corpi vnibilis ꝙ
igr̄ anima hũana vnibilis est corpi ex pte
aliarũ virtũ ē. Quare si anime nr̄e natura
liter nõ sũt vires hmõi in sũt vnibiles cor-
poribus naturaliter sic ē neqꝫ angelice sub
stãcie spirituales. Quare positio ei⁹ ex ne
cessitate impossibilis ē. Sic ei vires hmõi
naturaliter vnibiles faciunt animas nr̄as
corpib⁹. Sic puatio naturalis hmõi virtutũ
naturaliter inunibiles faciũt angelicas sb
stãcias spũales ꝛ vnibiles hũanis corpi
bus. Et ista ratõ fundata ē sup duas radi
ces q̃ sũt causalitas ꝛ pportionalitas. De
hoc aũt alias audies cũ faciā ↄ̄sideratõ eꝫ
et inqsitionē de eo ꝙ dicūẜ hmõi substā-
cie hoc ē angelice ꝛ spũales assũere corpa
ꝛ appare in illis videlꝫ an ipossibile sit an
nõ. Manifestũ igr̄ tibi dꝫ eē ex hꝭ qꝛ ser
mo platonis nõ ē fmo naturalis de hũa
nis aīab⁹ videlꝫ sermo q̃ posuit eas crea-
tas eē seorsũ a corpibus imo valde ē circa
naturā animaꝝ ipariũ. ꝛ ipse etiā ordo na-
ture ↄ̄tradicit eidē. Ordo ei nature causaẜ
nõ ē ei sit vniuersalis atqꝫ ppetuus. Quia
igr̄ iste vires animarũ nr̄aꝝ pꝰus efficiūtur
in nobis vniuersaliter atqꝫ ppetuo q̃ʒ vi-
res aiarũ nr̄arũ sublimes ꝛ nobiles. Idē
aũt ordo ē pfectibiliũ qui est ꝛ perfectorũ.
Manifestũ ē igiẜ q a nõ pꝰus sũt vires no
biles aiarũ nostrarũ q̃ʒ vires earũ inferio
res q̃ in corpibus ꝛ p corpa operãẜ. Qua
re nõ pꝰus sũt aīe nr̄e i perfectionib⁹ virtũ
illarũ q̃ʒ istarũ nec pꝰus in virib⁹ istis siue
cũ eis q̃ʒ in istis ꝛ cũ istis q n potius si locũ
haberēt hic pꝰus et posterius pꝰus essent in
istis inferiorib⁹ ꝛ cũ illis q̃ʒ cũ istis ꝛ i istis
Amplı⁹. dubitari nõ pt q n oculus inquā
tũ oculus sit natus ꝛ fabricat⁹ ad videndā
ꝛ nõ expiandā vel purgandā ↄ̄tutē visibi-
lē ꝛ ita ē de toto corpe. Quare ipa natura

mẽbroꝝ singulorũ hoc testificaẜ q̃re et na-
tura totius corpis atqꝫ figura. hoc ipm testi
ficatur de se ꝙ inadmixtũ ē tanq̃ʒ organũ
eius ↄ̄uenientissimũ toti aīe hũane ꝛ hoc
per naturā. Vñ igr̄ ista fallitas vanissima
ꝙ in carcerē ꝛ penalē vel expiatoriũ sit cor
pus humanũ anime sue totaliter. Ampli
us. certũ ē generationē in hoibus et aliis
animalib⁹ generationē eē vniuersaleꝫ q a
oēs et singuli generātur atqꝫ perpetuo hoc
ē vsqꝫ in finē cursu vno nõ mutato currēn
tē. Descēsus igiẜ animaruꝫ aut ē per hunc
modũ videlꝫ vt sit ordinatus ꝛ currēs per
successiones generationũ corpm humano
rũ aut nõ. Si sic nõ ē igr̄ casus aut pcipita
tio earũ siue deiectio ex alto stellarũ. Cas⁹
eñ in culpā nihil habꝫ ordinis nisi diuine
iusticie ꝛ hũc habet ad penā pcedit eñ pe
nā per diuinā iusticiā vel ꝙ ē veri⁹ ac ma
gis ↄ̄ueniēs eā sequtur pena ex ordīe diuīe
iusticie quēadmodũ effectus causam suā.

Ampli⁹. Cuiusmõi culpa animarũ est
hec q̃ expiāda ē i corporibus ꝛ vtrũ equaẜ
in oībus an ineq̃lis. Desideriũ ei incorpo
rādi nõ ē culpa aliqua cũ sit naturale ma
xime q̃nm ad iferiores vires. Si ei ↄ̄t⁹ vi
sibilis desiderat oculum vt in eo ꝛ p ipm p
ficiaẜ q̃ntũ ad operationes visibiles vel vt
etiā ipa perficiat oculũ cui⁹ nata ē eē perfe
ctio ꝛ a qua natus ē oculus perfici ꝛ nihil
hꝫ inordinatũ aut culpabile hmõi deside
riũ quare nec anime ppẜ hmõi desideriũ
culpabiles in aliquo sũt ꝛ ppter hoc necē
digētes erũt expiatiõe aliqua. Si ↄ̄o dixe
rit ꝙ corpales delicias ↄ̄cupierũt cũ eēt
in stellis sic et hmõi ↄ̄cupiscētia. fuit i eis i
ordinata atqꝫ culpabiles Quis dubitat q n
ↄ̄ueniēti⁹ expiarēt i locis i qb⁹ phibite eēnt
ab eis ꝛ oī mõ eis inaccessibiles q̃ʒ i corpi-
bus in qb⁹ eas quodāmõ necesse habēt.
nõ solũ ↄ̄cupiscere. Sꝫ etiā plurimũ seq̃r
ex q̃re. Amp̄. In corpib⁹ incessanter
eas ↄ̄cupiscunẜ ꝛ hoc est eis a pte corporũ
nec possũt a se ↄ̄cupiscere hmõi ↄ̄cupiscen
tiā dũ in eis sũt ex hoc igr̄ oriũtur ꝛ sequū
tur incõueniētia multa. Primũ qꝛ si hmõi
cõcupiscere culpabile et expiabile iudica
bit creator q̃ñto fortius iudicare debuit
ipm exq̃rere delicias hmõi ꝛ eis immer-
gi. Nõ debuit igr̄ animas hũanas in cor
porib⁹ icludere in quib⁹ nõ solũ a ↄ̄cupis
cendo nõ desisterent. Sꝫ etiā poti⁹ volu-
ptates anime hũane pcipites abirēt. Se-
cundo quõ culpā cõcupiscēdi expiare ptẜ

co2pa intendebat creato2: cuz ignorare nō posset per ea ɔcupiscētias augeri. Verū quia nulla est expiatio peccati vel culpe a quo nō receditur nec ab eo purificat anima q̄ ipm omnino nō dereliquit. Quia igr hmōi ɔcupiscere nec in corporib? nec per corpa relinquūt aīe nostre imo magis eō trario. Manifestum ē nulla eē hmōi expiationē animaꝝ quā plato posuit. Qt si dixerit quia anime viroꝝ sanctoꝝ hīc purificantur ꝛ sanctificant in corpibus suis. Verū indubitāter dici ꝫ hoc vtute et dono creatoris quo vel reprimunt ɔcupiscentie et alie passiones hmōi vel extinguunt et castigatione magna corpm qua in fuitutē animarū redigūtur. Nullaten? autē vtute corpm cū ea magis necesse sit debilitari sanctis exercitationib? ꝛ etiā afflictionib? ne animas humanas ɔcupiscētijs et alijs passionibus polluāt et corrumpāt.

Amp̄. Anime humane cum revertunt ad stellas suas fm ipm aut recordātur miseriarū et ingnamentoꝝ que passe sunt in corpibus aut nō recordatur. Si recordantur fideliter igit agunt erga alias si nō eis hoc annunciāt ꝛ descendere in corpa non eisdē dissuadent quare quacūqꝫ de mōo illuc reuersa auertātur alie admonitionib? ipsius a voluntate descendendi huc ꝛ ita cessabit hominū creatio et iste descēsus platonicus animarū. Si vero nō recordant eoꝝ que in hoc mūdo passe sūt duo incouenientia sequent. Primuz qꝛ tanta amissio memorie erit lesio grauissima presertim cū expediat eis recordari expiationū suarū ꝛ alioꝝ beneficioꝝ creatoris que hic receperunt ne incidāt inexecrabile nomē magnitudinis ꝛ ꝓpter hoc indigebūt expiatione alia p qua ab illo purificentur quāte reuertētur iterū ad corpa vt ab illo eis expiant aut erit in celo eis ali? modus expiationis ɔstitutus qꝛ si ē quomodo ꝛ nō p alia minoribus vicioꝝ ingnamētis ē eis in eodē celo ꝺ expiatione ꝓuisum. Secundū incōueniēs ē qꝛ nō auertētur a desiderio reuertendi ad corpa cū nō recordent maloꝝ que in eis passe fuerunt cum sint tanqꝫ in corpibus nō fuissent. Vides quia iste error platonis nō mediocriter vertit in opinionem erroneoꝝ quos xpiani vocāt manicheos de quo sepe mētionem ibi feci.

P Jnagore vero accidunt incōueniētia multa ꝛ inopinabilia. Primū est quia omnibus aīalibus brutis erūt ratio ꝛ intellectꝰ ꝛ ꝓpt hoc omnia animalia erūt rationalia. Homo eīm nec ē nec dicitur animal rationale nisi ꝓpter animaꝫ rationalē ꝛ nullomō ꝓpter corp?. Cū igr anime ratōnales hoc ē anime hūane sint in corpibus brutorū eadem de causa erūt bruta animalia rationabilia. Qt si dixerit. quia hominibus liberū est vti ratione non solū habent rationalitatē. imo ꝛ vsū ipius. Respondeo qꝛ multi nō habēt vsū nec facultatē vti ratione queadmoduz illi qui vocantur moriones. Similiter et furiosi omnes tempore furoris sui. Nouimus tamen ꝛ homines ꝛ animalia rationalia et sunt et dicuntur. Si vero dixerit q̄ nō per naturā ligata est ratio in huiusmodi hominibus sed a casu per malam dispositionem corpis hoc ipsum necesse habet dicere ꝛ in huiusmodi brutis. Sola enim dispositio brutalium corporum quia non congruit animabus humanis impedit in eis vsum rationis aliam enim causaꝫ fingere nō possunt quare necesse habent cōcedere bruta huiusmodi animalia esse.

Amplius. Aut creauit deus corpa brutorū aliqua in que non sunt translare aliquē anime humane aut non creauit. Si creauit aliqua que habent animas brutales ex illis cum animabus suis brutalib? sunt vere animalia et ex necessitate alterius speciei q̄ꝫ illa bruta que habēt animas humanas quare nesciunt homines q habent animalia bruta. an habeant veros equos. veros asinos. veros boues. an falsos. aut si magis homines reputāda sint q̄ꝫ bruta animalia. et ita nepharium erit vnicuiqꝫ hominum vti seruitute brutoꝝ animarum et affligere illa ne forte stimulando boues aut equos vrgendo calcaribus aut affligendo alijs varijs laborib? ne forte grassetur in animas parētum suorum aut fratrum aut cognatoꝝ. Si vero nulla creauit corpora animalium brutorum deus in quibus non incluserit vel inclusurus sit animas humanas. tūc manifestum est nullū vere brutū animal creatū eē a deo ꝛ nullū animal vere eē irratiōale.

Amplius. Virtus itellectiua nō opat in corpore nec p corpus opatur in qō suaꝫ nobilē opationē q̄ sunt intelligere ꝛ ratiocinari ꝛ de substanciqꝫ sublimibus spūalibus abstractis q̄te nō ꝓhibebunt a parte corpm bruta animalia phylosophari ꝺ re

libus ꝛ ꝯtēplari in eis ad phylosophādū autē de corporalibus ꝛ materialibus adiuuatur a sensibus ꝛ multo nobilius atq͡ꝫ sublimius adiuuātur quibusdā sensib⁹ que dā ꝙ̄ boīes. Unde ꝛ tēpestates ꝑ̄sagiū multa ex eis nō nisi ꝑ ea noscūt sꝫ ꝛ canes q latrones inuestigāt ꝛ deꝑhendūt splendorē ꝓpheticū euidēter mutari vident̄. Manifestū igr̄ ē ꝯsequēs eē animalia bruta et phylosophari ꝛ ꝓphetari posse. Amp. Aut animabus hūanis est ordo ꝛ aptitudo ī humana corpa potius ꝙ̄ in brutalia siue nō mag⁹ curat illa naturaliter q̄ꝫ brutalia. Quod si dixerit q̄a ē illis ordo et concupiscētia naturalis ad hūana corpa cū huiusmōi ꝯcupiscētia nō possit eē ꝓpter incarcerationē naturale desideriū carcī ad illa alia igr̄ intētione ē eis naturale desideriū ad ipa. naturale ꝟo desideriū ab ipo actore ꝛ creatore naturalit̄ eis inditū ē. Nihil autē ē frustra inditū a creatore q̄re necesse ē in pluralī naturaliter huiusmodi desideriū. Impletio igitur desiderij naturalis ē. Quia igr̄ īpletio hec nō ē nisi īcorparatio ipa cū impletio desiderij n̄ sit nisi adeptio desideratī. Incorpatio igr̄ animarū hūanarū naturalis ē. q̄re nec incarceratio ē ad penā carcī nec ad expiationē. Amp. si motus ī aliquē finē ē naturalis ergo et ꝑuentio in illū q͡ꝛ igr̄ motus ꝯcupiscentie siue desiderij in corpa hūana naturalis est animabus humanis ergo ꝛ ꝑuētio in illa hoc aūt nō ē nisi increatio scilicet in illa siue incorpatio. Amplius. qm̄ cuius ē potētia eiusdē ē ꝛ actus potētie illius q͡ꝛ idez ē sp̄ē ꝛ necessitate potēs et agēs ꝑ illā potētiā q̄ ē agēs Quia ergo naturalis ē animabus potētia incorpandi alioquin frustra inditū eēt incorpandi desideriū si natura n̄ dedisset ei ꝛ potentiā ad hoc quare actus incorpandi naturalis ē animabus humanis. Incorpari igr̄ ē eis naturale nō carcerariū aut piaculare. Amp. si motus ī aliqd ē alicui naturalis ꝛ q̄es in eodē erit eidē naturalis q̄re si motus quē dixi desiderij vel ꝯcupiscētie in corpa hūana vel alia ē aīabus nr̄is naturalis quare eē in corpibus ē animabus nr̄is naturale. Amp si exitus ab aliquo vel motus ab illo ē alicui nō voluntarius sꝫ violētus naturaliter quies in illo erit eidē naturalis q͡ꝛ igr̄ exitus a corpib⁹ violenti sunt animab⁹ nr̄is naturaliter inuite exeunt ab illis erit quies in illis naturalis eisdē. Amp. ecōtrario ꝛ indirecte. Si eē in corpibus ē violentuz ꝛ circa naturā aīabus nr̄is exire ab illis erit eis voluntariū. Manifestū aūt ē q͡ꝛ inuite ꝑ exeūt naturaliter ꝙ dico ꝓpter aīas q̄ spe felicitatis eterne plurimū ita letificātur vt desiderabile sit eisdē dū sunt in corpe dissolui ab eodē ꝛ exire de illo. Amp. si duorū aliquoꝝ sepatio violēta ē naturaliter ꝯiūctio erit naturalis. Sꝫ sepatio animarū hūanaꝝ a corporib⁹ violēta ē et mortē hominū notat. ꝛ fugit eam cōmunitatem hoīm naturaliter ꝙ eī vniuersale ē atꝫ ꝑpetuū. nō ē causale sꝫ naturale ꝛ alias sic dū tibi luget ab eo ꝛ dolet natura hūana teste tota vniuersitate īdiuiduoꝝ suoꝝ. q̄re mānifestū ē eā eē plagā durissimā nature hūane. Manifestū igr̄ ē ꝑ hoc q͡ꝛ cōiūctio animarū humanarū ad corpora sua est ꝛ diuisio circa naturū ꝛ ꝓpter hoc earundē aīaꝝ ꝯiūctio ad alia corpa ꝯtrariarū figurarū ꝛ dispositionū circa naturā ē. Si ꝟo dixerit q̄a nō ē aīab⁹ humanis ordo neq͡ꝫ respectus ad hūana corpa poti⁹ ꝙ̄ ad brutalia ergo nō est eis causa a pte sua ꝓpter quā potius intrēt humana corpa ꝙ̄ brutalia q̄re vel intrāt vtraq͡ꝫ vel neutra q̄m iꝫ ī eis ē. ē ergo iudiciū creatoris vt intrēt potius hec q̄ꝫ illa aut ecōuerso. Amp. Nemo adhuc ausus ē dicere peccēt de hominib⁹ autē manifestū ē q̄m absq͡ꝫ mēsura ꝛ nūero peccant q̄re aptiora expiationi ꝛ sanctificationi aīarū hūanarū corporū brutorū q̄ꝫ corpa hūana. imo ꝙ plus ē corpa hūana omino inepta sūt istis purificatiōibus animaꝝ nr̄arū cū in eis tā multiplr̄ ingnētur sꝫ renitētes ꝛ inuite In alijs aūt ingnari nullaten⁹ possūt. Amp. q̄lit̄ possibile ē vt adō irrecordabiliter obliuiscāt̄ ipo ingressu corpm status sui in q̄ erāt cū eēnt in stellis. Si eī ī causa hmōi obliuiōis est ipa ꝯiūctio corpm dū igr̄ sūt ī corpib⁹ stellarꝫ potuerīt remissa cū causa obliuiōis eadē remaneret. Si eī leuia ꝛ minima obliuioni tradūt̄ nō ē hoc mirabile q̄m nō curāt̄ nec etiā si magna ad modicū obliuiscunt̄ Sꝫ ꝙ ꝛ semet ipas ꝛ statū illū tā nobilē tā q̄ꝫ magnificū obliuioni tradiderīt ꝛ hoc ꝑpetuo hoc ē q̄ꝫdiu ī corpib⁹ sunt. Quod si dixerint quia hec ē ebrietas qua iebriāt̄ a pte corpis velut imerse ī ipꝫ quō igr̄ recordāt̄ aliarū leuiorꝫ scilicet ꝛ minorū. Si dixerīt q͡ꝛ ebrietas paulatim minuitur dū sūt ī corpib⁹. Deberēt igr̄ reuerti ad cognitiōē p̄stinā quā habuerīt āntiq̄ꝫ īgrederent̄ corpa

Quia igr̃ nunq̃ reuertimur ad hoc nec re
miniscimur dū sumus in corpore manifestū
ē naturalem eē ignorantiā hanc illam sic p-
petua ꝛ vniuersalis nō eñ est obliuio vel
ex obliuione. Q̄ si dixerit. quia alique ali
quādo reminiscūtur se fuisse in alijs corpi
bus q̄a ꝛ talia narrant a poetis. Respon
deo q̄a nec illis creditur a sapientib⁹ nec
illi ꝓbant hoc ꝑfectum cum ex narrationi
bus eorū nec ꝑsumptio appareat eos vl' i
scelus fuisse vel in alijs corpibus. Sꝫ quē
admodū mente alienati interdū videt̄ ꝙ
fuerint reges vel etiā aues vt apparet ma
nifeste de sipiētia eoꝝ. Sic dico et de hoi-
bus hmōi. Amplius. qd maius ṗt ac-
cidere circa animam humanam q̃ mors
corpis sui de ipa aūt morte corpis certū ē
ꝙ nō abolet neq̄ abradit quodcūq̄ sciūt
vel dū eēnt in corpe. Descensus igr̃ huma
narū animaꝝ in corpa vel trāslatio etiā ea
rū a corpibus in alia corpa nō deleuit ob
liuiōe vniuersali atꝫ ꝑpetua scientias oēs
ꝛ memorias q̃s habuerūt vl' in stellis ſm
platonē vel in corpibus alijs ſm pittago-
rā. Attestant̄ autē nobis oēs homines se
nihil penitus scire de huiuscemodi rebus
vel ꝙ in stellis suis fuerint anime eorum
et hoc etiā testificant̄ anime eoꝝ q̄a nihil
sciuerūt anteq̄ eēnt in corpibus ꝛ fecerint
Sed oīa que sciunt se in suis corpibus di
dicisse nulla eñ dici alicuius se reminisci
talium naturale aūt est in omnibus anima
bus humanis vt quotiens vel saltē ī plu-
ribus vel multis aliqd̄ redisciūt eoꝝ que ꝑ
us sciuerūt statim aduertant ꝛ reminiscunt̄
se illud alias sciuisse. In mille milib⁹ aūt
studentiū ꝛ discentiū vel etiā phylosophā
tiū nō est inuenire animā vnā que remini
scat̄ aliqd̄ eoꝝ q̄ dicat se fuisse in celo vel
apud stellā suam. Ampli⁹. si ipse plato
posuit phylosophādo detegūtur opte vel
sepulte naturaliter nobis vnite vel innate
scītie cū tā multa tam ꝓfunda inuēta sint
a phīs quō ab Aristotel'. et seq̄cib⁹ ei⁹ q̄s
cōstat in phylosophyas ꝛ ꝑminatiōes fu
isse ac ꝑscrutationis inuestigatiōis nō est
hoc vnū inuentū atꝫ detectū in animab⁹
nr̄is videlꝫ aīas eoꝝ ī celo fuisse ꝛ in corpi
bus stellis habitasse. Ampl⁹ ista traf
latio quā pittagoras posuit aīarū quouſ-
q̄ extēdet̄ an extēdent̄ in oīa corpa aīalīū
an stabit in aīab⁹ aliq̄bus qd̄ ē dicere an
finitiā oīb⁹ corpibus aīalīū anime hūane
ſm itentionē platonis an pittagoꝝ an in

corpib⁹ hominū tm̄ an in corpibus etiāꝫ
quorūdā animaliū aliorū ꝛ de trāslatiōe
eadē ē questio videlꝫ an trāsferant̄ a corpi
bus hūanis in alia corpa humana tm̄ an
etiā in corpa aliorū animaliū. Q̄ si dixe-
rit ꝙ in corpib⁹ oim animaliū ergo in cor
porib⁹ pulicū ꝛ musculaꝝ q̃re quotidie ex
ibūt a corpib⁹ hmōi īnūerabilia milia aīa
rū hūanarū p solū venatū yrundinū. oīm
eī die vnaqueq̄ yrūdo venat̄ pluſq̄ duo
milia muscularū. Cotidie igr̃ reuertitur ī
nūerabilia milia aīarū hūanarū ad com-
parabiles stellas de solis corpib⁹ muscu-
larū. Ampli⁹. manifestū ē nō esse tot
stellas in celo quot sunt pulices ꝛ muscu-
le. Cū eñ nota sit magnitudo celi ꝛ decla
ratū sit vnāquāq̄ stellarū fixarū visibiliū
ꝛ notabiliū maiorē eē tota terra. Mani
festū ē musculas ꝛ pulices numero excede
re stellas oēs q̃re ꝛ oēs animas hūanas.
Plato autē posuit aīas hūanas creatas
eē ad numerū stellarū. Si dixerit ꝙ ī ali-
q̄bus animab⁹ stat opinio platonis et pit
tagore vel in hoībus solis. Illa igitur so-
la erunt vera aīalia vtpote habētia aīas
naturali aptitudine cōgruētes corpib⁹ su
is. ex anima eñ humana et corpe brutali
nō potest eē verus asinus aut verus leo ꝛ
ita de alijs. Erūt igr̃ quedā animalia bru-
talia vera ꝛ quedā falsa qd̄ ē dicere. Equi
veri equi ꝛ quidā nō veri ꝛ de leonib⁹ ſit.
Manifestū autē ē q̄ trāslatio aīaꝝ hu
manarū ī corpora brutoꝝ nihil omino hꝫ
vtilitat' plurimā vo hꝫ noxietatis. Si eñ
curreres p oēs vias vtilitat' q̄ntū ad ipas
aīas nullā ꝓfc⁹ inuenies q̄ nec sibi sapiētio
res aut meliores effici possūt q̃ eē ī corpo
rib⁹ hūanis. imo ꝓsus desipiunt ibi ꝛ in
docibiles sapiētie ꝛ honestat' oīno effici-
untur. Ad expiationē vo vel correctionē si
ue emēdationē penit⁹ īutilis ē hmōi trāf-
latio. Impossibile eñ ē eas corrigi vel emē
dari in brutalibus corpibus. Q̄ si dixerit
q̄ ex ordine diuine iusticie videlꝫ ad penā
ꝓpter delicta sua trāſferūtur a nobilibus
corporibus hūanis ꝛ ignobiliora ꝛ vilio-
ra et hoc ipm vanū ē iā q̄ penā hmōi nō
sentiūt ipe vel alie q̄s met⁹ hmōi pene de-
terrere potuit ꝛ arcere a flib⁹ delict'. Inu
tilis aūt ē māifeste pena oīs q̄ nec pacienti
nec alijs ꝓdesse ṗt talis ē autē oīs pena in
cognoscibilis. Hec autem a deo īcognosci
bilis est vt nec prophetis reuelata sit nec a
tantis prophetis potuerit inueniri. Q̄ si

dixerit qa a pittagore inuenta est Respō deo quia non est inuentum nisi vel sensu vel ratione irrefragabili verꝫ eē declaratū ē nisi forte creatoꝛ reuelatō e fuerit oñsuꝫ In huiusmōi ei rebus opiniōes hominū nec mēnones ſꝫ somnia reputāda sūt i certis ꝓbationib⁹ aut saltē verisilibus finaliter approbate. Si vo dixerit qꝫ manichei inuenerūt hāc trāslationē reminisci debes i becillitatis ⁊ erroneitatis ipoꝝ ⁊ qualiter radicitus destructa ē ꝑ me in p̄ma pte tractatus istius secta eoꝝ in quo apparet tibi euidēter qa positiones eoꝝ nō solū ipossibiles sunt. sed deliramēta sūt mente alienatoꝝ et fabule aniles ꝙpropt̄ nec dignū eas sigillatim et oēs destruere. Magis ei risu ⁊ derisione digne sunt ꝙ disputatiōe Si vo dixerit qꝫ stat in solis corpibus humanis huiusmodi trāslatio animarū humanarū vt manifestum ē qꝫ oia animalia bruta et vere animalia ⁊ vere bruta sūt. Soli aūt homines nec veri sūt hoies. nec vera animalia. imo equoce aialia dicūt et aia hūana equoce dicet aia ad aias brutoꝝ cū aia brutalis ois ps sit ipi⁹ aialis bruti. vt forma ipius atqꝫ pfectio corpis eiusdeꝫ et vt ita dixerim naturalis ībabitatrix corporis eiusdē ⁊ corpus brutale habitaculū ipius aia vo hūana ecōuerso. Cū naturaliter hoc ē ex ipa creatiōe sua habeat eē extra iuxta positionē platonis ⁊ pittagoni et sic in corpe hūano tāqꝫ hospes et aduena limitate hospitatiōis Amplius. Scdm hoc nobilissima species omnium animalium deesset vniuersitati animalium ⁊ qđ est in ea velut caput. videlicet homo hoc aūt nō decuit creatorē videlicet vt vniuersitatē animaliū relinquerer impfectā et tā enormiter detruncatā. imo decapitataꝫ vt aptius loquar. Si in oia corpa animaliū ē ista translatio animarū humanarū cur non ⁊ in corpa planetarū. et deinde qualiter stabit ibi vt nō extendat ista translatio in lapides aut metalla. Amplius. Cū corpus humanū nō minus organicū sit naturaliter nec minoꝛ aptitudinis naturalis imo euidenter incompabiliter maioris ꝙ corpis brutoꝝ ad opationes multiplices qꝫ manifeste apparet in sculpturis figuris ei innumerabilib⁹ fabricationibus ⁊ artificijs quō creatoꝛ non ꝓuidit hmōi corpibus naturalē perfectionē eis congruentem ⁊ debitā vt est perfectio naturalis. Quia igr̄ perfectio naturalis non habet esse naturaliter nisi in eo et cum eo cui⁹ ē naturalis pfectio aias aūt humanas vocam⁹ in hmōi perfectiones. q̄re anime hūane per moduꝫ quo anime hūane sunt nō habent esse naturaliter extra corpora. Si igr̄ extra corpora create sūr per violentiaꝫ tñ sunt vel fuerunt in locis sue creationis q̄re ⁊ iniuste egit creatoꝛ cū eis cū sine culpa hmōi violentiā eis intulit. nullā ei culpam in ipa creatione sua vel ante suā creatiōē cōtraxerūt ⁊ ꝑe desiderio incorporādi nullomodo peccauerūt cum incorporari eis naturali iure competeret ⁊ ipsum desideriū eiusdē naturale eisdē eēt et nullū naturale possit eē illicitū vel peccatum. Que igitur causa potuit esse creatoris vt istos carceres corpoꝝ tāte tenebrositatis atqꝫ penalitatis cū ↄtra iusticiā eiusdē manifestū sit hoc esse ⁊ in tantā iparū animarū pniciē pittagore vo maioꝛ euidēter eē apparet i sania in translatiōe animaꝝ hūanarū a corpibus in corpa. Impossibile em̄ ē vt hic naturali earū desiderio fiat vel etiam alioꝝ ipaꝝ desiderio cum neutro modorum hoc anime humane desiderēt et hoc apparet attestantibus eis q̄ desideria sua purissime cognoscunt quare necesse est vt fiat hoc per violentiam huius autem violentie nulla prorsus inueniri potest vtilitas. Sed ⁊ quomodo recordarentur tantarum mutationū et violentiaruꝫ circa se factarum.

Q Uoniam igitur ex hijs que precesserunt manifestū est tibi platoneꝫ et pittagorem destruxisse in parte ista naturam animarū humanaruꝫ ⁊ si diligenter intēderis in hoc inueniꝫ eos destruxisse omnes animas humanas et posuisse substantias angelicas spūales scdꝫ veritateꝫ positionis sue creatas fuisse ante fabricationem corporum humanorum non autem veras animas humanas qm̄ hoc non patitur natura eorum et inuenit erroꝛ eius in opinionem eoꝝ cacodemones quos vulgo dyabolos vocant de celo deiectos et ꝓpter delicta sua in corpora humana velut in quosdaꝫ carceres detrusos sentiunt quare non effugerint plato atꝫ pittagoras. Sicut nec hij quos vltimo nominaui destructionem totius hūane speciei. Ueritas enim humane speciei est ex vera anima et ex vero corpore ex angelica quippe spirituali substācia in corpe humano īpossibile ē esse verum hominē.

De hoc aūt qḋ ḋr a qbusdā substācias hu
iusmodi corpa hūana assumere vt homi-
nes appareāt questionē hȝ nō facile disso
lubilē an assumāt hmōi corpa an nō assu
mat et vtrū assumptio ista sit talis ɔiūctio
q̄ debeat dici vnio vł vnitio p quā vnū fi
at ex substācia angelica et corpe hūano et
illud vnū an sit homo an alterius speciei
ꝛ iterū scḋm errorē platonis quō nō obli
uiscūtur angeli sancti ꝙ cognouerīt assum
ptionē corpoꝝ hmōi an qa min⁹ immer-
gūtur corpibus q̄ȝ anime nr̄e ꝛ nec etiam
vniūtur eis an etiā ob aliā causam pscru-
tabor in sequēnbus in tractatu videlicȝ ḋ
huiusmodi substancijs.

p Ost hoc consequēs erit de vniuer
so inuestigare an habeat renoua
tionē ꝛ vtrū vnam vel multas. Et
vtrū fm partē vel fm totū. Ubi etiā pscru
tandū erit de statu illo scȝ generationis et
corruptiōis atȝ de morte ꝛ vita vtrū pen-
nes sint ꝛ nunq̄ȝ habiture finem ꝛ de vita
ipa vtrū ppetuo fluxura sit in mortē an p-
petua fluxione stabilienda q̄nq̄ȝ ꝛ implē-
da sic quedā ,pphecia xp̄ianoꝝ q̄ ḋr quia
mors nō erit amplius ꝙ ꝛ ipa lex sarrace
norū expsse hȝ. Primū igr̄ ponā tibi opi-
niones antiquoꝝ horū ē opinio astrono-
morū ꝛ quorundā poetarū ꝙ anno queȝ
vocāt animū virtutem fiat renouatio vni
uersi et erunt oīa sicut fuerūt in ipo princi
pio creationis vniuersi ꝛ currēt oīa secula
eodē scḋo anno q̄ recurrāt pma ꝛ reuertē
tur res eedē ad secula sua q̄ fuerūt i alijs
seculis. Uerbi gra. Idē plato. idē aristote
les. Idē oēs alij hoies ita ꝙ reuertār sin
guli ꝛ renascātur i ordine suo eadē agētes
eadē paciētes ,psus que vel egerūt vł pas
si sunt in tpibus suis ꝛ generaliter euent⁹
oēs in oīni pte mūdi idē erunt q ꝛ pcesserīt
ꝛ ista renouatio nō est nisi reuersio omni
um rerū nō solum ad statū suū pstinum
sed etiā ad oēs cursus suos actiones scili-
cet et passiones ꝛ alios euētus. Ann⁹ aūt
iste vt eis vt visum est ɔtinet. xxxvj. milia
annorū ꝛ hoc ē quoniā scḋm ,pbationem
ptolomei vnaq̄q̄ȝ stellarū fixaruȝ mouer
singulis centum annis vno gradu quare
quoniā circulus celi nō cōtinet nisi trecen-
tos ꝛ sexaginta gradus. Unaqueq̄ȝ stella
rū p̄dictaꝝ ɔplebit reuolutionē suā totam
id ē descriptionē totius circuli celi in tot cē
tenarijs annoꝝ quot grad⁹ ɔtinet celi cir-
culus quare in trecentis sexaginta cētena
rijs annorū. Trecenti ṽo sexaginta cente
narij annorum. xxxvj. milia annorū sunt.
Annus igr̄ magnus stellarū fixarum. xx
vj. milia continet annorū. De planetī ṽo
septē idipm sentiunt q: eodem nūero an
norum ad statum suū p̄mitiuum absq̄ȝ vl
la diuersitate reuertētur. Predictū igr̄ spa
cium annorum annus ē reuolutionis to-
tius celi ꝛ reuersionis oīm motuum suoꝝ
principium. Mundus ṽo nature id est ge
nerationis ꝛ corruptionis q ɔtinetur int̄
circulum lune ,ppter quod et mūdus sub
limaris dicitur quoniā fm opinionē eorū
mundum supiorem ac celestē tanq̄ȝ ducēȝ
suum ꝛ causam motuum et mutationum
suarum mundus supiorē siue celestē sequi
tur necessario reuertetur fm se totuȝ et sua
oīa ad suum p̄mitiuum statum. et hoc est
idē dicere p omnes idem ,psus homines
ꝛ ad minicula oīa et cetera cuncta q̄ mun
dus iste sublimaris ɔtinet regnabunt seu
reparabuntur eadeȝ ꝛ sequuntur postmo
dum per similes celi reuolutiones eedem
et corruptiones habende generationesq̄ȝ
alij euentus oēs donec cōpleatur iteruȝ
mundus et p̄scptus annorum. xxxvj. mili
um post illius autem completionē fiet ite
rū nō similis et ita in infinitum. Et quoniā
de huiusmōi hominibus alij posuerīt mū
dum eternum. alij ṽo creatuȝ tpe ex neces
sitate coacti sunt quidā eorum ponere infi
nitas iam renouationes huiusmodi p̄ces-
sisse et infinitas subfuturas esse. alij vero
infinitas quidem futuras esse nō auteȝ p̄
terisse hoc enī ,phibet mundi nouitas ꝛ in
ceptio. Debes auteȝ scire q: sunt q dicunt
annum istum magnuȝ q ꝛ mundanus dī
citur. xl. milium annoꝝ spacium ɔtinere ꝛ
credo q: hoc ē forsitan ,ppter diuersitatem
reuersionis. vij. planetarū. Quid autē ve
ritas de hijs habeat facile ē tibi videre cū
noti sint motus planetarū ꝛ facile inueni-
biles ad oēȝ tpis quātitatē. Nō refert aūt
q̄ntū ad intentionē p̄sentis tractatus.

c Um magni reputati sunt q hoc
dixerīt. Cōueniēs ē vt acgratur ti-
bi veritas ꝛ certitudo sup hijs ne
leui rōcinatōe ꝛ debili ɔtradictiōe dissen
tire videarł ab opiniōe tātorū. Primū igr̄
decet vt audias causas q̄ eos i hāc sentē-
ciā vel iduxerīt vel inducere potuerīt ꝛ iaȝ te
tigi tibi vnā ex hijs videlȝ celestē ducatū si
ue mōi supiorł p̄ncipatū ꝛ trāsalitatē quā
posuerūt ei sup istū īferiorē scȝ sublunarē.

Et quo visum ē eis ꝙ inceptio rerū generaliū ⁊ corruptibiliū sit ex inceptione motus celestis et ꝓgressus ex ꝓgressione q̄re reuersio ex reuersione. iteratio ex iteratione. ⁊ ꝓpter hoc iterari contingent motū celestem totiēs ⁊ res inferiores generabiles et corruptibiles et hoc legisti apud libros iudiciū astronomicoꝝ hac de causa posuerunt mutationes magnas in mūdo inferiori iuxta dispositiones stellarū ⁊ luminariū ⁊ iam notaui tibi mutatiōes magnas qualis fuit corruptio generis hūani vere vniuersalis ꝑ diluuiū vniuersale ⁊ reparatio eiusdē ꝑ paucos qui ab eodē diluuio euaserūt. Similiter magnas mutationes intelligo mutationes legū ⁊ sectarū atq; magnoꝝ regnoꝝ. Secūda causa que eos ad hoc inducere potuit ipa circulatio que oīm anno ꝯungit omī ei anno reuertūtur quatuor vicissitudines temporꝫ iuxta quadrātes circuli solaris hoc ē circuli signorū Ea aūt vicissitudine sunt ver estas autumnus et yems. Silr attenderūt circulatiōes in rebus q̄ fiūt in sublimi quales sunt pluuie grandines niues rores ⁊ cetere huiusmōi quoꝝ omniū qa videbant circulares renouationes estimauerunt qa vniuerso sublunari esset ⁊ renouatio vniuersalis et annꝰ ei approꝑatus in cuiꝰ cōpletione totaliter reuerteret ad suū iniciū. Si eīm ꝑtibus ꝑticulares renouatiōes sint ⁊ anni suarū renouationū ꝑ ꝯgruētia naturaꝝ suarum conueniens est et vt sit vniuerso vniuersalis renouatio ⁊ annus renouatiōis congruēs vniuersitati sue. Tercia ratio videt illa fuisse. Certū ei ē multa genera animaliū ꝟtutē in seipis renouatiuā. Sicut manifestū est de serpente q vocat tyrus q semetipꝫ renouat ⁊ a senectute sua reiuuenescit. sicut alibi didicisti. Similit aquile ancipitres ⁊ de ceruis idē dicit ꝫ ⁊ vegetabilia q̄ singulis annis veterescūt singulis annis renouātur ⁊ reiuuenescūt. De aue aūt fenice fortassis hꝫ questionē. Uerū q̄ntū mō mihi occurrit ꝟisimiliꝰ videt ꝙ auis hec magꝰ intēdat renouationē suā q̄ꝫ mortē totū eīm ꝙ facit ꝯburēdo seipaꝫ natura mouēte facit natura aūt nō mouet subiectū ꝓpriū in destructionē suipiꝰ quare magis videt renouatio fenicꝭ ꝑ huiusmōi cōbustionem fieri q̄ꝫ generatio noui fenicis Inueniūtur eī mlta alia vim renouatiuā et reuersiuā in semetipis habēna. Quāto fortius igr vniuersū vel ꝟtute sua renouabit vel aliena dico ꝙ ꝓpter tyrū cuiꝰ ꝟtus nō ē renouatiua solūmō ipius. imo etiaꝫ alioꝝ ꝙ nobiles mulieres docētibus medias se nosse multociēs ostenderūt. Quarta ratio ē cui oēs ꝯsenciūt sicut dic Aristoteles qa ꝟtus intellectiua in animalibus ⁊ plantis restaurat ꝙ deperit d individuo ꝟtus ꝟo generatiua ꝙ deꝑit de specie. et adiecit qa ꝟius nutritiua cōseruatiua est individuoꝝ generatiuā ꝟo specieꝝ fac igr vis generatiua qd potest videlꝫ qd nō potest renouare indiuidua in seipis renouat ea in aliis. Quia igr nulla vtilitas ē in generatione nouoꝝ indiuiduoꝝ cū eque bona sint q̄ corrūpunt et simplr mala sit corruptio boni. Manifestū videt supuacua esse generationē indiuiduoꝝ in semetipis. postq̄ vis generatiua aliud nō intendit q̄ꝫ ꝯseruationē specierū multo melius esset nature ꝟtus renouatiua q̄ꝫ generatiua qm̄ ꝑ eā et malū corruptiōis tolleretur ab indiuiduis ⁊ bonū ꝯseruatiōis ꝑueniret eisdē ⁊ ꝯseruationis specierū nihil penitus deperiret. ipi aūt testant qm̄ natura intēdit nō solū in bonū ſꝫ etiā in optimuꝫ ꝙ ē ei possibile. Quare natura vniuersal intēdit ad renouationē vniuersi quantuꝫ ei possibile ē qm̄ nō est stabile vniuersum cuiꝰ ꝑtes generabiles et corruptibiles sūt intēdit renouationē eius ꝑ successiones et reductiones ad statū ꝑmitiuū ⁊ qm̄ in eo stare nō potest ꝓpter causam ꝑdictā necesse ē ipm corrūpi in ꝑtibus suis corpalibus q̄re vel nō stabit oīno salicet residens in nō eē vl renouabitur status eius ⁊ qr nullus eius status stabilis nec possibile ē qn omnino recedat in nō eē necesse ē vt fiant renouationes absq; nūero et fine. Quita ratio. Amplius. In vegetabilibꝰ que singulis annis renascuntur ⁊ postmodū corrūpuntur verisile ē illa corrūpi in ea ex qbus cōposita fuerūt. Si eīm ꝯpositū resoluitur in ea ex qbus ꝯpositū nō erat vi potius in illa q̄ꝫ in alia. et q̄re potius in quodā in qbus nō ē ꝯpositū q̄ꝫ i quis alia huiusmōi. Amplius. quō resoluetur compositū in ꝑtes ex qbus nō ē cōpositum vt homo in animam ⁊ corpus ex qbus nō ē ⁊ numerus in vnitates ex qbus non ē aggregatus q̄re triticuꝫ qd hoc anno comeditur resoluetur in ea ex qbus ꝯpositū est et ꝓpter hoc si fiat generatio ex eisdeꝫ generabitur idē triticū ex eisdē eīm nō oꝫ esse nisi idē quare idem triticū erit ꝑsenti et se

quenti anno ꝛ eodem modo se hꝫ de fructibus. quare ꝯsequenter et de aīalibus quo generant ꝛ corrūpuntur suo tpe eadem regenerant. Jam autem declaratū est in disciplinalibus sanctis et ꝓpositus quodcūq; numeris possibile ē inuenire taꝫ minimū q̄ꝫ maximū numerantē illos quare possibile erit inuenire spaciuꝫ tpis quo fiat omniū hmōi regenerabilium regeneratio. Hec aūt dico q꞉ quedam vna ꝛ eadem die generant ꝛ corrūpuntur que dam vno mense quedā pluribus ꝛ quedā pluribus cētenarijs annoꝝ seculis. Sicut coruus ꝛ cornix ꝓut supꝛa audiuisti ꝛ multe alie diuersitates īueniunt in hmōi q̄re nos omnibus hmōi tempoꝛibus ꝛ temporꝫ numerus facile ē inuenire qḋ dixi exeratat̄ in talibus vicꝫ tpus in quo fiat omniū hmōi regeneratio qḋ temp⁹ siue sit vt p̄dictū est. siue maius siue minus non refert quantū ad opinionē istaꝫ. Secūda ratio. Necesse ē vt generatio siue corruptio extendant in infinitū aut vt stent aut vt reuertant et quasi reincipiāt cursū suum. Q᷑ aūt extendant in infinitū impossibile videtur eē cum iam stabilitus sit status causaꝝ quare quēadmodum non ꝯtingit causas efficiētes ascēdere infinitū Sic neq; descendere qḋ est dicere vt a. generet b. et b. generet c. et hoc finē non habeat. Q᷑ aūt non stet generatio in aliquibus indiuiduis unde manifestū videtur. Jlla enī in quibus staret eēnt in infinituꝫ stabilioꝛa atꝫ foꝛtioꝛa eis a quibus generita eēnt q̄re effectus eēt foꝛtioꝛ causa sua atꝫ stabilioꝛ hoc autē non est possibile cū effectus per modū quo est effect⁹ totū qḋ habet a causa sua recipiat. Recipere aūt ipm maius a causa sua quā ipa causa habeat impossibile ē. quare non ē possibile vt stent generatio et corruptio in aliqbus indiuiduis nec possibile ē eos currere in finitum. Recurrēt igr̄ ꝛ reincipiēt rursum suum vel resoluētur omnia corruptibilia in nihilū. Q᷑ si dixerit q᷑ non ē necesse q᷑ nihilum. Q᷑ si in p̄mā naturam ex qua generata sunt fiat ista resolutio tūc nō effugit quin reincipiat generatio si generatio scd̄m naturam ē. Causa enī generationis efficiens eadē est que ꝛ in p̄ncipio siue causa ista intelligat motus celoꝝ siue natura aut virtus alia siue creatoꝛ ipse sublimis et celestis. Potuit et eos mouere ad hunc erroꝛem fictio vel narratio poetarum in quoꝝ libris inueniunt aliqua huiusmodi.

Post hec igitur per oꝛdinem r̄ndebo rōnibus istis ꝛ dicam q꞉ iaꝫ fecit te scire quia motus celestis intētio non extendit neq; in p̄ticularia q꞉ neq; ipe pater. Socrates intendebat generare socratē cum daret operā generationi Quāto foꝛtius igr̄ celum vel virtus celestis non intendit in p̄ticularia vel indiuidua singulariter ꝛ si concessum fuerit eis q̄ virtus celestis causa sit efficiēs omniū generationū et corruptionū que fiant in mundo sublunari quamq̄ꝫ de hoc multa in p̄cedentibus audierı̄. Quare nō est intentio motus celest̄ vt generent neq; possibile est hoc vllo modoꝝ v̄tuti celesti ruꝫ animaꝝ humanaꝝ creatio et coꝛpoꝛū humanoꝝ fabꝛicatio ꝓpoꝛtiq; ad inuicē coniunctaꝝ opatiōes sint. Soli omnipotēti creatoꝛi possibiles q̄re per interēptionem positiōis illi⁹ astronomice dissoluit ratio illa p̄ma eoꝝ. Jn sequētibus aūt destruā radicitus ꝛ positiōꝫ eoꝝ ꝛ ratiōꝫ istam et ostendā multis vijs reuersionē istoꝝ et renouationē nullo modoꝝ eē possibilē De nouitate vo huius mūdi supenoꝛis ymo ꝛ totius vniuersi iā satisfactū ē tibi ꝛ acq̄sita certitudo postq̄ꝫ nō est vlla relicta ubi dubitatio. Scd̄e v̄o rationi cuius radix ē circulatio que videt esse in rebus q̄ sequū tur motū solis. R̄ndeo q̄ errant de ipsa circulatiōe non enī est circulatiō nisi ab eo dē numero in idip̄m. Non aūt ita ē in rebus de q̄bus exempla ponūt. Non enī ē ab eadē hyeme ad eādeꝫ reuersio nec ab eodem vere ad idip̄m nec ab eadem pluuia ad pluuiā et sic de alijs. Que igit̄ iste mutationes sunt ex quibusdā in alio numero et ex illis iterū in alia. Dico hoc esse extensionē s̄m rectuꝫ cū in eis sit inuenire p̄ncipium ꝛ finē diuersa numero penitus ecōtrario aūt se habet in circulatiōe. Tercie vero rationi quā de virtute renouatiua quoꝛundā animalium induxerunt ꝛ per hoc qḋ est in aliquib⁹ p̄tibus vniuersi generabilis et coꝛruptibilis nituntur eam extendere in vniuersum illud. R̄ndeo q̄ virtus hmōi in paucissimis est partibus. vniuersi. Et quia multū distat inter renouationem hmōi et regenerationē ipsi̇̄ vero non ponunt renouatiōes vniuersi renouationes inq̄ꝫ que sunt a vetustate sed regeneratiōes que sunt a coꝛruptione et

resurrectiões que sunt a morte ꝙ qb⁹ manifestū ē ꝙ nec vniuerso generabili ⁊ corruptibili possibile est nec alter parti ipius Nulla eñ ē oīno creatura q̄ possit generare se vel regenerare post corruptionē suā vel resuscitare se a morte sua. Ad hoc aūt ꝙ dicūt quia melior est in indiuiduis generabilibus ꝟtus renouatiua quā generatiua. Rñdeo quia necesse ē corrumpi et mori multa ex generabilibus ꝑpter conseruationē aliorū. sicut de frugibus et fructibus manifestū est et de animalib⁹ omnibus quibus alia nutriunt in qbus omnibus non h₃ locū renouatio sed magis regeneratio ⁊ resuscitatio. Cōmestiōe eñ hmōi animalia corrumpuntur et moriūtur. Similiter ⁊ plante multis modis pereunt ꝑpter cōseruationē hominū ⁊ quorundaʒ aliorꝝ animaliū combustione sc₃ et dissicatiōe multiplici. Quare vis renouatiua hmōi vel non habet locū q̄ntum ad vtilitatem vniuersi vel in perniciē cederet vniuersi. si eius eēt fortitudinis ⁊ esum ⁊ alios vsus necessitat⁹ ab animalib⁹ prohiberet. De eo vero ꝙ dicunt quia vtilior vis hmōi renouatiua qua ⁊ cōseruarent species simul et indiuidua Jam respōsuʒ est per hoc eadem cū ex eis manifestū sit conseruationē multorū indiuiduorum destructionē esse ⁊ multorꝝ aliorū indiuidurum meliorꝝ atꝫ nobiliorꝝ et etiā humane speciei per quā alie species generabiliū ⁊ corruptibilium create eē videntur. Scito aūt quia bonitas creatoris non intendit in conseruationē speciei humane q̄ntum ad vitam p̄sentem tm̄. quēadmodū hoīm hmōi vanitas sōniauit. ymo intendit eā transferre in vitam alterā que futura ē p⁹ istam que est vita beata ⁊ vita glorie vita qꝫ eterna rectissime noīatur. Nec data est ab eodem vis generatiua hmōi speciei in indiuiduis ꝑpter conseruationē eius hmōi ymo ꝑpter ipsa indiuidua generata ⁊ sic qbus creator optimus ꝓ nominatā gloriam intēdit singillatim ⁊ singulariter q̄ntum ē de largitate ineffabili beneficentie sue quāq̄ꝫ propter causas multas ⁊ impedimēta multiplicia m̄lta eorꝝ eā mīme assequuntur. Sicut doceberis in sequētib⁹ Et attende quia in ista respōsione etiam quarta ratio dissoluta est. Quinte ꝟo rationi qua nituntur astruere eadem oīa regenerari et singulis annis fruges ⁊ fructus ꝓximo precedentis anni eosdem numero reminiscere ac reuerti. Respondeo quia intollerabiliter errant ⁊ q₃ falsuʒ impossibile supponunt dicentes. Unumqdqꝫ resolubiliū in ea ex quibus est solummodo posse resolui. licet verum sit vnumqdqꝫ compositum in ea ex quibus est immediate compositum p̄ma sui resolutione resolui tamen possibile est secunda ⁊ tercia et q̄libet alia resolutione in alia ipsum resolui Uerbi gratia. Corpus humanum in mebra ex quibus est necesse est prima resolutione resolui siue diuidi et omne aliō totum integrale. Ueruntamē nullatenus necesse est corpus humanū in semina maris et femine resolui prima resolutiōe sua neqꝫ forsitan vlla et hoc est quonia virtus resoluens vel dat materie resolubili formam sibi similem vel preparat ipsam ad huiusmodi formā propter hoc in res non solum alterius spēi. Sed etiam alterius speciei generis seu diuersorꝝ generum resoluuntur plerumqꝫ composita. Cū enim ignis ligna resoluit in alia resoluunt q̄ꝫ si illa aqua resolueret. quēadmodum fit econtrario virtute ignis alia generantur ex eis q̄ꝫ si virtute aque resoluerentur. Simil'r et cum materialis siccitas fortis ea resoluit generāt ex eis putredo puluerulēta. cum vero innaturalis humiditas ea resoluit generant ex eis vermes ⁊ qui chorcdones vocantur. Manifestum est quia neqꝫ ex huiusmodi pulueribus neqꝫ ex huiusmodi vermibus ligna composita sunt. Sūma aūt huiusmodi ratiocinationis hec est quia resoluens nō semper intendit resoluere in ea ex quibus facta ē compositio ymo sepissime noua generare et insuper preter intētionē resoluētis generantur noua sicut vides in proposito exemplo. Non enim innaturalis humiditas generationē vermium. Sed alia virtus se ingerit que preparatam ad hoc materia inueniens ꝟmes ex ea gignit Sexte ꝟo rationi rñdeo quia generatiōꝫ habēt vltimā indiuidus humane speciei in vltima generatiōe sua quā generatiōꝫ et resurrectionē lex christianorꝝ nominat stabilientur fixione perpetua ita ꝙ mors non erit amplius apud ea neqꝫ etiam alibi. De indiuiduis vero aliarum specierū animaliuꝫ nec doctrina eorum nec phia determinat quicq̄ꝫ. Uerum mihi simile ē vt ea que ꝑpter esum vel propter alium vsum hominū et creantur et sunt cessare

debeant cessante causa ipsorum. Uita enim illa hominum impossibile est ut indigeat huiusmodi adiutoris tunc cessabit etiam cursus generationis et ipsa vis generatiua cessabit in hominibus. Non enim erit necessarium ut per eam conseruetur humana species cum immortalitate firmissima et tunc conseruanda indiuidua quorum conseruatione manifestum est speciem conseruari. Quapropter dico limitatam esse vim generatiuam sicut in singularibus hominibus Sic et in vniuersitate eorum et propter hoc determinatum esse numerum indiuiduorum humane speciei eoque completo consumandam esse et finiendam generationem hominum ita ut nullus vlterius generetur. Debes autem reminisci quia in vita posterius futura est eorum que didici sunt in destructione erroris qui continetur in lege sarracenorum. Ibi enim patefeci tibi probationibus certissimis cessare omnino ex necessitate in alterius vite felicitate vim generatiuam et quantum ad fructum prolis et quantum ad voluptatem et quia felicitas illa delicias escarum et pati potest quare nec extendetur in infinitum generatione nec ad suum recurret initium ut nascantur et regenerantur iterum primi homines.

Nota totum copositi contra ponentes magnum annum

Postquam autem responsum est rationibus erroneorum huiusmodi conueniens est ut adducam tibi probationes per quas acquiratur tibi certitudo veritatis in rebus tam longe ut videtur a consuetudine hominum et inuentu causa difficilibus tamen necessarijs vere ac nobilis philosophie perscrutationem intendentibus et hoc faciam si deus voluerit. Dico igitur in primis quia ista iteratio siue circulatio quam ponunt in primis superuacua omnino est et inutilis. Si enim non fluit in finem aliquem qui sit post eum. hoc est in statum nobiliorem. sed fluit solummodo nec iterum fluat fluit ex necessitate sine causa cum ipsa sibi esse causa non possit. Quapropter inutiliter et superuacue Amplius. si idem per omnia est cursus eius qui est et recursus quem et ipsi ponunt et nullum meliorem recursus eiusdem quam cursus et omino nihil addens vel ipsi esse vel bonitati eiusdem. Inutilis igitur est omni modo repetitio ipsius quemadmodum vides de orationibus repetitis et nugatorijs. Unde et nugationem et inconueniens etiam ipsi sophiste reputant.

Amplius. secundum eos creator est sicut stultissimus edificator qui totum quod edificauit destruit et postmodum reedificauit idipsum et hoc infinities et nec melius et nec pulchrius nec stabilius et omnino nihil addens vel operationi vel modo. quis enim non reputaret huiusmodi edificatorem stultissimum. sic autem est secundum eos et de creatore sapientissimo et optimo quod quicquid edificat per generationem in rebus huiusmodi destruit per corruptionem et postmodum reedificat per generationem per omnem modum rediens in idipsum. quare igitur huiusmodi stulticia nec in operatoribus hominibus inueniri potest quanto fortius creator sapientissimus incomparabiliter longius erit ab ea. Pone igitur quod ipse solum vnum prenominatum temporis edificet absque vlla additione ut dixi. Indubitanter est ponere illum stultissimum edificatorem et insanissimum operatorem. Amplius. secundum hunc modum vltime generationis homines vel generabunt vel non generabunt. Si non generabunt stabit igitur in illis cursus generationis absque extensione et recuruatione. Iam autem posuerunt contrarium. Si autem generabunt aut igitur generabunt proprio precedentes se hoc est patres suos et matres et illos vel viuos vel mortuos quorum vtrumque impossibile. Uiuos enim generari impossibile manifestum est cum iam generati sint et in hoc permaneant. Mortuos autem regenerare vel resuscitare opus nature non potest esse.
Amplius. si generent parentes suos. hoc est patres et matres erit igitur vnusquisque eorum pater aut mater alicuius ex parentibus suis quare erit vnusquisque auus suipsius. Maius autem inconueniens est si generent antiquiores se quam sint ipsi parentes eorum et propter hoc longe maius inconueniens est si auuos et iterum proauos et ita donec veniatur ad primi nuos. Maximum autem inconueniens est in hijs dicere quod generent progenitores suos precedentes eos multis minibus generationum et tanto maius inconueniens quanto pluribus. Amplius. isti erronei non effugiunt circulum causarum in eodem genere causarum. Pater enim est causa filij efficiens et auus causa patris similiter efficiens et generaliter generans generati quare si circulentur generationes et circulabuntur et cause. Iam autem destructa est per me in primo tractatu totius primi sapialis ac diuinalis magisterij. qui est de primo principio circulatio ista causarum et infinitas. Amplius.

R ppter hoc recipiant iste generationes et corruptiones quia recipiet motus celestis anno hmōi completo et reuertent eedem. Reuertent igr̄ diuerse numero q2 motus diuersus numero. Idēptitas vo fm speciez nō est causa ydēptitatis fm numerum alioqn omnia que spē eadē fuerunt erunt et numero eadē. Q2 si dixerit mot9 non ee diuersos numero qm̄ ab eisdē sez initijs et per eadē eosdem sez circulos et ad finem sez eundē seqtur ex necessitate vt celi stellatiō vl' supioris nō sit infinita reuolutio numero et q2 ei9 hodierna resolutio sit eadē que crastina et sic de alijs Simlr se habet de reuolutiōe solis et lune et eodēmodo de anno qm̄ non erit nisi vnus ann9 sz repetitus. Quapropter sequetur et de die q2 non sit nisi vnus ipsi autē iam posuerint triginta sex milia annoz vel am plius ptineri in anno mundano seu ptente. Ex hijs autē sequitur eandez diem esse nubilosaz et serenā et alia innumerabilia hmōi et annū non habere partes nisi horas cū annus non cōtineat nisi diē vnum Sequitur ex hoc resurrectio dierū postq̄ preterierūt et horrarum. Simlr et motuum horum autē omniū facilis est destructio. Ut eñ redeat temp9 idē numero qd abiit non est ponere in die qn necesse sit ponere ī hora vnaq̄qz. Si eñ dies reuertitur tota et vnaquez illius hora quare qm̄ ista reuersio circularis per naturam ē in motu et in ipe cum eiusdem ꝓsus nature sit tempus cū vnaquaqz partiū suaz erit simlr reuersio nō in vnaquaqz horaz sz eciā in vnaq̄qz partiū cuiuscunqz illaz q̄re nec illam horā continget preterire nec partem ipsius aliquā. Si eñ preteriret ps aliqua medietas eius vel reuerteret post ꝑteritionem suā vel non reuerteret. Si reuerteret q̄ nō eēt alia medietas illi9. sed eadē repetita et eodēmodo se hret de medietate ipsius repente et ita ī infinitū. Quare impossibile eēt aliqd de tpe ꝑterire impossibile eēt ptē aliquā tps hre. Ista igit opinio destruit tpus. Quapropter et motum. Amp̄. si melior eēt generatio anni seqntis mundani q̄ ꝑcedentis. Uerisimile est vt et tercij anni q̄ secundi q̄re finem haberēt iste generatiōes. cū ex nulla creatura distet ī infinitū ab optimo statu suo

Manifestū est quia ꝑ meliorationes finitas pueniet ad illud hoc autē est finis vniuscuiusqz nature vicz vt sit optimo statu suo quare si secula illuc peruētura sūt quiescent ibidē naturaliter Completa eñ intentione nature et acquisitio fine quē intendit impossibile ē quin moueret vlteri9 Si eñ moueret vlterius moueret duob9 motibus contrarijs vicz ad finē et a fine q2 est dicere ad optimū sui statum et perfectionem et ab ipso. Q2 si dixerit quia ꝑpter instabilitatē suam idest defectibilitatē suam secula non possunt stare in aliquo statu aut intelligit q2 defectibilitas moueat ipsa aut intelligit q2 aliud. Dico igr̄ qd sermo iste defectibilitat' erroneus ē. Si eñ defectibilitas moueret ea nō moueret ea nisi ad non eē non esse autem nō est finis quē aliqua natura intendat vel querat q2 nec aliquid est ipz non esse. Preterea nulla natura intendit in destructionē ꝓprij subiecti. Si vero intellexit q2 ꝑpter defectibilitatē suam paciunt violentiā alicuius vel agentiū aliquoz que vel destruūt illa vel transmutāt in alia secula erūt igit ꝯtraria illis cum nō agant nisi contraria inuicem et hz iste sermo inuolutiōes multas et dubietates et ꝯsecutio eius ꝑplexitatē vicz an ipsa secula se destruūt an vnū aliud sicut manifestū est generatiōes florum in vegetabilib9 et cadere eos per successiones fructuū fructus vero destrui esu hominū vel alioz animaliū. Silr et aīalia multa pereūt mutua inuicē deuoratione. Amp̄. innumera pereūt peste fame clade hoīes vero morbis gladijs et alijs modis pene innumer'. De pluuijs vero niuibus grandinib9 et alijs generalibus et corruptibilibus. Manifestū est quibus mōis et qualiter destruant et qualiter generent. Manifestū est igr̄ q2 fm opinionē istoz oia resurgūt vicz et niues et pluuie et cetera oia que ꝑnoīata sunt et qd seculū vnum qdqz in generabilib9 et corruptibilibus suis destruit se q2 quedā partes ad inuicē se destruunt et verum est Item qd quedam se inuicē generent sicut animalia ex se inuicem generant Quare manifestum ē q2 secula rerū generabiliuz se inuicem destruūt et se inuicem cōseruāt predictis mōis. Uerum nō est in natura vel virtute alicuius eorū vt semetipm reducat ad statum suū primitiuū. Jam aūt patefactum est nobi quia nec hoc habet vītus celestis quoniam non intēdit in particularia determinate et pticulariter. Nec etiam aliquis operatur hoc modo inten-

dit preter solum creatorem benedictum q videt vnumquodq̄ particularium futurorum queadmodum vnumquodq̄ presentiū sicut alibi didicisti. Alij autē operatiōes exceptis substantijs abstractis nihil vidēt de particularibus futuris que operaturi sunt sicut manifestū est ubi. ꝙ pater socratis non intendebat generare socratē singulariter et determinate. Similr nec edificator non intendit istam domū edificare ſm diuiduum vagū vt Aristotiles ait Sic nec solū intendit generationē huius numero floris aut hmōi pomi ⁊ adhūc modum se habet de alijs operatorib⁹ Quare manifestum ē ꝙ virtus celestis non est determinate intendēs in generationē hominum vel quorūcunq̄ animalium et ꝓpter hoc nec in generationē hanc vel seculi hmōi. Amp̄. virtus que intendit generationes seculoꝝ ⁊ efficit eas aut intendit esse particulariū generatoꝝ ꝓpter esse eorum aut intendit illud ꝓpter conseruationem seculoꝝ. Q. si intēdit esse particularium ꝓpter hoc vt ipsa sint. Non intendit igitur destructionē illorum. quare destructio eorum ē a casu quantū ad intentionem ipsius cum sit p̄ter illum ⁊ insuper cū intendit eē eorum ex necessitate quantum in ipo est vt ꝓhibens non eē eorum quapropter et destructionē. Q. si dixerit q̄ reuera intendit eē eoꝝ. s. ꝓut conuenit et patitur natura eoꝝ natura vero eorum id est naturalis infirmitas non patitur ea eē nisi ad modicum sicut dicit Aristoteles ꝙ singularia minime esse poterāt ꝓpt lōge a ꝑncipio distare Intentio igr̄ istꝰ hominis est ꝙ intendit esse hmōi particularium ad breue ⁊ modicū quia vero non ē minus malum non eē q̄ sit bonum esse quia non minus nocet q̄ illud prosit ⁊ insuper ipsum non esse maius est cum intendatur in trigintasex milia annorum ipm vero esse ad plus in paucos annos quō operatur tam modicū bonum ⁊ nō ꝓhibet tanto maius malum. Ampli⁹ vel erit resurrectio mortuoꝝ hominū vniuersalis vel non erit. Si erit Impossibile autem est vt corpora hominū sint numero infinita sicut alibi didicisti. Non erunt autem plures anime q̄ corpora aut ecōuerso. Erunt anime finite numero. Completo igitur illo numero stabit creatio earum ⁊ ꝓpter hoc generatio hominū. Si vero non erit resurrectio hominū et generatio humanoꝝ corporū erunt igitur aīe ociose ꝑpetuo ſm vires suas per q̄s operantur in corpe ⁊ ita pene supervacue et ꝓrsus inutiles erunt vires ille cū non sint vtiles nisi ad valde modicū vicꝫ ad breue illō tpis q̄ anime sunt in corpore⁹ ꝙ est q̄si nihil ad compationē perpetue ociositatis in qua erunt cū anime solute erunt a corporibus suis q̄re modis omnib⁹ necesse est stare creationē animaꝝ ⁊ generationem hominū ⁊ ꝓpter hoc omnē generationē que ē ꝓpter illam nisi forsitan alia appeteret vtilitas altaꝝ generationū.

Amp̄. si circulus eēt in generatiōib⁹ ⁊ seculis ita vt eadē omnia reuerterent eadem in q̄ numero fieret ex necessitate resurrectio ⁊ generatio omniū non solū generabiliū substantiarū ⁊ corruptibiliū sꝫ omniū accidentiū ipsoꝝ hoc est oīm q̄ntitatum ⁊ qualitatū hoc autem ē inconueniens ꝙ nemo adhuc dicere ausus est vicꝫ vt eedem oēs substantie eadēq̄ oīa accidentia numero reuertant. Tūc enim ⁊ ipsa eadem mors resurgeret ⁊ eedē corruptiōes generent hoc aūt fieri non posset per viam generatiuā quā diximus cū manifestū sit rerū innumerabiles omino non habere illā. Per hanc etiā viam necesse habēt cōfiteri easdē aquas numero singulis annis reuerti per alueos fluuiorum q̄re nec stillam vnā aquarum posse vllo mō vel retineri vel aliꝰ impediri qn regeneref et reuertaf in anno seq̄nti. Nemo āt dubitare potest qn per multos annos aliq̄d aque saluari posset in vase vitreo vel alterius mōi. Quare impossibile ē fieri renouatiōes omniū aquarum singulis annis. Amp̄. ſm hoc eosdē panes comederem⁹ easdē aquas biberem⁹ eadem vina biberem⁹ singulis annis Et de alijs quibus ad esum vtimur simil'r se hre opteret hydē etiam capilli renascerētur in nobis. Que oīa etiā manifestū est eē impossibilia. Cū manifestū sit capillos ō tātos fuari posse donec in eadē magnitudine sint alij generati Q. si dixerit quis non de ptibus capilloꝝ sed de totalitate intelligendū est totū vicꝫ quia cū capilli vel pili ad eā magnitudinē ꝑuenerint vt vltra in eo cuius sunt partes crescere non debeāt tunc regenerabūf ⁊ non aū. Et eodēmodo se hꝫ de pilis lana cornib⁹ et de alijs supfluitatib⁹ animaliū. Sermo iste multis modis apparet eē erroneus. Pri-

mum qz vel erit finis vniuersalis omniũ hmõi quẽadmodũ ipi ponũt reĩceptiõz vniuersalẽ aut deducet paulatim vnũqđ qz ad finẽ suum. Qđ si fuerit finis vniuersalis oĩm ⁊ postmodũ statim reinceptio necesse ẽ vt fiat hoc altero duoꝝ modoꝝ vicz vt subito vel per successiões sicut facte fuerunt ipe regenerationes. Qđ si subito habebunt igit ⁊ ancipitres ⁊ agle ⁊ alie aues que renouãt plumas suas tot paria plumaꝝ simul quot mutationes habuerũt ipaꝝ. Similr ⁊ cerui tot paria corniũ quot mutatiões ipsoꝝ fecerũt. Similr ⁊ equi habebunt vngulas cũ omnib⁹ detruncationib⁹ que eis facte sunt tãta multitudine ⁊ freqntia ferrationũz. Similr ⁊ oues cũ omnibus velleribus que tot tonsiõib⁹ ammiserũt reparabunt. Et oẽs tyri cum omnibus pellibus q̃s tot renouatiõibus deposuerũt ipi ꝟo hoĩes cũ duobus paribus dentiũ ⁊ cum ridiculosa ac deformissima immensitatẽ vnguinũ quare manifestũ est impossibile ee vt ammisse supfluitates sic vicz successiue ⁊ p partes ꝯsumpte siue corupte simul restituãt eis quoꝝ fuerũt. Manifestũ autẽ est hoc in folijs floribus ⁊ fructib⁹ arboꝝ. silr ⁊ in frõdib⁹ arboꝝ. Quare frõdes sepe resandũtur q̃les sunt salices ⁊ vites ⁊ silue cedrue. In hus aũt manifestũ est oẽs pnoiatas supfluitates simul ee non ee possibile Qđ si dixerit qz non simul fieri ista renouatio sed successiue ⁊ p partes ⁊ eodẽ ordine quo fluxerũt p corruptiõz generabilia reuertent vt iterũ fluãt. tũc reddit raciocinatio in idipm qꝫ p̃us vicz vt q modo nepotes sunt in cẽtesima vel ampiioꝝ nũeri generationẽ nepotes in quã ꝓgenitoꝝ suorum fient viceuersa ipi ꝓgenitores illoꝝ in non minoris numeri generatiões Accidit etiã aliđ impossibile fm hoc. qz vel in ista regeneratiõe erunt oẽs hoĩes infantuli. Similr ⁊ oẽs mulieres vel erit sicut modo ẽ. Si oẽs infantuli ergo sine patribus ⁊ matrib⁹ ex qbus ergo nati sunt et a quibus geniti. hec igr via manifeste impossibilis ẽ nec esset renouatio ista. sz potius quantũ ad hoĩes vniuersalis corruptio atqz mortificatio. ꝑuuli eñ statim qz nati ⁊ geniti nec p diem viuere possent sine matribus vel nutricibus. Si vero tũc erũt illis patres ⁊ matres ⁊ nutrices sicut ⁊ modo. Manifestũ igitur ẽ non esse

generationẽ vniuersi generabilis atz corruptibilis aut forsitã durare velint qꝫ iste status qui modo ẽ. eius est. status quem somniat generationis. Amp̃. Accidit in pluribus generabiliũ ⁊ corruptibilium qꝫ pticulatim ⁊ nõ in vno loco corrumpãtur. Qualiter igr intelligunt regenerationem huius fieri ⁊ conuenire materijs de tam diuersis ⁊ tam remotis locis vt vnaz virtutẽ agentem eẽ que agat simul in totalitatem materie disperse sic ab vno eñ agente necesse ẽ vnumqđ qz generabilium generari. Qđ si dixerint qꝫ a creatoris quã constat esse potẽtissimã fiat renouatio ista et non virtute nature neqꝫ virtute alicui⁹ agentis per naturã. In hoc iam declinãt ab errore isto ⁊ incipiunt appropinquare veritati. Uerum cõtrarij sunt sibijpis cuz pauloante adiecissẽt quia circulatio mũdi superioris causa ẽ circulatiõis mundi inferioris de qua agitur. Amp̃. accidit eis. Annũ istum hoc est reuersiõis ⁊ reparationis quã ponũt nõ potius incepisse ab inicijs motuum stellarũ ⁊ illuminarium et ipsius spere stellarũ fixarum q̃ȝ ab alijs q buscunqꝫ punctis vel terminis motuũ eorundem ab isto eñ nunc incipit status q dam rerum generabiliũ ⁊ corruptibiliũz qui terminabitur in vltimo nunc triginta sextamiliũ annoꝝ qui ab isto nũc incipiunt. Et ad hunc modũ est videre de quolibet nũc si quia ab ipo incipit tp̃us triginta sexta milium annoꝝ. Quare similr est status siue seculum generationũ et corruptionum ⁊ aliarũ mutationũ que future sunt in totalitate tp̃is illius ⁊ similiter renouatio futura in vltimo temporis illius In quolibet igitur nunc incipit annus ꝟtens qui est annus fluxus generabilium ⁊ corruptibiliũ et renouationis atz reuersionis ipsarum. De hoc autẽ qđ nonnullos mouisse videri potest ex philozophis ⁊ adhuc mouere videtur multos ex vulgaribus hominibus ⁊ alijs animalibus virtutẽ generatiuã pmanere ⁊ operari generationem donec appropinquet finis vite eorum eandem pseuerantiã virtutis generatiue ⁊ generationis vident in terris ⁊ aquis nec apparet vllus defectus vel debilitatio vel hinc vel inde. Quia igit vis generatiua et operatio eius causa ẽ continuitatis ⁊ perseuerantie rerum generabilium ⁊ corruptibiliũ necesse est perseuera

ret per beanie esse generationē et corrupti
onem in illis. Quare statum generatōis
et corruptionis perhennem esse eia visum
est nec vnq̄ habiturum eē finem In reb⁹
enim pseuerantib⁹ in eē necesse est defe-
ctus et defectibilitatē apparere etiā in cau
sis earum. Nos autē avunt videmus cō-
cupiscentias viroꝝ etiam mulieres et ecō-
uerso non minores eē in filiis et filiabus
qua in parentibus fuerint solicitudines
generandi et nutriendi nubendi et nupta
tradendi. Eodēmodo se habet de agrico
lanonibus et vegetanōibus et nauigatio
nibus et aliis hmōi vite actionib⁹. quare
inquit sic ē modo et ita sp erit p⁹ q̄ enim ne
q̄ apō causas neq̄ apud defectus inuenit
defcās neq̄ debilitas neq̄ lassitudo ncōe
ē pseuerare et eteq pseuerare inq̄ pseuerā
tia hui⁹ hoc ē vniuersitati et successiōis
Hec autē raciocinatio debilis est et est ser
mo iste hominū qui naturam solam po-
suisse videntur et gubernationē dei altissi
mi cui totaliter seruit natura penit⁹ igno-
rasse. Sicut enī equus validissimus quā-
diu ei virea suppetiit sessorem ptat motu
vno et equali. Ueruntamē in voluntate
sessoris est motū eius vel omnino sistere
vel accelerare vel aliter moderari sz npō
equus nec lassitudo nec debilitas aliqua
sit nec noua virt⁹ ei accrescit. Sed creato
ris virtus dominantissima cursus hmōi
naturaliter fit sistere oino cū noluerit et
accelerare et retardare absq̄ lassitudine et
debilitate earū potest p beneplacito suo
lassaus etia et ex debilitatis naturis vires
et nouas odre et veteres cōfortare et sicut
molendinarius fluxū aque vel sistit vel
querit vel liberū oimittit put vult. Sistit
sistit eundē et retinet etiam ipm cum vult
sinit inundare copiosius. Non est igr̄ in
potestate nature vt fluat vel vt magis vel
minus fluat vel etiam vt stet fluxus eius
sed in sola potestate creatoris regentis cū
sapientia sua cuius non ē enarratio et po
tentia sua imperiosissimi moderantis eā
dem hec est veritas quā aperte viderunt
et scripserunt pphete illuminati splendo-
re qui vocatur pphetia. Hanc etiam co-
gnouerunt et scripserunt sapientes christia
norum cuiusq̄ crudelitatem gentia sue cōt
cau doctrinis suis et exhortationibus nō
tanq̄ veram tantū sed tanq̄ salutarem
et creatori placitam firmare solicite studu

erunt. Attribuunt ergo philozophis cau
sis naturalibus in aliquib⁹ vltra quā om
nis competeret. Sicut per me alibi didici-
sti. Fortassis autem aliquid veritatis sub
est sermoni auicenne licet habeat contra
dictionem multā et fortem. Sermo autez
ipsius est quem dixit de duabus naturis
videlicet vniuersali et particulari. Intelli
go inquit per naturam particularē virtu-
tem propriaz regiminis vnius indiuidui
videlicet regitiuam vnius indiuidui et in
telligo per naturam vniuersalez virtutem
infusam in substantias celorū quasi vnā
rem et gubernantē vniuersitatem genera
tionuz et adiecit quia motus qui intendit
in infinitū est vnus per continuationē et
intellexit per infinitū durabilitatem in ter
minatam ipsius motus celestis quā gene
rationum immundo sublunari et in hoc
errauit. quia si verum ē quod intellexit de
natura vniuersali et necessitate esset inten
tio ipsius hoc est nature vniuersalis con-
tra ordinem et beneplacitū creatoris quē
dico posuisse terminū generationuz sicut
scies in sequentibus. Manifestū eti-
am est tibi quoniā intentio nature vniuer
salis q̄ ponit in infinitū durabilitatis taz
motus celestis quā generationū non po-
test esse nisi altero duoꝝ modorum hoc ē
vel particularis vel vniuersalis et intelli-
go intentionem particularē in infinite du
rabilitatis vnius indiuidui et vnius mo-
tus vel vnius generationis. Hec autē in-
tentio non solum frustra est sed etiam im
possibilis cū impossibile sit ad huiusmodi
indiuiduoꝝ fm intentionē ipsius durare
in infinitū Non enī de celestib⁹ indiuidu
is sed de solis sublunaribus loquit̄. Si-
vero vniuersalis est ista intentio non so-
lum impossibilis videtur sed etiam ridicu
losa et hoc ē qm̄ non intendit generatiōis
durabilitatē infinitā. Uirtus illa quā dr̄
naturam vniuersalē. necesse est vt intēdat
simul durabilitatē corruptionis infinitā.
Quapropter erit intentio hec non solū vt
generentur indiuidua infinita sublunā-
ria et infinitū sed etiam vt corrumpantur
Similiter quare erit intentio hec natura
lis nō cōtraria et intendet hec natura nō
solū generare sz etiā corrumpe et destrue
re q̄ generauit. Hoc autē non videt eē pos
sibile vt natura vna et eadē ɔtraria inten
dat. Ridiculosa etiā est qm̄ intentio edifi-

candi ⁊ destruēdi vnam ⁊ eādē domū in
edificatore ridiculosa ē. Et q edificat do-
mū vnam ⁊ edificādo destruit. p inde est.
ac si eam nō edificaret. Q si dixerit q: du
rant per partem aliquā tpis indiuidua ge
nerabilia et corruptibilia vic; tēpore vite
ea que viuunt ⁊ sic vnumqōq; aliorum.

Manifestū est tibi quia vita ipsa non
durat nec pmanet. Quare recipiēdo vitā
ammittunt eā ⁊ ꝯsequēter viuēdo moriū
tur ⁊ moriendo viuūt. De hoc etiā ꝙ dixi
quia virtus hmōi intendit in infinitū vi-
detur ꝙ comodo posset dixisse qō simili-
ter intendit in nihilū quoniam quēadmo
dum intendit in eē per generationē conti
nuam. Sic intēdit in non eē per corrupti-
onem continuā. quapropter in nihilum.
De eo vero ꝙ dixit virtutem hmōi infu-
sam in substantias celorū. Scito ꝙ hab;
dubietatem ⁊ inuolutionē multam. Pri-
mum de hoc ꝙ dixit virtutē ac si intelli-
geret vnam ꝟtutem eē in substantijs om
nium celoꝝ. Tu autē scis quia nec vna q̄-
litas nec anima vna infusa pōt eē in sub-
stantijs omniū celorum. Etiā ſm senten-
tiam ipius cū ipsemet posuerit ⁊ se decla-
rasse crediderit in libro suo quē scp̄sit de
aīa q: vnicuiq; corpori aīato est aīa ꝓp̄a
⁊ nulla eadē multꝭ ⁊ de q̄litatib9 atq; alijs
accidētibus nec tibi nec alij dubiū qn ꝓ
propate sint sigillatim suis subiectꝭ. Sub
stantiā vero separatā non intellexit ꝟtutē
infusam in substātias celoꝝ. Cū infusio et
separatio ꝯtraria sint. Si ꝟo intellexit ꝟ
tutem istā ipsam eētiā creatoris ⁊ intelle
xit eā infusam in substantijs celoꝝ qm̄ in
illis ē vt in vnaq̄q; eaꝝ non quēadmodū
sensit abubacer sarracen9 q dixit in expo
sitione auditus Arl. ꝙ deus erat spūs ce
li appropinquit vt cuiq; ad veritatē ⁊ hoc
didicisti in p̄mo tractatu magisterij hui9
vbi te feci scire ꝙ creator bñdictus ⁊ subli
mis in vnaq̄q; substātiaꝝ ē ⁊ ex ipa p̄sen
tia ē vnicuiq; eaꝝ quicqd boni h; Omne
eñ bonū ois ꝟtus ois pulchritudo velꝰ
quedā redūdātia ē p̄mi ⁊ vniuersalis fon
tis. Q si de hac ꝟtute intellexit auicenne
ſmonē predictū ꝓpter qd dixit eā infusā
eē in substātijs celoꝝ cū in alijs substātijs
sit eē infusa n̄ dubitet Nō minorē quoq;
dubietatē aut inuolutionē h; ꝙ subiūxit
in sermone suo vic; tanq̄; vnā rem. Utrū
enim intellexerit virtutē illam infusam eē
tanq̄; vnam rem an ipas substātias celo-
rum esse tanq̄; vnā rem. Reuertit cadē
q̄stio que prius videlicet cuiusmōi vnam
rem intellexerit an vnam animā an vnā
qualitatem an vnam substantiā separatā
sicut p̄dixi tibi ⁊ vnūquodq; istoꝝ impos
sibile est sicut iā audiuisti. Si ꝟo ipas sub
stātias celoꝝ voluit intelligere tanq̄; vnā
rem. Hec intentio indubitāter ē magis er
ronea Quis eñ dicat substātias celorum
esse vnā rem tanq̄; vnam rem. Nec minꝰ
erroneū videt ꝙ dixit ꝟtutē illā gubernātē
gubernationū. Cū generatiōes in multꝭ
generibus animaliū ⁊ vegetabiliū tot ca-
sibus ⁊ pestibus exposite sint ⁊ multꝭ mo-
dis corruptionib9. quaꝝ pars magna de
celis venire videtur. Qualiter igr̄ guber-
nans est generationē virtus illa quā tam
multipliciter destruit. Frigus eñ superflu
um ⁊ calor immoderat9. Similr̄ siccitas
⁊ hūiditas destruūt multas ex generatio
nibus. Harū autem q̄litatū elementarū
supfluitates ⁊ diminutiōes ab hmōi vir-
tute esse ipsemet posuit In generatiōib9
vero hominū eadem accidūt. Q igitur
intellexit generationē philozophus iste.
Gubernatio nam q; ⁊ nauē ōfendit a pīcu
lis ⁊ naui ꝓuidet ꝯtra ea. Nec gubernās
aut gubernator nauis dr̄ q eā scīēter mit-
tit siue immittit in picula vel naufragioꝝ
vel alia. Si vero ꝟtus illa non inducit pe
ricula gubernationū que p̄dicta sūt ymo
preter intentionē eius ⁊ contra voluntatē
eueniunt gubernabilibus nō potest dici
gubernans eaꝝ simpliciter. Cū pericula
generationū nec minora nec potiora sint
q̄; profectus ipsarum. Quapropter ⁊ in p
uide cōmissa est hmōi gubernatio gene-
rationū vtpote ignare tot ⁊ tantorū peri-
culorum vel infirme dū ea auertere ⁊ eis-
dem occurrere non potest. Ipa etiam vir
tus hmōi gubernationē istā suscepit quā
supra prudentiā suam ⁊ vires eē ignorare
non potuit nisi et ipa fecerit intollerabili
ignorantia obcecata

Contra origenē ꝟ corpm anihilatiōe

P Ostq̄; autem iam patefactus est
tibi error iste quo posuerit quidā
circularē renouationem genera-
bilium ⁊ corruptibiliū ⁊ reuersiōes mūdi
sublimiaꝝ iuxta reuersiōes celorū stellaꝝ
⁊ luminariū ad inicia motuū suoꝝ ⁊ de-
clarate sunt tibi absurditates ⁊ impossibi
lia que ex hmōi errore proueniunt. Con-

sequens est vt alium errorē qui pene simi lis est huic incipiā tibi destruere et hic est error qui impositus fuit a quibusdā viri et precipuis doctoribus xpianorum ⁊ iste fuit et sapientibus theologus grecorum ⁊ vocatus fuit origenes. Apparebit autē tibi ipsum nullatenus istud hoc sententia ⁊ assertione dixisse non solum ex verbis ei⁹ sed eius et incredulitate ⁊ impossibilitate errores quo quattuor tāte sapientie ⁊ eru ditiones intuoliu pertinaciter finaliterq̄ non potuit. Error autem hic est videlicet q̄ tota humana natura resoluetur in ni hilum quantum ad corpora qm̄ glorifica tis animabus vsus corpor̄ non erit neces- rius fm̄ hunc errorem qn̄ potius onero- sus et cum fm̄ opinionē omniū retro phi losophorum corpora non sint animab⁹ hūanis data nisi vt sanctificentur et pfici- entur in eis perfectionibus qbus prepa- rentur ad felicitatē eternam digne fiant eadem ad quā ⁊ propter qua solam crea- te sūt. quare expleto isto mynisterio ⁊ ob tenta ista vtilitate per ipsa cessabit. et esse earum tanq̄ vlterius inutile et supuacu- um sed et obtenta felicitate et gloria ani- mar̄ q̄ remanebit in aīab⁹ nr̄is natura- lis mutabilitas separabilitas a gloria hu- iusmodi tanq̄ eis aduentitia et acciden- te fiet immutatio in aīabus nec peccabūt desiderantes incorporari propter cuius- modi peccatū expiandum et sanctificatio nem animar̄ perficiendā erit vsus corpo- rum necessarius quapropter fiet regenera tio corporum humanorū donec iterū pre parate ⁊ sanctificate anime nostre obtine ant denuo felicitatē predictā a qua iter̄ cadentib⁹ restituant iterum corpa ⁊ hoc non habeat in eternū. Impossibilitas igr̄ isti⁹ erroris primā apparet ex eo q̄ in eo dicitur quia vsus corporū non erit neces- sarius glorificatis animab⁹. Hoc em̄ ma nifestū est esse falsum. In p̄mis qm̄ nec p fectam possibile est esse gloriam animar̄ seorsum a corporibus quoniā vires qua- rum operationes sunt p corpus remanēt quasi extincte naturalis aūt molestia ani marum nostrarū quā patiuntur ab impe dimentis huiusmodi viriū certissimū iu- dicium est partem pfectionis ⁊ felicitatis earū esse perfectionē virium huiusmodi

Amp̄. quid est aliud dicere animā be atam vel glorificatā esse amisso vsu sensu um ⁊ aliarum viriū quibus operatur per corpus q̄ hominē plene beatum glorio- sum eē cecum surdum et mutū aliisq̄ hu- iusmodi operationibus corpalibus om- nino ineptum. Ne attendas autem men dacia et deliramenta quorundā qui ne- gant animas humanas videre audire et ceteras operationes que per corpus sunt exercere. sed hominē iuxta verbū Aristo telis dicunt huiusmodi operatiōes exer- cere in anima. Cum manifestū sit operati ones que per instrū fuerit sibi proprie ab ipso qui vtitur instrumentis et ipsum p- prie operationes huiusmodi operari. Cū igitur et corpus ipsum humanū totaliter instrumentū sit anime humane et mem- bra singula similiter necesse est ipsas ope rari operationes que per ea fiunt et eius- dem esse proprias, ppterq̄ de eadem dici Videre igitur ⁊ audire ppie operatiōes sunt animarum cuius autē actus eiusdē ⁊ potētia quare visus ⁊ auditus ⁊ cetera hmōi que vires sunt potentie animarum humanarū. Quapropter ⁊ opposita ea- rum videlicet cecitas et surditas et cetere p̄uationes huiusmodi opposita eīn sem- per et maxime priuatio ⁊ habitus et circa idem naturaliter. Manifestū autem ē hoc in p̄uatione ⁊ habitu. De hoc vero q̄ dixisse dicit quia corpora humana non sunt necessaria glorificatis aīabus et pro- pter hoc cessabit eor̄ eē oīno. Mani- festum est q̄ non sunt necessaria ad eē ea- rum et adiuuātia sunt ⁊ impedientia mul- tum ad cplementū bene eē ear̄ est enim non nulla pars bene eē earum gloria vi- rium p̄dictarū qm̄ scire te faciam in seqn- tibus. Amp̄. si delectationes corpales extinguit in animab⁹ humanis omne de- siderium delectationū spiritualium quā- tofortius delectationes felicitatis eterne que incomparabiliter maiores sunt extin guent in animabus nostris omne deside rium delectationū corporalium. Quare et desiderium incorporandi cū huiusmo di desiderium non sit nisi propter delecta tiones corporales. Nihil enim habet de- siderabile anime humane pro statu presen tis vite nisi delectationes huiusmodi. Ce tera enim quecunq̄ corpora sunt in ista miseria molesta et onerosa sunt anima- bus. Amplius. Amor eternorum ac celestium gaudiorū animas humanas fascinare facit et debilitationes corpora- les. et quod plus est pugnare contra eas

et earū desideria et insuper esse in hmōi
corporib⁹ atq; desiderare dissolutionē ab-
ipsis ꝑpter innumerabiles molestias et
impedimenta que p̄stant eisdem. Quan-
to fortius igr̄ incogitabilis suauitatis illa
felicitas non solūmodo extinguet in ani
mabus nostris desideriū tam moleste tā
q; onerose habitatiōis qualis ē ꝑ statu
miserie istius habitatio earū in corporib⁹
nostris. Amp̄. Manifestū est q꜄ desi-
derium felicitatis illius facit odire aīas
sctās habitationē corporum nostrorū. licȝ
permodicū sit ⁊ iuxta tepidum. Quanto
forti⁹ igitur amor habitatiōis ⁊ glie cele-
stis quo supra omnē cogitatum ardebūt
cum eam continebūt non pacietur hmōi
terrene habitatiōis desideriuȝ aduenire
glorificatis animab⁹. Amp̄. amore il-
lo in suo ardore permanēte impossibile ē
amorem contrariū seu contrariuȝ deside
rium aduenire vel esse in animabus bea
tis. Si igitur aduenit necesse est amorem
illum vel tepescere vel frigere. Quare ne-
cesse est vt hoc fiat vno trium modorum.
vicȝ in sacietate vl' fastidio vel corruptiōe
ꝑuersitatis que fiat in animabus ipsis. Jā
aūt patefactuȝ ē tibi alibi q꜄ ⁊ si sacietas ⁊
plenitudo d̄sideriorū cumulantissima apō
felicitatē illam sic non tamē per eam mi-
nuit aut tepescit amor. Quēadmodū cō-
tingit in corpalibus delicijs que ardenti
amore ⁊ desiderio nō habite diliguntur
⁊ appetuntur. Sua vo sacietate amorem
sui minuunt et extinguunt. Ibi autem im
possibile est sic se habere multis de causis
Primū quia suauitas p̄me bonitatis nō
ēēt prima aut perfecta ex omnibus mōis
suis si hoc mō saciatiua ēēt vicȝ vt amo-
rē sui vel desideriū sui fruitionē vel obten
tu minueret. Amp̄. hoc ipm̄ videmus
in mult꜄ bonitatib⁹ que obtētu suo amo
rem sui augent donec plene ⁊ ꝑfecte ob-
tineātur. Quādiu vero augenť in subie-
ctis suis augetur amor et desideriū earuȝ
in eisdem subiectis. Cū autē in sua pleni-
tudine et perfectiōe obtente fuerint ⁊ hoc
certū fuerit obtinentibus quiescit quideȝ
desideriuȝ qđ est motus sp̄ūalis in ipsas
amor autem earū permanet in sua pleni-
tudine et perfectione. Quare impossibile
ē vel amor p̄me bonitatis vel gaudium
qđ ex ea est in gloria ibidem extingui, vel
etiam tepescere Quare impossibile est cō
trarium alterutrius eorum illuc vllo mo-
dorū attingere Contraria enī ipm̄ossibile
est generaliter in eodem ſm idem ēē. Sȝ
neq; pugnā contrariorū neq; rebellionē
vllo modorū patitur status ille. Amp̄.
sicut ignis corpalis materiam calefactibi
lem in situ suo debito et coniunctiōe seu
oppositione sibi conuenienter obuiantē
frigere non patitur. Sic et in igne sp̄ūali
se habere manifestū est ⁊ quēadmodum
quanto ignis corpalis fortior atq; ꝑseue-
rantior tanto operationē eius fortiorem
atq; perseuerantiorē ēē necesse est. Quia
igr̄ p̄ma ac purissima bonitas ignis sp̄ūa
lis ē cuius calor est amor in ipam necē ē ⁊
substantias angelicas factas et animas
beatas ꝑ magnitudine ignis istius atq;
perseuerātia ab eo calefieri ⁊ ardere. Du
rante igitur coniunctiōe illa conuenien-
tissima qua tante fornaci sic coniūcte sunt
impossibile ē eas vel tepescere vel frigere.
quare impossibile ē eis contrarium igneȝ
vel ardorem ad illas attingere Amp̄.
quoniam amor vinculū est ⁊ quanto ma
ior et fortior quāto maius ⁊ fortius vincu
lum tanto aruptura et dissolutiōe longi⁹
Quia igitur amor quo huiusmodi subitā
tie prime ac pure bonitati alligate sunt et
astricte i vltimitate magnitudinis erit ex
necessitate in vltimitate elongatiōis a ru
ptura et dissolutione. Erit igitur omnino
irrūpibilis et dissolubilis ⁊ ꝑpter hoc in
paciens cōtrarij amoris et desiderij Q꜄
si dixerit q꜄ desideriū ēēndi in corpe siue
in corpandi vel corpalis in habitationis
non est ꝯtrariū amori celest꜄ illius ⁊ glo-
riose habitatiōis. Dico q꜄ ſmo eius erro-
neus ē in hoc qm̄ desideriū istud ex neces-
sitate aut ē desideriū vnde hmōi habita-
tionis ⁊ q̄lis scȝ ē in statu miserie p̄sentis
et tunc desiderat statū illum erumpnosū
ꝑpter ipam ꝗ eius miseriā q꜄ est impossibile
aut ē ꝑpter corpales delicias. ⁊ tūc mani
feste ꝯtrariū est amori deliciarū glorie sic
iam alibi scire te feci vicȝ in capitulo de-
structionis padysi carnalis quē gens sar-
racenorū post hāc vitā expectat aut ē ꝑpť
ꝑfectionē virium q̄bus operanť ꝑ corpa
sua et hoc ē indubitāter naturale deside-
rium et hr̄et molestias diuissimas ⁊ affli-
ctionē grauissimā nisi vel spes resurrectio
nis corpm in qua hmōi ꝑfectionē obtētu
re sunt eas ꝯsolaret vel ipa in q̄ sunt felici
tatis suauitas omnē hmōi dolorē ꝑpelle-
ret vel potius absorberet quāq; et tam

ta sit eis voluntatis rectitudo vt nihil eas
velle vel desiderare patiatur nisi q fuerit
diuine beneplacitum voluntatis nec de-
sunt etiam ille due virtutes que pacientia
et longanimitas vocantur quarum altera
videlicet pacientia molestiarum amaritu-
dines dulcorat altera videlicet longani-
mitas dilationis et longe expectationis te-
dium cōsolatur. Ubi vero tanto spei gau
dio tantaq; obtinenda certitudine tantū
prestat consolationis solacium vt tedium
huiusmodi penitus pellat. Propter igitur istas
causas manifestum est villam ex carentia
corporum molestiam nullā ex dilatione
vel longa expectatione tedium apud illā
felicitatem penitus posse esse. Mani-
festum est tibi etiam ex hoc qd audiuisti
hic et ex alijs desiderium incorporandi si
naturale est hoc est propter perfectiones vi
rium quidus anime nostre operantur in cor-
pore et per corpus non esse peccatum nec
culpabile vllomodo possibile. Quare pro-
pter expiandum illud non est necessarius
vsus corporeus hoc est corporum humanorum
rum vel aliorum sed que propter vtilitates
hominū creata sunt. Sed re uera propter p
fectiones virium animarum nostrarum que
per corpora operantur vsus corporee natu-
re necessarius est et erit semper et hoc nulla
dubitat anima nisi que se et naturā suam
ignorat. Reminiscere etiā hic quia a prima
et pura bonitate postq huiusmodi glorificata
coniunctione cōiuncte ei fuerint anime no-
stre nec violentia nec voluntate propria ab
eadem separabiles sunt. Causa autem in hoc
est quia violētia sublime felicitatis illius
nullo modorum attingit sed neq; volūtate
propria eas auerti ab eadē possibile est quoniam
omne qd ab alio voluntate propria separa
tur non separatur ab eo nisi altero duorum
modorum siue alterutra duarū causarum videlicet
aut propter hoc quoniam aliquid sibi molestum
in eo sentit qd impossibile ē eē in prima ac
purissima bonitate aut propter hoc quoniā
aliud suo placore seu sua suauitate illud
attrahit et propter hoc necesse est ipsum
esse maius cum placore et suauitate q
illō qd pro eo dimittit qd verum impos-
sibile est esse apud fontalem bonitatem.
Uides quia quēadmodum pdm ibi qa
sermo huiusmodi non est hominis q vel
naturam animarū humanarū et diuine
bonitatis suauitatem et ad modicum co
gnouerit adeo eum rapit in se diuina bo-
nitas et pulchritudo animas quibus se in
tuendam ac sentiendam exhibet et apponit
vt aliud eis cogitare vel non liceat vel nō
Et si enim aliud vel alia videant qui cum
in tanto humane que illuminatiōe intel-
lectus intuentur in ipso et per ipsm et pro-
pter ipsum hoc faciunt. Quapropter nō
tam q sperant et seorsum aspectuq; decli-
natio ab incogitabili pulchritudine crea-
toris illud intuentur in ipso intuitu pulch
ritudinis ipsius quanto q; iam clarius tan
toq; certius vniquodq; aliorum cogno-
scunt et vident quanto in luce ac pulchri-
tudine creatoris magis est defixus et a de
clinatione elongatior eorum intuitus. Fa
ciam autem te scire in sequentibus quia
quicquid cognoscunt vel angeli sancti vel
intelligentie si tamen sunt qd dico quia
eorum esse nondum stabilitum est apud
me. et iam super hec aliq in precedentibus
audiuisti. Dico igitur quia quicquid cogno
scunt magis cognoscunt illud in creatore
id est intuendo creatorem ipsum q aciem
intellectus dirigentes in illud et idem di-
co de animabus que secundū doctrinam
christianorum et gloris angelorum iam be-
ate sunt et de omnibus alijs glorificandis
sicut scies in sequentibus.

n Uncaute reuertar ad alias par-
tes promisse diuisionis et dicam
quia infastidibilitas ē de proprijs
perfectionibus diuine bonitatis atq; su-
auitatis. Alioquin nec prima nec pura es-
set neq; ex modis suis omnibus perfecta
neq; enim mediocris perfectio est in bo-
nitatibus ac suauitatibus in fastidibili-
tas. Amplius. si fastidibilis esset. esset
necessario et molesta atq; contristans pos-
sessores suos fastidium enim longum ex
necessitate sequitur contristatio. Quare
non esset delectans nisi propter sui desi-
derium vel famem hoc autē modo et cine
res et carbones et lutum sordidissimū de
lectabilia sunt quibusdam egrotantibus
Similiter quibusdam mulieribus pugnā
tibus et quibusdam paruulis. Ma-
nifestum igitur est tibi q longe a verita-
te senserit de diuina bonitate si qs vnq
q isto errore errauit. De tertio membro
diuisionis videlicet de corruptione qd statum
illius felicitatis vllomodorum attingat
adeo palam. Si quis inde dubitat non
rationibus aut probationibus tradendus

in hoc sit sed magis supplicijs cohercēd⁹
Amp. si appropinquo ad creatorē elō
gatio est ab omni corruptione et cōtagio
Manifestū igr̄ est q̄ quecūq₃ sunt in
vltimitate appropinqtatꝰ ad ip̄m sr̄ in vl
timitate elongatōis a corruptione p̄dicte
aūt substātie in vltimitate sunt appropin
qtatis ad ip̄m cum sint ꝯiūctissime. Qua-
re necesse est eas eē in vltimitate elōgatio
nis a corruptiōe. Nulla igr̄ est appropin
quatio corruptioni ad ip̄as. Amp. est
ap p̄pinq̄uo ad creatorē .s. assimilatio san
ctitatis et bonitatꝰ que igr̄ substantie sr̄
in vltimitate p̄pinquitatis ad ip̄m sunt in
vltimitate assimilatiōis ad ip̄₃. Quare im
possibile est ad ip̄as ꝯtingere corruptiō₃
aut contagiū peccati. Amp. si virtus ꝛ
scientie sancte defendūt animas in statu
miserie istius ab inqnamētis ꝛ cōtagijs
viciorum et peccatoꝝ vbi tot ꝛ tam fortes
insultus sunt ꝛ pene contio et tam longe
repellunt ea ab ip̄is. Quanto fortius vir-
tutes glorie que incōparabiliter maiores ꝛ
fortiores sunt v̄tutibus hmōi vite p̄hibe
bunt accessum inqnamentꝰ hmōi ad sub
stātias que in ea sunt presertim cū nullus
insult⁹ nulla pugna oīno sit ibi circa v̄tu-
tes aut possessores eoꝝ solius creatoris.

Quare manifestum est omnes ange-
los simul creatos fuisse non igitur inces-
santer ꝛ continue creantur. Ad id vero q̄
dicit de largitate creatoris. Rn̄deo quia
si continua ē generatio ꝛ corruptio ei ip̄i
ponit nulla videt̄ largitas creatoris. Cū
eīn omne q̄ dat per generationē auferat
per corruptionē pene idem est ac si nō da
ret. Et insuper si resurrectio mortuorū nō
est futura, maior est ablatio ipsius incom
parabiliter quā donatio ip̄ius cum dona
tio sit ad modicū tēporis. Ablatio v̄o ad
perpetuū per generationē enim obtinēt
ea que generant̄ vt sint ad modicū ꝛ bre-
ue temporis p̄ corruptionē vera amittunt
esse perpetuo. Quia igr̄ eorum esse tēpo-
re breui finitur ip̄m vero non esse eorum
infinitū est cum nō sit ip̄orum resurrectio
futura verū ex necessitate q̄ dixi. Amp.
Cum sicut indigent esse generabilia ita in
digēāt ꝯtinuatiōne et p̄petuatiōe ip̄sius
eē et hoc possit eisdem dare largissim⁹ cre
ator absq₃ vllo detrimēto seu diminutiō e
diuitiaꝝ suaꝝ aliquid igr̄ in datū relinq-
tur apud ip̄m q̄ sine detrimēto ꝛ diminu
tiōe rerū suaꝝ dare posset quo et oēs ho

mines indigere. Manifestū est igitur
et oīa alia que generant̄ ꝛ corrūpuntur.
Manifestū est igr̄ p̄ncipiū₃ ratiocina
tionis hmōi erronei eē falsum. Q̄ si dixe
rit quia non ē ꝯueniens creatori dare im
mortalitatē seu perpetuitatē eēndi homi-
nib⁹ aut aīalibus alijs aut etiā vegetabi-
libus. Verū vtiq₃ dicit sed causam penit⁹
ignorauit. Si eīn dixerit hoc q̄ hoīes nō
sunt receptibiles immortalitatꝰ q̄ntum ē
de statu qui nunc appet in natura hūana
Uerum vtiq₃ dicit non tn̄ sic effugit. Qm̄
manifestū est possibile esse creatori statū
nature hūane mutare in melius et firma
re vitam in hoībus atq₃ p̄longare q̄ntum
voluerit cū multꝰ medicinis ad hmōi vir
tutis dederit hoc ē virtutē renouādi ꝛ cō-
fortandi naturā humana et p̄rogandi ei-
dem vitā. Renouādi autem v̄tutem intel
lige q̄lis apparet in ihyro serpente ꝛ alijs
rapacibus multis. Latet etiā et latuit hu
iusmōi erroneos vtilitas mortꝰ in hoīb⁹
precipua nanq₃ et finalis vtilitas existen
tie animaꝝ hūanaꝝ in corp̄ibus suis hec
est sanctificatio ꝛ purificatio eaꝝ a passio
nib⁹ que illas a nobilitate sua degenera
re faciunt atq₃ deijciunt et in brutalē igno
bilitatē easdē trāsuertunt sic dixit sermo p̄
ph̄icus quia homo cōparatus est iumen
tis insipiētib⁹ ꝛ silis factus ē illis. Similr̄
d̄tersio ꝛ elimatio ab immūdicijs vicioꝝ
q̄bus vel obtenebrant̄ vt multa sibi salu
taria oīno non videant vel incrassantur
vt ea minus videant atq₃ difficile cogno-
scant. Cū hijs aūt est exornatio ac decora
tio virtutū ac scientiarū quibus a deo ac
cepte placito q₃ creatori efficiuntur vt eas
dignas reputet felicitate et gloria eterna
ad hoc autē tua mors corporū non medi
ocriter vtilis ē que a delicijs corporalib⁹
et diuicijs honorib⁹ potētijs ꝛ vanis lau
dibus q̄bus anime hūane obtenebrant̄
inebriant̄ horribiliterq₃ deturpant̄ atq₃
ip̄i creatori odibiles efficiunt̄ ip̄sa sui me
ditatione et timore homines abrumpit ꝛ
separat ꝛ amorem rerum hmōi velut pe
stiferum mortiferum q₃ incendium extin-
guit in ip̄sis. Si enim per mortē tam cito
auferenda p̄nomīata hoīes iam furioso
amore diligūt vt eis tā mirabilr̄ captiuen
tur iebriēt̄ desipe brutalr̄ ꝯpellāt̄ qd eēt
si p̄petuo eis habēda ꝯcederēt̄ a creatore
Deniq₃ ip̄e amor vite p̄sentis non solū ca
thena ē que alligatas animas hūanas in

corporibus tenet sed etiã ipsam future vite fe
licitatez vix cogitare vix sperare ⁊ attingere
vix ꝑ ingrere patitur ⁊ hoc in paucissimis
qui ad hoc divine pietat' adiutorio q̈ gra
tia vocatur cõmuniter adiuvantur. Q̃ si
dixerit qs tãdiu igr̃ detineri debent a crea
tore anime humane in corꝑibus donec ꝑ
ficiantur in eis ista tria videlicet sanctifica
tio purificatio et exornatio virtutum. Re
spondi tibi in hoc iam in aliis tractatibus
et hic dico tibi quia multi culpa sua hoc ẽ
negligẽtia et desidia no adiuvantur adiu
torio antedicto. Multi avertunt se ab hu
iusmodi adiutorio multi ꝓhibent illud a
se ab immanitate et multitudine offensio-
nũ creatoris multi iudicio ipsius nobis oc
culto ⁊ de his in tractatu õ cura ⁊ ꝓuidẽ-
tia ipsius audies unde tibi merito satisfiat
Interim igr̃ attẽde utilitatẽ mortis in ho
minib⁹ quã audisti. Cũ qua ⁊ multe alie
sunt suo loco tibi nominãde ⁊ forsitan nu
merande. Reminiscere autẽ eorũ que au
disti in aliis tractatibus ꝑ me qualiter ⁊ q̃
de causa nascitur homines in multa cor-
ruptione et ꝑversitate nature sue. Et hanc
corruptionẽ doctrina xp̃ianorꝫ ⁊ fides ori
ginale peccatum nominat circa q̈ specialit
er datũ sibi remediũ ponit. Sacramẽtũ
regenerationis ⁊ renovationis quoniam
et ipsam hmõi corruptionẽ vetustatem re
cusi me vocasti ⁊ de hoc in aliis sufficien-
ter edoctus es. Nec sola utilitas mortis
vel sole utilitates eiusdez que revera ma-
gne et multe sunt ꝓhibet vite ꝑennitatem
ab hominibus hic. Sed ⁊ ipsa nature illi-
us infirmitas atqꝫ debilitas. Tercia ṽo cau-
sa mortis est in hominib⁹ translatio in al
terã vitã que nisi ꝑ mortẽ fieri non potest.
Quartã vero causam assignat nõ immerito
sancti et sapientes ipm creatoris iudiciuz.
sicut quidã ex eis dixit hoc iudicium a do
mino omĩ carni et quoniã quidẽ responsũ
est hmõi ratiocinationi q̈ oportuit. Revert
tar ad id in quo eram videlicet ad stabili-
endã resurrectionẽ hominũ universaliter
Dico igitur quia bonitatis et sapiẽtie cre-
atoris ẽ nõ solũ bona ⁊ benefacere sꝫ eti
am optima et optime prout uniuscuiusqꝫ
natura receptibilis seu capax est. Dico eti
am quia vita imortalis unius hominis li
et miseria melior ẽ innũerabilib⁹ ⁊ infini
tis vitis hominũ miseris equalis miserie
Quarũ unaqueqꝫ sit centũ annorꝫ. In vi
ta naqꝫ ꝑenni seu immortali ipsius ẽ inue

nire nõ solum unã vitam centũ annorum
sed etiã infinitas. Cum igr̃ hmõi hõ vixe-
rit centũ annis in tanta miseria et alii⁹ to-
tidem inequali miseria erũt ex necessitate
equales illi duo quãtũ ad vitã. Dico et mi
seriam de bonitate vel sanctitate nihil lo
quor hic. Eodẽ mõ si succedat illi mortuo
alius equalis vite et miserie invenietur ⁊
iste immortalis equalis illi toto centena-
rio annorũ. equalis inqꝫ quantũ ad vitã
et miseriã ipi⁹ vite. ⁊ ita in infinitũ succedũt
quorꝫ unusquisqꝫ sit centũ annorꝫ erit iste
imortalis equalis omnibus. Quia igitur
neqꝫ maiores neqꝫ meliores sunt singula-
tim vel succedentes q̈ si simul sint omẽs
vel ꝑ milia aut centena milia alii aliis suc
cedant. Manifestũ est unũ hominem
immortalẽ infinitis mortalibus eiusdẽ va
loris in ista miseria equalem esse et nullo
mõ minorem. Quare manifestũ est addi
ta et gloria felicitatis eterne. de qua dubi
um ẽ non potest intelligẽtibus qn eũ in
infinitũ efficiat meliorẽ utpote bonitas cui
nulla ꝑsentis vite bonitas comparabilis
est. Manifestũ inqꝫ ẽ unius soli⁹ ho-
minis glorificationẽ in infinitũ meliorẽ
esse atqꝫ prestãtiorẽ omnium mortaliũ ge
nerationibus ⁊ etiã durationib⁹. Multo
fortius igr̃ multitudo glorificationũ omĩ-
bus generationibus hominũ incomparabi
liter melior. et multitudo glorificandorũ
hominũ omnibus aliis hominũ multitu
dinibus sup oẽm cogitatũ et comparationẽ
ꝑcellentior futura ẽ. Quare si tante gene
rationes hominum facte sunt ⁊ tante vite
tpa data sunt illis ꝓpter bonitatẽ ꝑsentis
et mortalis vite atqꝫ bonitatẽ hominum.
quã hic obtinẽt bonitatẽ dico que est ꝑter
gratiã et gloriã. Quãto fortius multitudo
hominũ aliqua glorificanda ẽ ꝓpter infi-
nitã ⁊ incomparabiliter maiores bonitates
glorificatorꝫ ⁊ glorificationũ. Idẽ est et si
equalitas in sanctitate ponatur in eis. Q̃
si dixerit qs qa si magnitudine bonitatis
vite gloriose ⁊ glorificandorꝫ hoim atten-
dens creator sapiẽtissim⁹ ⁊ optim⁹ noluit
eam ẽẽ tpe suo et glorificare tũc quosdam
ex hominibus cũ maior bonitas in milio
esse glorificationis omniũ hominũ q̈ pau
corꝫ. Debuit igr̃ velle glorificationẽ omni
um hominuz ⁊ ordinare ut esset. Respon
deo in hoc quia si affonis ⁊ a reb⁹ mũ sua,
sus vel inductus creator operaretur ꝑcede-
ret ratiocinatio hec aliquatenus. Verũ nõ

Nn

sic est. imo sola liberrima electione sapiē-
tie sue et mero bñplacito optime volunta-
tis sue. cui⁹ impossibile ē causā aliquā vllo
modo℞ esse. Cum ipa sit vt sit plato cau-
sa omniū que sūt. Quapropter nō ē phy-
losophantiū intentio vel officiū circa diui
nā voluntatē inquirere ꝓpter quid. Et ego
hic hoc solum intendo declarare qa crea-
tor operatur quicquid opatur ex pura bo
nitate sua. ꝛ quāuis supabūdantia sint be
neficia sua seu dona siue iniuriis hic nō ac
cipiennū et plurimū absq₃ vllo merito ac-
cipientiū opera autē omnia ipius sic sunt
vt decet ea esse ꝛ vt pulchꝛ est ea esse. Sci
to autē q̄ in quibusdā opibus eius euidē
tior est pulchritudo iusticie in aliis pulch-
ritudo misericordie ipius. In vtrisq₃ aūt
cum adinuicē considerata ꝛ compata fue
rint et maior ꝛ magis elucescit vtraq₃ pul
chritudo. nec nō et vtilitas q̄₃ min⁹ bona
maioꝛib⁹ q̄₃ sunt. et ipa que mala reputāt
homines vt pauptas ꝛ moꝛs et cetera hu
iusmodi adiumēta innumera ꝛ vtilitates
incogitabiles p̄stāt bonis ꝛ hoc circa vi
cia et pasiones pestiferas animarum hu
manarū. Qualiter etiam ꝛ quantū etiam
boni homines p malos licet psequētes et
impugnantes et oīmodo eis aduersan
tes ꝓficiant tam multa tibi dicta sunt per
me. Ipa etiam pauptas pauperū non so-
lum ad ea que nature sunt at₃ fortune. s₃
etiam ad ea que sunt honestatis atq₃ ꝟtu
tis pauperes eñ qui ta₃ multipliciter ope
ribus suis et operibus necessariis et vtiles
sunt diuitibus eisdē nisi pauptas compel
leret non seruirent. Ad ea ꝟo que hone-
statis et sanctitat⁹ sunt quis dubitat quin
paupertate ꝓuocentur diuites ad miserā-
dum ad subueniendū ꝛ largiendū paupe
ribus. Hec autē virtutes scilicet pietas et
largitas quē locū obtineant in bonis mo
ribus quis ignorat. Sic se habet ꝛ in affli
ctionibus omnibus. Q₃ si consideratiōē₃
feceris de pauptate spūali que est defect⁹
sapientie et virtutū et de afflictionib⁹ spū
alibus quas mali atq₃ puersi homines p
tim sensibiliter et partim insensibiliter pa
tiūtur videbis compabiles ac ꝓpoꝛtiona
les vtilitates eas occasiō aliter auferre bo
nis hoībus ꝛ ipam maliciā maloꝛ homi-
nū si phas ē dicere multipliciter bonā hoc
ē vtilē bonis ꝛ ꝯsiderata vniuersitate cre-
aturarū videbis admirandā pulchritudi
nē in vniuerso ꝛ laudabilis sapientiam ꝛ

bonitatē creatoris q̄ ex puis malis immē
sa bona ꝛ ex pauc malis innūerabilia bo
na elicit pua dixi mala ꝯpatione bonoꝝ.
Ja ei altas ꝯdidicisti bonitatē incompabili
ter eē maiorē malicia pauca dixi mala cō
patione multitudinis bonoꝝ q̄ ex illis ꝓ
ueniūt occasionalit ꝛ vt videas. Hoc eni
ditius attēdere ex vnius hoīs vnica pau-
ptate quot miserationes siue ꝯpassiones
quot elemosyne ꝓueniant quot vtilitates
alie seruitioꝝ erga diuites. Deinde quot
ipi paupi ex ea vtilitates ꝓueniunt videl₃
puritas siue iudicie alioꝝumq₃ alibi tibi
noīstoꝝ ꝛ nūeratoꝝ ꝓuenit etiā eidē pie-
tas in aliosq₃ paupes nisi vltra modū₃ re
probus sit. Iuxta doctrinā ꝟo xpianoꝝ ex
vnius tyranni seuicia quot et quāta bona
ꝓueniūt pacientib⁹ et ex vnius hoīs ꝑdi
tione salus innūerabiliū ꝓuenit. Hec oīa
induxi vt indubitāter agnoscas qa oia q̄
in vniuerso sūt decēter collocata ꝛ vtiliter
ordinata a creatore sūt. Sustinet igr̄ boni
tas creatoris ꝛ ꝑmittit mala eē et fieri nō
tam vtiliter q̄₃ etiā decēter ꝛ pulchre ꝛ hoc
in tractatu de curs eisdē circa vniuersum.
Ubi etiā appebit tibi qd vtilitatis et etia₃
pulchritudinis infern⁹ habeat totaq₃ dā-
natio et supplicia reproboꝝ. Interim au
tē certū tene paucoꝝ hominū sanctificati-
onē at₃ glorificationē ex diuine bonitatis
et gratie electione eē. Dānationē aūt ex
diuine iusticie iudicio. Questio ꝟo quam
ꝓponit ad p̄sens sic soluetur. Quare ingt
nō oēs sanctificat at₃ glorificat. Respon-
deo q₃ hoc nō faciēdo nulli coꝝ iniuriam
facit. Utitur eñ libertate sua quāq₃ verū₃
sit quia et malis meritis suis multi deme
reant ꝛ sanctificationē ꝛ glorificationē et
mereant etiā eternā dānationē. Ipis etiā
q damnādi sūt multa et magna bona lar
gitur et multis modis deseruiunt vtilitati
bus hoim ꝛ glorie dei sic doceberi͂ i seque
tib⁹. Attēde ꝟo q₃ cū explicueri͂ istā questi
onē q̄re potius quosdā de hoīb⁹ eligit ad
gratiā suā et gloriā q̄₃ alios nihil inuenies
aliud p eā queri nisi hoc. Quare eligit q̄s-
dā ꝛ nō alios nec aliud. Respondēdū est
nisi q̄ voluntate sua optima vtriūq₃ facit
et voluntate sua eligit istos et voluntate
sua non eligit illos id ē eligere postponit.
Queri autem non potest nisi desipientissi
me quare vult eligere istos et non vult eli
gere illos et hoc est ꝓpter causam quam
diximus.

E T quoniā glorificatio animarum humanaꝝ ꝓus qui norūt immortalitatē earū dubitationē non habet quin saltē ⁊ si nō oēs alique tamē earū glorificāde sint necesse habēt isti ponere resurrectionē corpoꝝ earū necnō ⁊ glorificationem corpm suoꝝ Si ei omīno nō redderent eis corpa sua nō glorificarent aie ipe sed eēnt vt pdixi tibi damnate et q̄si mutilate q̄ntū ad vires quarū opatōes exercētur p corpa ⁊ vt rememorationē ei⁹ tibi faciā essent sicut homines surdi. muti. paralitici. omnibusq̧ sensibus damnati. Quia igit nec damnatio nec dānationis pars locū habet apud gloriā illā. Manifestū est nō esse possibile istā quasi mutilationē ⁊ reuera damnationē locuꝫ habere apud felicitatē illā. Amp. Aut merces redditur huiuſmodi gloria aut dat ex sola diuine grē largitate aut in qbusdā sic ⁊ ⁊ in aliis sic. Qd si meritis reddit tanq̄ ex diuina iusticia. Cū igit vires exteriores nō minus vt ita dicā pugnauerūt ɔtra passiones delectationū sensibiliū et molestias illis cōtrarias q̄ vires interiores ɔtra suas nec min⁹ vicerint q̄ ille nō minus coronāde sunt. Qd si dixerit q͞a hoc fuit impio ⁊ auxilio viriū interioꝝ atq̧ sublimioꝝ. Dico q͞ hō hmōi p sermonē istum remouet eas meritū a viribus interiorib⁹ ⁊ hoc ē quonia ipe ⁊ auxilio grane longe maiori ⁊ impio creatoris omnia faciūt et fecerūt.

Amp. Tu scis quia sermo hmōi quo vires mereri dicitur tropicus ē ⁊ nō ꝓprius. Homo enī ē q ꝓpe meret apud deum vel anima huāna. Quare sicut totus hoc est tam interius q̄ exteri⁹ videlicet taꝫ ſm vires interiores q̄ exteriores placitis creatoris obsequijs ei seruit totus a deo hoc ē ſm vtrasq̧ vires remunerād⁹ ē. Quare tot⁹ ab eo dē glificādus. Si glorificatio remūeratio ⁊ merces hmōi obseqoꝝ. Neq̧ ei ɔgruit diuie bonitati aut iusticie aliqd ex merit: sibi obsequije sibi placitis qd irremuneratū relinquere aut hic min⁹ q̄ se extēdant merita mercedē ɔtrahere. Quia igr in totū hominē tā interius q̄ exterius se extendūt merita id ē grata creatori obsequia necesse ē vt ⁊ in toto se gloria remūerationis extēdat. Qd si dixerit q͞a solis virtutib⁹ donisq̧ creatoris q̄ apud xpianos grane creberrime nominat debet ista glorificatio de q̄ agit cū ipi nō sunt nisi ī animabus huānis oino nihil habētes in corporib⁹. Rñdeo duob⁹ modis. Primū q͞ iste sermo cogit eū ɔfiteri q͞ etiaꝫ placitis creatori obsequijs nihil remunerationis penitus debeatur. Cū lōge remotiora sint huiuſmodi obseqa a ꝟtutibus et gratijs antedictis. Secūdo dico q͞a ex eis redundat in vires exteriores ⁊ mēbra ⁊ in totaꝫ vitā exteriorē decor multiplex cōpositioq̧ ⁊ ornatus que esse deo grata nemo intelligens ignorat. Quarū si decor interior animarū humanarū q vtiq̧ virtutū est ⁊ gratiarū ɔgruentē sibi hꝫ remunerationē ꝓ eo vtiq̧ quia creatori grata seu placita cur nō ⁊ exterior et eadē causa et hoc ē q͞ aliquis ex sapiētibus xpianoꝝ dixit videlicet quia ex interne gloria animarū huānarū redundabit in ipa corpa earuꝫ sanitas incorruptionis q͞ vtiq̧ nō mediocrit ɔgruit diuine iusticie et equitati videlicet vt ꝓportionaliter sint merita gratiaruꝫ et p̄mia gloriarū. Quapropter quemadmodū ex abūdātia grārū redūdat in totū corp⁹ totūq̧ vitā huānā exteriorē decor creatori accept⁹ ⁊ ɔpositio eidē placita sic ex superabundātia gloriarū nō min⁹ redūdare necesse ē mercedē congruenteꝫ in corp⁹ totūq̧ vitā exteriorē. Qd si forsitan obijciat de paruulis in qbus locū nō hꝫ vite decor exterior. ⁊ ꝓpter hoc nō ē necesse corpa eoꝝ glificari. Rñdendū ē ei quia largitas creatoris nō intēdit ad calculos meritoꝝ huānoꝝ. imo largitur dona sua iuxta magnificentiā glie sue. ⁊ quemadmodum alibi didicisti q͞a totos licet ignorātes et aia et corpe paruulos sacrat atq̧ sanctificat sic ⁊ integre tpe suo glorificabit eos. Reuertar aūt vt respondeā ei de rōcinatiōe vbi iam in pte respōdi ⁊ dicā q͞a nō oia que possibilia sunt eē indigēt ipo eē ea scꝫ indigētia ꝓpter quā ɔueniat largitati creatoris dare eis illud. Iaꝫ enī patefactū ē tibi q͞a nō minus bonū ē vita perennis vni⁹ hominis in aliq̄ quātitate bonitatis naturalis siue etiā grē generationibus infinitoꝝ quoruꝫ vniuscuiusq̧ vita inequli quātitate bonitatis sic centū annoꝝ. Quare necesse ē vt vita vnius gloriosa tāto maius bonū sit infinitis vitis centenarijs q̄nto vita gloriosa vita quacūq̧ p̄senti hoc ē siue nature siue gratie p̄stantior. Et vn⁹ hō gloriosus siue glorificat⁹ infinitis hmōi hominib⁹ incōparabiliter etiā in infinitū mai⁹ bonuꝫ Quare potius eligēdus fuit creatori et faciendū q̄ extendenda generatio hominū

in infinitū ⁊ vita eoꝝ ꝑ successiones imperpetuū ꝑpagande. Magis igit̄ ꝯueniens fuit largitati creatoris hoc bonū facere in infinitū maius q̄ illud in infinitū minus Dico insup conueniēs esse sapiētie ⁊ bonitati creatoris illud minꝰ dimittere ꝑpter hoc si isti ꝑstaret impedimentū. Quia igr̄ nec infiniti glorificari possunt homies nec eē simul multos tamē glorificari necesse ē. vt q̄ prohibet infinitas ⁊ q̄ mala merita alioꝝ alieq̄ cause quas audies in sequentibus bonū glorificationis cuius tota mltitudo hominū non est receptibilis de diuina largitate in pte saltē aliqua suppleatur. Q̄ si interrogauerit aliquis cū omnipotentie creatoris possibile sit omnes glorificari qd arctat vel angustat magnificentiā largitatis ipius iaz tibi multociēs multis modis responsū ē sup hoc. Reminiscere igr̄ quia naturalis corruptio et acq̄sita per vicia ⁊ peccata. licet in nullo obsistere possint diuine potentie faciūt tamen vt diuina iusticia partim hoc ꝑhibeat fieri partim autē diuina volūtas ē vt hoc nō fiat. Cuius sicut nulla causa ē nec in ea aut circa eam ꝑpter qd inquirendū. Alias etiā responsiones sup hoc audiuisti in capitulo de ꝑpetuitate suppliciorū infernalium vbi etiaz audiuisti quia questio hmōi est quēadmoduz illa qua querit̄ ꝑpter quid luna nō habet splendorē equalē splendori solis et quare nō oēs stelle eiusdē claritatis. Similiter et ei qua querit̄ ꝑpter qd nō oīs homines sunt reges aut ꝑncipes terrent talis ē ⁊ illa qua querit̄ quare non oēs lapides ꝑciosi similes sunt et ille questiones quibus querit̄. Cur non oēs lapides carbunculi sunt vel smaragdi. Scito aūt quia vulgaribus hominibꝰ atq̄ simplicibꝰ nō leuia argumēta sunt sc̄ptura resurrectionis corꝑm q̄ sumūtur ex comparationibꝰ ipoꝝ corꝑm vel ad homines vl' ad animalia aliq̄. Si eī corꝑa ꝑtes hominuz sunt. Si sole anime glorificabūt̄ dimidiū homines remunerabit̄. Tu v̄o vides q̄ ridiculosum sit seruū vel seruitorē remūerare dimidiū. Si v̄o domꝰ animarū sunt ipa corꝑa. Domus in q̄ naturales earum sunt. Conueniēs ē bonitati largitatiq̄ creatoris vt dū extra ipa sunt suo tpe reficiāt̄ eis atq̄ reparent̄ imo ꝑparent̄ eis decorētur ⁊ ornēt̄ ꝑ ꝯgruētia glorie illiꝰ quā adepture sūt. Eodē mō si vestes animaꝝ sunt vestes in q̄ naturales denudatio earuz in dubitāter ꝑs miserie ē ꝑpter qd necesse ē vt reddatur eis vestes hmōi non in vetustate ⁊ scissuris vilitateq̄ sarcina in quo mō sunt hoc ē in q̄ in vita ista habuerunt sed in gloria ⁊ decore q̄ felicitati future deseruiat ⁊ ꝯcordet. Silr̄ ⁊ ex cōparationibus regni illius et glorie ad ipos hoīes vel animas ipoꝝ ꝯueniētia vulgaribꝰ hoīb' atq̄ simplicibus sumūt̄ argumēta. Indecens enī ⁊ illiberale modis oībus ē ⁊ inauditē hactenꝰ rusticitatis vt aliqs diues in hospicio suo siue in domuz sua nolit recipere hospitē quē diligit nisi dimidium aut nisi nudum. Est enī gloria illa celestis domus gloriose habitationis beatificandorū hominū ⁊ animarū. ⁊ sic palaciū regis reguz in qua domo habitat ⁊ manet creator bn̄dictus tanq̄ p̄rfamilias eiusq̄ cū eo p̄clara familia. Multa scilicet miliū sanctorum angeloꝝ ⁊ beatarū animarū q̄ iaz ibi pietatis sue dignatiōe ⁊ recepte sunt iuxta fidē ⁊ doctrinaz xpianoꝝ. Ibi sedet velut in palacio ⁊ solio glorie sue velut rex vniuersalis dn̄ationis cuius magnificentiaz nec attingit estimatio neq̄ cogitatus. An aūt et alie substātie ibi sint q̄s arabes et greci phylosophi intelligētias vocāt audies loco suo. Ex comparationibꝰ igr̄ q̄ sunt domꝰ ad hospitē siue palaciū ad eundē ⁊ ex liberalitate atq̄ largitate creatoris quas necesse ēī vltimitate ꝑfectiōis. Impossibile ē vt corꝑa hoīm si ꝑtes hoīm sunt excludat diuino a domo sua vel hospitio siue palatio. Similiter si vestes animarū sunt. Eodez mō si corꝑa hūana velut equi animarum sunt nō patiet̄ ea excludi a domo sua vel palacio. Magnificētia largitatis creatoris sublimis. hoc eī neq̄ apud nos neq̄ apō liberales hospites ꝑmittit fieri id modicū qd apud eos est liberalitatis ⁊ largitatis. Quātoforcius igr̄ nō patietur istam illiberalitatē fons ille abyssalis ac redundātissime largitatis. Habet autem et gens xpianoꝝ argumentum non solū fortissimum ad astruendā resurrectionē honoꝝ sed etiam auditu iocundissimū ex resurrectione filij dei quē credunt ineffabili largitate pietatis et gratie sue ꝑ salute hominū factū hominē ⁊ etiā morte suscepti corꝑis mortuum hmōi enī gloriosa resurrectio ꝑ testes et multociens apud eos claruit ita q̄ etiā a quingentis simul testibus visus est vna hora post mortē suam. Quia igr̄ apō eundem ⁊ iustissimū iudicem equaliū merito

rū equa sint p̄mia et similiū similia omni
um aūt verorū et bonorū xpianorū merita
similia sunt meritis illius scdm qd homo
fuit. Omnes enī veri et boni xpiani in eo
q̄ tales sunt imitatores illius sunt. Qua-
re omniū taliū merita apud deū patrē iu-
stissimū iudicē meritorū et datorem largissi
mū p̄miorū simile p̄miū non dico equale
obtinebūt. Similitudo enī ē in meritis xpi
et suorū nullatenus aūt equalitas. Simi-
lē igr̄ gloriosam resurrectionē ei qua xpus
obtinuit necesse est omnes obtinere et om
nes suos et ei similiter eē glorificādos nō
dico equalē vel equaliter ꝑpter p̄dictam
causaȝ. Qd̄ si dixerit quis q̄ ratiocinatio
ista nō ꝓbat nisi resurrectionē bonorū et
verorū xpianorū et quia vniuersale resurre
ctionem nō ꝓbat hoc ē vniuersorū veruȝ
indubitanter dicit. De paruulis vero san-
ctificatis et in huiusmōi sanctitate decedē
tibus nō est dubiū quin similes sint xpo i
gratia. et ꝑpter hoc ex necessitate similes
ei futuri sunt in gloria. De meritis autē ni
hil ꝑtinet ad eos in etate illa. Merita aūt
intelligo hic obsequia operū creatori pla-
citorū ad que manifestū ē paruulos in eta
te puerili impotentes esse. De malis vero et
peruersis hominibus atq̄ mādatis creato-
ris rebellibus. Ex p̄cedentibus apparere ti-
bi potest quia necesse ē eos resurrecturos
esse in corporibus vt satisfiat diuine iustitie
hoc ē vt quēadmodū male et culpabiliter
se habuerūt in vita ista tam interius q̄ȝ ex
terius. Sic et vtrūq̄ ꝑ iusticiā creatoris re
tribuatur eisdē retributione inq̄ȝ peccatis
et vicijs ꝯgruente. Hec aūt retributio ē pe
na tam spiritualis q̄ȝ corporalis. Qualr̄ au
tē corpora eorū et ignē eternū et alia tormēta
corporalia que eos expectāt sustinebūt dicet̄ i
sequētib⁹ cum gloria corporū humanorū ti
bi fuerit declarata videlicet stabilita in eē
suo et in qualitatibus suis. Debes autem
scire quia causam efficientē et radicē ꝑ se re
surrectionis corporū nostrorū in natura no
stra siue de natura et etiā naturam nostrā
esse impossibile est. Et hoc breui et leui cō
sideratione tibi patefiet. Neq̄ enī anime
humane possibile ē reformare corpus suū
aut reparare cum ꝑ mortē dissolutū aut pu-
trefactū seu in puluerem redactum fuerit.
Corpi vo sic se habētī multo minus cum
tunc nō sit. Ambobus autē simul cū alterū
nō est certū ē nihil esse possibile nihil autē
amplius ē in natura hūana. Quare om-
nino nature hūane impossibile ē ꝑ modum
factionis resuscitatio corporū nostrorum.

Amp. Manifestū ē tibi q̄ anima hu-
mana nec retinere se potest nec etiā rema
nere in corpe suo circa morbuȝ vel egritu-
dineȝ mortalē nec defendere ipm̄ a morte
vel vulneribus aut egritudinibus vl̄ alijs
causis mortis vniuersaliter. Multo igitur
fortius nec potest erpe de morte cum iaȝ
mortuuȝ fuerit similr̄ nec reintegrare nec
reformare. Si vo dixerit quis q̄ in natu-
ra seu virtute celorū est potētia ista resusci
tandi et reparandi corpa nr̄a post mortē ipo
rū. Manifestum ē hoc multipliciter eē
se falsum quia nec virtus eā generandi in
eis estimo in parentib⁹. Preterea Nullu
hmōi effect⁹ adhuc ex celis vel stellis ap-
paruit neq̄ enī adhuc auditū ē ab illis vel
vnū hominē generatū aut a mortuis susci
tatum. Dico igr̄ quia resurrectio corpm̄ at
q̄ reformatio siue reparatio eorū operā-
tio est solius sublimis et b̄ndicti creatoris
Neq̄ enī dicere possunt qd̄ generatō seu
formatio p̄mi hominis ex celis vel stellis
fuerit. Quo enī si in eis esset virtus hmōi
operationū vel vnū solū vel taȝ paucos ge-
nuissent. Quō etiā tamdiu postmodum a
taȝ nobili ope destitissent. Manifestū
igr̄ ē ex oībus his quia oīpotēti bonita
ti creatoris solius ē virtus vel potentia re
surrectionis seu regenerationis corporuȝ
humanorū et ꝑpter hoc apud ipam querē
da ē causa et ꝓbatio seu declaratio ipsius.
Dico igit̄ quis sicut sepe audiuisti per me
quia bonitas et virtus creatoris nō opat̄
ꝑ modū nature q̄ modus ē seruiens atq̄
seruilis. sed eius opatio ē ꝑ electionē liber
rimā et beneplacitū volūtatis quā vl̄ cogi
vel impediri impossibile ē que nec suade-
tur nec inducit̄ aliorū. Cōsilio igr̄ sapiētie
sue ad qd̄ ipossibile ē vel ignorātiā vel er-
rorē attingere de purissima bonitate sua
facere q̄ facit et qū et quō facit. Silr̄ et nō
facere q̄ nō facit. Necesse igr̄ ē ipam elige
re ea facere q̄ meli⁹ ē facere q̄ȝ non facere
Similiter et de tpibus et modis se habet.
Quare necesse ē ipam et optima et optime
facere iuxta qd̄ decet ipam et scdm qd̄ res
ipe receptibiles sunt et eis ipis expedit seu
vtile ē neq̄ etiā sapiētis hois et boni est vl̄
minus bona vel min⁹ b̄nfacere cum opti
ma et optime facere equali facilitate possi
bile sit. Quia igr̄ i toto genere hūano opti
mū ē glorificatio de q̄ nō dubitat̄ qn crea

loris bonitatē deceat ꝛ quin homines illi
us id ē glorificationes receptibiles sint ne
cesse est bonitatē creatoris in genere hūa
no tempe suo optimū istuȝ efficere vel ſm
partē vel ſcōm totū. Et quonia ſcōm totū
non est possibile iusticia creatoris parum
ꝑpter mala merita hoim obsistente ꝑtim
mereo ꝛ beneplacito suo et iudicio nobis
occulto necesse est vt in pte tm̄ generis hu
mani bonū istud prestantissimū operetur
Q̄ꝰ si qs dixerit homīes nec ſcōm vniuer
sum suū esse receptibiles hmōi glorie nec
ſcōm animas saltē nec ſcōm corpa vl' sal
tem nō ſcōm opera. Dico quia hmōi ser
mo erroneus ē ꝛ impossibilis et hominis
ignorantis nobilitatem nature humane.
Dico igitur quia anima humana suscepti
bilis est omniū scientiarū phylosophicaꝝ
naturaliter. Si enim alique anime impe
dite sunt passionibus corpoꝝ suorū vt mo
riones vel defectu sensuū vt qui ceci et sur
di nascuntur vel alias occasionati hoc ex
accidenti est ꝛ aduētiū ꝛ innaturale ani
mabus. De aliis vero animabus quibus
passiones huiusmōi siue occasiones im
pedimenta doctrine et discipline non pre
stant non est dubiū quin capaces seu rece
ptibiles sint omniū phylosophicarū scien
tiarū. Receptibiles etiam sunt quedam ꝓ
phetici splendoris ꝛ ꝓpter hoc necesse est
etiā q̄ omnes. Cuȝ receptibilitas natura
lis in omnibus animabus humanis quē
admoduȝ ꝛ generaliter omnia naturalia
vnius indiuiduoruȝ cuiuscunq; speciei ex
necessitate naturaliter inueniant̄ in vno q̄
q̄ aliorū indiuiduoꝝ eiusdem. Ampli
us. In ꝓphetico huiusmōi splendore nō
stant naturali fintione ꝛ ꝓhibitione qua ꝓ
hibeantur a sublimiori ꝛ nobiliori clarita
te. Amp̄. Appet ex magycis opibꝰ ma
xime que sunt diminutionum q̄ maioris
aut nobilioris claritatis susceptibiles sūt
q̄̄ sit cognitio naturalis. Claritas em̄ illa
qua diuinat̄ p̄terita vel futura ꝛ etiam vi
dent p̄sentia abscondita maior est om̄i co
gnitione naturali q̄̄ habeant vel hr̄e pos
sint anime nostre in corpibꝰ. Naturaliter
em̄ alia videre nō possūt anime humane
Si igr̄ hmōi claritas ꝛ illuminātio est eis
ex cōiunctione demonū. tanq̄̄ ex appli
catione luminis quia reuera ꝛ ipi lumina
quedā sunt et maioris luminis maiori ap
plicatione magis eas illuminari necesse ē
Cū maioris luminis intellectū nō obtene

bret vel obscuret imo cōfortet magis ꝛ illu
minet. Licet aliter in sensibꝰ se habeat qḋ
et dixit Aristotel'. ꝓpter qḋ dixit q̄ extre
ma corrūpūt sensum sicut vehementia sola
ris luminis vl' obfuscat vel obtenebrat vi
sum nostrū. Quia igitur cōiungibilis est
anima hūana luci p̄me ac purissime q̄ est
creator benedictus. necesse est vt ex eiꝰ cō
iunctione vl' applicatione tanto amplius
tanto q̄ sublimius illuminet̄ anima hūa
na quanto ipsa lux p̄ma aliis luminibus
hoc est sanctis angelis atq; demonibꝰ est
clarior seu luminosior. Necesse est etiā eā
confortari ſcōm vim intellectiuā ꝛ delecta
ri in ea delectatiō e que merito beatitudo
nominet̄. Q̄ꝰ si dixerit qs quia anima hu
mana non est sic cōiungibilis destrues er
rorem istū multipliciter. Primū quia non
est dubitatum apud intelligētes virtutem
intellectiuam creatam esse ad intellectum
seu visionem spiritualem p̄me lucis et nō
ad quemcunq; intellectū vel visionē spiꝛ
sed ad nobilissimā atq; pfectissimam Hec
autem ē cōiunctio ad ipsam et applicatio
sine medio. frustra igitur creata esset si ista
perfectio nō esset ei possibilis. Amplī
us. Nō est cōiungibilis ad alia nisi ꝓpter
illam ergo magis illi. Amp̄. Unaqueq;
virtus et vnaqueq; potentia propter opti
mū suum actū nobilissimūq; perfectionē
suam creata est. Alie em̄ perfectiones pro
pter optimam ac nobilissimā pfectionem
sunt. Quia igit̄ optimi cognoscibilis opti
ma cognitio ꝛ nobilissimi nobilissima op
tima ac nobilissima perfectio est virtutis
intellectiue est talis cognitio creatoꝝ opti
ma autem cognitio datoris est illa quam
predixi. Amp̄. manifestū est quia loca
lis distantia nec est nec esse potest int̄ cre
atorem et animā humanam distantiā igi
tur spiritualem solam inter eos eē possibi
le est. Hec autem nō potest intelligi nisi al
tero duoꝝ modoꝝ vel trium. Primū dis
similitudine et hec est malicie que dissimi
lat animas nostras a creatore qui bonus
est in vltimitate bonitatis et hec est que ꝓ
se et directe ꝓhibet sentiri suauitatem spi
us. Quemadmodū cōtraria dispositio in
palato corpis sentiri ꝓhibet dulcedinem
vel aliā suauitatē ibi. Secūdo vo tanq̄̄
distantia spūalē facit aliud apphensum
cum via nō fuerit ad apphendendū crea
torē. Hoc autē ē cū fuerit apphensiū vires
Reminisci vanq; debes sermonis quē di

dit Aristoteles quia ymago leonis appre
hendimr qñq; vt res ꝛ quãdoq; vt signũ
ꝛ cũ apphendit̃ vt res stat in ea et figit̃ ap
phensio ꝛ nõ puenit ad leonẽ. Cũ apphe
dit̃ vt signũ nõ stat in ea apphẽsio ꝫ tran
sit ad leonẽ ꝛ apphẽdimr p ipam leo. Ui
des igr̃ quia vnomõ ymago leonis est in
terposita inter apphendẽtẽ ꝛ leonẽ ꝛ tãq̃
obex vigens in seipo apphensionẽ et phi
bens eam trãsire ad leonẽ. Alio vo modo
velut via nõ solũmõ transitũ pbens app
hensioni leonis sed etiã trãsferẽs siue trã
siebens apphensionẽ in leonem. Et iuxta
istos duos modos currit res in oĩb9 crea
turis ꝛ creatore qm̃ quelibet creatura ꝛ res
ẽ in se ꝛ via ad apphensionẽ creatoris ꝛ si
gnũ ẽ ipsius intelligẽtib9. Tercio imersio
et incrassatio quedã animarũ distãtia ẽ p
hibens puentionẽ luminis ꝛ irradiatiõis
ab ipo sup illas nec mirũ cũ illuminatõez
intellect9 oꝫ esse p sensus a pte corpis eti
am phibeat ꝛ incrassatio ista ꝛ immersio
facit homines morones ꝛ pene brutales
Cũ igr̃ ista tria sublata fuerint ab anima
bus nr̃is tunc erit possibile descendere su
per eas irradiationes q̃ sunt a lumine pri
mo ꝛ etiã a pte sensibiliũ vt pdixi. Quia
igr̃ quedã irradiationes huiusmõi natu
raliter descendũt sup quasdã substancias
videlicet sup angelicas. Unde ꝛ in quadã
pfectione sapiẽtie naturalis creatas illas
eẽ manifestũ ẽ. Quedã vo cadũt iuxta be
neplacitũ creatoris etiã post illuminatio-
nẽ hmõi naturalẽ ꝛ istis nõ ẽ mensura ni
si bñplacitũ creatoris q̃ infũdit õ lumẽ suo
quantũ vult ꝛ quõ vult. Opinati aũt sũt
qdaꝫ q̃ splẽdor pphecticus ẽ fm recepti-
bilitatẽ nature hoc ẽ fm dispositionez ani
marũ sup q̃s descẽdit et pp̃ter hoc pauce
sunt anime humane sup q̃s descẽdit. et in
sup non equaliter neqꝫ vnomõ sup ipas.
Uerũ ista nõ sũt indicia certitudinis qm̃
similis diuersitas inuenit̃ in influctus illũi
nationũ q̃ gr̃e tm̃ sut ꝛ nihil habẽtes omĩ
no a pte nature qꝫ vel eas augeat vel mi-
nuat siue expediat aut impediat. Iam igi
tur manifestũ est tibi per hoc quia gloria
intellectus anime humane est longe subli
mior q̃ gratia prophetie et q̃ etiam illu-
minatio naturalis intellect9 angelici. quẽ
admodum et beneplacitum creatoris est
incomparabiliter super omnem receptibi
litatem nature et super omnem limitatio-
nem ipsius et iam sõs quia beneplacitum
eius non habet limitationẽ aliunde sed a
seipso. Et limitatio ista est in ipso scdm̃ se
cum ꝛ potentia ipi9 ꝛ diuicie in vltimitate
sunt amplitudinis et copiositatis. Sed li-
mitatio est in muneribꝫ eius siue sint na-
ture dona siue gratie ꝛ etiam in penis ma
lorum siue suppliciis que semper minora
sunt q̃ merita eorum requirant. Ea enim
ẽ superabũdantia et diuicie misericordie sue vt
mali nunq̃ ab ipo totũ qđ merent̃ recipi
ant. Aggregata igr̃ ratiocinatione. Dico
qꝫ decet creatoris bonitatẽ adducere natu
ra humanã ad optimũ vbi nõ obsistit e9
iusticia ꝛ pcurrit receptibilitas eiusdẽ et p
fectum vbi merita pgruũt vel etiã hoc reqͥ
rũt hoc aũt in oĩbus electis quos hic p̃il-
lustrat donis grãz suarũ atꝫ virtutũ qb9
et dat vt hic fm bñplacitũ suum viuant.

Amp. sicut nata ẽ vis intellectiua cogno
scere creatorẽ ꝛ videre veritatẽ seu claritã
tem ipsius. Sic nata ẽ vis affectiua seu de
sideratiua superior et nobilis sentire bo-
nitatem ipsius. Quare vtraqꝫ vel ducẽda
est ad hunc suum finem nobilẽ iuxta mo-
dum quem prediri tibi. Amplius. Si
cut illa nata est illuminari seu perfici lumĩ
nosissima veritate creatoris. sic ista iocun
dari seu beatificari suauitate bonitatis ipĩ
us. ꝛ nemo intelligens ignorat quin intel
lectus principaliter atqꝫ finaliter ad lumẽ
prime veritatis intuendum creatus sit et
quin ipa lumen eius sit ꝛ suum proprium
et principale visibile ipsius. Sic et prima
bonitas suum desiderabile et vt ita dica-
tur suum sensibile virtutis nostre affecti-
ue nobilis. Huiusmodi autem indicium
certissimum est qꝫ neutra vel impletur vel
perficitur vel etiam quiescit citra ipm. Si
enim creatori placeret omnia alia clarissi-
me ostendere virtuti nostre intellectiue se
ipo aut eidem abscondito nemo dubita-
re potest quin adhuc et vacua et imperfe-
cta remaneret nec reputaret se quicq̃ co-
gnoscere vel videre ignorato vl' non viso
creatore sic se habet ꝛ de vtute nostra de-
sideratiua quam dixi quia si possibile es-
set ei haurire omnes suauitates que pre-
ter illam sunt adhuc se vacuam sentiret et
prime bonitatis suauitatem esuriret atqꝫ
sitiret. Corporales quidem delicias fasti-
diret hoc enim est earum proprium et na
turale vt ipa sua habũdantia fastidiũ sui
generent. Spirituales vero famẽ sui siue
situm sua ipa habũdantia vehemẽtiorem

puocant τ inflamant τ ppter hoc impos-
sibile est eis aliquã saniari citra fontẽ ipm
carũ q est indubitãter bonitas creatoꝝ τ
inde pmittitur eis sacietas p pphetas he-
breoꝝ quorũ vnus dixit ad ipm creatorẽ
loquẽs. Saciabor cum apparuerit gloria
tua. Et alibi. Torrentẽ voluptatis tue po-
tabis eos τ inebriabũtur ab vbertate do-
mus tue. Phia vo pphete xpianoꝝ dicit
qa deducet eos ad vite fontes aquarum.
Manifestũ igr̃ ẽ p hoc q approxĩatio hec
siue approximatio ad creatorem felicitas
est et gloria. τ iterũ plenitudo atq; sacietas
τ pfectio earũ. Amp. si intra sisterent vt
nõ ex ipo fonte luminis hoc ẽ ex ipa pma
ac luminosissima vitate haurirẽt ex ore vt
ita dicaꝫ pleno biberẽt cognitionẽ siue sci-
entia ad quã nate vel create sũt anime hu-
mane nõ solũ imperfecte sꝫ misere remane-
rent. cruciatuq; vehemẽti famis τ siti spũ-
alis torquerẽtur. Hoc aũt appet euidẽter
in viris sanctissimis de quib⁹ apud te nõ
est dubitatio quin plus descendat super
animas eorũ τ de lumine prime veritatis
et de suauitate prime bonitatis q̃ sup ali-
os quoscunq;. Certũ etiã est tibi quia quã-
to sanctiores sunt tãto magis esuriũt et si-
tiũt pdicta duo bona videlicet lumẽ pme
veritatis τ suauitatẽ pme bonitatis. et p-
pter hoc magis affligũtur fame et siti hu-
iusmodi et hoc sentiebat idem ppheta he-
breoꝝ q dicebat. Quemadmodũ deside-
rat ceruus ad fontes aquarum ita deside-
rat anima mea ad te deus. Et iterũ. Siti-
uit anima mea ad deũ fontẽ viuũ. τ alibi
Anima mea sicut terra sine aqua tibi. In
ipo igr̃ creatore τ ex ipo immediate ẽ qui-
es oĩm desiderioꝝ et plenitudo. Amp.
Cũ hanc virtutẽ τ largitatẽ dedit de⁹ sub-
stãcijs multis naturalibus vt applicatiõe
sua seu cõtactu assimilent sibi receptibilia
virtutũ suarũ τ actionũ p modũ receptibi-
litatis earũ sicut appet in igne q ferrũ eo
usq; sibi assimilat vt nõ solũ ignitũ sꝫ ignis
etiã nominet sicut τ oĩs facies speculũ qḋ
ei obiectũ fuerit si mundũ tersumq; fuerit
ipm sibi exp̃ssissime assimilat similitudinẽ
suã exp̃ssissima eidem imprimens. Sic in
odoribus τ in saporibus et alijs innume-
rabilibus se habet. Quãto fortius igr̃ lar-
gitas et virtus creatoris quã manifestũ
est esse in vltimitate copiositatis ac redun-
dantie eousq; assimilabit sibi animas hu-
manas vltimata illa approximatione sibi
piunctissima vt non solũ deificate sint. sed
etiã dee τ dij et sint τ veraciter nominent
et hoc indubitãter aliquo mõ somniauit
antiqtas. sicut appet ex phylosophoꝝ an-
tiquorũ sermonibus et etiã poetarum. Et
deos generaliter nominabant viros ma-
gnificos τ strennuos vt herculem omnes
q; illos qui scḋm opinionem suã laudabi-
liter et strennue in hac vita se habuerant
translatos vel transferendos opinabant
et deos eos fieri seu deificari credebant.
Qḋ exemplũ apparet quia et saturnũ τ io-
uem τ mercuriũ τ appollinẽ τ multos ali-
os quos deos putabãt τ vt deos colebãt
homines aut mulieres fuisse ex hystoricis
narrationibus certũ est. Unus etiam ex p-
phetꝫ hebreoꝝ ex psona creatoris deos vo-
cat aliquos de gente illa. Ego inquit dixi
dij estis. Et iterũ ex psona sua. De⁹ stetit ĩ
synagoga deorũ in medio autẽ deos di-
iudicat. Qḋ si ex tã modica appropinqtio-
ne ad creatorem quanta videlicet erat ho-
minibus illis in vita ista quãto fortius ex
illa futura que incompabiliter maior erit
dij congruentius poterunt nominari.
Amp. Cum incompabiliter maior sit
influentia ex largitate τ gratia creatoris q̃
est post influentiam et largitionẽ donoꝝ
naturaliũ hic in hominib⁹ seu in anima-
bus humanis. Multo forti⁹ igitur maior
erit influẽtia futura omni influentia natu-
re q; et ipa nomina ostendũt. Presens ei
influentia huiusmodi gratia nominatur.
Futura vero que deo dilectis animabus
pmittitur vocatur gloria cõmuniter τ vsu
cõmunissimo. Nemo autẽ intelligens di-
xit ad hoc compabilem esse gratiam glo-
rie. Hoc autem inde manifestum est quo-
niam nec stillam glorie sustinere potest vi-
te p̃sentis infirmitas. Sustinet autẽ gra-
tiã pphetie que maxima inter gratias eẽ
videtur de hoc autẽ melius doceberis in
sequentibus vbi de ipa essentia in verita-
te glorie inquiram inquisitione perscruta-
ta si deus voluerit. Amplius. Si tan-
te sunt influentie donorum et gratiarum
creatoris in eos quorũ nulla sunt ad hoc
merita nulla precesserũt et obsequia quã-
te erunt in eos in quib⁹ inuenientur et di-
gna merita et placita creatori p̃cessisse ser-
uitia presertim cum non ipse nitendat ad
calculos meritoꝝ. sꝫ mag⁹ attẽdat qḋ dece-
at magnificẽtiã largitatꝭ sue q̃ꝫ qḋ debeat
meritis seruientiũ suoꝝ. τ ppt̃ hoc nõ vi-

detur finitum id qḋ addit supra cōdigna
Bonia meritorū tunc enim vacare videret
ad calculos si finitum esset vel compabile
ei qḋ reddit et iusticia id qḋ superaddit et
sue superabundancia largitatis. Ampli
us. Si inimicos etiā qui quantū in eis ē ma
lis meritis suis nō solū restringūt. sed etiā
penitus repellunt diuitias largitatis ipi⁹
quante erit influentie bonitatis ꝛ munifi
centie ipius in amicos et seruitores suos.
Amp̄. Si pulchritudines bonitates atq
suauitates sensibiliū ita rapiunt in se ani-
mas humanas nec solū rapiūt sed etiam
vniūt tanta vnione amoris quanta appa
ret in passionibus ꝛ cōpassionib⁹. passio-
nibus inq; dictoꝝ sensibiliū ꝛ cōpassionī
bus animarū humanarū ad illa. quid fa-
ctura ē pulchritudo creatoris ꝛ bonitas et
ꝗ suauitas quas nec attingit admiratio
nec estimatio nec etiā cogitatus. sicut igit
amoris istoꝝ ad amorē qui tūc erit creato
ris nulla est comparatio. sic neq; vnionis
pdicte ad vnionē erit beatarū animaꝝ ad
creatorē. Differt aūt quoniā amor hmōi ꝛ
vnio animarū nostrarū ad sensibilia ebri
etas est imo insania captiuitas insuper et
obcecatio carū. Illa vero illuminatio est
animarū nostrarū ꝛ supēma pfectiōis vi-
tine libertas simul atq; felicitas in vltimi
tate elongationis a miseria et sanitas ad
qua nec lesio nec aliqd attingit contrario
rū vllo modorū. Amplius. Cū adamas
ferrum attrahat tantaq; velocitate rapiat
illud ad se et coniungat sibi a primo qḋ nō
est nisi quodam occulto amore naturali
quid facient pulchritudo et bonitas crea-
toris cū innotuerint animab⁹ nris et hoc
absq; velamine et interposito. Amp̄.
ex pportione. Cū pulchritudo ꝛ bonitas
creatoris sup oēm mēsurā ꝛ comparationē
maiores sint pulchritudie ꝛ bonitate quo
rūcūq; aliorū siue sint sensibilia siue insen
sibilia anime vo nre cū eqliter vtraq; eis
innotuerint ꝛ libere atq; mūde fuerint a p-
uersitate corruptionis ō q̄ sepe audisti ne
cessario trahūt ab eis pportionaliter cau
sis hoc ē fm pportionē quā habēt inuicē
pdicta trahētia. Quia igr trahētiū ad tra-
hentia nulla ē cōparatio hoc ē pulchritu-
dinis ꝛ bonitatis creatoris ad alias quas
cūq; nō erit compatio amoris ꝛ attractio
nis pulchritudinis et bonitatis creatoris
ad amorē ꝛ attractū aliarū. Quare super
mensurā et comparationē erit amor pul
chritudinis et bonitatis creatoris ad amō
res ꝛ attractus aliorum et pter hoc nul-
lus erit tūc talis amor aut attractus q̄ntū
ad alias pulchritudines ꝛ bonitates. Ex
quo manifestū ē paradysum carnalem in
altera vita impossibile esse. Sic enī quoni
am ad modicum valde trahuntur anime
nostre a pulchritudine et bonitate creato
ris et hoc est quoniā ad modicū eis inno-
tescunt. trahuntur etiā ab aliis pulchritu
dinibus et bonitatib⁹. Qua de causa im
pugna magna sunt hic anime multe. Cū
autem inualescit etiam hoc in hac vita no
ticia pulchritudinis ꝛ bonitatis creatoris
extinguitur amor aliarū amor inq̄ qualē
dixi. Quantofortius igit cum plene inno
tuerint hoc autem est quemadmodum si
ymaginaueris mobile aliquod quod traha
tur duabus virtutibus in partes cōtrari-
as exempli gratia nominetur mobile huius-
mōi c. et virtus mouens ipm in sursuz no
minetur a. virtus vero trahens illud in de
orsum nominetur b. Manifestū est ti
bi quia si a. fortitudine pualuerit b. trahet
in partem suā hoc est in sursum ipsum b.
Quare si in infinitum pualuerit totaliter
trahet ipm in partem suam hoc est in sur
sum. Quia vero impossibile est aliqd mo
ueri simul cōtrariis motibus et hoc tota-
liter. Manifestum est nullū esse motū
ipsius c. tunc ad partem b. Et quoniā mo
tus animarū nostrarum desideria sunt ꝛ
Amor vero virtus est et radix huiusmōi
motuū spiritualiū. Manifestū ē in altera
animab⁹ sic raptis ꝛ attractis amore pul-
chritudinis et bonitate creatoris nullū eē
motum contrarium hoc est desideriū vel
etiam amorem ad sensibiles pulchritudi-
nes ꝛ bonitates et quoniam in nō amate
et non desiderans impossibile est delecta
tionem esse in sensibilibus pulchritudini-
bus ꝛ bonitatibus delectationem in quā
qualem ibi somniat et delirat vulgus sar-
racenoꝝ. Non enim verisimile ē phyloso
phos gentis illius in pte ista tam erronee
sentire. Delectationē multiplicē eē futuraꝫ
animab⁹ seu hominibus glorificatis ex cre
atur q̄ tūc erūt ꝛ etiā ex hijs q̄cūq; eē desi
erit manifestū tibi fiet i sequētib⁹ bonitat
Uerū hmōi delectatio erit ex amore pme
pulchritudis atq; bonitat ꝛ ppt hoc nul
lomō et contraria vel repugnās neq; ipedi
ens vllo modorum eam delectationē que
erit in pulchritudine ꝛ bonitate creatoris

Amplius. ymaginare mundū diuinū seu seculū altius qḋ et patriā et ciuitatem deo dilectoꝝ ⁊ ab eo electoꝝ hominibus theologi xp̄ianoꝝ vocant ⁊ ymaginare in ea duos populos alterū sanctoꝝ angelorū. alterū sc̄tōꝝ ⁊ glorificatorū hominum ymaginare etiā infernū velut carcerem et locū tormentorū vbi in malos et creatoris volūtati rebelles vindicantꝰ ꝑ iusticiā creatoris iniurie et cōtumelie quas et creatori ⁊ hominibus dum in hac vita viuerent irrogarunt. ymaginare etiā locum aliū nihil habentē hmōi tormentoꝝ ⁊ ibi positos paruulos qui nature corruptione originali peccatū aliqḋ addiderūt nec cōtra eam mūdationis remediū perceperunt. Dico igiᷣ quia omnis generis homines sunt sic in statu cōuenientissimo eis ac decētissimo. Decet eñ modis oībus creatoris famulos ac mynistros esse cum eo ⁊ iuxta eum quantum hoc pbās ⁊ possibile ē. Nihil eñ indecētius regi indito atꝫ magnifico q̄ꝫ solitudo ⁊ paucitas milicie atꝫ familie. Nihil decentius glorie ipsius q̄ꝫ multitudo milicie dico indute ⁊ ornate atꝫ decorate ꝓut decet regalem magnificentiam. Quia igiᷣ iste status sic se habet et hmōi est tam in hominibus q̄ꝫ in alijs substanciis nobilibꝰq et creatoris milicia et eiusdē familia digni vocari sunt vel erūt. Dico quia iste status cōgruentissimꝰ ē glorie creatoris. Decorū aūt est qḋ decet ⁊ ꝓpter hoc maxime decorū quod maxime decet Nihil autem magis decet creatorē q̄ꝫ ꝙ maxime decorū est maxime iuxta eū atꝫ in domo siue in aula siue in palacio suo. Quare sic se habere magnificentissimam domū ipsius ⁊ p̄clarissimā aulam nobilissimā q̄ꝫ miliciaꝫ eiusdem tp̄e suo necesse est Qḋ si dixerit quis quia nō est cōueniens vt homines simul ⁊ substantie sp̄ūales in vna sc̄ꝫ domo vel palacio habitent cū homines corporei ille vero in corporee et incorpales sint. Respondendū est ei ꝙ multo amplius incōueniens videri debet' eidem ꝙ anime humane cum corꝑibus habitent cum inter ip̄as ⁊ corꝑa sua lōge sit maior differentia naturarū. homines eñ et si corꝑei sint scd̄m partem est hoc partē dico inferiorem ⁊ ignobiliorē. In corꝑei aūt s̄m partē p̄cipuam p̄dictisq̄ꝫ substantijs in statu illo illo glorie simillimam. Cōuenientius autē est vt corꝑa hūana sequātur animas suas et trahantꝰ ab eis in sublime seculi altioris q̄ꝫ ꝟt ip̄e trahantur ab eis in locum inferiorem et habitationi earum minime cōgruentem. Dico etiam ꝙ sermo iste hominis est ignorantis gloriā corꝑorū glorificatoꝝ. Si enim sciuisset ꝙ valde similis est nature spirituali sicut tibi patefiet in sequentibus nullatenꝰ hoc dixisset. Dico etiam quia sermo ꝓpheticus quo creator dictus ē rex glorie non habet dubitationem sue veritatis apud intelligentes. Non potest autem intelligi rectius rex glorie q̄ꝫ vno istorum modorū videlicet vel vt intelligatur regnum eiꝰ gloria et quia precipua pars regni ciuitas est in qua sedes est ⁊ solum ipsius quare illa tota gloria est et omnes inhabitantes in ea gloriosi seu glificati. Et ciuitas illa merito ciuitas glorie habenda est ⁊ dicenda et quoniā gloria perfectio est sicut alibi didicisti impossibile est in ciuitate illa glorie aliquid esse imperfectiōis. Alio modo intelligitur rex glorie quomō dicitur ⁊ rex iusticie quasi iustissimus quemadmodū dicitur vas pulchritudinis vas pulcerrimū. ⁊ qḋ nihil habet indecentie vl' deformitatis. Sic rex glorie rex gloriosissimus quasi cuius regnum est in vltimitate glorie et et nihil habens glorie repugnans seu contrarium. Necesse igitur est regnū eius totum ꝙ est vniuersitas hoc est vniuersalesies seculoꝝ sic se habere videlicet vt sit in vltimitate pulchritudinis scd̄m omnes ꝑtes suas. et hoc ꝓut cōgruit et expedit vnicuiq̄ꝫ earū tempore suo. Et ꝓpter hoc necesse ē vt et vniuersitas angelica ⁊ vniuersitas hoīm sic vnoq̄ꝫ tp̄e ꝓut decet eā eē ⁊ ꝓut decoꝝ est eaꝫ esse in tp̄e vnoquoq̄ꝫ et quia decoꝝ ac decentissimū est vt p̄ma ac sup̄ma habitatio habitatoribus seu ciuibus nobilitate eiusdem congruentibꝰ impleatur. ꝙ impossibile ē fieri nisi ex angelis et hominibus vtrisq̄ꝫ glorificatis. Nec enim pbās est neq̄ꝫ cōueniens aliqueꝫ eē vestitum nisi gloria. omne enim aliud vestimentuꝫ vel operimentum indecens est et regi glorie et regno glorie. Imꝑfectuꝫ autem vestimentum et imperfectus ornatus in hominibus est gloria animarū necesse igitur est glorificandarum animarū corꝑora gloria cōmuni congruente suo tēpore vestiri. Tercio modo intelligitur rex glorie ꝑ approbationē videlꝫ cuiꝰ soliꝰ est ⁊ cui tota debetꝰ glīa. Quare necesse ē oīa suo tp̄e ꝯuerti ī gloriā ip̄iꝰ. Nō solū igiᷣ aīe

humane quatinus eis cōgruit p glorifica
tione sua couertende sunt in gloria ipius.
Sed et corpa earū. Quēadmodū igitur
anime toti glorie victure sūt p gloria quā
accepture sunt ab eo. Sic et corpa totalit
in gloria eius ꝛ obsequiū ꝯuertēda sūt pe
pore suo ꝛ ppt hoc adeptura gloriā q̄ illi
statum et officio ꝯgruat. Amplꝰ. sicut
alibi ostēdisti. Mors plaga ē nō solum in
naturalis nature hūane sed etiaꝫ eousqꝫ
cōtraria ei eam etiam destruat. Hmōi au
tem iudiciū certissimū ē q naturaliter hor
retur ꝛ fugitur ab hominibus. Nihil aūt
naturale naturaliter horretur ꝛ fugit. Na
tura igr hūana naturaliter nec ad mortem
tendit nec ad illa ducit homines naturali
ter. Quare manifestū ē plagam hmōi fu
nanda esse tpe suo. Si eñ i pecude sua siue
in grege vel armēto nemo sustineret pla
gā mortis siue etiā mortalitatis si eā auer
tere posset. Quātofortius creator in gene
re humano q velut grex eius est. imo no
bilissima amabilissimaqꝫ possessio eiꝰ nō
sustinebit plagam mortis quin eam curet
tpe suo. Amplꝰ. Quis paterfamilias
pestem seu pestilentia a pecudibus suis si
possibile ei fuerit nō depellat. Quis deni
qꝫ rex in regno suo que totū illud vastent
si hoc posset facere nō auertat. Et q̄a ma
nifestū ē q gensꝰ humanū pars precipua
ac nobilissima est post subitaoas abstra
ctas et nobiles regni creatoꝝ. Necesse igi
tur ē bonitatē creatoris pestem ista ꝛ vasti
tatē abigere a regno suo. Mors igr ꝛ cor
ruptio finē habebunt in genere humano
Eodē mō ē argumētari ꝛ de ruins domꝰ
q̄ si eñ domus creatoris ē vniuersitas ho
minū et aliarū substaoarū nobiliū ꝛ ex il
lis velut duobꝰ pietibꝰ edificata seu ꝯstru
cta fuit aūt alter paries totaliter p mortē
Qualiter igr ista ruina in domo sua ppe
tuo sustinebit cū eā reedificare possit atqꝫ
statuere stabilitate ppetua qs pīfamilias
ruina hmōi repare negligeret ꝛ domū su
am stabilē facere si posset. Qꝫ si dixerit qs
q ruina q̄ p mortē fit vel corruptionem re
parat creator quidē p nouo ꝛ hoim crea
tione. Debes reminisci eius q audisti i p̄
cedentibꝰ ꝛ in hoc eodē capitulo qa reedi
ficatio hmōi ꝯtinuo destruēda cō cinueqꝫ
ruens nō reedificatio ē tm̄ ei destruere q̄n
tū reedificat ex altera pte. perinde est ac si
nihil reedificaret. ad alterā vo pte questio
oni nō respondet videlicꝫ qualiter susti

net bonitas creatoris tantā ruinositatem
tantaqꝫ instabilitatē tā preclari edificij sui
Quis enī paterfamilias ruinam dānaꝫ
in sua domo vel edificio sustinet et maxie
cum eam a ducertere preualeret.

Euertat autē et dicas quia creato
r ris aula siue palaciū cum repletū
fuerit substācijs spiritualibꝰ et ho
minibus glorificatis erit sm magnificen
tiam regni ꝛ glorie creatoris erit ꝛ sm vlti
mū decentie et decoris ppriū. Quare ꝛ ex
parte creatoris ꝛ ex parte sua erit sm opti
mū vltra q nec melius nec decentiꝰ possi
bile est esse. Sic dico ꝛ de inferno quia ni
hil magis decet carcerē et locum tormēto
rum q̄ malefio et iustissimi cruciatus eoꝝ
Quare scdm ymaginationem positā erit
infernus scdm vltimum decentie et deco
ris et hoc ex pulchritudine iusticie creato
ris que ibi ꝛ p magnitudine sua ꝛ pro re
ctitudine lucidissime apparebit hoc est p
ut possibile erit glorificatis oculis tam spi
ritualibus q̄ corporalibus magnitudinē
rectitudinem et pulchritudinem illius cō
spicere et videre. Quia vero paruuli q ni
hil culpe addiderunt originali corruptio
ni nihil pene actualꝭ ō iusticia diuina pas
suri sunt et hoc est quoniaꝫ pena actualis
non debetur nisi culpe actuali. Mani
festū est eis non deberi nec decere eos lo
cum alicuius pene actualis. Et quoniam
digni gloria non sunt vtpote qui circa orī
ginalem culpam remedium qd est gratia
sanctificationis non receperūt. locus glo
rie eos omnino non decet. Decētissime igi
tur collocati sunt scdm positam ymagina
tionē in loco qui nec sit pene actualis nec
glorie. Qꝫ si dixerit quis quia impossibile
est huiusmōi homies fore sine pena actu
ali in quocunqꝫ loco sint cum cognoscant
se fuisse creatos ad felicitatem et gloriam
ꝛ non adeptos illaꝫ. Dico quia sermo hu
iusmodi non est verus. Non enim creati
fuerunt ad illam nisi qui electi fuerūt cre
atoris predestinatione ad ipsam. Cum igi
tur videant se non esse electos ad illam vi
dent se nihil iuris habere in illa et sibi nō
deberi illam. Quemadmodum igitur vi
des in multis hominibus q absqꝫ mole
stia ꝛ dolore sustinent se non esse reges p
hoc scꝫ q sciūt sine iniuria sua ꝛ cōtumelia
hoc eē. sic ꝛ isti absqꝫ vlla pena ꝛ cruciatu
sustinebūt se nō obtinere felicitatē ꝛ gliaꝫ
regni illiꝰ sōlimis atqꝫ pclari. Si vo dixerit

quia videbūt se potuisse obtinere illam ꝛ
ꝓpter hoc dolebunt quia nō obtinuerūt
ꝛ hoc ipm̄ dissolues ꝑ ꝑdictum exemplū.
Nō eīm ē hō qui naturali possibilitate ꝓ-
hibitus vnꝗꝫ fuerit a regno. sunt tamē in-
numerabiles ꝙ omnino nō dolent ꝑ eo ꝙ
reges facti nō sunt. Nō est igit̄ ꝯsequens
vt si aliquis bonū aliqḋ obtinere natura-
liter possibilis sit ꝙ ꝓpter hoc doleat qꝛ il-
lud nō assequtur. Jam igr̄ manifestū ē tibi
ꝙ fm̄ positā ymaginationē status vniuer-
sitatis hominū ē fm̄ optimū sui ꝛ in vlti-
mitate decentie et decoris nec nō ꝛ in vlti-
mitate sue pulchritudinis ꝛ qa ꝑ ipam sa-
tis fit simul misc̄die creatoris ꝛ iusticie ipi-
us atqꝫ nature humane et meritis homi-
nū. Nature quidē humane qa redditur ei
sua ꝑfectio naturalis q̄ntū ad vires natu-
rales exteriores q̄s exercet ꝑ corpus. Red-
ditur etiā ei corpus fm̄ hoc. Redditꝛ inq̄ꝫ
quale congruit ipi naturaliter qḋ ē dicere
immortale sicut alibi didicisti. Nec solū
quale congruit ei naturaliter sed etiam q̄-
le congruit meritis ipius ꝛ statui. Statui
quidem glorie cōgruit corpus gliosum cu-
ius gloriam in sequētibus audies Statui
ꝟo eterne miserie cōgruit corpus qḋ eam
ꝑpetuo sustinere possit et tale redditur na-
ture hūane in vita futura fcḋꝫ positā yma-
ginationē. Satis fit etiā fm̄ hoc statui ꝑ-
uulorꝫ qui cōtra corruptionē seu maculaꝫ
originalē satisfactionis remediū nō acce-
perunt. Hic igr̄ ē status ꝑ omnia decētissi-
mus et q̄ntū ad gloriā creatoris tam ex ꝑ-
te misc̄die ipius q̄ꝫ ex parte iusticie. Simi-
liter et q̄ntū ad salubritatē ꝛ vtilitatē na-
ture humane nec nō et vltimā eiusdē ꝑfe-
ctionē quantū humane nature possibile ē
cum eqtate et iusticia creatoris. Hunc igr̄
statum eliget. imo elegit eternaliter apud
seipam sapiētia et bonitas creatorꝭ. Qua-
re manifestuꝫ ē in eo statuendū eē finalit̄
naturam humanā. Amp̄. quia nullus
motꝰ nature frustra ē naturaliter neqꝫ na-
turali ipossibilitate ꝓhibitꝰ ab eo siue in-
q̄ꝫ est. Quia igr̄ appetitus immortalitatꝭ
naturalis est. id ē naturaliter inditꝰ homi-
nibus quemadmodum fuga mortis hoc
est timor et horror illius. Manifestū ē
immortalitatē que est finis huius appeti-
tus et euasionē ab ipa morte nō eē natura-
liter impossibiles hominibꝰ nec aliud inten-
do in sermone isto nisi ꝙ naturaliter pos-
sibiles sunt isti duo fines hominibꝰ possi-

biles quidē ꝑ modū receptionis ꝛ insup a
natura intenti siue intentati. Non eīm sic
intelligo possibilitatē istā quēadmodum
dicitꝛ possibilitas vnicuiqꝫ hominū essen-
di vel fiendi regeꝫ. Regalitas quippe nō
intenditꝛ a natura humana neqꝫ directe
humane nature aduenit sed magꝭ ab ac-
cidente ꝛ indirecte sicut et causa eius que
ē voluntas siue electio hominū ad quos
pertinet reges eligere vel ꝯstituere. Insu-
per tota intentio nature ꝑficitur et impletꝛ
absqꝫ hoc qḋ adueniat ei regalitas seu re-
gia dignitas. Non autem sic se habet im-
mortalitas ad naturā humanā quoniam
sine adeptione immortalitatis non ꝑficitꝛ
natura neqꝫ intēto eius nec ꝑuenit natu-
ra ad finē in quē tendit ꝑ duos ꝑnomina-
tos suos motus videlꝫ appetitū immorta-
litatis et fugā mortis Amp̄. Nullus mo-
tus naturalis est hominibus in regiaꝫ di-
gnitatē vel potestatē. sed magis ex cupidi-
tate ꝛ ambitione ē desideriū huiꝰ potesta-
tis hominibus autē ꝙ rarissimū ē ex crea-
toris dilectione vel hominū ipoꝝ et hoc ē
cū creditꝛ ab hijs qui potestatē hmōi susci-
piūt vel deo placere vel hominibus expe-
dire vt ipi regnēt credūt ꝛ ꝓpter hāc solaꝫ
causam regnare se sustinent. Manife-
stum igr̄ quia hmōi possibilitas nō ē pos-
sibilitas ꝑ se ꝛ ordinata ad hmōi finem.
Quare ꝯsequēs ē qꝛ possibilis ē hūana na-
tura recipe imortalitatē possibilitate ꝑ se ꝛ
ordīata ad illā ꝛ q̄m tēdit ad illā naturali-
bꝰ motibus pluribus suis q̄re necesse ē vt
ad illā ꝑueniat vl' totaliter vel in parte ꝙ
si cōcesseris quia in parte ꝑueniet ad illam
Jam audisti sup hoc alias ratiōes ꝓpter
quas impossibile est ꝙ in ꝑte etiā nō ꝑue-
niat. Amp̄. Jam alibi audiuisti qꝛ si
ꝯtingat speciē aliquā in aliqua ꝑte indiui-
duoꝝ suoꝝ ꝑfectiōe sua vel ꝑfectionibus
ꝑuatā eē impossibile tamē ē vt vniuersali-
ter ꝑuetur illa vel illis. Similiter impossi-
bile ē vniuersaliter et ꝑpetuo aliquā spe-
ciem remanere vniuersaliter ꝛ ꝑpetuo in ꝑ-
uatione seu potētialitate sue ꝑfectōis. Ali-
oqn frustra et vane creata eēt a creatorꝫ.
Hmōi aūt exemplū ē in mineris metallo-
rū ꝛ gemmarū alioꝝqꝫ lapidū nobilium
Materia eī oīs que ꝑ se materia ē nō cre-
atur vt sit materia tm̄ sed creatꝛ ꝓpter ꝑfe-
ctionē. creatur inq̄ꝫ in materialitate sua vt
in ea ꝑmaneat. Cuiꝰ expositio ē vt intelli-
gas quia minera auri nō est minera vt si

minera tamen neque ut remaneat in hac mate-
rialitate que est mineralitas sed propter aurum ut
aurum fiat et ea fiat. Quia igitur materia ut
materia non est utilis nisi propter id quod ex ea
exiturum est. Manifestum est quod non crea-
tur vel est ut sit vel remaneat materia tantum.
quoniam cuius est sic inutile est. Sapientia autem et
bonitas creatoris non permittit hoc ut crea-
tur vel sit inutiliter species aliqua totaliter hoc
est secundum omne individuum suum. Quare impossi-
bile est speciem aliquam remanere totaliter in
sua materialitate vel potentialitate. Neces-
se igitur est unamquamque speciem vel in totalitate
sua vel in parte individuorum suorum ad id perve-
nire quod super eam supra perfectionem vel actum.
Quia igitur species humana in hac possibili-
tate seu potentialitate creatur ut ex ea pos-
sint fieri immortales homines. Quare necesse
est saltem aliquos fieri immortales. Hec igitur
mors que nunc est hominum. Sequetur ex necessi-
tate immortalitas. Hec autem est vita immortalis.

Amplius nihil magis erigit homines ad eie-
ctionem viciorum et passionum inordinatarum quam
spes future immortalitatis et retributionis.
nihil magis eos animat atque confortat ad ac-
quisitionem virtutum atque custodiam et ad compo-
sitionem morum suorum totiusque vite sue decorati-
onem quam spes future immortalitatis. et hoc ap-
paret in hiis qui nihil boni sperant in vita fu-
tura qui omnia credunt cum ipsa luce vite presentis
relinquere. hiis enim nullus est amor virtutum nul-
la cura componende vite sue. sed totos se tra-
diderunt et exposuerunt instar iumentorum voluptati-
bus corporalibus. Quare qui spem istam tollunt
de medio negantes eam virtutes etiam de cor-
dibus humanis extirpant totiusque vite humane
decus atque decorem in brutales delicias atque
turpitudines transferunt et deformant. Ma-
nifestum igitur est hanc opinionem radicem esse pernici-
osissimam atque pestiferam humane vite et insuper
ipsi creatori contumeliosissimam quia et amorem vir-
tutum salubrium extinguit in hominibus et crea-
toris cultum et honorificentiam extirpat radi-
citus et laudem creatoris aufert ex ore hominum
Ulta namque immensa ebrietas atque et insania
deliciarum carnalium etiam ab anima huma-
na cogitatum abradit et abolet creatoris fer-
ro igitur et igne persequenda est et funditus extermi-
nanda huiusmodi opinio. Non tamen igitur probatio-
nibus contra eam pugnandum est quam tormen-
tis. Quod si dixerit quis quia propter divitias
presentes et corporales delicias componenda est et
ornanda virtutibus et moribus vita presens in
hoc vides quia ista sunt que totum turbant et con-

fundunt vitam presentem hominum et ipsos etiam ho-
mines usque in insaniam subvertunt. et hec est
una ex causis propter quas sapientes ipsas fu-
giunt tanquam pestes. Vides etiam quia hec sunt
que homines avertunt maxime a creatore et
ab omni cultu et honorificentia ipsius. Non
inducunt igitur homines ad honorificandum et co-
lendum creatorem quin potius obdurant. Ista
enim sunt ex quibus sunt lites et iurgia. sedi-
tiones et bella ebrietates et furores homi-
num. Qualiter igitur propter ista que cultum
et honorificentiam creatoris adeo impediunt
quos maxime cultores creatoris maxime fu-
giunt et contemnunt ex quibus malis quam predixi om-
nino sunt colendus vel honorandus erit crea-
tor. Amplius si propter hec sola honoran-
dus vel colendus esset creator quod utique esset si
alia vel meliora ab eo non sperarent vel quo-
rum gratus cum colendus esset quasi igitur eas non
haberent absolute essent omnino a debito cultus
et honorificentie creatoris cum apud eos cau-
sa huiusmodi debiti non esset. Quod si dixerit quia
ipsa vita presens bonum magnum et ipsa anima
bonum maximum. Similiter et corpus totum
et membra singula bona et magna sunt. Ve-
rum utique dicit et revera largitio est tantorum
bonorum obnexios sibi nos fecit bonitas
creatoris et debitores obsequiorum que ex hiis
eidem impendere possumus. Verum adeo lesa
sunt omnia hec et corrupta in nobis et origina-
li corruptione de qua tot et tanta iam audi-
visti et aliis causis quam de industria pretereo
ut ex eis neque decenter neque acceptabiliter cre-
atori servire possimus et propter hoc necces-
sarium est nobis ut mundemur ab huiusmodi et no-
vis adiutoriis a creatore adiuvemur Hec
autem adiutoria sunt que virtutes et gratias et
dona doctrina christianorum crebérrime nomi-
nat. Scito autem quod non est hec intentio creato-
ris ut propter obsequia nostra predicta nobis mu-
nera largiatur Non enim indiget hiis sed nos
eis indigemus ut per hec creatori nos acce-
ptos et placitos exhibeamus. et per eadem ab
eodem incomparabiliter meliora atque sublimio-
ra obtineamus. Hec igitur est intentio ipsius ad-
iuvare nos ab huiusmodi adiutoriis ut non so-
lum munificentia eius et misericordia ydoneos nos
faciat maiora ac excellentiora accipere. sed eti-
am eiusdem iudicia nos dignos inveniat ut
talia nobis ex meritis debeantur. Quapro-
pter manifestum est quod sicut bonitas nature
ex dispositionibus bonis naturalibus prepa-
rat et ydoneam facit naturam humanam sic ipsa
adiutoria eandem preparat non solum ut ydo

nea fit ad ea q̄ sunt eterne felicitatis ꝛ glo
rie. sed etiā vt et digna ex eisdē adiutorijs
de bus aūt licet multa p pphetas hebreo
rū et dicta et scripta sint gentilib. doctrina
tamē xp̄ianorū de hmōi adiutoriis digni
tatibus retributionibusq̄ creatoris refer
tissima ē ꝛ gratiā adoptionis hereditatēq̄
regni celestis studiosissime attollit et p̄di
cat ex q̄ manifeste seqꝰ resurrectio mor
tuorꝝ ꝛ glorificatio corꝝ saltē in pte. Sta
biliꝰ aūt gr̄a ista exemplo vno p bonita
tē et largitatē creatoris. Dico igiꝰ q̄ si rex
aliqs in hoībus haberet regnū ditissimū
ac p̄clarū nec esset ei nisi vnicus filius. Re
gnū aūt eiusmōi vel maneriei eēt vt p mł
titudinē heredū nulli minueretꝰ ꝛ ipi vni
genito regis gloria multa atq̄ p̄claritas p
multitudinē coheredū atq̄ psortiū accres
ceret bonitas ꝛ largitas ipsius regis mul
tos filio suo psortes aduocaret. ꝛ multos
filios sibi gr̄e adoptaret. Licet autē apud
nos in hominibus multotiens factū est qui
cū filios p̄p̄os nō habebāt extraneos ad
optabāt. nec dubiū ē apud intelligētes q̄
etiā si multos haberēt filios postq̄ p quā
tamcūq̄ gratiā adoptionis ac p quātācū
q̄ multitudinē adoptiuorū nihil deperit
vnigenito creatoris de diuitiis aut gloria
regni sui. quinpotius augeꝰ ei gloria exte
rior vltra omnē admirationē. Si ex multi
tudine miliciarū ex multitudine ꝛ magni
ficētia p̄ncipū augeꝰ gloria regis vniuscu
iusq̄. quātofortius innūerabilis multitu
do regū celestiū erit ad decorē ꝛ gloriā re
gi regū oīm. Si eīm decē regibꝰ imparē tā
ta gloria ē imperātis regibꝰ itaq̄ terrenis ꝛ
oībus terrenis regibꝰ impare tāto maior
gloria terreni impatoris q̄nto maior ē nu
merus atq̄ potētia regū terrenorꝝ q̄ decē.
Quātomagis oīm regū celestiū obedien
tia ꝛ subiectio erit ad gloriā regis omniū
seculorꝝ. Manifestū igꝰ ē quia dominan
tissimus ille impator quē dei filiū dixi siue
intēdat ad gloriā suā siue in vtilitatē homi
nū put decet diuitias bonitatis eius atq̄
iusticiā ex necessitate aduocat ꝛ adoptat
sibi cōsortes atq̄ coheredes regni et glorie
sue innumerabiles quos secū glorificatu
rus ꝛ coronaturus ē in nouissimo et assimila
turus sibi assimilatiōe que deceat magni
ficentiā largitatis ipius ꝛ cōgruat meritis
ipsorꝝ. Dico etiā si posset eos equales sibi
facere in gloria. hoc ē si ipi receptibiles es
sent vllo modorꝝ eosdē sibi in gloria adeq̄
ret. Nō oportet aūt doceri quia natura pos
sibilis p semetipām vllo modorꝝ receptibi
lis ē equalitatis ad eū q̄ ē necesse esse p se
ex oībus modis suis quātūq̄ receptibilis sit
similitudinis. Licet a supeminētia ipiꝰ in
cogitabiliter lōge distans. Nec aliter sen
tiendū ē de largitate ꝛ magnificētia boni
tatis ipius creatoris. Qui eīm has diuiti
as hācq̄ pfusionē munificētia creatoris
quā dim negat vel ignorāt psequēter ꝛ dei
tatē ipius negāt ꝛ minimū sue largitati er
dē relinquūt. Quicqd eīm largiꝰ bonitas
creatoris modicū valde ē ad nobilitatē et
gloriā regni celorꝝ et glorificationē atq̄ co
ronationē regū innūerabiliū. Qui igitur
eam negāt maximū sui q̄ntū ad munera
largitatis auferunt creatoris ꝛ pptei hoc
male de bonitate ipiꝰ sentiūt. imo nō lar
gitatē de ea sed auariciā potius restrictissi
mā de eadē somniāt et delirāt. Amp.
q̄s ex terrenis magnatibus siue p̄ncipibꝰ
militē q equū suū in bello eiusdē amiserit
illi nō restituat siue reddat. Silr̄ ꝛ alia da
na quecūq̄ in seruicio eius incurrerit eidē
nō resartiat aut refundat. Quia igr̄ electi
creatoris atq̄ dilecti in seruicio ipius corpa
sua p eorꝝ mortē amittūt necesse habꝫ cre
ator ex bonitate sua ꝛ iusticia restituere tē
pore suo. Qd̄ si dixerit q̄s quia corpa illa
ex dono receperūt creatoris ꝛ sic ea dē eis
donauit q̄ eadem sibi retinuit nō a se ab
alienauit quare que creatoris erāt ammi
serūt nō que sua tm̄. Et pp̄ter hanc causā
nō tenetur creator huiusmōi eis facere re
stitutionē. Attende igitur quia sermo iste
hominis est erroneꝰ ꝛ hoc declarabiꝰ tibi
duobus modis. Primū quia fm hoc sub
lata est spes mercedis ꝛ retributionis sub
lata inq̄ dei seruitoribus vt nulla sit apd
creatorem omnia nanq̄ bona siue sint vir
tutes et gratie siue grata creatori obseqa
dona sunt creatoris. Si igitur pp̄ter hoc
quia corpa nostra dona sunt ipius nō est
debitor retributionis ipsorꝝ corpm multo
fortius neq̄ gratorꝝ sibi quorūcunq̄ obse
quiorū cum omniū obsequiorū que in vi
ta ista p̄stari possunt eidē mors corpm sit
quā de pp̄ter eū suscepta fuerit. Alio mo
do destruitur deliramentū istud quia et si
humana corpa dona creatorꝰ sunt nostra
tamen aliquo mō sunt ꝛ tanto magis nr̄a
quāto illa in obsequijs creatoris occupa
uerimus. Etiam alibi didicisti p me quia
obsequia que ex amore solo gratuito in

rendimur dona sunt apud eū cui impēdū
tur ⁊ ꝑpter hoc obligat ipm ad redonan-
dū seu remūeratonē sine retributionem
Donant igit̄ adeo dilecti ⁊ deū diligētes
homines creatori corpa sua cū et amore solo
hmōi illa mortı ꝑ eo exponūt faciūt igit̄
ipm ꝯuenientis retributionis sibi debitorē
Hec aūt ē ꝯmunis oīm hoīm opinione cō
uenıēs retributiōvt in p̄mis restituat̄ dā-
nū corpis p mortē amisii ⁊ de diuine boni
tatis largitate q̄ vt iam dcm tibi nō vacat
calculus meritoꝝ sed magis attendit quid
magnificentiā ⁊ gloriā eius deceat erga ser
uitores suos ⁊vt supra addatur gloria cor
poꝝ qualē audies in sequētib⁹. Q: si for
te dixerit quia ibi ꝯuenientissimū ē magni
ficētie creatoris illis corpa restituere q pro
eodē ea morti exposuerit. In alijs ꝟo q ea
ꝑpter mortē naturalē nō illi tam illa licet
in suo seruicio amiserūt nec dignū nec ius
stū cvt eis restitutio sic amissoꝝ corpm fiat
cum no ꝑ seruicio creatoris illa amiserint
Dico igr̄ quia hō iste dei liberalitatē ⁊ lar
gitatē ꝯtrahit eius infra notissimi atq; cer
tissima hoīm bonitatē. Nullus eı̄ ē homi
nū qui damna seruoꝝ suoꝝ que in suicio
suo incurrūt eis nō resarciat ⁊ qui nō tur
pe sibi et erubescendū reputet hmōi dam
na nō refunderetur eisdem. Que igr̄ erit li
beralitas atq; largitas creatoris si q̄ ana
nis hoīm vel vix vel vllomō sustinet ipa
i seruitores suos sibi gratissimos ac deuo
tissimos operetur.

Alia habebūt corpa sancti post resur-
rectionem.

Q Uoniā igr̄ et eis q̄ ꝑcesserit euidēt
eluxit et daruit tibi animab⁹ sua
reddēda et corpa sua in vita q̄ erit
post hāc ⁊ hec redditio resurrectio est mor
tuoꝝ q̄ p̄mū ab ipo creatore ꝓphetꝭ reue
lata ē deinde rōnib⁹ ⁊ ꝓbatōib⁹ q̄s audi
uisti sicut fuit dignatōis ei⁹ dare intelligē
tib⁹ approbata relinqt̄ ꝑscrutādū de dis-
positōib⁹ corpm hūanoꝝ q̄ salz aut q̄les
erūt. Dico igr̄ qm̄ cū aīe hūane q̄da glori
ficāde sint q̄ illis ex necessitate reddenda
sūt corpa nō solū imortalia sz etiā ipassibi
lia ⁊ nutrimēto nō indigētia. Erūt etiā eis
alie mirabiles dispositiōes ꝑpter q̄s ipsa
corpa merito glificata noiabūt. Si eī pas
sibilia eēnt s lesiōib⁹ ⁊ alijs passiōib⁹ sen
sibilib⁹ essent aīe ille glificate obnoxie do
loꝝ sensibilibus cū necesse sit pacietib⁹
corpib⁹ aīas eoꝝ compati nō eēt igr̄ vera

sicut nec pura illa futura felicitas in tanto
rū doloꝝ miseria vel admixta eēt vel ad-
misceri possz. Uera eñ ⁊ pura felicitas nō
tam actu q̄z etiā potētia lōge ē in vltimita
te elōgatōis ab admixtione miserie alio
quin nō eēt ipsa felicitas in vltimitate sue
pfectionis nec eēt etiā gloria noianda aut
status hmōi gloriosus q cōtrarie miserie
susceptibilis eēt. imo q̄ verius p ꝯtrariaz
miseria destructibilis. Nihil eī corū q̄ sūt
glorie destructibile ē. Per eandē viā dare
re tibi pt̄ q̄ nec mortalia erūt corpa nīaz
gl̄ificatarū eēt eī p mortē coꝝ aīarū gloria
destructibilis ⁊ etiā doloribus mortis ob
noxia. Amp̄. scōm hoc nō differt vita
illa a p̄senti nisi s̄m magis ⁊ minus hoc ē
nō eēt alterius ⁊ admirāde supeminētissi-
me q̄ felicitatis sz eiꝯ finalis felicitatis vt
hec licet maioris quemadmodū accidit il
lis qui paradisuz deliciarū carnaliū posu
erūt. Q: si forte dixerit q̄ nulla felicitas ē
eius ꝟtutis aut potētie in rebus creatis q̄
ꝓhibeat ab eis naturalē passibilitatē seu
defectibilitatē. Dico quia hō iste dicit ser-
monē in ꝑtinente ad id de quo agit̄. Nō
eī hoc intēdit hic vt oīno p gloriā futuram
destruatur defectibilitas naturalis vel in
animabus hūanis vel in corpibus. sed di
co q̄ ꝓhibetur ab actu suo ꝓhibitiōe im
possibilitatis ꝑpetue. Cuius rei exemplū
vnū licet longe distans dissimilitudinis ē
aqua in vase solidissimo et oīno ipetra
bili circūclusa. Uides igr̄ ibi fluiditatē ipi-
us sq̄ue naturalē in nullo penitus immi-
nutā ⁊ modis oīb⁹ pmanētē illesaz. Substā
tiāq; ipius in nullo ꝓrsus mutatā a fluxu
suo ꝓhibitā sz hoc idē exten⁹ ē et et i hoc
ē dissimilitudo exempli huiusmōi ad glo-
riā felicitatis de q̄ agit̄. Cōuenientius autē
exemplū ē in cristallo. Si posueris aquaz
vehementia ꝯgelationis in cristallinā duri
ciē solidatā ⁊ hoc ē qm̄ s̄m hāc positionez
ipa cristalli subā mutata ē a fluiditate sua
et ꝓhibetur a fluxu ꝑut possibile ē cristal-
line soliditati. Euidentius aūt exēplū est de
re ista i lapide q̄ dr̄ dyamas. Siūr ⁊ in eo
qui adamas noiatur. Tāto aūt cōuenientiora
sūt exēpla ista p̄senti negocio quāto sube
hmōi videlicet que p ꝯgelationē idurare
sūt solidiores fuerint ⁊ a resolutiōe remo-
tiores. Quapropter i celestibus corpibus
ꝯuenientiora sūt exēpla que tāta soliditate
stabilita sūt atq; firmata vt nec corruptioni
nec lesioni alicui obnoxia sint. sz naturalis

potētialitate seu possibilitate defectibilia
sint in se ꝓut visū ē Aristoteli ꝛ seq̄cib⁹ ipi
us sil'r ꝛ platoni. Nō sūt igr̄ ꝯtraria neq̄ʒ
adinuicē eousq̄ʒ sibi repugnantia vt se in
vno eodēq̄ʒ subiecto nō copatiant̄. Sic ꝛ
ecōtrario naturalis visibilitas seu vidēdi
potēna ꝛ ꝑpetuitas cecitatis id est a subie
cto isto in vita ista īsepabilitas. Qꝛ autē
nec alimēto indigeāt ī statu felicitatis illi⁹
corpa glorificata inde manifestum ē quia
oīe nutrimētū sicut alibi didicisti restau-
ratio ē eius q̄ fluit de corpe nutribili per
motū et ꝯsumptionem caloris naturalis.
Quia igr̄ hmōi dissolutio vel cōsumptio
locū nō hꝫ in hmōi corpibus. Manifestū
est qm̄ neq̄ʒ nutrimentū. Amp̄. fames
et sit⁹ miserie magne sūt qm̄ simul sūt pau
ptas ꝛ afflictio q̄re nullus ē locus illis vbi
vera ē ac plena felicitas. Si aūt apud cor
pora illa eēt dissolutio seu ꝯsumptio locū
haberēt ibi fames ꝛ sitis. Amp̄. etiā ha
beret locū ibi mors. Cū eī ꝯtinua esset ibi
deperditio seu ꝯsumptio quā ꝓdixi videli
cet q̄ ꝑ nutrimentū restaurari hꝫ necesse ꝑ
eā tandē venire corpa ad defectū q̄ morte
īduceret. Quia igr̄ extrema miseria est hec
hoc ē in vita ista mors corpm. Manifestū
ē vitā illā futurā glorificatoꝝ hoīm a mor
te eē ꝓrsus liberā ꝛ immunē. Qꝛ si dixerit
qs quia sufficere dꝫ ꝛ satis erit glorificatis
hoībus vt nūq̄ʒ moriāt̄ ꝛ quia nō ē eis ne
cessaria hmōi īpassibilitas. Dico ī hoc q̄a
iam declaratū ē tibi quia sine īpassibilita-
te corpm nō ē possibile eē illā gloriā aīarū
qm̄ q̄uacūq̄ʒ passiōe corpm hoc ē sine lesi-
one ꝛ dolore sensibili euacuaret̄ tota atq̄ʒ
destrueret̄. Sꝫ neq̄ʒ etiā veri nois glīa eēt
si ad eaʒ vllo modoꝝ eēt accessus miserie.
Cū ei de ꝯsequētib⁹ ē hmōi gloria vltimi
tatis elōgationis a miseria. Amp̄. di-
co quia hmōi corpibus glorificatis cedēt
absq̄ʒ vlla resistētia ꝛ difficultate qualibet
corpa alia aliogn passibilia eēnt ab ipis.
Causa autē in hoc ē. q̄a oē corpus resistēs
alij erit necessario agēs ī illud vel retardās
aut īpediēs motū illi⁹ ꝛ si fuerit alteꝝ alie
ro subtilioris sube ītrabit alterū ī alteꝝ fa
ciēs in eo sectionē seu diuisionē. Si aūt se
ctabilia aut diuisibilia essent hmōi corpa
eēnt necessario hoīes glorificati mortales
dissecatio ꝛ diuisio corpm huanoꝝ mortē
īducit homī corpalē. Amp̄. oīe impe-
dimētū ꝛ retardatio mot⁹ voluntarij. oīsq̄ʒ
difficultas miseria ē nihil autē miserie ha
bitura ē illa felicitas. Motus igr̄ volunta
rius in hoībus nec resistentiā nec retarda-
tionē nec difficultatis q̄cq̄ʒ habebit ꝑ que
cūq̄ʒ igr̄ corpa erit eis trāsitus ab oīm resi
stētia et difficultate liberrim⁹ et īmunis ꝑ
quecūq̄ʒ inq̄ʒ corpa alia videlicet que non
sint glorificata. Si qs aūt q̄rat an ipi ho-
mines glorificati si moueri in celo vel ꝑ ce
lū maluerint possint moueri. Dico q̄a iaʒ
rñderūt sapiētes xp̄ianoꝝ in hoc q̄a corpa
glorificata poterūt eē in eisdē locꝭ cū alijs
corpibus lꝫ hec nulla ꝓbatiōe declaraue-
rint Declaratio aūt eius est hec. qm̄ si alia
corpa ī suis locis secū nō possent pati cor-
pora glorificata. necesse eēt vt glorificatis
ingrediētib⁹ loca illa eucerēt alia de locꝭ il
lis in q̄bus antea q̄scebāt. Quare ꝑ vio
lentiā eēt exitus illoꝝ a locis illis ex necessi
tate igr̄ retardarēt ingressū illoꝝ in loca il
la ꝛ difficultatē ingererēt motui glorifica-
toꝝ. Iā aūt ꝓhibitū ē hoc a motu eoꝝ. Qꝛ
si qs dicat q̄a glorificatis corpibus cedūt
alia sponte loca sua ꝛ hoc ꝑtinet ad glori
am eoꝝ vt tanq̄ʒ honorabilioribꝰ atq̄ʒ no-
nobilioribus cedāt eis alia. Verū aristot.
ꝛ sequaces ei⁹ estimauerunt se ꝓhibuisse
hoc dicētes diuisiones sectiones non esse
possibiles apud corpus celi vel etiā apud
quodcunq̄ʒ ex alijs corpibus celestibus et
causas estimationis sue iā alibi audiuisti
ꝑ me hoc ē igr̄ verisimili⁹ qđ supradixi nec
hꝫ ꝯtradictionē aristot. vel alicui⁹ ex sequi
bus eius videlꝫ q̄ corpus nō glorificatuꝫ
secū in eodē loco paciat̄ glorificatū absq̄ʒ
vlla sui diuisione vel sectione. ꝛ hec ē vna
ex causis ꝓpter q̄s lex ꝛ doctrina xp̄iano
rū corpus glorificatū vocat spūale. videli
cet qm̄ quēadmodū spiritus totū corp⁹ qđ
minuat atq̄ʒ viuificat absq̄ʒ diuisione secti-
one absq̄ʒ vlla etiā lesione intrat. Sic cor-
pora glorificata intrabūt alia ꝛ etiā intra-
būtur ab eis. Qꝛ multi crediderūt ðferro
ignito ꝛ carbone ardēte opinātes q̄ ignis
totaliter intret ferrū ignitū ꝛ totaliter itre-
tur ab eo. Similiter crediderunt de ligno
ignito q̄ carbonē ītret. Et hoc ipm̄ opina
ti sunt de vipa hoc est ð vinato siue vino
madefacto totaliter pane ꝛ de oībus simi
libus. Causa ꝟo secūda ꝓpter quā spirit
alia dixerūt futura corpa glorificata est qm̄
nō erūt īdigētia nutrimēto. Tu ꝟo iaʒ di-
dicisti quia nutrimentū restauratio ē dep
ditionis et ꝯsumptiōis que fit in vita ista
in corpibus animaliū mūdi hui⁹ videlicꝫ

sublimaris. Quia igr̃ apud corpa illa glorificata nulla oino erit ī substātijs eoꝝ deperditio vel ꝯsumptio. nulla erit apud ea huiõi restauratio quare nec nutrimentū. Uedes autē hic remissa eoꝝ q̄ alibi dixisti de nutrimēto animaliū videlȝ q: nutrimentū huiõi nō fit nisi p multas digestiones ac depurationes et quibus sūt generationes multiplicis supfluitatū. Et hijs aūt sequit inconueniētia q̄ audiuisti in capitulo de destructiõe paradisi deliciarū carnaliū. quātocūqȝ ei amplitudinis et capacitatis sit regio illa paradisi nō esset possibile vt sufficeret imppetuū etiā solis supfluitatibus corpm huianoꝝ. Manifestū igr̃ ē tibi p illa τ hec q̄ hic audis nō eē possibile corpora glorificatoꝝ hoim nutrimētis vł epulis indigere. Utrū aūt sit eis futura mobilitas illa seu agilitas quā eis ponit doctrina xpianoꝝ facile est declarare τ hoc multis vijs. Et pma quidē via ad hoc ē id qd audiuisti in pcedētibus de subtilitate seu spiritualitate ipoꝝ p quā absqȝ vlla resistētia τ difficultate q̄libet seu retardatiōe est eis liber transitus p oīa alia corpa Quare quēadmodū si motus esset possibilis fieri pmane sic visū ē aristoteli eēt mot9 absqȝ mora τ mēsura in tpe τ hoc est dicere subitus. Totū enī qd mot9 requireret esset apud mobile. potētia aūt ois q̄ totū hȝ apud se qd requirit ex9 actus nō dȝ hr̄e morā in exitu ad suū actū τ ē intētio mea in hoc sermone. q: nō dȝ eē mora inter potētiā huiõi et actū ipsius quare subitus ē eius exitus in suū actū vbi ꝟo resistētia ē circa ipaȝ potētia ibi nō ē mirū si mora τ retardatio locū habēt. Exemplū aūt huiõi ē q: motus huiusmōi nō ē nisi p violentiā τ victoriā mouētis sup id p qd ē motus scindētis ipm et facientis sibi viā p illud Quia igr̃ grossiora corpa maioris resistētie sūt τ difficilioris diuisionis q̄ȝ subtilia ideo ex necessitate vnius τ eiusdē corpis motus ē tardior p grossa corpa q̄ȝ p subtilia. Cui9 exemplū ē q: tardior ē motus corpis cuiuscūqȝ qd p terrā moueri pōt q̄ȝ p aquā. Silr̄ τ p aquam tardior q̄ȝ p aera quare iuxta positionem aristotelis motus pmane sicut oino essȝ sine resistētia sic eēt omino sine tarditate et mora. esset igr̃ in nō tpe τ subit9 τ hoc erat incōueniēs tpibus aristotelis q: nihil adhuc auditū erat vel etiā cogitatū apud eū τ sequaces ei9 de motu corpm glorificatorū. Ipe enī aristoteles d motu naturali um corpm naturalibus agit et tractat in libris illis. Q' si qs dicere voluerit q: nec celū nec aliqd corpm celestiū patit resistētia aut difficultatē in motu suo τ ꝑpt hoc q̄libet celestis mot9 deberet esse in nō tpe τ subitus. τ ꝑpter hoc etiā equales omēs motus τ reuolutiones eoꝝ et tūc nec esset dies neqȝ nox neqȝ mēsis aut annus neqȝ vllū tps cū ois motus subitus eēt et ī vno solo nūc cōpleretur. Dico quia sermo iste nō ē declaratus τ adhuc neqȝ per se manifestus videlȝ q: ꝟtutes mouētes celos nō habēt impedimentū vł resistentiā motuū suoꝝ fortassis ei virtus que mouet celū lune nō posset reuoluere eadē velocitate celū solis vel forte nec mouere ipm vllo modoꝝ. τ multo minus celū stellarū fixarū quēadmodū aīa que mouet corpus musce vel pulicis nō posset mouere corp9 yrundinis aut equi τ que posset mouere corp9 yrūdinis aut equi non posset mouere corpus aquile vł corpus elephātis. fortiū igr̃ ꝑportionate sunt ꝟtutes mouētes celos magnitudinib9 ipoꝝ ita vt in maiora corpora motus tāte felicitatis nō possunt Si quis ꝟo dicat quia eadē aīa mouet corp9 pueri in īfantia sua cū valde modicū est τ mouebit ipm in iuuētute etiā si gigātee stature et magnitudinis fuerit. Dico q: creuerit ei adiutoriū mlta cū cremēto corpis ipius videlicet neruoꝝ spūum ossiū cordarū et ligamētoꝝ et inde ē q: ꝑpter paucitatē ipoꝝ hoc ē adiumētoꝝ huiõi nō potest mouere corpus paruuli. vel ad saltationē vel ad cursū apud celos autē nihil huiõi est.

De eodem.

r Euertar aūt ad id in quo eram et dicā quia naturalis motus naturaliū corpm sequit natura ipsoꝝ corpm que ē ꝯtinuitas et diuisibilitas in infinitū τ ꝑpter hoc ꝯtinuus ē ois mot9 naturalis naturaliū corpm τ in infinitū partibilis iuxta sermonē aristotelis quo dixit in quolibet moueri eē infinita mota et in q̄libet fieri infinita facta τ declarauit hoc in libro suo quē vocauit auditū et post eū multi alij etiā tpe meo. Quoniā aūt virtutes glorie ꝟtutib9 nature incōpabilit nobiliores τ fortiores sūt necesse ē vt in opationib9 suis τ modis opationū pcellat easdē sup oēm ꝯparationē τ mensurā. Quare necesse est vt motus ad motus similiter se habeat cū ꝑportionales sint ꝟtutes vtreqȝ τ motus earū. Quia igr̃ nullas motus

cōtinuus ad aliū ꝯtinuū ē incōꝑabilis in
velocitate necesse ē alterū istorū duorum
motuū nō eē ꝯtinuū Quare necesse ē ipm
eē in nō tꝑe siue subitū. Necesse ei ē omes
duos motus inequales quoꝝ vterqꝫ est in
tꝑe ꝯꝑabiles eē ⁊ si fuerint in tꝑib⁹ equali
bus erit ꝓportio spaciorū ꝑtrāsitorū que ⁊
velocitatū motuū. Qm̄ igr̄ nō dꝫ eē cōpa
ratio motus ad motū nisi nō ē ꝟtutis mo
uētis ad virtutē mouentē nō erit ꝯparatio
motuū nature ad motus glorie in veloci-
tate. Erūt igr̄ motus glorie īfiniti in velo-
citate ad motus nature cū virtutes glorie
mouebūt ꝑ magnitudinis ⁊ vehementie
sue immēsitate. Nō ei negandū ē qui ⁊ ꝑ
voluntate ac bn̄placito suo glorificati ho
mines moueri possint in statu illo. Si vł
decuerit vel optuerit ⁊ stat⁹ ille hoc ꝑmise
rit moueri inqꝫ motu ꝯtinuo et nō subito
hꝫ ei nō leuē neqꝫ facile determiabilē que
stionē hoc sicut patebit tibi in sequētibus

Amp̄. imꝑatiuū ⁊ mīstratiuū correlati
ua sunt. Simılr̄ imperiū ⁊ mīstratio siue
obediētia q̄re necesse ē eē ipa eq̄lia omia
ei correlatiua eq̄lia sūt ⁊ oīs relatō sue cor
relatiuō i eq̄lis ⁊ econuerso. Nec obstat ꝙ
apud mathematicas positiōes q̄s vocat
suppositiōes minores suis suppositiōib⁹
dicunt ⁊ hoc tꝑe meo declaratū fuit ꝑ me
Declaratio aūt hec ē qꝛ quātū a. ē mai⁹ b.
tāto b. tm̄ b. min⁹ a. q̄re maioritas a. ad b
tāta ē quāta maioritas b. ad a. Eq̄les igr̄
sūt oēs maioritates suis minoritatibus et
ecōuerso. Qr̄ igr̄ dupla ꝓportio maior dr̄
apud eos q̄ꝫ sub dupla ad denoīationem
refert ⁊ ita se hꝫ in oībus aliis duplicitas
enim a binario denoīata est ⁊ sub dupli-
citas ab vnitate.

Item de eodem.

Euertar igr̄ ad id in quo eraꝫ ⁊ di
caꝫ quia imperiū et obediētia eq̄
lia erant ⁊ imꝑatiuū et mynistrati
uū in suis cōparationibus quare q̄ꝫ impe
ratiua erit anima hūana siue q̄ꝫ potēs im
perare corpi suo in statu illo glorie. taꝫ mi
nistratiuū erit corpus ⁊ tam potēs mīstra
re eidē. Quantū motū igr̄ et quā velocē
potēs erit impare aīa humana corpi suo
tūc tm̄ ⁊ tam velocē erit tūc potens exequi
corpus ipius. Quare motū nō in tēpe sed
subitū poterit imperare corpi suo tunc ⁊ il
lū exequi corpus. Amp̄. quātumcunqꝫ
velocē motuꝫ imperarēt anime i statu illo
corpibus suis et quātūcunqꝫ veloci motu

mouerent ea dummō motus illi essent in
tempe non essent illi motus glorie cum vł
equales vel saltē cōparabiles inueniatur
motus naturales vł ad minus ꝗ nō sunt
glorie qualis ē motus p̄mi celi. cuius tran
sit⁹ ē in ictu oculi pl⁹ q̄ꝫ mille millia millia
riorū ꝙ apparet ex ipsa magnitudine celi
illius. Motus eni ipius ē in spacio. vigin-
tiquatuor horarū equaliū ē iter sexagita
miliū annoꝝ fere. Ita vt annus sit trecen
torū sexaginta dierū. Iter vero diei qua-
draginta miliaria. Ita inqꝫ ē iuxta ꝓbati
ones ⁊ declaratiōes quas scripsit quidaꝫ
in libro suo de ꝓfunditatibus celoꝝ. Qm̄
autē admirationi ē insipiētib⁹ ꝓpter igno
rationē glorie istius qualiter tanta stabili
tate solidanda sint corpa glorificatoꝝ ho
minū qualiter tanta sanitate incorruptio
nis firmada. Respondebo in p̄mis admi
ratiōi eorū ⁊ dicam quia sup ista questio-
ne satisfecissent eis scripture rerū gestaruꝫ
et hystorie si eas vel videre vel audire cu-
rasset. Notissima quippe est hystoria muli
erū que amazones nominātur quarū ar-
ma linita dicunt fuisse bitumine ꝙ nec fer
ro nec igne soluitur. Quali etiā bitumine
portas caspias exere fusas liniuisse regeꝫ
allexādrū narrat hystoria gestoꝛuꝫ eiusdē
Simile bitumen apparet in archa noe q̄
stat adhuc sup montes armenie a tot mil
libus annoꝝ durante adhuc linitura ⁊ li-
gatura illius bituminis. Si igr̄ natura il-
lius bituminis in tantā solidationē potu
it vel ꝓpriū subiecti vel eorū quibus appli
cata ē vt nec ferro nec igne soluat̄ quid ex
istimandū est posse gloriaꝫ circa corrupti-
onem ⁊ passibilitatem subiectorū suoꝛuꝫ.

Amp̄. Si creator dedit nature que ad
iam modicam est gloriam tantā virtutem
soliditatis atꝫ fortitudinis quid putand⁹
est creator esse daturus corpibus glorifica
torum hominū. quorū perpetuitas ⁊ icor
ruptibilitas erit ei ad incōparabiliter ma
iorē ac nobiliorem gloriam. Qr̄ si forte di
xerit hystoriagraphis atqꝫ poetis nō esse
credendū in omnibus satisfaciam eis per
sensū oculorū suoꝝ in parte ista. Videant
igitur oculis suis ⁊ diligenter intueant̄ du
riciem lapidis adamantis ⁊ soliditateꝫ la
pidis dyamantis cui etiaꝫ ferri duricia ce
dere dicitur. Attendant etiam ad quantā
soliditatem ex tenerrima aque fluiditat̄
cristallus operante natura ꝑuenit ⁊ con
siderent quia nō ē limitatū creatori solꝫ

naturales fortitudines quib⁹ voluerit lar
giri. imo etiã multo nobiliores atq; sub
limiores tribuere in solo dignationis eius
beneplacito est cui voluerit. Amplius
Si regem terrenorum ea est potentia et ma
gnificentia ut plebeios imo natos seruos
homines supra naturales cõditiones eo
rum eleuent et extollent dantes eis digni
tates et potentias. qualiter abnegabit re
gi omnium cõditori et dominantissimo se
culorũ omniũ imperatori naturas vltra
q; naturaliter sint posse extollere. et de ele
ctis atq; dilectis suis reges in regno glo
rie sue facere q; nulla numerositate colo
rum minor possibile est vel vllo etiã mo
dorum ledi quemadmodum supra dixi qn
ponus augeri vnicuiq; cõsortiũ et ipi cre
atori necesse esse est ex hoc gloriã amplio
rem. Item de eodem.

Quod autem merito queri potest de
huiusmõi corporibus scilicet glorifi
catis. vtrum luminosa et colorata
futura sint et de coloribus eorũ atq; lumi
nositate an sint notorum apud nos scilicet
in hoc mondo gemini pscrutandũ est in
quisitione qui mihi possibilis est. Et quo
niam huiusmoi luminositates atq; colo
res qui habentur apud nos visibiles sunt
et visibilia faciunt corpa quorum sunt eti
am oculis et visibus quales in vita ista ha
bentur visibilia essent nobis corpa glorifi
cata videantur forsitan alicui queadmo
dum et corpa mundi huius que vident a
nobis. Color enim scdm rationem suam
hic suum est sensibile visus et lux similiter
vel forte pus et magis ppte magisq; per
se. Nemo autem adhuc ouit ipa visibilia
humanis oculis qales fonti vita ista in
splendorib⁹ et pulchritudinib⁹ suis. Q: si
dicerit quis quia ppter hoc solũ nõ sunt
visibilia ppter vehementiam scilicet imo
supereminentia splendoris atq; coloris q̃s
infirmitas vel armonia scdm aristotelem
visuum nostrorum non patitur quemadmo
dũ se habet in sole. tunc necesse est ea esse
quantũ in ipis est tanto magis visibilia
Sol enĩ quantũ in se ẽ inter omnia quo
luminosita s nobis nota ẽ maxime visibi
lis est. Utrum autem colores medii tantã
luminositatis seu splendoris vehementiã
paciantur secum in eisdem subiectis meri
to dubitabit quis. Nõ enim visa est apud
nos adhuc nigredo vel nitor vel aliquis
aliorum mediorum colorũ qui nostri visus ar
moniaʒ vel infirmitatẽ vel corrumpat vel
ledat. Amplius. In valde sobtilibus
corporibus color locum non habet. Si
cut apparet de aere et etiam de aqua. Si
igitur tanta erit subtilitas corporum glori
ficatorum vt omnia eis alia corpora per
uia sint quomodo colores in eis locuʒ ha
bebunt. colores inq̃ʒ qui apud nos sunt.
Scito igitur in hoc quia in rebus taʒ sob
limibus tanq; longe [illegible]oetudine nostra
et etiam ab aliorum corporum natura di
stantibus nõ est via declarationis nec es
se debet per vias rerum naturaliuʒ apud
quos consoetarum hoc autẽ est ppter lõ
gissimam ab eis distantiam et vix nobis
cogitabilem dissimilitudinem. ppter hoc
igitur necesse est te recurrere ad pphetarum
oracula et ad dei reuelationes atq; coruʒ
qui ex mortuis resurrexerunt testimonia
Unus quippe eorum dixit se in seculo illo
nihil vidisse q; simile esset alicui ex rebus
mundi istius preter lucem et illam longe
nostre luci dissimilem. Quare lux et color
apud vitam alteram et apud hanc in qua
sumos equiuoce ex necessitate dici viden
tur et q; habent pphetaruʒ sermones vi
delicet q; iusti fulgebunt sicut sol docti ve
ro sicut firmamentum et quidam sicut stel
le intelligendum est de splendore congru
enti glorie vite illi⁹ vel quia vulgares ho
mines sublimiores ac nobiliores splẽdo
res intelligere et capere non valebant di
ctum est sermonibus huiusmõi quid eos
vtcunq; erigeret ad cogitandam sublimi
tatem glorie. quemadmodum sapientes
xpianorum scripserunt promissionem de
terra lacte et melle manante factaʒ hebre
is ppter epulentias atq; delicias spiritua
les que ab aliis sermonibus in rudi et pe
ne puerili adhuc in rebus diuinalib⁹ po
pulo insinuari nõ potuerunt.

Si quis autem iuxta planum lit
tere ponere noluerit corpa glori
ficatorum hominum claritatem
solis habitura vel maioreʒ incidet in que
stiones difficile explicabiles videlʒ de mẽ
bris ipsorum corporum videlicet an futu
ra sint eiusdem claritatis an diuersarum.
Non enim videntur oculi et nasus eiusdẽ
claritatis futuri cuʒ magis congruat ocu
lis claritas q̃ naso. Similiter et de intesti
nis similis questio erit si habitura sint cla
ritatem huiusmõi tanq; velut cristallina
futura sint corpa eorũ sʒ incõpabiliter ma

lois claritatis q̃ cristallus. Quia igr̃ i h̄ũl
⁊ similib⁹ nõ ẽ certũ ⁊ determinatũ positũ
fundamentũ q̃d vel declarare vel defēde-
re parat⁹ ẽẽm ſm possibilitatē paruitatis
mee nolo ẽ ingenio meo nouũ aliqd po-
nere i talib⁹. Cu aũt generalit̃ i h̄ĩs i qui
bus nec fundamẽtũ reuelatuȝ p ꝓphetas
vel alias a creatore ⁊ nisi deficit h̄ũane in
geniositatis inuestigatio noli p̄cipitare opi
nionē tuã siue iudiciũ. Sȝ idubitãter certũ
tene q⁊ corpa glorificatoꝝ hoím i tãta glo-
ria futura sũt in tãtaq; pulchritudine ⁊ de
core quantã regret gloria eoꝝ q nõ soluȝ
amici electi ⁊ dilecti dei. sȝ etiã filij eiusdeȝ
adoptiui filiq; eiusdē p gr̃aȝ ip̃i⁹ dicẽdi sũt
Nõ ẽ itẽtiõis ẽ mee i tractatu isto nouã fi-
dẽ astruere sȝ veterē atȝ ꝯmunē ꝟitatē. hoc
ẽ cõiter ab oĩbus credẽdaȝ atȝ tenẽdam ⁊
q̃m nõ ẽ dubitãdũ ꝓphetas ⁊ oẽs sapien
tes q ꝯfundauerũt se i rebus diuinalib⁹
tenuisse et tanq̃ p̄ncipiũ ac fundamẽtum
ꝟe religiõis seruasse et defendisse.

Contra errorẽ de resurrectiõe corpm.

i Insipiẽtibus aũt nõ solũ admira
tioni ẽ sȝ etiã icredibile videtur q
de puluere seu cinere in quẽ reso-
luta fuerĩt h̄ũana corpa reformẽtur in rege
neratiõe seu resurrectione vniuersali hoc
aũt ẽ eis ex ignorãtia q̃ ignorãt oĩpotentiã
creatoris ⁊ mirabilia atȝ admirationẽ ex-
cedẽtia opa ei⁹. Latet ei eos indubitãter
q celos creauerit ẽ nihilo oĩpotẽti verbo
suo. Sic declaratũ ẽ tibi in ptepma tracta
tus isti⁹. q̃m ip̃e dixit ⁊ facta sũt mãdauit ⁊
creata sũt. latet etiã eos illa incogitabilis
impiositas ꝟbi sui q̃ vocat ea q̃ nõ sũt tã-
q̃ ea que sũt. ⁊ q̃a ei obediũt ea q̃ nõ sũt
vt ea q̃ sũt. ⁊ ꝓpter hoc eũ mãdat vel iubȝ
ea ẽẽ statim sũt. Quãto forti⁹ igr̃ obediũt
ei mortua corpa vt viuẽta. Quapropter
eo vocãte adesse necesse est ea venire ad il
lud ⁊ eo mãdante seu iubẽte vt resurgãt
necesse habẽt resurgere. Audiũt ei mortui
vocẽ filij dei q̃ vocat eos ad vitã vel iubȝ
eos viuere ⁊ ꝓpter hoc viuũt ex necessita-
te. Neq; ei ferramẽtis aut dolabris aut se
curib⁹ aut malleis seu q̃buslibȝ alijs istru-
mẽtis aut quocũq; humano artificio refa
bricãda sũt corpa. Sȝ oĩpotẽti impiosissi
moq; ꝟbo creatoris iussa resurgere reinte
grata ⁊ reformata resurgerẽt hoc ei mõ et
celũ fabricauit ⁊ terrã. Mirabile ꝟo est de
admiratione h̄mõi hoim q ligna aridissi
ma et quottidie salices reuiuiscere ⁊ refron-

descere reflorescere ⁊ refructiferare vidẽt ⁊
hoc de semetip̃is desperãt vel etiã credere
ꝯtradicũt. Cũ tãto maiorẽ curã necesse sit
ẽẽ curatori oĩm ⁊ singuloꝝ creatori ẽ refor
matiõe ac renouatiõe mortuorũ hoim q̃
mortuarũ herbarũ arbustorũ aut arbor.
quãto nobilior ẽ h̄ũana natura naturis il
lorũ quãtoq; in maiorẽ gloriã creatoris est
renouatio ac reformatio hoim q̃ renoua
tio aut reformatio huiusmõi vegetabiliũ.
Amp̃. cũ videãt tam multoꝝ generum
aĩalia ⁊ de puluere ⁊ de putredine genera
ri que generatio nõ fit nisi oĩpotẽti ꝟtu-
te sapientiaq; et bonitate creatoris. Qua
stulticia igr̃ desperãt posse fieri vel eẽ futu
rã generationem humanoꝝ corpm ex pul
ueribus in quos resoluta fuerint. p̄sertim
cũ tam modica appareat h̄mõi generatio-
nis aĩaliũ vtilitas tam modica ex eis glo-
ria creatoris ꝯpatiõe vtilitatis hominũ ⁊
glorie creatoris que ex hominũ generatio
ne ꝓuenture sunt. Amplius. cũ ꝟtute
nature videãt ex vilissimo cinere generari
vitrũ mundissimũ ac nitidissimũ. Simili-
ter et gẽmas chorusfantissimas atȝ vene
tissimas q̃liter desperãt ex cinerib⁹ corpm
h̄ũanoꝝ reformari posse seu regenerari vł
etiã regenerãda ẽẽ corpa humana. p̄sertiȝ
cum hoc requirãt nõ solũ bonitas et largi
tas creatoris sȝ et iustia et gloria ip̃i⁹. Q̃
autẽ omnes gemme nõ solũ ex cineribus
vehementia caloris resolutis. sȝ etiã uinis
sint iam in p̄cedentibus declaratuȝ est
tibi nec ponitur alia causa dissolutõis eo
rũ cum eis quas audiuisti nisi vt reformẽ-
tur in melius quia etiã corpa damnatorũ
immortalia reformabũtur sicut audies in
sequentibus.

i Intollerabilis aũt error ẽ q̃ h̄mõi
hoĩes ꝯsuetudinib⁹ oculorum su
orũ adeo pertinacit̃ innitũt vt nihil
posse facere creatorẽ credãt nisi oculis suis
videre ꝯsueuerĩt tãq̃ alligata sit oĩpotens
ꝟtus creatoris reb⁹ q̃s vel nouerĩt vł nosse
se credunt ⁊ tãq̃ angustata et limitata sit
bõitas ⁊ largitas ip̃i⁹ auaricie velut q̃bus
dã repagul' vt vł nõ velit vel nõ possit no
ua ⁊ eis icognita dona dare q̃cũq; quãtis
cũq; ⁊ q̃tcũq; decuerit magnificentiã glie
sue. Mirabile aũt ẽ valde si credũt h̄mõi
hoĩes ꝯtẽtũ ẽẽ potẽtiã bonitatẽ ⁊ sapiẽtiaȝ
creatoris ista alternatiõe mortis et vite i ho
minibus atȝ generatiõis et corruptiõis. Cũ
longe melior vtiliorq; sit hominibus im-

mortalitas etiā in vno quemadmodū i p-
cedētibus audiuisti ꝙ huiusmōi alterna-
tio in innūerabilib⁹ eorū ꝛ nemo potēs ꝛ
diues domos ruinosas iā iamq̃ casuras
edificaret si eas stabiles non quāq̃ ruitu
ras ea dē felicitate edificare posset nisi do-
mos illas vellet eē ad tps tm̄ quemadmo
dū ꝯtonia seu tabernacula quedā ad mo
dicū tm̄ tps edificatur vel nisi aliq̄ ex cau
sis poniberet quarū nulla apud creatorē
in ueniri potest. Ecclesia est sponsa xp̄i

Si qs etiā sermonib⁹ autēticis ꝛ san
ctis qui sūt sermones votorum ꝑ
phetarū attēdere voluerit euiden
ter ꝛ expsse videbit in eis ꝙ tota ꝯgregati
onē electorū ꝛ dilectorū suorū creator sub
limis ꝛ bñdictus vocat ciuitatē sua domū
templū sponsam equū ꝛ vestimentū suū.
Et quarū nominationū vnaquaq̃ sequi
tur renouatio ꝛ reparatio gloriosa eiusdē
ciuitatis siue domus. Nemo quippe vult
bre sponsam nisi speciosam et que nunq̃
veterescat ꝛ ornata ac decorata ornamen-
tis similiter que nō veterescāt omniq̃ appa
ratu spectabile ꝛ qui cōgruat glorie mari
ti. Quis aūt nō videat ꝙ imortalē sponsū
no decet nisi sponsa imortalis ꝛ sponsum
glorie nō nisi sponsa gloriosa et ei⁹ specio
sitatis que quantū possibile est ꝯueniat ꝛ
ꝯcordet pulchritudini sponsi que oēm ad
miratione omneq̃ cogitatū exupat. Sic et
de domo ꝛ de equo et de aliis que pnoia
ui tibi negociandū est. Qꝫ si queris quis
ꝯsimilitudinario deducit res ad hoc ꝙ
creator altissim⁹ ab initio debuit creare
sponsā istā in gloria imortalitatis ꝛ speciosi
tatis huiōi ꝛ nō sustinere ruinas istas mor
tis et aliarū miseriarū. Rñdeo qa creauit
eā quā decuit vt crearet ꝛ qualē eā decuit
eē in ipo initio existētie sue ꝛ in q̄dā glo-
ria cuiusdā imortalitatis ꝛ i multo decore
ac speciositate scientiarū ꝛ virtutū natura
liū. ꝛ hic erat ordo decentissim⁹ vt pfectio
naturalis tanq̃ fundamētū pcederet perfe
ctione grē ꝛ glorie naturalia eīn nr̄a pota
sūt nobis ꝙ a ductricia ꝛ hoc ē quonia inna
ta nobis. dona vo q̄ sūt grē vel glorie sup
addūt nobis omnie bonitatis largitate Si
vo q̄ris Cur ergo postea creator mortē ꝛ
alias miserias ꝛ nō ad pnoiatā gloriā illā p
duxerit ꝛ vt qd tot milib⁹ annorū i morte
tatiisq̃ miseriis eā detinuerit. ꝛ quid expe
ctat bonitas creatoris ꝛ ppt qd differt glo
riā sponse sue. Rñdeo qa iustitia creatoris

hoc exposcit ppt peccatū pmorū boim ꝙ
tibi alibi iā declaraui. Dico etiā sicut i pcedē
tib⁹ dixi ꝙ innūerabiles vtilitates ꝛ bona
iestimabilia facit bonitas creatoris ex morte
ꝛ aliis miseriis ꝯuenire boib⁹ et hec oia
patefiet tibi i tractatu q sequet huc absq̃
medio scʒ de cura creatoris. Manifestū
vo tibi ē q quotidie reuertūt boies a ma
liciis suis ꝛ efficiūt boni multi. multi vo ex
bonis efficiūt meliores. Hec igr̄ dꝫ eē me
rito vna causa durationis status istius gene
ratio ex ꝛ vita quā nō bonitas ꝛ decor vir
tū illustraret ipis quorū eēt noxia esset licꝫ
aliis forsitan pdesse posset ꝛ iā dixi tibi q
vita malorū ac puersorū boim multiplicit
vtilis ē bonis et virtuosis. Nosse autē de
bes quia vnaqueq̃ species creata ē ppter
optimū sui sic totū qd i boie ē ꝛ corp⁹ hō. p
pter optimū sui ꝛ ppter pfectionē ei⁹ ꝙ ē
in eo optimū hoc autē nō ē nisi illud qd p
cellit brutis aīalib⁹ ꝛ pfectio illi⁹ vltima fu
tura gloria ē aīarū. Sic tota species scilicꝫ
hūana ꝙ ē dicere totū genus hūanū cre-
atū est ppter optimū sui ac nobilissimū ꝛ
hoc indubitāter ē cetus electorū atq̃ glori-
ficādorū boim. q̄re ppter gloriā futurā in
boibus tota species hūana creata ē pars
quidē vt eā obtineat. Pars vo vt adiuuet
obtenturā. Mali quippe ac puersi boies
bonos adiuuāt et ad bonitatē quā habēt
ꝛ ad gloriā quā habituri sūt licꝫ hoc ipi ma
li ignorēt. Qꝫ si quis quesierit qa aliq̄ mul
titudo boim ē vel aliqs populus i q̄ null⁹
ē nisi puersus. nec inde aliquis assumēd⁹
ē ad gloriā futurā. ꝛ ppter hoc tota ē inuti
lis vel forsitā noxia vita illorū. cū sibi nec
aliis psūt. q̄ntū ad hoc hoc ē q̄ntū ad pfe
ctione brutiū et sciētiarū vel q̄ntū ad pfe-
ctionem future glorie. nō videtur igr̄ crea
ti huiōi homines vel ad hoc vt ipi futurā
gloriā obtineant. vel ad hoc vt adiuuent
obtenturos. Respondeo quia sermo iste
nō est de sermonibus autenticis nec de ser
monibus p se manifestis. nec de sermoni
bus demōstratiuis pbationibus declara
tis vel etiā declarabilibus. nec ē de sermo
nibus legis alicuius ppter qd nō cogeris
sermonem huiusmōi cōcedere vel recipe
qui etiā si verus eēt nō ppter hoc inutiles
eēnt aut inutiliter creati huiusmōi homi-
nes. Quēadmodū eīn luminositas solis
ꝛ si multis nō psit nō tamē in pte inutilis
est aut inutiliter creata. Sicut et multi fru
ctus sūt qbus nec homines nec alia aīalia

vescūf cū tñ comestibiles sint qa et si sctu vtiles non sint potētia tñ sūt. largitas aut bonitas creatoris nō ē tm̄ erga hoīes ad necessitates eoꝝ. sʒ ē pfusa vlteri⁹ put decet magnificētiā ip̄i⁹. Cui⁹ exemplū posui tibi ī pcedētibus in viro diuite ꝛ dapsili q nec pparat nec apponit cibos cōuiuis suis put reqrit indigētia vel fames eoꝝ solūmō. imo put decʒ largitatē ip̄i⁹. Et vult etiā largitas et magnas eē reliqas mense sue ne ipɔperef ei a creatoꝛe qꝺ dixit scīns ꝛ sapiēs. Nihil inqt remāsit de cibo eius

r Eminisci etiā debes eoꝝ hic q̄ dixi tibi ꝛ in pcedētib⁹ in hoc tractatu et etiā alibi qa vniuersitas hominū velut materia ē et silua et velut aurifodina siue minera alteriusmōi ꝺ q̄ p mltas excoctiōes ꝛ depuratiōes tāq̄ʒ aurūʒ pulcerrimū ac pbatissimū extrahitur cet⁹ sapiētū atʒ bonoꝝ ꝛ ī futuro glorificādoꝝ. Tu aūt vides qm̄ nō oīa ligna siluarūʒ q̄ apta sūt edificiis expēdūtur ī illis nec oēs minere ɔsummūtur ī extractiōe metalloꝝ. Qui igr̄ miratur diuinā largitatē maioreʒ eē circa nos q̄ʒ sint necessitates nr̄e vel expenso nescit cogitare de eo vt deū neqʒ diuitias bonitatis eiusdē ad hoc vel saltēʒ ad modicū apphendit. Hoīes igr̄ licet mali ꝛ puersi ꝛ inutiles etiā aliis q̄ntū ad debita adiutoria tn̄ multā gloriā sūt creatori q circa mala eoꝝ merita nō obstāte etiā īgratitudine ipoꝝ innūerabilia ꝛ iestimabilia eis bn̄ficia largitur creādo sʒ ɔseruādo et p creaturas eos multipliciter erudiēdo si aduertere vellēt. Electus aūt atʒ dilect⁹ dei multā deuotionē et grāꝝ actiones in creatorē puocāt cū eos vel vidēt vel audiunt ī suis puersitatib⁹ sustineri ꝛ expectari diuti⁹ a creatore ꝛ a donis ꝛ muneribus grāꝝ et virtutū qbus obtinetur eterna felicitas defraudari. Se aūt ad futurā gloriaʒ tanq̄ʒ p arrā quandā p̄dictoꝝ donoꝝ electos quēadmoduʒ eis possibile ē cognoscūt. Quāq̄ʒ aūt de speciositate multis particularia supra nos sint cousqʒ vt ad ea phica iuestigatio nō attingat ꝛ honorāda potius silētio videātur q̄ʒ phica pscrutatiōe indagāda. tn̄ ī hoc ꝛ mihi ꝛ tibi euitendū ē vt error ꝛ incredulitas rerū hmōi tollaf de medio qm̄ ɔtumeliosissim⁹ est creatori Debitus aūt honor ꝛ gloria creatori fuerur p fidē verissimā atqʒ rectissimā q̄ creditur innūera nūerabilia ꝛ fecisse et facere ꝛ facturus eē incessanter q̄ nō sufficimus ad certū et liquidū inuenire erroneū ei intollerabiliter ē limitibus nr̄e ɔsuetudinis circūscribere sīʒ restringere creatorē ꝛ tanq̄ʒ metiri eū nr̄i intellectus angustiis. et eius immēsitatē nr̄a īcludere putare qꝺ nec faciat nec facere possit nisi vel q̄ vel qualia videre ɔsueuimus aut ɔphendere pualemus ꝛ hanc stulticiam non ignoras esse ꝛ fuisse in quibusdam hominibus.

s Igs aūt querat pp̄ter quā causā differatur resurrectio mortuoꝝ q iam decesserit ꝛ vt qꝺ imperfectio exteriorū viriū qbus sʒ anime hūane operantur p corpa tanto tp̄e sustinetur. et maxime animarū que purgatiōe alterius vite nō indigēt q̄si sicut totū humanū gen⁹ pticulariter moritur. sic ꝛ pticulariter resuscitaretur. ꝛ vniuersalis resurrectio non expectaretur. Rn̄deo ī hoc quia hō qui sic q̄rit ignorat pulchritudinē ordinis ꝛ ordine pulchritudinis in resurrectione mortuorū ignorat etiā vnitatē atqʒ societatē electorū atqʒ dilectorū creatoris qui cetū eoꝝ vocat ꝛ sponsam suam habet. Qui igr̄ pulchrius est vt tota simul reformetur decoretur ꝛ exornetur glorificetur ꝛ recipiat pulchritudinē que ɔgruat glorie tanti sponsi et vt tota simul introducatur in thalamū eiusdem et in solium glorie sue quam frustratim atqʒ per partes ita ꝛ futuruʒ ē per electionē ꝛ bonitatē creatoris et ē admiratio ꝛ questio huiusmodi ac si q̄reref de socius amore fortissimo et ingenti. pp̄ter qꝺ alter alterū expectat nolens ingredi pp̄iam ciuitatē solus vel etiam intrare patriā absqʒ tota societate quāq̄ʒ verū sit qa anime a bonū labe vicioꝝ ꝛ peccatorum purgatissime atʒ dotis virtutū et grāꝝ decorate cū sanctis et beatis angelis iam sunt et in gloria simili glorie illoꝝ quantū possibile ē sine corporibus et expectant gloriam virium suarū exteriorum gloriamqʒ corporum suorum vt fiat totius sancte ac dilecte deo societatis gloriosa regeneratio ex q̄ sicut alibi didicisti pp̄ter ieffabilē icogitabilis dilectiōis vniōnē. erūt cuiqʒ tot gaudia q̄t erūt sil' resurgētes in gloria quātū quāta erit charitas mutua in oēs alios ꝛ in singulos eorū ita vt null⁹ amor seculi isti⁹ ɔpabilis illi sit ꝛ pp̄t hoc oēs amores vite isti⁹ si in vnū amorē ɔgesti vel ɔiuncti essent. nō esʒ ille vnus minimo amori vite illius cōparabilis quia igr̄ amores p̄sentis vite licet taʒ parui tanqʒ debiles ua

deranent ⁊ penetrūt seseq̃ amātes dicut se
paratione abinuicē vel vix vel nulla ten⁹
admirāt qd facere estimādus ē amor ille
beatarū aiarū que habent in creatore
et in animas iam sibi sociatas in gloria il
la nec nō ⁊ in consociandas in posterum
Quid mirū igit̃ si simul cū eis recipiendā
expectat gloriā maxime tamē tot et tanta
gaudia sint eis ex vniuersali resurrectione
⁊ glorificatione totius illi⁹ electe societatis
precipua cū etiā nō ignorent hoc esse bn̄
placitū creatoris vt tota illa sponsam dile
ctissimam sibi sublimet solio regni qd ei p̄
parauit. ⁊ introducat in thalamū abscōdi
te ⁊ incogitabilis nobis pulchritudinis ⁊
glorie. Certissimū etiā ē eisdē quāta sit pul
chritudo diuine iusticie quātaq̃ sit gloria
creatoris vt innotescat publice que maxime
clara ⁊ euidēs fiet p iudiciū vniuersale ne
q̃ alia via ē adeo cōueniēs manifestatiōi
ac declaratiōi ipius q̃ȝ iudiciū. Cū iudiciū
verissima ac rectissima diffinitiōe ac ratio
ne declaratio sit iusticie. Maior aūt ē pul
chritudo sp in toto in totalitate sua cōsti
tuto q̃ȝ sit in ptib⁹ imptialite sua ɔsistenti
bus. Aggregada ē igr ex vniuersis ptibus
sua iusticia dei forinseca ex oībus retribu
tionib⁹ ⁊ vltiōib⁹ aggregada inq̃ȝ in vno
iudicio faciēdis vt tāto magnificētius splē
deat ad gloriaȝ creatoris in totalitate sue
pulchritudinis quanto maior est vniuersi
tas oīm retributionū et vltionū vnaquo
q̃ȝ ipsarū. Est aūt nōnulla similitudo iudi
cij huiusmodi ad iudicia regū terrenoruȝ
q̃ magnificētius putant magnā multitudi
nē maleficorū simul punire q̃ȝ singularib⁹
iudicijs singulos ⁊ ppter hoc interduȝ re
seruent donec aggreget̃ ex eis multitudo
magna vt ex iusticiatiōe tante multitudis
⁊ magis et maior appareat iusticia reguȝ
hmōi tāq̃ȝ ex aggregatis pluis luminib⁹ ful
gur maior splēdeat ⁊ bonitas ipius pnci
pis tāto fulgore maiori laudi ⁊ glorie pa
teat. Nota solutionem questionis.

f Si qs aūt querat q̃lr sine dolore
carētia corpm suorū sustineant aīe
beate q̃ cū dolore magno amiserīt
Similit̃ et de societate pdicta q̃liter festi
nāt sibi differri vel gaudiū qd ex hmōi as
sociatione sperāt vel etiā vnū bonū societa
tis illi⁹ qua supra cogitatū ipm diligūt aut
ei desiderat gloriā corpm suorū ⁊ vniū su
arū qb⁹ p corpa opant̃ aut nō desiderāt.
Qd si desiderat sine dolore igit̃ nō differt

eis. Si vo nō desiderāt hoc videt̃ mirabi
lius q̃ tm̄ bonū suū et sibi etiā debitū nō
desiderāt. Rn̄deo i hoc ⁊ simılib⁹ genera
lit̃ q̃ adeo ē eis recta volūtas vt i nullo dis
cordet a rectitudie volūtatis ipius creato
ris. ⁊ hec ē ps potissima glorie ipsarū. Licȝ
igr̃ desideret pnciatā gloriā nō tn̄ deside
rāt eaȝ hr̄e nisi qn̄ eā dare vel reddere bn̄
placitū fuerit creatori. Nō ignoras autȝ
q̃ q desiderat i tps nō affligit̃ desiderio
illo añ tps illud i q̃ hr̄e vult qd desiderat.
⁊ q totalit̃ vult ipleri bn̄placitū creatoris
neq̃ɔtrariū vult aut desiderat vllo mō p
vllo desiderio affligit̃ cū sp ipleat̃ deside
riū ipi⁹ sp ei i omib⁹ et p oīa fit bn̄placitū
creatoris ⁊ hoc beate aīe nō ignorāt. Quā
tū eīm ad hoc rōtū ē eis totalit̃ bn̄placitū
creatoris. Eodēmō rn̄dendū ē tibi d̄ illo de
siderabili ɔsortio aiarū q̃ assumēde sunt ⁊
nōdū assūpte ad gloriam in qua iste sunt
de quibus agitur.

a Dda aūt adhuc tibi duas manife
stationes qb⁹ euidēter patefiet tibi
imortalitas corpm būanorū q̃ red
dēt̃ aīab⁹ glorificādis. Dico igr̃ q̃ etiā na
turaliter p magnitudie ac fortitudie vītu
tis ē magnitudo ⁊ fortitudo opatiōis ⁊ p
copiositate fontis ē magnitudo et vehemē
tia iundatiōis. Quare cū aīe būane omīs
vītus incōpab iliter maior ⁊ fortior futura
sit i gloria de q̃ agit̃ q̃ȝ in ista vita vbi tot
miserijs affligit̃ pmit̃ debilitat̃. necesse ē
vt eius oīs opatio i corp⁹ suū lōge maior
⁊ fortior sit. imo icōpabiliter q̃ȝ sit hic hoc
ē i statu miserie isti⁹ vita vo corpis sui vna
sit ex opatiōib⁹ ipi⁹ erit maior ⁊ fortior in
cōpabiliter q̃ȝ mō sit. Nullo igr̃ modo erit
erit morti obnoxia. si ei mortal eēt quēad
modū hic nō eēt possibile vt icōpabiliter
fortior futura sit ibi q̃ȝ sit hic. Juxta hunc
modū dico q̃a vita corpis būani ad ipsaȝ
aīaȝ būanā ē vt iundatio ad fontē suum.
Quia igr̃ aīa būana in statu illo erit vita
copiosior erit ex necessitate inundatio seu
redūdātia ei⁹ etiā i corp⁹ tanto copiosior ac
vehemētior quanto ipa tūc erit vita pleni
or seu copiosior. Quare sic ipa aīa būana
erit tūc ex vlnimitate ppingrat̃ imo ɔiūct
onis ad p̄mitiuū foutē vite q ē creator bn̄
dict⁹ i vlnimitate plenitudis ac copiositatȝ
vite sibi ɔgruētis erit ex necessitate vita re
dūdās ab ipa in corp⁹ sic vita corpis i vlti
mitate sue vehemētie ac fortitudis ⁊ ppē
hoc i vlnimitate elōgatiōis a morte ɔtra.

Amp. Manifestum ē tibi quia ipe spi-
rituales passiones siue affectiones cuȝ ve
bemētes fuerint mortē corpis inducunt. si
cut sunt amor ⁊ odiū. ira. tristicia. dolor ⁊
gaudiū ⁊ cetere hmōi. Cū igr incōpabili-
ter vehemētiores atq̧ fortiores sint amor
et gaudiuȝ in statu illo glorie q̄ȝ possint eē
hic vehemētia aūt ⁊ fortitudine sua extin
guūt vitā corpis qualis ē hec. Impossibi-
le igr̄ ē vt eas passiones sustineat vita fu-
tura corpis humani in statu illo glorie ni-
si fuerit incomparabiliter fortior q̄ȝ sit hic
Nō erit igit̄ morte vincibilis aut supabi-
lis. Necesse eīm ē oēs duas vitas corpales
morti corpali obnoxias siue ea vincibiles
compabiles adinuicē esse fortitudine. De
claratio aūt hmōi ē hec quoniā necesse est
eas eē aut equales fortitudine. ⁊ tunc ma
nifeste compabiles aut alterā alterā exce-
dere. Q̄ si alteraȝ altera excedit aut finite
eam excedet. et nūc necesse est ꝓportiona-
lē compatione inter eos esse aut infinito ⁊
tunc erit infinite fortitudinis cū eius forti-
tudo cōtineat infinities fortitudinē alteri
us. Jam eīm alibi didicisti omne aggrega
tū ex infinitꝰ tanti sui generꝰ quācūq̧ quā
titate demōstrata infinitū eē dubitari ꝓ
nō potest ab aliquo intelligēte vitā infini
te fortitudinis a morte posse nullatenus su
perari.

De glorificatione corpoꝝ.

Dam nbi et aliā manifestationē
a pulchritudinis simꝰ et agilitatꝰ ho
minū glorificatoꝝ q̄ntū ad corpa
⁊ dicā quia indubitatū ē amorē consq̧ cō
fortare animas hūanas in hoc statu i cor
pibus suis vt ipa corpa eis longe leuiora
ꝓpter hoc videātur ⁊ multo leuius ea mo
ueāt quāq̧ et in aliis passionibꝰ ista etiaȝ
manifesta sint vt i frenesi et mania hūs ei
duabꝰ passionibꝰ laborātes quāto fortiꝰ
quāto q̧ leuius corpa suā moueant q̄ȝ alii
hoies licet sani ac robustissimi sensu forsi
tan edoctus es alio gn sup hoc sensu pote
ris edoceri. Neq̧ eīm ipemet q̄n sani facti
sunt ab huiusmōi passionibꝰ vel vincula
irrūpe vel hoies fortissimos lacerare pos-
sent aut ligātibus se resistere q̧ eos i ipsis
infirmitatibꝰ positos posse videmꝰ A me
etiam alibi audiuisti q̄ vires corpales in
animabus plurimū sue ꝯfortationis ⁊ for
titudinis hūc a naturis ⁊ passionibꝰ aīa-
rū. Quia igr̄ mille passiones amorꝰ ⁊ gau
dii q̄ in vita ista habeāt compabiles sunt
ad amores et gaudia future glorie anima
rū hūanaꝝ ⁊ hominū necesse ē vires mo-
tiuas humanoꝝ corpm infinite siue icōpa
biles fortitudinis eē futuras ad vires mo
tiuas ꝓut se habēt in statu vite p̄sentꝰ. agi
litas igr̄ corpm glīficatorū siue mobilitas
sup oēm ꝓportionē excedit agilitatem cor
poꝝ humanorum q̄ȝ hñt hic. Q̄ si diterit
q̄ tantā vehementiā motuū tantāq̧ exa
gitationē sustinere nō possent corpa hūa-
na. Dico quia sermo iste ē hois etiā corpa
liter nō videntis. Si eīm vere videns esset
videret vtiq̧ in infirmis corpibus p̄dictis
passionibꝰ laborantiū quātos motꝰ quā-
tasq̧ exagitationes sustineāt q̄s nec sana
sustinere valerent. Nō attēdit ⁊ forte app
hendere nō p̄ualet velocitatē motuū cele
stiū q̄ vix in nostrā ymaginationē cadit ꝓ
pter sui magnitudinē. Q̄ si tm̄ robur cor-
pibus licet egrotātibus p̄stant passiones
hmōi que infirmitates tm̄ sunt ⁊ nō vires
ac virtutes q̄d estimāde sūt facture amor
glorie illius et gaudiū q̄ nō solū virtutes
erūt imo v̄tutes p̄fectissime in vltimitate
p̄fectionū suarū et in actibus suis vltimis
intrāsmutabiliter stabilite.

De pulchritudine v̄o corpoꝝ hominū
d glīficatorū q̧ vltra estimationem
nostrā ex tpa interna animarū hu
manarū felicitate augēda sic iudiciū est id
q̧ appet in hoibus in vita ista in vultibꝰ
eoꝝ etiā ex modico gaudio cū fuerit i ani
mabus eoꝝ. Uides eīm q̧ inde splendes-
cunt oculi eorū et tota facies gratiori colo
re suffundit̄ dilatat̄ etiā inde tanq̧ nouo
decore atȝ pulchritudine venustat̄. Quia
igr̄ ꝓportionales sunt sp cause similes su
is effectibus erit ex necessitate ꝑ immensi
tate futuri gaudii splendor ⁊ venustas in
facie vniuscuiusq̧ hominuȝ glorificatoꝝ.

Amplius. si ex sola bona dispositione
anime humane dispositio ē inq̄ȝ sine sta
tu naturali tanta redūdat in corpus bona
dispositio sanitatis ⁊ roboris atȝ mobili-
tatis siue agilitatis. quāto fortiꝰ ex illo sta
tu glīe incōpabiliter modis oībꝰ meliori.
hoc ē fortiori copiosiori redundantione re
dundabit incōpabiliter maior sanitas et
agilitas expeditio q̧ omimoda in corpus
humanū. et hoc quidē habet ipsa doctri-
na xp̄ianoꝝ hoc quippe dixit vnus ex sa-
pientibꝰ ⁊ doctoribus eoꝝ scȝ q̄m ex bea-
titudine anime humane redūdabit in cor
pus humanū sanitas icorruptiōis. Quia

vo in parte vel non vident vel videre no-
lunt aut q venus ē videre nesciūt ea que
in ꝑfecta oculoꝝ habēt hmōi homines
Manifestū est tibi p ea que in geniati
sc ꝓpbati in corporibus celestib⁹ que ipi
posuerant animata ee ⁊ etiā incorruptibi
lia et estimauerūt se ꝓbationes adduxis-
se ad hec. Et quo seq̄tur eos vt vel ponāt
animas hmōi corporum aut nobiliores
animabus corpoꝝ humanoꝝ aut eque
nobiles aut minus nobiles. Qꝫ si minus
nobiles consequēs igitur est vt si ex illis ē
corporibus celestibus vita ꝑpetua natura
liter q ex animabus humanis sit natura
liter vita perpetua corpibus nostris ē eñ
de nobilioꝝb⁹ redundātus animaꝝ vita
nobilis hoc aūt non est nisi immortalita
te stabilitate hoc est immunitate a morte
Qꝫ si dixerit quia hmōi vita scꝫ immorta
lis vtiqꝫ redūdaret ex animabus hūanis
in corpora hūana naturaliter si vite talis
eēnt naturaliter susceptibilia. Rñdeo in
hoc ⁊ dico qui a errat intollerabiliter si ei
corpus humanū est naturale vas fontis
hmōi emanationis ⁊ ꝓpter emanationē
suscipiendā fonti naturaliter applicitū er
rant igitur natura vas emanationis in su-
sceptibile fonti hmōi applicando Natu-
ra autē in hiis que naturaliter facit mani
festū impossibile ē. Quare naturaliter cō
gruit ex necessitate vas humani corporis
per receptibilitatē fonti huiusmōi emana
tionis hec aūt emanatio est vita ꝑpetua
vt ipē ponit. Naturaliter igr̄ ex animab⁹
humanis redundat vita ꝑpetua in corpa
humana ⁊ ipa naturaliter receptibilia sēt
ipsius alioquin inepta valde esset ⁊ natu
re prudentia minime decēs hmōi vasorū
ad hmōi fontes applicatio siue ꝯiunctio
Si vo fuerint nobilitate equales anime
celestes et anime humane manifestū est
ex equalitate causarū sequi debere natu
raliter equalitatē effectuū. Erit igr̄ redun
dantia vite corporalis in corporibus hu
manis immortalitate id ē immunitate a
morte firmata naturaliter. Jam aūt audi
uisti alibi ꝓbatiōes ⁊ declaratiōes alias
ad hec. Qꝫ si dixerint quia nobiliores sunt
anime ille celestes animabus hūanis et
hmōi indiciū est ipsa nobilitas corporū
hoc eñ iam multi dixerūt. Dico q longe
maior appet nobilitas in hūanis corpori
bus in qbus apparēt tot organa ⁊ tā mul
tiplicia operationū. In illis ꝗppe corpori
bus nec vnū apparet organū vnius ope-
rationis aut vtutis. Nobilitas autē aiaꝝ
⁊ omnium vtutū etiam apparet ex multi
tudine ⁊ nobilitate operationū ꝓpterea
ar. ⁊ sequaces ei⁹ posuerūt celū stellarū
fixarū ceteris celis nobilius ⁊ soluꝫ stella
rum plurimaꝝ multitudine insignitū. tan
q̄ ipe stelle organa quedā sint ⁊ signa v-
tutum multiplicū quibus creator celum
illud pre aliis illustrauit. ⁊ in hoc astrono
mi consentiūt illi. Verū ar. manifeste dt
organa motus non eē data stellis vtpote
qui eas posuit nō moueri per se sed in ce-
lis suis. Quia igr̄ tanta multiplicitas vtu
tum apparet in aiab⁹ hūanis tantaqꝫ re
dundantia siue emanatio opationū. In
illis vo non apparet nisi motus et virtus
motiua de qua nō leui ꝫ deceptatio ē apō
phōs. Manifestū est aias humanas
nobiliores eē illis quas ponūt copib⁹ ce-
lestibus. Si vo dixerint quia alias habēt
multiplices vtutes nobilissimas que note
sunt apud astronomos ⁊ scpte sunt in li-
bris eoꝝ Tu iam audiuisti intentionē me
am super hoc ⁊ declaratiōes qbus decla
ratum ē per tibi p me quia nō est possibi-
le vtutes tam nobiles atqꝫ sublimes eē ce-
lis ⁊ stellis ⁊ multi ex astronomis posue-
runt nec amplius eis relictū est a me de v
tutibus ⁊ influentiis q̄s eis posuerūt nisi
super q̄tuor elementa et in ea que ex ele
mentis sunt ⁊ hoc q̄tenus alligata sūt eis
⁊ de rebus volūtariis apud hoies qd ꝑ-
sint ⁊ non possint qualiter ⁊ q̄tenus pate
factum ē tibi ꝓbationibus ⁊ rationibus
ad hoc igr̄ iā deuenit ista ratiocinatio q
maior nobilitas appet aiaꝝ hūanaꝝ na-
turaliter q̄ illaꝝ aiaꝝ quas ponūt celesti
um. Qꝫ si dixerit eas intelligētes eē longe
nobili⁹ atqꝫ sublimi⁹ naturaliter quā pos-
sibile sit aiabus nr̄is quāq̄ ipsi nec ꝓbēt
nec declarēt hoc. Dico q de itellectiua p
se nō fluit vita apud corpus. Cū ipa p se
nō sit corpori ꝯiugibile aut applicabilis
Quare eēt etiā ista nobilitas atqꝫ sublimi-
tas vtutis intellectiue apud aias illas nō
eēt influētia vite corpalis ex illa p se. Qua
re impertinenter illa ponunt q̄ntum ad in-
fluentiā vite immortalis. Mōis igr̄ om-
nibus necesse est vitā corpoꝝ humanoꝝ
tanq̄ naturalem redundātiā naturaliter
Rñdeo naturali fonti suo naturalis aūt
fons vite corpalis humane aia humana
est absqꝫ vlla dubitatiōe Quare natura-

liter sicut ipsa aia ppetue copiositatē ac
redundātie. Sic ipm corpus humanū na
turaliter perpetue receptiōis est hmōi re-
dundantie. Naturaliter igr vita humani
corpis ppetua est et de hoc iaʒ alibi alias
pbationes audiuisti.

Capitulū de corpibus damnatorum.

Post hec aūt reuertar ad corpa dā
natorꝝ de quorꝝ resurrectiōe seu re
generatione nō dʒ eē apud te du
bitatio cū plures ex hijs rōnibus ꝛ pba-
tionib⁹ q̄s audiuisti sup resurrectiōe seu
regeneratiōe glorificādorꝝ hominū suffici
ant tibi certitudinē facere de illa. Maxie
autem pbationes que sunt ꝑ te iustitie
creatoris hoc enī requirit iusticia ipsius vt
effectus causis suis. Rñdeant ꝛ pene ma-
lis meritis. Quapropter sicut duo p̄cesse-
runt in malis genera meritorꝝ malorꝝ vicȝ
ꝛ corpalia et spūalia ita reddant eis duo
genera penarum vicȝ spūales ꝛ corpales
hoc aūt fieri non pōt nisi malis ꝛ puersis
aīabus corpa sua reddātur que redditio
non ē nisi resurrectio seu resuscitatio ipsorꝝ
Habet igr merito q̄stionē difficilē ꝑ scru-
tabilē cuȝ corpa illa dānandorꝝ necesse sit
immortalia eē ꝛ passibilia sicut paucꝫ de-
clarabo tibi q̄liter iste due dispositiones
vicȝ immortalitas ꝛ passibilitas se cōpa-
ciantur in eis. Dico igr quia iā alibi decla
rata est tibi ꝑ vias multas ppetuitas pe-
narum ꝛ qm̄ aliter non eēt satisfactū iusti
cie creatoris nisi mali ꝛ incorrigibiles hic
ppetuo torquerent in vita futura ppetui-
tas autē penarꝝ non potest eē in subiecto
mortali. p̄sertim in ea magnitudine et ve-
hementia q̄ future sunt in q̄bus eas susti-
nere non possent vllo modo corps que
non eēt immortalitate firmata. Si vero
passibilia non eēnt nulle eēnt pene corpa
les. nl'li dolores vt videt. Q' si dixerit qs
quia dolor ē solutio ꝯtinui siue ꝯtinuita-
tis sicut posuerūt aliq ex philozophis et
p̄sertim medici. Dico quia iam rn̄sum est
ad hoc ꝑ me in hoc codē tractatu vbi di-
xi quia est spēs ignis qui nec dissoluit cor
pus nec ledit vllatenus. torq̄t autē intolle
rabiliter animā in corpore illo existētem.
Si enī pene ille corpales eterne qm̄ defi-
cientibus per mortē corporū suorū subie
ctis pene corpales deficerent et ita non es
sent ppetue. Restat igr hmōi corpa in se-
cabilia eē ꝛ incōbustibilia. Verū questio
nem habet vtrū ex ppria dispositiōe hoc
habeant an ex ꝓtectiōe diuine iusticie s̄ē
habent se in p̄mo hominū corporibus
que non ppria impassibilitate a sectioni
b⁹ ꝛ diuisionib⁹ īmunia erāt ꝛ libera an
teq̄ȝ peccassent illi p̄mi hoies. Simul ab
omni dolore et pena hoc aūt erat per or-
dinem diuine iusticie quo ꝓhibebat pe-
na culpam p̄cedere. Sicut et ordo nature
non patitur vt effectus causam suam p̄ce-
dat. Sic ꝛ ꝓtegente diuina iusticia a lesio
nibus dissolutionū atȝ diuisionū in ipsis
ignib⁹ futurorꝝ tormētorū liba ꝛ īmunia
ꝑsistēt corpa dānādorꝝ. Iā aūt multis expe
rimētꝭ didicisti ex narratiōib⁹ autēticꝭ de
quarꝝ veritate nephas ē dubitare multos
in medio igniū homines p bonitatē crea
toris illesos fuisse seruatos et tā a lesione
corporū suorum q̄ȝ ab omni dolore tam
corpali q̄ȝ spiritualꝫ liberatos. Quia igit
non est mai⁹ creatori ab altero duorꝝ sal
uare vel liberare q̄ȝ ab ambob⁹ simul q̄
est admiratio aut incredulitas stultorꝝ de
hoc q̄ saluans corpib⁹ in medio futuro-
rum igniū ꝛ illesis per oīa in ipsis ꝑ ignēȝ
hmōi anime sint torquēde. Facilius enī
in se est non dico q̄ntū ad impotentiā cre
atoris sols corps sit seruare q̄ȝ animas et
corpa simꝫ. Q' si dixerit q̄ ignes illi infer
nales incōparabiliter fortiores sunt igni
bus seculi istius. Verū vtiq̄ȝ dicit. Si ipsa
corpora damnandorꝝ erunt incōpabiliter
fortiora ad sustinendū ignes hmōi q̄ȝ no
stra sint hic ad sustinendū ignem seculi p̄
sentꝫ quāq̄ȝ omnipotētie creatoris nō sit
vllo modorū difficile p̄sentis fragilitatis
ꝛ infirmitatis corps ignibus supple illis
futuris seruare illesa. Amp. iam dixi
tibi in p̄cedentibus ꝛ pellē animalis q̄ di
citur salamādra ꝛ plumas q̄rundam aui
um in igne fortissimo apud nos seruari il
lesas ꝛ dicitur etiā q̄ ibidem purgantur ꝛ
meliorantur. Aurū etiam in fornace non
tam seruatur q̄ȝ etiam purgat et meliora-
tur. Si igr ista mirabilia sint in naturis ꝛ
virtutibus earū quomodo nō magꝫ crea
tori possibile est ꝛ etiam placitū ꝓpter ad
impletionē iusticie sue seruare corpa per-
petuo in medio igniū infernaliuȝ a disso
lutione combustione atȝ cōsumptione.
ꝛ si talis ignis qui corpora nō ledat ꝛ ani
mas torqueat inuenit in naturis et factu
ris creatorꝭ in mūdo isto quomodo non
multo fortꝫ in altero seculo qd̄ totum re
fertissimū est innumerabilibus creatoris ꝗ.

vbi tam necessarius est ppter executiões iustitie sue non inueniet. Amp. cui ex regibus magnis 7 indis defuerunt vm q̄ instrumenta penalia ad executionem iustarū vindictaꝝ in maleficos. Quātofortius igitur non deerūt regi regum omnium. Quia igif talis ignis necessarius est ad executiõs iustitie creatoris in peccsos 7 incorrigibiles qui sicut alibi didicisti pena ppetua est necesse ē non solum ignem hmoi futurum esse sed etiam ab eo tempore factum eē quo ipsum regsiuit dei iustitia ppter visum istū. Quare ab eo tempore quo cepervt eē qui igne hmōi digni essent. Dico etiā quia si factus ab eo tempore non fuisset. faciēdus tamen esset creatori in iudicio futuro alioqn iustitia ipius deesset vel executio vel executiõis celeritas. Turpe nanqꝫ eēt non mediocriter creatori 7 omnino nō decens gloriā ipsius vt vl defectū instrumentoꝝ hmōi vl retardationem executiõis sue eiusdem iustitia pauaf. Nec dubiuꝫ ē tibi iam ex aliis q̄m pena hmoi hominū perpetua sit. Quapropter necesse ē ignem hmōi et parcere a consumptiõe corporum suoꝝ et non parcere a tormento p̄fertim cū ad hoc tantum creat⁹ sit nec est multū mirabile hoc cum etiā ignis qui apud nos ē impurgatione metalloꝝ et non parcat ad mixtī eorum sordib⁹ parcat autē puris substantijs ipsoꝝ. De hmōi etiam igne iam dixi tibi quia sepe 7 corpibus 7 animab⁹ per 9tutem creatoris pepcit vt nec tormentū animabus coꝝ nec corpibus aliquā lesionē intulerit. Alias etiā didicisti vicꝫ in tractatu p̄mo sapiētialis diuinalisqꝫ magisterij 9tutes omēs naturales sic tenēt beneplacito creatoris vt non influāt operationes suas nisi cū creator voluerit et q̄tenus et q̄do voluerit. 7 audiuisti eum tenuisse aquam et ignē ita vt non influerēt operationes suas que sunt cõbustiões 7 influtiones et immersiões et hoc legis in fmonibus autēticis pphetaꝝ hebreoꝝ. Multo autem plura et maiora in lege 7 doctrina xpianoꝝ et p̄cipue in narrationibus miraculoꝝ suorum q̄s sepe consului tibi inspicere q̄m multipliciter adiuuāt philosophiam nobilem 7 sublimē. Sehs autem sarracenoꝝ ipso legis latore eoꝝ testante nō hab3 nec habuit miracula 7 consa tibi nota ē ex aliis que de lege gentis illius per me didicisti.

b Vo igf ita se habētibus cõueniēs est post hoc declarare tibi gloriã corporū glorificandorū et hoc faciam ex ratione et ptibus suis. Dico igif quia gloria fm intentionē 7 doctrinã xpianoꝝ apd quos solos de ea fmo est aliis eīn gentibus nullatenꝰ innotuisse videf ē inqꝫ gloria stat⁹ seu dispositio omniū status nature in creatoris lõge super eminēs 7 totus mirabilis In corpibus autē sp̄ualitatē similitudine multa. Primus sicut audiuisti in p̄cedētib⁹ q ppter hanc causā in lege 7 doctrina xpianoꝝ sp̄ualia dicta sunt corpa huiusmōi primum qdem ppt subtilitatem substantie ipoꝝ deinde ppter velocitatē siue agilitatem qua pari facilitate se transferunt habentes eas sicut voluerint q⁊ sp̄uales substãtie a cogitatu i cogitatum. De hoc tamē aliquid audies in sequentibus. Tertio ppter incõsumptibilitatem atqꝫ stabilitatē substãtie sue per quã phibentur indigere nutrimēto. Quarto q̄m in palpabilia 7 inuisibilia sunt et insensibilia omino sensibus nostris ꝑut sē in statu miserie istius nisi seipsi glorificati homines mō quem ipsi norūt vel cogitaturi sunt se ad hoc accomodauerint 7 adaptauerint hoc eīn qbusdā dei electis atqꝫ dilectis etiā in ista miseria diuino munere pcessum est vicꝫ vt nec viderenf nec sentirentur. nisi cū vellēt. Sicut legitur in narrationib⁹ miraculoꝝ gentis xpianoꝝ 7 in operibus magoꝝ tam naturalium q̄ maleficoꝝ de rebus hmōi multa inueniūtur. Tu etiā vides in sole q visui nostro p nubem interpositā coaptatur ita vt meli⁹ indicent homies se videre illum q̄ de tecto ad nudum fulgore suo. Uerum si glorificati hoies apd nos videnf aut aliter sentirentur merito dubitari posset an ipi fulgorem suū si visib⁹ nostris tēperarent vt hoc solū sui fulgoris in oculos nostros influerēt q ipi oculi pati possent. An noua virtute ad hoc nostri visus 7 oculi iuuarētur et forsitā ita ē in sp̄ualibus visionibus que sunt phice reuelatiões 7 apparitiones q nostri visus interiores id est nostre 9tutes itellectiue nouo adiutorio eleuāf 7 ꝯfortāf vt talia valeat iteruenire. Interdū āt velaminib⁹ signoꝝ 7 figuraꝝ rerū visarum fulgur eis 7 claritas tēperaf. De hoc autem pscrutatius ingram in sequentib⁹ si de⁹ voluerit. Interdū autem verisimile valde est homines glorificatos siue glori

ficandis eousq; habere corpa sua in pace vt ꝛ qualitates ꝛ quãtitates suas ꝑ bene placito suo habeant ostendere ꝛ exhibere quibus voluerint ꝛ quõ voluerint et quãdo er hmõi rei exempla multa inuenies in ꝓnominatis libris de miraculis xpianorum. Quarta vero causa ꝓpter quam spirituales dicuntur est ista potestas atq; libertas apparitionis qua apparent quãdo volunt et quibus volunt et quomodo volunt queadmodũ spirituales substantie de qbus multa legunt tam in lege hebreorum q̃z in lege xpianorũ. Uides igit qa ista q̃tuor longe valde sunt a quanuis libet sublima nobilitate nature. Sic se hz de immortalitate atq; impassibilitate corporum hmõi videlicet ꝙ longe ꝑstantiores dispositiões sunt atq; sublimiores dispositiones aliorũ corporum animatorũ tam mundi huiusmõi sublunaris q̃z etiã superioris mundi corporei q̃m si ponant celi ꝛ stelle animalia queadmodũ visum est platoni et aristoteli atq; sequacib⁹ eorum nec immortalitas nec impassibilitas similis est illis. Et de impassibilitate quidem manifestũ est. Dicit em̃ forsitan passibilia non sint a contrarijs quia contraria non habent vt hmõi phylozophi posuerũt tamẽ ꝙ indiuisibilia ꝛ insecabilia atq; impenetrabilia sint non ẽ verissimile. Scito autẽ ꝙ omnes res create seu facte naturaliter receptibiles sunt melioris status atq; nobilioris et ꝑfectionis excellentioris q̃z naturaliter habeãt Creator vero solus additionẽ non recipit et hoc est q̃m nobilitas ꝛ ꝑfectio ipsius in vltimitate superemi nentie et altitudinis ẽ per omnem modum. Q᷑ si dixerit quia stelle celi ꝛ luminaria non recipiunt additionem neq; meliorationẽ. Uerum vtiq; dicit si intelligat a natura vel naturaliter. Natura em̃ non potest addere aliquid naturalib⁹ ꝑfectionibus ipõꝝ. Scire tamẽ debes ꝙ sapientes doctorũ xpanorum docuerunt ꝛ scpserunt in tractatibus suis ꝛ ꝓphete eis attestari videntur expsse quia meliorationem recipient ꝛ nobilem valde renouationẽ in renouatiõe seu regeneratione hominũ et causam hmõi audies ꝑ me in sequentibus queadmodũ igitur vides in his partibus glorie corporũ ꝙ longe precellunt naturalibus ꝑfectionibus ipõꝝ Sic ymaginari et scire oportet de gloria animarũ humanarũ.

m Erito vo inuestigandũ est de ipsis sensib⁹ humanis in quo statu q̃busue dispositionibus futuri sint glorificatis animab⁹ humanis atq; corporibus Dico igr̃ quia glorificandi homies totaliter glorificabunt. Si em̃ oculi non glorificarent s; remanerẽt in ista miseria et passibilitate possent cecutire vel penitus excecari. Sic ꝛ possent surdescere hoies glorificati. Similr̃ ꝛ sensum tactus cõtingere posset obstupescere vel exungui ꝛ ita non esset vera ac pura illa felicitas que tãtã haberet partem miserie. Amp̃. non se viderent inuicẽ glorificati hoies ꝓhibẽte hoc subtilitate corpm ipsoꝝ quoniã q̃ nec aer nec igni s elementũ visibilis est hic oculis humanis. ꝓpter subtilitatem substãtie vtriusq;. quãto fortius igr̃ illa corpa glorificata non eẽnt ibi visibilia oculis humanis in ista impfectione ꝑmanentibus Amp̃. si electi dei atq; dilecti tunc fulgebũt sicut sol iuxta ꝓmissionẽ ꝓphetarũ ꝛ vtriusq; dictaꝝ legũ. s. hebreoꝝ ꝛ xpianoꝝ non potuerũt homines glorificati se inuicem intueri absq; lesione visuũ suorũ. Sicut neq; modo solẽ. Amp̃. manifestũ est tibi quia sola vigilia deficit visus humanus aut igr̃ erit somnus id ẽ dormitio ac cõtinuitate vigiliaꝝ necesse erit caligare oculos hominũ glorificatoꝝ ꝛ tandem obtenebrari omino. Q᷑ si fuerit ibi dormitio erit ibi lassitudo ꝛ fatigatio nõ erit igr̃ vera felicitas. Necesse igr̃ ẽ oclõs hominũ glorificatoꝝ glorificatos eẽ virtus vero visibilis ꝑfectio ẽ oculoꝝ. Quare necẽ ẽ virtutem visibilẽ in omnib⁹ glorificãdis hominibus glorificandã esse que igr̃ erit gloria illius si ꝑ eam non vident hoies tunc eque longe vt ꝓpe ꝛ equaliter remota vt ꝓpinqua. Amplius. si nõ omnia corpora eẽnt visui glorificato pura posset habere impedimentũ vtus visibilis in operationibus suis retardatiões multas atq; difficultates. Quare non eẽt elongata in vltimitate elongationis a miseria quã hz hic. Non eẽt igr̃ dispositio eius aut status aut dispositio glorie. Q᷑ si dixerit quia retardationes hmõi ꝛ impedimenta mira facilitate declinabit hoc est longe maiori q̃z posset hic declinare. Dico in hoc quia qui sic dicit glorie virtutis visibilis contradicit et remouet ab ea gloriam futuram. S; reuera potuit ei lõge minorẽ miseriã quã sic ea in qua nunc est hic. Quã igitur

declaratū est tibi per hoc ⁊ alia que p̄cesserūt homines glorificādos totaliter glorificandos esse hoc que ita glorificandos vt nulla eoꝝ pars remaneat in miseria.

Amp̄. qm̄ ipse anime humane q̄ glorificāde sunt totaliter glorificade sunt hoc est s̄m omnes vires suas necessarie glorificandi sunt oculi hominū ⁊ aures et virtutes animarū scꝫ visibilis audibilis ⁊ cetere exteriores non solū interiores ⁊ iam audiuisti causam in hoc. Apparet igitur ex his quāto p̄stantior atꝫ sublimior eiusus glorificat⁹ visu adhuc existente in ista miseria et obnoxio tot ⁊ tantis passionibus ac lesionibus.

Questionē autem habere videtur difficile explicabilēꝫ quis modus vel videndi vel audiēdi vel aliter sentiendi erit tunc hominib⁹ glorificatis. Si enim p passiones ⁊ immutatiōes organoꝝ sensibilium. In huiusmōi autem actionibus ⁊ passionib⁹ ꝓpinquitas ⁊ remotio sensibilium euidens p̄stant impedimentū vel adiuuant sensibilia em̄ que ꝓpinquiora sunt organis sensuū fortiores immutatiōes operatur in eis ⁊ vehementiores impressiones influunt ⁊ hinc q̄ magis sentiri se faciunt remotiora vero econtrario se habent. Q̄ si dixerit quis qꝛ organa sensuum adeo erunt purgata tunc adeoqꝫ facile immutabilia vt in quantacunqꝫ remotione a suis sensibilib⁹ immutetur necesse habet dicere vt ex appropinquatione sensibilium augeantur immutationes huiusmōi ⁊ ꝓpter hoc tandem inualescant in lesionem ipsorum sensuum ⁊ hec sunt in conuenientia que remoui tibi in precedentibus a sensibus glorificans. Dico igitur quia facile est creatori apō quē nullo modoꝝ ē difficultas. Sic moderari et mensurare immutationes istas vt nec appropinquatiōe crescant nec remotione sensibilium minuant. Sicut em̄ multociens tenuit virtutem ignis vt omnino nō combureret nec aliquatenus lederet combustibile in quo erat. Si cut modo vides sepissime laxatum ardorē ignis vt influat combustionē sup ligna arida. Sic in beneplacito ipsius omni modo positum est vt laxet virtutes sensibiliū et resurgat mēsura qua voluerit ad faciendas immutationes in organis sensuum elongatione ⁊ appropinquatiōe eoꝝ nec addente aliquid nec minuente. Hoc autem dico si beneplacitum eius est vt iste sit modus sentiendi. Si cui autē videatur quia mensura huiusmōi erit in diminutiōe sensuum quantum ad operatiōes ipsorum ꝓpter hoc quoniaꝫ maiores immutatiōes hoc est excedentes mensurā huiusmodi errat indubitanter nec attendit etiā ea que manifeste accidunt hic in naturis. Quidam em̄ homines non vidēt subtilia nisi multa appropinquatiōe eorum ad oculos suos ⁊ quibusdam necessaria est elongatio earum ab oculis suis et adiuuatur visus eorum per illam. In lapide vero qui dyamas dicitur quantūcunqꝫ puus sit distincte tamen videntur ibi forme multe sit. Q̄ ergo mirum si modica immutatiōe etiam clarissime ac distinctissime videbuntur visibilia in futura felicitate.

Si quis aūt dixerit quia sicut tota potencialitas viruum animarum humanarū exibit ⁊ perpetuo manebit in futura gloria in vltimitate sue pfectionis et actualitatis. Sic et vires exteriores quib⁹ opantur anime humane p corpora liberabūtur tunc a malo potencialitatis et erunt in vltimitate pfectionū suarum et in vltimitate actualitatū suaꝝ hoc aūt est dicere quia vis intellectiua in statu glorie future erit speculum in effectu omniū intelligibilium et erit speculū intelligibile hoc est exemplū in effectu vniuersitatis intelligibilis. Sic vnaqueqꝫ vis sentibilis erit speculum in effectu omniū suorum sensibilium. et ꝓpter hoc non indigebūt organa sensuū vel vires sensibiles immutatiōibus nouis quēadmoduꝫ nec vis intellectiua tunc quia dico qꝛ sermo iste non est improbabilis gloriam futuram intelligentibus. Causa aūt in hoc est quoniam omnis imperfectio reuera ⁊ omnis obnoxietas ad miseriam tollēda est per gloriam futurā. Q̄ si passionibus istis et immutatiōibus obnoxie essent vires predicte multe impfectiones remanerent apud eas ex quibus vna est quia nō omnia visibilia viderent glorificati homines simul et non viderēt ea que essent p⁹ eos. sed tantum ea que essent ante. quare viderent particulatim vnuꝫ post aliud sicut ⁊ modo. Amplius. iocunditas seu delectatio que tūc erit ex visu esset frustratim atqꝫ particulatim et non esset tota simul. Amplius. deperiret pticulatim sicut ⁊ generaretur quoniā cum desinerent vi

deri quedam visibilia periret delectatio que foret ex visione eorum. Non cōgruit autē gaudijs nullo modo q alia eorum pereat vel aliquid ex aliquo eorum. Congruit igr̄ iste sermo vt dixi glorie atq; perfectioni virtutū predictarum. Querat autem forsitis aliquis de virtute gustabili et virtute tangibili et etiam odorabili. Si qua erit earū operatio vel vsus in futura gloria et reuera non est tibi dubitandū quia vires ille non recedent ab animab9 hūanis. Sed operatio virtutis gustabilis que gustatio siue comestio est cum non sit necessaria nisi propter nutrimentū et restaurationē corporis non erit ibi necessaria. Sicut neq; operatio virtutis generatiue que generatio est. liberabuntur aūt iste vires a miserijs in quib9 modo sunt. Tu enim vides qualiter hic affligitur virtus gustabilis fame et siti malisq; saporibus. De vi etiam generatiua notū est tibi que tormēta patiatur hic ab ardoribus cōcupiscentiarum et libidinibus ab his igitur erit libera tunc et immunis et erit decor eius et gloria castitas inuiolabilis. Sic non est tibi dubitandum quin ornetur tunc et glorificetur virtus gustabilis sobrietate et abstinentie que illi glorie cōgruat si phas est eas sic nominari. Non enī sobrietas aut abstinentia aut min9 virtutes sunt aut minus arma animarū humanarū in pace spirituali q̄ in bello et hoc est qm̄ non solum arma sunt sed etiam ornamēta et pulchritudines animarū mirabiles ac desiderabiles. In eo igr̄ q virtutes q ornamēta q pulchritudines animarū vsus earum manifesti sunt in statu beatitudinis illius animas eni fortificant vt virtutes ornant eas et decorant vt ornamēta et pulchritudines. Uerum qm̄ pax illa bella non habet nec ad illam attingere bella possibile est vllo modorū in eo q arma nullus est vsus earum hoc est dicere nullus est vsus protectionis earū nullus vsus impugnationis hij enim sunt duo vsus armorum in eo q arma sunt.

Euertar aūt paululum ad ea que r precesserunt et dicam quia reuera res felicitatis illius et glorie propter elongationē suam a consuetudine nostra et a rebus seculi istius non est facile vt inueniantur per vias probationis ad certum et liquidum per singula. Sed indubitanter verum est q felicitas illa nullam secū patietur miseriam in glorificat9 nullā imperfectionē que dedeceat aut non deceat homines glorie illius. Utrum autē vires sensibiles sic perficien de sint quemadmodum audiuisti an alio modo creator et q bus reuelare noluit noto nobis autē adhuc innoto cū ex sermonibus prophetarū vel alijs sermonibus autenticis perspicuū non sit non facile affirmandū est. Si quis autem dixerit quia sicut nihil corruptibile habet vita illa glorie ita nihil habet etiā corrumpens vel corruptiuū verisimile procul dubio dicit. Scio enī multas et maxie in rebus diuinalibus ad modicū exercitatos non facile posse videre q omnia visibilia simul videantur in effectu visione lucida et distincta Similiter et q omnes armonie omnesq; concent9 delectabiles actualiter simul audiant et sub distinctione clarissima non minus eis incredibile videtur. Tu vo audiuisti quid rationis habeat. In eternū igitur causa exercitatiōis ista teneas donec per me vel per aliū acquiratur tibi certitudo rerum huiusmodi Non enī parum habet admirationis aut questionis an armonias habeat et concētus delectabiles vita glorie illius et tu scis quid senserit Aristoteles de sonis et generatione ipsorum quāq; ante plato posuerit armonias in celis mobilibus. In celo tamen immobili ponende non sunt et sm̄ ipsum propter motum enim ipsorū posuit in celis armoniā. Tu autē iam audis sermones hominū de cantibus angelorū Audis etiam sermones prophetarū et maxime prophetias christianorū de his et reuelationes que apud eos sunt de quibus iam sepe dictū est tibi per me quia valde vtile ē videre eas et sepe inspicere. Hz etiā q̄stionē q future sint ibi armonie et voces hoim vtrū vniuoce vocibus q̄s hēmus hic et vtrū cōueniat eis ratio qua posuit. Aris. vocis q est dicere an sint vniuoce voces ille vocibus nostris. Generaliter ergo scito quia delectationes sensibiles hoc est p sensus quecunq; erunt ibi non erunt sensibiles per modum quo hic q est dicere quoniā non stabunt anime nostre in rebus sensibilibus neq; herebunt eis p delectationes istas Sed magis erunt ei vie ad bonitatem pulchritudinē atq; suauitatem creatorē omnes bonitates pulchritudines atq; suauitates creaturarū. Tunc

enim iuxta sermones sapientium et sanctorum creator omnes glorificatis hominibus intuentibus et sentientibus eas manifeste apparebunt vestigia vie intus et signa creatoris ducentes ad ipsum et ostendentes ipsum et hic est error quo gens sarracenorum inuoluta est miserabiliter et seducta quoniam sic se credunt esse delectandos in rebus sensibilibus et per sensu delectabilibus sicut delectari se sentiunt hic. Cum indubitanter res sensibiles et per sensum delectabiles non detineant tunc animas glorificatas hominum quin potius ducant eas et transferant in creatorem et propter hoc quod maxime delectabit homines glorificatos in creaturis erit ipse creator et forsitan quod proprie ac per se quemadmodum in vestigiis et aliis signis cum sint delectabilia per ea solummodo quorum vestigia vel signa sunt illa proprie et per se delectat quorum signa vel vestigia sunt et forsitan non est delectatio veri nominis aut vere rationis qua gens sarracenorum somniat nec qua inebriant et captiuantur anime stultorum hoc autem erit tibi manifestum cum rationes seu diffinitiones delectationis consideraueris. Delectatio enim est apprehensio vt aut quidam et philosophis virtutum apprehendentium Rectius autem diffinitur delectatio coniunctio conuenientis cum conueniente. Jam autem alibi dixisti per me quia coniunctiones animarum nostrarum cum sensibilibus delectabilibus in ista miseria neque naturales sunt neque conuenientes cum sint abusiue et adulterine hoc autem est quoniam sicut amor propter se ab animabus nostris non debetur nisi creatori. Sic delectatio debet esse eisdem per se aut propter se nisi in illo aut per illum. Et cum ymaginatus fueris animam et omnibus modis suis bene dispositam atque perfectam inuenies hoc euidenter quod omnia delectabilia vite sunt ei ad creatorem et nullius finis et propter hoc in nullo eorum stat hoc enim reputat abusionem sine habere viam vel viam habere finem. Similiter et adulterinum cum amorem suum et amplexus suos spirituales per se atque finaliter sciat se non debere nisi creatori quem etiam omnis anima erudita non dubitat esse sponsum suum secundum id totum quod est in ea est nobile atque sublime. Hoc autem est eorum que precellit brutalibus animabus et hoc est tres vires superiores nobiles ipsius anime rationalis et de hoc plura per me in aliis tractatibus didicisti et quia philosophi multi in hoc leuiter errauerunt ponentes naturales et veras esse delectationes istas abusiones et adulteria.

Nunc autem reuertar ad id a quo tam longe disgressus sum et dicam quia gloria animarum humanarum quantum ad exteriores siue inferiores similiter res suas siue sit per modum illum perfectionis quo omnia visibilia delectabiliter videant per modum quo dixi videlicet vt vestigia creatoris vt vias ad ipsum vt signa et nutus ipsius et vt refulgentias quandam bonitatis pulchritudinis et suauitatis ipsius siue sit per modum alium congruentem beatitudini illi future qui nec impedimentum habeat nec retardationem nec difficultates vllam nec periculum a lesionibus virium illarum aut organorum suorum hoc enim congruit felicitati illi videlicet vt ad ipsam non attingat lesio vel corruptio vllo modorum non video errorem vtrumlibet dicatur nec adhuc manifesta est certitudo in altero istorum vel sermonibus autenticis vt predixi nec probationibus. Uerumtamen primum istorum duorum magis philosophicum est et magis congruens perfectioni illi future. Secundum autem minus eruditis credibilius sed vtrum duorum verum sit propter nouitatem diffinire supersedeo Tu igitur ex hiis que audiuisti ymaginare et considerare veritatem future glorie tam in corporibus quam in animabus et reminiscere quia quattuor tibi posita sunt in precedentibus velut partes quattuor glorie future corporum. Expeditio scilicet siue agilitas impassibilitas subtilitas cui non obsistit soliditas aut durities corporum aliorum deinde claritas que vtrum sit vniuoca claritatibus mundi istius magis est disputabile quam perspicuum. Non est autem propositum meum hic stabilire que expresse non continentur in sermonibus autenticis aut que expresse in eis declarari euidenter non possint Exposite etiam sunt tibi quattuor cause propter quas spiritualia dicitur corpora glorificata et hoc est quoniam per illas multa similitudine spirituali nature approximant. Exposui etiam tibi prout mihi possibile fuit qualiter et quibus oculis visibilia futura sint et quo apparere tibi debet qualiter eis tangibilia seu palpabilia et quibus seu qualibus tactibus De

modulationibus autez ⁊ armonijs q̃les ibi future sint. Manifestū est indubitanter quia sp̄ūales ibi erunt quales autē ipse sint ⁊ quales future reseruo tractatui de substātijs sp̄ūalibus qui sequetur istū De corp̄alibus autem modulationib⁹ ⁊ gesticulatōibus ⁊ de choris siue choreis quas ibi futuras multi credūt determinā dum est ex alijs et per alia quoniā ꝓcul dubio ante ea perscrutandū est an possibile sit ibi fore motum corpalem. Si enī non est possibile ibi esse motū impossibile est ibi esse cautiōes aut gesticulatiōes. Cum gestulatiōes euidenter motus sint modulatiōes autem corpales non videantur nisi per motum posse fieri vllo modorum. Hanc igr̄ questionez videlicet an motum possibile sit ibi esse ꝓsequar in sequententibus primū aliquibus dictis de natura seu dispositione corpoꝝ eorum q damnandi sunt et de corporib⁹ paruulorum qui absq; remedio originalis corruptionis et immūdicie decesserīt. Dico igit q corpora damnatoꝝ immortalia erunt vt iam audiuisti alioquin non eēnt susceptibilia cruciatus perpetim. Amp̄. nutrimento non indigebūt cum in consumptibilia futura sint Si enī locum haberet apud ea consumptio nutrimento restaurabilis essent necessario mortalia ⁊ hoc ē quoniam cōtinuo defectu seu consumptione tandem necessario morerent. Ql si dixerit quis quia ista duo sunt partes corporum glorificatoꝝ. tu vides ex hijs que dicta sunt. quonia ista consumptibilitas non excludit miseria. ymo est in extremis miseria et verisimile est eiā quod non excludat miseriaz fame ⁊ sitis qm iustissimū est vt quemadmodū peccauerūt virtute gustabili per eandē torqueant et quemadmodū peccauerūt in gluuie ciboꝝ ⁊ ingurgitatione potuū fame ⁊ siti contrarijs crucientur. Uerūtamen possibile est omnipotenti creatori igne illo de quo supra mentionem feci ꝗ dicit eos in faucibus et linguis sufficienter punire De agilitate vero vel mobilitate huiusmōi corporū non aliud apparet ad p̄sens nisi ꝙ non est ibi necessaria q̄ntum ad diuinam iusticiā quoniam mag⁹ decet corpora hmōi hominū detineri grauata ⁊ illigata supplicijs q̄ȝ illa agilitate q̄ȝ audiuisti superius ad loca varia euagari presertim cū de carcere infernali eis exire nec liceat neq; etiam con

ueniat. De coloribus vō eorum verisimile est vt tales q congruāt deformitati animarum eoꝝ videlicet therri ⁊ aspectu horribiles vt quemadmodū imitati sunt peruersitate malignos spiritus et horribiles Sic et eos penali deformitate et aspectu horrifico imitentur.

De corporibus vō paruuloꝝ quos prenominaui tibi multas hȝ questiones quas nusq; credo determinatas vel etiaz ꝓpositas. Et p̄ma est vtꝝ in eis dispositionib⁹ resurrectura sint in quib⁹ ex hac vita decesserūt. Uidelicet illa infirmitate seu debilitate in qua erant quando decesserūt ⁊ in illa desipiētia qua nec loqui poterant nec intelligere quicq̄ȝ sui si forte corpora eoꝝ cum sint immortalia futura erūt ⁊ impassibilia ⁊ hoc idem debet esse tibi clarum ex hijs que precesserunt quia nulla pena actuali punibilia erūt sicut nulla culpa actuali tenebantur dum hic viuerēt hoc autem ita eē cogit veritas iusticie creatoris que non ꝑmittit aliquem actualiter puniri q actualiter non peccauit. Si enī in desipientia ⁊ paruitate in qua erant incunabulis vbi ⁊ decesserunt ꝑmanerent multa incōuenientia sequenter. Primū quidem quoniā vita eorum ociosa videt̄ et omnino inutilis. deinde nisi immortalitate firmet̄ vllomodo durabilis Tercio vtus tam spiritualis q̄ȝ corpalis esset omni pfectione naturali priuata in eis ꝓpter hoc ⁊ alia verisimilius est in ea pfectione naturali sm̄ cursū miserie istius ⁊ in virili etate hoc est impfectione virilis etatis q̄ȝ adepturi erant si tādiu viuerent ex hoc eis p̄stabitur diuine largitatis beneficentia vt sic impleat̄ decor ⁊ pfectio humani generis q̄ntus diuina iusticia patitur. Nec est mirabile si pfectioȝ qua largitur⁹ erst eis creator p successus etatum et tempoꝝ si cousq; viuerent ipso resurrectionis momēto eisdem largiat̄ et ita requirit ip̄a miseria paruuloꝝ vt defectus adiumentoꝝ nature diuina bonitas suppleat ⁊ ꝙ naturalib⁹ nutrimēt⁹ ⁊ adiument⁹ acceptura erat natura hoc vtus creatoris illis deficiētib⁹ largiat̄. Similit ⁊ de ꝓfectibus atȝ pfectionibus animarum vt eis in resurrectiōe tribuant̄ quas si vsq; ad virilem etatē viuerent obtinerēt Uerbi gratia naturalē prudentiā et similes pfectiones quas virilis etas habere naturaliter consueuit. Si quis autē quo

fat de artificiis et magisteriis dignitatib⁹ et potestatibus que omnia forsitan obti-nuisset in vita ista si in ea tanto tpe per-mansisset. Rñdeo duobus modis. Pri-mum quia non est certū quia aliquis eaꝝ aliquod et huiusmodi artificiis seu artibus magisteriis aut dignitatib⁹ obtineret etiā si tamdiu in vita ista pmansisset et hoc vti-qꝫ tunc certum erit quoniā manifestū erit tunc diuinam prudentiā aliter de hmōi muneribus ordinasse. Secūdo respondeo quia magisteria et dignitates et artificia distribuit bonitas creatoris ad cōmunes vtilitates hominū qꝫ ex inde apparet qa homines se inuicē indigent ppter huius-modi artificia et officia. Quis eñ est qui textore et artificio texture nō indigeat. Si-militer fabro et arte et fabricandi. Magi-stratibus autē potestatibus iudicibus ad uocatis et bellatoribus qñtum res huma-ne indigeant quis nō videat. Per hos ei iusticia et pax et fit et seruatur inter homi-nes per quas potissimū bene est homini-bus bene inqꝫ sm naturā Sicut et cōtra-ria videlicet bella lites et iniusticia res hu-manas pturbant atqꝫ cōfundunt ipamqꝫ vitam humanā destruunt ppagationem eius et educationē generis humani mul-tipliciter impediunt sicut nosti.

Q
Uonia ĩt mita in hoc capitulo ag-gregata sunt tibi quedam de be-neficientia largitatis creatoris q̄-dam de rectitudine iusticie ipius Quedā vero de perfectione et decore status vni-uersalis generis humani videlicet qa vl-timitas pulchritudinis ipius ē in qua eui-denter apparet beneficiētia largitat creatoris et rectitudo iusticie ipius et perfecti-ones nature humane put conueniēs est bonitati et iusticie creatoris. et dictum eti-am est tibi qꝫ genus humanū est in talis dispositionibus put decet magnificentiā et gloriam creatoris et hic ē status ei⁹ opti-mus atqꝫ pulcherrim⁹ vtpote sapientie et bonitati eius conuenientissim⁹ et per hoc clarum tibi resurrectio mortuorū tam ma-lorum q̄ bonorū tam paruulorꝫ q̄ ma-gnorum. Tuū erit de cetero ex his studio-se ac diligēter considerare an per hec om-nia sufficienter declarata sit tibi renoua-tio vniuersi corporei futura ĩ ea parte sua que genus humanū vocatur sive vniuer-sitas hominū et siquidem acquisita ē tibi certitudo huiusmōi renouationis per hoc et destrui errores contrarij gratie tibi et mihi agende sunt bonorū omnium lar-gitori. Alioquin saltem vie tibi multe a p-te sunt et initia tradita per me quibus tu p-scrutatus inuestigare et facilius inuenire super rebus a cōsuetudine nostra tam lō-ge distantibus poteris veritatē. Ego vero put distractiones occupationū permise-runt sm possibilitatem meā desiderio tuo curaui satis facere in hac parte et certum est mihi quia exercitatis in rebus diuina-libus atqꝫ philozophicis et veritatis salutife-re amatoribus sufficiūt que audisti. Con-sequenter igitur psequar alias que restat de questionibus que circa hec sunt. Qua-rum pma est de reliq parte vniuersi corpo-rei an et ipsa renouationē vel melioratio-nem receptura sit. Scito igr quia sermo-nes pphetarum hebreoꝝ hoc videnf in-nuere pphete vero xpianorum expres-se hoc testantur. Uidi inquit vnus ex p-phetis eorum celum nouū et terrā nouā Primū eñ celū et terra abijt. In ipa lege hebreorum doctrina xpianoꝝ multa de hoc et cla-ra testimonia de ista renouatiōe poterit inue-nire. Quod si quis dicat qa celū et terra incor-ruptibilia sunt et immutabilia. Respon-dendum ēei qa nihil habēt omnia hec ni-si qꝫ acceperunt ex solo beneplacito crea-toris nec stant neqꝫ permanent nisi eo conser-uante et retinente. quēadmodū ipse etiaꝫ plato testatus ē dicens ex persona creato-ris loquēns ad eos et dicentis natura qui-dem nos dissolubiles me atū sic nolente indissolubiles. Nulla igr necessitate nec pphetica est omnipotens volūtas crea-toris a renouatione et melioratione celo-rum et celestium corporū. Jam autem te-stificati sunt pphete quia et terris et flumi-nibus et vegetabilibus atqꝫ animalib⁹ et melius et deterius fuit ppter homines. Certum etiam factum est hoc experiētia multiplici quia et celi non dabant pluuiā neqꝫ rorem aliquando ppter malicia ho-minum et sicut dixit ppheta hebreoꝝ ter-ram fructiferā dedit in salsuginem a ma-licia inhabitantiū in ea. Audiuisti etiam famosissimas subuersiones ciuitatum quoqꝫ et totius regionis illius extermini-um et qualiter cum esset ante sicut paradi-sus dei facta est postmodum vastitas horribilis. Note et sunt tibi plage egypti antique quibus percussa est a creatore et in fluminibus conuersione Et sam-

guinem et in terra vastatione locustaruꝫ
ꝛ in aere tenebris palpabilib⁹. Sic ꝛ ecō
trario iuxta testimonia ꝓphetaꝝ terram
siue aquā credit creator in ortus aquarū
et seruitutē terris ꝛ vegetabilibus dedit
multotiens ꝛ reddidit. Si igr̄ ꝓpter pau
cos electos ꝛ dilectos suos et breuē habi
tationem eoꝝ super terrā beneplacitū fuit
bonitati creatoris sic meliorare et ornare
terrā ꝛ congrua sibi venustate vestire pro
pter modicā ꝛ pauci tpis seruitium quan
tofortius ꝓpter incōpabiliter plures ele-
ctos suos ꝛ dilectos et incōparabilr̄ meli
ores q̄ꝫ esse possent hic erit beneplacitum
eiusdē decorare celos ꝛ stellas ꝛ lumina-
ria que ab inicio mūdi seruierūt eis, ꝛ taꝫ
multiplicib⁹ seruicijs Amp̄. si benepla
citum fuit creatoris declarare habitatio-
nem electorū suoꝝ tā breuem tanq̄ꝫ mo
dici temporis in terra quāto fortius deco-
rabitur celum ꝓpter inhabitationē eorū
perhennē Amp̄. si verum est iuxta testi
monia ꝓphetarū q̄ꝫ etiam electorū habe
at creator tanq̄ꝫ sponsam suā spiritualem
Nemo aūt regum vel etiā inferiorum ho
minū est qui domum suā non ꝓparet ꝛ ex
ornet qūo creator sponsam hmōi in effa-
biliter ampli⁹ sibi dilectā introducturus
in palaciū illud preclarum atꝫ magnificū
et in thalamū illud secretissimū incogita-
bilis felicitatis introducturus non ꝑdeco
rabit et preornabit preter solitū decorem.

Amp̄. quis regū i coronatiōe vnius fi
lij sui non ꝑparet et ornet atꝫ decoret pa-
lacium suū nouo decore ꝛ ornatu. Quan
tofortius igr̄ creator innumerabiles filios
adoptiōis ꝛ gratie sue coronaturos pala
cium illud nobilissimū ac preclarum in q̄
eū eo regnaturi sunt et sessuri in gloria fu
tura nouo dcore ꝛ ornatu faciet solito spe
ciosissimus ꝓpter honorē et gloriam ipso
rum et suā. Qꝫ si dixerit qa longe secus ē
in natura q̄ꝫ in gratia qa incompabiliter
plus diligitur fili⁹ nature q̄ꝫ filius gratie
Verū indubitāter dicit qa indubitanter
super oēm compationem et etiā cogitatū
misionis glorie ē et habet apud patrem fi
lius nature q̄ꝫ filius gratie. Veruntamen
non est secus in hoc qn et coronatiōis na
ture ꝛ coronatiōis gratie debitaꝫ et seq̄la
sit decoratio hmōi et ornatus pallacij Si
vero dixerit quia tāta est speciositas atq̄ꝫ
ꝑdantas celestis illi⁹ palacij vt coronatio
regum huiusmōi maiorem merito nō re-
quirat. Dico quia maiorē requirit quanti
tacunq̄ꝫ illa sit et hoc ē ex congruentia ho-
noris et glorie coronantis. Decet eñ regē
et dominū seculorum ita facere vt dixi et
iudicium huiusmōi est naturale exemplū
q̄ꝫ posui tibi de regibus et inferiorib⁹ or
dinibus. Non eñ ociose aut frustra pin
git exempla natura exempla huiusmodi
in manifesto Sed obediētia causam quā
dixit auencebron. Sato ingens qa ma
nifestū est iudicium ocaltū. Amplius.
si ꝓpter hospites ꝛ aduenas fit appara-
tus huiusmodi domoꝝ vt honorifice ac
festiue recipiantur ꝛ hoc ab hominib⁹ ex
modica virtute hospitalitatis quid ab il-
lo patrefamilias creatore videlicet cuius
largitas ac liberalitas ē in vltimitate per
fectionis et hoc pro electis atq̄ꝫ dilectis.

Amplius. cuꝫ eos gratia adoptionis
honorauit quo honore in creaturā maior
cogitari non potest quo modo honores
minores ꝛ compatione istius nullus nō
eis impendet. Vides igr̄ quoniā recte sen
serint et docuerint sapientes xp̄ianorum
qui celos ꝛ stellas atq̄ꝫ luminaria re-
munerādos esse dixerūt ꝑ seruicio q̄d de
ctis impenderūt tam illuminādo q̄ꝫ tem-
perādo ꝛ aptādo habitationē eorum ter
renam remunerādos inq̄ꝫ ob gratiam id
est ob amorē et honorem ipsorum. Qꝫ si
dixerit quis qa nobiliores sunt celi stelle
et luminaria q̄ꝫ hoies et ꝓpter hoc indi-
gnum est vt eis fuierint ꝛ vt motus eorū
ꝛ alie opationes ꝓpter homines fuerint
qēadmodū dixit auicēna quia res igno
biles seu minus nobiles non debent esse
cause rerum nobiliorū. Dico igitur quia
manifestus est error eorum in hoc. Vide
mus eñ euidenter quia homines seruiūt
ceteris animalibus vt pastores ouiū oui-
bus et pastores equorum equis et ita de
alijs ꝛ q̄ꝫ magis est artifices omniū artifi-
ciorum artificijs non solaꝫ in fabricando
sed etiam decorando et exornando sed
etiam in conseruādo et custodiendo illa
ipi et reges et ꝑncipes ceteriq̄ꝫ rectores at
q̄ꝫ doctores qui videnꝭ dominari subdi-
tis suis serui eorum sunt seruientes eis in
officijs a quibus huiusmodi denomina-
tiones habent et ista nomina que audi-
uisti et cetera omnia huiusmodi nomina
sunt officiorum atq̄ꝫ seruitutum. Verum
enim nihil aliud est quam seruus iusticie
ꝛ ꝓpugnatiōis ꝑsubditis ꝛ ꝓpt̄ hoc et

ketur ab eo iustitia quéadmodū a seruo
debita opa. Unū z visualiter dicit reddere
iustitiam sine ira quéadmodū serui de-
bita s opatiões. apparet ecidubitater tibi
per hmoi exempla z similia quia nō est in
cōueniens vt res nobiliores seruiāt minu
nobilioribus. Ex quo manifestū est tibi q́a
verus ē smo q̄ quicūq; voluerit maior in
ter hoies fieri necesse hꝫ ēē omniū seruus

De mundo sublimari.

Equitur aūt post hoc vt ꝓsequar
tibi de mūdo sublimari que statuꝫ
habitur⁹ ē tūc. Dico igr̄ in p̄mis
quia necesse est ea elemēta pacem habe-
re inter se et vt non sit amplius pugna et
conflictus inter ea. Causa autē in hoc est
qm̄ pugna hmōi z conflictus non ē apud
elementa nisi ꝓpter generatiōnē genera
bilium et corruptibiliū que sunt sub spe-
ra lune. Quia igr̄ cessabit generatio ces-
sabit etiā z corruptio vt iam patefactū est
tibi z patefiet tibi per renoᷓatiōꝫ aliq̄rū
que precesserūt. Cum enī animalia z ve-
getabilia. Siſr metalla et alia quib⁹ vtū
tur homines in habitatiōe ista non sint
necessaria nisi ꝓpter ipsos translatis autē
hominib⁹ in loca ꝑhenniū habitationū
suarum cessent vtilitates rerū hmōi
necesse ē cessaturam tunc generationē et
corruptionē ipsarum. Qꝫ si dixerit quia
ignis non potest manere ignis z nō pun
gnare cū aqua quāꝗ; hoc sup satisfactū ti
bi debeat esse et ꝑcedentibus. Reminisci
tamē debes qualr̄ olym in egypto ignis
in aqua magis ardebat q̄ extra aquam
Reminisci etiā debes eius q̄ audiuisti p
me quia philozophi plus attribuerūt na
turis caulalitatis aīꝫ influentie q̄ veritas
habeat. Non enī naturas sic dimisit sibi-
ipsis creator benedictus vt earū virtutes z
influctias nō omnino i beneplacito suo
retinuerit atq; posuerit et hoc manifestū
est ex miraculis hebreorū antiquis que
iam diu est penitus cessauerūt apud eos
ꝓpter infidelitatē et maliciam eorū. Siſr
et ex miraculis xp̄ianorū que a tempe in-
cepte legis et religionis eoꝝ inceperunt z
adhuc nō cessant tibi potent elucere. Nec
intendas sermonib⁹ philozophoꝝ in pre
sētis nec etiā in alijs si vis eruditus esse et
absq; errore in rebus diuinalibus nisi q̄-
tenus eos cōcordare inueneris sermonib⁹
ꝓphetaꝝ z alijs sermonibus autenticis
Mirabilia enī creatoris que miracula no-
minātur aut oino non credidisse et hec ē
causa ꝓpter quā errauerunt in naturis z
earum virtutibus errore quē dixi tibi. Et q̄
etiam in alios errores plurimos inciderūt.

E pterea aūt quia qui ponūt ge
neratione elementorꝫ qttuor factā
per motū celorum cōseruariq; ea
p motum eundē videantur cogi concede-
re q̄ cessāte motu celorꝫ cesset ex necessita
te esse qttuor elemētorꝫ. Causa enī conser-
uatiua cessāte cessare necesse ē esse qd̄ per
eam pseruabatur. Amp. si qttuor ele-
menta nō erant nisi ꝓpter generabilia q̄
generabant ex hijs cessante igr̄ generatio
ne videnꝫ et ipsa cessatura. Amp. q̄
visus vel vtilitas virtutū elementariuꝫ in
statu futuro q̄ ē dicere quis vsus caloris
aut frigiditatis in statu illo. Amp. si ter
ra renouanda est z acceptura decorē orna
tum perpetuū quid fiet de alijs elemētis.

Amplius. qttuor elementa que sunt
partes domus creatoris que totus mun-
dus est. Si domus hec renouāda decorā
da et ornāda, est q̄o in vetustate sua ꝑs
ista remanebit. Et de terra quidēꝫ aliqui
ex sapientib⁹ christianoꝝ dixerunt q̄ gra
minibus semꝑ virentib⁹ z florib⁹ inmar
cessibilibus perpetuaq; vernātia z ame
nitate instar paradysi terrestris decorāda
est z ornanda. Nec habet dubitationem
apud intelligētes quin ornatus hmōi et
perpetua cōseruatio ipsius possibilis sit
creatori. De alijs aūt elementis nec perspi
cuū est ex sermonib⁹ autenticis nec meū
est nouū aliquid hic ponere sed veterem
veritatē quam creator ꝓphetis z ꝓpheta
rum sequacib⁹ innotuit q̄ntum mihi pos
sibile ē astruere. Uerisimile aūt est nubes
et nebulas pluuias niues z grandines ful
gura z tempestates ceteraſq; hmōi impꝛes
siones quibus aer deformari videꝫ cessa
turas esse et ipm̄ aera decorandū esse pu
ritate. De aq̄s vero nec lex nec doctrina alī
cuius legis que statuꝫ habiture fuit aliq̄d
statuit cuius declaratione me intendere op
teat. Qꝫ si quis ornatū aquarum dicat pi
sces z alia animalia que generanꝫ in aq̄s
z viuunt in eis. Dico q̄ a similiter idem pt
dicere q̄ ornatus terre ē animalia terre-
stria et vterq; ornatus reuera pulcherri-
mas atq; nobilissim⁹ et nec terra nec aq̄
potest habere ꝑstantiorē. Quia igr̄ non
pot hoc esse nisi alterutro duoꝝ modorū
videlicꝫ vt immortalia sint vtraq; aialia

terrestria scꝫ ⁊ aquatica aut vt cõtinuet imppetuum generatio ⁊ corruptio. Nulla autē apparet vtilitas immortalis vite animalium ea cum que ad esum ⁊ victum hominū tantū vtilia sunt ꝓ mortez vtriusqꝫ vsui deseruiūt ad euectiões vo ⁊ medicinas nulla erit vtilitas eorꝫ cum glorificādorum hominū corpora nulli onerivel tedio sint eis futura cū laborez ⁊ lassitudinē apō eos felicitas illa ꝓcul ab eis in accessibiliter faciat. Medicine vo nullus locꝰ ibi ibi eē poterit vbi nec morbi nec vulnera vbi tanta felicitas firmitas vt confortationē vel meliorationē non recipiat. Corpora quoqꝫ dānatorum miseria omnino immedicabili ⁊ irremediabili teneantur. De corporibus vo paruulorꝫ qui actualiter non peccauerīt dum hic viuerent qm̄ immortalite stabilienda sunt ⁊ diuine ꝓtectionis impassibilitate numienda. Sic dixi ⁊ quali dixi. Manifestū est ꝙ nullus vsus animaliū apud ea locum habebit. Quapropter cõsequens ē q̄ si ꝓpter vsus ⁊ vtilitates hominuꝫ solummodo vel creata vel creanda eēnt hmōi animalia. Consequēs ē ea nec debere nec posse esse cuꝫ vsus isti ⁊ vtilitates cessauerint ꝙ vero ꝓpter vsus ⁊ vtilitates hominū creata sunt ipsa natura testificatꝰ que homines omnibus vti docet ⁊ suggerit.

f I vo dixerit quis generationē et corruptionē animaliū cõtinuendam esse imppetuū ne habitationes iste terrarū scꝫ ⁊ aquarum ⁊ aeris vacue sint ⁊ ꝑpetua ociositate inutiles. Reminisci debes eorꝫ que precesserūt in isto tractatu quorꝫ vnum ē quia necesse est finiri generationē et corruptionem aliasqꝫ mutatiões omnes ⁊ motus qui in tpe habent fieri finiri ⁊ cessare cum tpe ⁊ diffinitione tpis non est tibi relicta dubitatio. Aliud vero est quia generatio animaliū cessatura est ex necessitate cū eius omnis vsus ⁊ vtilitas cessabit. Qꝫ si quis dixerit q̄ depurabitꝰ aqua. quēadmodū et aer depurabitꝰ inqꝫ ab immūdicijs suis que sunt aliene cõmixtiões nō im ꝓbabiliter dic neqꝫ incredibile est eā esse largitatem ⁊ magnificentiā creatoris vt electos suos atqꝫ dilectos non solū in seipis sed etiam in oībus suis hoc ē quibus in obsequiuꝫ creatoris bene vsi sunt honorificet atqꝫ remuneret quēadmodū supra dixi de ipsis corporibus ⁊ corporalibꝰ virtutibus animarꝫ hoc est quibus operantur per corpora ꝓpter hoc igr̄ non immerito sentiunt doctores xp̄ianorꝫ extendenda esse mercedē siue remunerationē largitatis creatoris non solum in seruitores ipius. Sed in ea etiam q̄bus bene vtendo eidē laudabiliter seruierunt ⁊ ꝓpter hoc in terras ⁊ aquas et aera quasi non frustra neqꝫ inuanū tot ⁊ tāta cõmoda siue seruicia electis ⁊ dilectꝭ dei aer aque et terre impēderint qm̄ ꝓut decet largitiōꝫ creatorꝭ magnificā inde remunerabuntꝰ. Si vo dixerit quis q̄ ꝑ hanc rationē ⁊ causam extendenda est remuneratio siue merces in alia animalia ⁊ etiā in vegetabilia Rn̄deo q̄ non sunt receptibilia remuneratiōis cum irresurgibiliter mortua sint ⁊ irreparabilr̄ corrupta. Si vo dixerit quia resuscitari debent vt sibi congruentē remunerationē recipiant. Dico q̄ nec hoc possibile ē quia nec aq̄ nec terre ea capere possent. Et iam alias patefactū est tibi nec possunt nec eē debēt per hennes ⁊ multe vie ad declaratiōem hmōi ostense sunt tibi. Attēde autem q̄ quēadmodū nō eēt nobis inuegetabilis status vniuersi corporei nec etiā status generabilium ⁊ corruptibiliū anteqꝫ eēt. Sic multo minus in vestigabilis ē nobis status eiusdē futurus post cursum expletū ꝑsentē ⁊ hoc est qꝫ incorꝑabiliter admirabilior ē. Inuestigabilē vero intelligo ad certum et liquidū. Maxime cum de ingenio suo in talibus nemo aliq̄s nisi temere affirmare possit nisi ea q̄ sermonibus autenticis expressa sunt aut ex hys euidēter sequuntꝰ aut saltē non ꝯtradicūt et in assertionibus eiuā taliū nisi vel necessarijs vel multū verisimilibꝰ ꝓbationibus non est aliquid affirmandū

p Ost hec āt reuertar ad inuestigādum de motu vtrū futurus sit in statu illo futuro. Dicam igr̄ in primis quia si motus ē ibi futurus necesse ē ibi futurū eē tp̄us. Tu aūt iam audiuisti remotionē tpis in p̄cedentibꝰ qꝫ ex necessitate sequitꝰ remotio motus ⁊ omniū mutationū que non habent fieri nisi in tpe.

Amp̄. si non p̄ribi eē motus erūt igitꝰ hoīes glorificati mobiles ⁊ hoc videtꝰ esse nō leuis miseria. Amp̄. sanū corpꝰ sana mebra ⁊ incompabiliter fortiora magꝭ qꝫ expedita qꝫ possint eē hic quis ꝓhibebit moueri. In hoc ergo rn̄dendū videtꝰ. Si q̄s dicere voluerit ꝙ motꝰ nō erit ibi

q: motū nō ꝓhibet infirmitas aut debili tas corporum. Sȝ ipa dispositio status il lius qui erit eternitati similim⁹ que non pmittit ibi eē prius ꝛ posterius nec ꝯtinui tatem successiuā vllo modoꝝ. Sicut in p̄ cedentibus didicisti. Adiuuat aūt respo sionem istā perfectio status illius ꝑ quaȝ prohibita est omnis indigētia ab illo. Et tam patefactum est tibi in naturalibus q: motus elemētoꝝ et omniū animaliū alio rumq: elemētatoꝝ ex indigentia ē seu ca rentia. Indigentiā autem ꝛ carentiā per fectio status illi⁹ omni modo remouit ab illo. Q. si dixerit quis quia hoc non hȝ lo cum immotibus celoꝝ ꝛ celestiū corporū qm̄ per illos non intendūt celi vel celestia corpa ꝯsulere aliq̄b⁹ indigētijs suis vel ca rentijs. Sȝ ipi motus pfectiōes sūt q̄s itē dūt nō effugit qn̄ ꝛ ipi motus hmōi ex ca rētia vel indigētia sīnt cū ipos intēdātvt p fectiōes ꝛ ipia pfia querāt. pfectio em̄ ois ex indigētia ꝛ impfectiōe querit. Si veru dixerit quia quida motus fiūt velut locum de ambulationes q interdū fiūt nō ex indigētia aliq̄ vel ex necessitate quēadmo dum venatoīe exercitationes nō ex indi gētia ibi fiūt a potētib⁹ ꝛ magnatib⁹ sed causa iocūdatis tm̄ ꝛ sic se hȝ in oibus lu dis ꝛ modulationib⁹ q̄ causa delectatio nis querit ꝛ fiūt. Dico in hoc q: sermo iste ē sermo hois nō exercitati i reb⁹ naturali bus ꝛ eciā nō intelligētis seipm̄. Indigen tia ei ꝛ carētia voluptatis idigētia ꝛ caren tia sūt veri nois ꝛ vere rōnis nec querunt nisi ab indigētib⁹ illis ꝛ carētib⁹ eis ꝛ hoc ex indigētia ꝛ carētia obtētē ei nō querit lȝ tantū mō dū nō habet. Quia igr cessan ab indigētia ꝛ carētia carū voluptatuȝ q̄ ꝑ hec acqrit cessant hec ꝛ durantib⁹ indi gētia ꝛ carētia carū durāt hmōi vel mot⁹ vel actiones. Manifestum ē indigētiā ꝛ carentiā hmōi voluptatū causā eē natu ralē hmōi motuū ꝛ actionū causā inq̄ȝ eo mō quo carentiā vel ꝑuationē ꝑncipium vnā naturaliū mobiliū ponit aristoteles in libro physicoꝝ. Quia igit vt p̄dictū ē ti bi ꝯuenientissimū ē illi statui hre simul oia delectabilia seu desiderabilia q̄ congruūt nobilitati et pfectiōi felicitatis illi⁹ aliogn nō tota simul eēt neq: plena cū; piculatim atq: frustratim eēt. Nō ei vere felix aut bea tus ē cui aliq̄ ps vel felicitatis aut beatitu dinis deest. Amp̄. Felicitas amitti sibi sine p totū siue ꝑ ptes. imo q vel amittere tur qualiter felicitas dici posset ꝛ de hoc iam multa audiuisti i capitulo de eternitate in tpe. Nec dubiū ē alicui itelligēti ammissi onē eciā pti felicitat: ptē eē miserie magne q ē amissio totius felicitatis. Amp̄. Si deambulatio locū hret ibi nō eēt nisi ꝓpē obtinēda loca alia ab hijs in qbus pmū locati eēnt hoies aut ꝓpter vidēdos ami cos seu aliq̄ delectabilia loca vel alia si q̄ rerētur deserentur pora. ꝛ tūc necesse eēt vt vel eēnt equalia nobilitate ꝛ iocūdita te vtraq: aut inequlia. Q. si eq̄lia frustra igr eēt motus ab hijs in illa cū nulla melio: a tio nulla fieret additio felicitatis q̄ obtine bat i priorib⁹ locis nisi forte qs dicat q: de ambulatio hmōi fieret ꝓpter tollendum fastidiū mōre longioris in eodē loco. Hic s ūt sermo valde erroneus ē cum nullū ti biū eē possit felicitatē illā nec fastidiū hre posse nec tediū. Si vo dixerit loca p̄ois ē equalia eē in iocūditate ꝛ nobilitate p̄ori bus. Manifestū ē q: acq̄sitiōe posteri orū aūt augebit aut minuet felicitas illa. Utrūlibet aūt fiat nec erit vera nec pfecta felicitas illa vera quidē nō erit q̄ mutatio nes augmēti ꝛ diminutiōes ꝛ etiā ammis sionis saltē in pte patit pfecta nō erit que augeri potest. imo auget fm hoc. Q. si di xerit quia deambulatiōes erūt ibi ꝓpt vi dēdos amicos aut aliq̄ delectabilia q̄ pri us nō videbant ea igit videre ꝓhibebat vel remotio vel interpositio aliqua quare remotio ibi et interpositiu ꝓhibēt vel ipe diūt delectationes que sunt ex huiusmōi visitationibus omnes aūt delectatiōes q̄ ibi sunt ptes sunt felicitatis illius. Sȝ iam dictum ē tibi q a non est vera aut pfecta fe licitas que vl minui pōt vel impediri siue in toto vel in ptibus et non ē perfecta que tota simul non ē. hic ergo sermo est statui eternitatis et statui eternitati sīli modo cō gruentio: ꝛ tā sublimia cogitare valentib⁹ vel simulio:. Sibi sūt soli ꝛ eis qbus reue lare dignat⁹ fuerit refusauit atȝ retinuit cre ato: sublim⁹ ac bñdict⁹ stat⁹ illius clarā ac liquidam certitudinem ꝛ hoc insinua uit vnus ex nobilissimis ꝓphetaꝝ hebre orum hijs vbis. Oculus non vidit deus absq: te que pperasti diligētib⁹ te. Et in lege ꝛ doctrina xpianoꝝ inuenit fmo filis

Ebes sūt satē q a sermo deambu
D latiōis iocunde ꝛ visionib⁹ ami
coꝝ aliorūq: delectabiliū fmo
est hominū breuis intellectus ꝛ pauce ex

ercitatiōis in reb⁹ diuinalibus ⁊ maxīe in
rebus mirabilibus q̄ sunt seculi altioris
et habitatiōi gloriose nisi ciuitas illa idē
cetus glorificatoꝝ hominū collocāda est
⁊ mā̄sura perpetuo. Cū q̄ ꝯsidera ueris er
rorem hebreoꝝ atq̄ sarracenoꝝ q̄bus spe
rant paradysum deliciaꝝ sensibiliū inue-
nies sermonē istum multū appropinq̄ntē
errori eoꝝ. hoc autē est q̄m delectatio de
ambulatiōis et visionis delectabiliū sensi
biliū ꝑut isti sentiūt ad carnalē ⁊ sensi-
bilem ꝑtinet paradysum. Silr̄ ⁊ sermo, d̄
misecia quā somniāt eidē errori ꝓximus
ē. Si eñi impossibilitas mouēdi siue mo-
tus vel misecia ē et vel pars miserie ē et cre
atori parte ista miserrim⁹ hoc aūt est q̄m
tam longe ē creator a possibilitate hmōi
q̄z longe ē ab omni indigētia et carentia.
Quare manifestū est motū ⁊ mouendi
possibilitatē in vltimitate elōgatiōis ⁊ im
possibilitat̄ ꝓphecīā esse a creatore quē
admodū omnem carētiam ⁊ indigētiam
Q̄ si dixerit q̄ in hominib⁹ q̄ sunt natu-
raliter volūtate mobiles misecia ē mouē
di impossibilitas nō effugiet q̄n cogat̄ cō
cedere q̄ copiositas ⁊ plenitudo omniū
desiderabiliū immunitasq̄ꝫ o mniū trista-
biliū fedibiliū fastidibiliū que sunt due
partes totaliter ꝯstituētes veraꝫ ac plenā
felicitatē miseria sit aut miserie pars Qua
propter ipa felicitas erit misecia vel mise-
rie pars. Uera eī ac plena felicitas motū
pati non videt̄ in statu suo vllo modorū
sicut neq̄ carētiam aut indigentiā. Si q̄s
autē dicat q̄ sanctissimi ac beatissimi an-
geli visi sunt venisse ad homies ⁊ ambu-
lasse cū hominibus ⁊ ducatū eis p̄buisse
quādoq̄. Sicut euidēter legere potes in
eoꝝ legib⁹ et doctrinis nō ammisso neq̄
imminuto statu felicitatis sue. Attēde q̄a
ad modicū edoctū in talib⁹ hoīes q̄m nō
ē molestū angelis sanctis neq̄ tediosum
vllo modorū ꝑ beneplacito creatoris se-
cedere ab habitatiōe glorie sue ⁊ descēde
re ad homines vt eis ꝯsulāt vt instruāt. ꝓ
muniāt interdum aūt ⁊ defendāt a malis
angelis quos dyabolos vocāt vel etiā ab
hoībus malis. Interdū etiā ad malos vt
eoꝝ ciuitates subuertāt ⁊ eos etiāꝫ perdāt
⁊ de hoc p̄dicte leges ⁊ doctrine multa cō
tinent testimonia. Doctores aūt et erudi-
tores in talib⁹ gentis xp̄ianoꝝ soli sensisse
vidētur angelos sanctos atq̄ beatos cū
ad hec officia vel misteria descendūt hos

ē descēdere vel videnť vel dicitur in autē
ticis ⁊ sanctis sermonibus beatitudinis ⁊
glorie sue nullū pati penitus detrimentū
nec a visione pulchritudinis creatoꝝ aut
a fruitione suauitatis illius nullaten⁹ elō
gari cū quocūq̄ vadāt quocūq̄ mittātur
p̄sentissimū inueniāt vel potius habeant
creatorē. Ego ṽo dico tibi in hoc q̄a s̄mo-
nes isti ex actissima ac diligētissima p̄scru
tatione determinādi sūt. Similis questio
eē videt̄ ⁊ de glorificatis hoīb⁹ quoꝝ ad-
uentus et appacitiones crebri habent̄ in
gente xp̄ianoꝝ ⁊ iam de hoc in p̄cedētib⁹
aliq̄ audiuisti et alibi plura q̄ deberet suf
ficere tibi. De angelis ṽo sanctis atq̄ ma
lis an possibilis ⁊ an ꝯueniēs sit eis mot⁹
⁊ quis intellectus esse debeat in sermoni-
bus autēticꝫ ⁊ sanctis cū dicit̄ ibi vel mo
ueri vel deambulare vl̄ volare tentabo ti
bi satisfacere in tractatu singulari d̄ eis q̄
sequet̄ istū si deus voluerit. De eodē

Pterum aūt scito quia nō ē impossi-
bile vllo modorū omnipotētie crea
toris neq̄ incōgruū felicitati ⁊ glo
rie future vt felicitas illa oēs ptes suas sl̄
habeat et vt viso glorificato quēadmodū
dixi supra oīa visibilia videātur a glorifica
tis hoībus si hoc ad illā felicitatē ꝑtineat
videāt̄ iq̄ꝫ si obstāte vl̄ puitate vl̄ magnitu
dine nō ꝓhibētib⁹ vl̄ ipedientib⁹ hoc distā
cijs aut interpositiōib⁹. Si q̄s ṽo dixerit
q̄a delectatio quātacūq̄ possit eē nūc p̄sen
sus quasi in vltimitate puitatis erit ad de
lectationē q̄ erit ex aspectu ⁊ visione crea
toris ⁊ ꝓpter hoc si detrahat̄ oino vel q̄-
cūq̄ pars eius per inde est ac si nihil ei de
traheretur quēadmodū si punct⁹ linee vl̄
corpi detrahat̄. Et istud exemplū adiuuat
sermonē p̄miū de descensu sanctoꝝ ac bea
tissimoꝝ angeloꝝ ad hoīes. Interpolatio
ei breuis felicitatis illi⁹ ad totā quasi pun
ctus ē. Alius aūt sermo sicut sepe dixi ubi
quo dicit̄ status felicitatis illius eternita
ti sublimius ⁊ felicitas illa ꝓpter hoc oēs
ptes suas hr̄e simul sapiētie ꝯueniētior et
statui illi cōgruentior. Ratio autē ad hoc
validior e q̄a si q̄s ita posuerit necesse ha-
bet ponere p̄us ⁊ posterius i statu illo ⁊ ꝓ
pter hoc tp̄s q̄d iā videt̄ ex p̄cedētibus de
mōstratiua destructiōe remotū. Secūd⁹
ṽo sermo quo ponūt̄ angeli sancti atq̄ be
ati ꝓpter misteria ⁊ vtilitates hoīm descē
dere ad hoīes ⁊ iterpolare ad modicū be
atitudinē illā videri pt̄ s̄mo ipossibilis. Et

pus ēm hmōi interpolatiōis erit tanq̄ɜ diuino beatitudinis diuidēs beatitudinem ipam in duas ptes q̄rū altera terminatur inicio tpis altera vo fine eiusdē nec videt dubiū eē posse apud aliquē intelligētium omnē interpolationē diuisionē eē duoꝝ quoꝝ alterū alteri absq̄ɜ medio iungeret nisi interpolatio interueniens probiberet. Erit igr̄ diuisibilis in ptes ꝛ fm prius et posterius illa felicitas nec solū in ptes duas. sɜ eciā infinitas. Cū possibile sit qualibɜ pte tpis descēdere ꝛ mitti angelos sanctos multos ad homines ꝓpter multa ꝛ varia mysteria in multis ꝛ diuersis tpis partibus exequātur ꝛ adimplēt erūt ex necessitate tot interpollatiōes ꝛ tante quot ꝛ q̄nte tpis ptes hmōi. Sequit etiā ex hoc non solū diuisibilē eē felicitatē hmōi sɜ etiaɜ innumerabiliter eē diuisam. Cum ab inicio creationis generis hūani angeloꝝ ministeria innūera ꝛ innūerabilib⁹ vicib⁹ fuerint ꝛ adhuc sint et singuloꝝ mynisterioꝝ expletiones singulas interpolationes atɜ diuisiones in illa felicitate fecerint. Erit igit mirabiliter quasi dilacerata ꝛ in innumerabiles dirupta q̄ntuɜ ad angelos hmōi felicitas illa ꝛ scdm doctrinā xpianoꝝ etiam q̄ntū ad omēs sanctos angelos et beatos cū fm illā oēs sint admynistratorij spiritus missi in mynisteriū ꝓpter dei electos homies ꝛ dilectos hoc igr̄ causa exercitationis hoc posui in sequēti tractatu studiosius ꝑscrutādū. Et qm̄ q̄si ↄtraria sūt felicitas illa et infernalis miseria nō immerito neq̄ɜ improbabiliter in multis sili̇r se habere ꝛ in multis ab inuicē discrepare dicūtur Si ei illa ē vera ꝛ extrema miseria oēs ei⁹ ptes simul eē videtur. Sicut audiuisti ō ꝑtib⁹ felicitatis opposite aliogn nō eēt in fine sive vltimitate sue vt ita dicatur ꝑfectionis ꝛ eadē icōueniētia videtur sequi q̄ supra audiuisti de diuisiōe ꝛ laceratiōe felicitatis ꝛ de cōtinuatiōe tēpis hoc ē de duratiōe ei⁹ ꝑpetuā. Amp̄.nō eēt leue remediū penaꝝ ꝛ tormentoꝝ trāsitus eoꝝ vel eaꝝ ꝛ multoplus cessatio tormētoꝝ q̄ȝ mitigatio eoꝝ. Quēadmodū igr̄ in illa felicitate nulla ē remissio vel diminutio gaudioꝝ. Sic et in inferno nulla ē mitigatio vl alleuiatio tormētoꝝ. Ql si dixerit qa q: lōge supabūdātior ē misericordia creatoris in p̄mijs ꝛ retributiōib⁹ q̄ȝ sit iusticia ei⁹ i supplicijs ꝛ tormētis. Uez idubitāter dic ꝑpetuitas aūt ꝛ integritas ↄmunes eē videnť ex necessitate extreme illi felicitati ꝛ extreme miserie ꝛ hoc ē ꝓpter statū illū futurū que quātū videre datur hic eternitati ops

I gs vo querat utrū esse similiū q̄liter aie hūane vel homines tantis ꝛ tot gaudijs simul gaudere possint vl tot ꝛ tāta tormēta simul sentire. Debes reminisci eoꝝ q̄ alibi de hoc ꝑ me audiuisti. Ubi ondi tibi multis exemplis q etiā in ista miseria ꝛ angustia p̄sentis vite multe anime multis simul appꝛehēsionib⁹ vacāt ꝛ intēdūt ꝛ passiones simul multiplices patiūtur. Quid igr̄ de eis in illa felicitate sentiēdū ꝛ nisi instar substantiarū angelicarū sublimiū dilatāde roborāde atɜ libertate et expeditiōe vix vob cogitabiliū donāde sūt. Addo etiam ubi magnitudo gaudioꝝ ꝛ claritas appꝛehēsionū ꝛ cognitionū cogit eas simul sentiri ꝛ illas simul eē. Iuxta modū istū visile ē se hre ō doloꝛib⁹ ꝛ supplicijs infernalibus ꝛ videtur sermones sacri et autētici hoc innuere. Dicitur eī in quodā ex sanctis ꝛ autētīcis libris q: flumina tūc ↄcurrēt duriter et intelligitur euidēter hoc ō fluminibus tribulationū illaꝝ ac si diceretur q: simul nō ꝑ ptes neq̄ɜ ꝑ successiones torquebūt dāpnatos. In alio vo libro ex eisdē ō: donec deus pluat bellū suū sup eū. Insinuans q: quēadmodū stille pluuie innūerabiles simul cadūt super aliquē. Sic ꝛ dolores illi inūerabiles simul affligēt dānatos. Scio tñ q aliquī aliter ꝛ incōtrariū ꝟmones istos interpretabūtur intorquētes eos ꝛ trahētes ad intellectū suū iuxta ↄsuetudinē suā. Attendere etiā debes ꝓpter qd dixerim qa felicitas hec ꝛ infernalis miseria q̄si ↄtraria sunt ꝛ nō dixi q eēnt vere ↄtrarie q: reuera felicitas illa impossibile ē vt habeat ↄtrarium quēadmodū impossibile ē vt causa ei⁹ efficiēs ꝛ immediata impossibile est vt sit alicui ↄtraria vel aliqd ei ↄtrariū. Neq̄ɜ eīn pulchritudo. neq̄ɜ claritas. neq̄ɜ bonitas creatoris ↄtrariū vllo mōꝝ hre pt ex hoc declaratū ē tibi sufficiēter i pma pte tractatus isti⁹ Si remiscerit aūt eius qd dixit aristo.i li.topicoꝝ q: sciētia ex eo q ē ↄsiderare cū dramet ē costeasimet non hɜ ↄtrariū adiuuabit te ad hoc cognoscēdū ꝓpt hoc eīn sciētia demōstratiua quecūq̄ɜ sit ꝛ vbicūq̄ɜ ipa sit ñ hɜ ↄtrariū qm̄ res demōstrabiles nō hnt ↄtraria ꝓpter necessitatē sui eē ↄtraria mq̄ɜ que sint a nō entib⁹ aa te sciētia neq̄ɜ aliud eē potest. Albi insup

audiuisti qꝫ oīa veri noīs ꝛ rationis ꝯtra
ria sunt sibinuicē e regione alterū cōtra al
terū in eodē gradu altitudinis ꝛ dignitatꝭ
naturalꝭ. Tu aūt nō es oblitꝰ viās qbꝰ de
claratū ē tibi creatori nihil posse eē e regio
ne iuxta ꝑdictū modū. imo vniuersitas sibi
est ei absolute ipe vo supē ei ī ꝑlitate sup
eminētie ꝛ altitudinis ꝛ ꝑpter hoc in ꝓmo
nibꝰ autēticis rectissime noīaꝭ altissimus

r Euertar aūt vt audias id qđ mul
tis faceret admirationē grandē si
qs eēt q hoc afferret ꝛc. Si e(n)i vt for
sitan alicui videri possit nihil potētialitatꝭ
hoc ē carētie indigētie īꝑfectiōis in viribꝰ
animarū hūanarū relinqt ꝑfectio future
felicitatis tūc vis vocalis ex q̄ sunt modu
lationes emittet simul oēs voces atqꝫ so
nos quos naturaliter emittere pt ꝛ etiam
qualescūqꝫ ꝑfectio glorie illiꝰ supaddiderit
Erit igr̄ os vniuscuiusqꝫ hoīs glorifica i si
cut cythara cordarū innūerabiliū et sicut
organū innūerabiliū fistularū ꝛ erit sono
ritas ex ore vniuscuiusqꝫ glorificati homi
nis cōcentus vocū siue sonorū innūerabi
liū mira ꝛ incogitabili nobis hic suauita
te sibinuicē ꝯsonātiū ꝛ auribꝰ ꝑfectiōis illi
us simul audibiliū. Ratio vo q̄ aliquem
fortassis adhuc moueat ē glorificatio de q̄
audiuisti animarū nr̄aꝝ quā necesse ē fo
re vt videꝭ ꝓm oēs vires earū. Quia igiꝭ
virtus vocalis vna illarū ē q̄ alia existima
ri pt eiꝰ glorificatio q̄ꝫ hec vicꝫ vt eiꝰ possi
bilitas sic impleaꝭ ꝛ eius potētialitas sic ꝑ
ficiaꝭ oēs igr̄ ꝑtes sue ꝑfectiōis ex necessi
tate simul erūt hee aūt nō sunt nisi voces
siue soni vocales aut inusitati aut articula
ti ꝛ intelligibiles. Amp̄. nisi simul eēnt
oēs ille ꝑfectiōes ꝑtes sꝫ ꝑticulatim ꝛ trun
catim ibi succederenꭍ ex necessitate eēt ibi
dē ꝛ tp̄us vt audiuisti. Qꝫ si qs dixerit de
ꝟtute interpretatiua q̄ ē virtus loquendi
similē dꝫ hre ꝑfectionē hoc aūt est vt vnus
qsqꝫ hoīm beatorū oīa simul loquaꭍ sup
q erit possibilitas ꝟtutꝭ eiꝰ īterp̄tatiue nō
videreꭍ mirabile hoc si locutiones vel ser
mones locū haberēt ibi. Multis aūt ex sa
piētibꝰ de gēte xp̄ianoꝝ videꭍ nō fore ibi
necessario ꝓmones ꝛ hoc ē ꝑpter claritatē
statꝰ illius vt nihil aliquē glorificatoꝝ ho
minū ibi lateat qꝫ videre vel scire ip̄m de
ceat ꝛ qꝫ nosse ad gloriā illā ptineat. Sup
uacuū igr̄ eēt ibi interp̄tari alterū alteri cō
ceptos suos seu cogitatiōes suas cū ibi ne
minē lateāt ꝛ a nemine abscōdite sint cui

expediat illas nosse ꝛ manifestū sit qa in
notescere vel interp̄tari qꝫ nosse non expe
dit nō solū ociosum sed etiam stultum eꝭ

f Si qs vo quesierit q̄lꝭ vna fistula
siue arteria tāte multitudini vocū
tāqꝫ varijs modulatiōibꝰ ꝛ e sufficere
possit ꝓculdubio q sic ponit necesse habꝫ
hoc attribuere glorie illi vltra eī omnē ad
mirationē nr̄am et cogitatū erūt virtutes
ꝛ potētie glorificatoꝝ corꝑm sup̄ id qđ sūt
hic. Sic dico ꝛ de ꝑtibꝰ ꝛ organis quoꝝ
vsus erit ibi ꝛ nō ē mirabile si status ille q
totus ē mirabilis ꝛ miraculosus totꝰ plu
rima hꝫ vel etiā oīa q̄ etiā ꝟtute sidei sola
ꝛ ad modicū quo quō capiūꭍ. Sicut igiꭍ
hic facꭍ vnus hō ī statu scꝫ miserie istius in
eis q̄ sūt roboris ꝛ ꝟtutis ꝛ agilitatꝭ id qđ
x. vel. xx. alij facere nō p̄ualēt.. Sic nō ē ī
ꝑbabile vel īcredibile vnā fistulā vl arte
riā in gloria ꝑfectōis illius multa posse fa
cere que multa milia fistularū vel arteria
rū facere nō possent. Remīsci etiā debes
questionis in p̄cedētibꝰ ꝑposite que ē de
differētia vocū hūanarū hic ꝛ ibi scilicꝫ an
sint vniuoce id ē eiusdē noīs ꝛ ratiōis. Si
igr̄ ita se hꝫ veritas in hoc satisfactū sit de
siderio tuo ꝛ ꝑposito meo qꝫ nō inermem
neqꝫ indefensam cōtradictores veritatis
eā inueniāt de cetero. Si vo aliter se hꝫ re
uelabit hoc creator bn̄dictus si voluerit et
declarabit eam per quem voluerit.

b Abꝫ aūt questionē de choris siue
choreis ꝛ gestilatiōibꝰ an in statu
illo glorie futuri sint ꝛ hāc questio
nē ꝑ ꝑte aggrauāt ꝛ difficiliorē faciūt ꝓmo
nes sapientiū q p̄cesserūt ī gēte xp̄ianoꝝ q
hoc euidēter scp̄sisse inueniūꭍ ip̄a q̄ꝫ natu
ra ꝛ naturaliū expiētia hec insinuare imo
aūt testari videꭍ. In hoc eī statu ista mo
dica gaudia q̄ ī eo sūt hoīes nō sustinent
absqꝫ motu corꝑm suoꝝ ꝛ pene singuloꝝ
mēbroꝝ. Manifestū eī ē tibi q̄liter ex gau
dns qꝫ in aīa tua ē moueꭍ os tuū motu q
risus vocatꝰ ē ꝛ tota etiā tua facies imuta
tur. Uides insup viros ꝛ mulieres p̄ gau
dns hmōi dissiliētes trepētes saltātes ꝛ so
nis cātilenarū aut musicorū īstrumētoꝝ q̄
possūt effigiatiōe motuū ꝯcordare conan
tes. Multos q̄ꝫ vidisti ex virꝭ ꝛ mulieribꝰ
q vel cātātes vel cātus audiētes ab hmōi
effigiatiōe gestilatiōis corꝑa sua nequeūt
ꝯtinere. Quia igr̄ gestilatiōes iste exube
rāte sūt siue redūdāte p̄sentiū gaudioꝝ
q̄ tā modica sūt, imo nulla cōꝑatiōe gau-

diorū felicitatis future q̄liter possibile est i
cōpabiliter maiores exuberātias seu redū
dātias ꝯuenientiū saltationū seu exaltati
onū ꝯuenientissimeq; respondentiū nō eē
ex illis. Rñdendū igr videt hic vera ac spū
alia gaudia nō iundare i corpa hūana ge
sticulatiões aut effigiatiões hmōi ꝛ hoc ē
qm̄ vt au qd ī ex sapiētib⁹. Verū gaudiū
res seuera ē hoc ē nō frangēs nō emoliēs.
nō dissoluēs gaudentē gn potiꝰ ꝯfortans
ꝛ erigēs ipm. Corpalia vo ꝛ nō vera gau-
dia merito hmōi exuberātias influunt in
corpa sic gaudentiū. Et manifestū ē vnicui
q; intelligēti qa mag' videt hmōi gesticu
latiões atq; saltatiões exagitatiões isanie
q̄ veroꝝ gaudiorū exuberātie. Jā aūt de
claratū ē tibi p me qa hmōi gaudia falsa
sunt ꝛ gesticulatiões q̄ ex illis foris dersire
punt velut motus petulēte sūt ꝛ iperꝰ atq;
papitationes iumētoꝝ ꝛ aliorū hmōi aīa
liū. nō leuiter aūt moueri pt aliqs. Si qs
dixerit q ibi tacebūt ore laudes creatorꝭ
eū decentissimū ac debitū modis oībꝰ p
se videatur ꝛ corde ꝛ ore ibi potissimū lau
dari creatorē ab hijs in quos incogitabili
ter ꝓfusa erit beneficētia largitatis ipius.
Amō. ipa virtus gratitudinis nec ꝯple
ta fore in opationibꝰ suis videri pt si non
erūpit i voces collaudationū bñdictionū
ꝛ glorificationū creatorꝭ. Dicet aūt fortaf-
sis aliqs qa vocalis illa collaudatio sup-
uacua eēt ibi ꝓpter id qd i p̄cedētibꝰ audi
uisti videlicet q̄m virtus vocalis interptiua
ad alterū tm̄ sunt ꝛ opatiões eiꝰ ꝓpter in-
digentia ꝛ impfectionē aliena. Hec aūt est
mutua ignorātia siue in alterutrū apō ho
mines cogitationū seu passionū suarum.
Cessatura aūt ē ibi causa hmōi q̄re cessatu
rus videri pt ꝛ effectus. Qꝺ si dixerit qs q
nō parua ꝑs ꝯtinenda ps felicitatꝭ dee
rit illi statui futuro. Si delectatio armoni
arū maxime bñ morate musice iuxta s̄mo
nē platonis ꝛ suauitatis ꝯcentuū armoni
ci generꝭ cātilene ibi defuerit. Tu iā instru
ctus es ex p̄cedētibꝰ q s̄mo hmōi manife
ste vergit atq; declinat s̄m intētionē loquē-
tis ipm in paradysū sensibiliū voluptatū
iuxta errorē gētis sarracenoꝝ. Jā aūt ꝓbi
bitus ē a te error hmōi p me destructioni
bus demonstratiuis.

Nō immerito vo pscrutandū est
n qd sit q delectet aias nr̄as in vo
cibꝰ musicatꝭ seu melicatis ꝛ forsi-
tan videatur alicui nō irrationabiliter q

nō voces ipe delectēt eas s; magis mēteri
ꝛ ꝓpositiones musice q nullatenꝰ audiūt
s; iterius solūmō cogitantur. Judiciū autē
hmōi nō leue ē q̄m videmꝰ aliquos absur
dissime canētes ꝛ in iocūda ꝑcussione au-
res audientiū offendētes suis cantibꝰ nō
mediocriter delectari Intus igr apd aias
eoꝝ ē cū tam insuauiter tanq; moleste so
nis sonēt cātus eoꝝ q si ita ē videlicet vt ea
q̄ intus sūt apud aias delectatiōi ingerāt
musicalē nō videtur necesse eē vt ꝓpter il
lā sonēt forinsece voces. Recte aūt vtenti
bꝰ vel harmonijs vel alijs sensibilibꝰ ꝛ po
tissimū in illo statu tā; felicis pfectiōis im
possibile ē futurū eē modū istū delectatio
nis sensibilis vel verius iumētine. Nec ni-
bi dubitandū qn ois pulchritudo. omnis
apta ꝯiunctio ois ꝯueniēs applicatio tūc
futura resonet i eo statu spūaliter pulchri-
tudinē bonitatē et sapientiam creatoris et
ipum vniuersum vniuersaliter hoc ē in oībꝰ
ptibus suis spūalibꝰ ꝛ corpalibꝰ erit q̄dā;
resonātia creatoris ꝛ velut carmē pulcher
rimū arte creatoris ꝛ sapiētia ineffabili ar
tificio modulatū. Spūaliter vt dixi glori-
ficatis hominibꝰ auditu iocūdissimū non
forinseco strepitu vllo modo ꝛ tumultuo-
sum. Sciendū vo ē tibi qs sermo quē au-
diuisti ō hoc q status future glorie hoim
ꝛ animarū status eternitatꝭ erit similimus
questiōes diuinalis phylosophātibꝰ ꝑles
ac difficillimas generat ꝛ silēcio forsitā po
tius honoridas q̄ ꝑscrutatione attentan
das. Harū ꝑma ē hec qꝛ fides veritatꝭ sicē
ē apud gentē xp̄ianorū notissimū euidenꝭ
ostēdit quotidie aliq̄s assumi in gloriā il-
lā quēadmodū ꝛ gētes antique reges su-
os in deos trāsuehi siue trasferri opinabā
tur et abeūtes se vidisse iactabāt. sī credit
hystorijs earū. Esto igr exēpli gr̄a aliqua;
ex hmōi heri fuisse trāslata in gloriā illā et
ꝛ alia hodie suꝛ trasferendā. Quia igr spa
cio vniꝰ diei distat trāslationes seu assum
ptiones hmōi necessariū videtur alterum
duoꝝ vtq; vt vm̄ distēt i statu illo glorie aut
vt simul sint. Simul autē eas fieri ipossibile vi
detur eē scdm positionē istam. cum altera
alteram spacio vniꝰ diei p̄cedere et etiam
subseq positum sit. Si vo distat igressu al-
terius i illū statū ab igressu alteriꝰ i eundē
spatio vnius diei necesse ē ibi eē tps ꝛ prius
ꝛ posterius ꝛ añ ex post vbi ergo similitudo
ipius ad eternitatē. Similes q̄stionē gene
rat descensus aiarū ad iudiciū ꝛ ad corpa

sua resumēda. Judiciū ei nō videt̄ subito
facturū p̄sentium cū credat̄ habēda ibi dis-
ceptatio de meritis bonorū atq̃ malorū et
rapiēdi vtriq̃ boni scilicet in sublime beati
tudinis sibi p̄misse ꝛ p̄parate mali vo ī p
fundū infernale. Jllo igr̄ interuallo iudi-
cij hoc ē pte tpis qua totū cōplebit̄ iudici
um cū disceptatōibꝰ et sentenciis suis et
sententiarū ipsarū executionibꝰ videt̄ ab
esse a loco illo sublimi a quo descenderūt
cū ipso iudice viuorū ꝛ mortuorum. Jnter
descensum aūt istū ꝛ ascensus earū qn tē-
pus vnū fuerit siue faturū sit aut plures tē
poris ptes q̄ dico pp̄ter hoc qm̄ nō simul̄
ascenderūt oēs q inde tunc descēderūt du
biū nō est. Habitatio igr̄ earū ab ascensu
seu ascensibus hmōi tpe vel tpibus termi
nata ē. Necessario autē habitatio illa aut
tota ē habitatio eoꝝ in sublimi illo felicita
tis aut pars. Q si tota erit igr̄ finita ꝛ mē
surata certo tēpe habitatio illa glorie non
erit igr̄ ꝑpetua. Si vero pars ē igr̄ partibi
lis scōm tps nō erit igr̄ tota simul. Quali
ter igr̄ erit eternitati similis. Q si noluerit
circa hoc appropinqꝛ negociari poterit
incipe sic. Quoniā aūt aliqd de illo statu
transit transitu vniꝰ diei aut nihil. Si dixe
rit qm̄ aliqd est igr̄ status ille status nō p-
manens ad modū tpis siue motꝰ. imo flu
ens atq̃ dilabens quēadmoduz alteruter
ipoꝝ. Si vero nihil p̄terit de illo statu spa
cio vnius diei cōsequēs ē sicut alibi didici
sti q̄ nec aliqd inde p̄tereat spacio vniꝰ an
ni et silr̄ mille annorū. Quacūq̃ hora igr̄
id ē quacūq̃ tarda qs ingrediatur statuz
illū nihil minus obtinet illo qui mille an-
nis ante eum ingressus ē ꝛ inibi morat̄ p
nihilo igr̄ habendū ē ibi ihabitasse p mil-
le annos ꝛ silr̄ p mille milia annorū. Exē
plū aūt declarans obiectionē istā ē in tpe
vnius diei vel quolibet alio determinato
Si enī nihil flueret de die nihil minus ha
beret de die qui hora meridiana nascere-
tur q̄ꝫ qui summo diluculo ꝛ hoc ē qm̄ to-
tū diem simul inueniret. Eodē mō ꝛ enaz
manifestius se habet in aqua fluente ꝛ in
aqua stante. Si eniz flueret ab initio diei
aqua de depsedra ꝛ hoc p totā diem plus
ex necessitate hr̄et de illa q ab initio diei
illam excipe inciperet fluentem ꝛ exceptio
nē hmōi p totam diem cōtinuaret q̄ꝫ qui
hora qualiber alia eiusdē diei hoc faceret
Si vero nihil de aqua flueret nihil hmōi
diuersitas alteruter vel afferret vl' auferret

Cū ea esset aque hmōi conditio vt eā vter
q̃ totaliter haberet. Uides igitur quia ni
hil desipientibꝰ dici posse videtur q̄ꝫ hoc
videlicet nihil esse hoc est nec p̄desse nec
valere quicq̃ per mille milia annorum.
fuisse in statu felicitatis illius Jstas igitur
questiones p̄posui tibi hic causa exercita
tionis. Non cum facile ē determinare ea
in capitulo isto ꝛ hoc est p̄pter difficultatē
ymaginādi et declarandi statuz huiusmo
di cuius declaratio singularē tractatū de-
siderat diffusum ac p̄scrutatū. Jnterim au
tem tibi sufficiat quia sermones quibꝰ sq̃
vtimur hic ꝛ intellectus seu passiones que
sunt apud animas nostras in vita ista p̄-
senti multū longe sunt multumq̃ differen
tes et forte non equiuocantur ad illos vel
illas qui vel q̄ sunt vel future sūt apud sta
tum illū felicitatis et maxime sermones tē
poris ꝛ motus ꝛ questio est non facile cer
tificabilis an sermones temporis siue intē
tiones eorū hoc est p̄teriti p̄sentis ꝛ futuri
locum habeant apud felicitatem istaz vel
apud eternitatem. Maxime cum manife-
stū sit in eternitate nihil fluere nihil eē an
te et post. De hijs igitur que futura sūt in
tempore vel p̄terierunt in illo au positi vel
dici vel excogitari in eternitate qm̄ erūt vl
fuerunt merito dubitabit quis Si enī de
vnoquoq̃ p̄teritorum verum est quod fu
it et de vnoquoq̃ futurorū verū ē quoniā
erit quō ista vera non sunt ibi dicibilia vl
cogitabilia. Amplꝰ. Scōm hoc nihil
scitur ibi de veris huiusmōi quoniā oms
sciencia que ibi est ē scientia in effectu ꝛ nō
tanq̃ habitus dormiens. Scientia autē
in effectu non ē nisi cogitatio siue visio spi
ritualis. Consequēs igr̄ erit ex hoc vt neq̃
creator ipse bn̄dictus aliqd sciat de hmōi.
Scito igr̄ qm̄ ista tpalia q̄ dixi cognoscūt̄
ibi ꝛ cogitant̄ intempaliter quēadmodū
vides in temetipso q̄ quietus ꝛ inmotꝰ vi
des moueri multa ex his q̄ mouētur ꝛ co
gitas motū eorū ꝛ transitū aliquoꝝ trāse-
untiū ante tecuz tu nō transeas. imo stes
fixus in loco tuo. Sic ī immobilitate eter
nitatis existēs creator in vltimitate stabili
tatis fixissimꝰ videt fluxus motꝰ successus
ꝛ mutanōes tpaliū ꝛ nō tangit eū vel stu
lū eiꝰ aliqd fluxuū aut successionū hmōi
quēadmodū ꝛ nihil ptinet ad te trāsitꝰ eo
rū q̄ vides trāsire corā te vt p hoc opteat te
moueri trāsitu simili nisi hoc soluz reuera
tangit te q̄ motū nō vides in īstanti. imo

necesse est vt videas ipm in tpe. Sz apto intellectu exemplu e de hoc co[n]uenientius qua motu q reuera no e nisi i tpe apphendit eu tu z cogitat subito z in instan. Silr z ipus Iuxta hmoi exempla opteat te conari ad ymaginandu qualiter tpalia z in eternitate et instan ea simo cognoscant z itelligibilr videat z m secundu a tpe hoc e intpaliter. Et quemadmodu de localib9 seu locabilib9 loquunt hoies extra loca in qbus illa sut ere plugra hoies q sunt in alapia loquunt de reb9 q sut in ynidia vl ethyopia z hoies q sunt i terra loquunt de stellis z alus corporib9 q sut in celo z cogitat de eis z apphendut eas cu tam longe sint ab eis. Similr z hoies q sut in statu aliquo cogitat d hominibus q sut i statu lõge alio z alterius modi. ut e z anime nrc du hic sut cogitat de sanctis z beatis angelis z de statu ac felicitate ipoz fm possibilitate sua. z homies qui tpales sint z in tpe de ipa eternitate cogitat z de creatore q solus in ea e licz p difficultati sit eis clare ymaginari z ad liqdu co[m]phendere ea. Manifestu igit e qm et de eternitate e tps z tpalia cospicere et de ipo tpe eternitate. Sz veru e q: de eternitate ta qz in lumine et ex lumine vltra qd no e lume de tpe vo taqz de tenebris et illud modu densis. Uer9 ei e sermo sancti z sapientis duo dixit. Nos qppe inuoluimur tenebris. Iaz etia audiuisti alibi qm sensibilia sut nobis hic tenebre magne z hoc e pplet corruptioes z icrassatioes q sut aia bus nris a pte corpm et augetur euidéter tenebre iste apte quoru da corpaliu. Sicut videa a pte nutrimétoz quoz da corpaliu vt appet manifeste in cibis z potibus qui o9 inebriant vsqz idispictiam aie nostre.

a Tiendedum etia e tibi hic q: felicitas illa tanta hz claritate cognitionis vt no magl videat illic q psentialiter sut qz q pteterierut i tpe vel futura sut. Un fmo cois vicz sapientia eé ibi que adhuc i tpe futura sunt z pritia ibi eé oue iai i tpe pteterierut. Ex illo igr lume videt futura i tpe q ex illo lume neqz per pteritioné exeut neqz p aduentu suu i tpe suo nouiter illuxerut. Hec e causa ppter qua dixerut aliq antiquoz qm i eternitate e z intra ipas quodu e in tpe qm sic audiuisti in pcedentibus infinitas eternitatis circundat z cotinet angustissima tpis bonitate quemadmodu si diceret q: qeqd e in terra e et in celo. qm circudat z puncte celo. Un z posuerut hoc vbu e equiuocu z diuiserut significationi ei9 ponetes altera eternale altera temporale et dixerut q: fm intentioné eternale no declinatur in fuit vel erit z hec e intétio fm qua de solo dicit creatore iuxta fide et doctrina xpianoru. Similr z hebreoru quoz vtriqz nihil eternu ponunt pter ipm z positio ista est tibi verificata in pcedentibus. Attestant aut isti distinctioi facti sermones et auctenti q manifestu est in libris pphetaru et alioru q pphetas secuti sunt. Secunda vo intétione sua no cogruit nisi tempoalib9 z tpi sic neqz insletioes ipius. Uere m fm comune vsum loquendi o bns dicit que tota simul sunt hoc e quoru ee no fluere siue sint simplicia siue composita. in hoc ei no vicinant no nulla similitudine eternitati ppter qua scdm intétioné eternale qua dixi z etia habeat tps verissime dicit no ens z no ee sed magis fluens z fluere oim em que ee dicunt quolibet mo ab eternitate remotissimu e tépus z hoc e qm eternitate minimo sui tágit tantumo hoc aut e ipm nuc seu pũct9 ei9 z de hoc aliq audiuisti i pma pte tractat9 isti9.

q Uod aut e statu felicitatis future similu eternitati sepe dixi necesse e vt ita intelligas no qn z initiu et partes habeat felicitas em sctoz angeloz cui9 similitudo z eqlitas pmissa e electi et dilecti dei ab ipo z p ipm idubitáter cepit z iuxta doctrina xpianoz q soli d ea phati sut paulo p9 creationé ipoz habaerit qda an hác alia felicitaté qnqz q merito naturalis d: qm ipa fuit opuletia bonoz naturaliu hoc e sciaz naturaliu z vtutu habés ex necessitate multa iocuditaté cum tam longe esset a molestiis z miseriis z quoniam no erat sine cognitióe magna et luminosa creatoris habebat illa felicitas et necessitate gaudiu ex cognitione ipius licet incoparabiliter minusqz habeat illa q postmodu data e eis felicitatis. Dico igr quia hec felicitas i bus que narrabo e eternitati simillima hoz pmu e q oia bõa gaudioz z gloriaz sib3 nec pit aut fluit qcqz eoz qz pmanentia ipa regnt et q decet apud eam pmanere. Secudu e pax placidissima ab oi tumultu motionu corpaliu atqz psluctuu lõge imunis z libera. Tertiu e stabilitas atqz impmutabilitas in futurum vel in minus vel in deteri9. Mésurari aut ei nihil phibet sz hoc idem est alieno tpe no suo quemadmodu z mot9 sublimares tpe qd e m...

sura propã motus celestis mensurantur. Et tu vides etiã q magnitudines que note sunt p alias notas mensurant. Sic longitudo panni p vlnã ⁊ altitudo visa p vmbrã suã meridianã. Sic ⁊ p astralabiũ et tabulas eius ac circulos aliasq descriptiones q̃ in eo sunt mensurãtur. Attẽde etiã quia sunt quedã de qbus feci tibi in precedẽtibus mentionẽ videlicet quoꝝ eẽ totuz ẽ simul in oĩbus ⁊ cũ omnibus ptib⁹ suis sicut vnaqueq sacramentorũ atq virtutũ se hz ⁊ mora seu mansio earũ in ꝓpriis substãtiis. Nõ ẽ incõueniẽs ẽ vllo modoꝝ dicere q aliqs p duos annos fuit iustus vel p plures ⁊ in fine secũdi anni cecidit a iusticia ⁊ pseuerãtia eius vel mora in ipa. iusticia mensurat tpe qd fuit inter iustificationẽ eius ⁊ casum eiusdẽ a iusticia. Jam igr determinatũ ẽ tibi p hec exempla qa mora siue mansio in felicitate angelica mẽsuratur tpe. tpe vtiq nõ suo ⁊ manifestũ est tibi quẽ ẽ fuisse in illa p mille annos. Utrũ aũt recipiat diuisionẽ vel interruptionẽ p descensum futurũ animarũ que ibi tũc inuenietur ad iudiciũ ⁊ etiã angeloꝝ q descẽsuri sunt cũ ipo cõditore ⁊ rege suo ⁊ quid ipe descensus sit reseruandũ ẽ ex necessitate tractatui sequẽti sicut pdixi tibi.

Nota p sermone de omnib⁹ sanctis.

Habet aũt questionẽ vtrũ illa felicitas mutationẽ saltẽ recipiat in maius qd ẽ dicere vtrũ augeri possit. Videt ẽ nõ parũ augẽda tribus de causis. Primũ ẽ si tantus ẽ futurus glorificat⁹ hominibus amor diuine iusticie ⁊ exterminationis oĩs iniqtatis ⁊ iniusticie oĩsq miserie a sanctis et electis hoĩbus seu aĩab⁹ q̃liter possibile ẽ eos ista videre fieri ⁊ nouũ eis gaudiũ nõ accrescere. oĩe enĩ amatũ obtentu suo siue adoptiõe aut nouũ ingerit gaudiũ aut pstinũ adauget. Secundo ex receptiõe glificatoꝝ corpm. Si ẽ tãtus amor ẽ corpm suoꝝ animab⁹ hũanis etiã i ista miseria ⁊ deformitate positorũ. quõ nõ incõpabiliter maior amor ẽ eis corpm suorũ cũ ea viderint glorificata p magnitudine aũt amoris in amatũ ẽ magnitudo gaudij ex adeptiõe amati. Manifestũ igr ẽ ex receptione corpm glorificatorũ accrescere eis gaudiũ iestimabile. Jn ipa ẽ glorificatiõe hmõi pficient ⁊ ipse fm vires suas exteriores sicut i pcedẽtibus audiuisti. Tercio cũ tãtus amor sit ⁊ angelis sanctis in aĩas sanctas ⁊ aĩab⁹ sanctis q̃ iã i illa felicitate sũt in aĩas glorificãdas hoc ẽ q ad illa felicitatẽ adhuc assumẽde sunt. Quõ nõ ex aduẽtu ⁊ psortio earũ augebit gaudiũ vtrorũq p magnitudine amoris i eas. Debes etiã reminisci eorũ q̃ sup hoc alibi audiuisti ⁊ demõstratiue declaratõis quã sup hoc feci tibi. videlz de hoc q gaudiũ vniuscuiusq beatorũ angelorũ de gloria vniuscuiusq hoĩm glorificatoꝝ seu aiarũ maius erit oĩbus gaudijs q̃ i hoc mundo vel vita sũt etiã si aggregaretur in vnum. Quia igr nõ vnũ tm sz innũerabilia milia hmõi gaudioꝝ vnicuiq tã beatorũ angeloꝝ q̃z aiarũ q̃ iã psortes sũt felicitatis ipoꝝ adueniẽt seu accrescẽt ex oĩb⁹ hiis q deinceps assumẽt ad vtroꝝq psortiũ quõ nõ augebit et tot tãtoꝝ gaudiorũ milib⁹ felicitas vtrorũq p⁹us glorificatorũ. Qũ sim tẽdere qs noluerit i ipam gloriã ⁊ honorẽ q̃ tũc multiplr nõ solũ inotescet sz etiaz pfiet et hoc itelligo de gloria forinseca que erit apparitio clara magnificẽtie sue ⁊ omnipotẽtie iusticieq eiusdẽ. Jnsup exterminatiõis iiurie ⁊ ptumelie ipi⁹ ⁊ inimicas vindicta iustissima atq impiosissima videbis euidẽter etiã p magnitudine eorũ dẽi creatorẽ gaudiũ accrescere eisdẽ ex oĩb⁹ hiis psertim cũ amor oĩs stat⁹ illius sit ipfectione vltimi actus sui et eq̃lis eidẽ. omis enĩ amor status illi⁹ eq̃lis ẽ gaudio q pmor pncipaliter ẽ ex illa ⁊ ꝓpter hoc amor i creatorẽ eq̃lis ẽ gaudio qd p se ⁊ pncipaliter ẽ amãti ex illo. Secũdaria ṽo gaudia q̃ ex alijs sunt licet ꝓpter ipm creatorẽ ⁊ ad ipz possibile est esse minora forsitan. Dico igr in hijs verisimile esse augendam esse felicitatem ipam pdictis causis ⁊ modis presertim cũ in impfectione sit et multa ei deesse videantur ad pfectionẽ suã queadmodũ audiuisti in pcedentibus qa pars glorie hominũ est gloria corpm suorũ ⁊ pars glorie animarũ etiam gloria est viriũ illarũ quibus operant per corpa et in corporibus. Scis etiam quia nemo amicus ppa felicitate cõtentus est nec beatum se reputat cũ in miseria videt amicos suos esse et semper sibi ad beatitudinẽ deesse reputat beatitudinem eorũ quos amat. Quia igitur angeli sancti ac beatissimi tãto amplius tanto recti⁹ sinceriusq diligũt amicos suos q̃z boni hoĩes diligere possunt in vita ista amicos suos necesse est tanto magis impleri ac perfici felicitatem eorũ consortio ⁊ cõmunione amicorum quãto

fdilitatis illius amicicia ē amicicia vite p̄-
sen: fulmino: atq; p̄stantio:. Nec dubitā
dū nō ē angelos illos amicos esse homi
nū a nicōrū dei altissimi cū ꝛ videat illos
a deo dilectos ꝛ etiam semetipsos ab illis
Q: si qs dixerit q: gaudia felicitat̄ illi⁹ ex
apphēsiōe fūt sine cognitiōe cognitiōi ꝛo
felicitat̄ illi⁹ n̄i videt̄ aliqd addēdū cū tāta
claritas sit futura illi⁹ vt ipa futura sē ibi tāq;
p̄sens videat̄ et ꝑpter hoc gaudiū illis
nāl et futura glorificatiōe hoim vl̄ aiaꝝ
augeat gaudijs felicitatis illi⁹. Dico in hoc
q: nō est illud ad certū ꝛ liqdū declaratum
nā si eēt verū multū distat inter
apphēsiōnē q apphēdit res eē futura ꝛ eā
q apphēdit eē p̄sens. Silr ꝛ inter cognitū
onē q aliqs cognoscit se aliqd bonū habi
turum ꝛ eā q cognoscit ꝛ sentit se iam hr̄e
illud. Et dixerit aliq q: multū distat inter
gaudiū rei iā habite vel obtēte. Et si igitur
p̄noscāt sancti at beatis angelis certitu
dine indubitata societas eoꝝ vel hominū
sci vel animaꝝ q ad eoꝝ cōsortiū assumē-
di sūt nōdū m̄ habet nisi in spe ꝛ vt veri⁹
dicat̄ sm̄ sperat̄ habēda nōdū aūt habet
Q: si qs dixerit q̄ nō ē futura eis maior
nec certior cognitio q̄ iam habeat ab eis
de gloria assotiandoꝝ sibi. Dico quoniā
nec verū ē. quia cū firū erit oino q; immu-
tabile q: creato: statuit de glorificatiōe fu-
tura hoim vel animaꝝ erit certio: at firmi
o: cognitio sanctoꝝ angeloꝝ d̄ illa. Quia
ꝛo de multis pendet adhuc qm̄ multi qui
iusti sunt ꝛ sancti possunt ꝛ mali fieri ꝛ ma
li decedere et hac vita ꝛ multi p̄parati sūt
ꝛ p̄electi ad gloriā illā q possunt et nō esse
electi ꝛ nūq; fuisse electi ad illum ꝛ hoc do
cebo⁹ in sequētibus. Manifestū ē in
sup q̄m sic aliud ē futuritio rei alicui⁹ aliō
p̄sentia seu p̄sentialitas eiusdē. Sic alia ē
cognitio de ipsa futuritiōe rei alicui⁹ alia
de p̄sentia seu de p̄sentialitate ipsi⁹ apud
creato: e aūt nō sic ē cui ꝛ apud quē de hijs
q sua sunt nihil deperit aut p̄terit. Uerum
apud beatos angelos et animas sanctas
q̄ i cōsortiū eoꝝ iā assumpto sūt perit et p̄
terit spes quo: undā bonoꝝ futuroꝝ. Si-
militer ꝛ gaudiū de spe ipsoꝝ q̄ cito ipa
aduenerit ꝛ ab eis p̄sentialiter obtinetur.

De gaudio future beatitudinis an secū
p̄acat opatiōnē aliquā corpalē.

m Irabitur aūt quis nō imerito de
ipo gaudio future beatitudis spū
al quo fruiture sunt aie et aspectu pulchri-
tudinis creato: etiā sensu bonitatis ac su-
auitatis eiusdē an secū pacīat opatiōnē
aliquā corpalem siue sensibilem in homi-
nibus glorificatis. Lū enī degustatio tam
modica que nōnulli sanctoꝝ viroꝝ licet
ter dū concedit̄ ita rapiat in se et occupet
corda eoꝝ vt aliud illa hora vl̄ agere vel
cogitare nō liceat ꝛ ita etiā vel vere mor-
tui sint vel mortui videātur sensib⁹ et viri-
bus corpis penitus destituti. Quid ab̄s
solus illa suauitas ꝛ gaudioꝝ illoꝝ immē-
sitas factura ē in hoibus tunc glorificatis.
Deficiet igr̄ vt videt̄ ex necessitate vita cor
poralis ꝛ vsus oīuno corpm hūanoꝝ.
Dico igr̄ in hoc q: sicut p̄dixi de plenitudi
ne illa ꝛ immēsitate erit redūdantia ꝛ ouē
niens in ipa corpa hūana et erit ipa expe-
diens ꝛ cōfortās vltra admiratiōnē nraꝝ
vite aūt nr̄e corpalis miseria ꝛ infirmitas
nec p̄sentē gratia aut virtutum opatiōnes
absq; molestia et debilitate sua sustinet.
hoc aūt ē nō solū ꝑpter infirmitatē ac de-
bilitatē sua sed ꝑpt quādā quodāmodo
cōtrarietatem quā hʒ ad bona spiritualia
het aūt est innata corruptio q eis aduersa
tur ꝛ hinc ē q: cōualescentib⁹ ꝛ p̄ficienti-
bus bonis spūalibus hoc ē grāꝝ donis
et virtutū ipa infirmatur et deficit. Ja sua
ꝛo puritate ꝛ in sue incorruptionis firmi-
tate confortabitur vt p̄dixi ex bonis spūa
lib⁹ future felicitat̄ vtpote in nullo diffe-
pana ab ipo spū in nullo tunc aduersante
eidē et hoc dignū et iustum est vt ressante
corruptione innata que causa cōtrarieta-
tis atq; rebellionis istius sola est sit par ini-
ter carnē depuratam ꝛ spiritū illa felicita-
tis gloria sublimatum.

De loco iudicij.

p Ost hec autē tentabo de ipo loco
iudicij vniuersalis futuri qs futu-
rus est. In quo reminisci debes ser-
monū ꝑphetarū q de hoc aliquid locuti
sunt et expressit aliqs q: in valle iosaphat
que est non longe a hierusalem ciuitate fa
mosissima. Uerum hoc per methaphoraꝝ
more ꝑphetico dictū esse fortitan q̄s opi-
netur quoniam vallis illa posse cape nō
latenus videtur innumerabilem illā mul
titudinē omniū gentiū de quib⁹ nō est du-
biū qn in illo iudicio iudicande fint: nūc
rabile etiā ē si medietas tou⁹ terre ea ca-
pere sufficiet. Sapientes vero et docto-
res gentis xp̄ianoꝝ dicunt regem glorie
iudicemq; omnium descensurū in aerem

istum inferiorem et ibi disceptaturum cū
bonis et malis et laturū sententias duas
saluationis ꝛ electorū ꝛ dānatiōis aliorū
Sūt aūt hic q̄stiōes mlte ꝛ pma trū credat
apiturus oībus iudicādis et manifestū sit
multitudinē illā longe plus q̄ȝ centum mi
lia p circuitū eē occupaturā qualiter a taȝ
longe distātibus videri poterit et p̄sertim
in forma hūana in q̄ creditur iudicaturus
Secūda ē cū disceptaturus sit cū iudican-
dis sicut exp̄sse ꝯtinet sermo ꝓpheticus ꝛ
lex xp̄ianoꝝ hoc euidēter ꝯtineat discepta
tio aūt nulla sit nisi disceptās audiat. Si-
militer ꝛ nisi sentētie audiant ab hijs cō-
tra quos vel ꝓ qbus ferēde sūt inuanum
et insipiētissime ꝓferētur. Dico igr̄ q̄ nō
p metaphoram imo iuxta planū lr̄e disce
ptatio iudicātis ꝛ sentētiatio ꝯueniēter in
telligūt in terra et fieri dr̄ qđ fit sup terraȝ
et nō longe a terra. Saluū igr̄ ē planū lr̄e
p hāc expositionē lȝ ī a ere inferiori super
vallē iosaphat ꝛ nō lōge a terra factur⁹ ē
ea q̄ dixi etiā sinō tota mltitudo hoīm in
valle illa futura sit. Ibi eī disceptatur⁹ est
ꝛ iudicaturus iustus ille iudex vbi et futu
rus ē tūc. Qualiter aūt vel videndus est a
tam lōge distātibus hoc ꝛ oīpotētissime
virtuti eius ad tribuendū ē ꝛ glorie tam vi
sus q̄ȝ auditus electoꝝ ꝛ de hoc multa au
diuisti in p̄cedētib⁹. Et q̄ credit ipm dedis-
se visum oībus vidētibus ꝛ etiaȝ multo
ciens cecꝭ nō potes dubitare q̄n facillimū
sit et cousq̄ȝ clariorē ꝛ ampliorē dare qua
tinus hoc reqrit iusticia ꝛ iudiciū hoc aūt
ita dixi licet manifestū sit oīm intelligentī
nullū eē locū difficultati apđ ipm. đ dāna
tis autē nō ē dubitandū quin ꝛ visibilem
ꝛ audibilem eis se tunc exhibeat hec eniȝ
pars nō modica futura est videlicet aspe-
ctus tremendi iudicis quo tanto tremore
cōtremiscent tanta erubescentia cōfundē-
tur vt requiret tunc ꝛ magnitudo sceleruȝ
ꝛ feditas viciorū ꝛ maiestas terrifica iudi
cantis. Manifestū igitur est tibi p hoc
quia hoc requirit illud iudiciū vt iudex vl̄
sua virtute se malis atȝ damnandis exhi
beret visibilem et audibilē velut hoc ope-
retur in visu et auditu coruȝ. Unde ipsum
tunc et videre valeant et audire.

us autē peractis disceptatiōe scili
b cet ꝛ sentētiarū ꝓlatiōe nulla mo
ra futura est et executioni nec ali-
qd restat nisi vt iudex in celeste palaciū se
recipiat ꝛ electā illā ꝛ p̄clarā familiā suā
in ipm introducat ibideȝ cū eo ꝑpetuo re-
gnaturā ꝛ gaudijs illis incogitabilib⁹ fru
ituram. Si quis autē querat vtrū totū ce-
lū vltimum qđ sepe dixi tibi esse habitati
onem esse glorificandorū hoīnū ꝛ bea-
torū angeloꝝ totū repleturū an in aliqua
eiusdē parte mansuri ꝛ pars illa que sit an
orientalis an occidētalis. an australis. an
meridienalis difficile inueniet conuenien
tē ac certā responsionē. Si eīn totū celū il
lud qđ magnitudīe sua excedit celū stella-
rū fixarū repleturi sūt glorificādi hoīes q̄
liter capiet infernus oēs dānatos. Iaȝ eī
alibi didicisti totā terrā in vltimitate par-
uitatis eē ꝯpatiōe magnitudinis celi stel-
larū fixarum. Infernū autē multo mino-
rē eē terra tota dubitari nō potest. Cū ma
nifestuȝ sit ex p̄cedētibus ipm eē in medio
terre ꝛ ꝓpter hoc partē ipius terre nō ma
gnā hoc ē neq̄ȝ medietatem neq̄ȝ quartaȝ
De similitudine vo damnandorū omnis
lex determinatū habet se q̄ multo maior
futura sit multitudine glorificandoꝝ. Nō
videtur ergo possibile vt totum celuȝ mul
titudo glorificandorū excessura sit nisi for-
te quis dicat eo tropo replendum esse ce-
lum hoībus huiusmōi queadmoduȝ
diceretur terra repleta hominibus aut pe
cudibus aut ipm celum stellatū stellis hu
iusmōi eīn sermones inueniunt in libris
autenticis videlicet ꝓphetarum. Cum au
tem inctimius ac perscrutatius considera-
ueris sermonem huiusmōi videbitur tibi
occurrere intollerabilis absurditas ꝛ hoc
est ꝓpter distantiam stellarum ab inuiceȝ
que eīn sibinuicē ꝓpinqores videntur di-
stant p multa miliaria. ꝛ hoc apparere po
test facile per omnia instrumenta quibus
inuenitur distantia stellarum ab inuicem
Si igitur tantis in tristicijs distantes in il
lo celo collocandi sunt magis dispersi ap
parebunt q̄ȝ congregati vel etiam associa
ti. Sed nec facile corda hominū hoc reci-
ptant. Inter homines tāta sibinuicē ami-
cicia cōiunctos tantas dispersionis distā-
tias esse nō penales. Cum de hoc semper
sit apud amicos dolor querulus q̄ ab in
uicem sunt elongati. Si vero in parte celi
collocandi sunt homines non est dubiuȝ
si ꝓximi inuicem futuri sunt. quia magis
e pparebit celuȝ vacuū q̄ȝ huiusmodi ho-
minibus plenū et hoc etiam apud homi-
nes turpe ac ignominiosum reputatur vt
per ampla ac p magnifica palacia i parte

sui maxima vacua sp est. Quãtofortius igr in illo p̃clario nobilissimoq3 palacio regis regũ hoc indecens ꝛ turpe estimandũ est.

Amplius regalibus mensis atq3 palacijs qs dubitat ignominiosissimã esse paucitatẽ cõuiuarũ que aũt ẽ paucitas vt maior aut ignominiosior: q̃3 illa q̃ nec palacij nec mense partẽ centesimã occupare sufficit aut implere. Amp̃ iam alibi didicisti p me quia felicitas illa p magnificũ est atq3 opulentissimũ cõuiuiũ spũaliũ epularũ. Sicut expresse legere potes i lege xp̃ianorũ ꝛ i libris ꝓphetarũ hebreoꝝ licz nõ adeo euidẽter. Qualiter igiẽ ꝓ honore et gloria hoc ẽ ꝓut decet honorẽ ꝛ gloriã tãti regis nõ erit ibi multitudo ꝯuiuaꝝ. Que aũt multitudo decere potest magnificẽtiã ꝛ gloriã ipsius nisi que totũ eius palacium implere sufficiat ꝛ mensam eiusdẽ totaliter occupare. Et apud hoies quidẽ quanta sit indecẽtia qãtaq3 deformitas mense etiã in pte vacuitas manifestũ ẽ p̃sertim cuz ci borũ tãta sit habũdantia tantaq3 ferculorũ varietas vt oĩm multitudini nõ solum sufficiat. Sz etiã ineffabiliter supabũdent. In hoc igr̃ nõ aliud video respondendũ nisi quia decẽtia ꝛ decor maxime hic ꝯsideradus ẽ ꝛ plenitudinis intẽtio sp respõdet ei cui⁹ ẽ. aliter ei dr̃ domus plena cõuiuãtibus aliter hoibus. Nõ eĩ sic implet cõuiuantib⁹ vt pincerne ꝛ dapiferi aliq3 epularũ ministri inter ꝯuiuãtes ad mensarũ ministeria incurrere nõ possint plenitudo igr̃ ꝯuiuantiũ ministros epularũ non excludit. Similiter cũ dicis plena domuz hominibus nõ intelligis plenã asummo vsq3 deorsuz neq3 eĩ ad hoc domus facta est vt sic repleaẽ hoibus vasa do aliquoꝝ ea intẽtione plena dicũẽ videlz cũ asummo vsq3 deorsũ nihil vacuũ habuerint ꝛ si forte liquores aliqua euentacõe idiguerint qm̃ interdũ liquoribus nouis ẽ nimia plenitudo: nihilominus vasa plena dicũẽ visualiter. licet aliqua p̃ticula eorũ vacua sit cuz plena fuerit iuxta ꝯgruentiã hmõi q̃3 ꝯseruatio liquoruz reqrit. Aliud etiã vides in oĩm rerũ collocatioibus quedã ei reqrũt ꝓpinqtatẽ summa ꝛ hoc ẽ cõtiguitas. Sicut dices in multis aialiũ quedã vo distãtiã adinuicẽ vt manus vel pedes ꝛ ale et hoc ẽ qm̃ ipã ꝓpinqtas ꝛ deformis esset ꝛ mẽbroꝝ hmõi officia ipediret. In structuris etiã ꝛ edificijs hoc idẽ vides q: colũne recti reqrũt distãtiã abinuicẽ lapides vo in muris ꝛ parietibus p ꝯtiguitatẽ ordinãtur ꝛ ibi etiã multe sũt iterpolatiões marmoris si lapidibus varijs aut preciosis fuerit edificiũ decorandũ. Nõ ei omẽs lapides marmorei eiusdẽ coloris simul in eadẽ serie ordinãẽ. Sz iterpositi aliorũ colorũ lapidibus alternatim hmõi ei varietas ꝛ alternitas nõ partũ pulchritudinis addit edificio. Iste igr̃ due cause vicz necessitas siue vtilitas ꝛ pulchritudo ita opanẽ in rerum collocatioibus ꝛ ordinib⁹ ꝛ neutra appet nobis p aspectũ in celo stellato. Quã decẽter ei ꝛ quãte pulchritudinis ordine sic locate sint stelle i illo nõ alia via ꝓbare possum⁹ q̃3 p sapientiã ꝛ bonitatẽ creatoris cui placuit celũ illõ indubitãter ordinare ꝛ decorare stellis. Utrum aũt hmõi ordinatio stellarum necessaria ẽ vel vtilis sit ipi celo nõ ẽ nobis ꝑspicuũ de necessitate aũt ꝛ vtilitate earũ apud res sublimares multa ꝛ i multis capitulis iã audisti p me. Nullatenus aũt dubites q: si dareẽ nob celũ istud euidẽ ꝯspicere appareret nob euidenter pulchritudo ordinis ipsoꝝ stellarũ. In collatioibus vo hoim vides differẽtias multas vicz i ordine sm añ et post sm superius ꝛ inferius. Uides ꝛ aliã differentiã sm lõge ꝛ ꝓpe. Magnates ei spaciosius sedere solẽt ꝛ abinuicẽ distãtius q̃3 plebes. Uulgus aũt etiã apud nos ẽ ꝯsueuit in angustia ꝛ p̃ssura. Et iterũ vnusqsq3 magnatũ cũ comitatu suo collocari ꝯsueuit i maiorũ palacijs. Reges etiã q subertãt imperio babiloniorũ i babilone habebãt habitationes suas ꝛ ꝓp̃a palacia abinuicẽ ꝯgrua remotiõe distãtia. Et forsitã apud vrbẽ romã simileẽ se habuit res et verisimile ẽ ad hoc specialiter edificatũ fuisse palaciũ magnificũ vt reges impio romano subditi in eo cũ ipo imperatore ꝯueniẽter et honorifice recipi possent. Quãq3 aũt p̃ncipatus et potẽtatus hmõiq3 officia hoim similiter ꝛ sanctoꝝ angeloꝝ vtpote ibi nullo modoꝝ necessaria cũ ibi nec doctrina nec eruditione nec disciplina neq3 correctione siue cõuersiõe opus sit tãta claritate sapiẽtie illuminatis hoibus tãta ꝯpositiõe imo ꝑfectione moꝝ ꝛ virtutũ vt illã decet gloriã decorateẽ erũt tñ ibi grad⁹ varij meritorũ atq3 p̃miorũ ipõ saq3 varietas iã i sanctẽ ꝛ beatis angelis q̃3 i glorificatẽ hoibus ꝛ sic hec appet i gẽte xp̃ianoꝝ i q̃ diligẽt ꝯsideratibus ꝛ talia itelligere valẽtib⁹ ꝓut possibile ẽ ivita ista multa resultat similitudo ciuitatis illi⁹.

nobilissime ac p̄clare cuius edificiū ex pre-
dictis angelis et hominibus tūc erit i sua
pulchritudine atq̄ pfectiōe ꝯsumatū Sic
erit ad decorē ciuitatis eiusdē varietas p̄-
miorū et gloriarū. Sicut mō ē varietas or-
dinū ꝛ pfessionū ad decorē ipsius gentis
xp̄ianoꝝ. Neq̄ diuersitas pfessionū con
trarietatem hꝫ repugnantiāq̄ decorē i to
to suo vel deturpet vel minuat aut aliq̄te-
nus ipediat. imo auget ꝛ qd̄ mnius est ex
ista varietate ꝛ in ista cōsistit pulchritudo
totius. Sicut neq̄ varietas mēbroꝝ aut
officioꝝ ipoꝝ ledit vllo modorū pulchri-
tudinē totius corporis humani. Similit̄ ne
q̄ varietas ꝟtutū aut opationū pulchritu
dinē animarū humanarū quin potius illaꝫ
exornat pficit ꝛ ꝯponit. Sic se habitura ē
in totalitate ciuitatis illius speciosa illa glo
riarū varietas. Quēadmodū etiam cele-
stes ymagines ex qb⁹ duodecim signa no
minātur ipm celū stellatū tanq̄ multe ex
illis ab inuicē multū distent distinguūtur at
q̄ decorātur. Sic illi supcelestes ordines ce
li illud vltimū in quo collocādi sūt icogi-
tabili pulchritudine decorabūt. Nec dubi
tandū ē tibi q̄ in celo saturni nō indecen-
ter collocata ē stella vnica ꝛ i sequētib⁹ ce
lis similiter. nec vllo mō arbitrandū tibi
q̄ tāta vacuitas a stellis deturpet aut de-
formet vllo modorū aliqd̄ ex celis huius-
modi quēadmodū neq̄ paucitas oculoꝝ
corpa hominū aut alioꝝ animaliū q̄ so-
la frons in hominibus oculis ornata ē to
tū ꝟo residuū corpm humanorū vacuum
ē ab oculis nō deformitas ē eorū. imo de
cor atq̄ decentia. Sic ꝛ q̄ in fronte draco
nis sola carbūculū gignit natura. totū ꝟo
residuū corpis eius vacuū relinqt ꝛ a gem
ma huiusmōi ꝛ ab alijs. Nemo aūt ē qui
hoc imputare possit ad deformitatē. Sic ꝛ
de celo vltimo ac nobilissimo quis existi-
mare phibeat vt parte eius modica ꝯpa
ratione totius repleta sanctissimis ac bea
tissimis ciuibus illis maior eius ps vacua
ab eis absq̄ vlla indecētia ac deformita-
te remaneat quāq̄ ꝛ ignotū nobis adhuc
sit an ps ei⁹ aliq̄ aptior sit imo specialiter
aptata habitatōi hmōi q̄ alia. in eodē ei
regali palatio mansiones multas ꝛ offici
nas esse. Quāto fortius in illo tam magni
fici regis palatio multas māsiones eē mul
tāq̄ amplitudinē nec multoꝝ tanq̄ vario
rū meritoꝝ ciues collocādi sūt. Si qs aūt
dicat quia celū illud simplex ē ꝛ vnius na

ture p totū ꝛ ideo nō habēs diuersitatē mā
sionū attēdat hō hmōi q̄ in aere et in aq̄
inuenit̄ diuersitas fm rarū ꝛ densū subti-
le ꝛ grossum licet sint corpa simplicia ꝛ ni-
si etiā nō appareant vtilitates aut necessita
tes similes eis quas requirit tāta varietas
tantaq̄ multitudo inibi collocādorū. Qr
si dixerit quis qa nihil ad gloriā sanctorū
angeloꝝ attendat hmōi hō q̄ multū ptī
neat ad animarū gloriā nobilitas et tota
gloria corpm suoꝝ que ꝛ si in multis opa
tionibus multis virtutib⁹ deseruiēt aīarū
habitacula tamē eorū siue receptacula eē
nō dubitātur. Attēdat etiā regū antiquoꝝ
gloriā nō modicā reputatā i thronos aure-
os lectos eburneos palacia deaurata mul
taq̄ varietate p̄ciosorū lapidū decorata
omnēq̄ ambitionē vestiū cortinarū velo
rū quoꝝ nec vel corpa cupiūt vl̄ p se corpi
bus cupiūtur. Quin potius anime sunt q̄
ista desiderant ꝛ delicias in hijs gloriāq̄
suā sentiūt vel somniāt potius vt sepe au-
disti. Si ꝟo dixerit quoniā animab⁹ hūa
nis dū in corpibus sūt talia vtrūq̄ ꝯgru-
unt hoc ē corpales vel delicie vel glorie et
cetera que noiaui ad angelos ꝟo sanctos
incorpales ꝛ abstractos nihil ptinet d' hu
iusmōi corpalibus. Dico tibi q̄ responsū
ē in p̄cedētibus de hoc. Addā aūt hic aliq̄
Dico igr̄ q̄ fmo iste adhuc deducit istum
erroneū vt dicat ad creatorē bñdictum ni
hil ptinere de celo vel de tota mūdi corpo
rei multitudine de q̄ nō ē dubiū quin eaꝫ
inhabitet ꝛ repleat put decet hmōi ihabi
tatio magnificentiā glorie sue ꝛ isti sūt ser
mones autētici ꝓphetarūq̄ creator bñdi
ctus in celo ē ꝛ habitat ꝛ celū et terrā iple
implet. Sermōes etiā antiquoꝝ phyloso
phorū sunt mūdū corporeū eē habitatio
nē deorū ꝛ hominū. Miror autē si homo
hmōi audiuit sermones vulgatissimos q̄
bus dicit̄ deū habitare in hoībus ꝛ etiaꝫ
in templis ꝛ de hoc aliqd audiuisti in p̄e
cedētibus. Scito igr̄ qa habitationes cōi
ter fiūt mbus de causis in rebus corpora-
libus vel in locis. Primū ꝓpt̄ indigentiā
inhabitantiū q̄ ob causam habitāt in do
mib⁹ ꝛ volucres in nidis et ferarū multa
genera in speluncis vt p hec ꝓtegāt̄ ab in-
comodis frigoris ymbriū ꝛ ventorū. Ha-
bitāt etiā aues i aere ꝛ pisces in aqs ꝓpt̄ i
digētiā vite siue necessitatē sic scis In turri
b⁹ ꝟo et alijs munitiōib⁹ habitāt ob aliā
necessitatē scꝫ ꝓpt̄ rapinaꝝ atq̄ belloꝝ pe-

cula. Secūda vo causa ē indigētia locoꝛ ꝛ rerū que inhabitantur et hoc mō habitat Deus in hoībus nō ꝑpter indigentiā suaꝫ sua plenitudine ꝛ diuitijs oīa indigent ipse vero nullo omnino. Indigent quippe homines tali et tanto inhabitatore cū ex eius presentia ꝛ inhabitatione influat in eos quicquid boni habēt siue illud sit nature siue gratie siue glorie siue etiā tpale aut corporale boni. In templis vo qm̄ templa ꝑpter dei honorē ꝛ gloriā sunt ꝛ ꝑpt̄ sanctificationes aliasq; spirituales vtilitates hominum habitat deus ꝑpter vtilitates hoim similiter. Qꝛ eī ibi honoratꝰ ꝛ glorificatur non sua vtilitas est sed hominū. Sicut qꝛ sol videtur nō vtilitas ipsius est sed videntiū. Sic et dei glorificatio seu honoratio tota perfectio animaꝝ nostrarū ē ꝛ hominū plenum cum fuerit in vltimitate sue cōpletionis q̄ est felicitas futura. Tertia vo causa et habitationis istis ꝓposita est ꝛ hec est causa habitationis animarū nostrarū in corporibus nostris ꝛ anime enim corporibus indigent ꝑpter multas operationes atq; ꝑfectiones ꝛ corpa animabus ꝑpter vtilitates multiplices que notissime sunt ꝛ quas nec nominare opus est nec nūerare. Et si igitur creator benedictus nec celo nec hominib⁹ nec templis indigeat nec aliquid ex habitatiōe hmōi rerū accrescat celo tamen ꝛ hominib⁹ ꝛ templis multa ꝛ magna ex inhabitatiōe creatoris adueniunt que alibi didicisti ꝛ hec ē causa inhabitationis eius in his. Sic ꝛ sanctis angelis ꝛ si nihil eis ex habitaculis suis vel receptaculis que habent in celo empireo accresceret vel adueniret ꝑpter vtilitatē aliquā ipsorū receptacula inhabitare inibi possent tantus quippe ornatus tanq; creatori honoratus tanq; associatis sibi hominibus iocundus vel vtilis posset esse ex presentia et inhabitatione sanctorum angelorum. vt merito ipa ꝑpter hec inhabitare deberet quēadmodū narrat lex hebreoꝝ qꝛ angelus pcedebat exercitū eorū in columna nubis quā ex p̄sentia suā illustrabat a parte ipsoꝝ a pte vo egyptiorū obtenebrabat vt hebrei lumine egypcij vo in tenebris ambularent. Sunt alij ornatus q̄ luminis ꝛ de hoc scꝫ tibi i p̄cedētib⁹ aliquā mētionē

Q Uia vero terra deteriorata est et maledictiōe quadā a creatore dānata ꝑpter peccata p̄morū hoīm sicut narrat liber p̄mus legis hebreorū nō leue nec; inualidū argumentū ē credentibus legis illius latori terra liberandam a maledictiōe hmōi cū causa hmōi maledictionis oīno cessauerit hoc aūt ē dicere vt spinas vel tribulos amplius nō generet Similiter ꝛ in meli⁹ ipas reformādas q̄ ab initio ꝯstituta fuerit ꝑpt̄ causas ꝯtrarias priorem. Si enim apud creatoris iusticiā peccatū illud hoc potuit vt terra maledictionem istam incurreret vt spinas ꝛ tribulos in penam hominibus generaret panē vo non sine labore ꝛ dolore multiplici tanto fortius apud bonitatē ipius atq; misericordias virtus et gratia hominū ne dicam gloria hec poterit non solū vt restituat ad statum pristinū sed etiā vt in meliorē ac nobiliorē reformetur quicūq; ille sit ꝑpter hoc perpetua vernātia ꝛ amenitate venustanda esse terrā creditur a gēte xpianorū. Uñ et floribus immarcessibilib⁹ ꝑpetuisq; viroribus graminibus a multis creditur exornāda. De lignis aūt ꝛ arboribus nihil expresserunt qꝛ ad nos peruenerit sermones autentici.

Q Uoniā autē ista credulitas firmata ē in gente xpianorū ꝑ sapientes eorū quos theologos vocāt videlicet qꝛ si p̄mi homines nō peccassent paradyso terrestri tota posteritas eorū remansisset ibidē pmansura vtiq; ad p̄finitū tempus a creatore quo trāsferenda erat in paradysum ꝛ cōsortiū honorū angelorū consequēter creditur habitationē istā nō patriā naturalē esse hominū Sꝫ magis exiliū ꝛ ob hanc causaꝫ tot ꝛ tantis miseriis ꝛ erumnis obnoxiā ꝛ aspersam. Quia igitur p̄mis nō peccantibus cessasset originalis corruptio que causa radicalis ē vicioꝝ cōsequentiū ꝛ peccatoꝝ nullus nasceretur vel postmodū efficeretur peccatorū. Quare habitatio ista nec deseruiret hominibus vt patria cū in ea null⁹ nasceretur nec deseruiret vt exiliū cū i ea nullus exulare teneretur. Animalia vero ꝛ alia vegetabilia que in vsus solos ꝛ vtilitates hoim creantur. Similit̄ metalla lapides ꝛ gēme nulli vsui vel vtilitati hominum in ea deseruirent sed nec alibi deseruitura cēnt q̄ nō fuit nec in paradyso terrestri cū ibi nulla esset penalitas nulla indigentia nihil p ea occurreretur. Quis igr̄ esset vsus qs status istius habitationis si p̄mi homines non peccassent. Sequitur igitur ex his non moleste ferendū eē phylosophantibus. Si ignorant statū habitationis istius q indubitā

Et

ter erit naturali nobilior et ꝓpter hoc esse debet occultior q̄ȝ ipse stat⁹ naturalis q phylosophicis ē inuestigatōib⁹ vicinior non p̄t eē p phā m̄ vlꝫquaqȝ ꝑspicuus. Sȝ illō indubitater tenēdū ē ꝙ hm̄ōi status talis erit vt ⁊ gloriā creatoris deceat ⁊ future ꝑfectiōi vniuersi corporei cōgruat.

I quē aūt forsitan moueat vis generatiua terrarū et aquarū q̄ ꝓpe tuc ociose eē videbūt ⁊ ibo inutiles. Rn̄deo in hoc duob⁹ modis. Primū quia vsus vtiā p̄dixi tibi virtutis generatiue nō erit vlterius necessari⁹ vsus dico ꝯsuetus nec in hoibus nec ī aliis ⁊ causas ī hoc iam audiuisti in p̄cedētibus. Secūdo q̄ꝛ nouissima generatio ī vegetabilib⁹ lȝ vnica futura sit nobilitate sua ac ꝑpetuitate nō solū cōpensabit imo etiā supabit ī compabiliter. Cōtra somnia vō stultorū atȝ deceptoꝝ q inueniūt in gente sarracenoꝝ q vsū ⁊ vtilitatē v̄tutis nr̄e generatiue futurā in sola voluptate carnali constituūt ī alio tractatu audiuisti p q̄ sufficienter ⁊ euidēter destructa sūt ei hoc ē q̄m voluptas hm̄ōi paradysū spūalē nullo mōꝝ sustinere p̄t ibi etiaȝ declaraui tibi ꝙ neqȝ regio corpalis etiā solas spurcicias egestionū aliarūqȝ imūdiciarū q̄ hm̄ōi erroreȝ sequēt capē nullatenus sufficerēt etiā si esset celo vltimo centies milies maior.

Euertar igr̄ ad id in quo eraȝ ⁊ dicam q̄ stat⁹ mūdi inferioris terreni futurus post famosū illud ⁊ vniuersale dei iudiciū nō dū ē inuentus p me vel p aliū cuius inuentio ad me puenerit certitudine determiata. In vniuersali vō ꝓut traditū ē genti xp̄ianoꝝ a p̄rib⁹ inuenit p̄t p vias q̄s ī p̄cedētib⁹ audiuisti q̄ erit īdubitāter speciosior atqȝ prestantior q̄ȝ mō sit ⁊ erit laborib⁹ hūanis ⁊ agricolationib⁹ oīno nō indigēs ⁊ oē gen⁹ hominū cessabit ab hm̄ōi laborib⁹ deinceps hoc ē ab expleto p̄dicto iudicio ⁊ ꝯcordat in hoc lex hebreoꝝ ⁊ credulitas sapientuȝ q manifeste intelligūt ab ipo lege ī p̄ncipio hoc p̄mo hoi īflictū fuisse laborē agricolationis q̄n dictū ē ei ab ipo creatore. In sudore vultus tui pasceris pane tuo. Intelligūt etiā euidēter ex eodē legis capitulo terram ab hm̄ōi maledictiōe damnatā q̄ in digeret labore agricolationis.

I q̄s aūt querat cuiusmōi vsui vel vtilitati deseruitura ē status illius p̄cioritas atȝ p̄stantia s̄m opinionē phylosophoꝝ. facilis ē responsio videlicet quia ꝑfectiōi deseruiet vniuersi spūalis aūt ꝑfectiōi vniuersi corporei quā nullo modoꝝ decet negligere creatorē alias autē vtilitates audiuisti ī p̄cedētib⁹. Sȝ ⁊ de hoc vīcȝ de ipa pte terre tota q̄ extra paradysū terrestrē eē dinoscitur hos vsus vel vtilitates habitura erat si p̄mi hoies nō peccassent ⁊ cui⁹ etiā statū cū statū p̄sentē statū maledictiōis ⁊ nō statū sue p̄me cōstitutionis seu ꝯditiōis eē appear ex lege hebreoꝝ. Rn̄deo ī hoc q̄ꝛ reuera lōge nobilior q̄ȝ iste sit atȝ ꝑfectior de vsib⁹ vō ⁊ vtilitatibus ipius planti ē iuxta opinionē phylosophoꝝ vt dixi planū etiā ē iuxta cōmunē fidē ac veritateȝ q̄ stat⁹ ille deseruiret glorie creatoris ⁊ appet in eo iuxta possibilitatē suaȝ largitas ac redūdātia bn̄ficētie creatoris. Iā etiā dixi tibi ī p̄cedētib⁹ d venis auri ⁊ argēti ⁊ venis oim metalloꝝ ⁊ de lignis seu arborib⁹ ⁊ fructib⁹ earū quibus omnibus nemo vtit̄ q̄liter seruiūt glorie creatoris ⁊ de omnibus aliis huiusmodi.

De statu sanctorum.

E statu vō future glorie sanctoꝝ angeloꝝ et sctōꝝ hoim. qualiter⁹ et q̄liter similis futur⁹ ē eternitati dixi tibi q̄ȝ potui. Ubi posui tibi multa causa exercitatiōis ⁊ vt appareret tibi insipiētia eoꝝ q spem glorie illius ī dei electis et dilectis hoibus velut inanē irridendā ⁊ vacuaȝ ⁊ vt etiā cognosceres q̄ꝛ ei suasiones habes pista ⁊ defensiones q̄les possibile ē in reb⁹ tā arduis ⁊ a nr̄a cōsuetudine tā remotis tanqȝ distātibus inueniri. In omnib⁹ aūt sermonibus meis de reb⁹ hm̄ōi ⁊ de aliis rebus diuinalib⁹ ac intentiōe ⁊ moderatiōe loquor vt in nulla opinione vel inesse firus et imobilis nisi q̄tinus dei auctoritas ⁊ patꝝ doctrina atȝ testimonia me astringūt. Si igr̄ vel ꝓpa īuestigatiōe vel cuiuscūqȝ alteri⁹ declaratiōe aliter se habere veritatē īuenero me aliter sensisse dolebo ⁊ veritati sp adherere studebo hoc ē vere ac recte philosophātis ē ītēto vt a dep̄hēsa falsitate stati recedat ⁊ errasse se doleat atȝ inuentā veritatē cū gaudio amplectat̄ ⁊ hoc maxime ī rebus ad veritatē religiōis ptinētibus. Diligēter igr̄ ac ꝑscrutate īrēde ī hus q ī p̄cedētib⁹ sunt disputata ꝯtra errorē aristotel' d eternitate mūdi cōsidera etiā studiosi⁹ de fine sine affinitione tpis si forte aliter se haberet veritas inueniri possit. Silr̄ ⁊ de ꝑfectiōib⁹ futuris vniu

exterio⁊ animarū nr̄arū futur⁊ i statu glorie illi⁹ vbi videt̃ mag⁊ abscōdita veritas qui vnā ibi reuelet de⁹ ⁊ mihi pre oīno ēi periculosū ē i reb⁹ inuētis tā difficilibus ⁊ de qb⁹ nihil habem⁹ traditum a patribus aliquid temere affirmare.

De statu vo mūdi suplunaris cōtinētis celos mobiles nouē ꝙ reuera melio⁊ rēd⁹ sit ⁊ ꝙ eis nouus decor addēdus sit splendo⁊q̃ luminariū ad augēdus ⁊ pphete hebreo⁊ insinuare videt̃ ⁊ doctrina xp̄iano⁊ docto⁊ affirmat ⁊ causas in hoc audiuisti et rōes q̄s mihi fuit possibile iuenire s⁊ ⁊ de tpe post q̄⁊ cessauerūt mot⁹ celo⁊ stellariq̃ ⁊ luminariū iuxta doctrinā xp̄iano⁊ cū i celis ip̄a tunc locū nō habeat nec ē i terris aut aquis cū nulla i eis mutatio remaneat. S⁊ de iferno ppter varietatē ⁊ multitudinē tormento⁊ multis visū ē tēpus ibi futurū ēē. Laus aūt hmōi opinionis apud eos ē credulitas q̄ credūt nec oīa simul ēē vel aliquid eo⁊ totū. Verū si q̄s dixerit ea simul futura ⁊ somnia ⁊ vnūquodq̃ totū simul futurū i oīb⁹ eis q post iudiciū ibi futuri sunt. quēadmodū ptes future felicitat⁊ ⁊ oēs tāta simul ēē i glorificādis nō videbit̃ errare multiq̃ piculose neq̃ improbabiliter dicere hec aūt q̄m ꝯpleta videt̃ futura esse infernalis illa dānationis miseria quēadmodū ⁊ ꝯpleta futura ēē videt̃ ꝓmissa sanctis felicitas nr̄a aūt earū cōpleta fore videt̃ si nō oēs ptes suas simul habuerit ⁊ de hoc nullā aggrediar ꝯtentionē q̄m nullū ē piculū in hoc nisi s̃mo aliq̄s autēticus ecōtrario habuerit cū nullaten⁹ cōtradicēdū ē tibi. Tūc ei vere ac recte ꝓbeamur cū veritatē sanct⁊ ⁊ sapiētib⁹ diuini⁹ reuelatā vel p eos aliter declaratā vel defendim⁹ vel astruim⁹ vel cū ipsam nō declaratā alias ꝑut nobis possibile est declaramus et intelligibilem facimus.

Tractatus de ꝓuidentia.

Post hec aūt aggrediar loq̃ de gubernatiōe vniuersi corpe⁊ ⁊ maxime q̄ntū ad res hūanas et ipsos hoīes et hoc ē q̄m circa hoīes ipsos et res hūanas mag⁊ errāt ⁊ piculosi⁹ ⁊ erratur adhuc a multis ipi etiā ꝓhi hebreo⁊ parū intelligētib⁹ dubitasse videri possūt de cura ⁊ ꝓuidētia creato⁊ ⁊ hoc legere potes i libris hebreo⁊. Nōnulli etiā ex nobiliorib⁹ poetarū interdū dubitasse se scripserūt in libris suis poeticis ꝓponā igr̃ in p̄mis tibi questiones q̄ sūt circa hec ⁊ tentabo determinare illas q̄m ex scientia s⁊ sapiētiali scientia ē gubernatiōis dei altissimi sicut audiuisti ex s̃monib⁹ Auicēne. Harū igr̃ questionū p̄ma ē an curet creato⁊ bn̄dict⁹ ⁊ sublimis vniuersa ⁊ singula ⁊ de vniuersis et singulis. Scd̄a qualit̃ curet d̃ malis que iustis ⁊ sc̄tis hominib⁹ accidūt in hac vita ⁊ de aliis q̄ circa hanc questionē sunt vi⁊ qualiter et q̄ vtilitate vel vsu sustineat hic florere malos florere inq̄ potentiis diuitiis delicijs. Silr̃ q̄ vtilitate vel fructu sustineat bonos affligi hic ⁊ etiam opp̄mi a malis et ipsos malos dānari malis ⁊ multiplici tyrannide atq̃ violentia grassari in eos post hec de ipso malo an p ꝓuidentia creato⁊ ip̄m eueniat loq̄r etiā hic de fato ⁊ fatalia q̄b⁹ dicūt fatari hoies vl̃ ēē fatatos ⁊ hic s̃mo valde vulgar⁊ ē. ⁊ valde anilis. loquar etiā de his q̄ vocātur apud poetas pce ⁊ noiant̃ ab eis clothos lathesis otrophos et faciā te scire de p̄sciētia ⁊ ꝓuidentia creato⁊ q̄liter ex eis nō sit reb⁹ cōtingētib⁹ necessitas nec p eas vllo modo⁊ impedit̃ vel ꝓhibet̃ nr̄a libera volūtas neq̃ arctat̃ vel restringit̃ nr̄a libertas q̄ntū ad velle ⁊ nō velle facere ⁊ nō facere nisi q̄tinus ⁊ quib⁹ modis ostendam tibi.

Dico igit̃ in p̄mis ꝙ differt intētio p̄sciētie ab intētione ꝓuidētie q̄m intētio p̄sciētie amplio⁊ ē ⁊ extensa tā sup bona q̄z sup mala futura eque ei p̄sūt creato⁊ bn̄dict⁹ mala ⁊ bona ⁊ ecōuerso. Intētio vo ꝓuidētie restrictio⁊ ē et nō cadit nisi sup bona futura. Cōmuniter enī sola bona ꝓuideri dicit̃. Nemo ei dic̃ ꝓuidere malū vl̃ sibi vel aliis ꝓuidet ei q cōsulte intēdit aliq̃d facere vel vt aliq̃d fiat. Mala vo nō intendūtur ꝯsulte siue circūspecte imo p errorem. Amp̄. q ꝓuidet aliq̃d ꝓcurat aliquo mō ex intētiōe vt illud fiat vel eueniat. Nō aūt ē bonitat⁊ diuine intētio vt mala eueniāt vel fiāt mala dico culpabilia. S⁊ neq̃ eiusdē bonitat⁊ ē ꝓcurare vt mala hmōi fiant vel eueniāt. Quare manifestū ē mala nō esse ꝓuisa a creatore. Sicut neq̃ ꝯsulte ꝓcurata quāq̃ dubitare nō debeas oīa ⁊ bona ⁊ mala p̄scita eē ab eodē ⁊ p̄cognita ac p̄uisa ⁊ ē intētio mea hic de malis culpabilib⁹. Prosēq̄r igr̃ p̄mā questionē. Dico igr̃ q̄m vniuersa et singula curat creator. et vniuersa ⁊ singula bona nec nō ⁊ mala quo⁊ duo sunt genera culpabilia s⁊ et penalia hic

mō diuerso hoc aūt ē videre p ptes eadē
q̄ q̄ sūt ab ipo p creationē dubitari nō pt
qn curet. Lū eis tribuat eē tribuat ⁊ ꝯser
uet nō ei modica ē ista curatio. Q̄ si dice
rit quis qa postq̄ dederit eis eē dimittit
ea sibimet nō ea de cetero gubernās vl' cu
rās vlterius. attende errorē istū quo multi
se inuoluerūt aut necator rebus hmōi de
dit vires siue ꝟtutes qb⁹ seipas regere seu
gubernare sufficerēt absq̄ ampliori cura
creatoris aut nō. Si sic ⁊ hoc fec vnq̄ sciē
ter ⁊ p inde p puidentiā igr̄ eiusdē regunt
eñ p curā seu puidentiā eius facti sit apō
eas vñ se regerēt hoc eñ habēt ex cura ⁊ p
uidētia ipius vt seipa regat atq̄ gubernet
Exemplū aūt hmōi rei euidentissimū ē in
illo q volēs regere p se filiū suū elegit ei et
dedit rectorē instruēs ipm q̄liter filiū rege
ret ⁊ limitās ei certis mādatis et regalis fi
lij gubernationē. In hoc igr̄ exēplo mani
festū ē q̄ pr̄ nō dimisit filiū sibipi imo po
tius regēdū ꝯmisit rectori istructo ab ipo.
Nec dubitare pt quisquā qn pr̄ curet filiū
nec qs aūdebit dicere qō negligat ipm vl'
neglexerit. Illa q ppe nō curari dicūtur q̄
negligūtur. Amp̄. vires hmōi seu ꝟtu
tes q̄si gubernacula sunt qbus res ipē re
gūt se fm hoc. Nullas aūt ex gubernato
ribus nauiū negatur gubernare nauē cu
ius tenet gubernaculā sz dr̄ eā gubernare
p gubernaculū. Si igr̄ hmōi vires tenet
creator q̄ gubernacula sūt rerū hmōi q̄liter
negabitur res hmōi gubernare. Amp̄.
q regit rectorē aūt gubernat gubernatorē
in eo q̄ rector aūt gubernator ē indubitā
ter regit et gubernat id qō regitur aut gu
bernatur ab ipo. Gubernacula eñ nauiū
regūtur et gubernatur a rectoribus ipaꝝ ⁊
hoc p manus eoꝝ tāq̄ p queda guberna
cula sz ⁊ manus ipe p musculos cordas et
ligamenta. ⁊ hec iterū p vires motiuas et
ita donec veniatur ad sapientiā gubernā
tis q est gubernatiui p se et gubernatore
alio nō indigēs si vera ⁊ pfecta ē. Et iuxta
huc modū se hr̄e necesse ē in sapiētia crea
toris que ē gubernās ⁊ dirigēs p se ea q̄ i
mediata sūt apud ipam et p illa imediate
ꝯsequētia ⁊ ita donec veniatur ad vltima
gubernata a creatore. Si qs ergo dicere
voluerit q̄ nō oīa creata regūtur a creato
re imediate hoc ē p se soliū nō contradico
cū innūerabilia regat p rectores tam spūa
les q̄ corpales. Multi ei ex hoībus recto
res sūt alioꝝ ⁊ mlti ex angelis pręsūt aliis
⁊ etiā hominibus et in animalib⁹ etiā in
uenitur in multis generibus q̄ parētes re
gūt filios et erudiunt. Sicut aquile erudi
ant filios suos ad volandū ⁊ accipitres si
militer. In volatu eñ multe aues ducē
sibi pficiūt vt grues. Amp̄. hmōi vires
aut egent naturaliter rectore aut guberna
tore aut nō. Si egent aut ꝓuidit eis crea
tor aut non ꝓuidit. Si nō prouidit cū ege
rent relinqt igr̄ eas casui et temeritati eas
igr̄ piclitari scienter voluit q̄re ad casum si
ue ruinā ⁊ periculū eas cōstituit. Q̄ si ꝓ
uidit eis rectores vel rectorē q̄ indubitan
ter sapiētie eius et bonitati cōgruit. Q̄ si
ꝓuidit eis rectores vel rectorē tūc vel se re
ctorē p se ⁊ immediatū aut rectores alios
et p eos ex necessitate regit illas. Ma
nifestū igr̄ ē q̄ in eis q̄ p creationē sunt a
creatore locū habet cura ⁊ gubernatio ipi
us. Amp̄. Illa nobilissima sūt in crea
turis rationabilib⁹. Similiter ⁊ corpalia
que ab ipo sunt p creationē nobilissima
sūt in corpalibus. Intelligo aūt de corpa
libus quo mere corpalia sunt. Si non cu
rat igr̄ ea que nobilissima sūt multoꝯ fortius
non curabit ignobiliora ⁊ sic nihil omino
curabit in vniuerso Si eñ nobiliora nō cu
carat multo minus ignobilissima ⁊ si sup
ma multo minus neq̄ media neq̄ ifima
Amp̄. oīs creatura indiget cura et gu
bernatiōe creatoris q̄tū ad ꝯseruationē
sui in suo eē. Q̄ si dixerit qa animalia q̄
ꝯseruāt suā eē p nutrimentū nō indigent
ampliori cura creatoris sz sufficit ei⁹ natu
ra quouis q̄cito natus est porcus scit cur
rere ad vbera mr̄is ⁊ inde suggere lac. Si
militer ad pascēdas herbas ⁊ ad alia nu
trimēta sumenda nō indigēt duce vel pce
ptore ⁊ ꝓpter hoc sufficiant sibi ad cōsua
tionē vite sue quāq̄ iaz remouerim istud
in p̄cedentib⁹ addā et alia ad idipm am
plius ⁊ lucidius renouādū. Dico igr̄ q̄ na
tura que docet aīalia sic alimēta pgere ⁊
vitā seruare gubernatrix ē coꝝ hanc eñ
dedit eis creator sapiētissim⁹ et ad hoc de
dit vtiq̄ vt ab ea ⁊ p eā sic gubernarentur
Redit igr̄ iste sermo ad hoc vt cōfiteat q
hoc dicit creatorem gubernare hmōi ani
malia sed p mediū rectorē aliū videlicz na
turā p naturā hmōi qui aūtē cōfitetur cre
atorē curare et gubernare aliq d saltē per
mediū rectorē ⁊ gubernatorē aliū nō de
struit curam aut gubernationem creatoris
sed magis declarat eam.

De motibus aūt celorū stellarū q3 illuminantiū z de vicissitudinib⁹ tempoꝝ z de generationibus et corruptionibus que vicissitudines tempoꝝ sequunt̄ ꝓpter curā et ꝓuidentiā creatoris sūt indicia manifesta intelligētib⁹ vtilitates que inde ꝓueniūt hominibus et alijs aīalibus q̄ nullomō ꝓuenire possent nisi ꝑ curā z ꝓuidentiā creatoris. Inutilit̄ eī hmōi hoc ē homines z alia animalia atq3 vegetabilia creass3 creator si nō eis alimēta et alia sine qbus durare nō possunt ꝓuidisset. Exemplum aūt hmōi ē in archite cto q nō solū inutiliter sed etiā insipienter edificasset domū corruēdo ꝑ se z statim si nō eidē fulamēta quibus stabiliret̄ adiecisset frequētia siu̅ siue ꝑpetuitas z vniuersalitas indicia certissima sūt cure z ꝓuidētie z remouēt casū z temeritatē quēadmodū dixi tibi in p̄cedētibus q: mors accidit hoīb⁹ vniuersaliter z sp q̄diu sūt hic. hec igr̄ duo sūt indicia certissima q̄ ꝑ curam z ꝓuidentiā creatoris mors ē in hominib⁹. Ecōtrario do rantas atq3 ꝑticularitas indicia sunt certissima casus z temeritatꝰ q̄tū ad nos. Quantū aūt ad creatorē neq3 casus neq3 temeritas aliqd ē z istud ibi attendendū ē diligēter in omī genere aīaliū generatio ei pedū alarū z etiā plumaꝝ in oībus aīalibus q̄ naturaliter habēt mem bra hmōi vel admunitas sicut plumas et squamas et necessitate ꝑ curā z ꝓuidentiā est creatoris qm̄ pennis ē vt ita dicā3 hoc ē durans quantum creator hic esse animalia ꝓuidit. Est etiam vniuersalis vnicuiq3 generi animaliū hmōi Sic se h3 z generatio piloꝝ in illis ꝑtib⁹ animaliū i qbus cō sueuerunt generari. Curā dico intelligētiā vt media vel īmēdiatā vl' mediatā vel immediata. Quāto fortꝰ igr̄ motus celoꝝ tā frequēs z tā īmutabil' erit ꝑ curā3 z ꝓuidentiā creatoꝝ. Amp̄. nō pt dubitari qn creator ꝓuiderit siue ꝑnouerit qd boni vel ēēt vl' haberet mot⁹ celoꝝ z qd ꝓpt illō de de arbitutes ad hmōi motus ꝓuidit igit̄ motū celis cū illū ꝓcurauerit ꝓpter bonū vel qd ē vel qd ex eo h3 vel qd ex eo ē hoc autē ē ꝑ curā vel ꝓuidentiā vt p̄dixi tibi. Est igr̄ hmōi motus ex ꝓuidētia q̄re et omne id qd ꝑ se naturaliter ex eo sequit̄ q̄re dies et nox et generationes et corruptiones vernales et autūnales hyemales z estiuales z vicissitudines ip̄e temporū quattuor qualitates aūt iste note sunt nobis multo fortius igr̄ creatori. Quoniā igitur intētio sapientis est intendere in ope suo omē bonū et omnē vtilitatem que ꝓuenire debet aut potest ex opere suo erit hec intētio mltoforti⁹ creatoris sapiētissimi. Quare omne bonū qd ē vel debet eē ex quocūq3 opibus eius est ꝑ intentionē ipius omne autē bonū ad opus eius ē aut ex ope eius omē igr̄ bonū ē ꝑ intentionē ipius et effect⁹ ei⁹ vel mediat⁹ vel imediat⁹ qcqd aūt ē creatū ab eo ē creatū ꝑ sapiētia ei⁹ et ꝓpt hoc oē bonū ē ꝓuisū ab ipo z ꝑ cura ac ꝓuidētiam ipius. Scito aūt quia ytalici phī p̄dicens iudicijs vsi sunt ad declarandā cura z prouidentiā creatoris circa vniuersu3 corporeū et circa corpalia que generant̄ z corrumpunt̄ sub circulo lune. Uerū non potuerūt ꝑ has vias extēdere cura3 z gubernationē creatoris vsq3 ad singula particularia. vt eī generetur hoc granū frumenti vel corrūpat̄ ꝑ curā z gubernationē creatoris nullo modo m̄ videtur declaratum ꝑ vias istas hoc aūt est qm̄ nō ē patefactū ꝑ eas q̄ cura et gubernatio creatoris sit īmediate circa hmōi medioꝝ ꝗo nō est intentio ad hoc verbi grā. Intentio pris socratis nō fuit ad hoc vt generaretur socrates. Sed magis vt generaret̄ proles i vniuersali vel forsitan vt dicat aliqs indiuiduum vagum hū igr̄ se habet z cōueniēs est huic capitulo q̄ tractare incepi inuestigare de hoc. Debes igr̄ scire quia nō ē necesse vt media ꝑ que fit gubernatio intendāt generaliter vel intētione vniuersali vel intentione ꝑticulari. Sicut manifestū ē tibi in armamētis nauis hoc ē in instrumētis gubernatiōis ipius q̄ nihil omino intendūt vel vniuersaliter vel ꝑticulariter. Neq3 etiā cū hoīes medij sunt gubernationū necesse ē vt intendāt in omia ꝑticularia sic mynistri argonautarū siue archinautarū intendūt in singulos fluctus vel vndas q̄ possunt nauem subuertere nec in singulas guttas quē possūt in sentinā influere quoniā nec cogitāt de illis cogitatiōe particulari. Sic nec duces de singul' passibus nec ipi etiā ambulātes ex quib⁹ exemplis fortassis alicui videatur q: multo fortius non eē necesse omīpotentissimū creatorē intendere in singula eorum que ꝑ curam et gubernationē ipius fiūt vel gubernant̄. Si eī nō optet aurigam de singulis passib⁹ equorū trahentiū currum suum aut de singulis reuolutionib⁹ rotarū currus quem

regit singulariter intēdere vl' cogitare quā
to minus creatorem omnipotētissimū ac re
ctorē vniuersor deū nō oportebit singulari
ter intendere de omnibus que p curam et
ꝓuidentiam ipius reguntur presertim cū
incomparabiliter facilius sit ei vniuersuꝫ
regere q̄ccuius aurige curruū leuissimuꝫ.

Amplius. Ridenda ꝛ ridiculosa vide
ri poterit ꝓuidentia circa athomos atq̄ꝫ
arenarū calculos p̄sertim cum nemo sapi
ens hmōi minucias curet vel etiā numerꝫ
earū sciat aut scire velit. Quātomagis igi
tur creatori ista curāda nō sūt hinc ē q̄ q̄
dā ex sapiētibus et doctoribꝰ xp̄ianorū re
putauit derisulatores q talia ipum cura
re dicerent. Tu igr̄ attēde in hiis exemplis
q̄ posita tibi sunt hic qm̄ in eis sunt sermo
nes quorū intentiōes ibi diligēter intuen
de sunt. videlicꝫ q̄ auriga dicit regere cur
rū aut equos trahētes ipm ꝛ dux itineris
viantes. nō eīn ista dicit simpliciter ꝛ fm
totū equi nanq̄ꝫ gressus suos regūt sensi
bus suis ꝛ vi estimatiua ē maximo eorum
ꝛ in minimo regūtur ab auriga sic se hꝫ et
de itinerātibus ꝛ duce eorū. De patre vo
familias vel sapiēte quocūq̄ꝫ q non curat
minima domus sue vt athomos et calcu
los arenarū. Verū vtiq̄ꝫ ē hoc. Causa aūt
est quoniā intentio sapientis hmōi limita
ta ē circa ea que videt vtilia sibi vl' expedi
entia domui sue vel hiis qbus hꝫ ex offi
cio suo ꝯsulere vel ꝓuidere. Hinc ē q̄ nec
numerū athomoꝝ vel aliarū minuciaruꝫ
hmōi neq̄ꝫ aliqua ex eis curat sꝫ ea sola i
qbus ē spes aut certitudo quā intēdit vtili
tatis. Amp̄. Nec possibile ē hoī ista sin
gillatim neq̄ꝫ p singula curare qm̄ nec co
gitare. In creatore vo tamlonge aliter tā
q̄ꝫ dissimiliter cura ꝛ ꝓuidētia quantū lō
ge ē eius bonitas ꝛ sapiētia a bonitate hu
mana et sapiētia quantecūq̄ꝫ ipe sint. Si
cut eīn sapientia creatoris aut intuituꝫ eiꝰ
nō adiuuat magnitudo reꝝ aut paucitas
Sic neq̄ꝫ paruitas neq̄ꝫ multitudo īpedit
eam vllo modorū. Hoc eīn declaratū ē in
p̄ma pte scientie istiꝰ ꝛ causa in hoc ē quo
niā creator nō ē sapiens aliunde vel affori
sꝫ essencialiter p hoc qd̄ ē scilicet ꝛ per hoc
equaliter nouit futura vt p̄sentia ꝛ p̄renta
similiter. Sic̄ parua vt magna ꝛ multa vt
pauca ꝛ corꝑalia vt sp̄ualia et econuerso.
Similiter pticularia vt vniuersalia. Qua
ꝓpter et singula que creauit ꝛ singulas vti
litates eoꝝ in vltimitate claritatis et certi
tudinis intuet̄. Ex quo manifestū ē q̄ om
nes bonitates creaturarū singillatim ꝓui
det ꝛ singillatim largit̄ hoc aūt ē esse p ꝓ
uidentia ꝛ curā eiusdē videlicet bonū esse
vel vtile ꝛ cōsulte siue scienter factum esse

Amp̄. In quolibet cōtinuo indubitan
ter sunt ptes infinite ꝛ sī ꝓuidit ꝛ curauit
creator vt eēt totū. Sic ꝓuidit et curauit vt
eēt medietas ꝛ eodē mō se habet de medi
etate medietatis et ita in infinitū qui enꝫ
ꝓuidet et curat vt sit domus ꝓuidet et cu
rat vt sit paries ꝛ enā vt sit lapis in pariete
Verū non oportet eū curare vt ptes lapi
dis sint in lapide hoc eīn inuenit p̄ter curā
ꝛ ꝓuidentiā tam factā. Creator vo benedi
ctus de hiis que facit vel fecit nihil inuenit
vel inuenit factū alias vel ab alio. Inten
do autem factum alias factum nō per cu
ram et prouidentiam suam. Manife
stum igitur est quia totum continuuꝫ esse
cum vniuersitate ꝛ infinitate partium sua
rum factum est per curam et ꝓuidentiem
creatoris apparet aūt hoc euidēter p hoc
q̄ generatio omnis naturalis hoc ē cuiusl
libꝫ cōtinui qd̄ generat̄ cū non sit nisi per
virtutē generantē datā a creatore ad hanc
vtilitatem videlꝫ generandi. Consequens
igr̄ ē vt oēs ꝛ singule partes cuiuslibet ꝯti
nui generati sint p curam ꝛ ꝓuidentiā cre
atoris ꝛ multofortius et cuiuslibꝫ cōtinui
creati qd̄ dico ꝓpter celum vltimū videlꝫ
empireū ꝛ ꝓpter terrā que forsitan videa
tur creata et nō ꝓpe generata. De nouem
vero celis mobilibus qui in medio aqua
rū facti sunt forsitan magis verisimile ē q̄
sint generati vel facti ex aquis hoc est ex
media parte aquarū in cuiꝰ loco positi et
ordinati sunt.

Euertar igitur ad id in quo eraꝫ ꝛ
dicā quia sicut partes in toto con
tinuo sunt non obstante numero
sitate vel etiā infinitate earū sunt inq̄ꝫ p ꝓ
uidentiam creatoris sic et multo fortius in
toto disgregato hoc ē in omni monte are
noso et littore vniuscuiusq̄ꝫ maris ꝛ in ri
pa vniuscuiusq̄ꝫ fluminis. Neq̄ꝫ ei obstat
infinitas aut numerositas sapientie aut p
uidentie creatoris vt minus eaꝫ videat q̄
finitate vt ita dicam aut minus infinita q̄ꝫ
vnuꝫ. Amp̄. vnusquisq̄ꝫ ꝓuisor domꝰ
sue scit aggregare festucas seu paleas ad
sternendā inde domū vel construendum

ſtratu3 licet nō videat vniuſcuiuſq3 palee vel feſtuce vtilitatē p ſe viſione ſingulari z determinata. In vniuerſali vtiq3 videt ta les palearū neceſſariā eē ad alterā duoru3 p dictoz. Quātofortius creator oīa intuens et ſingula ſingulorūq3 omnium vtilitates videns ad certum z liquidū nouit aggre- gare ſiue in totum continuū ſiue in totum congregatum particulas minutiſſimas ſi ue corpora minutiſſima. Nouit enī nō mi nus vtilitatem vniuſcuiuſq3 calculi arena lis quantūcunq3 paruulus ſit vt vtilitate3 aggeris totius ex innumerabilibus calcu lis arenalibus congeſti neceſſe igitur eſt z parua et minuta corpa in quantūcunq3 p uitate ſint eſſe p prudentiam z curā creato ris. Verū ipe nouit vtilitates vniuſcuiuſq3 calculi arenalis quas habet in ſe et per ſe et incōpabiliter lucidius q3 nos eas quas habet in toto. Nos autem pter hebetudi nem z obſcuritatem intellectus noſtri at3 hebetitatem ipius ad hoc tam minuta nō attingimus quēadmodū neq3 viſu corpa videre tam parua poſſum9 in ſua paruit ate donec aggregata fuerint i acerū vl'ali am congeriem vel cōtinuitatē in totalita te alicuius colligata. Manifeſtū igr eſt tibi et his quoniam ſingula creator ſuo rum et etiam ſingulorū partes curat crea tor ſingulorum partes ſingulas. Amp. Si curauit de ſingulis vt eſſent z vt bona eſſent et vt bene eſſent prudens vnicuiq3 locum cōuenientē z ſalutarem ſibi et eti am virtutem acquirendi ipm locū vnicui q3 tribuit quomō non per prudentiam et curā eius nō ſunt omnia que creauit ſub cura et prudentia ipius qualiter veriſimi le eſt vt regere et gubernare negligat ea q̄ eſſe voluit et curauit. Amp. Cum ppe certas vtilitates vnūquodq3 coz q̄ ſūt cre auerit neceſſe eſt vt ea dirigat et perducat ad illas vtilitates quantū in eo eſt z ad fi nes ppter quos ea eſſe voluit qđ dico p pter homines malos z angelos malos q cū ad felicitatem nobiliſſimam ſcilicet per petuam creati ab eo ſint ad illa tamē non perueniunt. Cauſa autem in hoc eſt mali cia voluntaria qua ab eius regimine atq3 directione ſe auertunt q̄ntu3 ad hoc. Nō enim extra regnum ipius ſunt quos ta3 ſe pe cōpeſcit et lacat vt non noceāt mali an geli quanti volunt neq3 mali homines li bidines ſuas aut cupiditates explere poſ ſint p libito neq3 in alios graſſari z de hoc perſcrutantius et diffuſius loquar in ſequē tibus. Qualiter autē eos lacet z compeſ cat et quibus vtilitatibus audies tunc.

Manifeſtum autem eſt tibi q3 equus qui aſſeſſore interdum laxatur a curſu. In terdum autem frenatur ab eo in ambula tione. Interdum autem et ligatur omni- no ita vt etiam nec moueri poſſit non ē ex tra regimen et curam ſeſſoris. De paruu lis vero quas vtilitates habeat quos vſ vel vtilitates habeat vel nauitates coz vel vita. Iam aliqua ſuper hec dicta ſunt tibi. Reliqua vero expectanda ſunt vſq3 in capitulum quod dixi. Alios vero homi nes et angelos amaui indubitanter diri git at3 perducit creator benigniſſimus ad bonum propter quod et ad quod eos cre auit et adiuuat etiam illos multiplicibus et pene innumerabilibus adiutorijs ani malis quoq3 que ſunt ad vſum hominu3 creata p induſtrias et artes quas ipſemet dedit hominibus ad hoc conuertuntur in vſus hominum quare licet per homines medios ad finem perducuntur ad creato rem ad quē ſunt. Iam enim alibi dixi ti bi q3 quicquid eſt cauſa cauſe per ſe in eo dem genere cauſe eſt etiam cauſa cauſatē et intelligo cauſa cauſe per ſe. Cum igitur induſtria hominū z voluntas vtendi ani malibus huiuſmōi a creatore cauſate ſint efficienter ſiue effectus et ipe cauſet vſum huiuſmodi eodem modo cauſandi neceſ ſario et vſus hmōi opus ē creatoris z do nū at3 beneficiū. Quicqd aūt ē cauſatum ab eo ita vl'donatū ē cauſatū vel donatū ab eo per curam et prouidentiam ipſius. quare vſus animalium huiuſmodi erit p curam z prouidentiam creatoris. Am plius. Certum eſt q3 mors z vita totaliter in voluntate ſunt z beneplacito creatoris ne3 viuit aliquis niſi ex dono et benefi cio ipſius z nec moritur aliquis niſi vel eo faciente vel permittente quicquid autem vel facit vel donat ſcienter facit et quicqd permittit ſimiliter promittit ſcienter quic quid autem ſcienter donat vel facit curas indubitanter et facere et donare et curas etiam finem et fructum qui ex hoc proue- nire debet niſi forte ſit vltimum donatum qđ eſt finis z fructus omnium precedentiū nō aliud in ordine ſuo vel ordinatione p inde igr z curate ſiue prudēter oīa facit

que facit et donat similit̄ alioqn velut lu-
do seu ioco ocioso aliqd faceret vel pmit-
teret fieri qḋ nec bonitas nec sapiētia eius
vllo modoꝝ patitur. Manifestū igit̄ ē
tibi ex oībus hꝪs qm̄ a maximo creatoꝝ
q3 ad minimū oīa bona curat ꝛ prouidet
creatoꝛ et omē bonū aliud ab ipo ē per cu
rā ꝛ prouidentiā ipius omino em̄ indecēs
ē bonitati ꝛ sapiētie ipius ea nō curare vl̄
qd ipa faciūt vel quid de eis fiat que cura
uit facere alioqn iocose ꝛ ociose im̄o ea fu-
ceret quēadmodū si quis artifex artificiu3
aliquod faceret ꝛ postmodū nō curaret vl̄
quid ipsū faceret vel quid de eo fieret vel
qḋ deueniret ad iocū stultissimū at3 ocio-
sissimū opatus manifeste appareret. Q̄ꝫ
si dixerit qs q3 de modicis et minimis nō
oportet creatorē curā hr̄e ꝛ quia ridiculo-
sa eēt at3 ridenda hm̄oi cura siue curatio.
Jam respōdi tibi in hoc q3 postq̄3 creator
iudicauit bonū illa facere ꝛ nō ridiculosū
necesse ē vt iudicet bonū illa curare ꝛ rege
re alioquin vt dixi iocose et ridiculose illa
fecisset.

v Tautē erigā te at3 dirigā ad subli
miorē ac nobiliorē ꝯsiderationem
cure ac ꝓuidētie creatoris in rebꝫ
minimis cōsidera ꝛ inuestiga nisi discunt
vl̄ didicerūt aranee nere siue filare ꝛ telas
suas at3 reciacula texere vbi didicerūt si
militer casuras eē muscas in reciacula ea-
rū et q̄ musce p̄de earū eē naturaliter de-
beant ꝛ esca anteq̄3 vel matres filātes vi-
derēt anteq̄3 cognoscerent vt fila vel telas
vel reciacula anteq̄3 appereret eis musca ali
qua. Similē consideratione fac de anati
bus q̄ q̄cito aquā vidēt in eam statim isi-
liūt ꝛ natare incipiūt cū nullū animal na-
tare viderint vbi natare didicerūt ꝛ aquā
eē habitationē suā hoc ē nature sue ꝯueni
entē. Similis ē questio ac cōsideratio de
formicis vbi didicerūt thesaurizare. ꝛ qḋ
ē mirabiliꝰ vbi didicerūt grana tritici ger
minatura si ea integra relinquerēt et ideo
diuidunt ea in frusta. De pdicibꝰ vero h3
admirationē non leuē q̄liter matrē agno
scāt quā nūq̄3 viderūt ꝛ relinquāt pdicē3 q̄
furat̄ oua matrꝭ fouit ea pdiculi ṽo exclu
si statim ei relinquēt ꝛ matrē que oua in q̄
bus nati sūt posuit sequent̄ insepabiliter
Longe aūt mirabiliꝰ oībus hꝪs ē genera
tio scarabeoꝝ. Scarabei aūt cum scarabe
os alios generare nō viderint miro artifi
cio generāt alios. De stercore nanq3 equi
no globos rotūdos formāt ꝛ ad recepta-
cula sua eos portātes at3 desup incubātes
alios generāt. Sūt ꝛ alia innumera artifi
cia animaliū quale ē artificiū pice quo cō
pingit nidū suū quē nemo carpentarioꝝ
vel architectorū effigiare potest. Dicit̄ au
tē et illud mirabile q̄ fateor me nō ꝓbas-
se quia etiā pluries resisti structura illa ar-
te etiā cementarioꝝ quadā vti videt̄ yrū-
dines ꝛ quidā volucres alie ꝛ vt vlteriꝰ te
dirigā qs docuit rosas texere flosculos su
os ꝛ cingere ꝛ lilia sūt ꝛ de omī genere se-
minu3 fm̄ qḋ dixit aristoteles q3 virtus q̄
ē in seminibus similis artificꝪs ꝛ ꝓpt hoc
q̄ genera artificioꝝ naturaliū quare ma
nifestū ē oīa semina artifices eē nature vel
naturales. Deniq3 qs docuit gallinas et
alia animalia ouātia supincubādo ouis
suis generare animalia suarū specierum.
Quis docuit strutōes oua sua calefacere
ī sabulo ad solē ꝛ sic generari sibi pullos.
Quis ṽo docuit apes vt fauos suos ꝑtra
gorios opāt̄ qs docuit eas vel quē expla-
natorē habuerūt q̄ mel eēt in floribꝰ ꝛ qs
ostēdit eis artificiū illud colligendi ex illis
Ubi didicit fenix ex aromatibꝰ rogu3 sibi
cōstruere ꝛ in eo se cōcremare vt ex eiꝰ ci-
neribus fenix alius generet̄. Preterea de
medicinis aīaliū occultꝭ ꝛ saluberrimis si
cut de buffone q̄ medicamētū venenipu-
mꝰ ōndit ī ruta et saluia et īnūera hm̄oi sīt
que legūt̄ apō medicos ꝛ naturales phy-
losophos. Sup huiuscemōi igitur ioco le
muliones aliquos interrogaui ꝛ ē vna re
sponsio oīm q̄ natura docet aīalia hm̄oi
artes et artificia. Postmodum aūt quere
ab eis vtru3 natura hec liber sit an mgr̄ ꝛ
iterū cuiusmōi liber cuiusmōi litteris scri
ptus ꝛ q̄ quātitas ꝛ cuiꝰ volumīs ꝛ descri
ptore īterrogo eos ꝛ nesciūt mihi respōde
re. Q̄ꝫ si dixerint q̄ mgr̄s qa magister est
Quero iterū vbi mgr̄ ille tot ꝛ tāta artifi-
cia didicerit si didicit. qm̄ si nō didicit hoc
ē si scientiā hm̄oi ab alio nō hab3 necesse
habēt ꝯfiteri quia magister iste creator est
cū solus creator scientiā ab alio nō habe-
at ꝛ qcūq3 habēt ab eo habeāt. Mirabile
autē valde est q̄ simul artifex et magister
aut similis liber apud nos nō dum inuen
tus ē. Q̄ꝫ si creator ipe qui docet hm̄oi ar-
tifices qbꝰ nulla ē artificioꝝ necessitas ꝑ-
ꝑa compatio īdigētiarū ꝛ necessitatū ni-
rū quātomagis in nos deberet esse tante
diuine bonitatis largitas vt in hominibꝰ

tēnt iste artes naturaliter vel saltem artes necessariae vt nō cogerēt hoīes tāt' vigiliis et laborib⁹ artificia sibi necessaria discere et acqrere. Mirabile aūt ē si liber in quo legūt isti artifices artificiorū suorū scientiā q̄liter ibi legere possūt et videt̄ q̄ lr̄e ille sint naturales si lr̄e ibi sūt q̄m mille lr̄e naturaliter legūt ab hoīb⁹ et lr̄e nō possūt eē naturales aliō q̄ naturalia signa. Sz et hec signa vbi impssa sūt et qs impssit. Amp. natura q̄ ita docet hmōi artifices si nō ē sbiecti. Sz i subiecto queadmodū docz aristotel. q̄liter docet cuz ipa nihil scire posse videat̄ qs ei opinet̄ accidēs vl' scire aliqd vt docere nisi queadmodū qs dicat albedinē vel aliū colorē docere pussū et calorē tactū et vnūquodqz aliorū sensibiliū docere senciētem se p sensū siue p sentionē sui. Modus aūt iste multū lōge a cognitionib⁹ q̄ videt̄ esse naturaliter in animalibus antedictis et in multis aliis.

D Icendū igr̄ videt̄ vt queadmodū fluit esse a fonte pmo et vniuersali eēndi et p bn̄placito ipius supesse causatū ab ipo et queadmodū bonitas et pulchritudo et alia q̄ vocāt̄ bona siue bonitate sup oīa creata et generata. Sic et a lumie sapiētie creatoris descendūt siue fluunt p bn̄placito ipi⁹ naturaliter p bn̄placito ipius lumina p̄dictarū cognitionū p at regrit necessitas et vtilitas eorū quemadmodū sup formicā lumē quoddā puidentie qa hoc regrit necessitas vite ipi⁹ nisi ei pgregaret in estate vñ aleret̄ i hyeme cum extra receptacula sua ppter asperitatē frigoris et tenerititudinē atqz passibilitatē ppriī corpis alimenta et receptacula sua pgrere n̄ valeret. Sic velut aliud quoddaz lumē q̄da venadi descēdit sup araneā velut aliud quoddā lumē. Manifestū ei ē q̄m venatione muscarū vitā sua sustētat aranea et q̄m hoc lumē i ipa simile ēēt p se supadditū est ei ex puidētia creatoris aliud lumē videlicz nendi siue filandi et recīacula sua texandi. Sile et receptaculū ouorū suorū formichmū vbi oua sua ponit et cubat siue fouet. In lupis aūt et lupab⁹ astucia venādi nō modica lumē quoddā naturale ē et qd mirabilius videt̄ ee i castibus non solū hoc lacus modio: ē q̄ i multis aliorū aīaliū sz etiaz velut quoddā lumē pphecie seu diuinationis quoddā canibus a creatore inditū ē naturaliter ita vt et latrones et hoīes occultos hoc lumine inuestigent dignoscāt et

apphendāt. Causa autē in hoc ē q̄m canis creatus ē ppt̄ custodiā hoīm et rerū ipsorū quā ipa sollicitudie sua et amicabilitate q̄dā quā exhibere videt̄ hoībus necnon latratibus et morsibus qbus arcere nitit̄ ea que videntur eis vocatura hoīb⁹ dn̄is suis vel rebus eorū euidēter indicāt. Quia igr̄ latrones et occulti homicide ob hoc sūt q̄ multū nocēt hominibus et rebus eorūz lumē hmōi q̄si diuinatiōis cuiusdā datūz ē canibus. Uerūm paucissimis vel ppter nobilitatē ipius luminis vel ppter raritatē dispositionis q̄ illos receptibiles illi⁹ luminis facit. Queadmodū et qdaz dixi de splendore pphecie quia tanta bonitas coplectionis rarissime inuenitur in hominibus que receptibilis sit splendoris illius ideo rarissime inuenitur i illis. Tibi vero certū potest eē splendorē istū nō sequi bonitatē cōplectiōis qn potius ab ipso ppter aliā potestatē q̄m multis datus est ppter meritū sanctitatis ipsorū multis ppter alios instruēdos et pmuniendos circa mala ipis imminentia. Multis ob alias causas quas audies solo loco et interdūz valde male complexionatis etiam inuenitur et datū esse et dari donū istud. Queadmodū igr̄ a pmo fonte essendi siue a pmo eē vt esse sic eē descendit cui⁹ esse aliud. Sic a pme lumine sapientie vt ē lumē sapientiale descendūt oīa hmōi lumina p bn̄placito creatoris et p puidentia eiusdē ad vtilitatem q̄s dixi et alia innūerabilia q̄ nominare et numerare et mihi difficile est et multe me latent et tibi forsitan esset tediosum. Debes in hoc etiam scire quia stultitia augurarum et opinio tam antiqua de veritate auguriorū qua opiniōe multi adhuc errare noscuntur an potest videri habuisse occasionem sui esse et sue credulitatis tanqz super coruos et cornices aliosqz aues circa quas obseruatur auguria descenderent quedam lumina p̄sagiorū a lumine antedicto et que per hec de euentib⁹ humanis p̄sagirent aues huius garritib⁹ et volatib⁹ aliisqz corporum suorū motibus hominib⁹ indicarent. Qualiter autem et quib⁹ viis error iste declaretur non solūz impossibilis sed etiam ridiculosus patebit et tibi per me loco suo si de⁹ voluerit. Causas etiaz deceptionis istius audies ibidez et fient tibi manifeste videtur etiam iuxta hanc viam vt omnia que sunt virtutis et fortitudinis et pertinent ad illas descēdāt

similiť a pma virtute siue fortitudine siue potētia vi ē ṽtus ꝛ fortitudo ꝛ potētia ꝛ ꝓ puidētiā ipius ꝛ ꝓui requirit necessitates ꝛ vtilitates recipientiū. Vñ in qbusdā sunt arma defensionis sicut i boḃ ꝛ vaccis appeti cornibꝰ qꝫ ꝑ illa se defendūt a lupis quedā ṽo sūt arma ꝓtectiōis sicˀ du ricia cutis in apris ꝛ cocodrilus licet ꝛ alie sint vtilitates istorū. In alijs ṽo dētes et vngues ad ipugnationē piter ꝛ defensionē sunt. Sicut in vrsis ꝛ leonibꝰ ꝛ alijs aīalibꝰ q̄ de p̄da siue rapina sua nutriunť. Sic etiā de pulchritudinibꝰ dicendū videtur qm̄ oēs descēdūt a p̄ma pulchritudine vt ē pulchritudo ꝛ bonitates a p̄ma bonitate vt ē bonitas. Silr̄ sciētie vel sapientie a p̄ma sapiētia vt ē sciētia et altitudines a p̄ma altitudine vt est altitudo ꝛ suauitates veri boīs a p̄ma suauitate vt est suauitas Causa autē in hoc ē qm̄ omīa hec relucent ad p̄mum īq̄ntū talia sūt ad p̄mū iqꝫ inq̄ntū tale q̄le determiaui tibi. Sic oīs ṽtꝰ ad ipꝫ inquantū ē virtꝰ ꝛ oīa bonitas relucet ad ipm̄ inquantū est bonitas ꝛ eodē mō cur rit rea in alijs. Quia igiť omne qđ relucet ad ipm̄ non relucet ad ipm̄ nisi ꝑ id qđ cadit sup ipm̄ de irradiatiōe p̄mi. Manifestū ē qꝫ omē qđ ē potēs et omē qđ ē bonū nō ē tale nisi ꝑ illud qđ cadit sup ipsuꝫ de irradiatiōe p̄mi ꝑ p̄dictas cōparationes oīa ṽtꝰ videť eē causa ꝛ declaratio sermonū hmōi. Caue aūt ne ꝑ hoc intelligas diuersari p̄mū apud se vllo modoꝝ quēadmodū ꝛ fons quātūcūqꝫ multitudine vel diuersitate riuoꝝ apud se nō diuersať aut multiplicať. Sic nec p̄mū ꝓpter multitudinē aut diuersitatē influentiarū q̄ ex ipo sūt. Caute aūt itellige vbicūqꝫ noīari creatorē audieris fontē et creaturas riuos vel flumina. Nō eī ē ꝓpē riuos nisi aq̄ q̄ fluit i fonte vt ps fontis id ē aqua fontal' ꝛ ꝓpter hoc fueniret ex necessitate eius fluxu vel exitu aq̄ fontalia nisi ei alia dareť. Remota eīiam a creatore ē pme ē ꝑtibilitas Nec sup hoc ē tibi relicta dubitatio. Et ab vno ꝛ eodē calore ē imollicio in cera et īdu ratio ī luto. Vides etiā qꝫ ex eodē semine tā modico ꝓueniūt fructus flores et folia frondes ꝛ cortices ꝛ etiā semen sil'e cum semen vnū ꝛ forte vnū simplex hoc ē vnius nature sit. In semine ꝛ h̄uano qꝫ vnī ꝰ nature tm̄ est videť appere maior multitudo maiorqꝫ diuersitas ī effectibꝰ suis hoc ē in eis q̄ ex ipo generāť quoꝝ ē tāta multitudo atqꝫ varietas vt pili vngues caro ossa nerui cartilagines medulle ꝛ q̄ttuor hūores radicales ꝛ ipa substātia cerebri. Quāto fortiꝰ igiť a creatore ꝑ modū effectiōis ꝑ imperiosissimū verbū ipiꝰ erit multitudo atqꝫ diuersitas adeo deorsū ab ipo adeoqꝫ discreta vt nec specie nec genere nec etiā p̄dicamēto ꝯmūicet. In hijs aūt similitudinibꝰ attēde lōgissime distantē dissilitudinē. Semen eī licet fortissimā habeat virtutē opatiuā causa materialꝭ est ꝛ ꝓpter hoc corrūpitur i generatiōe eoꝝ q̄ ex ipo fiunt hoc aūt nō ē cause efficiētis nūqꝫ ꝑ se salꝫ vt ipa corrūpať ipa opatiōe sua q̄ ē ei p̄p̄a ꝛ ꝑ se. Nec moueat te exemplū fenicis qđ posui qm̄ ignis ille quē ipe succēdit est causa efficiēs corruptiōis ipiꝰ ipe aūt fenix nō ē causa ꝑ se ꝛ ꝓpē ignis illiꝰ. Reminiscere igiť sublimitatꝭ ac supeminētie creatorꝭ bn̄dicti imperiositatisqꝫ verbi ipiꝰ d̄ quo plura audiuisti in p̄ma parte tractatꝰ istiꝰ Et videbis q̄ꝫ longe ē omipotentissima virtus ipius ꝛ excellentia atqꝫ magnificentia opationū ipius ab alijs virtutibus et modis operationū ipsarum. Reminiscere etiā quia nomē ꝛ intentionē cause efficientꝭ videnť merito phylosophi extendisse vt exactā ac deputatam eiusdē rationē forsitan enim sic non congruit nisi prime cause efficienti que est creator benedictus

Qui a ṽo similes illuminatiōes eis que supra posui hr̄e videnť om̄ia alia aīalia ꝛ quedā multo minores minusqꝫ nobiles. Quedā etiam maiores quēadmodū vultures si verū est qꝫ de eis multi fabulati qꝫ p̄uident strages futuras ex p̄lijs ꝛ ꝓpter hoc ꝯgregāť i locis vbi future sūt strages hmōi tāqꝫ p̄uideat i futurā escā cadauoꝝ hūanoꝝ ꝛ equoꝝ. Appet tibi ex oībus hijs luminibꝰ luminositate sapiētie creatoris penetrare atqꝫ pungere nō solū vsqꝫ ad extrema aīaliū sꝫ vsqꝫ ad extrema seminū lumina q̄ cadūt sup semina silia sūt artificis vt dixit aristoteles. attende etiā qd lumina hmōi nō sunt tm̄ sicˀ artes aut artificia opandi sꝫ sunt velut imperia creatoris q̄ necesse habēt iplere ipa semia. Nō eīm ex libero arbitrio opanť sꝫ ex necessitate ꝑ modū sꝫ fuientꝭ qđ ꝛ aristoteles aliť alibi generaliť dixit de natura sꝫ qm̄ ipa opať ꝑ modū fuiētis. Nemo āt dubitat qm̄ semia nec alia nec aliť opari possunt quēadmodū i ipis ē ipediri tm̄ ꝛ adiuuari possunt vt meliꝰ ꝛ citiꝰ opereť

Sicut appet ex opib⁹ magice naturalis q̄
sunt subita generatio pediculoꝝ ranaꝝ
vermiū et alioꝝ multoꝝ. Impediūt ṽo
semina in agris multociēs ꝑ naturā agro-
rū ei repugnante vt ex seminato tritico nō
generat nisi sinapis aut sigalū. Iam igit
declaratū ē tibi qm̄ ad oīa hec pueniūt nō
solū luminositas sapiētie creatoris ꝟ3 et im
perium eius oīa hec q̄ sic fiūt vel generant ⁊
fiūt creatore sciēte ⁊ imperante fieri ⁊ sic fie-
ri quare ⁊ prudenter ab ipo et per ipsum
E hoc q3 q̄ querebat cuiusmodi
D cognitiōes vel sciētie eēnt lumia
ista. Reminisci debes eoꝝ q̄ ali-
bi audiuisti ꝑ me vic3 qm̄ scientiarum siue
cognitionū alie sūt descēdētes desup a lu-
minositate creatoris ⁊ hee vocat̄ sciē īdite vł
īfuse et īdite qdē q̄ naturalit̄ īsūt ⁊ cū hijs
creat̄ go⁹ īdite sūt ⁊ noīant̄ recte sciē natu
rales vel innate. Alie ṽo q̄ post naturā cō
pletā dono creatoris adueniūt cōīter vo-
cant̄ īfuse. Tercio ṽo reb⁹ ipis adueniūt
quēadmodū ymagines resultāte ī specu
lis ab inspicientiū faciebus. Et iste sūt q̄ se-
quūtur numerositatē rerū et varietatē at3
diuersitatē vtpote causate ab ipis. Nec mi
rū cuiq3 videri debet si multitudinē aut va
rietatē rerū sequūtur ymagines earū et ve
rificat̄ illō ꝑ augmētationē a causa et a p
portiōe. Cū eñ res omēs ad hmōi ymagi
nes suas sic se habeāt siue ꝓportionalit̄.
Consequēs ē vt pmutatim. sicut res adiui
cē se habēt. sic ⁊ ymagines earū se habeāt
adinuicē ⁊ ꝓpter hoc vt ē diuersitas ī reb⁹
adinuicē. Sic ⁊ in ymaginibus ꝓpter hoc
igr siue res hmōi vniuersales fuerint siue
pticulares. Eodē mō erūt ⁊ sciētie vel vni
uersales vel pticulares. Sciētie ṽo alie vi
delicet tam inate q̄3 infuse sequētur imita
tē cause sue ⁊ ꝓpter hoc vna earū ē multo
rū generū ⁊ multarū specierū ⁊ indiuidu-
oꝝ hinc ē q̄ lumina q̄ nūeraui tibi ⁊ no-
minaui sequūt̄ hoc mō vnitatē ipi⁹ nec ha-
bent lucationes aut descriptiones libroꝝ
nec aggregatiōes ptiū quēadmodū nec
sapiētia pma. Et idē dico de splēdore pro-
phetico qm̄ vna⁹ nō ē diuisibil' neq3 aggre-
gatus ex ptibus earib⁹ splēdorib⁹ ⁊ in illo et
ꝑ illū vila ē a ꝓphetis ista rerū et euentuū
multitudo at3 diuersitas. Sic dico ⁊ d' istis
luminib⁹ omnib3 nec lumina dicēda sint ꝑpa
rat. de splēdo. ꝓphetico. ī vno tn̄ et assimi
lat̄ vic3 ī hac vnitate ⁊ indiuisibilitate. Si
tū inueniant̄ in hoībus lumina similia vi

delic3 inestigāda latrones ⁊ dino sc̄edi at3
deꝑhēdēdi eos aut nendi siue filādi teren
diq3 rethia ⁊ venādi. Si in q̄3 inueniret in
hoībus p̄ter eruditionē ⁊ doctrinā splēdo
res illos ꝓpheticos nemo noīare vereret̄
S3 neq3 sciētia illa neq3 ꝑ sciētias operari
nialia vel semina visualiter dicim⁹ ꝓpter
paucitatē nr̄e exercitationis in hijs ⁊ ꝓpt̄
nouitatē quā sp ⁊ mōstrat̄ ⁊ plurimū ab-
horrēt vulgares hoīes et impiti ꝓpter qd
aristoteles dicere noluit q̄ artificia essent
in sermonib⁹ ꝟ3 ṽtutes similes artificijs ꝑ
pter qd ⁊ ꝓuenientius acomodato aptato-
q3 sermone nō dicim⁹ lumina ista scienti-
as aut artes seu artificia ꝟ3 magl̄ similitu-
dines scientiarū ⁊ artium et artificiorum.
I qs aūt querat vtrū aranea sciat
f ṽe siue filare ⁊ reciacula tendere ⁊
alia facere q̄ facit ꝓponet questio
nē nō facile determinabilē impitis aut ei
sciēter facit aut casu qd facit ⁊ preter inten
tionē. Q' si rideat qs q3 nesciēter facit qd
fac. Qualiter igr̄ declinat errorem omnē
i opib⁹ suis. Amp̄. si quēadmodū dicit ari
stoteles q3 oīno sciētī signū ē dicere posse ⁊
ñ potius signū sciētie erit facere posse. Amp̄.
q̄ signū ē i muliere filāte q̄ ipa filare sciat
q̄ nō ⁊ meli⁹ ⁊ magl̄ appeat i aranea. Si
ṽo dixerit q3 mulier hoc fac arte vel scia si
ue artificio oblit⁹ videtur huiusmodi ho
mo sermonis quē dixit aristoteles. quia q̄
natura tale magis tale. q̄re naturalis ars
magl̄ ars ⁊ naturalis sciētia magis sciēntia
⁊ naturale artificiū magl̄ artificium ⁊ na-
turalis sciēs magl̄ sciēs. Quare et magl̄ sci
ens ē aranea hmōi opis ⁊ magis sciēnter
opat̄ fila ⁊ rethia q̄3 mulier q̄ hoc ꝑ doctri
nā alienā aut ꝑ ꝓpam adiuētionē hoc scit
vel didicit. Q' si rideret q3 ĩstinctu nature
hoc fac aranea inuoluit se difficultatib⁹ q̄-
stionib⁹ de instinctu ꝟ3 ⁊ natura qd vtrū
q3 illoꝝ sit. Eadē ei restat questio de natu-
ra vtrū sciēter instiget araneā ad ista faciē
da aut insciēter. Q' si sciēter nō erit hmōi
natura i subiecto eius eñ q̄ i subiecto sunt
nullo modoꝝ ꝯgruit scire vel sciēter aliqd
facere. Si ṽo subiectū fuerit natura hmōi
sequētur alie questiōes de hmōi subiecto
an ꝑ se hoc faciat an alieno instinctu. Q' si
ꝑ se restat questio qua vtilitate et cuius.
Si ei sua vtilitate hoc facit nō erit hmōi
subiectū nisi ipa aranea. Uenatio ei mus
carū soli uranee q̄ illā exercet vtilis eēt vi
det̄. Nisi forte qs dicat quia cuī vtilis est

bomibus ad admiratioñe sapiẽtie creato
ris ⁊ ad phylosophandũ de ꝓuidẽtia ipi⁹
Si vo alieno instinctu hoc facit hmõi na
tura ꝑueniet hec eadẽ ad creatorẽ et fiet ꝑ
hoc manifestior in rebus hmõi ꝓuidẽtia
diuina cũ inuentũ fuerit ꝙ ꝑ eius instinctũ
⁊ filant aranee ⁊ texunt fila sua et retis et
venãtur. Si aũt nõ ꝑuenerit hoc vsq; ad
creatorez necesse ẽ vt veniat hoc ad aliam
substantiã nobiliorẽ ꝗ̃ sit aranea ⁊ hoc vel
vnam vel multas que si fuerit vna sola ap
parebit eẽ regitiua oĩm aranearũ docens
eas hmõi viuẽdi artificia vel instigãs eas
ad hoc vt illa exerceãt qđ vel erit ei cõmis
sũ a creatore vel erit eidez innatũ ꝑ vtrũq;
aũt viarũ istarũ appet euidẽter oĩa hmõi
artificia ⁊ esse ⁊ exerceri ꝓpter videntiam
creatoris Eodẽ mõ si multe fuerint hmõi
substãtie regitiue aranearũ nõ poterit eẽ
dubiũ qn regnũ huiusmõi sit eis vel inna
tũ vel cõmissum a creatore. Tu ergo atteri
de in his ⁊ similibus q: nõ ẽ contendẽdũ
recte phylosophantibus de vocabulis siue
nominibus quin potius sine iurgio ⁊ con
tentione sicut vtitur cõmunitas hominuz
Extraneitas autem quam repudiat vsus
communis in vocabulis modis omnib⁹
fugienda est philosophantibus. Similit̃
⁊ vacuitas earum nisi forte defectus neces
sitas cogat noua vocabula fingere aut sal
tẽ circũuolutionibus vtenduz est eis ꝓpt̃
hoc igit̃ aristoteles noluit dicere virtutes
que sunt in semibus artes eẽ vel artificia.
sed similes artificiis qnãq; absq; abusiõe
intollerabili dixisse potuisset eas eẽ quas
dã artes seu quedã artificia nature. Neq;
ꝯtendendũ est tibi sup hoc ꝙ ṗdixi videli
cet vtrũ aranee sciant facere qđ faciũt. vel
vtrũ scientie sibi faciant quod faciunt. Cũ
vsus ꝯmunis hominũ recipiat eas ⁊ scire
opari ⁊ scienter opa hmõi ⁊ tantillum lu
minis accepisse eas a luminositate sapiẽ
tie creatoris ad acquirendũ sibi sustẽtatio
nẽ vite sicut dixi verũ aũt ꝑ mediũ siue me
dia an imediate nõ diffinio hic qm̃ eẽ ⁊ vi
ta imediate videñt ꝓcedere a creatore et
creari ab ipso et ꝓpter hoc forassis vide
atur alicui ꝙ in ista modica lumina sicut
et magna descendant ab ipo super hmõi
creaturas sicut et nobilissima lumina que
vocãtur dona gratiarũ scientieq; ⁊ ṽtutes
sublimes dicũtur ab ipo imediate descen
dere sup homines et angelos beatos. In
tm̃ igr̃ determinatũ sit tibi ꝑ hec oĩa hmõi

que ṗnominata sunt ꝑ ꝓuidentiã creato
ris et esse ei fieri.

Q Uoniã autẽ datũ est a creatore oĩ
bus corpibus vt possint sibi acqui
rere loca naturalia hoc ẽ naturis
suis cõgruẽtia ei virtutes etiaz ad hoc eis
date sunt ab eodẽ qbus hec acquirãt per
motũ ⁊ quibus etiã in eis quiescant non ẽ
tibi dubitandũ qn ꝑ ꝓuidentiã creatoris
sint mot⁹ eorũ ⁊ qetes ṗsertim cũ mot⁹ na
tural' vniuscuiusq; corpis nõ tã sit inq̃sitõ
loci natural' ꝗ̃ etiã fuga inatural' atq; ꝯtra
rii. Uides igr̃ euidẽter q: corpa naturalia
sibi ꝓuident naturaliter ad cõseruationẽ
sui esse ⁊ a locis nociuis ꝓfugã ⁊ de locis
salutaribus ꝑ motus ⁊ inclinatiões natu
rales ⁊ hec ẽ causa vt mihi videt̃ que idu
xit aristotelẽ naturã hmõi in corpibus na
turalibus quasi quandã vitam eẽ quoniã
in viuentibus hmõi ꝓuidẽtissima euiden
tissima est videlicet qua declinãt noxia et
querũt sibi salutaria atq; ꝓficua. Et in qui
busdam quidem animalib⁹ naturalis pe
ritia et ars innata medicinalis. Quis eñ
docuit bufonẽ alieno morsu atq; veneno
vulneratũ rutam adire et eidẽ locũ vulne
ris affricare ⁊ ꝓpter hmõi affricationez a
periculo veneni curari ⁊ hoc idem de sali
ua facere creditur a multis. Similiter qs
docuit cattam ꝑ affricationẽ suam ad her
bam que nephyta nominat̃ concipe pos
se et sic defectũ masculi supplere. Eodem
mõ ⁊ equas exponere se flatui venti vt ex
eius afflatu atq; attractu conciperẽt. Quis
vero docuit pisces quosdã postq; in aquã
effusa fuerint oua eo ꝑ semine suo sapfun
dere alios aũt generare nõ posse. Deniq;
qs docuit aquilas et coruos reiuuenesce
re ⁊ in iuuentutẽ suã modis qb⁹ alibi au
diuisti renouare. Quis docuit scorpiones
exteriora tm̃ manuũ in hominib⁹ pcutere
palmis aũt parcere vel qđ verius credo ti
mere ne forte ab eis inclusi capti detineãt̃
ꝙ ab exteriorib⁹ manuũ minime timent.
Sunt ⁊ alia innũera que hystoriographi
nature de hmõi scripserũt in qbus oĩb⁹
manifestũ ẽ tibi ⁊ cõiter dici artes q̃sdam
et artificia ⁊ ingenia nature dici et nõ im
merito. Ista tamen vocabula vsq; ad na
turas inanimatorũ corpm neminẽ adhuc
audiuim⁹ extendisse etiã hoc ẽ ꝓpter pui
tatem suam ⁊ vt ita dicam tenuitatem lu
minis. Nulli eñ phylosophantiũ audiui
m⁹ dixisse ponderosa corpa inclinari vel

moueri ad mediū mundi arte vel artificio Similiter neqꝫ ignem cōburere ligna arte vel artificio nature licet cōiter receptū sit ꝙ hoc faciat virtute nature sue sed hoc est vt dixi ꝑpter longam distantiā atqꝫ dissimilitudine ad artes ꝛ artificia. Creatori autē ꝓuidentia sicut ꝛ virtute eiusdē ꝓmana omnia ista fieri que dominatu tibi iam dubiū esse non debet nec in partibus dec in totis vi ꝓditi. Forsassis autē nō intendit singularia in hus nisi quis dicat eam intendere singularia vaga. Nō enī videtur intēdere aranea hoc filō determinare vel hoc reticulū. Jam autē audiuisti alibi intentionem meā de indiuiduo vago qualiter se habet in ipso sensu ꝛ in ipa ymaginatione. Et hmōi exemplū quoddā est in homine qui videtur alonge veniens sed ꝓpter elongationem nō dū scitur eē homo. sed scitur esse hoc animal veniens deinde cū appropinquauerit cognoscitur esse iste homo veniens ꝛ nondū socrates. Erit autē magis vagum si eousqꝫ remotus fuerit vt nō dephendatur animal eē sꝫ hoc mouens. magis etiam vagum si nec moueri appareat. Tunc enī nō cognosceretur esse nisi hoc corpale. Ex hus igit apparet tibi quia denudatio a cōditionibus particularibus ꝛ circūnestitio eoꝝ facit indiuiduum vel vagum vel magis vagū vel expressum ac determinatissimū iuxta modos huiusmodi exemplorum.

q Uia vero sermones philosophorū de animabus animaliū nō rationabiliū fuerunt eas apprehendere vniuersalia non posse ꝛ dixerūt hoc eē ꝓpriū animarū rationabiliū ꝛ substantiarū intelligentiū. Nō videtur fm eos ꝙ in animabꝫ animaliū similiter artificibꝫ operationū sint ymaginatiōes vel alie impressiones vniuersaliū neqꝫ ꝙ possibilis sit eis abstractio circūnestitionibꝫ indiuiduantibus vsqꝫquaqꝫ. Quapropter difficile erit eas determinare vtrū aranea ymaginet musci cū ipam non viderit vel qualiter ymaginet eam si vniuersaliter eam apphendere non posset fm eos. Si vero indiuidualiter aut singulariter ymaginatur ꝙ cōditione vel circūnestitione illam indiuiduet difficile posse videri videtur cum ipse ꝯditiones hmōi indiuidualiter necessario apphendātur Sicut autē euidenter qd dico p exempla. Si enī ymaginatur aranea musci casuram volans in telam suam iste

conditiones oēs cōmunes sunt ꝛ pluribꝫ comunicabiles. Nō indiuiduāt igr muscā ꝛ vt breuius dicam p has ꝯditiones nō ē descendere ad hanc. Qualiter igr descendet aranea ad quācūqꝫ. Q. si nō descēdit ad hāc aliquā stabit igit eius ymaginatio siue apphensio aliā in ꝯmuni siue in generali. Nō erit igit ꝓpa substantiarū intelligentiū apphensio ꝯmunionū siue vniuersaliū. Amp. De artificibus q non sunt apud nos nullus dicit se edificare hāc domū indeterminate sed potius quandam domū. Similiter neqꝫ textor aliqs dicit se texere hunc pannū sed quendā pannū Nec aliqs ex fabris dicit se fabricare hūc gladiū sed quendam gladium. Multo minus igitur in animalibus ratione carentibus erit possibile hanc indiuiduationem seu determinationē esse. Amp. cū anime rationales multo nobiliores ꝛ fortiores sint in apphēdendo ꝙ anime quomō extendent se in apphensionē singulariū vires apphensiue earum et vires apphensiue animarū rationabiliū erūt adeo breues ꝛ decurtate vt in suis artificiis vsqꝫ ad particularia ꝛ vaga similiter īdiuidua nō attingant. Si quis autē dixerit qa aranee operant quēadmodū aliquis artifex operetur cecus vel clausis oculis nec sic etiam absoluit se a nodo questionis istius quoniā q sic operatur quoniā et si clausos habeat oculos vel omnino obscuratos operaram tamē habet atqꝫ reuelatam ymaginationē in ipm sensum cōmunem interiorē Difficile autē ē inuenire exemplū dissimilitudinis ymaginationis ꝛ intentiōis huiusmōi animaliū in opibus suis apō nos ꝛ hoc ē qm ipa intendūt ab intus ꝛ ymaginātur insup. Nos aūt afores ꝛ deorsū i artificiis que apud nos sunt. Et iam dixi tibi in pluribꝫ capitulis et tractatibꝫ sciētie istius quia lumina que desursū descēdunt ꝛ longius ꝛ latius se extendunt ꝙ que deorsum ꝛ a rebus animalibꝫ sūt in aiabꝫ animaliū irrationabiliū adueniūt ꝓpter quod ꝛ mēsurātur ꝛ numerātur scdm res Unius enī vna ē visio ꝛ vnius soni vna ē auditio ꝛ duorū due ꝛ ita se habꝫ de aliis et hoc est quoniā omnia hec ad modum passionū sunt a rebus agentibꝫ i animas apphensiuas ꝛ ad modū resultationū a formis rerū sensibiliū i speculis anime vero apphensiue ꝛ receptibiles hmōi passionū efficiat specula hmōi resultationū. Uiles

vo ⁊ auditus habitus naturalis et ceteri hmői habit⁹ ampliores sunt atq latiores licet imꝑfecti actu naturaliter ⁊ indigentibus passionibus ⁊ resultantiis quas dixim⁹. Sic se hꝫ et de luminibus que noīaui tibi ⁊ quanto ampli⁹ ascéderis ⁊ cogitatu ⁊ consideratiōe tanto amplius eam inuenies dilatari donec puenias ad purissimū lumen vicꝫ lumen luminū qd ē creatoꝛ sapientissim⁹. Cui⁹ luminositas est in vltimitate latitudinis seu hꝫ sanctus ⁊ autenticus sermo vicꝫ qm̄ sapiā attingit a fine vsqꝫ ad finē fortiter ⁊ disponit oīa suauiter. Hinc est ꝙ splendores ꝓphetici ꝑ ut possibile ē mutātes illud lumē scꝫ luminum non solum in latu amplissime discenduntur sed etiā in longuꝫ ꝓpter qd ipsi ꝓphete non solum ꝑma vident in splēdoribus istis sed etiā nouissima. Apparet igit̃ tibi per hec ista lumina naturalia nō immerito eē extēsiora apphensionib⁹ nostris que affóris inueniunt̃ ꝓpter hoc necesse est vt res precedat apprehensiones hmői tanqꝫ cause earū. Splendores vo ꝓphetici ⁊ ista lumina sicut a rebus nō sunt Sic nec exigunt existentiā rerum p̄cedere se ꝓpter hoc ⁊ non existētia anteqꝫ sint extendunt. Ideo ⁊ splēdores ꝓphetici ꝓphetis ostēdunt preterita que iā nō sunt ⁊ futura que nondū sunt Sic ⁊ ista lumina aquilis ⁊ ceruis ostēdunt suas renouatiōes anteqꝫ sint ⁊ causas earū ⁊ modum opationis quo eas faciant aut ꝓcurent. Similr̃ ⁊ araneis reciacula que non sunt et forte muscas que nondū sunt ⁊ causas earꝫ in reciacula anteqꝫ sint. Qđ si quis dixerit qꝛ nec araneas nec hmői aīalia scire vel videre que operant̃ vel vtilitates operum. tunc mag⁹ accedit ad vt concedat ea non sua sed aliena ꝓuidētia operari. ⁊ tandeꝫ deueniet sermo iste adhuc vt ꝓcedat oīa opera hmői fieri per ꝓuidentiā creatoris sicut predixi tibi. Seqtur etiā hoc vt dicat araneas alieno instinctu comedere muscas q̄s capiunt. Et hoc ipm habebit necesse porci ⁊ omni generi animaliū qđ nō instinctu ꝓprie nature aut famis comedunt sed alieno instinctu vt qd em̄ potius faciunt opationes hmői alieno instinctu et nō illas vicꝫ comedere ⁊ bibere q̄ finis hoꝝ sunt ⁊ vtilitas. Amp̄. qcquid p̄t in finem et in viā et quicqd in extremū et in mediū naturaliter Quia igr̃ iste operationes filare texere reciacula insidiari araneas capere eas media sunt ⁊ vie naturalis ad comestionē earū et ad acquisitionē nutrimēti ex eis simil̃r ⁊ media naturalia sicut ad illa Illa vo extrema ad hoc ordinatiōe naturali ⁊ aranee naturaliter possunt in finē vel extrema potuerunt multo amplius in vias et media. Amp̄. hoc est dicere ꝙ aliqs potest naturaliter in comedere ꝙ nō est naturaliter nisi p mastiCare et non p̄t naturaliter masticari. Siīr ꝙ aliquid pōt naturaliter nutriri cibo et non potest coquere vel digere cibū. Uides igr̃ per me in hys nō nullas vias exercitatiōis ingenij cui ꝙ si melius videre dederit tibi deus in hys gaudere ⁊ vellē fieri mihi.

Emotibus vo naturalibus q sūt d a medio et quidā addunt tercium vicꝫ circularē qui est circa medium quāqꝫ hoc improbabile merito valde videatur Ari. et sequacibus eius. Similr̃ ⁊ de inclinatiōib⁹ et quibus sunt hmői motus. Iam dixi tibi quia neqꝫ motus p sciētiam fiunt coꝝ que mouent̃ sic neqꝫ p ꝓuidentiā. Neqꝫ arestoteles voluit noiare p̄ncipia motuū istoꝝ artes vel artificia per aīas vel vitas sed quasi vitas ⁊ causa in hoc fuit sicut predixi tibi distantia et elōgatio ab hys quib⁹ hmői nominatiōes recta ac vera nominatiōe congruūt. Iaꝫ igitur apparet tibi ex hys que p̄cesserunt ꝓuidentiā diuinā attingere a p̄mis creaturis vsqꝫ ad minima. et intelligo hoc d̄ substantiis ⁊ tā de partib⁹ q̄ꝫ de totis corporeis substantiis. ⁊ quia nō est incōueniēs vel indignū sapientia ⁊ bonitate creatoꝛ ea curare. postqꝫ sunt que curauit cū non essent et eousqꝫ curauit vt ea esse faceret quia mōis omnibus decet eius sapientiā ⁊ bonitatē ea deducere ad fines hmői et vtilitates qbus ea aptauit et ordinauit siue sint nobis noti siue ignoti hoc autē est sicut p̄dixi tibi indubitāter regere vicꝫ cōseruare et deducere ad fineꝫ vel vsum ad quem res ē. Qđ si quisierit qs qualiter curat musculas q̄s yrundines tā studiose venantur Cū nec videat̃ eas conseruare qꝛ potius videtur eas exposuisse deuoratoꝛ yrundinū. Qualiter etiā videt̃ deducere ad finem ad quē sunt ⁊ an est alius finis earū q̄ꝫ nutrimentū seu sustentatio yrundinum Rn̄deo in hoc quia reuera hic est vn⁹ finis et vna vtilitas musculaꝝ hmői ⁊ ad hunc finem vel vtilitatē deducit eas

creato: p naturam ipaꝫ prudīnū quā crea tur eius earū nutribilē seu sustētabilē. qb⁹ et dedit illi naturale de p̄dictis iumtib⁹ quo bestie mō cognoscant ⁊ etiā ipas ca pere scāt quēadmodū ⁊ comedere. Conf naturales creato: vsq ad vsū hmōi quā q̄ ⁊ aliē vtilitates sint ⁊ alij vsus quos au dies i sequētib⁹. Nec ē incōueniēs quedā animalia i esū ⁊ sustētatiōne alioꝝ creato rē creasse vel etiā i alios vsus multiplices Sicut apparet de equis ⁊ asinis et mulis qui non comeduntur ab hominib⁹ com- muniter. boum vero et ouium ⁊ caprarū sic sunt vtilitates multe quibus adiuua- tur homines q̄ꝫ eius ⁊ nutrimētū ⁊ vt cui dentius tibi fiat dei prouidētia in omnib⁹ narrabo tibi et numerabo generales vtili tates creaturarum. Prima igitur genera- lis est bonū quod ē vel quod habet vna quaeq̄ siue illud sit esse siue aliud siue alis siue eē cū alio aut cū alijs. Gratuita nāqꝫ bonitas creatoꝛis nō intēdit pdesse sibi in creādo res in dādo eis eē vel bona alia sꝫ pdesse reb⁹ istis ⁊ hec ē sp intētio gratuite bonitatis vicꝫ hmōi rectitudinis vt nec re cuiuet creatori se intendēs scꝫ sibipi hoc ē in ppriū bonū vel honoꝛē vel comodū vel gloriā vl voluptatē vel aliqd ad hmōi neqꝫ deflectēs ea ab hmōi rectitudine vel in nocumentū inimicoꝛū vel i pfectū ami coꝝ suoꝝ vicꝫ q: sui sūt. hec em̄ ꝯsideratio vicꝫ q: sui sūt declinatio ē a rectitudie gra tuitati ⁊ hꝫ aliqd recuruatiōis p̄dicte. Se cūda causa i creatiōis i qbusdā ē vtilitas aliena ⁊ hoc accidit i multis generib⁹ reꝝ Quedā eī sūt nata eē p se ⁊ insup eē vtiles alijs. sic iaꝫ sapien⁹ multotiēs audiuisti de vegetabilib⁹ ⁊ animalib⁹ irrationabilib⁹ q̄ nata videt eē vtraqꝫ vtilitati ⁊ vsui ho- minū. Alia vo sūt nō nata eē p se vt ptes ⁊ mēbra animaliū quēadmodū ocul⁹ nō natus eē p se ⁊ pes ⁊ man⁹ sūt. Sꝫ i toto si militer ⁊ toti. Similiter os ⁊ nerui et carō in animalib⁹ nō sūt nata eē p se sed i aiali bus eī vt ista sūt eē ⁊ vtilitati totalitatis eo rū. Quapropt̄ finis qda ⁊ vtilitas creatio nis eoꝝ videt eē vtilitas totalitatꝫ aialiū quoꝝ ptes ⁊ in qb⁹ solūmō nata sūt eē et hec non intelligo nisi vtilitates naturales. Sūt et ⁊ alie vtilitates sublimioꝛes atꝫ no biliores ⁊ hec sūt qbus adiuuāt virtutes ⁊ cōposito moꝝ i hoibus ⁊ ea bona grana rū atꝫ virtutū qb⁹ acquirunt ⁊ futura felicitas obtinet ⁊ hec oīm vtilitatū nīa grā vtilis atꝫ

pfectissima vtilitas. Ex qbus manifestū ē tibi q: virtutes ⁊ dona grāꝝ vtilioꝛa sūt oī bus alijs qm̄ vtilitas illoꝝ ad quā scilicet sūt eē ⁊ quā intendit creatoꝛ ⁊ pncipaliter hoibus vtilitas ē vltra quā nihil querēdū erit. Post hec vero fm gradū vtilitatis obti nēt in oꝛdine isto ea qbus ista acqrūt nu triunt adiuuāt cōseruant adaugēt ⁊ inter hec p̄me sūt bone dispositiōes earū natu rales siue bonitas ꝯplexiōis ⁊ benignitas naturalis ⁊ māsuetudo naturalis. Qui eī istis p̄dita sūt faciles sūt recipe gratuita ac nobilē virtutē pacientie et sancte dilectionis nec nō ⁊ pacis atꝫ serenitatꝫ coꝛdis cuius cōtrariū ē turbulētia ⁊ ingetudo ⁊ ō hus oib⁹ satisfactū dꝫ eē tibi p ea q̄ audiuisti de virtutū tribus generibus hoc ē naturali bus gratuitis ⁊ cōsuetudinalibus ⁊ eis q̄ circa ipas sūt terciū locū obtinere in oꝛdi ne isto doctrina studiositas ⁊ disciplina ⁊ ppter hoc gens xpianoꝝ q̄ maxime place re creatoꝛi nitit ⁊ studijs qb⁹ creatoꝛi pla- ceat ⁊ summopere inuigilat sacris doctrinis ⁊ p̄dicatiōibus singulariter insistere videt cū alie gētes ista negligat euidenter. Nec dubiū ē apud te de sacris doctrinis ⁊ p̄di catiōibus quātū incitēt ad cultū ⁊ honoꝛi ficentiā creatoꝛis quātū illuminēt mentes hoim ad cognitionē ipius ⁊ eoꝝ q̄ aman da q̄rēda tenēda ⁊ fundā sūt hoib⁹. Sic⁹ ad cognitionē eoꝝ q̄ eis fugiēda sūt et di- mittēda ⁊ etiā psequēda. ⁊ oīno non igno ras quāta sit virtus doctrine ⁊ p̄dicatiōis i immūdis coꝛdibus hominū ⁊ in auer- tēdis eis ab omni erroꝛe ⁊ prauitate et ab omibus aduersitatibus ⁊ cōtagijs merito rū maxime cū grā creatoris ⁊ loquētibus ⁊ audiētibus affuerit. Et tu iaꝫ didicisti q: reuerentia que puritate intentionis sacre doctrine et exhoꝛtationes ⁊ loquēde ⁊ au diende sūt et quō p irreuerentiā ⁊ impori tatē cōtrarias absq: fructu plurimū et au diūtur et docētur. Studia vo que sūt lecti onū meditationū lectionū quidē in sacris libris. Meditatiōnē vniuscuiusq; apud semet ipsm et p se ⁊ deliberationū seu circūspecti onū in eis que agunt aut sustinent. Qui- dā eī imparati ⁊ improuisi pariter circūspe cti ꝯsiluit ad opa que cōsultissime agēda essent ⁊ incauti irruūt in pericula aduersi tatis peius deiecti ⁊ letaliter vulnerati q̄ de pugna deliberent q̄ armis se accingat vel induant.

q Ula vero de disciplina aliquantis

lũ diffusio: sermo habẽdus est ꝓpter hoc quoniã minime cognoscũt homines vtilitates eorũ que sunt discipline ꝓpter quod ipsam tanq̃ noxiam fugiunt et cum dolore et molestia ꝓ viribus illam plurimũq; sustinent. Res igit̃ discipline sunt que timorẽ aut dolorem aut oppssionẽ inferunt et que fomenta viciis subtrahunt aut eis concludũt vel accessum ad ea omĩno auferunt. Timoris autem vtilitates iã alibi audiuisti in capitulo de operibus et mirabilibus ipius et ꝑ se manifestũ est qa timor fuga spiritualis ẽ et resiliatio ab eo qđ timetur. timor igitur bonus et sanctus ẽ quo fugitur ab omĩ qđ iram ꝓuocat creatoris. hoc ẽ ab omĩ inquinamẽto peccati mortiferi. ꝓpter hũc igitur timorẽ incuciẽdũ mortalibus creator et stellas cometes in celo gladiosq; igneos. et dracones flameos creat et apparere facit i sublimi. Similiter et portẽta in terra ⁊ in mari et mulas parere monstra in hominibus etiã nasci vt infantulos multorũ capitũ. ꝓpt̃ qđ et mõstra dicũt̃. nõ solũ ꝓpter admirationẽ nouitatis ea hoies sibinuicẽ mõstrãt sed quoniã iram dei monstrãt in munere mortalibus vt sc; turbatio rerũ ordine turbatis hoibus creator appeat. Sũt ⁊ alia innũera p̃ter illa que lex xp̃ianorũ exp̃sse cõtinet que sc; futura sũt in sole et lunã et stellis ⁊ in aliis inter que etiã terre motus enũerãtur vt ipo temore suo terra tremorẽ hominib⁹ incuciat. ⁊ tremendũ eis suadeat ꝓpt̃ imminentẽ vindictã creatorꝭ. Quapropter manifestum ẽ terre motũ fieri ꝑ ꝓuidentiã creatorꝭ ꝓpter tam euidentẽ vtilitatẽ que ex eo dꝫ ꝓuenire hoibus mortalibus. et hec siue fiat ꝑ naturaꝫ quã didicisti in libro metheororũ siue aliasꝑ volũtatem creatoris ꝓpt̃ hãc causam lex hebreorũ data ẽ eis in tantis terroribus ignis caliginis et lampadarũ ignis discurrentium clangorisq; terrifici sꝫ ⁊ ipam p̃cesserũt terribilia facta in egypto. vt timerẽt a malo ĩobediẽne. et a pessimis ꝯsuetudinib⁹ egypti qbas nutriti erãt. ꝓpter qđ eleganť interp̃tatur doctrina xp̃ianorũ hebreos fuisse de egypto insequẽtibus egypciis ⁊ eos fugãtibus vt ex ipo intelligerẽt fugienduꝫ eis eẽ nõ solũ ab hominibus egypciis. sꝫ etiã ab egypciis moribus ab execratiõe scilicet ydolatrie ⁊ a viciis qbus illi se creatori abhominabiles ⁊ odibiles fecerant.

Amp̃. cũ diligentiorẽ ꝯsiderationẽ d ti more feceris inuenies ipm euidẽter super omnia alia dona dep̃mentẽ corꝫ humanũ et subiicientẽ et quẽ timet. cor inq̃ immobile durũ atꝫ seruile. ꝓpter qđ sciens creator rebellionẽ cordis gentis hebreorum se eis timendũ atq; tremẽduꝫ tot tantisq; tremoribus legꝭ datione exhibuit vt eos ab legis sue obediẽtia nõ tam incuruaret q̃ꝫ etiam frãgeret. Gens enim illa sic ipsemet creator dicit in lege eorꝫ gens dure ceruicꝭ fuit. ⁊ ꝓpter hoc inclinationẽ volũtariam nõ suscipiẽs terrorib⁹ horrificis terrẽda fuit ab inicio. De bono doloris.

e A vero q̃ sũt doloris sicut scis mortificant et extinguũt ꝯcupiscẽtias voluptatuꝫ. desideriaq; carnalia ac secularia. ipasq; voluptates mortificãt ⁊ abradũt hominib⁹. Ja aũt nosti ex aliis q̃ꝫ noxia sint hominibus voluptates hmõi ⁊ desideria q: videlꝫ captiuãt inebriãt debilitãt dissoluant excecant atq; dementãt in omẽ genus insanie aĩas humanas seu hoies. Dolor igit̃ qui oĩa hec extinguit et abradit ab eisdem q̃ꝫ salutaris sit apparet ex his. et q: reuera medicina ẽ instar absinthii vermes hmõi mortificãs ⁊ ẽ velut linimẽta abhominadi hmõi inqnamenta diluens. ꝓpter hec igr̃ duo vicꝫ mortificationẽ istã ⁊ ablutionẽ absinthio noiata videtur aqua tribulationis i sermonib⁹ ꝓphetarũ. Sciendũ etiã tibi ẽ q: ipam auariciã atq; supbiã radicit⁹ exterminat cũ geminibus earũ ⁊ queadmodũ ignis laterꝭ ⁊ oĩa alia vasa fictilia firmat atꝫ fortificat ⁊ obduratiõe quodãmõ armat. nõ solũ ꝯtra aquã sꝫ etiã cõtra se. lateres ei excocti nec ignẽ timẽt nec aquã. Sic dolor p̃sentiũ tribulationũ aĩas hũanas armat atꝫ fortificat. et velut armaturã quãdã eis patientiã opat̃ et p̃stat. et hoc exp̃sse legit̃ i vtraq; lege hebreorꝫ scꝫ ⁊ xp̃ianorꝫ. ⁊ in lege qdẽ hebreorũ dixit ipe legisdator ad gentẽ illã excoxi te i camino paupertatꝭ. In lege v̄o xp̃ianorꝫ legit̃. Tribulatio paciẽtiã opatur. aĩas etiam hũanas mirabiliter adiuuat ⁊ illuminat ad sapiẽtiã. Ipe v̄o sapiẽtissim⁹ hebreorũ ⁊ rex gentꝭ illi⁹ dixit i quodã ex libris suis. qa colligata ẽ stulticia i corde pueri. sꝫ v̄qa discipline fugabit eã. Et in codẽ libro. Virga ac correctio tribuũt sapiẽtiam. Ali⁹ etiã ex sapiẽtib⁹ antiqs dixit. qa sapientia nõ inuenitur in terra suauiter viuentiũ. Et ex phis archita carẽtin⁹ exp̃sse dixit Ubi dñatur libido nullũ esse locũ tempe

rantie z i regno voluptat' z tale nō posse pūsistere. Quare nec sapiētiā cū sapiētia veri nois ētus sit plus q̄ ars sicut dic aristot' de metaphysica ipa. Attēde igr̄ istas vtiles dolor z aperte q: eas nouit creator z q: e bonitas creator' vt diligat aias nostras. z ppter hoc necesse ē vt eis puideat bona tā salutaria. qb' a tātis malis liberant atq3 purificat'. Amp. cū oia nūcra ta mala a qbus p dolores pdictos ē liberatio animab' morbi sint vulnera fedita tes deformitates z inquinamēta abbomia bilia aiaz. z alia multiplicat' no xia aiab' sris z ledētia illas. Cū nemo itelligēs du bitet creatorē amare z velle sanitatē. mun diciā pulchritudinē z fortitudines. ceteras q3 pfectiōes aiaz nrarū qualiter dubitari poterit hec bōa cū nō puidere aiab' nris qbus adeo efficacit' adiuuat' ad obtinendū pnoiatas pfectiōes qs nō diligere in eis nō ēpossibile creatorē. Amp. si vides egrū multiplicium egritudinū incōmo dia laborātē z videris ei exhiberi medicinas salutarē ɔtra oia illa. cū ipe nec de sani tate sua cogitet. nec aliqd sibi medicationis pcurat aut pquirat. dubitabilis ne al bonitate z sapientiā medicinā hmōi eidē pstari. De illis ṽo q dolores inferūt z medentpacientib' nō intendūt. Mani festū ē q: coz puidētia medicina vt medi cina nō pstat' hmōi. qm̄ nec intētiōe eorū ē vt sanet vel pstēt alias s3 mag' vt ledat z noceāt nisi forte sint eruditores atq3 do ctores. Q' si ymaginari volueris vniuersi tatē boim pnoiatis ubi egritudinibus laborare z attedēs creatorē iugit' sueri mor bos sive egritudines hmōi i genere būano. Consideraueris q3 diuinitas pietat' ipi' nō sicedet vllo mō z in corū ipm negligere tanta plaga i genere būano z relinq̄ re irremediata seu imoderatā. Quia igit' optimi z sapientissimi medicātis ē ea sp me dicādis adhibere remedia. q̄ saluberrima ēe pspiciat z ad curādas egritudines effica cissima. pnoiatos ṽo dolores videt creator hūanis adeo ṽtuosos ad curāda pdicta incōmoda. adeo salutares egro hmōi necesse ē vt eos eidē adhiberi p ipm. Ma nifestū igr̄ ē ia3 ex hoc dolores tribulatio nū q in hominibus sunt eē in eisdem p cu ram et prouidentiam creatoris.

Quod si dixerit quis q3 ista eueniunt hominibus ab ipis vel in se p semetipos vl ab alijs in alios ver

bi gratia. Egritudo interdū ex crapula in terdū ex ebrietate. interdū ex cibo vel potu non sano. interdū ex estu vel frigore ni mio. et alijs pluribus modis. Ab alijs vero in alios vt verbera et plage. carceres vin cula damnificationes p fraudes dolos ra pinas. Eodē mō z contumelie et que cōtu meliarū sunt hmōi igr̄ omnib' non causa ēēndi vel adueniēdi nō videtur eē diuina bonitas. quin potius humane iniqtates atq3 malicie et ignorantie agentes eas ec clesie sunt occasionū suarū et passionis ef fectus est illatio. actionis ppter hoc igr̄ dixerit maiores ex sapientibus xpianoz quia reuera actiones hmōi hoc ē malas q̄sciiq3 atq3 puersas nō causat directe bo nitas creatoris. sed sustinet eas siue pmit tit ppter bonitates et vtilitates passionū et ppter hoc ipas passiones cū causare di xerit quoniā eas puidet diligit approbat vtpote tam multiplicit' vtiles. ppter hoc igitur sustinet actiones puersas siue pmit tit. Et quoniam longo maiores sunt z plu res bonitates et vtilitates passionum. ele git puidētia creatoris paucas z modicas malicias atq3 puersitates vt inde miltoplices multoq3 maiores bonitates eliceret. q̄s illas oino esse nō fineret. In hoc igr̄ et fm̄ hoc a qbusdā dicit' q3 creator causa malaz atq3 puersarū actionū. sq3 et actores earum creauit et vires eiusdē dedit qbus abuten tes eas faciūt licet nō ad hoc eas illis dederit. Tu ṽo vides euidēter q: nomie cau se abutunt' et etiā cū3 dicūt a creatore esse malas actiones abutunt' a ppositiōe hac ē ei hmōi ppositio nota sine signū directe originis z recte causationis. Cui' exemplū pgruentissimū ē in rege iustissimo. z pfe cto eius iniquo siue piore q occidit innocen tē scienter inique. In hoc igr̄ exemplo nemo dicit hāc occisionē innocētis eē a rege vel p regem iustissimū. licet ptorana pote stas p quā inique occisus ē ab ipo rege sit hoc aūt ē qm̄ z si potestas ptorana a rege sit directe z p se occisio tamē innocētis nō ē ab illa directe z p se. qn potius p interfecti onē z abusionē z infectionē in latus nō ei descēdit pena directe a potestate nisi p iudiciū rectitudinē z tūc sp nocentes solūmō vel q merito nocētes habēt' seu reputant' qd dico ppter pbationes que interdū vel falle sunt vt falsi testes vel falsa iudicina. Neutrorum tamen falsitas appet iudici. Multotiens enī decēt iuris pbatio z ne

cesse hꝫ iudex ex officio iudiciario cõdem
nare inocentẽ. Cuiꝰ exemplũ ẽ in debitore
qui reuera soluit mutuũ sed deficit in pro
batione solutionis. Cõfitet aũt se recepis
se mutuũ stat ergo iudex merito cõfessio
ni eiꝰ qua ꝯtra se facit cũ ꝓbationẽ soluti
onis nõ adhibet. Ex hiis igit manifesta ẽ
tibi q̄ male actiones atꝫ ꝑ se nõ ꝓpe dici
possunt eẽ a creatore. Sicut neq₃ innocen
tũ supplicia aut falsa siue iniqua iudicia ꝑ
toris a rege iustissimo vel ꝑ ipum esse. nisi
abusiue imo nisi intollerabili abusiõe ne
mo diceret.

Si vero volueris vtilitates dolorũ
inuenire et numerare. quõ dolor
et aqua tribulatõis vocat̃ ⁊ ignis
in sanctis autenticisq₃ sermonibus cõside
ra actus et opationes ignis naturalis ⁊ in
uenies ad similitudinẽ ⁊ ꝓportionẽ earũ
opationes et vtilitates spirituales dolorꝰ
⁊ tribulationis in animabus humanis et
de hiis alibi plurima audiuisti per me. Ex
hijs etiã ẽ manifestũ tibi q̄ꝫ vtiles sint ĩ ge
nere hũano q dolores inferũt siue ea ex q
bus dolores fiũt. quoniã tot vtilitatum ⁊
ministri et vasa sunt seu instrumẽta. lꝫ nõ
intendentes et scientes hec faciant ⁊ inter
dũ contraria intendẽtes. hoc est nocumẽ
ta siue nocere. hinc est q̄ cũ vtilitates my
nisterij eorũ cessauerint ꝓicientur in locũ
damnationis nisi interim resipuerint et ꝑ
penitentiam fuerint emendati. Hmõi au
tem exemplum ẽ in virga qua erudito ad
plenũ filio paterfamilias in ignem ꝓijcit
ꝓpter hoc dixit sanctus et sapiens ⁊ in gẽ
te xp̄ianorũ doctor clarissimꝰ. Quid glo
riatur impius quia de illo flagellũ mihi
facit pater meus. Si igitur nouisti adhuc
creatoris pietatem immensam erga genꝰ
humanũ ⁊ diligẽti scrutatiõe cõsideratio
nẽ in rebꝰ hũanis fecerꝭ. inuenies ipm pa
terna sollicitudie atꝫ dulcedine sic erudire
totũ genus humanũ ꝑ malos quẽadmo
dum pater vnus vnicũ filiũ alijs etiã ma
lis que non sunt ꝑ malos. quẽadmodum
sunt mors et pestes fames atꝫ sterilitates
innumeras vtilitates prestat bonitas cre
atoris mortalibus et quoniã de hiis mul
ta alibi dicta sunt et alibi etiã dicenda vi
delicet in p̄dicationibꝰ et exhortationibꝰ.
Reuertar ad ꝓpositũ et dicaꝫ q̄ꝛ bonitas
creatorꝭ et sapientia cũ nihil faciat aut fie
ri ꝑmittat sine causa et inutiliter. Cũ nec
ala vnius musce fit nisi ꝑ curã ⁊ prouiden
tiã ipius. Quãto fortiꝰ ea ex qbus tot ⁊ tã
te vtilitates nobis ꝓueniũt nõ eueniũt nisi
ipo faciẽte vel fieri rationabiliter ꝑmittẽte
⁊ etiã ordinante. Q si dixerit quis q a mł
tis nõ ꝓsunt imo nocent mala hmõi. Iã
responsum ẽ tibi sup hoc in p̄cedẽtibus ꝑ
mensam cõn ue dapsilis qui nõ solũ ad
mensurã sacietatis ꝯuiuantiũ. sꝫ iuxta ma
gnificentiã largitatis sue mensam ornat ⁊
pparat. et addo alia hic ⁊ dico quia culpa
et defectus eorꝫ est q tam vtilibus auxilijs
vti vel voluerũt vel nescierũt. quãq₃ ⁊ hoc
nõ facile concedendũ sit q̄ videlicꝫ flagel
la hmõi nõ semꝑ ꝓsint. Cũ verisimile val
de sit filium sub virga patris rebellantem
multo rebellantiorem sibi fore dimissum.

Manifestũ etiam est intelligentibus
ipam mortem admodũ vtilem esse etiam
in malicijs suis pertinaciter ꝑsistentibus.
Cum euidenter hmõi hominibus expedi
at malefaciẽdi amittere potestatem atꝫ li
bertatem. quẽadmodũ et furentibꝰ ⁊ furi
osis se habet de amissiõe seu ablatõe gla
diorũ. Omis enĩ potestas abutentis ea in
perniciem suam et aliorũ velut gladius ẽ
in manu furentis. Amplius. cum tot ⁊
tantis vtilitatibus indigeat genus huma
num. si malicia eorum ad eas reficiendas
nõ sufficeret eas indubitanter procuraret
bonitas creatoris. Nullo enĩ modorũ tã
perniciosum defectuꝫ in genere humano
sustineret. Quid mirũ igitur si ꝓuidẽtissime
sapientissime causas hmõi malorũ in ho
minibus esse sustinet et permittit. Am
plius. ꝓpter hmõi vtilitates fiũt iustifi ca
tiones iuditiales videlicꝫ mulctatiões pe
cuniarie membrorũ mutilatiões latronũ
suspendia, omẽsq₃ cruciatus p̄toriales. vt
ipi mali qui non iudicio sed malicia q̄cũ
q₃ mala que dixi inferunt hominibꝰ ne eo
usq₃ turbent suis insolentijs res hũanas
vt non solũ bene viuere sed nec etiã viue
re inter eos liceat compescãtur. Ibi igitur
manifestũ est p̄nominatos dolores atq₃
mala ꝑ diuinam prouidentiã ꝓcurari ho
minibus. Cum omnes rectores ⁊ iudices
ꝓpter has vtilitates dari ab eodẽ manife
stum fit hominibus. Non debet igit esse
dubium alia mala dolorũ ⁊ tribulationũ
scꝫ diuina ꝓuidentia ꝑmitti et ordinari ꝑ
pter causas easdem. Amplius. Multa
de hmõi malis licet non ꝓsint patientibꝰ
ꝓsunt tamen alijs. Unius enĩ pena male
fici multos deterret a similibus. Amp

Quis nõ videat q͡ si mũdus iste non ha
beret nisi pacem atq̃ delicias inseparabili
adherentia detineret in seipso homines ⁊
a bonis futuris et virtutibus eousq̃ auer
teret. vt paucissimi vel has vel illa curarẽt
Uita igitur hũana et magnis et multipli
cibus respergenda fuit amaritudinibus ⁊
doloribus. vt tantum malum tantaq̃ noxietas
auerteretur ab hominibus Quis enim ma
gis perniciosum magisq̃ noxium huma
no generi cogitari pot. eo q͡ aufert et bo
num propter quod solum creatum est. bo
num scilicet felicitatis future. ⁊ mali quo
nullũ maius est videlicet supplicii dampna
tionis eterne infert eidem. Non immerito
igitur vite istius dulcedinẽ amaricari vel
le debuit creator hoĩbus ne a bono ad qd̃
eos creauerat illos auerteret et in malum
contrarium eosdem traheret. Quomõ igit
opinãdũ est dolores tam vtiles tãq̃ salu
tares diuina puidẽtia vl̃ pcurãte vl̃ pmit
tente et ordinante non esse in hominibus
Probatur hoc idem per exempla.

Quam autẽ tibi ad hec exempla
p multa multo plura pretermittes de
clinãs prolixitatis tediũ et horũ p
mũ erit exemplum nutricis que tpe abla
ctionis pueri quẽ nutrit videns paruulum
dulcedine lactis adeo illectũ. vt ab eo se se
pari se nõ patiat. nec ad solidiorẽ aut cõ
gruentiorẽ sibi cibum inclinari velle. sum
mitates papillarũ aliqua aspgit amaritu
dine quã puul^ꝰ sentiens in papillis sponte
eas respuit ⁊ etiã refugit ⁊ ad mensam pa
tris inhyat et postmodũ comedit. Quid
igit mirũ si totũ genus hũani creator nu
trix et nutrior a lacte nõ dico puericie sꝫ
puerilitatis humane que turpissima ac p
niciosissima ẽ separe nolẽs ⁊ ad mensã fu
turarũ spũalium epularũ que in celo glorie
sue parata ẽ inhyare volens homines at
q̃ aspirare. amaritudinib^ꝰ multiplicibus
aspgit carnales ac seculares dulcedines q̃
rũ falsitas atq̃ fallacia adeo notã adeo
q͡ gnãosa est hominib^ꝰ. vt et a mẽsa illa
deliciis inexcogitabilib^ꝰ refertissima oĩno
eos auertat hoĩes ⁊ in seipsis eosdẽ inebri
et et dementet. Res insup hũanas bellis
litib^ꝰ oĩmoq̃ inordinatiõe atq̃ ingratitudine
deterper... atq̃ perturbet. Aliud etiã
plũ ... paterfamilias q videns fi
liũ i loco periculoso arrepto flagello ipm
... afferret inde et diffu
gat. de quo dubitare nõ potes. q͡ si multi
tudinẽ magnã haberet filiorũ dispsam in
multis locis periculosis. qn multiplicaret fla
gella ⁊ flagellationes ad idipm faciendũ
multitudini filiorũ q͡ faceret vnico. Cũ igi
tur vniuersitas hoim sicut multitudo sic fi
liorũ aliquo genere filiationis. Quid mirũ
si creator benignissim^ꝰ cui manifestissima
sunt oĩa pericula omniaq̃ noxia habita
tionis istiꝰ. et morã que per amorẽ eo
rũ ẽ hominibus. qd inq̃ mirũ si multipli
cat flagellis atq̃ doloribus eos nec hec ha
bitationi siue mundo hereant abstrerret ⁊
diffugat. Qui si orient q͡s deũ nec habere
nec reputare homies filios suos vllo mo
dorũ filiationis. quãq̃ in parte ista ipius
creatoris oraculis hoc ẽ sermonib^ꝰ pphe
ticis apte cõtradicat negare tamẽ non po
test quin saltem aut vt boues aut vt oues
aut in aliqua conditione seu comparatio
ne sue possessionis eos habeat. Quis au
tem paterfamilias de ouibus suis aut bo
b^ꝰ si in periculoso aliquo loco eos eẽ cõ
spiceret non ita faceret vt dixi. apparet igit
ex hoc puidentiam diuinam causam esse
dolorum psentium in hominibus. Terci
um exemplũ ẽ de vino fortissimo ⁊ inebri
antissimo cui simulime sũt vite hmõi psen
tis carnales aut seculares voluptates. In
ebriant eñi vsq̃ in brutalẽ desipientiã ⁊ in
sanissimã dementiã. Tribulatiões vero ⁊
dolores pñtie simulime sunt aque qñtitati
ad virtutẽ repmendi maliciã vini hmõi et
obsistendi ne inebriet. Nemo autẽ intelli
gens ignorat omnes homines quosdam
creatoris esse conuiuas vel saltem hospi
tes. quin potius manifestũ est etiam alum
nos esse quin omnes alet ⁊ potet. Quis
autem paterfamilias conuiuis suis vinũ
tam noxium non temperet. Quis alum
nis suis quib^ꝰ cura alendi et sumptus ali
mentorum impendit non puideat a mor
tifera pernicie. si eam esse cognouerit in a
limentis. Quis hospitibus suis a veneno
mortifero non caueat nisi malignissimus
pditor. ⁊ querens mortem hospitum suo
rum. Nullum autem venenum pernicio
sius est voluptatibus antedictis. imo ille
tanto perniciosiores omni veneno pestife
ro quasto vita beata futura quã hoĩbus
auferunt ẽ vita corpis quã sola venena ex
tinguũt prestãtior. Quia igit p aquas tri
bulationũ ⁊ doloꝝ supradictas tãt malis
liberrime occurrit atq̃ picul. Nõ relinqt
tibi dubitatio. qn aque tribulationum et

dolor͛ hmõi ꝑ ꝓuidentiã ⁊ bonitatẽ crea
toris admisceãt ꝑsennibꝰ delicijs. Ut aũt
finẽ faciã ratiocinatõis istius. Dico q̃ nec
de minimo bono quocũq; dubitare ꝑmit
titur q̃ bõ ẽ nõ noĩe tm̃ sꝫ re et noĩe. qn ipsꝫ
sit a creatore. quẽadmoduꝫ si nõ eẽt fons
luminis nec eẽ posset ꝑter solẽ q̃ hoc nosꝫ
nõ dubitaret de quocũq; lumine vel quã
tocunq; qn ipm̃ eẽt a sole. Quia igit͛ iam
declaratũ ẽ tibi in ꝑma pte magisterij hu-
iusmodi. nec esse nec posse esse fontẽ boni
vel bonitatꝭ ꝑter creatorẽ. Manifestũ
factũ ẽ tibi non posse eẽ aliqd boni vel bo
nitans nisi ab ipo. Declaratũ etiã ẽ tibi in
ꝑcedentibꝰ. tribulatiões ⁊ dolores hmõi
nõ solũ bona eẽ sꝫ etiã valde bona. Tam
magna ꝟo bona creatorẽ negligere qs ni
si hõ sine intellectu cogitet. negligere autẽ
intelligo vt curet ea esse nec curet qualiter
aut quo fructu. Sũt et alia innũera exem
pla hmõi innumerabiliũ vtilitatum ⁊ fru
ctuũ dolor͛ et tribulationũ hmõi. que ali
bi et maxime in exhortationibus sacris ⁊
dicende ⁊ exponẽde sunt. Si qs ꝟo dixe-
rit quia reuera ꝯmunitati hoim ⁊ cõsulit͛
⁊ ꝓuidetur innũeris vtilitatibꝰ ⁊ fructibꝰ
ꝑ hec. et q̃ creator gerit indubitãter curaꝫ
vniuersitatꝭ nõ aũt singulor͛. Rñdendũ ẽ
hoĩ illi q̃ i rebꝰ naturalibꝰ singulor͛ euidẽ
ter appet cura creatorꝭ ⁊ ꝓuidẽtia ipius vi
delicet in ꝯpositiõe formatione nũerosita
te ⁊ colligatiõe mẽbror͛ atꝫ ꝑfectiõe. Nul
la eñ ẽ natura n͛ l'a virtꝰ alia cui possibilꝭ sit
fabricatio hũani corpis. ⁊ de natura qdeꝫ
corpali dubitationẽ nõ hꝫ de natura vero
spũali breui ꝯsideratiõe id ipm̃ videre pt
qm̃ illa nõ opat͛ instrumẽtis cũ illa nõ ha
beat sꝫ ymaginãdo siue ĩtelligẽdo tm̃ ⁊ vo
lẽdo siue imperãdo. Nõ recipit aũt intelle
ctus rationalis vt esse subsit volũtati aut
imperio alicuꝰ q̃ creatoris. Similiter ne
q; q̃ forme corpales ⁊ maxime corpm aĩa
liũ subsint nisi soli imperio creatoris. qm̃
q̃ nõ pt naturalit͛ impare eẽ multo minꝰ
nõ pt impare sic eẽ aut tale eẽ. Mani-
festũ igr̃ ẽ ꝑ hoc solã ꝟtutẽ creatoris posse
fabricare ⁊ formare corpa hũana. ⁊ etiam
alior͛ animaliũ ex quo manifestũ etiam ẽ
ꝯsequẽter ⁊ ipam nutritionẽ vitã ⁊ ꝯserua
tionẽ totãq; reliquã gubernatiões ad cre
atorꝭ ꝓuidentiã ꝑtinere. Nota eñ minus ẽ
mirabile nutrimẽtũ et crementũ corporꝭ
aĩaliũ atq; vegetabiliũ nec minori difficul-
tate inuẽtũ aut potiꝰ estimatũ q̃ genera-
tio ⁊ fabricatio ipor͛. Quis eniꝫ admirarꝭ
sufficiat tã studiose taq; diligẽter decoqui
nutrimentũ tã crebra excolatiõe depura-
ri tanta fidelitate vt ita dicat͛ distribui sin
gulis mẽbris ⁊ ptibꝰ ꝓut vnicuiq; opꝰ est
⁊ ꝯuenit ⁊ ꝓut etiã iustũ est. q̃ arte arisme
trica nũerari possent nutrimẽtor͛ ⁊ nutri-
tor͛ ꝑticule q̃ geometria diuidi mensurari
⁊ cõmẽsurari mẽbris ⁊ alijs ptibꝰ atꝫ ap-
tari necessitatibꝰ ⁊ indigentijs earũ. nulla
ei cõquen pt q̃ minꝰ iuste aut plus recipi
at q̃ntũ ẽ i virtute nutritiua et nutrimentꝭ
distributiua. nisi cũ ei aut plus debito aut
minꝰ ei de nutrimẽto traditũ fuerit aut ei
dẽ ꝟtuti inobediẽs. In his aũt tribꝰ casi-
bꝰ culpa ẽ tm̃ supioris dispẽsatoris quẽad
modũ cuꝫ aliqs vel plus iuste onerat sto
machũ. vel minus cibi q̃ nature sufficiat
infert in illũ. vel cibũ quẽ decoquere et de
purarẽ stomachi virtus nõ sufficiat nõ cul-
pa ẽ stomachi quicqd viciationis aut cor
ruptionis ex his accidit nutrimẽto vel cor
pori nutriẽdo. sed vt ꝑdixi culpa est male
dispẽsantis ipi stomacho sꝫ nec in his ces
sat ꝓuidẽtia aut bonitas creatoris egri-
tudines et dolores exinde ꝓueniẽtes iaꝫ
multipliciter efficit fructuosas vt audiuisti
Appet igitur euidenter ex his tibi quia in
corpibus animaliũ et partibus eorũ que-
cunq; naturaliter fiunt ꝑ diuinam ꝓuidẽ
tiam et bonitatẽ vel fiunt et ordinatur. vt
exinde multiplices vtilitates ꝓueniãt et si
cut non est pilus in veste tua qui locũ con
uenientẽ in ea non teneat. licet ꝓpter par
uitatẽ suam ⁊ vtilitatis ipius paruitatem
hoc sensus ꝑficere non sufficiat. Ita et de
omnibus vniuscuiusq; totius particulꝭ cu-
iuscunq; generis totũ ipm̃ sic se habet. Jã
eñ declaratũ ẽ in tractatibus de ꝯtinuo ⁊
infinito quia oẽ aggregatum ex cõtinu
is id ẽ ex ptibus quor͛ vnaqueq; ꝯtinua ẽ
ipm̃ ꝟo totũ disgregatũ aggregatũ est de
necessitate ex finitis. Quapropter ois pan
nus cuiuscũq; magnitudis sit ex finitis pi
lis ẽ ⁊ ois aceruus arene ex finitꝭ lapidibꝰ
⁊ si vnꝰ pilus detraheret͛ panno detrahe-
ret͛ aliqd de totalitate ipius. ⁊ ps certe ac
determinate in se cõpatiõis ad totũ pan-
nũ licꝫ neq; compatione hmõi neq; detra
ctione sensus pcipiat. luitositas ꝟo sapien-
tie creatorꝭ oĩa hec ⁊ silia mẽsurat atq; di
nũerat neq; eñ sine causa dixit sanctꝰ ⁊ sa
piens loquens ad ipm̃ omnia in numero
pondere et mensura disposuisti.

D hec aūt veniā ad ea que sunt
p oppositionis z substractionis mate
rie maloz z pbibitiua accessus ad
ipam hoc q pbibet homies abscedere a
malo z econuerso. Dico igr q; oppositio ipsa
intentione z noiatioe sua hz vtilitates mul
tas spuales quarū pma ē circa inuisissimā ele-
uatione supbie qua z imminentē sanat et
circa imminente pfuat. Secūda vtilitas eius
ē circa incōstantia leuēq; noiūitatē qbus
qda ex hoibus adeo exagitant vt nec in
vno loco corpaliter nec in vno statu spūa
liter psistere possint exprime vtilitatis exem
plū ē copressio pelliū inflatarū. Silr et fol
lin fabaluū z omia alia q cōpressione detu-
mescut. Eundes aūt exemplū ē in buffoni-
bus q generaf in angustis fituris petraz
q intumescere nō possunt donec inde exe
ant. Secūde vtilitatis exemplū est in leui
bus tecturis domoz q lapidibus oneraf
ne a veto auferant. Similiter z oia illa q
bus ponderosa supponūt ne vel flatu ve
toni vel fluxu squari rapiātur. Tercia vti
litas ē cāus exemplū appet i equis quoz
nimia velocitas z ipetus repmit onerib;
z grossus ad suauitate z modestiā redigū
tur z iutta has vias tuū erit videre z exco
gitare multas alias. Que vo pbibent ho
mines abscedere a peccato vl' peccata ab
scedere ab eis sūt carceres z vincula et cu
stodie disciplinales atq; circūclusiōes q vi
ri sancti omne aditū peccatis obcludere i
tēdētes sequi atq; discipulos suos ab absces
su eos pbibere volētes sibi fecerūt et ad-
hac faciūt z ista apud gentē xpianoz solā
in ueniunt. Nonulli tñ ex phis aliud vici
nū hmōi custodias fecisse dicitur eligētes
sibi habitatiōes deorsū z lōge ab hoib;.
Scientes q piculosa sit societas indoctoz
et; in; o posteriori hoim philosophari volē
tibus. Paupertas vo sdeo salutaris est ca-
stitati et sobrietati vt in incendiis carnis la
gnosii substractio opulentia nanq; ciboz
et potuū aliorūq; tpaliū que corpi deser-
uiunt osunt ad luxum z luxuriā atq; nimi
as cocupiscētias ciboz et potuū q ligna
ad igne vel incēdiū. Secūda vtilitas pau
pertas ē vallaris munitio q eni e vallū ad
arcē qui circūdat fiue inuicē hec paupertas
ad paupere: siue hoc itelligat siue nō z qm
quēadmodū vallū arcet hostes z pbibet
ab ingressu imo ab accessu. Sic paupertas vi
tia luxus z luxurie cōmessationū z ebrieta
tis accedere no sinat ad hoies. Ex incōmo

dis aūt diuinarū facile apprehēdunt tibi fru
ctus et cōmoda paupertatis et ita alibi q me
de vtrisq; plurima didicisti.

Q uoniā aūt maxime errauerit z ad
huc errāt hoies circa puidentia et
curā creatoris in eis que casu puenīt
derūt accidere z hec sūt q coiter et eq̄liter
cuenīūt sapiētibus et insipiētibus iustis z
iniustis. qlia sunt picula naufragioz q iu
stū et iniustū pariter absorbēt z mortes et in
alia icomoda fortuita. Secūdo q i eis oi-
no nō curari videnf tam a creatore q̄; ab
aliis q̄les sunt furiosi q furore suo solum-
mō feruidēf. Tercio in hiis q plurimi vi
uunt hoc ē vt volūt et nō nisi male viuere
volūt. et vt ita dicitur stulta volūtate sua
dicūf vel potius agūtur vllo rectore vel cu-
ratore vt videtur exterius. Quarto in hiis
q oino derelicti videnf quēadmodum ca
dauer expositū canibus et auibus p eius
liberatione a diripientibus z deuorantibus
nihil fit. Sic nōnulli paupes diripiūtur z
multiplicātur affliguntur hic nō solū vllo
eripiente vel defendente vel etiā cōtradi
cente aut saltem cōpaciēte pserum cū san-
ctissimi atq; iustissimi sint. Qualiter ergo
eos curat creator benedictus. Si vo hos
nō curat qualiter alios curat. Sexto ergo
in pmis quia casus et temeritas tam lōge
sunt a sapiētia et bonitate creatoris q̄; lō-
ge stulticia vel ignorātia. et pꝑter hoc q̄n
tum ad creatorē nihil est casus Apud nos
vero locus hz casus sed q̄ntū ad nos hoc
sūt est pꝑter ignorantiā et improuisionez
creator enim omnia intuetur non intuitio
ne que sit habitus dormiens quin potius
intuitu qui ē in plenitudine vigilātie z actus
plitatis neq; aliquid est opertum vel ab-
sconditum vllo modorū a visione ipsius.
Sed neq; intuetur aliquid tanq̄; longe sit
ab eo neq; tanq̄; propinquum sit ei. et in-
telligo in hoc sermone meo q propinqui
tas et remotio rerum nec addit nec minu
it cognitionem ipius. Quapropter videt
omnia ad nudū et tanq̄; primo. Ma
nifestum igitur est quoniam nihil euenit
vt fit in rebus q ipe nō sciat z etiāz pcurat
Et quoniā intētio ē eius z vt bona sint z fi
ant z pmaneat q̄diu videt decere gloriaz
suā et pcurare ex eis vtilitates q̄s vult ex
eis esse. Circa mala vo vnū q vulgus mala
noiat et hec sunt mala penalia que vulga
les insipiētes hoies totis studiis ac viribus fu
gere z declinare vel saltē minuere atq; leui

re conāt qm̄ reuera bona sūt hmōi sic ali
bi didicisti ꝛ sūt opa iusticie ꝛ misc̄die ip̄i⁹
multipl̄r vtilia ac salutaria hoīb⁹ circa in
quā hec ē eadē ei intētio q̄ ꝛ circa alia bo-
na tp̄alia seu corꝑalia. hoc vno excepto q̄
ista ꝯueniēcio:a sūt bonis correctōis ꝛ re
tractōis hoīm a mal̄ vicioꝝ ꝛ pctōꝝ ꝛ ꝯue
nientissima noīatiōe bona disciplinalia bo
na q̄ꝫ discipline ꝛ eruditōis creato:ꝛ noīari
possūt. alia vo bona tp̄alia scꝫ et corꝑalia
bona attractiōis ꝛ allectiōis diuine b̄eni
gnitatis dicēda sunt. Ea eī largit̄ benigni
tas creato:ꝛ hoīb⁹ vel ad necessitatē sustē-
tatiōis ꝛ hoc cōiter oīb⁹ vel ad blandimē
tū attractiōis ꝛ allectiōis. et hoc specialit̄
puerilis sensus hoīb⁹. adō eī modica bo-
na sūt hec. vt ea sapiētes despiciāt ꝛ ea di-
gnitate sua idigna oīno eē cognoscāt. pue
riles vo hoīes eadē tāq̄ꝫ magna tota aui
ditate amplectūt. ꝑ hec igr̄ q̄si blādit̄ eis
bonitas creato:ꝛ vt eos ad amorē sui ꝛ cul
tū attrahat ꝛ paulatim ꝓficiētes ad subli
mia bona. ꝓpter q̄ eos creauit ꝓuocet in
star matris atꝫ nutric̄ꝛ ꝛ etiā boni p̄ris par
uulos ꝑ munuscula piroꝝ atꝫ pomoꝝ in
amorem sui ꝓuocāuū. ꝛ deinde vl̄ ad stu
dia l̄rarū vel ad alia queq̄ꝫ maio:a eisdez
ꝓuocātuū quo artificio erga gentē hebreo
rū creato:is bonitas manifeste vsa ē. Cui
vtpote puerili ꝛ adhuc ꝑ mille bona subli
mia vel cognoscere vel amare nō valenti
ꝓ obsuatōe legis sue sola modica tp̄alia
tāq̄ꝫ puerilis munuscula ꝛ ꝓmisit ꝛ sola cō
traria videlicꝫ paupertatē mortē corꝑalē mi
nat⁹ ē eisdē tāq̄ꝫ puulis deterrēdis. Nō eī
iudicauit sapiētia creato:ꝛ cū gēte illa sibi
agendū eo tpe tāq̄ꝫ cū sapiētib⁹ sciēs pue-
rilitatē ꝛ nīditatē ip̄i⁹. ꝓmissiōes eī hmōi
munusculoꝝ sapiētib⁹ illusiones ꝛ irrisio
nes eēnt si eis fierēt. Quis eī sapiēs nō se
irrideri cognoscat si ei mulier papillas dis
coopeciēs suggēdā offerrat ꝛ si ꝓ muneri
bus magnis ac p̄ciosis duas eidē vel tres
auclanas porrigat ꝓpt̄ hoc igr̄ paulatim
erudito genere hūano tā doctrina leḡꝛ he
breoꝝ ꝛ ꝓphetarū q̄ꝫ ph̄icis dogmatib⁹ ꝛ
aliis creato:ꝛ eruditiōib⁹ atꝫ miracul̄ bo-
na sublimia ꝓmissa sūt ī lege vitat̄ꝛ ꝛ ꝑfe-
ctiōis. ꝛ ꝓmissa bona sublimia vicꝫ bona
alteri⁹ vite que sola digna sunt excellētia
gener̄ꝛ hūani ꝛ ꝑfectiōe eiusdē. In quo no
bilitati ꝑbōꝝ satisfactū ē. Silr̄ ꝛ alioꝝ sa
pientū q̄ ꝛ puerilis hmōi munuscula ꝯtē
nēda eē cognouerūt ꝛ docēt dei sapiētia ꝑ
legē ꝛ doctrinā xp̄ianoꝝ ꝓmissiōes bono
rū desiderabiliū hoc ē futuroꝝ tota auidi
tate recepert. Silr̄ ꝛ ꝯminatiōib⁹ maloꝝ
magnoꝝ deterriti ad v̄tutes sublimes cō
fugert. Intelligētes ī lege hmōi ꝛ euiden-
tissime cognoscētes ꝑfectiōes q̄s quō q̄re
bāt. Intellige igr̄ ex his q̄ lex ꝛ doctrina
xp̄ianoꝝ nō puerili ꝑplo vt puerili data ē
qd̄ manifestū ē ex ꝓmissiōib⁹ ꝛ cōicatio-
b⁹ eiusdē qm̄ eaꝝ cognitio nō cadit ī ani-
mos pueriles nec ab eis capiūtur. Appet
igr̄ ex his q̄ dixi tibi intētio bonitat̄ꝛ crea
to:is circa vitaq̄ꝫ bona p̄dicta q̄ ꝑ altera ī
tēdit sustētatiōnē cōiter oīm hoīm. Speci
alit̄ aūt blādiri puerilib⁹ et eos attrahere
ad maio:a futura vicꝫ ꝛ p̄sentē miseriā ta
liter q̄lit̄ ꝯsolari. Per alterā vo intēdit bo
na discipline hoc ē retrahere ꝛ ꝑseruare a
malis vicioꝝ ꝛ pctōꝝ. Et iā dixi tibi in p̄ce
dētib⁹ q̄ nulli⁹ ē culpa mors corꝑal̄ vtilis
n̄ sit. Sāctis eī ꝛ iust̄ꝛ liberatio ē a p̄sentib⁹
malis oībusq̄ꝫ ꝑiculis exitusq̄ꝫ de carceri-
b⁹ ꝛ vinculis ꝛ egressus ad regnū felicita-
t̄ꝛ future. Multa etiā alia bona mortis cor
poralis ꝑ me alias audiuisti. Malis vo ꝛ
q̄b⁹ statim p⁹ mortē iminet īfernale suppli
ciū ī hoc mors vtilis ē qm̄ malis merit̄ꝛ su
is a q̄b⁹ resipiscere n̄ ꝓponūt ꝑsistēdo ī eis
maio:ꝛ dānatōis sibi supplicia cumularet.
Dico āt resipiscere nō ꝓponūt qm̄ g̃eq̄ꝫ
hoc ꝓponit sāctus ꝛ iust⁹ ē ꝓpositū ei nō
peccādi de cetero ꝛ recte viuēdi ꝯtinuoꝫ
posterū oēm maculā pctī mortalis abolet
ꝛ abradet a b animab⁹ hūanis sic ꝛ volū
tas q̄ hoc vult nō dico vellet. Sic igit̄ vo
lētib⁹ restat iterdū aliq̄ satisfactiōe q̄ simi
n⁹ purgatio ē post mortē satisfactio et pur
gatio iusticiā et sāctitatē nō extinguūt aut
minuūt q̄n poti⁹ adiuuāt multiplicāt atꝫ
clarificant. sic alibi didicisti. Est ꝛ alia vtili
tas hui⁹ mortis cōiter eueniētis iustis ꝛ in
iustis hoīb⁹ ē eī nō leuis admonitio mor
taliū ad ꝑparatiōnē finis sui ꝛ exit⁹ d̄ hac vi
ta magna excitatio ꝯ torpo:ē atꝫ pigriciaꝫ
hūana q̄ q̄dā ī vita ista velut do:mictes st
ꝛ oīno nesciētes qd̄ eis vel circa eos agat̄
neq̄ꝫ p̄cogitare volētes qd̄ eis immineat.
Est ēt ip̄a mors aliena a diuinētū valdē ꝛ
ꝯtēptū vite p̄ntis o:ē q̄ creato:ꝛ euidēter ostē
dit q̄ꝫ paruū illā appciet ꝛ q̄ꝫ ꝑui nobisipis
eē debeat quātā facile extiguibilē fec ꝛ tot
mortꝛ generib⁹ subiecit. Mala igr̄ hmōi ꝛ
bonis et malis cōiter eueniūt et oīb⁹ in
dubitāter. Sꝫ nō eq̄liter ꝑsūt. Dico etiam

quia ipsis iniustis et peccatoribus multotiens prestatur ut horrore tempestatis et metu mortis imminentis avertantur a suis viciis et peccatis. Est enim timor fortissime virtutis ad expellenda peccata et ad abrumpendum homines a vinculis suis malis et perversitate consuetudinis. Manifestum igitur est quod expedit et saluberrimum multis ex peccatoribus perire naufragiis. Quanto fortius ergo sanctis et iustis hoc accidet fiet ubi manifestius testimonio eorum qui frequenter navigant et versantur in maribus. Ipsi enim manifeste narrant atque testantur nusquam a deo sibi displicuisse vicia sua et peccata. Nunquam adeo doluisse vel penituisse de illis nunquam adeo desiderasse et amasse iusticiam et sanctitatem quam cum sibi videbatur imminuere naufragii periculum quod igitur nulli incredibile vel ignotum est creatorem providere hec bona provenire bonis et malis iustis et iniustis communiter ex naufragiorum periculis. Quid mirum si creator vult eisdem esse communia huiusmodi pericula ubi enim effectus communis et utilitas non est indecens causam esse communem.

E furiosis vero video quod non sunt extra curam et providentiam creatoris cum videamus quosdam religari vel flagellari ne sibi vel aliis noceant. Cum etiam videamus eos pasci nutriri et vestiri et alia necessaria eisdem prestari quod sive ex naturali amore sive ex pietate prestantium sive etiam ad custodiam vel rerum vel hominum quibus nocere possent si dimitterentur per curam fiunt hec omnia et providentiam creatoris. Cuius dona sunt amor pietas et solicitudo predicta. Quod si dixerit quis quod in huiusmodi satis apparet cura et providentia creatoris. Sed in furiosis qui sibi ipsis dimittuntur nulla esse videtur. Cum neque a seipsis nec ab aliis rogantur. Respondeo quia in quibusdam ipsa dimissio qua sibi dimissi videntur non solum est per curam et providentiam creatoris sed etiam per curam providentiam hominum et hoc quoniam quidam propter hoc solvuntur a vinculis et liberi dimittuntur quod ipsa dimissio et libertas discursus et evagatio contra furiositatem salutaris est eisdem. Nec adhuc pervenit ad me quod alia de causa dimitterentur sibi ipsi furiosi. Si necesse... hac de causa dimittuntur si eis dimissio atque libertas aliis periculosa videtur. Quod si eis devinctis evaluerit sicut interdum contingit.

Manifestum est et hoc et sibi et aliis bona magna provenire et ei quidem provenit bonum carceris custodie. Videntibus autem illum et suo et aliorum periculo liberum provenit inde provocatio ad pietatem et beneficentiam in ipsum

Que tria magna esse bona et creatori accepta nemo rationalis dubitat et si etiam aliquem leserit antequam comprehendatur hoc ipsum utilitates quas iam dixisti et forsitan multas alias. Si vero semetipsum in aqua vel ignem precipitaverit et hoc ipsum eidem utile est sicut audivisti eis etiam quos ledere poterat bonum pacis et securitatis ab eo per mortem ipsius provenit. De ipso etiam malo furoris dico quod plerumque immo specialiter valde est furiosis. Sive enim boni et iusti sint cum in furorem inciderint. In tuto ponitur per furorem sanctitas eorum sive bonitas cum tempore furoris peccare non possint et ita nec amitti ab eis nec minui eo tempore sanctitas et iusticia eorum possit cum per sola peccata sanctitatem et iusticiam possibile sit vel minui vel omnino tolli sive etiam mali et iniusti sint in hoc eis per furorem consulitur ut malicia eorum eidem eo tempore non augeatur et propter hoc nec future damnationis supplicia eis crescant. Quod si credis Galieno adiuvat hunc sermonem id quod dicit in libro de melancolia videlicet quod quidam ex nimio desiderio videndi deum nimiaque solicitudine circa hoc incidere in melancoliam quod non esset possibile apud creatoris bonitatem videlicet ut ex tanto bono tamque ei accepto quantum est desiderium videndi ipsum et circa hoc vehementer esse soliciti permitteret eos in tantum malum incidere morbum melencolie nisi eisdem ipsum preventus utile fore multiplicater et salubre. Debes autem scire quod tempore meo multi fuerunt viri sanctissimi ac religiosissimi quibus desiderio magno erat morbus melancolie propter securitatem ante dictam. Unde et cum inter eas esset quidam melencolicus et statum eius mediocriter affectarent aperte dicebat deum inestimabilem gratiam illi melencolico contulisse in hoc videlicet quod bona eius spiritualia a deo in tuto eidem constituerat ut ea amittere non posset cum bona huiusmodi nisi per peccata vel perdita amitti non possint. Quod si dixerit quis quod non est impossibile apud voluntatem creatoris ut propter bona aliqua mala recipere permittat neque rarum est immo frequentissimum. Quis enim dubitat multos occidi pro iusticia quod eam vel fecerit vel deserere nolebat ab ydolatris quot milia hominum interfecta sunt quoniam a cultura creatoris quam dubitari non potest iustissima recedere nolebant et quoniam ydola colere vel eis sacrificare contempnebant. Deinde quot milia matronarum et virginum interfecta pro eo quod libidinibus corruptorum coniungari renuebant. In hoc igitur video quod nulla huiusmodi pena liba s vulgaribus et insipientibus hominibus et mala fallere etiam iniuste dicitur atque creditur

Non enim possunt esse mala que iusta sunt
et que iudicio creatoris quem errare vel fal-
li impossibile est bona sunt et eiusdem remu-
ratione dignissima. nec adhuc dubitatum est
a quo quam intelligente quoniam pati pro veritate et
iusticia et bonum et iustum sit et apud homi-
nes gloriosum laudeque dignissimum. Apud
etiam iusticiam creatoris remunerabilissi-
mum. Male igitur atque damnabiliter infli-
guntur mala pro bonis. sed laudabilissime
tollerantur. Non norunt ergo virtutem pa-
ciencie neque rectitudinem eius pulchritudinem
que ipsius et gloriam penitus ignorant qui nec-
dum sciunt quam decorum sit pati per iusticia et
quod ipsa paciencia omnium aliarum virtutum
protectrix est et velut clypeus omnis ictus et
insultus quibus alie impugnantur cunctaque
iacula que in eis iaciuntur in semetipsa ex-
cipens et eludens omnes elisos protegit et cu-
stodit. Et sermo iste de paciencia quem hic
dico determinatio est questionis quarte quam
primo supra posui.

De his vero qui voluptuose hic vi-
uere videntur et pro voto tanquam vicijs
prostituti et expositi per omnia qua-
liter sub cura et prudentia creatoris viuant
et hoc intelliges quia qui donis creatoris
ad solas voluptates viuunt quique addo de-
diti sunt voluptatibus molestias diuinorum
flagellarum nullatenus ferre possent. imo
occasionaliter per eas deteriores fierent quan-
to enim dolore quantaque iracundia inhabesce-
rent et excandescerent si eis delicie quas sum-
opere habent auferentur si eis delicijs infer-
rent inde manifeste videre potes quoniam
deliciarum ablatione insaniunt. Amplius
si eis donis que maxime amant et de quibus
maxime gaudent non prouocantur ad amorem
creatoris sed potius ingrati eorum abutun-
tur eis in tantam animarum suarum perniciem
quis credit eos facturos in flagellis contra-
rijs procul dubio insanirent vsque ad blasphe-
mias creatoris et conuerterentur ad negan-
dum ipsum. et etiam nephandam ydolatri-
am conuerterent sicut de multis iam audiui-
sti. Consulto igitur sapientia et bonitas cre-
atoris elegit huiusmodi homines quantum in
se est prouocare et attrahere ad se donis et
beneficijs que maxime diligunt quam conterre-
re flagellis et a se absterrere tribulationum
doloribus quas maxime oderunt. Si enim
lactis dulcedine non prouocatur paruulus vt
papillas diligat et eis adhereat quanto mi-
nus attrahetur absinthio aut cuiuscumque al-
terius amaritudine. propter hoc enim et crea-
tor prouidentissimus dulcedinem in lacte
posuit mamillarum. vt ipsum appetibile atque
amabile faceret paruulis qui nutriri eius-
dem substantia tota etate paruula indigent.
Adhuc igitur dulcedo temporalium bonorum po-
tissimum creata est vt paruulos adhuc sapien-
tia nutriat in amore et obedientia creatoris
non solum vt eos corporaliter nutriat et im-
pinguet. Nec phas est sentire de sapientia
et bonitate creatoris vt corpora humana tan-
topere curet et animas negligat. et vt bo-
na corporalis que ingratis et insipientibus
per ingratitudinem et abusionem suam adeo
noxia efficiuntur et tanta profusione sue lar-
gitatis tribuat que tam necessaria. tanquam
salutaria hominibus et sine quibus ipsa bona cor-
poralia periculosa esse conspiciunt auaricia
et nihil crudelitate quarum vtraque de ipso
cogitare nephas est omnino gladio et igne
ab ipso exterminandum largiri non curet.
Quod si dixerit quis huiusmodi bona corporalia
seu temporalia multis non esse prouocatoria
aut nutritoria amoris et obedientie in cre-
atorem quin potius in peruersionem et cor-
ruptionem animarum suarum videlicet in su-
perbiam et luxuriam ceterasque pestes viciorum
et ideo non diuina prudentia aut cura ea
dari hominibus cum intentio sapientie et
bonitatis creatoris. Sic vt dona eius pro-
sint recipientibus non autem vllo modorum
vt noceant. Respondeo quia verissimus est
sermo vltimus hic videlicet de intentione
sapientie et bonitatis creatoris et preter in-
tentionem ipsius et reuera est quod bona ordo-
na huiusmodi homines in propriam vertunt per-
niciem quod indubitanter faciunt per abusum
in torsionem date sibi a creatore libere po-
testatis. Huiusmodi rei autem exempla multa
sunt dedit quidem vinum creator homini-
bus ad salubritatem quod multi ex eis inuertunt
in ebrietatem. Dedit igitur ignem multiplex
adiumentum salutis et conseruationis. Furi-
osi tamen in eum se precipitantes ipsum sibi fa-
ciunt instrumentum perditionis. Dedit eis
aquam eisdem ad vtilitates tam multipli-
ces tanque necessarias multi tamen per insa-
niam in eam se imergentes enecantur. Dat
interdum paterfamilias filio gladium ad ipsi-
us defensionem qui tamen per furorem aut ira-
cundiam nimiam eodem se perimit. Sic et
lux solaris tam late tanque longe ad illumi-
nationem oculorum radians fit eisdem in obte-
perationem per nimietatem sue supabundan-

ham aspectus in eū vel lumē ipsius. Qm̄ autem manifestū est omnes huiꝰ abusiones ⁊ intoxicationes culpabiles eē atq; peccata et prauitates vtpote ptra rectitudinē dignum ⁊ iustū est atq; iusticie creatoris conuenientissimū vt hec peccata pena sequat ⁊ dei dona que puertit in abusionē culpe sint eis causa eē iuste pene. Iustissimū igr est vt abusionē vini sequatur ebrietas vel alia pena iuxta beneplacitū creatoris quemadmodū interdū sequitur ea ydropisis interdū febris aliq̄ interdū sompnꝰ inexcitabilis per quē datur oportunitas latronibus spoliandi aut etiā iugulādi ebrios. Sunt ⁊ alij casus innumeri atq; mala ex ebrietate puenientia. Apparet igit in his omnibus penis euidēter scʒ abutentium beneficijs creatoris ipiꝰ iusticia. In bene vero vtentibus eisdē eiusdem plarga benignitas. Utraq; aūt indubitanter ad curam ⁊ prudentia ipsius videlicet ⁊ que iusta sunt et q̄ vt ita dicat benigna. Nec dubitatur qn vinū vtute sua naturali quā hʒ a creatore inebriet quāq; non adhuc huiꝰ virtutem creator eidē dederit ⁊ per occasionē abusiōis male vtētis fit creatoris instrumentū iustissime vltiōis Quapropter verissimū est. quia q̄ sic beneficijs creatoris in suā incurrūt perniciem eadē arma creatoris faciūt ⁊ instrumenta iusticie circa semetipsos. Quin aūt placeat huiꝰ iusticia creatoris apd intelligētes dubium non ē. Utroq; igr homines id ē et bene et male vtentes dei beneficijs vel sub larga beneficiētia recte se regūt atq; cōposite vel sub eius iusticia vindictas eiusdē iustissimas paciunt. Quis autē non videat sub eiusdē regis regie atq; gubernatione eē et bonos qbus pacem ⁊ alia bona largit et maleficos quos iusto iudicio atq; iusticia torquet ⁊ punit. Si vo dixerit aliquis q̄ huiusmōi penas non intēdit creator: facile est hic videre qa sermo huiꝰ hominis erroneus ē. Cum enī manifestū sit penas omnes huiꝰ iustas esse et ppter hoc bonas et creatori placitas necesse ē creatoris intentionē cadere super illas. Causa aūt in hoc est qm̄ cum non sit fons iusticie preter ipsum creatorē nec sullā est reperire iusticiā que non sit donū ipsius q̄ igr iuste sunt pene huiꝰ ex dono ē creatoris quia quod aūt dat creator dat sciens prudēs ⁊ vigilans atq; volens nō ignorans aut dormiens. Quare sciente volēte et dono suo hoc faciente creatore iuste sunt ⁊ iuste huiusmodi hominibꝰ infliguntur per curā igr ⁊ prudentiā creatoris. Amp. certū est qm̄ in regno totaliter ⁊ immediate subiecto regi suo iustissimo nec fit iusticia vl iudicium nisi per prudentiā ⁊ curam ipsius quia nec potestas iudicādi est in eodem regno cuiq; nisi ab eo et per ipm̄ ⁊ multo fortius si nec volūtas faciēdi iudiciū aut iusticiam nec sciētia cuiq̄ fuerit in huiꝰ regno nisi per illū regē. Quia igr vniuersa series seculoꝝ regnum est creatoris et nulli est in ea ptās vel voluntas aut sciētia iudicium vel iusticiā faciendi nisi a creatore ⁊ per ipm̄ nec iudiciū nec iusticia fit in tota serie seculoꝝ nisi ab eo ⁊ per ipm̄. Iusticia igr qua abusores beneficioꝝ eiꝰ tam iustis penis iusticiant ab ipo est et p ipsum ⁊ hoc vtiq; sciēter atq; volenter vt p dixi. Quicquid igr iusticie fit in totalitate vniuersi siue in exemplis ppositis vel alibi per curā fit et prudentiā creatoris.

Amp. q̄ salutaria sunt iudicia q̄ necessarie iusticie quot et q̄nta bona atq; vtilitates ex eis pueniant rebus humanis. Manifestū est etiam pauca intelligētibus ⁊ est intentio mea in hoc sermone de iudicijs et iusticijs que per iudices atq; iusticiarios hoīes exercentur. tanta aūt bona vicʒ iudiciū et iusticiaʒ eē in rebus humanis vbicunq; sunt dubitari nō potest. Cum incomparabiliter innumeraq; vtilia rebꝰ hūanis puidere nec vnq̄ cessauerit nec adhuc cesset. Necesse igr est vt vbi p homines iudiciū et iusticia nō sunt aut exercētur diuina sapientiā ⁊ bonitatē ista tanta bona vel per se vel per alias creaturas hominibus supplere. Et hoc non solū pphetarum historiarumq; autenticarū testimonijs sed etiā iugi experientia. Manifestum est per aquas siquidē diluuij vniuersalis in totū genus humanū velud vniuersale iudiciū et iusticiam exercuit. Ubi ab huiꝰ inundatiōe atq; consumptione oc o hominibꝰ solis pcendum duxit per pluuiā ignis et sulphuris flagicia quinq; ciuitatū vindicauit. famosissima sunt iudicia que in egyptios ⁊ deos eoꝝ ⁊ bestias ranarū et cynifum per ignē ⁊ grandinem per cōuersionē aquarum in sanguinem per obtenebrationē eius partis egypti in quā erant egyptij per illuminationē eiꝰ partis quā inhabitāt hebrei nouissime per submersionē regis egypti ⁊ totius ex-

ercitus sui in mari rubro fecit altissimus. In ipsos etiaꝫ hebreos multiones vltiões per ignem et interdū per ipsam terrā hyatu suo absorbentē aliquos ex ipsis creatores se esse certissime narrāt historie pestes insuper fames et sterilitates siccitatesq; ⁊ pluuiaꝝ defectus notissime sunt que creatoris iudicio ⁊ iusticia ꝓpter peccata hominū facta eē non dubitantur cuꝫ in eas earumq; contraria solus habeat ꝑtātem Legentibus etiā historias manifestū est fieri ⁊ vrsas ⁊ alias bestias vicꝫ locustas et mures in vindictā missas esse supernationes iniquas. De tēpestatibus v° mari ⁊ terre hoc ē inundatiõibus et terre motibus demersiõibus ⁊ cõfragatiõibus ciuitatum ⁊ regionū nonē necesse vt loquar tibi. Diligentē autem consideratiõnē faciens ꝑ singula inuenies nihil vacare a creatoris iusticia. qm̄ et ipsas beluas ⁊ pene oīa genera animaliū inuenies quandā exercere iusticiā et iura sua defendere. Attēde qualiter vrsa rapinā vel necem catulorum suoꝝ vindicet. Similr̄ et leena qualiter ꝓ vxoribus ꝓuidis pro escis ꝓ pullis seu fetibus suis pugnet quāta iusticia labores suos masculi ⁊ femine inuicē partiantur vt femina remanente in nido vel spelunca masculus ad perquirendū cibū atq; reportandū femine sue et fetibus egrediatur et regrediat᷑. Tpe etiam meo ciconia tanq̄ de adulterio ꝯuicta post factuꝫ masculi sui. ꝯgregata multitudine cyconiarum nescio q̄liter accusante masculo vel detegēte crimē eiꝰ a tota illa multitudine deplumata atq; dilacerata ē tanq̄ ꝯsilio aut iudicio oim̄ rea eē adulterij iudicata Narratur etiā d' equo q ignoranter cū matre sua ꝯcubuerat postq̄ hoc deꝑhendit ꝓpīs dētibꝰ sibi genitalia abscidisse tāq̄ in ipm̄ vindicās incestū quē commisisse sibi videbat᷑ licet ignorās eo q operimēto abscōdita fuisset ei mater eius dū eam ascēdebat Angelos etiā sctõs nec non et manissos malos eē sepe ī vīdictā sceleꝝ legē potes in libris historiarū maxime gentis hebreoꝝ atq; gentis xpianoꝝ quarum gētium historijs nemo sapiēs dubitat eē credendum In narratiõibus autem gentis xpianoꝝ et miraculis eoꝝ quaruꝫ ⁊ admodum salutaris et valde iocūda est inspectio inuenies innumeras et cõsolationes angelicas et vīdictas magnificas scelerotosq; ꝑncipes multos arreptos a demonibus et miserabiliter cruciatos. Si quis autē dubitat de barbaris nationibꝰ que omnino extra leges et extra regnum omne eē videntur. Scito q̄a nulla est natio adeo barbara q maiores suos nō habeat quibus paret ⁊ ꝑ quos vtcunq; regatur. Similr̄ et deos et sacra que magꝭ execrationes dicēde sunt ⁊ ritus aliquos et ceremonias non tā impios q̄ etiam ridiculosos adiuuat ⁊ gubernatiõnē eaꝝ ipsa feritas seu veracitas barbarica qua se inuicem reꝑmunt ⁊ castigāt nec permittitur barbarꝰ in barbaꝝ seuire absq; vindicta qualem quidē irrogare sufficiat ipe qui patitur et ꝓpter hoc mutuo se inuicē timore compescuit aliquatenꝰ. Ipa ⁊ barbaries atq; indomabilitas atq; incredibilitas iniustissime pene sunt nationū hmõi ex iustissima dispensatione creatoris q nec duces nec rectores neq; doctores eis adhuc dedit qbus erudirent et componerent ad instar nationū que viuunt vt homines. Et qm̄ alibi didicisti aliam iusticiā esse naturalē aliam vero positiuā et institutam per homines. Terciā vero diuinā ab ipo creatore institutā et hoc ē de componēdis ad ꝑfectionem moribus hūanis atq; de cultu ei per se placidissimo atq; sanctissimo q̄ q; solum ipemet dignū reputat remuneratione felicitat᷑ eterne. Cerne et inuestiga vniuersuꝫ mūdi sublimat᷑ ⁊ inuenies euidenter nihil vacare ab istis tribus generibus iusticie. Inuenies vnumqdq; regi aliquo istoꝝ trium generū vel duobus vel et omnibus tribus. Quia igr̄ iste omnes iusticie siue leges a creatore sūt ⁊ per ipsum Manifestū est nihil esse in mūdo sublimari q nõ aliqua lege creatoris vel aliq̄bus eiusdē legibꝰ regatur. Quecūqd autem regit᷑ lege vel legibus cuiuscunq; cura et ꝓuidentia eiusdē regitur indubitāter. Nihil igr̄ est in vniuerso sublunari vel hominū vel animaliū q non regatur cura et ꝓuidentia creatoris.

r Euertar aūt ad id in quo eram et dicaꝫ quia homines q voluptuose ⁊ ꝓ voto viuere hic videntur ⁊ beneficijs creatoris abutunt᷑ in supbias auaricias luxurias suas ceterasq; pestes hmõi ipsa beneficia sicut dixi sibi faciunt penalia et instrumēta contra seipos diuine iusticie et sic creatoris donis abutētes executores sunt licet nescientes ꝯtra semet ipos diuine iusticie atrocissimi quippe

tores sunt animarū suarū dū delicijs eas inebriat et excecant. Mala vero superbie et auaricie et aliorum viciorum quos morbos et vulnera seruitutes et vincula ois sapiētia philozophorum ceterorumq; sapientū nominat quis mēcatur aut numeret. Quis diuicias corpales thesauris honestatis et virtutū diuicijs compet. Si igr ablatio pecunie corpalis pena est et ablator eius punitor amittentis ea. Quātoforcius ablatio diuiciarum pnominatarum ē pena et ablator earum punitor amittētis ea et hoc tāto acrior: qnto spūales ille diuitie ad hūc modū qui corpalia mala inferūt vt morbos et vulnera virtutes carceres et vincla vere lictores sunt eorum quibus hec irrogāt. Quātoforcius in morbos et vulnera spūalia ceteraq; mala hmōi et inimici vel lictores reputādi sunt facientiū. Cum nec mala cū deteriora sint malis corpalibus quāto aīe humane pcellunt corpibus. Uerus igr est sermo quē dixi quia et creatoris beneficia instrumēta fiūt penarum faciunt et se ipos executores dīe iusticie licet ignorātes cōstituunt dū creatoris iniurias et pcumelias in aias suas tā atrociter vindicat et plerūq; in corpa sua sicut ōtendi tibi. Quare iustissimo creatoris iudicio et p omnia laudanda iusticia eiusdem seruiūt in executione contra semetipos iusticie q ingratos seipos de beneficijs exhibētes seruu voluntarij nolunt eē eiusdem iusticie.

[d] Ebes aūt scire q interdū impijs ac pessimis hoibus pdest diuine largitatis beneficiētia et a mal' suis hoc est vicijs et peccatis. Sicut accidit tpe meo de quodā diuite et magno dignitate auernie. Cui9 vita cū esset de tantis beneficijs creatoris ingratissima luxuriaq; spurcissima et nihilomin9 electus eēt ad honorem et dignitatē pontificalem oblata sibi electioe statim dixit. Uicisti me benignissime ac dulcissime deus infatigabili bonitate et beneficiētia tua qui beneficia tua et mihi semper largiri non cessasti cui et ego mala semper reddere non desiui. Nunc autem me omni bono indignissimū omni damnacōe et morte dignissimū ad istū tante sublimitatis ho norem vocare fecisti cōclusisti malicie et pcessisti me pietati tue trado ōcetera diuicias et hunc honorē et omnia mala bona mea temporalia quib9 tam ingrate tamq; dā nabiliter abusus sum abiens igr relictis oibus arctissime religioni se dedit. Ibidē perpetuo creatori victurus. Postq etiā qz liberatio de periculis tēpestatum de carceribus obtentus victoriarum innumerabiles auertit a suis vicijs et peccatis et ad emendacionē vite eorum et morum cōpositionem induxit. Sic et alia beneficia creatoris multos etiam de quibus nescitur ad amorē creatoris et obedientia induxerūt.

[q] Uaria vero qstio facile determiabilis est post hoc de his vicz qui flagellis et tribulationibus omnib9q; corporalibus incomodis expositi sunt. Dico enim qm aut paciuntur hec pp iusticiam et ab impijs hominib9 vicz nolentes eam seruare et non deserere neq; iniqtati consentire et tunc manifestū est hoc nō esse extra curam et puidentia creatoris cuius nihil iustius nihil legi creatoris psonān9 nihil eidem accepti9 aut apud ipm remunerabilius. Si vero pro delictis suis et facinoribus hoc paciuntur et hoc vtiq; iustissimū et non solū cura et puidentia diuina sed etiā eiusdem pcuratione dignissima.

Ampl. Cum nec sic resipiscāt nec a malis suis reuertant. Manifestū est etiā quia maioribus supplicijs digni sunt et iuste igr infliguntur eis ea que paciuntur et misericorditer de meritis supplicijs detrahitur eis. Amplius. cū eorum malicia tanta flagella nō auertant: quāta essent et quilq; pcederet nisi flagellis repmeret et frenaretur. Manifestū igr ē quia nō derelinquūtur a creatore quorū malicie sic consuluntur vt per flagella saltē aliquatenus repmat. Alijs etiā hominib9 in hoc vtiliter puidetur q tāta malicia percrebra flagella repressa in eos grassari non sinit.

[f] Olicite igit ac pscrutate intellige sermonē meum de malis penalibus et de malis culpabilib9 et attē de qz mala penalia et omnino culpa carentia bona pprie et vere sunt. Sed insipientia hominū et corrupcio palati cordis humani malicie nomē eis imposuit. Insipientia quippe hominū et ea fugere facit et etiā vt eisdem fugiēda videant. Sicut vides in equo vmbratico qui fugit q fugiendū eidem non est et et eodem vicio vmbraticans periculū estimat vbi non ē nisi securitas eodem modo quoniā huiusmodi bona palatum cordis corrupti habentibus male sapiunt et etiā mala bone

mala bona nominãt et bona mala dicentes bonum malũ et malum bonũ atq; ponentes lucẽ tenebras ⁊ tenebras lucẽ sicut ait sermo ꝓpheticus hmõi ergo nominationes sunt quemadmodũ si febricitantes imposuissent noĩa saporalibus ⁊ nocturni luci et tenebris. Non eñ dubium ẽ qn febricitantibus dulcia amaritudinẽ sapiãt et amara dulcedinẽ similiter manifestũ ẽ quia noctuis et vespertilionib⁹ ceterisq; similibus lux tenebra videt̃ et tenebra lux. Similiter nox dies et dies nox. Attende etiã quia in errorẽ epicuri ꝓculdubio declinãt qbus vel sola penalitas vel maxĩe bonũ videt̃. Causa aũt in hoc est qm̃ necesse est vt eisdẽ vel sola voluptas bonũ vel maxime videat̃. Apparet igr̃ tibi euidenter ex hijs quia vtraq; ista bona cum dona creatoris sint et nõ nisi scienter ⁊ volenter donent̃ ab ipo non ẽẽ extra curã ⁊ ꝓuidentiaꝫ ipsius licet per actiões iniq̃s atꝫ peruersas mala penalia infligant̃ patientibus. Q̃ si quis q̃rat qualiter mali hoĩes per actiões malas suas causeefficientes possint dici ⁊ ipse creator simul cum eis. Jam determinaui tibi q; creator causa est eoꝝ per intentionẽ rectissimã faciẽs non tantũ vt sint sꝫ etiã vt bene ⁊ salutare multipliciter vtiles sint. Cuius exemplũ ẽ in impio q vulnerauit aliũ gladio vbi manifestũ est quia vllus exiuit ab eo per malam voluntatẽ tamẽ per potentiã datam a creatore et ipi et gladio et etiã ꝑ possibilitatem hoc est ꝑ possibilitateꝫ recipiendi vulnus ipi vulnerato. Jntẽdebat igr̃ impius nocere vulnerato ꝑ vulnus. Creator ṽo ꝑ idẽ vulnus intẽdebat ꝯtrariũ vicꝫ eidẽ ꝓdesse. Eliciuit igr̃ impius ex potẽtia bona malũ vel la mallã actõꝫ Creator ṽo passionẽ bonaꝫ absit aũt nec soli malitie infligẽtis attribuendũ sit vuln⁹ illatũ. Cũ et potentia ferientis et volũtas id est vis volendi et ipe gladius et ipa possibilitas vt dixi patientis bona creator᷑ dona sint Jpsa igr̃ malicia ferientis et ipi vulnerato sint ⁊ ꝓdest inuito feriente ⁊ ipi creatori et ob hanc causam ẽẽ permittit̃ vel finitur. Cũ igitur tot dei dona adiuuẽt et cooperentur ex ipsa intentione creatoris ipsum esse vulner᷑ aut doloris ex vulnere cum ipm esse vulneris et doloris creatori placeat ñ imerito ei⁹ ẽẽ attribuendũ est creatori. Malicia ṽo eidem nullaten⁹ attribuenda. Presertim cũ multi hoc opi-

nentur ꝙ malũ velle ⁊ malum agere hoc ipm ꝙ est a creatore ẽ. Sed in ordinatio eius atꝫ defectio a debita rectitudine certitudine que ⁊ malicia est ⁊ prauitas tam ipsius agere tam ipsius velle a male agẽte et male volente est. Hic aũt est intellectus eorum f̃m intentionẽ meam quemadmodũ si diceretur idẽ esse f̃m essentiaꝫ et veritatem occasio huius hominis cum occiditur per iudicium et iusticiã et cũ occiditur per iniquitatẽ et impietatem. Jdẽ igitur est eius ẽẽ vtrunq;. Quare si eius esse est a creatore cũ est per iudicium et iusticiam erit et a creatore etiã cum fuerit ꝑ iniquitatem aut impietatẽ presertim cum iniquitas et impietas non videant̃ posse dare esse vel illi vel alij. Amp̃. inordinatio et prauitas quas dixi accidũt et ipi velle et ipsi agere non constituit igr̃ eius esse nec dant illis omnia aut alia ex quibus ꝓcedit ipm velle vel agere ꝙ est malum bona dona creatoris sunt Nec velle igr̃ nec agere quodcũq; nõ est nisi ex dei altissimi donis ꝙ est et inquantũ est ⁊ ꝓpter hoc non est nisi bonũ omne agere ⁊ omne velle ꝙ ẽ et inquantũ est. Non est igr̃ mirum si mala agere et mala velle sũt ꝙ sunt a creatore et ꝑ curam ac ꝓuidentiam ipsius et si bone sunt passiones que ex illis sequuntur. Hmõi autẽ exemplũ vnum est in motu nauis qui nõ põt dici non ẽẽ a vento vel aqua vel ambobus simul nec aũt fit non rectus vel distortus põt ẽẽ vel a mala dispositiõe veli vel mala positione gubernaculi. Manifestũ autem est q; nec dispositio veli nec dispositio gubernaculi causa est motus hoc est ipsius esse vel essentia motus. Sed distorquere aut dirigere motũ indubitãter possunt et faciunt. Sicut igr̃ motus nauis distortus aliũde ẽ motus ⁊ aliũde distort⁹ Sic ⁊ actio distorta siue praua aliunde ẽ et aliunde ẽ distorta siue praua ⁊ sicut nec vento nec eque attribuẽda ẽ distorsio motus maris. Sed motus tantũ ipsius. Sic creatori neq; distorsio neq; prauitas actionum aut voluntatũ nostrarum sed ipm esse earuꝫ quo sunt aut quo sunt actiões ⁊ voluntates. Secundũ istos igr̃ cũ omnia sint a creatore non solũ substantie sed etiam actiones ⁊ voluntates eaꝝ facile ẽ videre omnia esse sub cura et ꝓuidentia creatoris. Cũ omnia sint om̃ia opa eius et om̃ia scienter ⁊ volẽter atq; sapiẽter ne

esse sit ipm operari neq possibile sit ipm aliquid opari sapienter 7 non pudenter Dicat aut forsitan aliqs ex potius esse totaliter actiones 7 volutates. Sicut cursus equi totus ex 9tute gressibili ipius 7 non ex calcarib9 aut freno nec ex copuctoib9 calcarii aut freno. Sic non ex ipo velle actu siue actuali e aliqua ex actioibus nostris qz ipm velle. Sicut copunctio tantu est ex passio in aia agentis 7 suggestio forinseca siue imperatis siue mouentis siue terrentis velud calcar tm est. Jam aut dixerunt multi ex phis velle et nolle timere et sperare et cetera hmoi passiones tantu esse 7 ideo fm sermone istu sicut calcaria non equos currere faciut nec cursuu eqru cause sunt vel dicunt punctioes vero calcariu excitationes tantu. Sic predicte passiones animaz nrarum excitatioes st ipsarum ab 3ivnu earundem ad actiones suas 7 non cause Quicqd igitur nomine tur malicia fm hoc non erit causa actois Sint igitur ista tibi in hoc capitulo materie exercitatiois ingenij qm declaratio ac diffinitio rerum istaz tractatu diffusiorez ac perfectiorez desiderat.

V trum aut venatioes hominu et animaliu sic in diuina curam cadant et pudentia et actioes voluntarie que videntur omino in differetes 7 uo referre an fiat annon fiant questioz hs qz potius aliqui ridiculosaz reputat qz fructuosaz aut inuestigatione digna. Huiusmoi sunt an p cura 7 pudentia creatoris cadat iste piscis in rethe piscatoris potius qz alius. 7 an euadat aliq p pudentia creatoris qz parcat eisdem captione et deuoratioe Et eade est questio de leporibus et capreolis 7 aliis venaculis venatoru. Jn animaliu vo venationib9 aliis est questio de onagris 7 leonibus vtz an per curas et pudentia diuina capiat aut deuoret vn9 onager a leone vno qz alius 7 vnus mus a miluo p9ti9 qz alius. Eadem est questio de araneis 7 muscis 7 hyrudinib9 7 musculis 7 de uenict iste qstiones ad canes 7 ossa ad vultures 7 cadauera ad galinas et grana 7 alias aues q granis vescuntur. Jn rebus vero voluntariis similes questiones sunt an p curam et pudentiam creatoris comedat iste pot9 hac buccellam panis qz aliam 7 pus hanc qz aliam. Eodemodo de hs de legumib9 an p curam 7 pudentia creatoris comedat hoc granu pus qz aliud 7 hanc faba pon9 qz aliam et an p curam 7 pudentia creatoris pares vel impares. Dico igr in hoc qz sapientia creatoris no minus attingat vllo modoz minima qz maxima vel media vel econuerso nec min9 cognoscat vnitates minimoz licet minimas qz maximoz licet maximas 7 ita hec qz ille ex ipo sunt et per ipm sapienter pudenter volcter 7 sicut cura fuit et vt ecent singula quemadmodu pdiri. Sic e et cura ordinare singula ad fines suos et vtilitates nec dubitat venatores et piscatores et dicere deus dedit mihi hodie pisce istum vel feram ista 7 quando nihil capiut. Simili apte dicit hodie non dedit mihi deus aliqd capere Jn q diuersitate siue alternatioe capiedi vno die vel no capiendi vna euidens est vtilitas credulitas et admiratio diuine pudentie et bonitatis Simili excitatio timoris et amoris creatoris. Simili et gratitudinis in ipm vt cu dat eidem gratia referatur et cum no dat timeatur offensu e7 de ei9 munere qd querit expectet Debes aut scire quia quantu pertinet ad id de q nunc agitur curare aut no curare p duos modos aut intetiones dr. Et vna ex his ptinens apud nos ad virtute nostra motiuam mobile et est fm hunc modu non curare no habere cordi cousq aliqd vt nec gaudeat si fiat nec offendat si no fiat aut econuerso et iuxta huc modu non curare dicitur creator apud vulg9 de id quo nec offenditur nec placat. Hoc aut est dicere p quo nec p eu infert nec remuneratione largitur 7 hoc modo nec numeru muscarum que ab araneis capiunt aut ab hyrundinibus glutiunt. Similiter neq numeroru fabaru quas quis comedit neq ordine quo hanc prius illa posteri9 curat creator 7 forsitan pcorda ista intetio ethymologie nominis qua dixerut quidam quia cura dicitur quasi cor vrens vnde et illa curare dicunt proprie quoz euentus vel non euentus corda nostra vrunt hoc est mouent quacuq passioe vt ira vel placatione dolore vel gaudio et ad creatore no pertinet ista intetio nisi per tropu que fdis. Cum ipe sit in vltimitate impassibilitatis et immutabilitat9. Hic aute tropus e quia iratus dicitur cu facit ad modu irati videlicet cu infert vltionem et gaudens cum largitur remuneratione p quocuq

facto. Simil' ⁊ placatus cũ desistit ab vlciscendo et iste intentiões aliis sermonib' apercius designant' vicȝ cũ ira dicit' ga noia vel v̄ba hmõi cũ de nob' dicunt' affectiue dũ intelligunt' q̄ est dicere q̄ affectiones nostras id ē passiões animaȝ nostrarum significãt. Cum v̄o ad creatorem referuntur effectiue dicunt' hoc ē dicere effectiones ei' quas nominaui significant. Hoc aũt est q̃m passiones hmõi ad creatoris puritatẽ supereminẽtissima vllo modoȝ attingũt rectissime igr̃ dixit quidã ex doctoȝ xp̄ianoȝ sapiẽtioribus q̄ iratũ de' minime facit dici turbatiõis affectus. Sed vlciõis effect' per modũ igitur istuȝ siue intentionem nõ curat creator captionem hmõi fere vel piscis vel euasionẽ nisi cum vel ad necessitatẽ querit' capientis aut alteri' ea indigẽtia vel cum aut amor ipi' creatoris aut obediẽtia aut honor aut pietas ad querendũ ⁊ venandũ piscandũ et capiendũ homines inducũt. In hmõi ei' intentiõibus ⁊ opationibus nemo q̄ bonitatẽ creatoris nouerit eũ adesse dubitat adiutorẽ cum hoc ipe qui nouit oĩa viderit expedire ⁊ gloriã suaȝ decere. Nec mirum cũ etiam tempore meo frumẽta ⁊ legumina omnipotẽtie sue v̄tute atȝ largitate etiam in ipis horreis tpe famis incentuplũ ⁊ eo amplius multiplicauit satisfactiones simul et piis desideriis religiosoȝ fame piclitantiũ p̄ p̄lo ꝯpacientiũ ⁊ necessitatibus egenoȝ. Leges etiã innarrationibus ⁊ miraculis xp̄ianoȝ ad quoȝ lectionẽ te sepius hortat' sum et hortor adhuc aureos multiplicatos in loculos viroȝ sanctoȝ. Tpe etiam meo pisces iã coctos ad mẽsam cuiusdã viri sancti mihi notissimi multiplicatos fuisse benignitate ⁊ largitate creatoris q̄ cũ vix sex conuiuãtib' mynistrari possȝ de illis in vno ferculo mynistratũ, est per singulas scutellas in tribus ferculis toti multitudini ꝯuiuantiuȝ copiũcter ipse q̃qȝ q̄ supauerũt reliquie piscium maiores longe fuerũt paratis piscibus ⁊ appositis mẽsis. Non est igr̃ mirandum si de piscibus aut feria iã creatis largitur creator circa curã ⁊ ꝓuidentia venãtibus et piscatibus aut etiã ꝑ q̄bus venatio exercet' atȝ piscatio cũ pisces iã coctos atȝ patos ad comedendũ mirabiliter intẽdum in ipsis mẽsis multiplicet. Scđo modo vel intentiõe dicitur curare attẽdere v' cogitare ⁊ hoc modo ꝑtinet ad vim n̄ram apprehensiuã mobilem et iuxta excellentiam nobilitatis sue ad ipm creatorẽ nec est aliquid in rebus creatis vel earũ euentibus q̄ per modũ istum ⁊ intentionẽ non curet creator. Nihil enĩ est ex oĩbus huiusmõi q̄ non videat ⁊ attẽdat non solũ ipm sed fines ⁊ vtilitates quas inde ꝓuẽturas sua ordinatiõe precognoscit ⁊ ꝓuidet. Per modũ igr̃ istum ⁊ numeȝ muscarum que capiunt' ab arraneis ⁊ musculatum q̄ degluciũt' ab hyrũdinibus ⁊ oẽm ordinẽ captionis atȝ deuoratiõis earum omnia enĩ hec intuet' intuitu fixo ac lucidissimo cũ vtilitatibus ac finib' suis. Deuoratio enĩ vnius muscule ps est saturationis vnius yrũdinis ⁊ ipa muscula ps est totalitatis cibi illi'. Q' si q̄s querat q̃ vtilitate vel fructu hec intuet'. Rñdeo q̄ tota vtilitate vel fructu q̄ inde ꝓuenit. Dico enĩ q̄ rector nauis vniuscuiusqȝ si ei' virtutis ⁊ claritatis esset ipius intellect' vt nõ solum gubernacula vela ⁊ remos sȝ etiã singulos nauis asseres atȝ clauos atȝ funiculos ꝯspicere simul sufficeret oĩa hec simul hec intueret'. Quãtofortt' igr̃ rector vniuersitatis altissim' nihil extra intuitũ suum patitur. Dico etiã hoc est debitũ per se omniũ rerum passionũ ⁊ euentuum vt oĩa ⁊ singl'a sint sb̄ lucidissimo ītuitu creatoris et q̃m non ē possibile ipm aliquid videre ignoranter vel insciẽter necẽ ē vt attente videat oĩa ⁊ sic intẽtio eius in oĩa et singula non enĩ videt vt nos qui nullã ex rebus totã siml' aut plene videm' ymo multe ex rerũ conditionib' innotescũt nobis vna post aliã. Illi aũt oẽs simul ⁊ tote atȝ equaliter. Amp̄. nobis multa in re vna innotescũt subito et p̄ter intentionẽ apud ipm aũt econtrario ē. Si v̄o quesieris que est vtilitas ordinis in cõmestione fabarũ aut granoȝ. Dico q̄ eã videt creator siue nos ignorem' siue nõ quãqȝ in aĩa cõmedentis aliq̄d sit q̄ inclinauit et mouit ipȝ cõmedentem vt hãc prius vel post' comederet quã illam. Appet in hoc bonitas libertatis apud ꝯmedentẽ qui forsitan abs q̄ vlla cogitatiõe vel consideratione vtilitatis ordinauit. De comestiõe sic vt hanc prius vel potius comederet q̃ȝ illa volẽs solummodo liber comedere et vsqȝ adeo liber ac neqȝ suasus neqȝ illectus faceret Sed mero ac liberrimo imperio voluntatis q̄ mihi scio multotiens euenisse.

Sicut aūt in eis que casualiter eue nire videnť vicȝ in occursionibus hominū in p̄uisis ⁊ in alijs que p̄ter intentionē ⁊ cognitionē nostram eueniunt Sic respondendū est de casu piscium in recia atq; ferarum in reciacula vicȝ cur potius hic quā ille vel hec quā illa incidit in ea. Quemadmodū que sint causa q̄re hmōi homo obuiauit isti I foro cū ab eo non quereť nec de eo etiaȝ cogitasset.

Manifestū enim ē quia eadē hora eadeȝ via q̄cunq; duo e diuerso ambulāteś necesse ē sibi occurrere et potuerūt eē eis diuerse cause ambulatōis. alteri enī negociationē alteri repetitione debiti alij ex actionē vectigaliū alij receptiōȝ theloneoꝝ alij inuestigationē latronū aut alioꝝ maleficoꝝ causaȝ hmōi ambulatōis fuisse possibile est. Unitas ergo vie siue fori cōcurrētibus in eo hmōi causis occursū fecit siue ꝯcursum hmōi hoim. Sic cū ibat piscis forsan ad pastū per viā aliq̄z cōtingebat illic trahi rethe p̄ eādē vel forte fugiebat a clamore ⁊ strepitu quē faciebāt socij trahentiū rethe. Occurrerēt igr̄ sibi inuicē piscis ⁊ rethe occursꝰ aūt causa ē euidēter captionis alia aūt piscꝭ eadē hora vel eadē via nō ibat ad pastū vel forte non puenit ad eū ꝓ̄ter timorē piscantiū vt fugeret aut forte fugit in ꝓfundiores latebras aut p̄ aliā viā ⁊ ideo nō occurrit rethi aut rethe illi ⁊ p̄pter hoc nō est retētꝰ ab ipo. Causa ꝟo portatꝭ captiōis sue manifesta ē interdū ꝓpinq̄oritas sua ad rethe vel maior natatus velocitas vel p̄oritas p̄uentiōis ter hora ad ipm. Euasiōis autē id est nō captionis plurime p̄nt esse cause q̄s p̄temet ipm videre tibi facile ē quēadmodū maior hora vel tarditas natatus hoc aūt est q̄ p̄us fuerūt collecta recia q̄ȝ posset in ea incidere vel fugit forsitā per aliā viam aut forsitā fugit retro cū ante eēt extensum rethe aut irrupit fortē rethe ⁊ fecit sibi apturā ei eo p̄ quā effugit aut exiliuit desup rethe ⁊ transiluit ipm aut immersit se ⁊ infixit se ī arenā vel lutū sub ipo rethi ⁊ ita transiuit sub ipo vel cū rethe traherek irā fuit super ipm et hec oīa vniuersa ⁊ singula intueť et attēdit sapiētia creatoris ⁊ ordinat ad fines ⁊ vtilitates ꝯuenientissimas et sibi soli p̄fecte notissimas. Ne dubitantes aūt q̄ sicut oēs pisces silr̄ capi oēsq̄ feras destructio eēt vniuersalis in piscibus et feris ita q̄sdā ⁊ q̄sdaȝ q̄n q̄ȝ capi et comedi destructio eēt nature p̄ticularis in eisdē quantū ad aquā vnā vel ad regionem. Ubi grā Cū pauci sint alicui pisces in flumine vel stagno aliq̄ paucos illos capi vl̄ comedi ē vastatio atq; destructio generis illius in eodē. Non est igr̄ mirū si creator et ꝯseruator naturaꝝ p̄ curā et p̄uidentiā suam p̄cauet naturꝭ p̄ticularibꝰ Sicut et vniuersalibꝰ ne ex toto vasceńt et pereāt donec cessare debeat vsꝰ et vtilitas eoꝝ de q̄ in p̄cedētibus audiuisti. Si ꝟo p̄ncipes terrarū et minores dn̄i earundē interdicūt interdū venatiōes et piscatiōes in aq̄s ⁊ terris iurisdictiōis sue auaricie sue sotūmōdo p̄ hoc ꝯsulere intēdentes nō nature de conseruatiōe ꝓuidere. Quātomagꝭ bonitas creatoꝭ naturaruȝ ꝯseruatione q̄s tantis vtilitatibꝰ creauit ꝯsulere nō dedignabiť ne pereat vsq; q̄z Et notū est tibi ex lege hebreoꝝ q̄liter in archa illa famosissima ꝯseruare p̄cepit p̄ bina ⁊ septena aīaliū genera circa aq̄s diluuij. Uidens etiā q̄ntas astucias effugiēdi piscatoꝝ insidias q̄ntasq; vires piscibꝰ dederit creator bn̄dictꝰ. Silr̄ et feris q̄lia tibi la quot refugia ꝯ venatores ⁊ eciā ipis feris tradicēt alijs ꝯtrarias Quis enī docuit ceruas in via calcata pere ad declinandas luporū insidias. Quis docuit eas q̄ lupi vias calcatas timeāt ⁊ declinēt. Quis docuit onagros sustinere vehementē sitꝭ ardorē donec leones qua q̄ potatꝭ reuersi sint ne si hora illa q̄ leones ad aquā vadūt vel inde redeūt leonibꝰ occurrētes ab ipis deuorareť. Quis eos fecit eos scire q̄ leones eisdē insidienť. Sic ⁊ leporibꝰ leuitatē pedū ⁊ cuniculis ꝓfunda ⁊ pene inaccessibilia alijs receptacula ad ꝯseruationē sui eē dedit creator. Sic ⁊ yrūdinibꝰ tantā velocitatē volatꝰ ⁊ multꝭ alijs auiculis ⁊ multi credūt hāc eē causaȝ q̄re nullꝭ aui rapaci yrūdo nunq̄ȝ p̄da fiat. Mihi tn̄ videť q̄ acq̄sitio victꝰ eiꝰ tota ē per volatum q̄m per tp̄m solūmodo venať musculas volitātes ⁊ sic nob multa ex aīalibꝰ tā gressibilibꝰ volatilibꝰ q̄ȝ natatilibꝰ nō sūt nobis in escā aut esum q̄n ponꝰ abhoīnamur ea ⁊ eis oīmō vesci respuimꝰ Sic nō mirū reputo si yrūdines ex causa silr̄ ab auibꝰ rapacibꝰ nō ꝯmedūtur. Memini etiā me vendidisse cacū carnem auis que vulgo plumalia dicitur ꝯmedere nullatenꝰ noluisse cū caro illa a deo gustu suauis sit ⁊ sapora vt inter regaliū ciboꝝ deli

tias computet̄ hoc autē incidenter dixi ne
multū ne facile credas hoībus pauce ex-
ercitatiōis in rebus naturalibꝰ ⁊ vt erigā
et eleuē intellectū tuum et cogitatū tuum
ad ꝯsiderationē mira ꝯiluī creatoris in re
bus naturalibus et radiositatis sapiētie
sue qua illuminant̄ oīa animalia ad regē
dum se ⁊ vitā suam licet luminibꝰ ꝑ modi
cis quāqꝫ magna sint et merito eē debeat
in admiratione nr̄a ⁊ in ꝯpatione obtene
brationis animaꝝ humanaꝝ et obfusca-
tiōis quā patitur intellectus hūanꝰ ex cor-
ruptione originali et supadditis tenebris
ex vicijs et peccatis hac quippe compano
ne splendorem prophetieū reputaremus
in animabꝰ hūanis ea sagacitatē siue sen
sum nature seu quodcūqꝫ aliud lumē no-
minari libeat in canibus ꝟtutē inuestigā-
di et apprehendēdi latrones. Sic et ꝓui-
dentia formicaꝝ de qua dixi tibi si absqꝫ
doctore absqꝫ libri inspectione inueniret̄
in hoībus. Sunt ⁊ alia innumera hmōi
lumina que nō dubitarem ꝯsplēdores vo
care ꝓphicos in hominibꝰ si absqꝫ doctrī
na et eruditione inuenirent̄ in eis quēad
modū inueniunt̄ in aīalibꝰ inuenit̄ enī
in corpibus inanimatꝭ virtus regitiua q̄
declinant noxia ⁊ querūt sibi salutaria ꝑ
motus naturales. Videt̄ autē in oībus
speciebus lapidis magnetꝭ ꝟtus esse mul
tum appropinquās sensui pene enī videt̄
sentire ferrū ⁊ vidi oculis meis ꝙ ꝑ inter-
positam spissitudinē peluis enee trahebat
ferrū magnes. tres nāqꝫ sunt species lapi
dis magnetis si credit̄ mercurio. Prima
est que ferruꝫ attrahit hec ē notissima. Al
tera ꝟo species repellit illud a se. Tercia
vero species ex altera parte ipm̄ attrahit
ex altera vero repellit. Est et aliud de mi-
rabilibus magnetis ꝙ in ꝓsentia veri ad
amantis cessat ab hmōi operationibus
attractionis ac si sentiat illū nobiliorē ac
fortiorem se quasi reuerentialiter deferēs
ei. Et simile aliquid dicitur de palma ma-
sculina et palma femina. qm̄ cum ramus
alterius ramū alterius tetigerit se cōplu-
cant immutuū amplexum in quo virtus
eius vitalis. Videtur aliquid habere asꝑ
sionis de luminositate ꝟtutꝭ sensibilis et
forsitan hec est causa ꝓpter quā Aristote
les eam dixit nobilissimā plantarum. De
virgulto quoqꝫ ꝙ corulus nominat̄ simi
le aliquid dicunt loquētes videlicet ꝙ cū
diuisa fuerit per mediuꝫ sm̄ longitudinē
in ipsa recentia diuisionis ptes sibiinuicē
per se appropinquātes reiungunt ꝙ de-
ceptores verboꝝ quorundā virtuti ipsi de
cepti attribuunt cū hoc sit ex virtute ⁊ sen
su nature.

D Eflore ꝟo ⁊ dominatione maloꝝ
ac peruersoꝝ hominū quantas vti-
litates ꝓstet bonis qui per ipsos
in hac vita premunt̄ et multipliciter affli-
guntur et ipsis etiā malis atqꝫ peruersis
quantā ingerat admirationē diuine boni
tatis ⁊ largitatis quantaqꝫ ꝓuocationem
etiam amorem et obedientiam creatoris
manifestū est cum dona que ipsi tam ma
gnifica reputāt videlicet diuitiarū et deli-
ciarum et hmōi non solum immeriti ⁊ in
digni sed contra merita sua pessimi obti-
neat. Hꝫ etiā et illud salutaris eruditiōis
erga bonos verosqꝫ creatoris cultores vt
ex hoc qd̄ taꝫ vilibꝰ hominibus prestant̄
vilissima ea eē cognoscant et vix inter cre
atoris munera reputāda adiustatqꝫ ex eo-
dem mīma reputare creatorē ea que etiā
inimicis prestat et doceantur paciēter ca-
rere donis tam vilibꝰ licet inter dū huius-
modi dona suis etiā cultoribus largiat̄
in consolationē vel ipsorum vel alioꝝ bo
norum ne desertos a creatore aut dereli-
ctos se putent. In cōicationē etiam ⁊ ad-
iutorium atqꝫ defensionē indigentium et
bonoꝝ circa iniquos oppssores amicis su-
is bonisqꝫ seruitoribus ꝓstat huiusmodi
bona bonitas creatoris opulētia nanqꝫ
diuinarū cum obtinetur a bonis alit in-
digentes atqꝫ sustentat et ꝑcipue bonos
Potentia ꝟo ab iniustis oppssoribus de
fendit eosdem.

Q Voniam autē ex hijs que precesse
runt credo satisfactū eē tibi de cu
ra ⁊ ꝓuidentia creatoris quia ipa
est attingēs vniuersa singula ⁊ ꝓpter hoc
tanta rationum exēploꝝ multitudine ag-
gregaui tibi scꝫ vt firmaretur in te creduli
tas hictā salutaris ⁊ destrueretur error ꝑ
niciosissimꝰ quo quidā de insipiētibꝰ opi
nati sunt creatorē non curare ista inferio-
ra neqꝫ etiā hoīes aut res hūanas et agi
oīa hec casu atqꝫ temeritate. Quid enī iocū
dioris ꝯsolatiōis potest eē hominibus in
suis oppssionibus ⁊ afflictionibꝰ qꝫ firma
credulitas de cura ⁊ ꝓuidentia creatoris
circa ipos ⁊ res eorū qua credūt sapientiā
⁊ bonitatē creatoris in oībꝰ curā eoꝝ ge-
rere. Quis enī non videat oīa q̄ circa eos

fiunt in eo sciente ppter eius sapie[illegible] tā et vtiliter quantū in eo est ppter eiu[illegible] ac bonitatem eodē etiam nolēte aut [illegible]mittente et eua ad finem debitū ordinante ppter eius virtutē omnipotētissi[illegible]ā. Cuncta igr circa se agi et bene z vti[illegible]er nisi per ipos fiterent consequēter co[illegible]noscūt homines sp̄o quos ē de cura et pudentia creatorꝫ circa ipos ista snia nec mediocriter iuuat et puocat ad amorē z obedientiā creatoris ista credulitas. Quis em̄ credat magnificentissimū creatorē se z sua oia curare ac si soli curaret amorē sui atqꝫ obedientiā pmeat timores etiā z pudores sanctissimos in eisdem excitat ista snia z tam attē te curare z seipos actusqꝫ suos atqꝫ passiones tā interiores qꝫ exteriores tāqꝫ vigilanter intueri et etiā iugiter sentiūt. Alias etiam vtutes plures in nobis vel puocat vel nutrit vel roborat vel auget ista credulitas. Sicut p̄dixi tibi de pacientaqꝫ et de alijs pluribus leui psideratiōe inuenies Error vo pstrarius adeo noxius est adeo qꝫ pniciosissimus hoibus vt omnē curam honestatis oēm honorē virtutū omnem spem future felicitatꝫ radicitꝰ exturpet ab hoibus. Qꝫ enim restat hoibꝰ errorꝫ istiꝰ tenebris excecatis ac demētatis et mercedem sanctis ac dei cultoribꝰ non esse constitutā nec penā malis atqꝫ puersis et nec hic nec in futuro deū iudicare vel iudicaturū esse credētibus nisi vt in oia flagicia et scelera se se p̄cipitēt z omni turpitudini vicioꝝ et peccatoꝝ absqꝫ vllo repagulo se pstituat postqꝫ enim nec creator adeo bonus aut iustus ē vt curet quid agāt boni vel mali vel qꝫ paciant nec alius pro eo vel ex parte ipīus. Scdm errorem istū nihil est in rebus hūanis nisi pturbatio aut puersitas omnimodaqꝫ inordinatio atqꝫ pfusio cū solꝰ creator eas ordinare possit et nec curet fm ipos nec velit etiā vt ordinent atqꝫ diligant. Sed ponas casum atqꝫ temeritati eas p̄cipitādas atqꝫ subuertendas relinquerit. Vides igr euidenter in presta q[illegible] salutare sit magisteriū quāqꝫ vtilis sap[illegible] qua tā pniciosus error destruitur et tā necessaria tāqꝫ fructuosa credulitas stabilitur.

[illegible] igr est post hec qstionea que sunt circa hec pleq determinare. Quarū pma ē stultorꝫ in [illegible] qualiter possibile est [illegible] tantam multitudinē diuersitatem regere et curare. Cui qstioni videl apuleius platonis discipulꝰ hoc mō quēadmodū inqt rex vnus aut dux regit exercitum innumerabiliū bellatorꝫ et ad vnū clangorē bucine alij ad arma alij ad eqs alij ad machinas currunt et circa vnūqdqꝫ istorum tā multa tāqꝫ varia opa fiunt. Sic totā multitudinē creaturarꝫ vnꝰ motꝰ creatoris ac si singule nature illū audiant aut sentiant exequi f vnāqꝫ vices suas sciēs legē a creatore sibi indita quemadmodū in exercitu qntumcūqꝫ magno scit vnusqs qꝫ eorꝫ qui ibi sunt qd ad eū ptineat ex officio suo z illud exequitur dato signo vl clangoris bucine vt oia vel alio. Sciunt qppe armigeri qꝫ ad eos ptinet arma pare militibus. Sciūt ipsi milites qꝫ eos optet armari et parare se ad pliū. Sciunt custodes equoꝝ qꝫ ad eos ptinet sellare singula pare equos frenare z de frenatura p alios puidere. Et per huiusmodi considera tantam multitudinē tantāqꝫ varietatem officioꝝ vna voluntate regia quāsi bucine clangor vel aliō signū innuit ad tā multa et varia tā cito tāqꝫ facile pcitari z aggredi qꝫ vnusquisqꝫ cognoscit ad suū officiū pertinere. Quid igr miruꝫ si rex et dns seculoꝝ creator benedictus vniuersitatem creaturarū z singulas etiā illarum omniū potentissima impiosissimaqꝫ voluntate sua cōmouet et cōcitat aggrediqꝫ facit opatiōes ad vnāquanqꝫ ptinentes legesqꝫ quas ei imposuit vel potius edidit ei officia que eisdē iniūxit quasi studiosissime atqꝫ officiosissime adimplere. Qꝫ si dixerit qsqꝫ bellatores vtpote ratōnales intelligunt p clangores tubarū aut per alia signa nature vo et maxime insensibiles qualiter cognoscūt creatoris voluntatē quāqꝫ qꝫ ex precedēnbus huic questioni responsum sit per exēpla animaliū z artificioꝝ addam tamē tibi declaratiōnē euidentiorem ad hoc z dico qꝫ vnicuiqꝫ nature naturaliter indita est diuine cognitio voluntatis et cū ea nascitur vnaqueqꝫ et hmōi cognitiōes vocari tibi modica lumina ꝯ irradiatiōe z aspsione luminositatꝫ sapiētie creatoꝝ. Et hmōi exēplū pueniētissimū ac euidētissimū ē in substātijs spūaliꝰ et abstractis q create sunt cū perfectiōe scie naturalis honestatꝫ siue naturalis z hoc ē cū inscriptiōibus naturalꝫ honestatꝫ inuirtute sua intellectiua z cū impssiōibꝰ siue sigillatiōibus pulcritudinū virtutū natu

ralius in sua virtute motiua siue affectiua
et hoc est voluntas in ipsis. Quare mani
festum ꝙ cū lege sua creata est vnaqueqꝫ
ipsarū ⁊ quasi cum libro vbi legit qd ei na
turaliter aut faciendū sit aut declinandū
Similr̄ quasi cū lucerna vel lumine ostē-
dente sibi vias ꝑ quas ambulare debeat
et de via que necesse habeat declinare ꝙ
in p̄mis hominib⁹ qui in simili ꝑfectione
ꝑ mō suo facti et formati fuisse non du-
bitantur ab illis qui ꝓpheticis s̄monib⁹
⁊ diuinis oraculis nō credere nephas cre
dunt. Manifestū igitur quia s̄m hunc
modū nascit̄ aranea cū lege libro ⁊ lucer
na hm̄ōi qui et lex ē ei qua transgredi nō
potest ⁊ liber ē in quo legit quodāmodo
qualiter ei ⁊ bene viuendū sit ⁊ qua arte
vel artificio motus sit ei querendus ⁊ lu-
cerna est ostendēs eidem vias ꝑ quas de
beat ambulare naturalr̄. Manifestū aūt
est tibi quia ois lex sermo ē et designatio
volūtatis eā iubēt̄ siue ipon̄et̄ q̄ꝛ via igr̄
oīs natura tā substātiaꝝ nobilium abstra
ctarum qꝫ hominū iam ceterarū anima
lium et etiā vegetabiliū nascitur ex neces
sitate cū iudicio et designatione volūtat̄
et beneplaciti creatoris qm̄ cum lege sua
habet vnaqueqꝫ ex necessitate in se ⁊ apō
se non solū vna cognoscat voluntatē crea
toris naturaliter. Sed etiā ipsam cogniti
onem naturalē eiusdē ⁊ hoc apparet ex p̄
scripta diffinitione legis.

S ecundā responsionē ad hanc que
stionē dedit quidā ex sapiētiori-
bus sanctisqꝫ doctoribus xp̄iano
rum dicens q̄ꝛ cū p̄ceperit rex aliquis edi
ficari sibi ciuitatē de vna ei⁹ volūtate vno
qꝫ iperio ipius de edificāda ciuitate ꝓce-
dunt tam multa ⁊ varia opera operarioꝝ
necnō equorum muloꝝ asinoꝝ omniūqꝫ
animaliū oneriferoꝝ. Videbis ibi alios
in lapidicinis eradicātes alios cedentes
alios sculpētes alios polietes videbis ali
os cōportātes eosdē lapides alios por-
rigentes illis cemētarijs alios collocātes
eos in structura muroꝝ. Videbis ibidē qua
drigas ⁊ q̄drigarios alias onerari alias
honoratas ad locū edificij ꝯuenire Vide
bis fabros ferrarios multiplicia instrumē
ta nec̄caria illi edificio fabricātes Videbis
⁊ fabros lignarios quos vulgo carpētari
os vocat suaꝝ artiū opa facientes. Sunt
⁊ alia officia ⁊ opa innūera q̄ ꝑtemenpm
excogitare tibi facile ē. Ex vna igr̄ volun-
tate regia vel iussu vides tā multos mot⁹
hominum et animaliū q̄drigarum ⁊ alia
rum eueco(r) onū fieri tam multa genera ar
tificum ⁊ operarioꝝ ta et multis et varijs
generibus artificiorū occupari. Sciētib⁹
operarijs oib⁹ ⁊ ministris quid arcis vel
opis ad vnumquēqꝫ ptineat ad vnū ius-
suꝫ regiū qd leuissimo signo agnoscūt sin
gulos opa sua aggredi et explere etiā di-
xi tibi ex sermone Arl. ꝙ virtutes feminū
siles sunt artificijs. Quare ⁊ ipa semia ar
tificibus. Appet igr̄ tibi ex hac ꝯsideratio
ne q̄liter sine labore et solitudie nutu vo
luntat̄ sue tanta multitudinē ꝙ varietatēqꝫ
creaturaꝝ suarum mouet et regit creator
altissimus q̄nto et rex nullomō magnifi-
cētia et gloria nulla ex pte ei ꝯpand⁹ tan
tam multitudinē animaliū et hominū et
artificū ⁊ opariorꝝ instrumētoriūqꝫ innume
rabilium mouet et regit et in finē intentio
nis sue dirigit ⁊ ꝯiungit sedēs in solio suo
quietissimus. Qr̄ si de toto ipo regno cō-
siderationē facere volueris inuenies exp̄s
siorem similitudinē exemplūqꝫ conueniē
tius qm̄ regis ad regē ⁊ regni ad regnum
et gubernatiōis ad gubernationē ꝓuidē
tie ad ꝓuidentia cure ad curam iusticiarū
ad iusticias ⁊ iudicioꝝ ad iudicia p̄sertim
si ei adeo inclitū ymaginat⁹ fuerit vt ple
ne atqꝫ totaliter absqꝫ rebelliōe vlla sine re
sistētia sit ei subditū regnū suū eaqꝫ p̄di-
tum sapia vt velut splēdore ꝓphetico il-
luminatus oīa cognoscat ⁊ videat q̄ agū
tur in eodē regno. Cui ea sit bonitas atqꝫ
rectitudo et feruor rectitudinis vt toto stu
dio et virib⁹ oēm iniquitatē et iusticiā ꝑ-
sequatur. Hic igr̄ constituet et ordinabit
ab initio vel potius ornabit totum regnū
suum magistratibus sapiētissimis myni-
stris obediētissimis et instruet eos māda
tis vitat̄ et iusticie leges iustissimos ac sa
berrimos per oēs fines suos ꝓmulgabit
Sꝫ et de alijs oibus q̄ ad pacē tranqllita
tem defensionēqꝫ regni ꝯtra hostes sapi-
entissime ꝓuidēbit. hic igr̄ solo nutu opīe
volūtat̄ sue mōebit sibi assistētes demū
p̄sides ꝓuinciaꝝ suaꝝ rectores ⁊ custodes
finiū ingratus ciuitatū iudices oim ordi-
num. Videbis sub eo ꝯpositissimā arma
tamqꝫ miliciā. In p̄mis duces legionum
deinde ciliarcos qnq̄genarios cēturiōes
decuriōes ⁊ vniuersqꝫ ad extremū vl vnicū
bellatoꝝ totā armatā miliciā decētissime
ordinatā. Regē istū de solio suo videbis

regentē et omes et singulos hoīes regni sui. Tpe siquidem pacis regentē tribunalia ne quid iniustice vel iniqui iudicij ex eis prodeat regentē singulos priuatos ac suis legibus cohercentē ne qd iniurie vel fraudis alij ab alijs irrogetᷣ ⁊ vt ad vnum dicam oīa genera hominū sub eo legibꝰ propris regi seruos liberos rurales. Sil’r bellatores legibꝰ sibi approp̄atis viuere ⁊ in tra hunc modū se hꝫ de alijs. Ipsum ꝟo in solio regni sui pacatissimū residere Quemadmodū enim dixi vbi de seminibꝰ in regno naturali rez naturaliū ⁊ de artificibus in edificatiōe ciuitatis sic intelligebis de officiis public’ qbus respublica gubernatur atꝫ defendiṫ necnō et de artificiis qbus vnicuiqꝫ priuatorū motus acquiritur sicut sunt artificia fabroꝝ argēteariorum lignarioꝝ et etiā agricolaꝝ que non eis solis q ea exercent necessaria sunt. Sꝫ public’ vtilitatibꝰ multis mōis deseruiūt Ars eñ fabricatoria ⁊ lignaria ⁊ cemētaria defensioni reipublice deseruiunt qm̄ fabricatoria ferraria fabricanᷣ lorice tela et gladii et galee fabricatoria ꝟo lignaria arcus baliste et lancee fabricanᷣ ⁊ machine omniū generꝝ extruunᷣ. Cemētaria vero turres et muri oīsqꝫ generis lapidee munitiones edificanᷣ. Solo igr̄ nutu voluntatis sue et tpe pacis per iudiciū et iusticiam regit vniuersos subditos suos ⁊ singulos et tpe belli regit armatā miliciā a maximo bellatore vsqꝫ ad minimū per belli pericla defendit sotē regnū suum regniqꝫ sui habitatores per armatā miliciā ⁊ vasa siue instrumenta belloꝝ ⁊ non ē dubium tibi quin per ꝓuidentiā ⁊ curā eius oīa bona ⁊ tpe pacis ⁊ tēpore belli regno suo ꝓueniant et quin mala oīa exterminanᷣ per ipsum ab eodē regno et hoc per iudicium bona ꝟo tempore pacis sunt pax et tranquillitas subditoꝝ custodiaqꝫ rerum eoꝝ. Bona ꝟo tpe belli sꝫ defēsio victoria ⁊ aliaq̄ ex victoria ꝓueire solēt victoribꝰ vt spolia hostiū ⁊ subactio eoꝝ vel fuitꝰ vel tributaria vel cōis iudicant. Adhuc modū creatoris in regno suo qd̄ ē regnū omniū seculorum quid mirū si disposuit vniuersaꝫ seriem seculoꝝ nutu suo ⁊ sue beneplacito voluntatis et singula que in ea sunt siue naturalibus legibꝰ suis siue legibus p ꝓphetas aut per semetipm editis et hee leges diuine merito nominanᷣ siue legibus per homines ꝓncipes editis que humane vocantur qbus ipsemet creator perfici vult quatinꝰ legibus diuinis cōcordat aut saltē nō ꝯdicūt. vbi ei ꝯdicūt nō leges sꝫ blasphemie nec mira sꝫ creator’ iniurie reputāde sunt ⁊ ꝓpter hoc igne ⁊ gladio exterminande de medioqꝫ tollēde. Si q̄ vero natiōes hmōi peruersis legibus regi dicunᷣ iustissimo dei iudicio ⁊ laudanda per omnia eiusdē iusticia hoc fieri permittitur ꝓpter scelera eoꝝ atqꝫ spurcicias abhominabiles vt talibus legibꝰ non regi sed opprimi dici potius debeat quoniā nec legibꝰ equitat’ voluntarie subditos se esse paciunᷣ. Quapropter nec iusto regimine nec iugo suaui. Sed oppssione ⁊ violētia quemadmodū fere aut belue indomite que magis ferro religande sunt ⁊ flagellis assiduis ondēde q̄ꝫ disciplinis et legibus erudiende. Quia igr̄ quicqd boni quicquid eqtatis atꝫ iusticie leges humane continēt totum vult approbat toni docuit ⁊ docere nō cessat altissimus vel p se vel p homīes aut libros eorū vel p res ipsas que vt dicit Ari. mentiri nō norunt Merito per curā eius et ꝓuidentiā leges hmōi in mū ⁊ condite et edite sunt. Quare manifestū est ꝙ tota gubernatio generis humani ad curā et ꝓuidentiā pertinet creator’ Et etiā leges inique vt dixi ꝓpter iusticiaꝫ iustissimā oppressionē ⁊ afflictionem beluinoꝝ atꝫ in cōpositoꝝ hominū ad curam eius et ꝓuidentiā pertinet.

I

Iꝟo aliud exemplū gubernationis ⁊ cure creatoris hre volueris. Considera domū regiam per oīa bene dispositā et primū regi assistētes senes vicꝫ sapiētes deinde iudices. Tercio thesaurarios. q̄rto dispēsatores opū regalium. deinde cubicularios. pꝰhec dapiferos. deinde cocos. deinde eos q deputati sꝫ deferēdis cimicijs aut lr̄is regalibꝰ. ⁊ pꝰ hoc pincernas pānifices mensariūqꝫ regaliū varios mynistros. nouissime custodes eqꝝ quoꝝ est eqs parare quotiēs regi equitandū est ⁊ videb in tota domo regia oīa p̄nominatorū officiorū opa solo nutu fieri regie volūtat’. Cū igitur totus mūdus velud domꝰ sit creatoris et aula eiꝰ regia in q̄ habitat cū tota familia sua ⁊ opulentia qd mirū si ad nutum oīpotētissime volūtatis ipiꝰ oīa in ea fiunt: ⁊ singula volūtatis dico vel impantiꝭ vel ꝓhibētis vel vtꝝlibꝫ permittētis ⁊ ordinantis vnūquodqꝫ maloꝝ que fiunt cui ꝓsit cui noceat ordi

nantis in q̄ʒ lege equissima. Et p̄refcriptus
sapiens de gente xp̄ianoꝝ hoc exp̄ssit in
sermone suo dicens nihil sit in tota rerū
vniuersitate tanq̄ʒ in republica vniuersa-
li ꝙ nō ab intelligibili aula summi impa
toris aut volendo ⁊ iubendo aut sinēdo
seu p̄mittendo p̄cedat vbi sicut ex p̄cedē
tibus tibi patefactū est neq̄ʒ sinit aut per-
mittit fieri neccos ip̄os q̄ hic male agūt
a cura ⁊ p̄uidentia sua deorsum desinit
aut relinquit quin post ip̄os male agen-
tes sic ordinat vt p̄dixi vt creatoris iudici-
um et iusticia contra semetip̄os exequan
tur et ip̄e male actiones eoꝝ creatoria sint
arma vindicte iustissime ip̄is vero paciē-
tibus si voluerint vtilitatū multiplicū ad
iumenta p̄stantes si milia exēpla de naui
⁊ rectore ip̄ius de ministris gubernatiōis
et instrumētis de curru ⁊ auriga.

An omnia eueniāt de necessitate.

Post hec aūt prosequar antiq̄ʒ illā
questiōʒ que multos antiquitus ex
agitauit ⁊ multos etiā t̄pe meo in
uoluit vicʒ vtrum p̄uidentia ⁊ cura crea-
toris rebus ⁊ euentib⁹ necessitatē inferat
et fere eadē questio est de scientia et p̄scien
tia ip̄sius. Ponā igitur in p̄mis ea que in
errorem istū multos induxerūt. Horū au
tem primū est quoniā inquiunt impossibi
le est diuinam p̄uidentiā falli necesse est
euenire quicq̄d p̄uidit quicquid autē ne-
cesse est euenire necessariū est quicq̄d igr̄
prouidit creator necessariū est p̄uidit aūt
omne ꝙ est futurū seu euenturum. omne
igitur futurū seu euenturū necessariuʒ est
omne igr̄ futurū est immutabile ⁊ inauer
sibile. Amp̄. inquiunt aūt possibile est
euenire aliquid eoꝝ que p̄uidit deus aut
non si est possibile eo igr̄ posito non acci-
det impossibile. Ponatur igitur. Erit ergo
verum ꝙ aliquid eoruʒ que p̄uidit deus
euentura nō eueniet errauit igr̄ prouidē-
do et verum ē p̄uidentiā eius falli in hoc
hoc autem certū est omnibus eē impossi-
bile vicʒ deum errare vel p̄uidentiā eius
falli in aliquo id igr̄ ex quo accidit est im
possibile. Impossibile igr̄ est aliquid eoꝝ
que prouidit deus euētura non euenire.
Nihil autem est futurū qd̄ non p̄uiderit
Nihil igr̄ est futuruʒ ꝙ nō sit necesse eue
nire. Quia igitur oē ꝙ est euentuꝝ proui
dit deus euenturū om̄e qd̄ ē euenturū ne
cesse est euenire q̄re omnia de necessitate
eueniūt. His igitur in hmōi queʒ op̄bisti

ca tendicula et intelligētibus exercitatisq̄ʒ
in reb⁹ hmōi ridende ac puriles argume
volo te detinere diuti⁹. Reminiscere igit
q̄ hoc necesse ē esse euenturū quicq̄d eue
niet vel necesse ē euenire quicq̄d prouidit
deus euenturū duas hʒ intentiones siue
duos itellectus q̄m necessitas p̄ōt referri
vel ad singula vel ad totū ⁊ alijs verbis
fere idem dicitur composite vel diuisim ⁊
intellectus. Prim⁹ ē ac si diceret necesse ē
hoc euenire ꝙ p̄uidit deus et illud et ita
de singulis. Multa aūt de singularib⁹ hu
iusmodi p̄culdubio p̄tingētia sunt ⁊ non
euenire possibilia. Si v̄o necessitas refe-
rat ad totū ꝙ ē hoc ꝙ hac locutiōe signi-
ficatur. Quicq̄d prouidit de⁹ eueniet de
qua nemo dubitat q̄n vera sit ⁊ necessa-
ria. Sicut et cōtradictoria eius impossibi
lis q̄ ē hoc aliq̄d p̄uidit ꝙ hoc eueniet et
hoc sophiste ytalici vel latini dicūt esse du
plicitatē locutiōis qua p̄ōt intelligi vt di-
cunt de re vel de dictō. ⁊ intentio eoꝝ est ꝙ
dictū ꝙ per illa locutionē dicatur quicq̄d
p̄uidit deus eueniet necesse ē siue neces-
sarium. Sicut ⁊ ip̄a locutio necessaria et
eius p̄tradictoria manifeste impossibilis.
Intellectū v̄o de re vocant id ꝙ ergo di-
xi de singulis ⁊ hoc purili ⁊ vaga intentio
ne. In explicatiōe namq̄ʒ hmōi duplicita
tis defuerūt eis ⁊ desunt adhuc non tan-
tum sermōes sed etiā intellect⁹ clarus ac
depuratus hoc aūt apparebit tibi p hoc
ꝙ dicam manifeste. Primū quia locutiōe
omni dicitur res hoc aūt est quoniā om̄i
locutiōe dicitur id ꝙ ip̄a significat. Id v̄o
ꝙ vnaqueq̄ʒ locutio significat res eius ē
etiam si sermo sit vel signū aliud q̄m ita
res dicetur ad sermonē vel locutioʒ signi
ficantē illū. dictū igitur per locutionē res
est. q̄re intellectus de dicto est itellect⁹ de
re. Amp̄. p̄sidera ip̄sum p̄dicatum ⁊ vi
debis ꝙ aliud non ē nisi necessitas eueni
endi hoc autē de ip̄so dicto nullomodo
vere dicitur quoniaʒ dictū nec euenit nec
eueniet. Non enī est de futuris cū ab ini-
tio seculoꝝ ⁊ modo etiā verum sit ⁊ neces
sarium. Quia igr̄ predicatū istud non ē
nisi de rebus ⁊ naturis non p̄ōt intelligi
illa locutio nisi de rebus ē ergo veritas ve
ra distinctio quia ista necessitas p̄ōt de re
bus p̄dicari vel rebus attribui in vniuer-
sali siue vniuersaliter ⁊ hoc s̄m veritā-
tem q̄n intelligitur de dicto s̄m eos vel p̄ōt
intelligi in singulari seu diuisim ⁊ hūc i(n)

tellectū vocent ipi de re hoc igit est qd fa cit duplicitatem in re viz vniuersalitas et singularitas. Nullomō em verum de singulis singulariter z diuisim quicqd prouidit deus euenturū euenire necesse est. Est tamen verum in vniuersali et coniunctim etiā si vnūquodqz futurū eēt contingens et possibile non euenire. tamen verū est hoc et necessariū z hoc est quoniā necessitas ē cui cōpetit necessitas. singularitati vo nō quēadmodū cuius dixeris dō duob' oppositis cōtingētibus alterū istorū duorū esse verū necesse est. In vtroqz em contingentia ē et in neutro necessitas z quēadmodū si dicas ipi verū alterū. sempiternitas veritatis nō diuisim aut singulatim attribuitur alteri sed in cōmuni siue in vniuersali. Eodem mō intellige et ibi quicqd prouidit deus euenturum euenire necesse est Quēadmodū et si quis dixerit omnez hominē viuere necesse est cū de quocunqz verum sit singulatim atqz diuisim qz ipm viuere non est necesse cū ipm mori possibile sit. nec ista locutio omnis homo viuit semper vera est p eisdem hominibus nec pro eisdem eis enunciatur. Ideo sempiternitas veritatis stat in vniuersalitate ipius z in vniuersitate hominū que nō mutat mutatione indiuiduorū. Sicut neqz species in ratione speciei. Amplius. dictū huiusmōi qcquid prouidit deus euenire aliō ē. cū dictio refertur ad singula diuisim atqz determinate. aliud est cuz statur in vniuersali siue cōmuni. Cū em ad singula dictio refertur singulate ac determinate pinde ē ac si singula singularia diceret hoc autem est ac si diceret hoc qd prouidit deus necesse ē euenire et id et illud atqz ita de singulis. Cū aute statur in vniuersali vt dixi nō dicunt illa singula singulatim ac determinate et ideo manet eadē significatio locutionis siue eadē maneant prouisa siue alia prouideantur. Quēadmodum z ista locutio omnis hō vidit nō mutat significatū vel dictū mutatiōe indiuiduoz speciei nisi q s pdicto mō intēdat de singulis singulatim tunc em pinde est ac si diceret singula dicta singularia hoc est in viuere vel in non viuere et illō viuere et ita de singulis. hec ē igr duplicitas pdictarū locutionuz z hec mutatio deceptoria siue sophistica in eis. Cū ei ɔcessū sit p modū sit p modū vniuersitatis ɔiūctiōis qcqd prouidit de' euenturū euenire necesse ē. Tn fas p quē moduz

cōceditur. Cū autē assumit qcquid necesse ē euenire ē necessariuz. iam transfert se ad singula singulatim. Ista em locutiōe. omne qd est euenturū ē necessariū vel immutabile vl' inauersibile singulis singulatim attribuitur necessitas z immutabilitas et pinde est ac si diceretur et hoc euenturuz et illud tota de singulis alijs ē necessariuz vl immutabile nec solueret sophisma istō nisi ad hominē. Si qs diceret qa fit in huiusmōi argumētatiōe mutatio tam subiecti q̄z pdicati. Qm̄ in hac locutione quicquid prouidit deus euenturū euenire necesse e infinitu' subiecti ē z necessitas predicatū de re infinitui. In cōclusione vo q̄ ē hec quicqd prouidit deus euenturū ē necessariū totū hoc quicqd de' euenturū ē subiectū z necessitas pdicatum. Mutatio igr pdicati facta ē. quia necessitas que pdicabatur de re infinitiui que ē euenire in conclusione pdicatur de re hmōi circūlocutionis quicqd prouidit deus euenturū. Res autem hec est vniuersitas eoruz que vidit deus eventura. Mutatio etiā subiecti facta est quia pus subiectū erat infinitiu' in cōclusione vo pdicta circūlocutio. hec autem est quia nō explicabit se hō q hoc dicu' interrogatus fuerit an oī rei infinitiui prouidi subijciatur cōueniat pdicata necessitas. qz est an omī euentui future adeo puiso cōueniat. an nō ɔueniat. et quia manifestū ē qz nō ɔuenit. cum nō ōme hmōi euenire necesse vel necessariū sit coget nō obstante ista mutatiōe confiteri primā ppositionē esse falsam omīmō videlicz hanc Quicquid prouidit de' euenire. euenire necesse est. Manifestū etiā ē quia aliquomō vera ē nō igitur liberat se ab hmōi laqueo vel nodo sophistico. De his vo locutionibus si deus prouidit hoc necessario eueniet vel necesse est illud euenire. lz pueri tpe meo noscerēt duplicitates eaz multos tamen video postmoduz miserabilr̄ inuolutos. Quis em non videat quia necessitas potest fieri sup conditiōe. et tūc dicitur et asseritur illa cōditionali locutione necessitas cōditionis siue cōsecutionis. et perinde ē ac si diceret ista conditio vel cōseruatio. qua dicit si deus prouidit hoc ipm eueniet ē necessaria qz procul dubio verum Alius vero intellectus ipius est quo necessitas fertur ad consequēs pase z absolute et ē pinde ac si diceretur si hoc est vez deum prouidisse hoc istud est necessariū. solu

tet ipsum euenire qḋ est dicere q: si antecedēs est verū ↄseqnēs ē necessariū q̄si diceretur ad veritatē antecedētis sequit̃ necessitas cōsequētis hoc aūt indubitāter ē falsum. Scito aūt q̄ hāc eandē distinctionē aliq̄ verbis alij faciūt dicētes q: illa orōe cōditionali Si deus prouidit hoc necesse ē illud euenire potest vocari necessitas cōsequētis ⁊ hoc ē qḋ dixi quia potest referri necessitas ad consequens vel potest vocari necessitas consequēdi ⁊ hoc ē q̄ dixi necessitatē referri ad consecutionē verum quoniaȝ ista puerilia sunt ⁊ nec tollerabilis est ignorātia eorum in pueria transibo ad ipam radicē questionis istiꝰ.

o Jeo igr̃ quia ignorantia scientie siue cognitionis creatoris atq: mōi quo ipe ꝓuidet vel cognoscit dedit occasionē isti questioni ⁊ hec est etiam causa ꝓpter quā opinati sūt quia si aliqd ꝓuidit vel sciuit nō potest illud non ꝓuidisse vel non sciuisse vel non cognouisse. Induxit etiam eis quedaȝ alia radix veritatis que ē hec videlicet q: diuinā ꝓuidentiam falli vel errare vel nō eē verā inpossibile est. q̄ vtiq̄ȝ indubitāter verissimuȝ est alia fuit ignorantia dispositionis siue conditionis quorunda verorū atȝ falsorū que nata sunt habere alterū duorū videlȝ vel veritatē solam vel falsitatē solam. non tamē ita fixe vt necessario sint in alterutra ⁊ hmōi conditionia siue dispositionis sunt ꝓpositiones singulares de contingenti in eis que sunt de futuro vł dependentia ab hys contingentibꝰ q̄ futura sunt et horuȝ exempla sunt te fuisse comesturum cras semel tm̄ et eius oppositū. Manifestū ē tibi quia hoc vel ē verū vel ē falsuȝ. Si autē est verū non tamē ex necessitate ī sua veritate fixum imo potest eē falsum et econuerso. Accidit etiā in hmōi quia si ē veruȝ sp fuit verū et de falsitate similiter se habȝ ⁊ hinc ē q̄ nullū hmōi mutari potest a veritate in falsitatē aut ecōuerso. Mutari eī pōt post vnā dispositionē hr̃e alia aut ante vnā dispositionā habuisse aliā. Hoc autē nō ē possibile in hmōi. qm̄ si aliquid de hys ē verū nūq̄ȝ fuit in dispositōe ↄtraria ⁊ de falsitate silr̃ se hȝ ⁊ ꝓpf hoc nō sequitur hoc ē verū ⁊ pt eē falsū ergo pt mutari a veritate ī falsitatē. Silr̃ neq̄ȝ argumētatio ecōtrario valet. Causa vo in hoc ē qm̄ verbū mutādi duas dispositiōes dicit scilȝ alterā añ ⁊ alterā post hmōi añ vo nō sūt receptibilia veritatꝭ ⁊ falsitatis simul sicut scis neq̄ȝ etiā diuersis tpibꝰ videlȝ vt alterā pꝰus habeāt alterā vo post. Juxta hunc modū se hȝ diuina ꝓuidentia q̄si ꝓuidet aliqd prouidit aliud ab eterno ⁊ si scit aliqd sciuit illud ab eterno. ⁊ si nō ꝓuidet vł scit mō nec ꝓuidit nec sciuit ab eṫno. Verū tm̄ illḋ ē q: scit aliqd de hmōi ⁊ tm̄ nō pt scire illud ⁊ qḋ minꝰ videt̃ insipiētibꝰ. Si sciuit aliqd ab eterno vel prouidit ⁊ tm̄ possibile ē ipm nūq̄ȝ vel prouidisse illud vel sciuisse. Declaratio aūt hmōi manifesta ē q: si verū ē te cras comesturū fuisse semel tm̄ et verū fuit etiā ab eterno. Omē aūt veruȝ q̄ntū ē verū ē ⁊ q̄ȝdiu verū ē ⁊ scitur a creatore ⁊ scitū ē q̄re si hoc verū ē sciuit illḋ deus ab eterno nō aūt si ē verū ꝓpter hoc ē ⁊ necessariū q̄re lȝ sit veruȝ possibile tm̄ est ipm nō eē verū. ⁊ si nō eēt verū nec mō sciret a creatore neq̄ȝ vnq̄ȝ scitū fuisset ab eo Comitāt̃ eī se sp veritas in vnoq̄ȝ dicibilium ⁊ sciētia creatoris ita vt si ē verū sit scitū a creatore ⁊ si nō ē verū nō est scitū ab eodē. ⁊ si fuit verū q̄ncūq̄ȝ fuit verū ē scituȝ ⁊ ecōuerso. Quia igr̃ accidit in exēplo posito vt tm̄ sit verū scȝ te eē cras comestutū semel possibile ē illud nō eē verū ⁊ etiā cum sp fuerit verū possibile tamē ē ipm nunq̄ȝ fuisse verū. Consequēter verū ē ꝓpt̃ dictā ante comitantiaȝ vt cum sciatur a creatore modo non sciat̃ postea ⁊ cū scitū ab eterno fuerit a creatore possibile tamē sit ipm non fuisse scitum ab eodē. quēadmodum ⁊ possibile ē ipm fuisse nunq̄ȝ verū fuerit non dubitas qa non ē possibile cadere sciētiā vel prouidentiā aut p̄uidentiam nisi super verū. Ex hys igr̃ appet tibi siltudo q̄ā p̄dixi. Non eīm si prouidit deus aliquid ē possibile ē non euenire illud ergo possibile est ipm falli vel errare. et hoc ē propter comitantiā antedictā scȝ scientie diuine et veritatis in prouiso vel p̄uiso.

q Valiter autē ⁊ q̄ de causa verū sit vt deꝰ ꝓuiderit vel sciuerit aliqd qḋ tm̄ possibile est ipm nec sciuisse nec prouidisse. Dico q: hoc ē p pfectionē ⁊ luminositatē ipius creatoris cui a pte rerū nihil accidit vel aduenit p qḋ sciat. Similiter nec aliqd ab eo recedit vel collitur vllo modorū p qḋ efficiat̃ non sciēs hoc ē p cuiꝰ recessuȝ ⁊ ideo cū sit sciēs aliqd absq̄ȝ vllo modorū mutatiōis id ē pterq̄ȝ aliqḋ ab eo recedat vel in eo eē desinat pōt effici non sciens illud. Aliud autē mirabile

le in sciētia creatoris ē. quia ea sciētia ē eodē immuta p modū omnē quo scit vel vi det alterū oppositoꝝ cū ē verū erit sciēs re liquū si erit verū. Longe aūt aliter se ha bet apud nos. Ois ei sciēntia nr̄a omnis etiā cogitatio nostra aliqd ē nouū ⁊ aduē ticiū ⁊ supadditū sup essencias animarū nr̄arū ⁊ ꝑpter hoc nō absq̄ mutatiōe co rū efficimur sciētes eoꝝ que p̄ius nō sciēba mus aut nō sciētes eoꝝ q̄ p̄ius sciebamus Neq̄ vna et eadē sciētia q̄ scimus alterū oppositorū possumꝰ scire reliquū. Causa autē in hoc ē quoniā sciētie hmōi in no bis cū a rebus ipis sciti sūt sequit̄ diuersi tatē rerū tanq̄ causarū suarū ⁊ ꝑpter hoc affirmatiōis aut negationis aut quorūcū q̄ alioꝝ duoꝝ nō ē vna nūero sciētia actu alis apud nos. Sciētiarum habitꝰ vna forsitan est contrariorum ⁊ vna disciplina qd̄ ꝑpter hoc dico quia sermonē istū Ari stoteles absq̄ masticatōe ꝑscrutatiōis de glutiuit. Cū eīn quorūlibet duoꝝ cōtrario rū vtriūq̄ ꝑ ꝑas habeat passiones ⁊ dispo sitiones separatas et forsitā cōtrarias habe at passiones et dispositiones. a dispositio nibus ⁊ passionibꝰ alterius non videt̄ vt tam bonū eadē eēt sciētia p se sꝫ forsitan p accidens ⁊ ex ꝯsequēti intelligendus est sermo ille Aristot̄. quoniā qui nouit per se ⁊ ꝑpe hoc est ex ꝑprius passionibꝰ dispo sitionibus aut etiā rationibꝰ nouit p acci dēs ⁊ ꝯsequenter reliq̄. Qd̄ si sciēntia no stra fuerit ex luminibꝰ naturalibꝰ q̄lis natu raliter ē in angelis aut ex irradicatiōe no bilioꝝ q̄les sūt splēdores ꝑphetie. Sicut res cognite nō sūt cause ipoꝝ. Sic nō seq tur aut imitat̄ eas in vnitate sua vel multi tudine neq̄ in ydemptitate sua aut diuer sitate. quociēq̄ tamē mō fiāt in nobis sciē tie actuales vl̄ etiā habitudinales nō fiūt cū sine immutatiōe noua animarū nr̄aꝝ. ni si qs istare velit in sciētiis naturalibꝰ ⁊ ha bitudinalibus q̄ s̄m platonē cōcreat̄ ipis animabus nr̄is. Manifestū igr̄ eit ex his oībus q̄liter et quā ob causam verū ē q̄ creator aliquid scivit ab eterno ⁊ tamē possibile ē ipm nunq̄ sciuisse illu det qua liter et quā ob causam scit aliqd modo et tū possibile ē ipm nūq̄ postea scire illud ⁊ vtrūq̄ istoꝝ absq̄ vllo mōꝝ mutationis ⁊ ꝑpter qd nō sequit̄ si ꝑuidit aliqd euen turū qd̄ tū possibile ē nō euenire qd̄ ideo possibile sit ipm falli vel errare. qꝛ verbuꝫ fallēdi ⁊ verbū erroris notat duplicē statū ⁊ discrepantiā siue separationē inter cultus rerū aut res ipas ⁊ ꝓuidentiā vel sciētiā creatoris cū inter eas nulla comit nisi se pabilis seq̄tur sicut audiui sit declaratū igr̄ ē ubi p hec ꝑpter qd et qualiter nō est ne cessaria hoc mō ꝓuidētia creatoris vt si ali qd sit ꝓuisuꝫ ab ipo ꝑpter hoc necessariū sit illud eē ꝓuisuꝫ ab ipo imo possibile est sicut ostēdi tibi illud nūq̄ fuisse vel situ vl ꝓuisum ab ipo tū verū ē indubitanter q̄ ipa ē incessabilis ⁊ imutabilis infallibil q̄ dē propter necessariā comitantiā ipiꝰ ⁊ re rū p quā nō ē possibile vt discrepet vel dis cordet a rebus. hoc aūt ē dicere qꝛ non est possibile vt aliter ꝓuideat q̄ eueniat vel econuerso. nec ē possibile vt ꝓuideat aliqd euenturū ⁊ nō eueniat quāq̄ p se de mul toꝝ ꝓuisorū quolibet possibile sit ipm nō euenire et de eoꝝ sitr quolibet verissimū ē possibile eē ipm nō fuisse ꝓuisum. Comi tātia aūt prouisionis ⁊ euentionis in nullo genere rerū separabilis ē qm̄ se inuicē sequū tur vt si ꝓuisum ē de vnoq̄q̄ q̄ ipm eueni at ac si nō eueniat seq̄tur nō eē ꝓuisū qd̄ eueniat imutabilis etiā ē ꝓuidētia creato ris ꝑpter duplicitatē quā p̄dixi tibi statuū ⁊ cōditionū. Eodē mō ⁊ de sciētia eiusdē se hꝫ qm̄ imutabilis ē. hoc ē non est recepti bilis duplicitati illius quā p̄dixi tibi ⁊ pro pter hoc neq̄ nouitatis. Nō ei possibile ē vt dicat̄ hec de creatore ipm aliqd vel scire vel ꝓuidere de nouo qm̄ si scit aliqd sp sci uit illud ⁊ si ꝓuidet aliqd ab eterno proui dit illud. Nouitas igr̄ procul ē ab ipo in ꝑ petua hoc aūt ē ꝑpt̄ duos status vl̄ duas cōditiones q̄s hꝫ intellectꝰ ⁊ intētio noui tatis. Sic ⁊ intētio mutationis ⁊ mutati. Hi aūt duo status sūt nouitatis eē scilꝫ et nō fuisse. Mutationis vō aliter eē q̄ p̄us vel aliter se hr̄e vtraq̄ autē istarū diuersi tatū ꝓcul ē sciētia ⁊ ꝓuidētia creatoris ꝑ pter eandē causā nec discere vel fieri sciēn tē dici pōt vllo modorū de ipo qm̄ intētio discēdi et discētis in duos status ē videlicꝫ in sciētiā ⁊ ignorantiā. Sciētiā in q̄ p̄e sentē ex ignorantiā p̄teritā. Eodē mō se hꝫ ⁊ de eo q̄ est fieri sciēntē qm̄ similis dupli citatis intentio ē i eo qm̄ nemo dr̄ fieri sci ens nisi eius qd̄ antea ignorabat. Et hec oia exempla ideo aggregaui tibi vt caue as in p̄dicatiōibꝰ q̄ fiūt de creatore ab hu iusmōi sermonibꝰ ne p eos ad creatorē re ferat̄ aliq̄ hmōi duplicitas. Hoc autē di co qꝛ nisi ad ipm creatorē referat̄ vl̄ ad id

qđ ē ipe creato: hoc ē ad sciētiā vel prouí
dentiā ei⁹ nō habēt hmōi periculū quem
admodū cū dicit̄ creare aliqđ nouo vel
mutare impios iniustos nouitas ista non
refert̄ ad creatorē neq; refundit̄ in ipsuz
sed in id cuius ē ipsa ē vicz in id qđ creat̄
Illud ei ē nouū ē. ē ei cū pus nō fuerit ⁊
mutatio in ipo exēplo nō refert̄ in creato-
rē sz in eos quoꝝ ē ē. Hij aūt sūt q̄b⁹ au-
fert̄ malicia quā pus habebāt ⁊ pstat̄ iu-
sticia quā pus nō habebāt. De creatiōe ve
ro q: creato: aliqđ creare dicit̄ ⁊ de oibus
alijs q̄ p modū agēdi de eodē dicunt̄ qđ
significāt ⁊ in quo eē nō debeat qđ signi-
ficant satisferi ubi in tractatu pmo huius
magisterij q tractat⁹ ē de pmo pncipio a
sepe dictis quoq; duplicitatib⁹ similit̄ ca-
uendū ē in eis q̄ dicitur de futuro aut de
pendēt a futuro de q̄bus dixi tibi q non
sunt susceptibilia duarū hmōi dispositio-
nū aut ꝯditionū ⁊ debes eē circūspect⁹ cir
ca intentiōes sermonū q hmōi duplicita-
tes quo quō significāt. Sicut dixi tibi de
sermone nouitatis cuius intētio nō expli
catur nisi designatōe duoꝝ statuū siue cō
ditionū q̄ sunt psens existēia ⁊ pterita nō
existētia nec abhorreas siue existentia vel
aliā quācūq; puationē dispositionē vel cō
ditionē vel statū noīe. Usualiter aūt pau
pertas status aliq̄s dicit̄ ⁊ etiam nuditas
alias. Ipe etiaz aristoteles in phico audi
tu nō ē veritus carentiā vocare pncipium
naturale nec in hmōi vim aliquā cōstitu-
as cū vel propter defectū sermonū vel p-
pter euidētiorē rerū explicationē noīa plu
rimūq; fingere opteat sermōes aūt hmōi
sūt sape desinere. Similiter ⁊ pmo aliqū
eē. Nō seq̄tur ergo si te eē comesturū cras
semel tm̄ ē veꝝ ⁊ potest eē falsū q idō pos
sit vel desinere eē verū vel incipe eē falsuz
vel aliqū pmo eē falsū. Hoc aūt est pter
antedictā causam qm̄ si ē verū sp fuit veꝝ
⁊ si ē falsū sp fuit falsū. Si autē incipet esse
verū aut falsū eē verū cū pus fuisset falsū
aut eēt falsū cū pus fuisset verū apō ipm
autem nō habet locū statuum ista diuer-
sitas vel duplicitas Eodē modo cauendū
ē tibi in omnib⁹ que significāt additionez
vel minutionē vel crementū Si eñ dixerit
quis q: multa potest creato: puidere que
nō puidit ⁊ multa nō puidere vel etiam
non puidisse. pōt igr̄ addi ⁊ detrahi nūe
ro puisoꝝ a creatore vel potest crescere vl
crescere nūerus puisoꝝ ab ipo. Scito cō-
clusionē eē impossibilem. Si ei ē possibi-
lis ea posita nullū accidet impossibile po
nat̄ igr̄ aliqđ addi nūero puisoꝝ. Dico
igr̄ q: illud nō erat pus de numero proui
soꝝ nō erat igr̄ puisum. additur autē nu-
mero puisoꝝ. ē igr̄ de nūero puisoꝝ cuz
pus non eēt de illo quare est prouisum cū
pus nō esset puisum. Iam aūt patefactū
ē tibi quia si aliqđ ē puisum a creatore ab
eterno fuerit puisum ab eodē. Mani
festum igr̄ ē pdictā conclusionē eē impossi
bilē. Iuxta hāc viam declarabis impossi-
bile eē aliqđ detrahi nūero puisoꝝ a crea
tore. Si ei possibile eēt sequeret̄ illud qđ
detraheretur de nūero puisoꝝ effici non
prouisum cū pus eēt puisum ⁊ hmōi ipos
sibilitas iam patefacta ē tibi q eaz nume
ro prouisoꝝ a creatore crescere vel d̄crescē
re impossibile sit ex his. Certissimū eñ est
īpossibile eē numerū crescere vel decresce-
re nisi p additionē aut detractionē. Quia
igr̄ manifestū est tibi tam additionē q̄ de
tractionē tibi esse impossibilez manifestū
est tam crementū q̄ decrementū ibidē im
possibile eē. Cui⁹ eñ causa impossibilis ⁊
ipm impossibile eē necesse ē. Causa ꝟo cre
menti et decrementi additio et detractio
sunt alia tamen via impossibilitas hec cre
menti scilicet et decrementi declarabilis ē
videlicz quoniā si aliqđ adderet̄ nūero p
uisoꝝ contrariū eius detraheret̄ eidem ⁊
ita quantū adderet̄ illi tm̄ detraheret̄. et
ita quēadmodū cresceret ex additione vni
us tm̄ decresceret ex detractione contrarij
Maneret igitur in eadem quātitate. Atte
de igitur diligēter hec exempla ne iuolua-
ris tendiculis sophistarū et ne pueris isto
scientibus te exhibeas deridendus.

Et quoniā manifesta ē tibi iam di
uersitas et differentia multiplex
inter scientias que nobis a rebus
⁊ deforis adueniunt ⁊ scientiam creatoris
et inter modos nostros sciēdi in hoc ⁊ ipi
us quoniam illa est essencialis ipi ⁊ nullo
modoꝝ aduentitia ⁊ vna p omnē modū
neq; aliquo modorum multiplicabilis et
quoniam nō sequitur diuersitatē vel mul
titudinem rerū quaruz est et vna numero
⁊ eadem p omnē modū ē alterius opposi
toꝝ si est verū que et esset reliqui si eēt ve-
rum. In nostris aūt scientijs ecōtrario se
habet p oīa ⁊ ex hoc declaratur tibi conse
quēter quoddaz qđ ē admirationi. Et
incredibile insipientibus. Hoc autem ē p

pter ignorantiā istarū differentiarū. Cum immutabilis: inquiunt et fixo: sit īcompabiliter creatoris sciētia vel ꝓuidentia necessariā autē est vt si aliqs ex hominibus vel scit vel sciuit aliqd ipm īamisisse illud p⁹ hoc sit necessariū vt vllo modorꝫ possit nō amisisse illud. Qualiter igr̄ possibile est de aliquo ꝙ creator sciat nūc vel sciuit ipm nō amisisse illō et qualiter potest de cetero nō amisisse illud. Intende in hīs que dixi qa hoc ē ꝓpter mutationē omnē apud creatorē ita vt ex hoc qḋ aliquid sciat vel sciuit non intelligatur aliqd adacquisisse vel accessisse ei ꝛ si nō sciat vl' nō sciuerit nō itelligitur aliquid amisisse vel recessisse ab eo aliquid. In nobis aūt ecōtrario se hꝫ p modū omnem ꝛ hoc ē quoniā sciētia qualē dixi aduenit nobis p doctrinā aut disciplinā aut expientiā aut inuestigationē ꝓpriam nec potest pangere vt sim⁹ nō scientes nisi p recessum ei⁹ a nobis ꝛ p amissionē ipius que ē obliuio aut cōtraria sciētie dispositio quemadmodū p dubitationē possibile ei ē alique etiā p modū demōstrationis scire aliqd ꝛ p argumentationem aliquā sophisticā postmodū dubitare illud aut opinare vel etiā credere contrariū. Tu aūt vides quoniā iste tres dispositiones videlicet dubitatio eius ꝙ sciebatur opinio contrarij illius atꝫ credulitas ipius cōtrarū dispositiones sūt ꝯtrarie sciētie eo modo scꝫ ꝙ eam ab animabus nostris expellunt nec secū eē in eisdem illā patiātur obliuio vero ꝓuatio ē sciētie ꝛ abrasio ei⁹ a memoria vel intellectu quēadmodū abrasio scripture siue obliteratio ei⁹ a libro vel tabula. Manifestū igr̄ ē ubi quia q̄ sciens ē vel fuit apud nos nō pt eē non sciens absqꝫ aliquo istorū modorū mutationis ꝛ absqꝫ ammissione sciētie ꝙ ē p obliuionē vel acqsitionē alicui⁹ ex cōtrarijs tribus dispositionib⁹ istis qs noiaui tibi obliuio aūt ꝛ acquisitio hmōi dispositionū ammissioqꝫ sciētie ac mutationes sūt habētes duplicitatē de q̄ tam sepe locut⁹ sū tibi. Nō ei possibile ē qacūqꝫ amittere sciētiā nisi ei aliqn̄ illā habentē ꝛ q aliqn̄ apō nos illā hꝫ apud nos non pt illā nō habere nisi amittat illā. In creatore aūt sec⁹ ē quia creator hꝫ mō sciētiā multorū q̄ futura sūt tamē pt nō hr̄e illā id ē nō scire illa absqꝫ amissiōe sciētie illius. Caue aūt ne sane intelligas hoc quia reuera creator nō pt nō hr̄e sciētiā aliquā quā vel habeat vel habuerit vnqꝫ sꝫ comparationē ipius sciētie qua dicit sciēs aliquid ꝛ que quoquō pt noiari casus sciētie ipius sup illō vel respectus aliqs sciētie ipius aliō ꝛ tā casus hmōi qꝫ respect⁹ iste licet eos habeat creator pt tamē eos nō hr̄e absqꝫ āmissione alicui⁹ ꝙ sit apud ipm ꝛ nō ē istud mirabile in creatore. Cū apud nos incomparationib⁹ ac relocutionib⁹ atꝫ respectibus eodē mō res se habeat. qḋ ei ē equale alij vel simile potest eē nō equale et nō simile illi absqꝫ vlla mutatiōe sui atqꝫ sine amissione alicui⁹ ꝙ sit apud ipm. Hmōi aūt exemplū ē in duob⁹ equalibus quorū alterū augetur vel minuitur ꝙ causa euidētie volo noiari b. alterū vero remanet immutatū in sua quātitate ꝛ illud noietur a. Vides igr̄ qꝛ a. cū eēt prius equale b. mō ē nō eq̄le vel ineq̄le ꝛ hoc absqꝫ vlla sui mutatione vel amissione alicui⁹ qḋ eēt apud ipꝫ. Sic se habet de duob⁹ similib⁹ quorꝫ alterū alteratur reliquo releuāte immutato scꝫ q̄litatē. Quecūqꝫ igr̄ mutatio fiat in rebus sup quas cadit diuina sciētia vel ꝓuidētia nō ꝓpter hoc apud diuinā sciētiā vel ꝓuidentiam mutatio aliqua fit. non ꝓptē hoc aliqd additur aut detrahitur sꝫ reuera si ista duo cōpossibilia essent vt creator sciret aliqd mō ꝛ postea nō sciret illud necesse eē mutationē aliquā fieri circa sciētias vel ꝓuidentiā ipius. Iam aūt audiuisti ꝓcedētibus duplicitates hmōi non eē cōiungibiles hoc ē simul p̄dicabiles de ipo creatore nec scōm idem tempus nec scōm diuersa. Est ei imutabilis p omnē modū. Si quis aūt querat de aliquo falso ꝙ tamen pt eē verū qḋ exempli gr̄a nominetur a. vtrū creator nūc habeat sciētiā a. et ꝓcedat sic. Creator mō nō scit a. ergo nō hꝫ mō sciētiā a. Amp̄. a. nō ē scibile mō cū sit falsū ergo nō ē mō sciētia ei⁹ vel de eo nec creator igr̄ nec alius hꝫ mō sciētiā eius ꝛ pt hr̄e sciētiā ei⁹ imo habebit quādo erit verū ergo pt hr̄e vel habitur⁹ ē scientiā quā non habet. Manifesta ē hic deceptio. Nō eīn si pt hr̄e sciētiā cui⁹ mō non habet. Consequēs ē vt possit hr̄e sciētiā quā nō habet. Quēadmodū rex aliqs ex potestate sua regia qua rex est et dominus omniū subditorū suorꝫ si nascatur in regno eius aliqs vel efficiatur alter de nouo subditus eius hꝫ potestatē illius cui⁹ prius potestatē nō habebat nō tamē habet potestatē quā prius nō habebat quia ex pote-

state pori est potens super istuz vel dominus ipsius habet igitur dominiū ipsius cuius prius non habebat nō tamen aliud dominiū quemadmodū rex est eius cuius prius non erat non tamen habet regnuz qd prius non habebat De diuino enī vniuersali questio est. rex ē intentio mea hic non de diuino singulari qꝫ forsitā habet istuz Si vero processerit vlteri⁹ et dixerit qꝫ creator habet mō scientiā huiusmodi qꝫ non est veruz et primo nō habuit scientiaz huiusmodi nosci in pte ista īsidias zophistarum et quia ipsimet distiguūt hic concedētes quia scētiam huiusmōi habuit prius. Nec tamen concedunt qꝫ prius habuit scientiam huiusmōi quia comparatio predicta quando pcedit verbū pteritu temporis qd est habuit liber refertur vt dicūt ad psens vel preteritum tempus quando vero sequitur verbū illud nō refertur nisi ad tempus ipsius verbi hoc est ad tempus pteritum ⁊ tunc scdm hanc positionem nō cadebat scientia diuina super ipm cū essz falsum. Si vero dixerit habet mō creator scientiam huiusmōi ⁊ prius non habuit scientiaz huiusmōi ergo habet modo scientiam hmōi et prius non habebat illā. Caue nbt in hoc quia cum dicitur creator nō habebat prius scientiam huiusmōi nō negatꝰ simpliciter ipm habuisse scientiā hāc. Sed in comparatione adhuc vel potius comparatio adhuc quia pper ipam comparationē q̄ ibi negari intelligitꝰ recipiunt eam cum autem dicitur habeat illam vel non habebat illam negatur simpliciter et vnde vel affirmatur simpliciter ⁊ vnde scientia vel habitus scientie de ipo creatore.

Eobliuiscaris autem opinionem n eorum qui dicunt omnia vera esse huius vt non cadant iste duplicitates circa ea vel super ea videlicet alteratio a veritate in falsitatem vel econuerso. Similiter inceptio essendi verū et desitio contraria. Horrendum enim reputant et non immerito creatorem nunc primum scire aliquid quicq̄d illud sit et incipe aut desinere scire illud. Multum quippe sonare videtur in iniuriam et contumeliam sapientie creatoris nec ista effugere possunt q ponunt vera et falsa quedam. Sic alterari et mutari. Cum enim non possit sciri a creatore aliquid nisi cum est verū et q̄zdiu est verum necesse est vt tunc incipiat ipm scire creator cum incipit esse verum ⁊ consequenter tunc desinet illud scire cum ipsuz desinit esse verum. et tunc sciat primo aliquid cum illud primo est verum. Videtur enim consequens esse vt si incipit aliqd scire vel desinit scire illud discat illud vel obliuiscatur et si nunc primo scit aliquid qd prius non sciuerit qd vel doceatꝰ illō ab alio vel inueniat illud per se de nouo vel alio modo de nouo venerit ad noticiam eius. Tu vero debes scire quia non soluz vere blasphemie in creatorem id est que veras iniurias aut contumelias creatoris significant cauende sunt omni generi hominuz sed etiam omni igne ⁊ gladio exterminande. Causam vero vel occasionē dedit huic errori alia stultissima et creatori cōtumeliosissima opinio qua posuerūt innumerabilia hoc est omnia ⁊ falsa omnia abeterno fuisse et habere suum modum existendi per se seorsum a creaturis ⁊ ab omnibus dei opibus nec eē facta sut creata a creatore sz esse eterna et ab eterno fuisse. Quapropter nihil debere creatori vel q̄ztum ad suum bene esse. Qualiter autem composita sunt huius ex subiectis et predicatis q̄ vtiqꝫ tempalia sunt et ex tempore ceperūt p maiori parte et quomō precesserūt partes suas non solum tempore sed eternitate. Preterea cum cōposita sint et non a creatore neqꝫ a seipis qui fuerunt compositores eoruz aut quis compositor vel quomodo cōposita nullo cōponente pertranseo destructionem erroris istius quā incogitabilis intellectus imbecillitas somniauit.

Euertar igitur ad id in quo eram r et dico quia affirmationibus ⁊ negationibus non affirmantur neqꝫ negantur nisi res que per pdicata significantur et nisi de rebus que per subiecta et nisi ex hijs id est ex rebus subiectis et pdicatis potest aliquid vnum componi compositione naturali imo huiusmōi compositiones rationis sunt et intellectus in cuius potestate est et componere intelligibiliter seu rationabiliter que per moduz nature cōponibilia nō sunt et diuidere similiter per modum suū que p modum nature diuidi impossibile est et compositiones iste atqꝫ diuisiones intellectuales seu rationales nō sunt nisi affirmationes et negationes de quarū vtrisqꝫ inueniuntur vere et false possibiles et impossibiles necessarie et contingentes et ppter hoc gramaticū musicum esse de quo audisti apud logi

cam aristotelis nec factum est nec eternus quoniam nec affirmatio nec negatio fac affirmatum vel negatum quoniam nō oat ei esse neq; cōpositio intelligibilis coniungit res nisi apud intellectum neq; ppter eā minus sunt in sua diuisione vel sua contrarietate apud semetipsas Similiter neq; propter negationes minus sunt in sua coniunctione. Si enim dicas q̄ oriens est occidēs aut econuerso non minus longe est propter hanc coniunctionem oriens ab occidente et si dicas deeo. q̄ est in oriente q̄ ipsum ē in occidente aut econuerso non ppter hoc non recessit hoc ab oriente aut appropinquauit etiam occidenti. Similiter neq; econuerso.

Et ab huiusmodi errore non longe est ille q̄ posuit in a predicamēta et in a genera rerum videlicet naturalia moralia vel ciuilia et rationalia et de rationabilibus quidem si solos sermones vocauerūt rationalia nihil periculi vel periculosi erroris habuit opinio eorū nisi forte ante illā declinauerint in isaniā vt idē delirarent de vocibus q̄ predicent errones de veris et falsis et hmōi. Huiusmodi enim errores videlicet qd̄ dicebātur voces fuisse ab eterno et eternos aliarūq; falsissimarū insaniarū circa hec vbi nō latet te quāta fuerit ignorantia eoꝝ in rebus naturalibus et quanta imbecillitas intellectus eorum et in hiis rebus in quibus exercitatos se autumabant et de quarū sapientia se iactabant horum vero destructio facillima ē tibi ex aliis. Reuertar igitur ad id in quo eram et dicam quia orationes de pterito et de futuro p ista tria tpa nō diuersant significationibus aut significatis. Sicut neq; ipa verba est enim et fuit et erit rem vnā significāt videlicet esse vel entitatē et disputat et disputauit et disputabit nō significat nisi disputationē licet modis variis. quemadmodum ipsa disputatio cum est presens et cum est futura et cum erit preterita non aliud est aut alia res autem sunt ea que sciuntur indubitanter et ea que significantur et ea que apprehendūtur. In oibus scientiis de rebus agitur illarū et in omnibus querit vt esse verū vel dispositiones earū ppe siue passiones. Scientie igitur oēs de rebus sunt et creator eas dicit sciens. Sicut et reuera ē fuerit i presentia et futura et hec nō sunt nisi res. Illa enim q̄ ipi vocāt enunciabilia affirmabilia scꝫ et negabilia vera et falsa scdm errorem eorū sunt semp et ideo nec pterita sunt que ppetuo manēt nec futura cum sp fuerint fm eos nec presentia cū eoꝝ eē tps presens nō limitet aut mēsuret. Respondebo aūt i primo ad ea que p errorē hmōi facere videnī et eidē dedisse occasionē. Dicam igitur nō solū q̄ veritas habet hic et q̄ alibi declaratū p me tibi est videlicet in prima parte tractatus de vniuerso et etiā in prima pte hmōi scientie sapiētialis. videlicet q̄ ipe solus et eternus ē et ab eterno et ipe nouit ab eterno et vidit et videt intuitu vigilantissimo vt dixi tibi in pcedentibus oia q̄ iam pterierunt et que futura sunt et q̄ presentia sunt. et hic est sermo fidei cōmunis atq; veridice qui iam declaratus est tibi sicut audiuisti scientia eius et prouidētia fluxus sunt cui subest tota series seculorum et vniuersi cursus eorū immutabilis ē. et omnino pnominate duplicitatea statum non habēt locū vllo modorum apd ipm et vides ex hiis qualiter et quā ob causā sciuit aliqd qd̄ tamē nō potest sciuisse et qualiter i nobis nō est possibile quoniā nō ē vna numero scientia actualis et per se apud nos duorū contrariorū alterius post alterū et q̄m nō est possibile apud nos vt aliquis sciat aliquid qd̄ possit non scire nisi per aliquā mutationē quas dixi et ideo nemo nostrū potest aliquid scire scientia hmōi qd̄ possibile sit postmodū ipsum non sciuisse propter mutationes quas dixi tibi et dualitatem scientiarum de duobus oppositis. In creatore vero propter dictam mutabilitatem ipius et vnitatem ac singularitatē scientie ipius vt autem euidenter videas qd̄ dico intende in exemplum quod pono tibi de rebus que sunt apud nos et si positū inter me et te q̄ aliquis homo prius omnibus aliis locuturus ē mihi et sit nomē ipius a. Dico igitur quia a. nomen ē cuiusdam ex hoibus videlicet illius q̄ primo locuturus ē mihi. possibile tamen ē ipm a. nunq; fuisse nomē illius et hoc ē quoniā possibile est q̄ alius prius mihi loquat. Q̄ si eēt videlicet vt alius primo mihi loqueret a. esset nomē illius nō aūt prioris. Eodē mō si demonstrauerim illū ad intellectū et dixerim iste hō loquet mihi prius possibile erit p eiusdem viam me nō demōstrasse illū qm si alius ē mihi primo locuturus quod vtiq; eēt p3 manifestū q̄ illū demōstraui secūdū scꝫ. Manifestū igitur ē tibi qm i hiis duobus actibus meis q̄ sunt noiatio et demōstratio accidit q̄

dicebā qa noīaui et demonstraui hoīem
qḋ tñ possibile ē me nec noīasse nec demō
strasse hoc aūt ē qm̄ sup quē hoīem cadat
noīatio vel demōstratio ɔnexū ꝛ comitās
actui vel statui futuro hominis illius. Eo
dē modo casus scientie vel ꝓuidentie cre-
atoris cōmitans et veritatē siue euentum
rei ad quā referť ita vt si nō subsit veritas
vel euentus non cadat sup illud et qa nō
cadit aliqd sup quod ab eterno non ceci-
derit pendet ex ipa veritate vel euētu quo
dammō non solum vt cadat vel nō cadat
sup illud scientia creatoris ꝫ etiā vt ceciderit
sup illud vel non ceciderit quēadmodum
p̄dicta nominatio et demonstratio super
quē ex hominibus cadant vel non cadāt
pendēt ex actu futuro ad hoc vicꝫ ex locu-
tione p̄mo habēda mecū. Silr ꝛ sup quē
ceciderit vl' nō ceciderit alterutra eoꝝ pen
det etiam postq̄ꝫ vtraqꝫ facta est ꝛ ideo su
per quēcunqꝫ alterutra eorū ceciderit pōt
non cecidisse sup illū quēadmodū ꝛ actus
ille cuiuscūqꝫ futurus sit potest non fore i
lius et fore alterius.

Declaratio autem euidens qa pro
uidentia creatoris non infert ne-
cessitatem rebus nec ex ea sequiť
necessitas apud res. Si enī hoc esset nihil
eēt contingens ꝛ possibile nō euenire. Cū
dubitari non possit oīa que futura sunt et
quecunqꝫ vnq̄ꝫ futura fuerūt sub ꝓuiden
tia diuina et cadere ꝛ ab eterno cecidisse.
Jam enī declaratū est tibi per me in p̄mo
tractatu hui⁹ sapientialis ac diuinal' ma-
gisterij omīa tam p̄sentia q̄ꝫ p̄terita q̄ꝫ fu-
tura eē notissima creatori ꝛ ab eterno fuis
se notissima nec minus fuisse et nota cum
eēnt futura q̄ꝫ cū eēnt p̄sentia nec min⁹ p̄-
us q̄ꝫ p̄terita q̄ꝫ cum sunt p̄sentia ꝛ causaꝫ
in hoc audiuisti quoniā nec res nec dispo
sitiones earuꝫ nec rerū tpa qḋ ē dicere qa
nec est futuritio nec p̄teritio nec p̄sentiali-
tas rerum addit aliqd vllo modo rū scien
tie vel ꝓuidentie creatoris. Similiter ne-
qꝫ minuit apud ipm̄ omnia igiť ex necessi
tate euenirent et nihil eēt contingēs de fu
turis sed vnūquodqꝫ essꝫ vel necessarium
euenire vl' impossibile euenire. Hmōi au
tem destructionem iam nosti ex libris yta-
licorum phylosophorū et aliam destructi-
onem audies per me in sequentibus.

Amplius. Si ex ꝓuidētia creatoris se-
queretur necessitas euentuū futurorū aut
sequeretur ex ea tanq̄ꝫ ex causa et tunc ne-
cesse est ipam esse causam coniunctam re
rum huiusmodi videlicꝫ posita consequē
ter eēnt res ex necessitate ꝛ tunc cuꝫ bona
ꝛ mala hoc est furta adulteria homicidia
et cetera huiusmōi mala culpabilia eque
cadant in creatoris scientia ꝛ in ꝓuidenti
am quemadmodū ad cognitionē necesse
eēt diuinam scientiam vel ꝓuidentiā cau-
sam eē omniū et singulariorum huiusmo
di malorum hoc autē nephas ē sentire de
creatore vel scientia vel ꝓuidentia ipsius
nec solūmodo causaꝫ ipam eē necesse eēt
hmōi malorū sed etiam causam agentē ꝛ
efficientem ꝛ ꝓpter hoc ipm̄ creatorem au
ctorem hmōi omniū malorum et etiam ꝓ
pter hoc non solum malum sed pessimuꝫ
Si vero non sequitur ex ꝓuidentia crea-
toris p̄dicta necessitas in reb⁹ tāq̄ꝫ ex cau
sa que igitur erit causa consequentie ist⁹
duo enī equorū neutrum est causa alteri⁹
ꝛ que non habent communē causaꝫ neqꝫ
colligationem relatiuam adinuicem im-
possibile est eē huiusmodi concomitantiā
vel consequētiam. Ita autem est inter di
uinam ꝓuidentiam et rea quas nomina
uimus hoc est mala culpabilia. Qđ si dice
rit hanc eē causam huius consequentie q̄
si creator scit vel sciuit aliquid euenturum
ipm̄ eueniet et necessaria est ista conditio
vel consecutio duobus modis destruitur
error iste. Primuꝫ quia sicut necessaria est
ista ɔsecutio si et conuersa videlicet si euē
turum est hoc creator scit vel sciuit euētu-
rum. Non minus igitur erunt res inferen
tes necessitatem ꝓuidentie creatoris q̄ꝫ ꝓ
uidentie creatoris in rebus. Secundo qa
etiam similis conditio vel consecutio ē ne
cessaria de te ipso et vnoquoqꝫ hominum
quia si scis aliquid euenturum illud eue
niet non propter hoc tamen visio tua facit
vt illud eueniat nec vt necessarium sit il
lud euenire ergo neqꝫ scientia creatoris fa
ciet rea euenire per modum quo est scien
tia vel cognitio. alioquin scientia qua tu
scis solem eē in celo vel super terram face
ret solem eē ibi vel necessarium eē ipm̄ eē
ibi. Manifestū autem est tibi vt vtrum
qꝫ impossibile eē videlicet vt quia tu scis
solem eē in celo vel super terram vel neces
sarium sit ipm̄ eē in altero duorum locoꝝ
illorum. Amplius. diuina scientia vel
ꝓuidentia adeo separata ē a reb⁹ hmōi et ei
bus etiā tempalibus qꝫ ipa p̄cessit eas to-
ta eternitate in qua erat cum nulla earū

adhuc ẽẽ. Ipa igr̃ erat sine rebus ip̃e ꝟo
nõ possunt eẽ qn illa p̃cesserint p̃cessio ꝟo
ꝑ modũ quo ẽ p̃cessio nulla dat necessita-
tẽ sequẽtibus licet eñi nõ possit eẽ occasus
solis qn ortus eius p̃cesserit tñ ortus nõ fa
cit eẽ necessariũ vt sequat̃ occasus vel ecõ
uerso p̃sertim cũ sicut alibi didicisti relati-
uorũ alterũ nõ sit dignius causa eẽ alteri⁹
aut ecõuerso neq; alterũ cõtrariorũ simi-
liter ortus igr̃ nõ dignior eẽ causa occasus
q̃ᵐ ecõuerso nec p̃cessio vt sit causa cõuersi
onis neq; econuerso. neq; igr̃ sciẽtia diui-
na ꝑ modũ quo ẽ scientia dat necessitatẽ
fatis. Sicut neq; visio tua qua vides solẽ
in celo dat necessitatẽ soli eẽndi in celo ne
q; tanq̃ causa dat prouidẽtia creatoris ne-
cessitatẽ rebus neq; ꝑ moduz quo ẽ sciẽtia
vel visio. Sicut neq; visio tua neq; neces-
saria comitantia ẽ inter illã ⁊ res ꝑ hoc q̃
ipa sit causa earũ cũ innũerabilia sint q̃rũ
ipa nõ ẽ causa videlicz oia mala culpabi-
lia oia vicia et peccata neq; ꝑ hoc q̃ ↄmu
nẽ habeat causam cũ rebus cũ ipa causaz
nõ habeat vllo modorum. Sed neq; ipa ne
cessaria est in ea compatõe quã p̃dixi tibi
hoc aũt ẽ dicere q̃ casus ei⁹ sup quasdam
res ẽ possibil' et ↄtingens vicz sup res ↄtin
gẽtes q̃s possibile ẽ euenire ⁊ nõ euenire.
Etiam dixi tibi et dedi cõuenientissimum
exemplaz adhoc quia ipa cecidit sup res
multas ab eterno possibile tamen ea non
cecidisse vnq̃ᵐ sup aliquã earum ⁊ hoc est
quoniam possibile est nullam earũ ↄueni
re eis si vlla earũ eueniret vnq̃ᵐ sup aliquaz
earũ cecidisset ꝓuidentiam creatoris. Pa-
tefeci etiã tibi quõ vna est scientia creato-
ris et quomõ non multiplicat̃ multiplica
tione rerũ nec diuersatur diuersatione ea
rũ ⁊ ꝓpter hoc vna et eadẽ ꝑ omnem mo
dũ ꝑmanens cadit super alterũ contrario
rũ et potest cadere sup alterum absq; vlla
diuersificatiõe et mutatiõe que fiat apud
ipam. Declaraui etiã tibi quõ econtrario
se habet in scientiis que vel aduenĩũt a re
bus vel acq̃runt̃ nobis ꝑ ipsas. Intende
igr̃ diligẽter in hoc ⁊ nõ inuolueris errori
bus q sunt circa hoc neq; ↄturbabũt te vl
lo modorũ pueriles argucie sophistarum

Quia ꝟo et per alias vias quam ꝑ
q creatoris prouidentiã visum ẽ nõ
nullis erroneis oia ex necessitate
fieri vel euenire in mundo isto ⁊ nihil esse
omnino in potestate nostra libere sed poti⁹
nos impelli nos necessitate ad omnia que
facimus et ꝓhiberi impossibile ab omni-
bus que nõ facimus. Conuenientissimus
arbitror negociari aliquantuluz circa hec
et intendere ad destructionẽ errorum isto
rum quos tu vides tam ꝑniciosos. Scito
igitur quia quattuor sunt que induxerunt
eos in errorem hmõi p̃mum fuit ꝓuiden
tia diuina ꝑ comitantiam quaz audiuisti
siue comitantiam mutuã inter ipas et res
futuras vel non futuras et diuit eorum de-
ceptionem ridiculositas arguciarũ quas
dissolui tibi in p̃cedentibus ⁊ nõ ẽ necesse
vel vt repetamus que dicta sunt de hoc vl'
vt alia supaddamus eis cum illa sufficere
tibi debeant. Scdm̃ fuit motus celorum
atq; figurationes ceterorq; dispositiões stel
larũ et luminũ de q̃bus cõsueuerũt astro
nomis qui oẽs euentus oẽsq; actiones et
passiones que fiunt in mundo inferiori et
maxime in hominibus et rebus hũanis.
Terciũ fuit ymarmene quos vocauerunt
aliq ex phylosophis inplexam seriem cau
sarũ et indeficienter currentẽ dependenti
amq; necessariũ vnius ex alia. Quartum
fuit fatum siue fatatio. De tribus igr̃ his
tentabo satisfacere tibi per viam quoniã
cõsueui ꝓbationũ et satisfaciam si de⁹ vo
luerit. Quoniam si inter motus celestes ⁊
res antedictas ẽ hmõi causalitas que ne-
cessariam consequentiam faciat in rebus
eam duorum quorũlibet quorum alteruz
sequatur ad alterum vl' alterum ex altero
si antecedens est necessariũz necesse ẽ ipm
consequens esset necessariũ non esset effu
gere quin quemadmodũ motus celestes
necessarii sunt et immutabiles et a deo se-
orsũz ⁊ longe a potestate nostra vt nec cir
ca eos omnino possumus quin currant ꝑ
omnẽ modum sicut currunt erit ex neces-
sitate vt nihil possumus etiã circa cursum
rerum antedictarũ quare nihil erit nobis
imputandum de cursu earũ In omnibus
igitur que in rebus huiusmõi accidunt eri
mus per modum omnez inculpabiles q̃
enim non est imputandum alicui non est
culpabile apud ipm neq; ipe ꝓpter illud
similiter neq; laudãdus. Quare nemo be
ne aut male aget cum nemo male agat ni
si culpabiliter ⁊ inuituperabiliter ⁊ nemo
similiter bene nisi laudabiliter. Nihil igi-
tur erit vicium vel peccatum et nihil vicio
se agetur. et peccare quemq̃ᵐ impossibile
erit. Non peccãtes autem punire iniquũ
et iniustum est ipsa igitur iusticia qua reĩ

puniũt vel erit iniq̄ vel iniq̄tas et iudicia
oĩa quib⁹ hoc decernit vt rei puniãt iniq̄
erunt ⁊ iniustissima. Cũ oẽs hoĩes necesse
sit esse innocẽtes. Cum impossibile sit qua
libet modorũ aliquẽ vel reũ esse vel pecca
re. Iste igr̄ error destruit iusticiam et iudi
ciũ que tam necessarie tanq̄ȝ salutares sũt
⁊ hominib⁹ et rebus hũanis totiq̄ȝ ordi
nem subuertit totãq̄ȝ pacem atq̄ȝ trãquili
tatem reruȝ humanarꝫ. Amp̄. nihil erit
correctio nihil disciplina cum correctio ni
hil aliud sit q̄ȝ auersio a malo culpabili et
conuersio ad contrariũ Utrunq̄ȝ aũt ẽ im
possibile sm̄ errorẽ istum necessitas eñi in
auersibilis ẽ et ineuitabilis ⁊ impossibili
tas incõuersibilis. impossibile eniȝ est sm̄
errorem istũ aliquẽ auerti ab eo ad qd̄ im
pellit ipm̄ necessitas motuũ celestiũ nec mi
nus impossibile ẽ euȝ cõuerti ad id a quo
prohibet ipm̄ contraria predicte necessita
ti impossibilitas Cõtra errorem igr̄ istum
non ẽ tam ratione disceptanduȝ q̄ȝ igne ⁊
gladio pugnandũ. Cum oĩa vicia ⁊ pecca
ta defẽdere asserãt omĩa eẽ inculpabilia.
⁊ nullaten⁹ habẽtibus ea vel faciẽtib⁹ im
putãda ⁊ ꝓpter hoc nec illos nec illa vlla
pena vel punitiõe eẽ digna. Nutricẽ ꝯ vi
ciorꝫ ⁊ oĩm peccatorꝫ viȝ ipunitatẽ a oĩo de
fẽdat ⁊ nutriat vt penas oẽs exterminet nec
aliquã infligi nec infligẽdã eẽ paciaẽ Ubi
nõ ẽ dubitãdũ vllo modorꝫ q̄n penis ma
xime indigẽt et illis solis edoceri possint.
Si ei vndiq̄ȝ flagellẽẽ cõtumelijs afficiãẽ
rebusq̄ȝ suis spolienẽ mirũ ẽ si tãta tñq̄ȝ er
ronea ptinãtia vt de nullo ista eis irrogã
tiũ cõquerãẽ si neminẽ sibi iniuriari dicat
vel etiã posse iniuriari hoc eñi necesse ha
bẽt cõfiteri vel resipiscere ab isto errore et
hic est vnus de trib⁹ modis q̄bus phylo
sophia cõsulit erroribus. sicut etiã audiuisti
alibi p̄ces ⁊ ammonitiones inter hoĩes
inutiles erunt aut supuacue. Pulchre aũt
irrisit quendã ex hm̃oi erroneis q̄dã ami
cus me⁹. Cũ eñi cõstanter assereret omnia
que eueniũt ex necessitate euenire ⁊ oĩa q̄
nõ eueniũt in potestate ꝓhibita non eue
nire. Iactaretq̄ȝ se hoc posse ꝓbationib⁹
irrefragabilib⁹ astruere nec posset ab ista
ptinacia illũ auertere quin potius errone
us ille rogabat eum vt cũ eo iret ad quen
dã q̄ inter sapiẽtes et doctores p̄cipu⁹ ha
bebaẽ ⁊ ꝓmitteret q̄ illũ sapientẽ ꝓbati
onib⁹ validissimis ad hoc ipm̄ conceden
dũ cogeret. Respondendũ illi erroneo di

cẽs. Tu credis q̄ omnia que eueniunt ex
necessitate eueniũt vel eueniant ⁊ que nõ
eueniũt vel euenient impossibile ẽ vt non
eueniant stultissime igr̄ rogas me vt eam
tecũ quia vel impossibile est me facere qd̄
petis si nõ sum facturus illud ⁊ tunc inuti
les sunt p̄ces tue vel necesse ẽ me facere il
lud si facturus sum illud et tũc p̄ces tue su
puacue sunt cuȝ siue roges me siue nõ ro
ges ex necessitate sim factur⁹ illud. Sic er
go illusus et irrisus cognouit errorẽ suum
et destitit a p̄cib⁹ illis. Amp̄. sm̄ erro
rem istũ nulla vi vel virtute poterit impe
diri volat⁹ mustele vnius quemadmodũ
neq̄ȝ causa ipius id est motus celesti ⁊ co
natus omnes ad quecunq̄ȝ opera frustra
essent apud hoĩes hoc ẽ vel supuacui vel
inutiles frustra ergo laborabitur vt fiant q̄
cunq̄ȝ bona vel vt declineẽ aliqua mala
cum declinatio venturorꝫ vel imminentiũ
malorũ sit impossibilis ⁊ assecutio nõ ven
turorꝫ bonorum sit impossibilis. Cauẽduȝ
aũt ẽ est tibi ne decipiaris et erres respon
sione quam facit quidaȝ ex phylosophis
ytalicis dicens. Cum queritur de egro an
sit conualiturus de egritudine quaȝ pati
tur an non et si dixerit quis q̄ sit et ei ob
iectum fuerit ergo superuacua sunt ei me
dicamenta. Si vero dixerit quia nõ est cõ
ualiturus et obiectum fuerit ergo inutilia
respondet quia nõ bene arguit quia si di
cit cõualitur⁹ est ergo superuacua sũt me
dicamenta quoniam medicamenta sunt
per que conualitur⁹ est et est perinde ac si
diceret hoc est futurũ ergo causa superu
acua est per quam est futurum vel si diceret
hec domus erit ergo superuacua est edifi
catio illi⁹ vel si dixerit istam scientiam ob
tinebis vel habebis ergo supuacuum est
tibi dare operam vt illam habeas vel sup
uacuum studium per quod illam acquirẽ
vel superuacua inspectio librorum aut au
ditus magistrorum vel aliud quodcunq̄ȝ
per quod illa sciẽtia acquiretur tibi nemo
intelligens dubitat huiusmodi argucias
magis irrisione q̄ȝ solutione dignas forsi
tan enim illusioni predicte ⁊ alijs que in p̄
cedentib⁹ induxi ad hoc conabitur aliq̄s
respondere ad similitudinẽ responsionis
istius ⁊ dicet quia licet aliquid sit ex neces
sitate futurum vel faciendum non tamẽ p̄
ces vel superuacue vel inutiles sunt apud
factorem illius et hoc est quoniaȝ per p̄e
ces obtinebiẽ ab ipo qd̄ faciat illud. Sicut

bitis de medicamētis ⁊ sanitate futura. Eo de mō se hȝ ⁊ de correctiōe qm̄ licet iste cō uertendus sit ab errore suo et ignauia ex necessitate nō tamen obiurgatio vel pena corrigentis superuacua ē qm̄ obiurgationē et penā hmōi correctio eius futura est. Eo de mō videt' posse videre ad alia similia. Tu igr̄ attēde qm̄ ista exēpla ⁊ cause multū longe distat hoc ē multa dissimilitudie a motib⁹ celestibus q̄tuȝ ad res hūanas et voluntarias ⁊ hoc est qm̄ causa sciētie q̄ acquirit in nobis ē vel nos sumus illa ⁊ ipa acquisitio ex nobis ē ⁊ ꝓpter hoc liberū ē nobis acqrere illam ⁊ non acquirere. Motus vero celestis ſm̄ positionē errone orū istoꝝ extra nos ē et in eū ꝑ se nihil possumus neq₃ q̄tū ad eē ipius neq₃ q̄tū ad aliter se hēre eiusdē. manifesta igr̄ ē tibi dissimilitudo causarū p̄nominatarū in causalitatib⁹ huius facis aūt scire qm̄ in reb⁹ voluntarijs hoc ē in rebus q̄ ꝑ voluntatē nostra vel fiūt vel acqrunt' nihil potest naturaliter ⁊ ꝑ se motus celestis. Hmōi autē p̄ma declaratio ē ꝑ ipam libertatē nr̄e volūtatis. Dico igit' sicut ⁊ alibi ꝑ me audiuisti quia tāta ē libertas hmōi vt nō paciat' eā cogi ad suū actū ꝑ se q̄ ē velle neq₃ ꝓhiberi ab eo in vita hoc est dicere si velit illum esto ei q̄ cogat' in vita vel subiectū ei⁹ inuitū velle aliqd ⁊ nominet' illud a. Scōm hac positionē igr̄ ipm̄ subiectū est volēs a. inuitū et volens ipm̄ velle quia igit' ipsuȝ velle a. ē volens ei hoc ꝓpter a. magis est volens ipm̄ a. quoniā ꝓpter vnūquodq₃ illud magis est igit' volens a. non est igit' volens illud ergo nec coactū nec inuitum vult a. Silr̄ dico q₃ nō p̄t ꝓhiberi velle a. si vult velle a. Esto enim q₃ prohibeatur si possibile est. Dico quia prius vult velle a. Cu₃ velle simpliciter non sit nobile nisi ꝓpter a. neq₃ aliud quodcunq₃ velle volitū esse potest nisi ꝓpter illud in quod aut supra quod cadit aut transit. Quaprop' velle a. non ē volitum ab ipo subiecto nisi ꝓpter a. Quapropter erit a. nō solū volitū s₃ magis volitū. Vult igitur a. Non ergo ꝓhibitum est a volendo a. positū aūt erat ipm̄ eē ꝓhibitū. Manifestū igitur iam fecit tibi quia non ē possibile aliquē cogi ad volendum aliquid cum nolit velle illō neq₃ ꝓhiberi a volendo ipm̄. Cū velit velle illud ⁊ est intētio mea hec in hoc sermone de voluntate qua aliqs veraciter dicit volo vel nemo veraciter dicat q non faciat illud si potest de volūtate q̄ dicit qs velleȝ nō ē intentio mea in hoc sermone hec em̄ voluntas magis est desideriū q₃ volūtas qm̄ magis optatiua ē q₃ imperatiua. Illa aūt ē iperatiua qua q vult aliqd fieri imperat eis quorū obedientia est necessaria ad faciendum illud vt vnūquodq₃ faciat quod suum est sicut vides in opere scribēdi quia si vult aliquis scribere huiusmodi voluntatem imperat et oculis et manib⁹ motus ad scribendum necessarios atȝ incisionem calami ⁊ alias preparatiōes ad hoc. Iam igitur declaratum est tibi ꝑ hoc q₃ voluntas nostra scdm̄ intentionē quā dixi non subest necessitati motus celestis nec cuiq₃ alij necessitati. quapropter neq₃ ea que subsunt voluntati aut que ab ea fiue per eam. Si enim libera est voluntas per semetipsam necesse est libera esse que subsunt eius imperio ⁊ ab illo ⁊ per illud q̄diu subsunt eius imperio. Hoc autē dico ꝓpter hoc qnoniā motus membrorū nostrorum interdū non subsunt imperio voluntatis. Sicut apparet in eis quorum manus ligate sunt siue pedes de quibus manifestum est q₃ non soluūtur per motū celestem neq₃ ligantur per ipsum. imo per voluntatem potestatem habentis in hoc. In his igitur et huiusmodi que possunt non subesse imperio nostre voluntatis ⁊ vim ⁊ violentiā ⁊ necessitatem pati potest voluntas nostra et nos ipi. Sed in sua prop̄a operatione et immediata que est velle liberrima est vt dixi. Similiter ⁊ in seipsa hoc enim impossibile est vt velit coacta vl' inuita vel volit aliquid. Manifestum igitur est tibi quoniam nec voluntas nec res voluntarie subsunt alicui necessitati. Sed nostre voluntati vel aliene vel partim. Nos enim ipi vel paciendo vel etiā adiuuando impedire possumus voluntates nostras ab operibus exterioribus q̄ siunt in corpore vel per corpus salua ꝑ omnia libertate ipsarum q̄tum ad primam ⁊ immediatam operationē ipsarum nā manifestū est q₃ ꝓhibitio hmōi operū nō ē nisi voluntaria vel nostre volūtatis vt dixi vl' aliene vel partim. Potest enim quis ligare sue manus vl' pedes aliquo adiutorio vel artificio vel adiuuare ligantē. Manifestū igitur est tibi per hoc et celesti motu nulla esse necessitatem in rebus voluntarijs. Cū et voluntatibus humanis omnino vt dixi dependeant et sint.

Amp̄. Uolūtas humana nō inclinat
in aliqd violētia vel necessitate vt dixi sȝ
ↄsilio vel suasione metu et spe et alijs pas
sionibus ⁊ hoc etiam non nisi sponte ⁊ p
pter hoc ꝑ apphensionē vel vnam vl' plu-
res. Ex motibus vero celestib⁹ mille sunt
ei apphensiones sed magis a reb⁹ nisi fo:
te cogitet de ipis motibus sed rerū volun
tariarū mille sunt eis apphensiones ex ill'
Quare nulla inclinatio est voluntatibus
nostris ex hmōi motibus ex inclinationi-
bus autē voluntatū nostrarū sunt volun
taria nostra hoc est actiones et ea q̄ ex ill'
sequuntur aut per illas fiunt nihil igit' ad
motus celestes de rebus hmōi. Amp̄.
Apphensiones oēs circa res voluntarias
aut similitudines sunt hmōi rerū aut ꝑ si-
militudines earū fiūt apphensiones autē
sicut alibi didicisti cause sunt generantes
affectiones aut alio modo ess impmētes
Quia igitur motus celestes non sunt cau
se apprehensionū nō erunt cause affectio
num causatarū ab illis et ꝓpter hoc cōse
quēter neq; operū quorū ille cause sūt. Si
eñ neq; pricipio ex quo ꝑ modū affectio-
nis sunt et media ⁊ postrema nō esse cau-
sa nō erit causa alicui medio ꝝ ⁊ multo mi
nus postremo. hmōi aūt ↄuenientissima
lucidissimaq; exempla multa sunt quorȝ
vnū est in motu solis et die et anno solari
Si eñ celum qđ solem inuoluit nō daret
causam motui ipius vel esȝ causa motus
ipius nō eē causa diei vel anni. ⁊ ad hunc
modū se habet de alijs ⁊ ꝙ nō ē causa ef
ficiens ignis vel in hoc vt sit vel in hoc vt
calidus sit non erit causa efficiēs calefacti-
onis vel cōbustionis que ex illo est. Nec
moueant te sermones vulgaliū hoīm et
ratione ȝ causalitatis ignorantiam ꝙ cau-
sam cōbustionis dicunt vel illū q vl' ligna
applicat igni vel ignem lignis aut alij cō-
bustibili. Similiter dicūt homines impe
riti quia qui subtrahit columnā edificio vl'
suffodit fundamentū illi⁹ cause est ruine
eiusdem et reuera causa quedā ē non aūt
efficiens. imo ponderositas edificij causa
est efficiens casus ipius qui ē mot⁹ natu-
ralis in deorsum cuius pncipiū naturale ⁊
efficiens ponderositas est huiusmodi cau
sam vocauerūt nō nulli causam sine qua
intelligētes nō fieret ruina edificij ⁊ reue-
ra non est causa in aliquo genere causaꝝ
que alibi audiuisti. Sed est d bus q̄ dicū
tur adiuuātia causas ipas vel tollēdo im-
pedimentū ꝓhibens eas opari vel prestā
do aliqd quo causa ips indiget ad hoc vt
sit operans in effectu quemadmodum vi
des in exemplo columne ꝓximo posite ⁊
in exemplo fundamenti edificio reuera ni
hil nouū prestat ponderositati que ē cau-
sa efficiēs ruine illius sed tollit impedimē
tū qđ erat prohibens operationē ponde-
rositatis edificij hoc ē descensum siue rui-
nam ipius edificij prohibebat eñ colum-
na vel fundamentū motū edificij in deo:
sum et tenebat illud in alio circa naturaȝ
ipius edificij. Similiter ⁊ fundamentum
hoc ipm faciebat. Qui vero vel ligna ap-
plicuit igni vel ignem lignis donec sese cō
tingerent pstitit indubitanter nouū adiu-
mentū ⁊ ipi igni q̄tū ad actionē cōbusti-
onis ⁊ ipis lignis q̄tū ad passionē videli
cet contiguitatē siue contactum vel appro
pinquationē siue quoꝝ altero nō ꝓficiū-
tur adeo fortes atȝ vehementes actiones
In motu autē celesti et voluntarijs actio-
nibus ⁊ passionibus nostris nec etiā pos-
sibile est fingere hmōi adiumenta nisi qs
forte dicat ꝙ sol lumiositate sua adiuuat
volūtarias operationes nr̄as et maxime
illas in quibus act⁹ videndi reqritur. Sa
turnus adiuuat venditores liguorū ī ven
ditionib⁹ eorū ex ꝓlongatione frigoris ⁊
augmētatione ipius facit eñ scd̄m positi-
onē astronomorū vt et facilius ⁊ carius ⁊
copiosius vendant. Similiter et mercuri
us nauigantes quoniā est dn̄s ventorum
scd̄m ipos et interdum non minus impe-
dit fm eos. Similiter et ventilates in ae-
ris adiuuat et ad hunc modū se habet de
alijs fm opinionē eorū ⁊ de his et hmōi
multos libros impleuerūt videlicet omēs
libros iudicioꝝ astronomicorū. Ma-
nifestū autem est tibi quoniā hmōi adiu
menta non sunt digna vt debeant plane-
tas facere esse causas efficientes rerȝ vo-
luntariarū nostrarū videlicet quarū volū
tates nostre sunt pncipia effectiua. Amp̄
Si celi luminaria ⁊ stelle ꝑ motus suos ⁊
alias dispositiones sunt cause rerū volun
tariarū nostrarū quas dix aut erit hoc ꝑ
intentionē ⁊ voluntatē ipoꝝ aut pter in
tentionē eorū ⁊ voluntatem. Q' si ꝑ intē-
tionē eorū et voluntatem ꝓpriam cū vicia
⁊ peccata sint voluntaria apd̄ nos aliogn
nec vicia essent nec peccata neq; vllo mo-
dorū aliquib⁹ imputanda nec causis an-
tedictis ipe igitur sole erunt omnib⁹ hūa-

nis vicijs et peccatis presertim cū scdm errorem istū non sit possibile hominib⁹ causis hmōi resistere que p naturales dispositiones suas et motus necessarios operantur naturales eni dispositiōes earꝝ nec augeri nec minui vel vllo modorū mutari p nos possunt quare nec ea que ex hijs naturaliter et p modū effectionis sequuntur

Amplius. sequit̄ ex hoc malicias stellarū luminarib⁹ et celis innatam esse ⁊ eos esse naturaliter malos ⁊ ad mala hominū incendere quare nō solum malos esse sed et deteriores hominibus quib⁹ sunt maliciarū omniū voluntarij actores. Jam autē destruxi tibi hoc in alio capitulo de hac eadem materia iudiciorū scilicet astronomie. Si vero preter intentionem ⁊ voluntatem eorū sunt voluntaria nostra. Sunt igitur a casu siue casualiter q̄ntum ad ipos Casualiū autem nec ordo est nec certitudo nec perennitas nec etiam frequentia quare nec scientia ergo nec ipa astronomie sup hmōi credendum est neq̨ eius pfessores super talibus consulendi. Et hoc est qđ intendebam videlicet declarare q̨ mot⁹ celestes nō sunt cause vllo modorum necessitatis apud res humanas.

Quoniam autē alibi circa hoc multa tibi ⁊ dicta ⁊ scripta sunt per me pcedam ad destructionē hymmenei prout eam isti erronei posuerūt. Hanc igitur dixerunt esse inplexam seriem causarum iuxta quod intellexit mercurius et expressit in libro suo de deo deorum Primū igitur querendū est ab eis vtrū intelligāt istam seriem sic implexam et continue fluentem a primo causante vsq̨ ad vltimum ita vt aliquod causatū pmo fluat a primo causante qui est creator benedictus fluat in q̄ immediate ⁊ per necessitatē ⁊ ab illo alius similiter immediate ⁊ hoc donec veniatur vsq̨ ad vltimum causatum vel currat hoc in infinitū aut non est ita. Qđ si dixerit quoniam a pmo causante fluit pmo ⁊ immediate vnū causatū p necessitatem tunc necesse est vt fluat ab ipo per modum nature aut p voluntatem et de modo nature iam scis q̄ longe sit a nobilitate ⁊ gloria creatoris quoniam sicut didicisti apud Aristotelem natura operatur p modū seruientis et ideo seruiliter. Amplius. nō est liberum nature non facere qđ naturaliter facit nec ē ei potestas aut libertas neq̨ electio sup facere et non facere q̄re modus operationis nature vllo modorū cōgruit creatori. Sicut neq̨ seruitus aut seruilitas neq̨ magis decet magnificentiam ipius atq̨ prestantiam aliqđ q̄ libertas. Est igitur causatio pmi ex operibus creatoris per voluntatē ipius liberrimā quare non p necessitatem. Non igitur ē cōtinua causarū ista implexio p totam seriem causantiū et causatorū continua in q̄ id ē continue necessitatis. Amplius. Si pmum opus ipius creatoris est substantia intelligens erit idem ostendere de illa tamē omnis sapientia intelligens nō operet̄ nisi p electionem et voluntatem alioquin nec bn̄ agere nec male posset nec recte agere nec peccare nec aliquid eis imputandū eē ad meritum vel ad culpam ad laudem vł vituperium ppter hoc eni nec bene nec male agere posse nec culpabiliter aut laudabiliter quicq̨ facere posse dicitur quoniā non est potestas sup facere et non facere. Sed necessitate ferunt̄ ad ea que cupiūt et necessitate auertunt̄ ab eis que timent non libertate se illis applicant aut cōtraria declināt quare si hmōi substantia ferretur simili necessitate ad aliquas vel resiliret ab eis neutrū esset ei imputandū hoc ē neq̨ inclinatio siue applicatio ad illas neq̨ resilitio ab illis. Amplius. intellect⁹ esset supuacuus et omino inutilis in hmōi substantia intellect⁹ inquā quo cognosceret que ei agenda que declināda eēnt. Cū ista cognitio esset in huiusmodi substātia nulli vsui vel fructui. Amplius. nec ea que virtutis sunt essent agenda hmōi substancie nec ea que viciorū declinanda nec vlla eidem lex imponēda neq̨ cū eodē de moribus agendū. Sicut neq̨ cum brutis animalib⁹ aut lapidibus cū necessitas legem non habeat nec legi subdita esse possit quare nec intellectus virtutū aut viciorū neq̨ cognitio boni et mali intelligibiliū esset in ea nisi frustra. Qđ si dixerit quia pter bona et mala sensibilia adipiscenda vel declinanda. hoc non est verū cum ad hoc ipi sensus cum virtute estimatiua sufficere possent et deberēt eidem. Amp. hmōi intellectus videlicet agendorū ⁊ declinandorū quem vocāt practicū non ē nisi ad hoc agēda scilicet intelligibilia bona et declinanda intelligibilia mala hoc aūt ei impossibile quare intellectus huiusmodi erit in ea ad finem impossibilē ⁊ hoc eni frustra. frustra eni ē omnis virtus et omnis

potentia cui⁹ opatio ē impossibilis et res ista curret p totū ordinē ac lenem substantiarū nobiliū abstractarū. In toto igit ordine illo nō erit ppt̄ p̄dictam puenientiā implexio causarū necessaria et ineuitabilis atq̃ immutabilis hoc ē nec in toto ordine intelligentiaꝝ quas posuit Aristoteles et sequaces eius nec in omnibus nouē ordinib⁹ angeloꝝ sanctoꝝ quos ponit doctrina xp̄ianorū et est intentio mea in hoc sermōe de necessitate qua natura naturaliter opatur. Sicut p̄dixi tibi et hec est necessitas seruitutis siue seruilitatis. In causis vero que p sapientiā vel puidentiaꝫ ꝛ electionē operant̄ libertas est sup operari ꝛ nō opari et nulla necessitas impellens vl̄ cogens eas ad operandū nisi forte q̄s dicat voluntatē siue imperiū creatoris cogere causas hmōi adimplere vel exequi iussa eius vel beneplacita vbi cauendum est tibi a sermone coactiōis ꝛ intentione eiusdē nō em̄ pp̄ie intentio sermonis huius currit i eis causis que volūtarie opantur q̄uis sit vulgaris vsus atq̃ certissimus hec habeat vt cogi se dicat amore imperāt⁹ q amore fortissimo eidē ē obnoxius ꝛ astrictus. Dicitur etiā f̄m hūc modū aliq̄s opari amore cogēte q maxime volūtarie maximeq̃ libēter atq̃ gaudēter opatur. Causa aūt in hmōi sermonibus ē q̄ quemadmodū violētia cogētis ꝟtutes seu vires coacti totaliter sibi subiectas hꝫ ita vt contra ip̄m nihil possint hoc ē nullaten⁹ resistere violētie ip̄ius. Sic in vehemēter amāte totā voluntatē eiusdē amor occupat et possidet vt cōtrariū volūtati iubētis nō velit ꝛ si amor fuerit fortissim⁹ atq̃ firmissim⁹ nec etiā velle possit q̄lis amor ē in sanctissimorū angeloꝝ cōsortijs erga creatorē vbi dubiū non est qa quēadmodū amor ille nec minui nec vllo modorū tepescere p̄t apud eos. Sic neq̃ volūtas adimplendi q̄cq̄d iubere eisdē fuerit dignatio creatoꝝ ꝛ huiusmodi volūtatis fortitudo atq̃ immutabilitas ex immutabilitate et fortitudine ē amoris in creatorē. Cū aūt certū habes q̄ coactio oīs ex debilitate atq̃ defectu patiētis illā ex maiori cogentis ꝟtuti ppter hoc resistere non valentis. Manifesta igr̄ est tibi diuersitas inter pp̄riam coactiōis siue violentie intentionē et istā vulgarem et impropriam cū illa pp̄ria scilicet sit ex infirmitate virtutis illam sustinentis ista vero ex fortitudine ip̄ius ꝛ ex hoc q cogens illo modo coacti virtutē impedit ꝛ ad cōtrariā opationē sua virtute impellit. Voluntas aūt iubētis insit amanti ex virtutem eius amorē scilicet et obediētiā nullo modoꝝ impedit qn potius eaꝫ augeret ꝛ confortaret si augmēti ꝛ pfortationis eam susceptibilē inueniret. Certū em̄ est quia gaudiū vere ac pfecte amantiuꝫ nō tm̄ eorum quos amant necessitatib⁹ subuenire. Sꝫ etiā eorundē parere beneplacitis et mandatis.

Scire etiā debes quia quemadmodū bonitas creatoris p hoc ip̄suꝫ q nec potest minui nec mutari et p hoc ip̄m q nō potest nisi bū agere non solū nō minus libera ē imo hoc ē eōꝝ vltimitate ac supeminētia libertat⁹. Sic nec p̄claris illis ac nobilib⁹ substācijs q non possunt vel amare creatorē vel non velle qd̄ sciūt ip̄m velle vel nō facere qd̄ intelligūt ip̄m iubere eas facere nō est ex debilitate sue virtutis vllo modoꝝ vel ex depsitione vel lesione aliq̄ libertatis. Male igit̄ agere aut seruit⁹ ē aut ex seruitute aut etiā seruū fieri sicut alibi didicisti. Sicut igit̄ q aliq̄s non potest seruus fieri vel seruire siue opus facere seruitutis ex pfectionib⁹ eidē ē libertatis videlicet ex magnitudine ꝛ fortitudine ip̄ius. Sicut se hꝫ in creatore ꝛ in p̄noiatis substācijs hec ei oia sūt et elōgatiōe vl̄ etiā ip̄a elongatio a seruitute ex elongatione aūt a seruitute ipossibile impediri libertatē vel ledi quolibet modorū. Iam igr̄ manifestū ē tibi p hoc q̄m implexio causaꝝ nō currit cursu causalitatis naturalis atq̃ necessitatis huiusmodi in substācijs intelligētib⁹ abstractis neq̃ in alijs qbus alijs substācijs q̄tū ad actiones volūtarias ꝛ q̄ necessitas obediētie volūtarie nō contradicit libertati nec ledit eaꝫ vllo modoꝝ qn potius pficit eandē ꝛ q nō possunt obedire iussis creatoꝝ p̄nominate subire nobiles non ē ex debilitate vl̄ impotētia vel defectu virtutis qn poti⁹ ex fortitudine habūdantiaq̃ et pfectione ip̄ius. Q̄ si dixerit quis q̄ non obstātibus his currūt res sicut currūt et q̄a ista nō faciunt debere vt nō sit cursus causarū necessari⁹ hoc est aliter non eē vel non se habere impossibilis. Dico in hoc q̄ volūtas creatoris sublimis aut benedicti non ē super huiusmōi cursū causarū nec ita sp̄ sit ꝛ nō aliter quēadmodū nō ē sup ꝟtutes mouētes celos vt sp̄ ita eos moueāt neq̃ sup mot⁹

celorum aliorumq; corpor celestium vel vt semper sint vel vt ita semper sint quin potius cessaturi sunt motus huiusmôi z virtutes mouentes eos si virtutes intelligentes sunt et mouentes eos voluntarie. Sicut posuit Aristoteles et sequaces desinet eos mouere in fine seculorum currentium intelligentes voluntatem creatoris esse in hoc sic dico et de sanctissimis angelis qui ad multiplices vtilitates hominū dominātissimo seruiunt creatori cessantibꝰ autem vtilitatibus huiusmôi cessabunt et mynisteria eorum que ꝑpter eas adimplebant quapropter in eis etiam inuenitur non solum aliter posse esse sed etiam aliter multotiens nō fore quoniā que operanť modo angeli sancti circa homines quādoq; non operabuntur. Manifestū igiť ē q in operationibus eorum hmôi neq; impletio necessaria ꝑnominata neq; etiam sempiternitas aut perpetuitas locum habet. Jam etiam patefactum est tibi in ꝑceden tibus q in rebus volūtarijs que apō homines sunt. Similiter locū non habet necessitas aut impletio cū tanta sit libertas voluntatis humane vt neq; cogi possit ad suam ꝑmam ac ꝑpriam operationē que est velle vel ꝓhibere ab illa inuita. Jn eis autem voluntarijs que sunt ex velle z pꝰ ipm corporalibus scilicet actionibus locum habet ꝓhibitio et coactio antedicte inq̄ntum sunt motus corpis aut membror ipius aut contrariū motus. Jnuito eīn vnoquoq; hominū in statu miserie istius possunt moueri corpus eius z membra z prohiberi a motu ꝑ ligationes aut alia impedimenta. Scias autē me dixisse in quantū motus corpis aut membrorum z noluisse dicere in quantū sunt actiōes volūtarie ꝓpter hec quoniam in manu alicuiꝰ potest poni thus eo omnino inuito et penitus obnitente seu renitēte et moueri manus huiusmôi ad pedes ydoli et poni thus ante ydolū per manum ipius. Sed positio ista non erit thurificatio neq; actio volūtaria q̄ntū ad ipm nec etiam motus voluntariꝰ sed violentꝰ erit aut thurificatio fortassis z veneratio ydoli q̄ntū ad ipm qui violentiā infert huiusmôi et hoc si intentio eius fuerit in hoc vt sic ydolum veneretur.

Dubitan autē dicat aliquis quia ista impletio est iuxta sermonem quem dixit quidā ex ytalicis phylosophis occupatiōes inquā seriuꝰ. Huiusmôi aūt exemplū ē q: cū in aliquo concurrerint scribendi voluntas z opportunitas ceteraq; omnia que requiruntur ad hoc vt potentia scribendi exeat in actuz exibit necessario in actum z eodem modo se habet de hijs quorum causa est actus scribēdi cum alijs quoniā sequūtur ex actu scribendi cum alijs et hoc necessitate simili q̄ actus scribendi secutus sed ex sua causa z alijs adiutorijs et ita in infinituz vel vsq; ad nouissimū causatuz. Qua de causa cuiuscunq; singularis vel existentia vel euētus erit necessarius z hec ratio induxit aliquando me in adolescentia mea vt mihi videretur nullum ex singularibus contingentibus habere causam huiusmodi vel vnum vel plura simul aggregata causam inq̄ contunciam scilicet qua posita de necessitate ponať audies et alia a me in hoc presenti capitulo. Scito igitur hic quoniā fortassis verum est q posita huiusmôi aggregatione cause scilicet efficientis et eam ad hoc qđ operetur adiuuantiū necesse ē operationis initium esse vel operis nō autem opus ipsum vel eius perfectionem et hoc dico in hijs que generantur vel ꝑ successionem temporis fiunt et hoc est quoniam aūt consummationem vel perfectionē operis huiusmodi possibile est vel ipsam causam efficientem omnino non esse vel aliquid de aggregatione illam adiuuantiuz sicut vides in edificatione domus cuius causa efficiens est voluntas edificantis vel edificari facientis quam voluntatē possibile est mutari in contrariam voluntatem anteq̄ perficiatur domꝰ hec z omnino desinere esse similiter possibile est facultates ei auferri seu furto subripi possibile etiam est prohibitionem ei fieri ne edificet et alia multa impedimēta euenire quibus impedietur perfectio domus. Eodē modo se habz et de scriptura siue actu scribendi quia igiť huiusmodi rerū vel euentuū perfectio pendet ex aggregatiōe multorum possibilium quoruz quolibet non existente impeditur eius perfectio. Non est igitur necesse vt cum fuerintꝰ sine aggregatis causa efficiente et omnibus eam adiuuantibus necesse est vt diu opus vel operationem incipere seu inchoari z quoniam ad eius perfectionem seu consūmationē stabilitas totius aggregationis huiusmodi si illa concurrent sequetur cōsummatio. Uerum quoniam ipa stabilitas vt

sta dicam nõ est necessaria stabilitate sta-
bilis ymmo non esse possibilis non est ne
cesse vt ex pdicta agregatione sequet necel
saria ɔsummatio ꝛ ppt hoc generalr nõ
est verum in rebus huiusmõi ꝙ ex agre-
gatione sepe dicta sequatr consũmatio ni
si in ea intelligatr tot⁹ aggregationis per
manentia. Similiter nõ est necessariũ vt
sit etiam hoc est cõputata ibi stabilitate se
quatur ɔsũmatio seu pfectio necessaria ni
si ipa pmanentia necessitate firma intelli
gatur ꝛ adhuc mo dũ se habet in omnib⁹
causis opantib⁹ in tpe siue p successionez
Sicut euidẽter apparet in claritate diei q̃
dũ fit ex reuolutione solis sup terrã tãquã
ex causa effitiente tamẽ non ẽ necesse vt sit
ex illa licet necessariũ sit illã esse qm̃ lux so
laris pt impediri quãm ad opationẽ istaz
vel p nubilũs aut nubes vel p eclypsim so
lis vel p aduentũ multudinis locustarũ si
cut plerũqꝫ fit in terra palestine ꝛ in ptib⁹
egipti. Lux igr solaris nõ ẽ necessaria aut
necessitate stabilis. Sciendũ etiaz est tibi
qm̃ actiones multe et etiã innumerabiles
pendẽtes sunt ex ipis facietib⁹ qm̃ nõ fiũt
cõtra voluntatẽ paciencium multotiẽs ym-
mo quẽadmoduz vides in illũiatione ho
minum a sole ꝛ in calefactione eoꝝ ab eo
dem possibile nãqꝫ multis hoibus ẽ auer
tere se a lumine et a calore ipsius et multi
hoc faciũt abscondẽtes se ab eo vel in fil-
uis vel in antris vel in locis subterraneis
vel in alus ad hoc edificatis ꝛ aptis. Sic
audire potuisti de ethyopib⁹ et in libys ꝛ
si intenderis in hoc erit tibi facile soluere
questionẽ que aliqñ mihi difficilis visa est
ad soluendũ. Hec aũt questio illa. Si cau
sa nõ ẽ in potestate nr̃a causa inquã qua
posita ponitr effectus nõ erit effect⁹ in po-
testate nostra ꝛ est intẽtio mea in sermone
isto qui est eẽ vl non eẽ in potestate nostra
vt nũc dicatur eẽ in potestate nostra causa
cum facere possum⁹ vt vl sit vel opetr aut
pbibere vt vel non sit vl ne opetur. Qua
re ɔsequens videtr vt causa non est in po-
testate nostra vel quãtum ad eẽ vel quan
tum ad operari nec effectus sit in potesta
te nostra. Cuius exemplũ est in sole et die
de quo manifestum est ꝙ non est in pote
state nostra dies quia nec sol quantuz ad
esse suum neqꝫ quantũ ad opari opatiõe
qua diem opatur que operatio est lucere
sup terras. Neqꝫ enĩ pbibere possum⁹ eẽ
ipius solis neqꝫ eius lucere sup terras aut

omnino auertere aut nullaten⁹ impedire
et ideo manifestũ est quia non est in pote
state nostra vt dies non sit. Eodẽ mõ ne-
qꝫ vt dies sit quia sole existente sup terraz
non possum⁹ facere vt sit vel vt luceat sup
terra Manifestũ igitur est quia si cau-
sa huiusmodi non est in potestate nostra
neqꝫ effectus. Quare si effectus est in po-
testate nostra et causa quare ꝛ causa cau-
se. Cum quelibet causarũ vsqꝫ ad primaz
effectus sit alicui⁹ cause. Quare si aliquid
est in potestate nostra erit ipa prima cau-
sa in potestate nostra. Quia igitr ipa non
est in potestate nostra p destructionẽ ɔse
quentis sequitr nihil oĩo esse in potestate
nostra. Quare nihil eorũ que sunt vel fiũt
est in potestate nostra vel vt sit vel vt non
sit. Nihil ergo possumus auertere de his
que sunt vel fiũt vt possumus auertere vl
pbibere ne sint vel fiant aut facere vel p-
curare vt sint vel fiant. Quare oĩa erũt
vel fient vel eminent ex necessitate quan-
tum ad nos. Nulla igitur erit libertas no
stra nulla omnino potestas. Scito igitur
in hoc quia non solum cauendum est tibi
ne falsum aliquod dicas vel sentias de cre-
atore benedicto sed etiaz timorate et reue
renter ꝛ circũspectis examinãtissimisqꝫ ser
monibus loquendũ est nobis de ipo. qui
nec speciem vllaz nec suspitionem erroris
habeant Quia igitur causaz primam esse
in potestare nostra sonat in subiectionem
ipsius quem constat non solum esse liber
rimum. sed etiam omnium seculorum do
minatorem dominantissimum indubita-
ter male sonat sermo huiusmodi speciem
habens erroris pessimi Veruntamẽ illud
manifestum est et non habens dubitatio
nem quia quemadmodũ non possumus
facere vt radius solis intret per fenestraz
aliquam tamen possum⁹ prohibere ne in
tret possum⁹ etiaz facere aliqđ. quo facto
intrabit. Sicut aperire fenestraz vel aliud
obstaculum amouere et ob hanc causam
interdum dicitur in potestate nostra esse vt
domus nostre illuminentr a sole quia vi-
delicet presto sunt lux solaris ꝛ bona dispo
sitio aeris si cõ currerit cuz eis amotio pro
hibentis obstaculi totaliter enim nihil de
forinsecis actionibus est in potestate nr̃a
vz neqꝫ comedere neqꝫ bibere neqꝫ ambu
lare et hoc est quoniam vita nostra et du
ratio nr̃a requiritr ad vnũquodqꝫ istoruz
non est autez in potestate nostra vt dura

ad comestioné buccelle vnius vel ad haustum modia vini vel donec pficiam⁹ vnū passum. Eodemmodo se habet et de sanitate membrorum atq virtutis gressibilis non eñ possumus conseruare sanitaté pedum donec ptransiuerimus etiā passum dimidiū via etiā requirit circa que quid possumus et non possimus manifestū est tibi. Quare manifestū est tibi de omnib⁹ huiusmodi q nihil eorū est totaliter in potestate nostra hoc é cum omnib⁹ adiuméntis et impedimétis suis. Intende etiam in opa creatoris que opatur in nobis qualia sunt dona gratiarū atq virtutū. Dico igit quia in potestate nostra est auertere nos a largitate et beneficétia ipius quantū ad hmōi quéadmodū possibile est tenenti vas auertere illud et desup cadente pluuia vel obstruere eius orificiū aut obuertere fundū ipius ad pluuium. Sic eñi stulti et mali homines faciunt oum corda sua que sūt vasa virtutū et gratiarū receptacula cóuertunt ad vicia et peccata auertūt eñi vasa hmōi a largitate et bñficia creatoris que pata est descendere velud ymber descendens a fonte redundātissimo que é bonitas creatoris et sicut vides homines auertentes oculos suos corpales. Sic plerique oculos cordiū auertere a lumine primo qd est deus altissimus ouz virtutes suas apprehēsiuas nobiles ad alia cogitanda et inquiréda intendūt atq cóuertunt. Patefactū igit é tibi p hec et huiusmodi exempla quia multe sunt de opationib⁹ prime cause quas possumus auertere vel phibere ne fiant in nobis. Uerūtñ non circa voluntate creatoris eo inuito et ppter hoc nō é verum si inuenit ac diligentius consideres nó é hoc proprie atq totaliter in potestate nr̄a cum hec ipsa auersio vel puersitas sit et adeo sit in potestate creatoris vt eam prorsus a nobis tollat cum voluerit et dispositiones contrarias et preperationes ad dona sua recipienda nobis dare posit quandocunq sue fuerit dignatio bonitatis. Eo igit abnente vel permittente sic ab eius muneribus manus nostras siue vasa cordium nostrorum auertīmus et propter hoc eadem non recipim⁹ et hoc facimus ex viribus siue virtutibus naturalibus q̄s ipse nobis donauit. Nō igitur est aliq̄ potestate q̄ ei resistere possumus adeo peruerse agimus. Uides ergo quia proprie non debet dici é in potestate nostra contra quem nihil possumus et cuius viribus ab ipso nobis donatis per aduisionem ipsarū eo tamen non iniuste sed iusto iudicio pmittente non ipsū creatorem impedientes sed nosipsos grauissime ledentes dona eius optima a nobis repellimus. quemadmodū si quis erueret sibi oculos non cótra solem cuius lumen a se repellit. hoc fac neq in lesioné aut detrimentum ipius sed in ppriam lesionem. Apparet igit tibi ex omnibus antedictis cū ea diligenter cósiderauens quia intentio eius q est esse in potestate no dicitur pprie et simpliciter et sm totū nisi de creatore qm in eius potestate é vnūqdq eorū que sunt vt sit vel nō sit vt fiat vel nō fiat et eius vicia et peccata destruere et exterminare oio qm hoc é eximie ac ordinatissime potestatis ipa autem facere vel pcurare vt fiant nō é vllomō potestatis eiusdé q hoc é debilitatis ac vilissime fuitutis. Utrū igitur aliquit sit in potestate nr̄a iam tibi determinatū é qm pprie ac vere ac nosipi in potestate nr̄a sumus et ppter nihil tale ac pprie in ptāte nr̄a qm nihil vel facere vl esse facere siue pcurare vt sit sufficim⁹. Sic ostensum est tibi in actibus q maxime videntur eé in potestate quales sunt actus comedendi bibédi ambuladi. Causa aūt in hoc é qm ad hoc vt vnūqdq talium fit vel fiat requirit agregatio multa amminiculorum adiuuantiū ad hoc vt illud fit vl fiat. Ea vero intentione qua dicit interdū aliquit esse in ptāte nr̄a vz scdm quid vel quia possum⁹ aliquid facere quo facto illud fiet vel non fiet nō sequit vllo modo ru necessitas aut impossibilitas circa nos neq lesio vlla nr̄e libertatis. Sz neq etiam sequit vt si aliquid possumus circa effectum alique creatoris vel alteri⁹ cause qd ppter hoc possum⁹ aliquid circa ipm vel circa illam. Manifestum eñ é quia aliquid possumus in illumiatione que fit in nob⁹ aut circa nos a sole nec tñ aliquid ppter hoc in sole possum⁹ vl circa ipm.

Post hec trāsibo ad vestigationes fati et fatationis et carū psonarū que vulgo dicunt fate et fatédi potestaté hre verū sint l nō sint et quid sit ipa fatatio scdm intentioném eorū qui eā posuerunt Fato igr quia fatū sm intentionem vnā é fortuna vel infortuniū aduersitas l psperitas exaltatio vel depressio pordinata seu predestinata aut preparata alicui

ipsa natiuitate sua vel ante et hec est intē-
tio fm quam astronomi scientias iudiciorū
suorum fatidicā nominant ꝛ dicitur fatuꝫ
abusiue a for faris tanꝗ constellatio nati
uitatis vel cōceptionis vel etiā alterius ho
re precedentis et conceptionē et natiuitatē
hec fata siue loquuta fuerit presignādo si-
ue presignificādo. Aliomodo ꝛ alia inten
tione fatum intellexerūt cultores multitu-
dinis deoꝝ preordinatuꝫ et predictum ab
ipsis dys q̄s colebant predictū inꝗ denū
ciatiue opinabant enim deas tripliciť lo-
qui vꝫ commonitorie et comminatorie et
denunciatiue Ea vo que cōminatorie vel
commonitorie dixerūt posse auerti ne eue-
niant denūciata vero neccario euenire tā-
ꝗ decreta ꝛ statuta deoꝝ. Unde ꝛ fata tā
ꝗ dicta et predicta deoꝝ ipsorum q̄s men
tiri impossibile eē credebant nominauerūt
Fatum igiť fm intentionem istā est sentē
tia ꝛ assertio deoꝝ ipsorum dicēdo vel fan
do expssa et denūciata mortalibus d̄ ma-
gnis euentibus alicuius Nō enim diciť fa
tum de quottidianis et modicis euentibus
Dedit autē casum huic opinioni mltiplex
narratio ꝛ assertio hominū ꝛ maxime mu
lierum dicentiū se audiuisse deos loquen
tes in natiuitatibus hominum ꝛ mulieruꝫ
euentus istos. Sꝫ et vsqꝫ hodie aput mul
tas nationes ē huiusmodi opinio ꝛ forsi-
tan aput oēs et multos ex egregiis militi-
bus fatatos sic dicūt id ē magnos euent⁹
eoruꝫ a dys vel deabus anteꝗꝫ euenirēt pre
fatos siue p̄dictos Et posuerūt quidaꝫ de
as eē. que talia prefarenť aut predicerent
maxime in natiuitatibus hominuꝫ forsitan
similibus narrationibus ꝛ assertionibus ho
minū dicentiū se audiuisse deas colloquē
tes d̄ euentibus nascentiū vel forsitā arbi
trati sunt conuenientius deas assistere pa-
rentibus hominūqꝫ natiuitatibus ꝗ deos
et hoc licꝫ superstitiose et pene aniliť dici
videatur qꝫ vel famose vel fabulose tū pe
ne communiť dicitur ꝛ fatati multi d̄ anti
quis et quidā etiam huiusmodi temporis
non multū lōge a terra natiuitatis mee nō
est pretermittendū quin de hoc aut veritas
si deus voluerit aut veri similitudo quera
tur et tenteur an per me valeat inueniri.

s Ciendum aūt est tibi qꝫ fuit ex ita
licis phis cuius eloquentiam vsqꝫ
bodie tota latinitas non immeri-
to admirať et inť italicos sapientiā ei⁹ re

puto ꝛ arbitror admirandā q dixit fatū et
ymarmenē idē eē nec distinxit inť ea nisi
nominibus tantū dicēs fatū eē causas col
ligatas p q̄s res rebus cōnexe serie oriunť
vel fiūt. Et iterū alio fmone dixit qꝫ fatū ē
ex oī eternitate fluēs veritas sempiterna qui
bus sermonibus ꝛ si veritateꝫ explicare sibi
visus fuerit racionē tamen ꝛ explicationē
preterit nominationis nec apparet nobis
nec fac nos scire q̄re fatū sit nominatū sic.
Reminiscere igiť eorum q̄ audiuisti in p̄ce
dentibus hoc ē in p̄ma parte tractatus istius
qui ē d̄ vniuerso ꝛ in p̄ma parte totius spiri
tualis ac diuinalis magisterij d̄ verbo p̄-
mo seu p̄mo genito. q̄ prim⁹ genitor p̄m⁹
qꝫ loquutor semetipm dixit eternaliť ante
omnia tēpora ꝛ anteꝗꝫ aliqd crearet et eē
dixit eodē verbo quecunqꝫ facturus erat ꝛ
quecunqꝫ futura erāt siue in rebus siue d̄ re
bus ita vt nullū ex euentibus vel reꝝ vel ho
minum qd nō in eo vbo et p ipsuꝫ dixerit
Sicut nec ordo nec modus in tota serie secu
lorum ab eo p̄termissus ē vel tacitus quare
quicqd tūc erat futuꝝ tūc fatus est et loqu
tus ꝛ ppter hoc fatū tūc siue dictū esse hu
ius. Ideo igiť videri pōt nominatuꝫ fatuꝫ
primogenitū verbū quis dictū ab ipso pri
mo loquutore p̄moqꝫ genitore. Scis eniꝫ
quia dictū aut fatū non solū res diciť sed
ipsa factio siue dictio ipsius. q̄ res dicta vel
fata dicēda ē. Hec igiť ratio videť esse no
minis seu nominationis fati ꝛ congruere
soli verbo creatoris in q̄ et per quod con-
stituit et ordinauit aput semetipsum ante
secula totam seriem seculorum atꝫ causa
rum omnesqꝫ euentus hominuꝫ. q dicun
tur fortune vel infortunia et bona quideꝫ
omnia tam nature ꝗ gratie q̄ꝫ future glo
rie et etiam tēporalia siue corpora de quo
rum numero sūt pene ꝛ afflictiōes depau
perationes contumelie ipsaqꝫ paupertas
omniaqꝫ tormēta hmōi et etiā mors que
oīa vulgalis stulticia mala noiat ꝛ tanꝗ
mala fugit eadē et put pōt repellit. Ma-
la vero culpabilia que vicia dicunť atqꝫ
peccata dixit apud semetipm futura atqꝫ
preuidit nec voluit nec eēnt ex ipso vel ab
ipso vel per ipsum quoniā non decet glo-
riam eius et bonitatem vt sit causa talium.
Statuit igiť apud se in verbo suo omnipo-
tentissimo et per ipsum non phibere ea es
se. Sed limitare atqꝫ ordinare ꝛ modera
re limitare quidem ne eo vsqꝫ prosilirent
quocunqꝫ mali homines vel mali demo-

nes vellent aut suggerent. Moderari to multiplicibus deceptionibus ac resistentus quas omnes sola totaliter nouit sapientia ipsius ordinare quoque vt non ante vel prius fierent q ipse vtilitates illas ex eis elicere propter quas ea permittenda pouelegit q comminus essent auertenda seu prohibenda.

b Ps igitur ita determinatis caue diligenter ab intellectu et intentione sermonis cōmunis quo dicunt homines valde incircumspecte fato euenit hoc vel per fatum quoniā si fatum intelligat ibi verbum dei altissimi non poterit vere dici nisi de bonis vel nature vel grane vel glorie vel temporis seu fortune et nomine fortune intelligo ipa bona antedicta que vulgus insipientium infortunia nominat cum nemo sapiens dubitet illa esse bona dei dona multipliciter fructuosa bene vtētibus et inestimabiliter preciosa. Uerbo quippe dei atque per ipm facta fuisse omnia et fieri quecunque operat creator et fienda quecunque facturus est. Declaratum ē tibi in prima parte tractatus ipius et hoc habet visus autenticorum sermonū prophetarum gentis hebreorū. Horum enim vnus dixit. Uerbo dei celi firmati sunt lex vero et doctrina xpianorum refertissime sunt huiusmodi sermonibus hoc aūt est quoniam verbū istud illis maxime innotuit et ipm legis sue latorem auctorem doctorē et predicatorem indubitata fide tenent ipmque pari cultus honorificentia cum ipso genitore suo in vnitate deitatis tota deuotione ac studio venerant nec apud eos qui docti sunt ō gente xpianorum recipitur sermo huiusmōi fato euenit hoc vl per fatum quoniam nec intentiōe huiusmōi quam dixi videlicet qua significet verbum dei nomen fati est apud eos et etiā si esset non reciperēt absque distinctione expressa atque declaratiōe. Cauēt enim sibi non immerito non solum ab erroribus impietatis cuiuscunque sed etiam ab ipsa specie et suspitione eorū in sermonibus et colloquutionibus suis hinc est q fati nomen abhorrent tanq̄ sonent vl in vna eius ydolatram quā summope detestantur vel irrident tanq̄ anilis seu vetularis insipientie deliramentū. Nec te conturbare potuerunt aut debebunt argutie sophisticorum dicentiū postq̄ creator dixit eternaliter omnes euentus futuros et verbum eius immutabile est per omnē modum et omnis dictio vel assertio necessaria et omnino impossibile est ipm mentitum fuisse necesse est igitur euenire vel verum esse quicquid dixit. Si reminisceris similium argutiarū quas in precedentibus de prouidentia creatoris audiuisti per omnia enim similiter te habere debes in omnibus que circa verbum dei vel dictū obijciūtur quemadmodū etiam his que circa prouidentiam et cauere tibi a sermonibus duplicem statum aut duplicitates de quibus audiuisti vel expresse significant vel insinuant vel discrepantia siue dissimilitudinem inter verbum dei vel dictum quale est verbum mentiendi vel dicendi falsa vt falsitas verbi dei aut falsum verbi dei. Ista enim dicunt discrepantiā inter verbum dei et res dictas et huiusmōi discrepantia indubitanter impossibilis est. Impossibile enim est aliter esse in rebus vel se habere res q̄ deus dixerit et sicut non est necesse de vnoquoque prouidit deum ipm prouidisse illud ymo multa prouidit quorum vnumquodque possibile est ipsum non prouidisse et de scientia similiter se habet sic et de verbo seu dictione ipsius verissimum est ipsum multa ab eterno dixisse de quorum vnoquoque possibile est q ipsum non dixerit. Quemadmodū etiam dixi tibi cauendum esse ab vniuersitate et particularitate et compositione atque diuisione et a te et dicto iuxta sermones loquentium de prouidentia creatoris. Sic et in similibus locutionibus circa verbum eiusdem vel dictionem tibi cauendum est in similibus sermonibus. Et vt clariora fiant tibi que audisti circa verbum creatoris et prouidentiam intende diligenter in exemplū qd propono tibi. Si qs dixerit de duobus oppositis contingentibus quorum necesse est semper alterum esse verum hoc est verum demōstrato eo q est verū et firmauerit intentionem suam in hoc q aliud non demōstraret. Manifestum est ipsum nō posse mentiri hac oratione hoc est verum in hac intentiōe quā dixi causam possibile est non esse verum id de quo dicit hoc est verum quoniam de vtroque possibile est ipsum non esse verum. Cum secundū positionē istā vtrunque contingēs sit quantoforcius nō debet ēē mirabile deū non posse

mentiri verbo suo licet multorum quodlibet eorum que dicat vel dixit possibile sit non esse verum. Causa autẽ in hoc est qm̃ quẽadmodum intentio vel demonstratio isti us non cadit nisi super illud de duobus quod est verum. Similiter hec loquutio vel hoc verbum ipius que est hoc est verum non potest eẽ falsum vel falsa licz falsum eẽ possit qđ p eam significatur. Sed si falsum eẽt non significaretur p eam vel p illud. quãto fortius igi verbum dei eẽ falsum non potest licet multa subsint ei q̃ possibile est eẽ falsa. Euidentius autẽ erit in euentib⁹ si dixero de morte vel vita alicuius ita erit de isto cras demonstrato id qđ erit de morte vel vita eius nescio tamẽ quid erit hoc ẽ an moriet an viuat Sed illud qđ erit demõstrato. Uides hic manifeste quia non possum mentiri ⁊ verbum meum verum est qcquid accidat de morte vel vita eius. Sic verbuz dei non cadit nisi sup ea que vera sunt aut vere futura l' preterita. Sicut audiuisti de prouidentia ipius ⁊ sicut hoc eodem verbo .s. hoc erit si aliud eẽ futurum de vita vel morte isti⁹ dicerem illud fore. Sic ẽ ⁊ de verbo dei q̃tinus in rebus tam longe ab inuicem distantibus fas ẽ vel dici vel inueniri similitudinem quis creator benedictus eodem verbo p omnia que dixit hoc eẽ futurum qđ reuera est futurum dixisset illud ipsum non eẽ futurum si in veritate non eẽt futurum et illo vnico verbo dicta sunt omnia que oibus orationib⁹ nr̃is dicibilia sunt.

Quia vero error quẽ predixi tibi de dicibilibus et enuntiabilibus occasionem habuisse videtur ex hoc quia innumerabilia fuerunt ab eterno et hoc per vias quas ostendam tibi. aut em̃ vera fuerunt veritate que erat et que erat in eis aut non Si sic erat igitur veritas eorum et erat in eis erant igitur et ipsa. Cuz in non entibus. nec veritas nec aliud esse possit. Si vero non erat veritas eorũ nec erat in eis quomodo igitur vera erant ea veritate q̃ nec erat nec erat in eis hoc eniz ita dici videt acsi diceret q aliqd erat album albedine que nec erat nec erat in eo Nec minorem forte difficultatez habet sermo quo dicuntur vera esse ea que de futuro sunt siue sint necessaria siue contingentia. quomodo eniz verum est solem eẽ oriturum cras si veritas ei⁹ non est. Non aliter videt q̃ si dicat socrates ẽ philosophus aut sapiens sapientia vel phia que non est. Q si dixerit quia veritas illa futura est hoc est ac si diceretur quia socrates est sapiens sapientia que non dum ẽ sed futura ẽ. Si vero dixerit q veritas illa ẽ vbi ergo ẽ. non põt dici q in sole quoniã etiam si sol non eẽt dummodo cras eẽt oriturus vera esset enuntiatio q̃ diceretur cras oriturus. Q si voluerit de hoc calumniari quia sol ẽ. et propter hoc habet veritas illius enuntiationis subiectũ in quo sit et a q̃ sustentet errat mltã inbecillitate intellectus deseret enim eũ ista solutio. Si dixeris ei aliq̃ dies pterijt. que modo non ẽ vel aliqua dies erit que non dum ẽ manifestum ẽ tibi quia neutra istarum enunciationum habet subiectũ qnod sit Quare non habet subiectum in q̃ sit veritas cum neutr⁹ subiectũ sit exagitati qdaz vel his vel similib⁹ rationib⁹ ⁊ inbecillitate intellectus deficiẽtes ab inuentione veritatis et eiusdez ianuã tanq̃ ceci et errabũdi nõ inuenientes dixerũt p̃mã veritatẽ eẽ qua v̾a sunt oĩa huiusmõi. Hic aũt error destruet vijs q̃s oñdaz tibi hac p̃ma ẽ aut em̃ intelligunt q p̃ma v̾itate v̾a sũt oĩa huiusmoi formalr̃ aut effectiue q ẽ dicere quoniaz aut intelligũt q p hoc nomẽ v̾a predicet prima v̾itas q̃ nõ ẽ nisi creator benedict⁹ ⁊ tũc ponẽt eaz ex necessitate in oi v̾o aut intelligũt q p hoc nõ v̾a predicet quidaz effect⁹ p̃me veritatis cadẽs sup oĩa v̾a quẽadmodũ lumen sparsũ a sole sup oĩa illuminata ab ipõ Et manifestuz ẽ intelligẽtibus q v̾itas huiusmõi lux ẽ intelligibilis ad virtutẽ nr̃am intellectiuã quẽadmodũ lux corpalis ad virtutem nr̃am visibilem ⁊ ppter hoc om̃e ⁊ sol verũ sabile ẽ nobis quemadmodum solũ lucidum actu v̾isibile luminatu visibile Necessitate igr̃ hunt ponere p̃me veritatis essentiã s̾m intentionẽ hanc in omnino non entib⁹. quoniaz innumerabiles substãtie tam corpales q̃z spirituales vt aĩe humane ⁊ passiões earũ atq3 habitus future sunt et nec dum tamen verum est de qualibet earum. quoniam hec res erit quantumcq3 earũ demonstrata hac rem aut forte nihil ẽ quoniam subiectum huiusmodi enunciationis non ẽ neq3 predicatum fore eniz predicat esse q non dũ ẽ. Sed neq3 cõpositio ẽ subiecti ei pdicati nõ entia em̃ illa nullomo coniũcta s̾t gñiaciõe reali et s̾m v̾itatẽ imo reuera omnia

quoniam reuera hec res non est vel non-
dum est quare hanc rem fore de non enti
bus est. est autem verū hanc rem fore fm
intentionē posita huiusmodi nominis ve
rum qua dicit primam veritatem in eo de
quo predicatur. Quare prima essencia erit
in hoc non ente et in omni simili vero ꝛ ꝓ
pter hoc similiter non ente. Quis autē in
telligat hoc ꝙ ens sit in nō ente. Neqꝫ enī
liquor in vase ꝙ nō est neqꝫ anima in cor
pore ꝙ non dum ē neqꝫ sciencia in anima
que non est neqꝫ vllum genus rerum po-
test cogitari esse in aliquo quod non sit.
Amplius manifestū est multa ꝛ innume
ra modo esse vera que possunt esse falsa ꝛ
ecōuerso ꝙ si cōtingeret recederet ab eis
prime veritatis essencia ꝛ intraret opposi
ta eorum quasi ergo locū mutare vel ha
bitaculum eam sequetur ex hoc Amp.
sequetur maius inconueniēs. quia vel fal
sitate vel alio illū expellente fugabitur a
vero in quo erat tanqꝫ non potens ibi re-
manere. non enī potest remanere veritas
vbi intrat falsitas. Amplius siue falsi
tas aliquid sit siue nihil impossibile est ꝙ
expellat primam veritatem. Si enim ali-
quid est impossibile est vt sit ei fortitudine
comperabilis. quomō igitur expelletur ꝑ
ipsam si nihil ē falsitas. Multominus po-
terit contra primam veritatem Iuxta hoc
inuenies et alia inconuenientia non tam
impossibilia q̄ irrisione dignissima Si ve
ro dixerit ꝙ veritas hec qua vere sunt enū-
ciationes vel vera eorū significata est ve
lud lumen sparsum a prima veritate super
omnia vera huiusmōi nō effugit quin ne
cesse habeat concedere et confiteri ꝙ lu-
men illud spargitur sup nō entia et ꝙ eo
illuminata sunt. et eo lucent infinita non
entia. Hanc autē positionē nec ymagina
tio recipit nec intellectus. Si enī lumen il-
lud accidēs est quomodo est in subiecto
non ente. Amplius istud accidens erit
eternū et immortale et incorruptibile vni
uersaliter impossibile etiā ꝛ in contingē-
tibus veris. Impossibile enī nullum con
tingentium dicibilium verū in esse Necesse
se enī est quorūcunqꝫ duorū contradicto-
rie oppositorum alterum verum esse.
Amplius. si in eadem propinquitate sint
ad veritatem primā duo huiusmodi op-
posita qualiter nō cadet equaliter super
ambo lumē istud veritatis quēadmodū
si duo illuminabilia in eadem propinqui-

tate ꝛ aliis dispositionibus fuerint vel sē
habuerint ad solē ꝛ eque illuminabilia
fuerint equaliter illuminabunt ꝛ vel vtrū-
qꝫ illuminabitur vel neutrum Ampli.
qualiter recedit huiusmodi lumen verita
tis ab altero eorum aut prima veritas re-
trahit ad se radium et hoc non accidit in
aliquo genere naturalium operationum
aut ipsum qd erat verū recedit a lumine
illo et hoc non est possibile nisi illud mo-
ueatur. Quis autē intelligat diuibilia mo
ueri qualiter intelliget quis enunciatio-
nem moueri vel ipm enunciatū cum nec
voluntarie nec naturaliter possibile sit ea
mouere Amplius. huiusmodi lumen
erit vel ꝑtibile vel imꝑtibile in omni enūe
ciato. Si ꝑtibile erit igit̄ pars eius in sub
iecto ꝛ pars in ꝑdicato. Quare alterutro
eorū destructo destruet̄ pars illa hoc autē
manifeste impossibile est et ponā tibi ex-
emplum ad hoc. s. Socratē disputare vel
non disputare. hoc enī semꝑ est verū siue
socrates sit siue nō ꝛ eque verū destructo
socrate. Si aūt pars veritatis istius esset
in socrate destrueret̄ illa pars veritatꝭ de
structo socrate Destructa aūt parte nō re
maneret totū integrum nec etiā maneret
Manet aūt integra veritas eius ꝙ est so-
crate disputare vel non disputare manet
etiā illud nō min⁹ vllomō verū quā fue-
rat socrate ꝑmanente. Quare manifestū
est nec totā veritatē illius nec partem in so
crate esse. quare erit in ꝑdicato ꝙ ē disp-
tare vel non disputare. Quia igr̄ in eo ꝙ
est nō disputare nec veritas nec aliud ē vel
esse potest cū ipsum etiā sit non ens ꝛ ni-
hil vtpote pura negatio erit ex necessitate
tota in eo ꝙ ē disputare Quare eo destru
cto destruet̄ Cū igr̄ non erit disputare so
cratis nō erit veritas in toto illo ꝙ ē socratē
disputare vel nō disputare Socrate igitur
non disputāte non erit verū socratem di-
sputare vel nō disputare. Amp. ista in
fluentia huiusmōi habens a prima veritate
descendentis ꝛ super oīa sparsim aut ē na-
turalis aut ē voluntaria ipi prime veritati
Q̄ si fuerit naturalis vt pretendi erit serui
lis siue seruitutis hoc autem non patitur
nobilitas prime veritatis sicut multociē-
ens audiuisti Si vero fuerit voluntaria
per voluntatem igitur ipsius erunt vera
omnia vera . Quare istum rapere. illum
furari. illum blasphemare. illum negare
deum erunt vera ꝑ voluntatē eius ꝛ ipso

faciente vt vera sint. Erit igitur voluntas eius causa omnium furtorum et rapinarum. Quicquid enim facit vt verum sit furari illud facit vt iste furetur. Amplius. Ista influentia nõ ẽ vel essentia creatoris vel creatori essencialiter. Quare potest separari ab eo actu vel saltẽ intellectu. Separemus igitur intellectu eã ab ipso. id ẽ intelligamus non influere vel spargere cum istud lumen aliam nõ habeat nõ erit omnino postquam non erit a creatore. Quare nulla erit veritas et propter hoc nihil erit verũ. Erit igitur hoc ipsum verũ scilicet nullã veritatẽ eẽ et hoc aliud nihil esse verum et innumerabilia huiusmodi.

Amplius. huiusmodi veritas cum nec sit pars eius sup quod cadit nec sit ipsum totum separabilis ẽ ab eo saltẽ intentione vel intellectu.

Amp. ammissibilis est et irrecupabilis in multis id ẽ multa sunt vera que possũt nõ esse vera et multa nõ sũt vera que possunt esse vera. De omnibus autem huiusmodi dicitur vniuoce verũ accidit igitur omnibus huiusmodi.

Amp. Socratẽ disputare nõ recepit in ratione sua vel essencia veritatẽ. Si enim essentialis erit ei veritas nullo modo potest recipere falsitatẽ nihil enim receptibile ẽ alicuius quod sit contrariũ vel priuatio aut totius essencie sue aut alicuius essencialium suorum. Est autẽ receptibile falsitatis nõ est ei igitur veritas essencialis. Amplius. Socratem disputare nõ aliud ẽ nec alterius rationis si sit verũ quam si sit falsum. Esset autem aliud vel alterius rationis si veritas esset ei essencialis. Manifestũ igitur ẽ secundum hãc intentionẽ cum sit influentia a luminositate prime veritatis descendens sup omnia vera et vniuoce dicatur de omnibus illis erit separabilis saltem intellectu ab vnoquoque eorum et hoc indubitanter. Sic se habet in omni eo quod necesse tota essentia eius in quo est neque pars sed est receptum super totam et completã essenciã. Quare ab vnoquoque huiusmodi erit actu vel ratione saltem inseparabilis veritas hec. hoc autẽ manifeste impossibile est in numerabilibus quorũ vnum e socratem disputare vel nõ disputare. Nullus enim intellectus potest ab eo separare veritatem et eodem modo se habet in omnibus similibus hoc est que sunt disiunctive contradictionis. Eodẽ modo se habet in eo quod est aliquid esse verum vel aliquam veritatem esse. Nullus enim intellectus admittit vt non sit verum aliquid esse verũ neque vt sit verum nihil esse verũ. Similiter nullus intellectus recipit nullã veritatem esse. Amplius. Cum manifestum sit multa fuisse vera ab eterno diuersa et maria et omnino ad inuicem non contingentia multa inquam cõtingentia de futuro et alia nihil autem ab eterno fuerit preter creatorem. Non fuit igitur veritas essencia cum ipse creator non sit immo lumen sparsum ab ipso super omnia vera secundum hanc opinionem. aut igitur non erant vera aut erant vere veritate que non erat. Quod si dixerit quia veritas illa fuit quam cito fuit prima ac luminosissima veritas que est sol spiritualis intellectus et omnium substantiarum intelligentium quemadmodum quam cito fuit sol siue luminositas eius tam cito fuit et splendor ex ipso emicans et sparsus per totũ orbem receptibilem ipsius. Dico quia totum celũ vltimũ luminosum esset ad instar solis. Nihil luminis caderet vel spargeret ab eo extra se et hoc est quoniã extra celũ non est aliquid receptibile vel luminis vel alicuius influentie nisi quis deliret nõ ens aut nihil esse receptibile alicuius impressionis aut influentie hoc autẽ est quemadmodũ predixi tibi ac si quis dicat vas quod non est recipere liquorẽ aliquem et aera qui nondũ est illuminari a sole atque subiectum non ens sustentare accidens quodcunque. Quod si dixerit quia splendor a celo spargeretur super inane vel vacuum. Jam audisti semper hoc Aristotelem et expositores eius qui opinati sũt se destruxisse inane siue vacuum.

Sciendũ igitur est tibi in huiusmodi quoniam veritas secundum multas intentiones et vna intentione signum siue significatio et veritas opposita sunt et hoc modo veritas non est nisi res ipsis significata. Secundo modo veritas opponitur falsitati que est apparentia rei alicuius que non subest et secundum hunc modum dicuntur falsi homines qui pretendunt exterius contrarium eius. quod habent interius et vi communi et noto nomine nominem eam tibi visualiter stimulatio vocatur. Tercio modo veritas ipsa ẽ puritas ab admixtione quemadmodum dicitur verum argentum quod est purum et tanto verius quanto purius huic ergo veritati puritas opposita est siue vt cõtraria siue verius videtur vt priuatio. Quarto modo ipsum esse rei vniuscuiusque hoc est residuum a tota varietate et circumuestitione accidentium

et hoc est esse qđ explicat diffinitio in quā non cadit aliquid de accidentibus sed ea sola que vel sunt rei essencia siue substancia. Unde et ratio substācie noīata ē vel a diffinitio qm̄ explicatio ē ipius substancie integra ac pura absq; admissione vel admistione alicui⁹ ex accidētib⁹ ꝛ noīata est substancia ꝓpter hoc qđ stat sub tota illa veritate ac circūuestitione accidentiū sustinēs eam alioqn caderet in non esse ꝓpter qđ ꝛ accidēs nominatū ē tanq̃ ad substāciā cadens querens inniti ei ꝛ sustētari ab ea tanq̄ p se subsistere nō valēs vel dictū ē accidēs quasi ad nō esse cadēs quantū ī se ē. hoc ē quantū ē ex natura accidētalitatis tanq̄ p se hoc est ꝓpa firmitate scȝ naturali subsistere nō valens. Quinto mō dicit veritas eē creatoris siue ipe creator ꝛ omne aliud cōparatiōe ipius dicitur falsitas sicut dixit Aristoteles ī libro metaphisicorū dicēs vnū eē solū cui⁹ nulla ē causa ꝛ illud ē veritas oīe aūt aliud ē possibile eē ꝛ illud ē falsitas vel vanitas et intentio ista similis ē aliq̃tenus vni ex p̄cedentib⁹ intentionibus. Causa aūt in hoc ē quoniā quēadmodū nō dicit verū argentū qđ extenus solūmō argentuȝ ē neq; symea vel pylosus dicitur homo qm̄ exterius hō est tm̄ in⁹ter⁹ aūt brutū. Sic vnūquodq; eorū que sūt p̄ter creatorē exterius tm̄ ē et ī ū foris habens eē desoris ꝛ aduenticiū quoniā sicut declaratū ē tibi in p̄ma parte totius sapiēcialis ac diuinalis magisterij eē qđ p̄dicat p hoc verbū est ꝛ hoc e esse quo vnūquodq; ē hoc inq̄ eē de vno q̄ȝ aliorū dicit accidētaliter siue sm participationeȝ de solo aūt creatore dicit eēncialiter siue sm essenciā aut sm substanciā ab oīm q̄ppe alio ē separabile actu vel ratione siue intellectu a creatore vero solo nullo modo, nū separabile ē alioqn esset ei acq̄situ vel aduenticiū huiusmoi aut ipossibilitas manifesta est qm̄ si eēt ei acq̄situ aut eēt ei acq̄situ a se vl ab alio ꝛ ita vl eēt causa sui eē vl causā hret aliā ꝛ ita nec eēt p̄mū nec p̄ncipiū ꝛ non opꝫt vt ꝓseq̄r hic destructiōeȝ erroris istius de q̄ ē tibi in p̄nominato tractatu plenissima certitudo. Quia igr̄ oīe aliud a creatore exterius tm̄ ē hoc ē esse foris eē ei aduēticio vtpote accidentaliter Solus aūt creator intus vel potī⁹ intime. Merito falsam ens dicitur oīe aliud aut falsitas. Solus aūt creator verū siue vere ens et verus aȝ veritas. Huiusmodi aūt exemplū conuenientissimū ē in aere luminato siue lucidato falso eīm lucid⁹ siue lucens cōparatione solis dicedus ē et maxime cōparatione lucis solaris q̄ eēncialit lux eē ꝛ eius eē lucere. Sexta vero intētio veri et veritatis qua vera dicitur enūciata ꝛ vere enūciationis et hoc vt ait Auicenna ē adequatio orationis et rerū id ē affirmationis ꝛ negationis ꝛ intelligendū ē ī sermone auicenne q̄ orationē vocat tam exteriorē scriptam scilicet vel vocalē q̄ȝ spiritualem siue intellectualē. Sine aūt dicas eq̄tionē siue equalitatē siue similitudinē nō refert q̄ntū ad intentionē auicenne. Uerū igr̄ ē scđm hanc intentionē adequatuȝ vt dixi siue affirmationi vel negationi et ista adequatio ē non scđm vnū tēpus tm̄ imo scđm oīe et extenditur etiā in eternitateȝ oratio igr̄ vera ē q̄ dr̄ eē qđ ē aut nō eē qđ nō ē vl fuisse qđ fuit vl nō fuisse qđ nō fuit ꝛ similiter se habet de futuro. Debes etiā scire hoc quia non ē enūciatio alicui⁹ enūciabilis que vel aliud aut plus aut min⁹ aut aliter quolibet modorū asserit vel negat quā habeat vel contineat ipm enunciabile et hec ē similitudo vel equalitas vel adequatio quā intendit auicenna siue dicas conuenientiā siue concordiā inter ipm enūciabile et suam orationem vel negationem suam inquā sicut exposui ubi prius hoc ipa conuenientia vel concordia enūciabilis et enunciationis. Ueritas est vtriusq; et contrarium siue p̄uatio illius ē falsitas vtriusq;. Uerum igitur est enunciabile qđ a sua affirmatione vel negatione disconuenit vel discordat. Unde manifestū est q̄ veritas et falsitas scđm intentiones istas velut respectus sunt aut comparationes compositionū atq; diuisionum ad affirmationes et negationes suas et veritas atq; falsitas affirmationum et negationum comparatiōes sunt siue relationes aut respectus ad compositiones et diuisiones rerum quas significant. alibi autem declaratum est ubi per me aut a comparationes ꝛ relationes nec addunt nec minuunt rebus in semetipsis nec ponunt aliq̄d in illis neq; cōparatū aut relatū p hoc qđ est comparatum aut relatū nō habet aliquid in se sed hȝ aliq̄d ad se vel sibi. Sic dictū vel significatū apꝑhensuȝ cogitatū amatū per hoc qđ significatū cogitatum aut apprehensum aut amatū nō habȝ aliquid in se nec iste dispositiōes seu compa

tiones requirunt eſſe illud in quo ſunt vel ḋ quo ſunt. Significaſ eñi plurimũ id qḋ nõ ẽ nec ſignificatio q̃ ſignificatur ẽ aliqd i eo. Silr̃ amaſ etiã id qḋ nõ ẽ ⁊ deſideratur fili⁹ q nõ dũ ẽ ⁊ deſideraſ aurũ qḋ nõ dũ generatũ ẽ nec vnq̃ erit. Apphẽdiſ igr̃ res apphẽſione q̃ in ea nõ ẽ ⁊ amaſ amore qui in eo nõ eſt et deſideraſ filius deſiderio qḋ in eo non eſt et generaliter verũ ꝙ denominationes paſſiue ſiue p̄dicationes fiunt de rebus in quibus nõ ſunt q̃m ſunt in eas vl̄ ad eas vel de eis ab albedine autẽ vel alias quarũcũq; ſenſibiliũ qualitatũ non fit denominatio vel predicatio niſi de rebus in quibus ſunt albũ enim nihil diciſ niſi qḋ habet in ſe albedinẽ vl̄ in quo eſt albedo. Amatum aũt diciſ nõ in quo eſt amor ſed id in quo ẽ vel de quo ẽ niſi forte ſupaddaſ amatũ a ſeipo tunc ei idem ẽ amans ⁊ amatũ et ad hũc moduz ſe habet de ſignificationib⁹ apphenſionibus ⁊ affectionibus nr̃is quoniã p̄dicanſ de rebus in qbus nõ ſunt. ⁊ de reb⁹ in quibus ſunt. Hoc aũt ne extenderis ad apprehenſiões ſenſibiles. Similiter neq; ad affectiones ſenſibiles quoniã quẽadmodũ nõ ſentit niſi qḋ ẽ ita nõ ſentiſ niſi quod eſt. Cauſa aũt in hoc eſt quoniã nõ ſentiſ niſi ꝙ p̄ſencialiter agit in ſenſũ hoc eſt in organũ ſenſus. Similiter nõ delectat ſenſibiliter niſi qḋ ẽ neq; delectaſ id qḋ nõ ẽ In ymaginationib⁹ autẽ et in hijs que ſupra eas ſunt diſpoſitionib⁹ animarũ nr̃arum currit res quemadmodum dixi.

r Euertar igiſ ad ſoluẽdas queſtiones et argumẽtationes ſupra poſitas et dicam quia enunciabilia de futuro vbi nec ſubiecta ſunt nec p̄dicata p̄ſentialiter vera ſũt hmõi veritate hoc ẽ cõuenientia ſiue concordia ſiue adequatione ſiue eq̃litate ⁊ dico multas cõueniẽtias multaſq; hmõi cõpatiões nec eẽ aliqd in reb⁹ nec ponere aliqd i eis ⁊ eẽ etiaz puationes q̃ſdaz earũ vel dici ſm̃ puationes. Uſualiter ei diciſ oĩa nõ entia cõueniẽtia eẽ vel cõuenire in nõ eſſe ⁊ omia impoſſibilia cõuenire in ĩpoſſibilitate ⁊ oẽs cecos ſimiles eẽ in cecitate ⁊ nudos in nuditate ⁊ pares etiã ⁊ eq̃les diciſ q̃tuz ad hoc. Manifeſtũ aũt ẽ nihil hoꝝ aliqd eẽ ſm̃ veritatẽ. Silr̃ et foramina diciſ eq̃lia et vaſa ſimilia vel eq̃lia in foraminib⁹ ⁊ eque nudi diciſ hoĩes ⁊ nuditates eoꝝ eq̃les ymago etiã ceſſaris vel herculis diciſ ſimilis illi cũ nec ceſar nec hercules ſit. Quia igr̃ cõueniẽtia inter orationẽ ⁊ eius ſignificatũ vel puatio eſt vel ſm̃ priuationẽ diciſ. ſicut appet ex ratiõe adeq̃tionis q̃ poſita ẽ viʒ que nõ aliud aut aliud aut aliter q̃ pl⁹ aut min⁹ q̃ ipm enũciatũ cõuenit hoc ẽ aſſerit vl̄ negat nihil igr̃ phibet ſm̃ hoc aliqd eẽ verũ veritate que non ẽ. Sicut neq; aliqd eẽ nuditate que nõ ẽ et cõuenire nõ entia cõueniẽtia que nõ eſt ĩpoſſibilia ſilr̃. Debes etiã ſcire cũ dicitur enũciabilia v̾a eẽ idẽ cõueniẽtia ſiue adeq̃ta affirmatiõib⁹ aut negatiõib⁹ ſuis nõ ĩtelligiſ hoc qḋ dicitur de affirmationib⁹ et negationib⁹ ſuis ſm̃ actũ ſ; ſm̃ potenciã ⁊ hoc ẽ dicere q; nõ intẽdo affirmationib⁹ vel negatiõib⁹ ſuis q̃s p̄ſencialit̾ habeãt hoc ẽ cui⁹ p̄ſentialiter aut actualit̾ ſignificẽſ ſ; poti⁹ qbus poſſibilia ſunt affirmari vel negari. Uera igiſ fuerũt ab eterno innũerabilia id ẽ cõueniẽtia ſiue adequata orõib⁹ ſuis qb⁹ ſcʒ erãt affirmabilia vel negabilia. Nõ cogeris igr̃ per p̄dictas argumẽtationes innũerabiles veritates vel innũerabilia enũciabilia actu fuiſſe ab eterno.

De fato.

ſ J qs aũt dicere voluerit quoniaz p̄mo verbo oĩa affirmabilia vera ⁊ oĩa vera negabilia affirmata et negata ſũt ab eterno et illi ſp cõueniẽntia atʒ adequata. Uerũ quidẽ dicet ſ; nõ ſoluit nodũ queſtionis q̃m nõ expoſuit veritatẽ de hmõi ɔueniẽtia vl̄ adeq̃tiõe ⁊ hoc ẽ q̃m claudicabit ex neceſſitate ſm̃ ipm cũ nõ habuerit a pte enũciabiliũ vbi pedẽ figeret. Cũ res ⁊ ſi eẽnt enũciabiles nõ eẽnt tñ i veritate eẽndi. Qualit̾ igr̃ intelliget cõuenientiã relationẽ eẽ cũ correlationẽ habere nõ poſſit ĩ reb⁹ ppter nõ exiſtentiaz earũ niſi recurrat ad ea q̃ dixi. Sic igiſ aliqd ẽ verũ qḋ tñ nõ ẽ vt chymerã nõ eẽ cui⁹ nec p̄dicatũ nec ſubiectũ ẽ. Sic nõ ẽ mirũ ſi aliqd ẽ verũ veritate q̃ nõ ẽ maxime cũ veritas hmõi v̾itas rõnalis ſiue loyca ſic ⁊ ɔueniẽtia enũciationũ q̃ nõ magꝭ exigit res eẽ q̃ nõ eẽ ⁊ ecõuerſo. Nec magꝭ ẽ ad entia q̃ nõ ad entia affirmatio eñi q̃ affirmaſ chimerã eẽ eque ɔuenit cũ affirmato ſuo et eque adeq̃ta ẽ ei vt q̃ affirmaſ creatorẽ eẽ cõuenit cũ ſuo affirmato vel adeq̃tur eidẽ. De relatiõib⁹ aũt ⁊ p̄dicationib⁹ ⁊ modis p̄dicãdi expediui te ⁊ me i tractatu ſingulari occaſiõe p̄dicationũ q̃ fiũt iuxta doctrinã xp̄ianoꝝ i reb⁹ diuinalib⁹ vl

poris diuinis. Et si reminisci volueris eorū q̄ dicta sūt tibi p me adinuaberis nō parū ad declarationem questionū et declarationum propositarum quanquā ea q̄ hic audiuisti merito tibi sufficere debeant.

Post hec aūt reuertar ad fata et fatationes. Scito igr̄ q̄ tam lex hebreorum q̄ christianorum in hoc cōcordat q̄ et in natiuitatibus et ante natiuitates facte sunt reuelatiōes magnorum euentuum de viris nascētibus et lex hebreorum narrat ab ipso creatore reuelatiōes hmōi factas et maxime de pncipibus et patribus gentis illius. Lex autem xp̄ianorum p angelos narrat reuelatiōes factas hmōi. In narrationibus enī eorum legunt multe reuelationes hmōi facte et per somnia et etiā p pphas siue p pphetitos viros. Nomē fati vel fate vel fatatiōis apud vtranq3 gētem sicut p̄dixi tibi horrificum ē et abhominabile nec in alterutra dictarū legum legitur vel auditur et qm̄ vtraq3 lege antiquorum est cultura deorum atq3 dearum et ydolatria velud reliquie quedā et sequela aliqua hmōi culture remansit opinio fatationis. Potissimum autem circa anus seu vetulas que vel curiositate faciente mulieb(ri)q3 leuitate vult q̄stuatione p qua mētiri non verētur nondū recesserit ab eis. Quia igr̄ si creditur eorū hystoriis credulitas vtcunq3 tollerabilis ē eo tpe quo colebatur multitudo deorū hoc ē demoniorum pessimorū. Sicut pmittebāt cultoribus suis dare respōsa et multa alia facere. Sic potuerūt et in multorū natiuitatibus colloquētes audiri et p̄dicentes q̄ opinebantur de euentibus nascentiū et que ipsimet forsitan nesciebāt et suggesserūt hoibus collocutiōes suas hmoi esse fatationes hoc est firmas ordinatiōes euētuū illorum. Similr̄ et fata q̄si decreta irretractabilia haberi. Oia autem hec faciebant intentiōe malignissima atq3 neqissima vicz vt cultoribus suis et etiā aliis se deos vos esse suaderēt et q̄ in ptāte haberent solo verbo vel dicto magnis ac p̄clara euētibus p(ro)sperare et p̄claris honoribus sublimari vt insipientes hoies ad culturā suā puocarent in quem nihil intēdere poterunt vbi vel contumeliā creatoris vel subuersionem ac perditionē colentiū vel vanissimā honorationē suam hoc eīn putant esse vt vehementer (con)cupiscant nominari et haberi dii et diuinis honoribus venerari. Eodēmodo sentiendū est et de fatabus hoc est de falsissimis et vanissimis deabus quia nō sunt nisi demones cū aliud sunt et cū in veritate collocutiōis eorum audiūtur seducere intēdentes eos quibus pmittuntur talia et taliter loqui. Interdū vero fictiones sunt et adinuentiōes vetularū aliquid per hmōi mendacia ab insipientibus obtinere volentiū. Quistuositas eī et adulatio a vetulis et maxime paupibus non facile recedit sed et ē diuinatōibus et somniis vel exponēdis vel fingendis est eis tanta auiditas mentiendi itaq3 audacia vt nec etiam flagellis ab eis deterreri possint alias etiā ē mulieribus generaliter tāta certa hmōi credulitas vt vetulas res istas mendicātes atq3 fingentes frequētare desistere nō possunt licet et multociēs mēdaces eas pbēt et in nullo vendicas. Insuper et hmōi mendacia atq3 figmeta preciis magnis emere audacissime sunt.

Nihil aūt habere firmitatis aut necessitatis dicta deorū hmōi inde manifestū est qm̄ nec verbum nec dictū creatoris omnipotētis infert firmitatem vel necessitatē euentibus (con)tingentibus Sicut sepius in p̄cedentibus audiuisti q̄nto minus dicta fallorum deorum aut dicta vanissimarum dearum alicuius firmitatis aut necessitatis erunt. Amplius. quo tiens mendaces et illi et ille probati et inuenti sunt ab ipsis cultoribus suis q̄ si de mendaciis eorum vel earū certitudinē habere volueris lege narrationes christianorum lege etiam responsa eorum et inuenies innumerabilem multitudinem mendaciorum nec non et ambiguitatem in responsis ipsorum que in vtranq3 partem cōtradictionis iterpretari possunt in q̄ apparet vel eos ignorasse veritatē et ea astucia huiusmodi dedisse respōsa vt q̄cquid eueniret illud predixisse viderentur. Amp. iam declaratum est tibi in alio tractatu et scriptum est tibi de cultura eorum quoniā nihil possūt statuere vel destituere p mortalibus vel contra illos quin potius totum bene esse tota prosperitas totum male esse q̄ est aduersitas in beneplacito est creatoris omnipotentis. Si ergo nulla vi vel virtute sua siue potentia possunt prodesse vel nocere hominibus quantofortius nullo dicto suo vel loquutione aut loq̄la. Am. si natura vel virtute eorū est vt facerēt euentus hominū quātomagis deberent p(ro)f

se suos prescierũt igiť exterminiũ sui cul-
tus. Quomõ ergo illud nõ auerterũt.
Amp. si solo dicto honores ꝛ potentiã da
re possũt hoībus ꝛ auertere ab eis omẽ ge
nus infortunij quomõ seipsos exonerari ꝛ
deprimi atq̧ cõculcari passi sunt et adhuc
patiuntur. vt omis honorificentia culture
sue exterminata sit a regno christianoꝝ et
a regno sarracenoꝝ ꝛ aliqñ a toto orbe ro
mano an fatauerũt impatores romanos
in tantã sui contumeliã et depressionẽ.
Amp. certum ẽ gentez iudeoꝝ ꝛ gentẽ chri
stianorum gentẽq̧ sarracenorum ignomi
niosissimas eẽ omni cultui eoꝝ ꝛ eos ex le-
ge sua totis studijs ac virib⁹ ꝓsequi. Quõ
ergo solo dicto cũ hoc possint non adeo
infortunãt siue infaustãt vnumqõq̧ eorũ
qui nascunť in aliqua istaꝝ gentiũ vt ni-
hil possit circa eos. De hijs aũt ꝛ alijs qui
circa eos sunt expediã me ꝛ te in tractatu
ꝓximo post istũ si deus voluerit.

Q Uoniã autez mũdo sublunari re
ctores multos posuerũt et philo-
sophi ꝛ alij aĩam mundi vt plato
ꝛ sequaces eius alij ꝟo virtutẽ alij eiusdẽ
mundi totius regitiuã necnõ ꝛ alias ꝟtu-
tes occultas ꝛ demones etiã ꝯsulere reb⁹
hũanis Conueniẽs est perscrutari de hijs
q̃ntum ptinet ad presentẽ tractatũ ꝛ ꝓmi
circa aĩam mundi negociandũ mihi vide
tur aĩa enim corpis q̧ aiat gubernatrix in
dubitanter ẽ reginaq̧ atq̧ impatrix ipius
Imperiũ autem ipus ꝛ dominatio super
illud appet ex obediẽtia tam ipius totius
q̃ membroꝝ. Similr ꝛ ꝓuidentia ex ing
sitione eoꝝ que corpi ipsi ꝛ mẽbris neces-
saria sunt sicut tectũ ꝛ tegimẽ cibus ꝛ pot⁹
Albusamar etiã astrolog⁹ totã fabricatio
nem atq̧ formationẽ corporũ animaliũ at
tribuit aĩabus eoꝝ siue naturis eaꝝ quasi
aĩa leonina ex materia de qua generatur
corpus leonis assumit vñ format sibi den
tes ꝛ vngues. Silr ꝛ aĩa vrsina. Nec miꝝ
est si hoc attribuat aĩabus cũ Ari. similr
sentire videnť de seminũ ꝟtutibus cũ pre
dixi tibi. Ut quid enĩ in seminib⁹ ꝟtus eẽt
formandi flores ꝛ folia ꝛ fructus corpaq̧
omnia vegetabiliũ et non potius in semi
nibus vegetabilib⁹ eẽt virtus formãdi cor
pora hominũ cũ tanto nobiliora debeãt
esse semina animaliũ nobiliores ꝟtutes
seminũ ipsorum q̃nto nobiliora sunt cor-
pora animaliũ corporibus vegetabiliuz.
Tota igiť gubernatio mũdi ex aĩa ipsius
erit. Presertim cum plato expsse posuerit
ipm esse animal intelligẽs diuine prudẽ
tie sanctionẽ. Q̃l aũt induxerit eũ ad hoc
vt vtrum totũ mundũ id est vniuersũ cor
poreum posuerit eẽ animal an solũ celuz
id est partem illã vniuersi corporei que est
a luna supra ꝛ tota mobilis circulariter q̃
scz continet nouẽ celos mobiles de q̃m p
cedentibus audiuisti an totũ vniuersum
qõ constat scz ex nouẽ celis istis et q̃ttuor
elementis dubiũ esse potest qm̃ Ari. ꝛ se
quaces eius solũ celum id ẽ partem illaz
que ẽ a luna supra vel forsitã celũ stellarũ
fixarum aĩal esse posuisse videnť et auicẽ
na euidẽter dicit q̧ celum est animal deo
obediens. Quattuor aũt elementa aĩata
ponere non videť tanto phõ congruisse
quis enĩ dicat ignẽ vel aera aĩatum esse.
Similr aquã vel terram neq̧ enĩ vita in
eis apparet nec aliqua spẽs motus preter
motum localẽ nisi violentus q nullomo-
do vitalis est In oĩbus aũt vegetabilib⁹
apparẽt motus crementi et decrementi ꝛ
Ari. dicit q̧ cremẽto atq̧ determinať. Ui
detur aũt ex hijs que apparent in terra et
aquis virtutẽ quandam generatiuã vege
tabilium ꝛ etiã animaliũ habere vtraq̧ ꝛ
lex hebreorũ atq̧ doctrina assentiũt in hoc
ꝛ doctrina xpianoꝝ atq̧ fidea nõ dissentit
ab hoc. Ego aũt iam dedi tibi causaz ꝛ ꝓ
bationẽ in hoc in ꝓcedentib⁹ ꝛ dixi q̧ ter
ra per se hoc q̧ est terra nõ habet virtutẽ ge
neratiuã animaliũ aut vegetabiliũ. Nul
lum enĩ corpus per suã corporeitatem põt
generare nisi corp⁹ sue spẽi terra terrã so-
lam ꝛ aqua aquã solam. Q̃l igiť alia cor-
pora generãt vicz animalia aut etiã vege
tabilia ex alia ꝟtute super addita est vni
q̧ et hoc confitenť prenoĩate leges q̃ lex
ex benedictione creatoris datum ẽ vniq̧
generare nobiliora q̃ ipe sint et insinuauit
lex hebreorũ in ꝓmo suo verba creatoris
quibus intelligiť ista benedictio vicz qui
bus dicit ꝓducant aque ꝛ tibi producat
terra ꝛc. Tu ꝟo debes scire q̃ in anima-
tio q̃ttuor elementoꝝ non est causa q̃ de-
beat ꝓhibere esse animal quẽadmodum
in aĩatio q̃ttuor humorũ in corpe hũano
non ꝓhibet hominẽ esse animal etẽ istõ
exemplum sniẽ isti platonis ꝯuenientissi-
mum. Cũ inter hominẽ et mundũ quan-
dam posuerit eẽ similitudinẽ vt hominez
mundũ minorem nõ dubitauerit noiare
Secundũ platonez etiam sciendũ est tibi

quia mundus circũdans q̃tuo: elemẽta
mundo nõ indiget sublimari qn ponus
ecõuerso et hoc in nostra et alijs. Scis etiã
qualiter q̃tuo: humoribꝰ qui q̃tuo: ele-
mentis assimilanẽ q̃liter nutriunẽ mem
bra humani corpis et ptes illorum et qua
liter ex illis fit generatio superfluitatũ et ini
micorum quorundã aialium in eodẽ. Sic ve
getabilia aialia metalla et liquores gene-
rantur ex q̃tuo: elementis et ea que nutri
bilia sunt ex hmõi generatis nutriunẽ ex
ipsis elementis. Dixerũt etiã sequaces pla-
tonis in cõfirmatiõe3 opinionis ipsius q:
effluxiões ⁊ refluxiões sunt mariũ spirati
ones ⁊ respirationes ipsius mundi. Unde
et quasi nares ei posuerũt vbi maiores sũt
inundatiões siue effluxiões mariũ q: est
vel in abysso magna quã matricẽ omniũ
aquarum dicit Arl. vel in maribꝰ illis vbi ve
hementiores maiores q3 apparet hmõi in
undatiões.

Quam autẽ erro: facile manifestꝰ
b fit si consideraueris qualr spirati
ones et respiratiões fiant in ani-
malibus ⁊ primũ quidẽ quia non fiunt sine
motu dilatationis et constrictiõis quarũ
dam partiũ in eis videlicet vẽtris atq3 pul-
monis. Nihil autẽ tale apparet in parti-
bus terre hoc ẽ in omnibus pfunditatibꝰ
ipsius terre que ẽ veluti venter cõtinens
maria omnia. Amp. spirationes et
respirationes augenẽ in animalibus ex ve
hementia motus et fortitudine et minuũ
tur ex contrarijs. Nullus autẽ motus ap-
paret in corpore terre. Inundatiões vero
marium hyemales atq3 vernales maiores
sunt ac fortiores inundatiõibus que fiũt
alijs temporibꝰ. Amplius. maria occi
dentalia et septẽtrionalia vehementiã sunt
ac maiorum inundationũ q̃ orientalia
vel meridionalia q̃re viciniora videntur
esse in talibus ipsius mundi quemadmo-
dum que viciniora sunt pulmoni ⁊ cordi
in aialibus spiratiõibus et respiratiõibꝰ
fortius mouenẽ pubꝰ remotioribꝰ ab eis-
dem. Apparet autẽ euidenter fm Arl. et se
quaces eius q: fons vitalis caloris ad oriẽ
tem ẽ atq3 meridie. Uirtutes etiã ex quibꝰ
ponunt ex generationẽ ⁊ vitã animalium
ad meridie ponũt vi3 solẽ et alios plane
tas ⁊ duodecim signa. Amp. manife-
stum est qm̃ aquas mariũ aut sinuositas
atq3 pfunditas terre attrahit et ea reicit aut
alio quam aque nõ nisi violenta motu ita

exundat. Si dixerit qm̃ aqua attrahit eas
intra sinus suos atq3 pfunditates hec mul
tis modis apparet ẽẽ impossibile. Primũ
qm̃ non possunt attrahi nisi vbi aque nõ
erant q̃re aliqua pfunditas terre vacua
ẽẽt ab aquis ymo tãta sinuositas tantaq3
pfunditas que capere sufficeret aq̃s re-
uertẽtes hoc autẽ est manifeste impossibi-
le q: locus ille quẽ intrãt vel ẽẽt oĩno va-
cuus a corpe q: est impossibile vel ẽẽt ple-
nus aere. Aer vero nõ posset pbibere aq̃s
quin intrarent et diuiderẽt ipm et eicerẽt
de loco illo pertum cũ locus ille tã multi-
plices habeat sinꝰ et exitus. Amp. nõ
aliter attrahũt aera nisi dilatato pulmõe
et extenso vẽtre. Nihil autẽ tale fit in pfũ-
ditatibus terre. Amp. spiratio ⁊ respi
ratio non sunt nisi spũs id ẽ aeris a quo ⁊
deducant. Manifestũ autẽ ẽ q: si oĩa
interiora alicuiꝰ aialis vi3 vẽter ⁊ pulmo
plena ẽẽt aquis respirare non possent qm̃
ponꝰ obcluso spũ et via spiratiõis obstru
cta suffocaret siue extingueret appetentes
unde spirationẽ et respirationẽ esse aeris
qm̃ sola animalia spirantia et respirantia
aera viuũt in illo ppter qđ et pisces in eo
viuere nõ possunt nisi qui in aera capita
eleuant et natãtes capita sup aquas ptũt
Pisces vero q sẽp inter aquas morãẽ
non respirãt ppter qđ neq3 pulmonẽ ha-
bere dicunẽ. Nec optet q: amplꝰ imorer
in destructiõe fantasie istius cũ preter hec
q̃ hic dixi tibi reminisci possis eorũ que di
dicisti in scia metheororum vbi declaratũ est
tibi causa motus mariũ. Ubi ⁊ declaratũ
ẽ tibi q: motus hmõi motus ebullitionis
tantũ est. Unde et feruo: maris vsualiter di
citur. Et tu iam nosti q: motus ebullitiõis
est ex vaporibꝰ resolutis p calorẽ atq3 mul
tiplicatis et ascendẽtibus multitudine q3
sua et ascẽsu aquã impellẽtibus atq3 sursũ
eleuãtibus exundare q3 eam cogentibus.

Euertar igr̃ et dica quia plato ⁊ q
r cunq3 sic posuerũt aut intellexerũt
vnam animã esse omniũ celorum
nouẽ aut non. Si sic dico qm̃ eadem indi
cia que indicant vnũ celorum ẽẽ animatũ
indicant omnes ẽẽ animatos vi3 motus
Amp. diuersas motores illorum indicat
diuersitas motuũ ipsorum. Motores autẽ
eorum nullus posuit nisi aias ipsorũ. Nõ
erit igr̃ anima vna aians omnes nouem
celos. Qꝰ si dixerit quis q̃ multitudo ce-
lorum non pbibet vnã3 animã animare

tos omnes Cũ euidẽter appareat in cor-
pore humano tanta esse multitudinẽ mẽ-
brorum atq diuersitatẽ et animam vnicã
animare omnia illa quãtofortius non pro-
hibebitur anima vnica tã nobilis corpa
tam similia vt sunt nouẽ celi animare. Qz
si dixerit quia motuũ diuersitas hoc ꝓhi
bet in celis. Cur non et in animaliũ mem
bris tanta quippe motuũ diuersitas ẽ in
animaliũ membris. Cor eñi non hꝫ motũ
similem motibus alioꝝ membroꝝ ⁊ mo
tum eius dixerunt sistholen ⁊ diastholen
hoc est eleuationẽ et depressionẽ ⁊ motus
hmõi nõ est voluntari⁹ aut imparus nec
est in potestate vel volũtate hoĩs vel alte
rius animalis motũ hmõi reprimere vel
ꝓhibere motus vero oculoꝝ videtur vo-
lubilis motus brachioꝝ adiutus motus
pedum in aũ. Quid vero aliõ posse vide
tur d̃ epate splene corde genitalib⁹ lingua
labijs que tam longe ab inuicẽ esse vidẽ-
tur ⁊ tamen nemo posuit ad hoc vnicuiqz
istorum animã esse ꝓpriam. Sed anima
vna viuificari amministrari ⁊ regi cõiter
omnia hec que est anima totius corpis.

Amp. si plato sensisset diuersis animã
bus celos oẽs moueri ⁊ regi totumqz mo
dum sublimarẽ simul ad qd posuisset eaz
composita ex presertim ex eodẽ et diuerso
nisi quia istas duas naturas regebat ipa
mundi diuersitas que et partẽ hanc quas
si eandem in vno scꝫ statu ꝑsistentem ac ꝑ
manententẽ vicꝫ partem celestẽ que nouẽ
ꝑdictos celos continet et partẽ sublimarẽ
cuius tanta mutabilitas tanta diuersitas
maxime quanni ad statum inferioꝝ ele-
mentoꝝ et eorum que in eis sunt vt nihil
fere in eodẽ statu apud eos ꝑmaneat.

Amp̃. corpa animaliũ et vegetabiliũ
elemẽta sunt et ex diuerso composita qm̃
ex contrarijs elemẽta enim ꝯtraria sunt si
cut alibi didicisti non est igitur mirum cũ
vnaqueqz anima congrue hẽat corpori
suo vtpote ꝑfectio illi⁹ ⁊ forma tanqz ma
terie ꝓpriе non ẽ miꝝ si partem aĩe totius
mundi quidã posuit et ꝑtem diuersum ꝓ
pter congruentiã qz dixi eaz oportere hre
ad idẽ et diuersum Amp̃. cũ ipsi nouẽ
celi mobiles indiuidua sĩt aut eiusdẽ spẽi
aut diuersarũ qualiter posuit plato vnicã
illis animã et potius qz multi hominib⁹
aut multis alijs animalib⁹. Amp̃. nõ
videtur nosse naturã anime ꝑ hoc qz aĩa
est neqz naturã forme per modũ quo for-
ma est qui ponit vnã animã diuersis cor-
poribus per se et natis aut vna formam
diuersis materijs similiter et natis qz di-
co ꝓpter membra hominũ et alioꝝ aĩa-
lium que non sunt nata esse ꝑ se sed in to-
tis suis ⁊ de illis ⁊ ꝓpter hoc anima tot⁹
vniuscuiusqz sufficit toti et partibus ꝓser-
tim cũ partes omnes colligantiã habeãt
ad inuicẽ mediatam vel immediatã quẽ-
admodum scꝫ hꝫ res in omnibus anima-
lium mẽbris. Celi vo nõ habẽt a se inuicẽ
colligantiã nisi contiguitatis. Cõtiguitas
non est colligantia que sufficiat efficere vt
vna anima sufficere debeat multis corpi-
bus Quare nondũ dicit qui hoc dicit cau
sam ꝓpter quã debeat esse vna anima no
uem celis mobilibus. Qz si dixerit alias
esse colligantias illorũ celorum que non
immerito ignorant ab hominib⁹ ꝓpter
suũ longe distare ab ipis. dico in hoc qm̃
motus iste ignorat motus istoꝝ celorum
et diuersitates motuũ ipsorum ca eñi est
diuersitas corũ vt et contra diuersa habe
ant et polos ⁊ ꝓpter hoc etiã plagas. In-
super motus vniuscuiusqz continuus est
et indeficiens atqz totalis idẽ sm̃ vnam ꝑ-
tem nulla enim ps inquoniã qz illarum ge
sit. In hominib⁹ aũt et animalib⁹ alijs
aliter se habet nulla eñi pars motũ habꝫ
ꝓpriũ et per se de interiorib⁹ nisi cor quẽ
admodum dixi. Cetere eñi de interiorib⁹
non mouẽtur nisi motu totius Exteriores
vero partes mouent imperio totius ⁊ tã
sria causa motuũ illarum. Manifestũ
igr̃ est ex his quia celi non sunt ad inuicẽ
vt membra vel ꝑtes superioꝝ mundi mo
bilis. Cũ adeo inuicem diuisi sint ⁊ moti-
bus et motorũ centris et plagis ⁊ polis vt
nec partes nec mẽbra illius vllo modo dm̃
reputari possint. Amp̃. cum aĩas celo-
rum ponãt hãc solum opari in corpibus
suis vicꝫ vt circulariter moueant Non eñi
vitam nutribilẽ operant in ea sed solum
motuz hmõi. Quia igr̃ tam diuersi mot⁹
tãqz diuisi ab inuicẽ tãqz approbati moto
ribus suis vtpote immediati et per se effe
ctus eorũ necesse est motores eẽ diuersos
ex vna enim virtute ꝑ se ⁊ immediate nõ
ẽ possibile act⁹ exire diuersos specie opa-
tione naturali. Motus aũt isti sunt opa-
tiones naturales ⁊ solo hmõi motorũ in
corpib⁹ suis. Nihil eñi aliud opat in cor-
pore sua hoc ẽ non aliud influũt in ea nĩ
si forte dicãt que nõ videtur aliõ esse que

non videt aliud eē q̄ motor. Conseruatiōe enī non indigent corpora hmōi vel restaoratiua que nutrimento pficitur vel alia cū incorruptibilia naturaliter eē ipsimet ponunt qui hec senserūt. Ad hoc igr̄ deducat eos ista ratiocinatio vt necessario cogantur multos motores celis antedictꝫ ponere ꝓ multitudine ipoꝝ. Quapropt̄ ꝛ multas animas cū motus circularis ois aial sit siue ab anima. Q̄ si dixerit qa nihil ꝓhibet et in mēbris animaliū esse virtutes motiuas multas et vnicuiqꝫ mēbroꝝ mobilium ꝓpriam virtutem licet aia vna sit ex qua tanqꝫ ex vna stella multorū radiorum ꝓcedunt omnes vires illo velut quidam radij. Sic ex aia illa p̄mi celorū mobilium ꝓcedunt virtutes octo motiue in octo celos inferiores. Dico in hoc q: s̄m iste discordat ab opiniōe platonis in pte ista cum ipse posuerit ꝯtrarietatē in motibus celoꝝ. Celos enī septem planetaꝝ posuit moueri ab occidente ad oriēte econtrario motus octaui celi ab vno aūt p̄ncipio per se et immediate impossibile est eē contrarietatē. Si vero dixerit quia aiam illam non posuit plato vnā ꝓprie ꝛ vere ymo posuit eam multa atꝫ contraria cum posuerit eā ꝯpositam ex eodem et diuerso que non est dubiū esse contraria. Dico igr̄ in hoc quia vel vtraqꝫ ps compositionis istius est in celo vno vel sunt in diuersis cel̄ due ptes ille Q̄ si fuerint i celo vno ita q̄ neutra in aliquo alioꝝ deb̄et igitur mouere celum illō duobus motibus contrarijs hoc aūt nec inuenit̄ in aliquo celorum et manifestō est ipsum esse impossibile. Q̄ si dixerit parte esse in vno celorū et partem in alio nō erit ex illis anima vna quēadmodū nec ex corporibus hoc ē ex celis in quib⁹ sunt. Amp̄ ꝓinde ē hoc ac si diceret q̄ ex aia q̄ est in corpe socrat̄ ꝛ illa q̄ in corpe platōis ē ꝯposita aia vna. Amp̄ in corpore vno anima vna corpore dico animato et per se vno ac diuiso ab alijs. Quia igr̄ s̄m ip̄s oēs celi animati sunt erit hoc non aia vna numero sed aiabus quot ip̄i celi sunt quēadmodū se h̄z in alijs indiuiduis aiatorum tam hominū sc̄z q̄ alioꝝ animaliū et etiam vegetabiliū. Amp̄ celi q mouentur ab occidēte ad oriente econtrario p̄mo motui vt ip̄e posuit nō habēt diuersitatē aut ꝯtrarietatē in motibus suis qn potius motus eorū idem sunt ꝛ vniformes s̄m tpa sua quemadmodū ꝛ motus p̄mus. Non est igr̄ ratio quare dicatur motus diuers⁹ vel e diuerso motus eorūꝫ q̄ motus p̄mi nisi forte dicere velit hoc eē ꝓpter stationes ꝛ retrogradatiōes eleuatiōes et depssiones epiciclos et motuū eorum et aliorū motus quos ptholome⁹ ibi posuit et causa quā audiuisti et ꝑ modum quē alibi didicisti. R̄ndeo in hoc et dico quia qui hanc diuersitatē motuum posuerunt in motibus planetarū et circulorum posuerūt similiter multas diuersitates in stellis fixis et posuerūt motū ante et retro in capite arietis in capite libre. Si vero totam aiam istam ponāt in celo mobili p̄mo ponet igr̄ inferiores inaniatos Unde igr̄ eis motus. Si aūt posuerit eam totā in vnoquoqꝫ celorū mobilium. In vnoquoqꝫ igr̄ debet eē motus idem ꝛ diuersus cū isti duo motus et duas ptes anime illius que sunt idem et diuersum causas habeat atꝫ p̄ncipia sui eē. Si vero intellexerit idē et diuersū in anima velut duos respectus aut compatiōes que aie illi sunt: altera sc̄z ad idem creatoris hoc ē ad vnitatem et immutabilitatē creatoris ipsius altera v̄o ad diuersum hoc ē ad diuersitatē et imutabilitatē mundi sublimaris in quo est tanta rerū varietas ꝛ multitudo atꝫ diuersitas ꝛ diuersa cū per mot⁹ ꝛ mutatiōes tā multas ac si intēderet ipsāꝫ vnam vel vnū esse ad partē creatoris in q̄ et s̄m quā non diffurcat̄ vel diuidit̄ vel v̄tutibus vel operatiōibus ad partem v̄o mundi sublimaris diffurcat̄ atꝫ diuiditur innumer̄. v̄tutibus ꝛ opationibus ta s̄m platonē q̄ s̄m Ar̄. et sequaces eius oēsqꝫ illos qui astrorū iudicijs crediderūt oīs enim hmōi totam diuersitatē reruꝫ generabilium ꝛ corruptibiliū omnium quoqꝫ euentuū quin mūdo sublimari fiūt a mūdo superiori siue celo fieri posuerūt ꝛ hoc ꝓpter aiam ipsius vel aias. Corpis enim per modū quo corpus ē impossibile est esse virtutem effectiuā tam nobilium tanqꝫ multiplicium operationum ꝓpter istud igr̄ idem atꝫ diuersum angulare ꝛ diffurcatā plato posuit aie isti et hoc pabolice solummō iuxta ꝯsuetudinē suam qua sicut dixi Ar̄. sequebat̄ parabolas. Iā etiam didicisti alibi quia nulla aia nobilis siue intelligens pibilis est partitiōe aut diuisione corpali nec vllomōrum ꝯgruit formas angulata aut diffurcata. Difficile aūt

intellectu videtur quia aia in corpore vno
existens opari possit in corpora remotissi-
ma et anime quidē nostre potius paciun
tur a corpibus alienis atꝫ remotis q̄ꝫ im-
pressiones in illa faciant. Qualiter igr̄ in
terris et in aquis et in aere tā multiplicia
tā q̄ꝫ nobilia opa fient per aiaꝫ illā nisi in
tellectu ꝛ volūtate. Corpus em̄ aie hmōi
siue sit vnum siue multa vt p̄dixi tibi non
est tanq̄ꝫ instrumentū fabricatōis vt actu
vel impssione vel tonsione vel aliq̄ modo
rum hmōi fiat fabricatio animaliū ꝛ ve-
getabilium. Manifestū igitur est sicut
alibi ostensum est tibi ꝙ opatio anime il
lius in ea que dixi ꝛ eoꝝ hoc est animaliū
ꝛ vegetabiliū non ē nisi spiritualis hoc est
non est nisi per et voluntatem
quēadmodū in p̄cedentibus audiuisti de
operatione creatoris qui ꝟbo omnipotē-
tissimo atꝫ imperiosissimo dixit et facta sūt
et oꝑantissima voluntate sua mādauit et
creata sunt. Accidit aūt ꝯm hanc positiōꝫ
motus celorum stellaꝝ atꝫ planetaꝝ non
operari res sublimares neqꝫ ī eas nisi q̄n
tum ad q̄ttuor elementarias et radicales
naturatas seu qualitates que sunt calidi-
tas humiditas siccitas et frigiditas. Cum
em̄ anima illa opetur per intelligentiā et
volūtatem tm̄ neqꝫ indigeat celis aut mo
tibus eorum aut stellis aut planetis vel
motibus eoꝝ omnibus illis statibus ꝛ q-
etis easdem opationes operabat in mū
do sublimari destruit igr̄ opinio hec iudi-
cis astronomie que in motib⁹ ꝛ ptendia-
torum corpm et in motuū consequentib⁹
que sunt coniunctiōes oppositiōes aspe-
ctuum figure ortusqꝫ et occasus omnino
cōsistunt et ꝑpter hoc astronomici iudi-
ces hec oia considerant et obseruāt et ex
his iudicāt dubium insup esse non potest
intelligentiā et voluntatē anime illius vl
lo modorū pendere ex p̄dictis motibus
aliogn omnium animarū in constantissi-
ma esset ac mutabilissima cum hmōi cor
porib⁹ nihil mobilius sit et figuris ꝯstella
tionum nihil in cōstantius. Amp̄. cū
anime hūane longe viciniores sint
ꝛ mutatiōib⁹ propter passibilitatē corpm
suorum ꝛ ꝑpter hoc multipliciter passibi
les per illa et non sequunt motus corpm
suorm intelligētie et volūtates earū ymo
potius ecōuerso impossibile erit ex neces
sitate vt intelligentia et voluntas anime
illius sequantur motus antedictos. Qua

re nec opationes hmōi sequuntur ipsos cū
sint per intelligentiā et voluntatē ab ani-
ma illa. Amp̄. quis diceret hoc ꝙ ipsa
figuret tri-
angulares quadratos et alios vel ꝙ ipsa
intendat in eos cum ipsa non intendente
non cogitante per motus celorū ex neces-
sitate accidant. Supuacuūꝫ em̄ esse mani-
festū est ea vel intendere vel cogitare quo
absqꝫ intentiōe et cogitatiōe nihilomin⁹
fiunt. Amp̄. ꝯm hoc faciet stationes et
retrogradationes eleuatiōes ꝛ depssiōes
ceterasqꝫ figuras omnes cōstellationū et
hoc non faciet nisi per intelligentiā et vo-
luntatem. Quare scienter turbabit ꝛ con-
fundet motus celestes per intelligentiā ꝛ
voluntatē cū eius intelligentia errare nō
possit nec eius voluntas eē nisi recta.
Amp̄. de animabus nr̄is manifestū est ꝙ
motibus suis hoc ē corporū suorum non
intendant aliquā ex figurationib⁹ supra
dictis nisi forte figuratio hmōi sit necessa
ria ad aliquā aliam operationē. Interdū
em̄ seinuicem aptāt homines in figuram
circularē quēadmodū ad choros ducēdos
vel ad hon⁹ ꝙ hꝫ figura hmōi supportā
dū. Silr̄ se aptant et in figurā parallelā vl
in figurā longitudīs tm̄ vel etiā aliā aliq̄
ꝑut necessitas operatōis quā exercere in
tendant requisierit. Triangulari vero vel
q̄dratus aut alterius figuratiōis aspect⁹
in nullo iuuare pōt operationē que est ex
intelligentia et volūtate per se et sola. Ali
oquin non eēt operatio hmōi per intelli-
gentiam et voluntatē per se. Sicut neqꝫ
opatio extendi aut edificandi de qb⁹ ma
nifestum est tibi quia licet sint p intelligē
nam siue ymaginationē ꝛ voluntatē non
sunt tamen p ea sola aut ex eis solis ymo
ex eis per instrumēta. Amp̄. quid eēt
ꝙ dicit Arl. et ꝙ etiam sensuū attestatio-
ne manifestū est de virtutibus seminū q-
rum operatiōes adeo euidentes sunt si vl
non eēnt in seminibus vel nō operarent
in eis quorum alterum esse necesse est si
anima illa quā plato dixit animā mundi.
omnia hec que generant et corrumpunt
sub spera lune videlicꝫ homines anima-
lia et vegetabilia per intelligentiā solam
ꝛ voluntatē anime illius generaret. Sup
uacue enim ꝛ inutilr̄ essent hmōi ꝟtutes
in seminib⁹ si intelligētia ꝛ voluntas aīe
mūndi per se ad hmōi ope-
ratiōes. Qꝫ si dixerit quis quia vires mo

hue τ aliarum etiā operationū effectiue sunt in mēbris animaliū liceꝫ sit vna anīa in corpe vniuscuiusqꝫ anīalis nec tñ vires ille supfluunt. Dico in hoc quia sermo iste destruitur duob⁹ modis. primū quia scḋm hoc homines τ alia anīlia erunt membra anīalis istius cuius anima illa anīa ē hoc est mundi τ ꝓpter hoc. Sicut nullum mēbrum anīalis animal est. ita nec homo nec aliud aliqḋ ex anīalibus animal erit sed erūt mēbra anīalis illius magni mōstruosissimi τ horrificissimi et ꝯsequenter ex hoc accidet in nullo hominū vel animaliū aliorum aniam esse nec anīa humana anīa erit nisi equiuoce cū nulla pfectio cuiuscūqꝫ ex membris hominū vel animaliū aliorum anima sit vel etiā dicat sed neqꝫ homines erūt animalia plura vel anīal vnū et ꝓpter hoc neqꝫ vnus homo neqꝫ multi homines. Scḋo destruitur sermo iste huiusmodi p hoc qꝫ anīa que est extra corp⁹ qḋ cuiqꝫ inpossibile est vt animet vel viuificet illud siue perficiat cum perfectio omnis essentialis pars pfecti sit atqꝫ de ipso τ in eo de necessitate ee habeat. Quare quemadmodū anima que est in socrate nō potest animare aut viuificare platonē neqꝫ vllo modoꝝ esse pfectio eius. Sic neqꝫ anima ocrani celi siue alterius corpis potest esse pfectio vel alicuius ex hominib⁹ aut anīalibus aut vegetabilibus q̄ sunt apud nos hoc est sub circulo lunari.

Quonia aūt dixi tibi in precedentibus de anima ista qḋ in retrogradationib⁹ exaltationib⁹ τ de presionibus aliisqꝫ huiusmodi vꝫ obsessionibus planetaꝝ τ eclipsationib⁹ aliisqꝫ omnibus quibus virtutes eorum τ operationes impediri posuerūt astronomi τ non dixi in hoc sermone completum per quem firma fieret ratio seu ꝓbatio quā intendebam supplebo hic τ firmabo ꝓbationeꝫ hanc. Dico igitur quia si anima illa efficit ea que numeraui τ nominaui tibi vel efficit illa sciente τ nolenter τ ignoranter τ ꝓpter hoc non volent aut inuita. Qꝫ si sciēter operatur impedimenta virtutū τ opationum planetarū qualiter igitur mouet eos cum p motus τ motuū figuras opari ponunt omnes astronomi τ omnes philosophi consentientes astronomis. Amplius vt quid eas retrogradi facit an quia plus iusto processerunt vtrumqꝫ q̄ ipa imperaret an quia nimis celenter moti sint an quia peniteat eā cousqꝫ mouisse. Quare preter imperium eius τ voluntatem eius mouiri eos necesse est vel in parte vel in toto. Amplius qualiter obsidet eos constituens aliquid eorū inter duos malos vbi mirabiliter ligatam virtutem eius scripserunt astronomi. Et qua de causa eclipsat solem τ lunam τ interdū alios frequenter quo fructu siue vtilitate tot τ tanta mala querit atqꝫ ꝓcurat corpibus huiusmodi nec et in aniam brutalem cadit ista malignitas vt corpus in quo est vel membroꝝ vel aliquod ex membris eius sciēter moueat ad impedimentū ipsius vel lesionum virtutis eius. Multo fortius igr non est possibile vt hoc cadat in anima illam nobilissimā ac sapientissimā. Si vero nesciens hoc operatur hic etiam sermo valde erroneus est qm̄ etiam si ista ignorantia in ea naturalis esset taꝫ longa tamen assuetudine millesies ablata esset ab ea τ contraria eidem scientia acquisita. In brutis enī animalib⁹ videm⁹ per assuetudinem naturales ignorātias multas tolli τ ipsa in multis quasi disciplinabiliter erudiri ita etiam vt queda ex illis loqui siue dicere videamus si loquela dicenda e locutionis humane tales effigiatiões Qualiter igr durasset ista ignorantia in anima mūdi. Amp. ipsi astronomi qui hoies fuerunt et sunt causa qꝫ breuis vite et tam longe a motibus istis τ figurationibus eoꝝ τ aliis que numeraui τ nolaui tibi hec oia inuenerūt inuestigationibus τ obsuatiōibus suis. Qualiter igr ignorare pōt anima mūdi aliqḋ oim istorum. Amp. cū animabus nostris notissimi sint motus corpoꝝ nostroꝝ atqꝫ mēbrorum et hoc ē qm̄ per ymaginatioeꝫ siue intelligentia τ voluntatē earū qualr motus oēs celestes vel motuū figurationes latere possunt aiam mūdi cum fiant p intelligentia τ voluntatē ipsius. Si vo dixerit qꝫ ea inuita accidūt impedimēta virtutuꝫ suarum planetis est igr alia vtus mouēs celos et planetas q̄ ipa aia mundi. Nullus aūt pbōꝝ posuit aliquod hoꝝ moueri nisi ab aia neqꝫ etiaꝫ plato ipse. Quare erit alia aia mouēs celos vel alie aie mouētes eos q̄ aia illa mūdi quā plato posuit et de hac erit adhuc q̄stio eadē τ difficultas eadē. Sequitur etiā hunc errorē per vias multas τ violētia atqꝫ conflictus τ ve

lut pugna atq rebellio sit apud celos hoc autem nemo philosophorum adhuc dixit.

Ys igitur causa exercitationis et declarande veritatis propositis circa opinionē platonis. Dico quia fm sententiā meam non fuit opinio platonis mūdum totum corporeum animal vnum esse sed celum solum hoc est totum quod est a luna supra vel vltimā sperarum mobilium superiorum quā plato forsitan credidit esse speram stellarū fixarum forsitan enim nona spera latuit eum quemadmodum et decima et ipsum et alios philosophos. Sola quippe christianorum doctrina decimum celum ponit qd et vocat empireum hoc est preluciđum siue prefulgorum et videtur hoc ipm sensisse auicenne et platoni cōcordasse vbi dixit quia celū est animal vel mūdus a precellēcia mundicie et puritatis aut ab vltimitate mobilitatis scdm hoc nominatus videtur. Abubacer vero sarracenus in libro expositionis auditus Aristotiles dixit deum esse spiritum celi quod si de creatore intellexit errauit intollerabiliter ignorancia etiā damnabilissima eū excecatū fuisse non dubites. Creator enim insupeminencia nobilitatis vltimitate qz libertatis sue Sic ē in rebus vt neqz vnitus neqz alligatus sit aut eis alicui earum spūs enim ōis vnit corpi q vere dicit sic alligatus corpi suo vinculo naturali vt vel nō possit esse extra illud l' nō possit bene esse ex omnibus modis suis nisi in illo et cū illo hoc aūt dico ppter aīas humanas que in cōsorciū beatissimorum angelorum sunt quibus quidē bene est no autem ex omnibus modis suis quod ē dicere quia nōdum cōpleta est beatitudo earum aut gloria cū restent adhuc eis pficiende et glorificāde oēs ille vires earū quibus ille opabant in corpibus suis et p illa. Quam longe aūt sit a creatore omis incompletō omisqz defectus. Manifestū est tibi ex vltimitate glorie illius Quia ergo de tanto philosopho tantus error facile credendus nō est. Magis mihi simile arbitror fmonem suū ipm intellexisse p trāspositionem ita videlz vt censuerit ipm spiritū celi propter nobilitatē suā et appinquationem ad nobilitatē atqz diuinitatē creatori deū esse nō ea intentiōe vel intellectu qua creator deus dicit. In illa enim nihil ei cōmunicat pmo nomē illud nomē est ppriū et incommunicabile creatoris ppter quod nec pluralē habet qm nō multiplicat vllo modorum eius diuinitas. Equiuoce igit et deus et deus de omni alio et de omnibus aliis dicitur et nullatenus illa ratiōe vel intentione Sic igit spm celi deū dixisse opinādus est abubacer sicut Iouem aut appollinē et enā eodēmodo quo qdam mūdū ipm deum dicere nō veriti sūt quos quidā ex philosophis ytalicis irridēs dixit in libro suo de hoc Q. pulchritudo potest eē isti rotūdo deo Q. aūt querit de aliis celis vtrū illa eadē anima animati sint an habeāt vnū quodqz eorū animam ppriā. Cōueniencius dicendum videt fm platonē. quod vnū quodqz eorum anima ppria animatū est et qm vnā intellexit incōpositā ex eodē et diuerso totaz aggregationē animarum illarum ppter colligationem quā hēnt celi ad inuicē. Quēadmodum ipe idē plato posuit caput et cor et matricē in hominibus animal esse nichilominus cū hominem vnūquodqz animal vnūquēqz esse. Sicut et mūdus vnū totū et vnū vniuersum cōmunit ab hominibus nūcupat vnū vero siue vnitatē quod posuit in anima illa posuit in celo quod ipe opinabat pncipale ac nobilissimū int' celos. Diuersum vero anime illius videt intellexisse aggregationē animarum aliorum celorum. tū ppter multitudinem atqz diuersitate earum. tū ppt' diuersitatē que apparet in motibus eorum. nec nō et cōtrarietate admodū celi illius quod nobilissimū ac pncipale opinatus est. Debes etiā scire qd caput in hoie plato posuit hominem esse. residuū vero sicut columnam ad supportandū atqz gestandū in alto hominē. i. caput ipm. Sic et nobilissimā partem vniuersi corporei totiusqz residue eiusdem supeminētē animal eē posuit. et residuum velut qddā vehiculū ac sustētaculum in sublimi hre et deferre animal illud Neqz negaret plato mēbra hois ptes hois esse. ppter cōmunē vsum noiandi hoiem. Homo enim nominat cōmunit et vsualiter. nō caput solū sz totū. qd ex capite supposito qz componit et ipe intelligit et plato intelligebat qd a pte illa supeminēti totū nominaret homo. quēadmodū a pte corporis tanquā ab humo. p eo qd terrestris est siue terrena totū nominat hō. Quāquā igit platonis consuetudo esset sequi methaforas ista tū videt mihi similior intentio sermonis eius de aia mūdi. Debes aūt scire quia eousqz excecati sunt. eousqz intellectu deficientes vt crederent vnam animā.

mundi innumero. quicquid in mundo est animatum animare nec aliud esse fm̄ essenciam ⁊ veritatem animam socratis q̄ȝ animam platonis. Sed aliam animam et hoc ex alietate animationis ⁊ animatu. ex quo necesse habent recipe non aliud esse socratē qua platonem fm̄ essentiam et fm̄ veritatē. sed aliū ex predictis alietatib⁹ Qua ꝓpter generatio ⁊ corruptio fm̄ eos non erunt in hominibus vel in alijs reb⁹ Cum generatio sit ingressus fm̄ Aristotilem in substanciam ⁊ corruptio egressus ab illa nec fiant fm̄ accidentia qn̄ potius fm̄ substanciales formas. huiusmōi eñ mutationes vȝ que fiunt fm̄ accidēcia vel accidenciales formas alterationes sunt. non autē generationes aut corruptiones

Amplius neqȝ homines neqȝ alie res numerant fm̄ accidencia neqȝ dicuntur. Unus ⁊ alius aut vnū ⁊ aliud neqȝ enim socrates quondaȝ puer et modo senex numeratur vnus ⁊ alius aut duo homines quamuis ipe senex differat a se puero. multa numerositate accidentiū. Quare si nō est inter homines alteriusmodi differentia qua fm̄ accidēcia. no cadet numer⁹ apud eos. neqȝ erunt multi vel multa sed erunt vnus ⁊ ideȝ homo quēadmodū socrates quondā puer ⁊ modo senex. In destructione aūt huius erroris nō racionibus aut ꝓbacionib⁹ vtendū est sed igne ⁊ gladio omniqȝ penali genere exterminij. Nec te coturbet fmo cuiusdā ex ytalicis philosophis qui dixit quia sola accidentiū varietas facit differentiam numero. qm̄ intētio eius non fuit in hoc nisi vel excludere differenciam specificam ⁊ alias substaciales differencias. nec retulit intellectū fm̄ eius sui ad nos. intelligens differēciam ipsam distinctionē nostra. fuit igr̄ intentio ei⁹ in hoc sermone qȝ sola accidenciū varietas idest nō spēs aūt differencia substācialis aut aliqd ꝯmuniū oim̄ ēcēcialiū fac differenciam numero hoc est diuersat ipa indiuidua vel facit distinctionē numeralē nobis indiuiduoꝝ Non eñ in spē distinguimus indiuidua sed magis vnimus similitudine ēcencali oimoda que est eis spē vel potius q̄ est ipa spēs fm̄ ipm̄. Ipemet dixit qȝ spes est substācialis similitudo indiuiduoꝝ ⁊ debes intelligere qȝ dixit substancialis hoc ē fm̄ tota substancia pt̄ eñ rationē spēi nihil hȝ substancialē in diuiduum. Scito aūt quia huiusmodi similitudo nominatur cōmunit̄ idemptitas in specie. Nec dubites qȝ si intellectus nr̄ illuminat⁹ esset hic illustratione glorie sue vltime distingueret ⁊ numeraret in ipa spē sua non qdem dissimilitudine quia nulla est eis in ipa specie sed diuersitate qua videret hoc non esset illud ⁊ ecōuerso ⁊ verissime numeraret. Diceret vnū ⁊ aliud ⁊ tercium. Instatu vero huiusmodi tam tenebrose miserie non illūiatur adea numerāda ⁊ distinguēda nisi ꝑ ipas accidenciū varietates accidenciū dico sensibiliū nisi forte splendore ꝓphico aut alio desup venientis irradiacionis humane. hoc ei facere posse ooneē. Dico etiā qȝ quēadmodum ⁊ alibi didicisti sicut anima brutalis non est pfectiua hūani corporis aut hois et ꝓpter hoc multo fortius anima ista celestis quaȝ plato posuit non erit pfectiua humanoꝝ corpum aut alioꝝ animalium aut vegetabilium. Cum multo maior diuersitas sit inter corpus celeste et corpora humana quam inter humana ⁊ brutalia Et eodē mō se hr̄e necesse ē de aiab⁹ alioꝝ celoꝝ si aias eis vel aiatos ipos posuit.

r Euertar igr̄ ⁊ dicam quia animā istam non videtur plato posuisse nisi vel in celo vno vel in ipo vniuerso nouē celos mobiles ꝯtinēte qȝ aūt in pcedētib⁹ ꝯtra hmōi sermonē platonis dixi de diuisiōib⁹ atqȝ diuersitatib⁹ celoꝝ vȝ qȝ ꝑ eas phibebat aia vna aiari eos oms. Scito qȝ facile est ⁊ naturis multis et aiab⁹ nobilib⁹ colligaciōes hr̄e ad inuicē ⁊ firmare eas atqȝ roborari ꝑ cōtactuȝ corpum suoꝝ. In naturis aūt vnū exemplū ē tact⁹ ferri ⁊ adamātis vel etiā magnetis q̄ ē loge minoris ꝟtutis quā adamas in pte ista. Cū eñ ferrū tetigerit adamātem vl̄ etiā magnetē attrahet aliō ferrū et illō aliud ⁊ forsitā nō hȝ istō finē. Uñ ⁊ si ac⁹ tetigerit hmōi lapidē recepit ex ipo tactu hmōi ꝟtutē attrahēdi ⁊ q̄si agglutinādi sibi acum aliā ⁊ scdā similit̄ faciet de alia ⁊ tercia eodē mō opabit̄ in quartā ⁊ quarta in qntā. Nec ē expgencia ꝓbatū adhuc apud me an fineȝ hēat hoc an stet in aliq̄ numero acuū. Uidebis eñ an stet in aliq̄ certo numero. Uidebis eñ acuȝ ꝑma sic ordinataȝ pēdere ex lapide isto quē tāgit deīn scdaȝ acū adherere illi ꝑ tactuȝ siliȝ ⁊ tciā ⁊ q̄rtā et ita ō alias Q̄d igr̄ ꝟt⁹ adamātis q̄ sibi fac adherere acū p̄mā ⁊ trāsfūdit i oēs ac⁹ Quid miꝝ si ꝟt⁹ viuifica l aiat

primi celi transfunditur in scdm et a scdo
in tertium et ita donec veniat ad vltimuz
celorum nobilium quod est celum lune etiam si non
sit alia ligatura vel ligatio inter eos quam con
tiguitas siue contactus. Quemadmodum ap
paret in exemplo proposito. Amplius in sitio
nibus arborum manifestum est tibi ipso sensu
quia transfunditur virtus vitalis a trunco in
surculum insitum illi cum alia ligatura quam con
tactus sibiinuicem non hereat. Quod ergo mi
rum si vita illa primi celi se transfundit in secundum
et ita de alijs. Amplius in ipsius vite con
trarijs inuenies transfusiones numerabi
les quemadmodum in morbis quod
non est per me neque leuis admirationis quia
vno laborante morbo caduco cadente ca
dunt multi. Vides igitur quod morbus iste se trans
fundit in stantes et maxime pueros etiam
propter appropinquationem conuiguitatis ipsa
etiam medicina laxatiua et purgatiua so
lo aspectu virtutem suam transfundit in aspi
cientem et humores noxios illius et euacuat
ipsos. Notissimum etiam est tibi de virtute
ignis et alijs actiuis qualiter transfundat
operationes suas in contigua sibi passibilia
atque receptibilia operationum suarum et quia
contactus via est ad huiusmodi operationes. Qua
re si primum illud ac nobilissimum celum secundum
platonem sedes anime est illius et propter hoc
necessario est habens in se maximam redun
dantiam vite ex ipsa presentia fontis illius.
Quid mirum si in corpora sequentium celorum
influit vitam et motum aliasque animarum opera
tiones cum huiusmodi corpora ex ipsa similitudine
celi illius nobilissimisque suis dispositionibus
has influentias recipiendas naturaliter ap
tissima sint eorumque captatiuissima. Sic ei
quantum mihi videtur secundum intentionem plato
nis fontem vite et motus habere in se celum
illud. Sicut sol fontem luminis et caloris et
simili largitate in receptibilia illos influe
re. Quod si dixerit quis influentie ille aut anime
sunt aut tantum influentie animalis non re
fert opinor secundum platonem hoc est non videtur
inconueniens esse concedere quod reuera anime
sint. Cum ipsemet quasdam partes anima
lium animalia esse dixerit Aristoteles non
abhorruit dicere quoque animam oculi visum
esse siue virtutem visibilem. Si vero quis
obijciat quod secundum hoc erit anima ex anima
nec hoc inconueniens est apud multos vicz
quod virtus visibilis ex anima totius anima
lis siue hominis siue alterius fit. Nec du
bitatur ab aliquo intelligente quin perfectio
oculi quia est instrumentum viuum et natu
rale viuendi sit perfectio corporis naturalis
potentia viuentis siue vita ha
bentis. Quare erit ex necessitate anima se
cundum hanc diuisionem Aristotelis nisi for
te Aristoteles intelligere voluerit de cor
pore perfecto quod natum est esse per se vel in
alio vel de alio et hoc fortasse non irratio
nabiliter quis intelligat animam vero filij ex
anima patris esse impossibile esse iam de
claratum est tibi per me alibi apud Aristo
telem vero et sequaces eius non reputatur
inconueniens intelligentiam esse ab intelli
gentia donec veniatur ad vltimam quam di
cunt esse motorem celi siue spere lunaris.
Primam autem intelligentiam solam a crea
tore esse per viam creationis Secundam vero
a prima sicut alibi iam dixi tibi. Consequens
igitur est vt nec reputent inconueniens animaz
secundi celi esse ab anima primi vel ab in
telligentia primi celi. Animas etiam no
stras creari ab aliqua ex intelligentijs di
cere veriti non sunt intollerabiliter abuten
tes verbo creandi et creationem ipsam que
operatio est propria et possibilis creatori bene
dicto creature errore ipsissimo imbuentes.

Uod innumeros forme anime il
q lius plato applicuit et aptauit et
quasi in compositionem ipsius ve
nire illos asseruit ex ipsa mundi fabrica
cui animam huiusmodi posuit accepisse videtur
Posuit enim distantias que sunt a terra vs
que ad celum nouum primum vsque ad octauum se
cundum ipsum proportionales esse numeris
quos posuit in figura sua et totum mundum
esse posuit musicalem partesque ipsius intra
quod de eo intelligere potuit proportionibus
musicis sibiinuicem naturaliter consonantes
connexas et propter hoc ipsam animam mun
di que corpore suo concordare necesse ha
bet atque congruere similibus nexibus esse
naturaliter vnitam quodammodo compa
ctam quemadmodum tetigi tibi supra cum
loquor de eodem ipsius et diuerso. Indu
xit etiam eum vis virtusque musicalium pro
portionum quam adeo vt ipsemet dixit potentes
sunt in animas nostras vt tote anime nostre
in potestate earum posite videantur immutat
quippe eas mira facilitate secundum dispo
sitiones illas que sunt secundum virtutem
concupiscibilem et irrascibilem et hoc per volo seu
libito musicantis. Si in arte musica exercitatus
fuerit et videtur pietas dolor namque in gaudium

et econuerso et ab ire turbatiõe in tranquillitatem et serenitatẽ a timore in spem siue fiduciam a pusillanimitate in magnificẽtiã et econuerso incredibili velocitate eas trasferunt atq demutant hinc est q cũ plato credidisset nihil nisi suo simili delectari naturaliter credidit anias nostras ꝓpter vehementissimas delectatiões quas habent anime nostre in consonantijs similimas esse ipsis et ꝓpter hoc cõpositas esse ex consonantijs musicalibus et inde etiam idem de aia mũdi sensit addens ipsi mũdo velut musicam duplicẽ. Cum enim musica humana bis dyapason nõ excedat musicam celestem vsq ad quater dyapason ascẽdere affirmauit philolaus quoq philosophus hac eadem ratione ꝑmotus aiam humanã posuit armoniam et cõsequenter ipsam animã mundi. Multis aũt vijs et modis positio ista destruit et primũ quia simulia non solũ fastidiunt sed etiã contristãt animas nostras. Neq enim calore delectatur nisi qui frigidus ẽ nec frigore nisi qui calidus nec cibo vel potu nisi qui esurit vel sitit sic quietẽ delectabilem facit motus et ecõuerso et ad hunc modũ est reperire in multis alijs. Amp. ſm hoc i solis numerabilibus et mẽsurabilibus eẽt delectatio aiabus nostris. Quare in simplicibus et in corporibus q̃ntitatem non habẽtibus nulla eẽt eis delectatio q̃re nec in sanctis nec in virtutibus nec etiã in ipo creatore in quo constat eẽ plenitudinẽ delectationis et aiaꝝ nostrarũ beatificam suauitatem. Amp. quẽadmodũ anime nr̃e tantis studijs consonantias exquirũt et instrumenta musicalia sibi fabricant amore musicalis suauitat. Sic et multo ampl᷑ anima illa consonantias istas exquiret et ꝓpinquissimũ nature sue et cõpositioni cõgruentissima ita vt si possibile eẽt armonicas melodias omnes celos faceret resonare. Jam aũt declarauit Aristoteles musicalẽ sonum vel aliũ quecunq celos resonare vel habere non posse voces enim ibi locum non habent. Sicut neq localia instrumẽta. Sonus vero omnis ex violenta collisione perficitur. Jn celis vero nec violentia nec collisio locum habet et ꝓpter hoc neq sonus posterum cũ sonũ emittat aer collisione huiõi compressus. Aerem vero in celis esse impossibile est cũ locus eius naturalis intra speram lune sit et sub spera ignis. Declarauit enim aristoteles q sonus est dispositio per collisionẽ impressam in aere et ꝓpter hoc tam diu portat impressionem huiõi hoc est tam longe ipm collisio impellit vnde nec vlterius audit hinc est q nec pinus nec capill᷑ nec lana sonum perficit vel imprimit nisi densatus vel globatus quoniã aliter collisione aeris efficere non sufficit nec in aqua sonus posse fieri videtur et sonitus qui auditur maris nõ est ex collisione aque ad aquã absq interposito aere neq aque marine ad littora vel scopulos omnimodo enim istius dispositionis receptibilis ẽ et ꝓpter hoc multi ex antiquis sonũ diffinierunt aera ictum vel alisum que ratio euidenter materialis est. Jncõuenienter igr̃ collocata esset anima in parte superiori mundi corporei in tanta scz nature sue dissimilitudine vt cũ ipsa composita sit ex numeris armonicis nihil armonie eẽt in illa regione sua. Q᷑ si dixerit quis quoniam armonia spũalis siue intellectualis ẽ ibi in numeris motuũ et ꝓportionum ipsorum. Dico quia sermo iste ẽ euidentis impossibilitatis. Motus enim octaue spere ad motum spere vel stelle saturni est in proportione triginta annoꝝ ad vnum diem motus dico diurnus. Unaquaq enim die naturali octaua spera quasi se totam perfecte describit siue pertransit. Stella vero saturni ſm platonem non minori tẽpore q̃ triginta annis ptransit eandem. Stella vero Jouis in duodecim annis ptransit totum circulum signorum. Manifestum aũt est quoniam iste ꝓportiones armonice non sunt. Jpe etiã posuit q musica celestis non excedit quater dyapason quater vero dyapason non est nisi sexdecupla ꝓportio vel ſm eam. Sexdecupla enim ꝓportio quattuor duplas continue cõtinet quarũ ꝑma est a sex decim in octo Secunda ab octo in q̃ttuor tercia a quattuor in duo quarta a duobus in vnũ prenominate autem ꝓportiões multo maiores sũt. Q᷑ si dixerit quia inter speras planetarum siue motus earũ sunt ꝓportiões armonice et iste ſmo similiter manifeste erroneus est ꝓportio enim motus spere siue stelle saturni ad motum spere vel stelle Jouis proportio ẽ triginta ad duodecim hec aũt est dupla sesquialtera ſm cursum eoꝝ mediũ. Sꝫ cursus eq̃tus facit aliam longe ꝓportionẽ inter eos et dico non armonica ſm veritatẽ. Si enim cursus

equatus ꝛ cursus medius eiusdē q̄ntitat̄ essent precise eēt reuera ꝓportio inter motus istorum duoꝝ planetarū. Saturni videlicet ꝛ iouis armonicis cōposita ex dyapason et dyapente. In ceteris quoq; planetis cū examinauer̄ motus eorū equatione verissima inuenies ꝓportiones motuum omnino non eē armonicas ꝛ si diligentiorem consideratonē feceris p retrogradationes et stationes inuenies motuum ꝓportiones ab armonicis dispositionibus etiā si alias essent inter motus illon multipliciter illos auertere. Q̄ autē posuit de distantiis et ꝓportionib⁹ earū an concordet ꝓbationibus ptholomei ꝛ aliorum tuū erit videre quāq; ꝓportiões distantiaruꝫ magis videantur debere eē Sicut tetigi tibi in p̄cedentibus. Celi em̄ omnes mobilen ꝓportionales eē videntur ex magnitudine siue spissitudie seu ꝓfunditate. Contrariū enim hoc est contraria habitudo videtur indecens immūdo superiori deformitas Non erūt igitur ille ꝓportiones distantiarū quas plato posuit et hec et similia relinquēda arbitror cōsiderationi tue. Amp̄. diuersum illud q̄ partē anime istius posuit aut est diuersum ſm essentiam suā habens scꝫ in seipo partem et partem aut est diuersum tantū ſm virtutes et opationes. Q̄ si ſm essentiā erit de ipsis ptibus eadem questio vicꝫ an partibilen sint ꝛ aggregate ex multitudine aut nō ꝛ qm̄ illud diuersum nō est ꝯpositū continuatiōe siue ꝯtinuitate partiū hmōi enim compositio corpia tantū est et per se. Quare erunt aggregate ptes ille ex simplicib⁹ seu inpribilibus et illis vnq; finitis aliogn esse anime illus esset infinitū ꝛ intelligibile atꝫ intellectu interminabile ꝛ in trāsibile hmōi autem positiōes respuit ista pħia et oīs alia. Nemo em̄ recte sapiēs pbātur ōnō intelligibilib⁹. Erit igr̄ diuersū istō aggregatum ex finitis simplicib⁹ et illa erūt ex necessitate substātie cum sint ptes substātie illius que ē diuersum hoc. Hee igr̄ substantie aut erūt viuentes aut nō viuentes et iterum intelligētes vel non intelligētes Q̄ si fuerunt intelligētes et viuentes erūt igr̄ substantie nobiles et erunt vel aīe intelligentie vel spūs angelici. Quare pars anime illius erit cōposita ex aīabus vel intelligētiis vel spiritib⁹ angelicis hoc aūt q̄ inconueniēs sit et q̄ inauditū hacten⁹ plene nosti. Si vero fuerint ptes ille non viuentes erit igr̄ multofortius totū non viuens et nō viuis em̄ vel mortuis viuū esse impossibile est. Q̄ si dixerit q̄ diuersum illud nō est diuersuꝫ diuersitate partium aggregatarū in cōpositione ipius sꝫ diuersitate virtutum et opationū que ex ipo sunt tunc pars reliqua eiusdē anime non erit multofortius diuersum cū ea ex necessitate sit maior diuersitas et multitudo operationū tanq; ex superiori ac nobiliori q̄ sit illud diuersum omnis nāq; virtus quanto superior est quātoq; nobilior tanto est virtutib⁹ ꝛ operatiōibus multiplicior et maxie si ꝯiuncta fuerit corpi. Sicut appet euidenter in aīa rationali que longe multiplicior est in ꝟtutibus et opationibus q̄ brutalis ꝛ brutalis q̄ vegetabilis. Qualiter aūt aliquis ponere possit ex aliquis substātiis vel ꝟtutibus vnā eē vel aggregatā vel alio quolibet modo cōpositā nisi ex defectu et inbecillitate intellectus videre non possit. Hoc aūt dico ꝓpter ībecilles et erroneos q vel aīaꝫ rationalem vel aliā quācunq; ex substantiis nobilibus aggregatā ponere audent ex simplicibus vel substātiis vel virtutib⁹ ex quarū opationibus vel ꝟtutibus vnā aggregari vel alio quolibꝫ modo cōponi impossibile est hoc em̄ est ac si qs diceret vnam virtutē aggregatā esse vel alio modo ꝯpositā ex virtute visibili ꝛ virtute audibili. Amp̄. si ſm veritatē numeri vehirent in compositionē anime mūdi esset cōposita ſm veritatē essentie sue ex illis q̄re ex necessitate numerus in ꝟitate eēntie sue et ꝓpter hoc nō esset vera substantia ymo eēntia sua ꝛ ꝟitate atꝫ genere q̄ntitas ꝛ ꝓpter hoc esset in subiecto ꝛ nō esset ipa subiectū veri noīs. Amp̄. vnitates ex quibus eēt numerus ille vel eēnt substantie vel accidentia. Si eēnt substātie redit q̄stio quā p̄misi q; vel minime ꝛ intelligētes vel non ꝛc. Q̄ si eēnt accidentia ex illis impossibile eēt fieri nisi accidens ꝛ eēntiā nō esse sbā ymo accidēs. Amp̄. sic in numeri illis sunt ꝓportiōes armonice. Sic ꝓportiōes cōtrarie. Sicut em̄ sunt ibi nouem ꝛ octo ꝛ sex ꝛ q̄tuor tria ꝛ duo ꝛ vnū habentes adinuicem ꝓportiones armonicas. Sic sunt ꝛ ibi nouem vel septem et quinq; et tria ꝛ nouem ꝛ qnq; ꝛ septem ꝛ quatuor quorum proportiōes oīno contrarie sūt

armoniis. Quare sicut precedẽtes namerũ adinuicẽ resonantiũ faciũt in aĩa illa. Sic isti contrariũ dissonantiũ in eandẽ & etiã maiorẽ, dissonantiã vtpute plures discordantium proportionũ quam illius proportionib[us] armonicas adinuicẽ cannexi sunt. Nõ minus igr̃ inepta est compositio ista ratione hmõi dissonantiarũ quam apta ratiõe consonantiarum. Manifestũ est igr̃ tibi per ea que precesserũt nec s[ecundu]m rem & veritatẽ platonem posuisse hmõi compositionẽ aĩe celestis & hoc apparet euidẽter ex aliis sermonibus ipius. Cum enĩ dixerit ea omnibus intelligẽtibus prestantiorẽ euidenter intellectu eam simplicẽ esse cum simplices substãne ex necessitate prestantiores sint cõpositis. Similr̃ apparet ex mixtanis & diuisionibus ex quibus illam esse compositam. Spũales enim substãtie nec mixtibiles sant nec secabiles sed neq[ue] corporales substãtie mixtibiles in corporeis aut ecõuerso sicut alibi didicisti & quocũq[ue] modo coniungibiles sint ad vnũ efficiendũ illud tñ q[uod] eis componit impossibile est diuisibile esse quemadmodũ homo vt homo diuisibilis non est aut secabilis quocunq[ue] enĩ modo diuideret necesse eẽt in aliq[uo] ex partibus cedere illa enĩ indiuisibilis ẽ diuisione hmõi. Apparet igr̃ euidenter s[ecundu]m rez et veritatem nec platonẽ nec aliũ intelligẽtem ita sensisse de aĩa. Parabolas vero platonis prosequi per singula que ipse enumerat diffusiorẽ expositionẽ desiderat quam paratur in eũ in hoc proposituũ neq[ue] aliud ĩ hoc q[uod] forma corporea anime ille posuit intelligendũ puto nisi q[uod] v[ir]tutes anime illius excisas & dilatatas esse in corpus celi iuxta figuras illas celestes ymaginatum est quemadmodũ si quis dicat aĩaz humanã figuram hr̃e duarũ linearũ rectarum eq[ua]liũ sese inuicẽ orthogonaliter secantiũ q[uam] et corpus humanũ hmõi figuram euidẽter habet hoc aũt est ac si q[ui]s poneret eaz compositam ex virtute intellectiua p[ri]ma ac superiori parte et v[ir]tute operatiua in ima operatiua in[que] in corpe et per corpus. Medias autem v[ir]tutibus concupiscibili et irascibili tanq[uam] partibus altera dextera altera sinistra et virtuti quidẽ incupiscibili sedẽ quidam posuerũt epar siue in epate et sedem amoris epar dixerunt. Virtuti vero irascibili cor. Vñ et magnifici cordis & pusillanimi cordis eos dixerũt in quib[us] magnificẽtia et pusillanimitas sunt quam non est dubium dispositiones esse virtutis irascibilis nostre. Si quis igr̃ ista de causa s[cilicet] quoniam anime humane v[ir]tutes extendunt velut ab alto in deorsum et sinistro in dextrum et econuerso iuxta figuram corporis sui posuerit eam spũaliter habere figurã huiusmodi in hoc ponere videbit[ur] admodum platonis et si viterius in hmõi positione procedere voluerit etiã totam figurationem corporis humani aptare eidem per viam istaz poterit. Diffundunt autem et extendunt vires siue v[ir]tutes eius per oĩa mẽbra vsq[ue] ad oẽs extremitates ipius corporis quemadmodũ manifestũ est de sole quia luminositas eius in orbe circa ipsum circunq[ue]q[ue] et in omnẽ partem effundit[ur] sequens formã ipsius corporis solaris & generaliter verum est quia v[ir]tutes corporales sua extensione operationũq[ue] suarum diffusione formã sue originis hoc est corporis a quo oriuntur mutant[ur] sic visum ẽ forsitã platoni de virtutibus spũalibus originis id est substantiarũ a quibus exeunt imitant[ur]. Visum est etiã multis ex philozophis quia virtutibus et substantiis spũalibus que coniagibiles sunt corpibus et perfectibiles eorũ corpora aptantur p[er] exigentia seu congruentia operationũ ipsarum et q[uod] etiam configurent[ur] eis hoc est figuratione assimulentur et in hoc vtiq[ue] recte senserunt videlicet de aptatione figurarũ anima nanq[ue] serpentina vel alterius reptilis nõ posset esse in corpore eleuato & ad gradiendũ naturaliter apto. Sicut neq[ue] anima humana in corpe serpentino ipse igr̃ virtutes et operationes animarũ requirunt figuras corporum sibi congruentes. Quare potẽtialiter siue virtualiter videntur ipe anime aut figuras huiusmodi habere aut nõ nullam similitudinem earum. Potuit etiã esse q[uod] plato consideravit in anima humana v[ir]tutẽ vitalem seu viuificatiua quasi centrũ vel medium anime ipius deinde virtutem intellectiuã p[ro]cedentẽ ex illo medio in sublime virtutem vero operatiua per corpus velut procedentem ex illo medio in deorsum virtutem v[er]o concupiscibilem et irascibilem procedentes iterum ex illo medio alteram in dexteram partem alteram in sinistram. Et forsitan propter hoc opinatus est figuram corporis humani huiusmodi lineationis esse debuisse hoc enim expresse videtur in orbibus celestibus.

Quattuor em̄ sunt numerositate virtutes ⁊ videntur esse ꝑncipales in anima hūana Si quis vero dixerit v̄tutem gressibilē esse veluti vnā ex hmōi lineis vicꝫ que a v̄tute vitali ꝓtenditur in deorsum. Uirtus vero operatiua artificioꝝ vel aliorum quorūcunqꝫ necessarioꝝ ꝓtenditur in vtrūqꝫ latus ad instar brachioꝝ et indubitanter in brachijs et manibus ē virtus hmōi. Uiā non leue argumētū humane salutis ⁊ reformationis in hmōi figura possint lex et doctrina christiāoꝝ qm̄ reformatio forme siue formatiōi respondere debet atꝫ congruere. Quia igr̄ plato motū circularē intellexit esse ꝑmū ac nobilissimū motuum et hūc opinatus ē esse difformē vnū siue eundem ⁊ diuersum siue rectū et obliquū iuxta ꝩmones Arl. formā cōgruentē hꝫ motibus ⁊ figuris coꝝ posuit atū me mūdi superioris quasi ex aīa potentialiter iuxta exempla posita apud ꝑmā sui virtutē ac ꝯstantissimā. esset vna ⁊ eadē et potentialiter circularis hoc ē potēs naturaliter in motū circularē; hmōi posuit ex ea primū motum eē illum rectum scꝫ vnū ⁊ eūdem et equalem in quo nulla diuersitas. Scd̄e vero parti posuit similiter formā circularem sed diuersam atꝫ obliquatam vt pote in motum obliquū multisqꝫ diuersitatib⁹ obnoxiū naturaliter potentē. Super hijs que de motibus ipe sensit ⁊ seq̄ces eius audiuisti cōtra dictionem. Que si vera est neqꝫ ꝩm veritatē neqꝫ ꝩm parabolam stare potest positio hec platonis. Audiuisti etiā intentionē meā in hoc hoc est in motib⁹ celestibus ꝓut sustinuit breuitas capituli Audiuisti ꝓbatiōes et ymaginatiōes tholomei Ex quibus omnib⁹ facile ē tibi destruere hāc positionē platonis et ex hijs que audiuisti a me hic. licet adiuuēt ꝑabolaꝫ eius exemplis quibus potui et ista sufficere arbitror: hic vt fiat tibi certitudo de ista positione platonis tam famosa et que tā ꝓfunda ⁊ a greci et a latinis vsqꝫ hodie hētur

Utrum autē mundus ille superior animal vnū sit an plura et vtrum celi ipi animati sunt et an anime eorum rationales apud Aristotelē et seq̄ces eius determinatū habetur ⁊ etiā apud multos ex ytalicis philozophis doctrina vero hebreorum atꝫ christianoꝝ hacten⁹ talia non curauit. Gens em̄ hebreorū cōtenta solebat esse libris sui legis et ꝓphetarum a tempore aūt multo ad fabulas in credibiles sue cōuertit et illis se totalit̄ dedit paucis dūtaxat exceptis qui cōmuni genti sarracenoꝝ ꝑhāti sunt. Gens vero christianoꝝ v̄tutibus et sanctitati atꝫ veneratioi creatoꝝ totaliter se subijciens philozophiā ad modicū amplexata ē nisi quantum errancorū peruersitas et insipientium contradictio eos coegit ⁊ ad defēsionem legis et fidei et destructioni eoruꝫ quib⁹ vel salus qua sperant vel honor creatoris impugnabatur. Et de animabus suis homines huius legi solliciti animas celorum attēdere noluerit ꝓ eo scꝫ ꝙ nec professioni eorū nec saluti scientia earum ꝓdesse vel ignorantia earundē obesse visa est ipis et siue mundus ille animal sit vnum et siue celum animal siue celi aīalia horret tamen gens illa hoc tanq̄ monstrum. Sic penitus ignotū et tanq̄ nouitatem de qua ad se nihil ꝑtinere arbitrat̄ stupet et etiā refugit quāq̄ aliquis de nobilioribus ac sapiētioribus inter doctores gentis illius ignorātiam eius in quodam libro suo nō erubuerit confiteri et in alio etiā hoc se dubitare dixerit Credere igitur in parte ista Arl. vel cui vis alij nihil piculi est legi vel fidei vel doctrine christianorum. Illud aūt nō leue piculū hꝫ vicꝫ sentire de aīabus illis ꝙ gubernatrices sint reꝝ inferioꝝ et maxime hūanarū ⁊ hoim Similr̄ et ꝙ effectrices sunt siue ꝑ se siue per corꝑa sua euentuū hūanoꝝ legumqꝫ ꝑfectaꝝ vel alioꝝ que astronomi posuerūt nec mihi etiā videtur vllomodo ꝙ signa sint rerum hmōi neqꝫ ꝓ rebus hūanis nullomodo cōsulenda corꝑa celestia et de hoc audisti intentionē meam iaꝫ in multis capitulis. Illud em̄ dubitandū tibi non est quia si celi vel animati vel etiam aīalia sunt animabus coꝝ naturaliter cōmissum est regnū corpoꝝ suoꝝ ⁊ motuū. In alia vero nihil ad eos de gubernatione naturalr̄. Nihil em̄ faciunt eorum que sunt gubernatoꝝ siue rectorum qm̄ nec leges condunt neqꝫ ꝓmulgant nec quicq̄ precipiunt aut ꝓhibēt neqꝫ consulūt aut suggerūt neqꝫ suadent aut disuadent quicq̄ Quare gen⁹ humanū arbitrio suo cōmissum est et gubernationē cum adiutorijs que sunt ei a parte creatoꝝ ꝑter naturalia. Sicut sunt iudices reges ꝑncipes ⁊ consules et magistratus consiliarij ⁊ doctores. Sacerdotes et sacerdotum of-

ficta et de hiis adiutoriis sunt lex et doctri
na atque prophetia et intelligo in prophetia vi
siones et reuelationes. In adiutoriis etiam
creatoris que numerare non sufficio immo
nec intelligere intelligo miracula flagella
et terrores huiusque contraria.

q Ui autem posuerunt vniuerso vim re
gitiuam preter ipsum creatorem et ad
iutoria ipsius iuxta quod ea nomina
ui et insinuaui supuacue posuerunt illam
cum ista sufficiant ad regimen vniuersi. De ad
iutoriis eo creatoris etiam ipsi sancti ange
li sunt qui multiplicibus officiis rebus huma
nis consulunt homines que dirigunt et ad
iuuant. Sicut audies in tractatu sequente
istum. Et de huius vi regitiua an sit sub
stantia an accidens et vbi sit et que est eius
operatio preter eas quas nominaui querendum
esset ab hiis qui hac posuerunt. De quo si
perscrutari volueris inuenies eam vel omino
superuacuam ociosamque et nihil agentem vel
esse figmentum erroris incredibili sompniatum
Et cum partes gubernationis numeraueris
atque diligenter consideraueris non inuenies de
huius figmento quod aliquam earum efficiat vel ad
iuuet vt fiat. quoniam neque mandatum neque pro
hibitionem neque aliquid aliorum que predixi
eam inuenies operari.

q Ui vero spiritumsanctum terciam scilicet in
beata et gloriosa trinitate personam
animam mundi posuerunt et ipsum
spiritumsanctum omnino non nosse et naturam ac
rationem anime ignorare euidenter se osten
derunt. Cum anima omnis perfectio sit et pars
animati sui et alligata corpori quod animat.
Spiritus vero sanctus tam longe sit ab vnoquoque
istorum quantum vtilitas libertatis et glorie
quia deus verus ac solus est eum vel alliga
ri vel includi nulli corpori permittit. Et in pri
ma parte tractatus istius declaratum est ti
bi declarationibus certissimis trinitatem
vnum solum ac verum deum esse et vnam
quamque trium personarum purum verum ac
solum deum esse. Quod si illud in errorem istum
induxit eos qui opposuerunt quia videlicet
spiritussanctus dator est vite et fons vbicum
que vita sit et quia tota vita mundi ab eo est
fidei necesse habebant sentire de vna quam tri
um illarum personarum cum vnaque illarum
vitam dei omni viuentium propter quod et dicitur
vita seculorum id est fons vite et datur omni
quod viuit in vnoquoque seculorum Amen.

Explicit secunda pars prime partis de vniuerso.

Paris. Guide